DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP
VOOR GESLACHT- EN WAPENKUNDE

1980
97 STE JAARGANG

INHOUD

1980

Bestuursberichten 65-67: 145-147; 209, 210; 321, 322; 369, 370
Jaarverslag 1979 147-149
Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden zaterdag 1 december 1979 in de Kerkzaal van de Kloosterkerk te 's-Gravenhage 67, 68
Notulen van de algemene ledenvergadering, gehouden op kasteel Amerongen te Amerongen op 17 mei 1980 211-213
In memoriam François van Hoogstraten, door *A. Johanna Maris* . . . . . 65—67
Meester Anthonie Paul van Schilfgaarde (1896-1980). Ter nagedachtenis, door *A. Johanna Maris* 369-372
Dunlop, Mr. *D.*, Ernst Taets († 1411/1412) en zijn gezin 149-159
Elzenga, Drs. *E.*, De functie van de Nederlandse Regalia (geïll.) . . . . . 108—114
Greidanus, Mr. *G. J. J. van Wimersma*, De afkomst van het Grolse geslacht Wildeman . . . 69— 74
Hammen, D.r. *L. van der*, Het geslacht Van der Hammen in Noord-Brabant (en daarbuiten) in de 17de en 18de eeuw (geïll.) 373-414
Karper, L. G., De geschiedenis van het Rijkswapen en het Koninklijk grootzegel 114-125
Leemans, Mr. *W. F.*, De Europese allure van de Oranje-Nassau's, weerspiegeld in hun bezittingen 131-135
Roemeling, Drs. 0. *D. J.*, Oldambtster geslachten (geïll.) 1-28; 213-259
Rijckevorsel, Drs. *L. A. C. A. M. van*, De troonswisseling 97, 98
Rijn, W. A. van, Het geslacht Diepraam in de 17de eeuw te Rotterdam 281-289
Schutte, Mr. O., Van der Veen (Harlingen) (geïll.) 259-266
Id., Les titres du Premier Empire Français en relation avec les Pays-Bas 323-358
Slijkerman, K. J., Het geslacht ('t) Loosje (Groenendijck) uit Hoogvliet . . . . . 74— 86
Id., De Schoonhovense familie Kalf 290-303
Snethlage, Mr. *A.*, Verdelhan en Hasselaer 159-188
Valkenburg, Jhr. Mr. C. C. *van*, De herkomst van het Amerikaanse geslacht Van Valkenburg (geïll.) . . . . . 28— 33
Id., Titulatuur, wapens en vlaggen van leden van het Koninklijk Huis (geïll.) 99-107
Id., Lidmaatschap van het Koninklijk Huis 125-130
Id., De troonopvolging in Nederland 135-144
Wolleswinkel, Mr. *E. J.*, (Fransen) van Eck (geïll.) . . . . . 33— 48
Boekbespreking 89-92; 319, 320; 365-368; 422-430
Inhoud van 'buitenlandse boeken en tijdschriften, door Th.a J. van Alff 196-201
Lexicographisch Naamregister, door Drs. W. E. Smelt 433-440

Korte mededelingen:

Proeys-Ruysch, een oud-Utrechtse kwartierstaat 48-56.
Van Wijngaarden 56, 57.
Een tweetal families Gout in het land van Poortugaal en het geslacht (Van) Goutswaert 57-60.
Het wapen van Lelystad 60, 61.
Schiff, een geslacht van Nijmeegse gemeenslieden 87.
Alle verandering is nog geen verbetering: het wapen van het waterschap Groot-Haarlemmermeer (11) 87-89.
Oosterse adel wordt niet ingelijfd 188—194.
Hiebendaal 194.
Van Garneren alias Gamerski 195, 196.
Het geslacht ('t) Loosje (Groenendijck) uit Hoogvliet 266-276; 307-309.
Joden, alias de Jode, die Joede, de Jeude 276-278.
De Zuil (geïll.) 278-280.
De geslachten Appeldoorn en Apeldoorn uit Harderwijk 303-306.
Stijl 306, 307.

Hoe de geschiedenis zich herhaalde bij het geslacht Den Jongen, De Jonge of De Jongh (Nieuwpoort/Ameide) 309-3 13.
Het embleem van Hr. Ms. Scheveningen (geïll.) 313, 314.
Het wapen van het waterschap Het Lange Rond (geïll.) 314, 315.
Het wapen der nieuwe 'gemeente Obdam (geïll.) 315, 316.
Het wapen van de nieuwe gemeente Drechterland (geïll.) 316, 317.
Het wapen der nieuwe gemeente Opmeer (geïll.) 317, 318.
Het wapen van de nieuwe gemeente Noorder-Koggenland (geïll.) 318, 319.
Een bijdrage tot de genealogie van de heren van Borselen 358-361.
De schildhouder van het wapen van Brielle (geïll.) 361, 362, 416-418.
Het wapen van het waterschap ,,De Aarlanden" (geïll.) 363.
Het wapen der nieuwe gemeente Wognum (geïll.) 363, 364.
Het gewijzigde wapen van de gemeente Haarlemmermeer 364, 365.
Adelsgunst 4 15.
Enige aantekeningen inzake Diepraam 4 15, 4 16.
Het wapen van het waterschap Noord- en Zuid-Beveland (geïll.) 418.
Het wapen van het waterschap ,,De Ommedijck" (geïll.) 418, 419.
Het wapen van het waterschap ,,Leidse Rijn" (geïll.) 419-421.
Het wapen van de gemeente Best (geïll.) 421.
Het nieuwe wapen van de gemeente Heeze (geïll.) 421, 422.
Het wapen van het waterschap Heiligenbergerbeek (geïll.) 422.

Vragen en antwoorden:

Alphen, van 92.
Bandelet 201, 430.
Baudelet 430.
Berendrecht, van 92, 93.
Bondelé 430.
Bosvelt 92.
Bruijn 430, 431.
Bruijn, de 43 1.
Burch, van der 92, 93.
Cleynpenningh 206-208.
Clooster, van den 202, 431.
Cranenburch, van 431, 432.
Cruset 202.
Frank 93.
Graevestein 93, 94.
Haas, de 94.
Heiden, van 94.
Heuvel, van den 94, 95.
Koning (Coninck) 95, 96.
Ledulx 202-204.
Lievelt 96.
Mol 430, 431.
Nagge 204, 205.
Nastelrade, van 61.
Noot 206-208.
Paweel 92.
Richner (Reichner) 205, 206.
Ruijs (ch) 96.
Schoot, van (der) 208.
Schüler 206-208.
Sonneveld 208.
Suarz, de (Schwarz) 431.
Swaefken 202, 431.
Uitman 96.
Venema 61-64.
Welvelde, van 202.
Zeeman 94.
Geslachten in de Hoekse Waard 432.
Geslachten te Poortugaal e.o. 432.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, **bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte,** ***p./a. Zeestraat 71 b, 2518 AA 's-Gravenhage.***

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, *Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.*

Alle overige correspondentie (niet bestemd *voor* Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, *Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.*

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De **redactie van** het Maandblad wijst er nadrukkelijk **op,** dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 1-2 **XCVIIe Jaargang** **januari-februari 1980**

Oldambtster geslachten (1),

door DRS. 0. D. J. ROEMELING.

In 1963 publiceerde Mr. H. L. Hommes zijn bijdrage „Enkele Oldambtster en Stad-Groninger geslachten en hun verwanten in de 17e eeuw" [1]. Het was het laatste artikel in een grote aan Groninger geslachten gewijde reeks. In dit artikel werden o.m. behandeld de geslachten *Hommens, Tiddinga, Diurcken* en *Huninga van Oostwold.* Reeds vóór de publicatie in 1963 hadden deze geslachten ook onze aandacht. De bijdrage van de heer Hommes was aanleiding tot intensivering van ons onderzoek.

Het bestuderen van het protocol (van verzegelingen) van Midwolda over de periode 1598-1637 [2], door vocht verteerd en vrijwel onleesbaar, aldus Hommes, wierp — zo schreef hij — geen licht over de ***Tiddinga's*** die in deze plaats gewoond hebben [3]. Hij moet dit protocol bestudeerd hebben vóórdat het werd gerestaureerd. De restauratie bracht het protocol echter in leesbare vorm en raadpleging ervan bleek een groot aantal gegevens te verschaffen, niet alleen over de ***Tiddinga's,*** maar ook over andere door Hommes beschreven geslachten, gegevens die Hommes onbekend waren gebleven doch zijn materiaal op belangrijke wijze aanvullen.

In ons onderzoek betrokken wij een groter aantal Oldambtster geslachten dan de door Hommes behandelde. Zij kunnen beschouwd worden als geslachten van — naar de toenmalige verhoudingen — grootgrondbezitters met een duidelijk sociale positie in hun woonplaatsen en dikwijls ook daarbuiten. De omstandigheid dat de stad Groningen de heerlijke rechten over resp. in het Oldambt bezat, verhinderde dat deze geslachten zich tot een Oldambtster landadel ontwikkelden. De door Hommes beschreven geslachten golden echter in het gewest blijkbaar zonder enig probleem als „ebenbürtig"; in huwelijken, ambten *en* functies komt dit tot uitdrukking. Formsma haalt een mededeling van Emmius aan dat de ***Huninga's*** thans (begin 17de eeuw) tot de adel behoren; de familie behoort echter — aldus Emmius — tot de eigenerfden, die het land bebouwen. Formsma schrijft dan dat het oude aanzien als voormalig Oldambtster hoofdeling nog zo na werkte dat ***Johan Huninga*** via professoraat, raadsheerschap, hoofdelingschap als jonker kon worden erkend en met een *Tjarda van Starkenborgh* kon trouwen [4].

„Jonker ende hoveling" konden de ***Huninga's, Tiddinga's*** en anderen in het Oldambt niet worden nadat de stad Groningen de landshoogheid over het Oldambt had verworven. De Blécourt beschreef uitvoerig [5] de wijze waarop dit geschiedde. De toonaangevende geslachten ***Gockinga*** en ***Houwerda*** (wier genealogieën nog steeds op bewerking wachten) werden terzijde gesteld. De Blécourt wijst er [6] op dat nog in 1454 sprake is van hoofdelingen in het Oldambt: ***Weynga, Huninga, Poptada, Tiddinga.*** „Wat is er van deze geslachten geworden?", zo vroeg hij zich af [7]. Meer algemeen bedoelde hij de vóór ca. 1450 in het Oldambt voorkomende hoofdelingengeslachten

1. **De Ned. Leeuw LXX, 1963, kk. 83-116; aanvullingen daarop van hem en Ir G. L. Meesters ibid. kk. 413-417.**
2. **Rijksarchief Groningen, Rechterlijke Archieven V jj 1.**
3. Hommes, **op. cit., kk. 89-90.**
4. **W. J. Formsma, R.A. Luitjens-Dijkveld Stol, A. Pathuis, De Ommelander Borgen en Steenhuizen, Assen 1973, p. 30.**
5. **A. S. de Blécourt, Oldambt en Ommelanden, Assen 1935, pp. 92-168.**
6. **Ibid., p. 70.**
7. **Ibid., p. 71.**

wier namen, voorzover reeds tot vaste familienaam geworden, niet alle bekend zijn. „Niet onwaarschijnlijk heeft men in de leden van het geslacht *Tonkes* gelijk in die van zoovele andere Oldlambtster eigenerfden-families, *Dethmers, Engelkens, Hommes, Prenger, Sijpkens, Tiddens, Tonckens, Waalkens,* enz., de nazaten te zien van Oldambster hoofdelingen", veronderstelt hij vervolgens [8].

Van verschillende dezer geslachten verschenen genealogieen [9]. Met uitzondering van het geslacht *Tonckens* gaat echter geen gepubliceerde genealogie verder terug dan ten vroegste einde 16de eeuw. Genealogieën van geslachten als *Buringh, Wibbens* en *Wigboldus* reiken weinig verder terug [10].

Aansluiting op het hoofdelingentijdvak, voor het Oldambt eindigende tegen het midden der 15de eeuw, is voor deze geslachten derhalve niet te verkrijgen. De weinige met name uit dat tijdvak bekende geslachten daarentegen stierven alle uit, het laatste in de 18de eeuw [11].

Van deze geslachten is uit de 15de en 16de eeuw slechts weinig bekend, minder dan van de sociaal daarmee te vergelijken geslachten in de Ommelanden. Het is opvallend hoe weinig — vergeleken met andere delen van de provincie — aan archivalia bewaard is gebleven, zowel van privaat- als van publiekrechtelijke aard. De Blécourt vroeg zich ten aanzien van archivalia van de laatste categorie af of de stad Groningen „papieren vernietigd (heeft) die niet in haar voordeel getuigden" in het geschil voor de Staten-Generaal over de verhouding met het Oldambt [12].

Wat hiervan ook moge zijn, ook particuliere archieven uit de periode vóór 1600 bleven niet bewaard. De kennis van geslachten vóór 1600 moet derhalve noodgedwongen fragmentarisch blijven. Alleen in de kring van de *Huninga's* bleef blijkbaar het een en ander bewaard aan archivalia of althans familiegegevens. Een neerslag daarvan is de reeks, ook door Hommes gegeven in zijn bijdrage [13]. Enkele gegevens over leden

8. Ibid., pp. 78-79 noot.

9. Tonkes: J. Tonkes, Het nageslacht van Tonko Ayolts en Eetje Eenjes, (Haren) 1937.
Tonckens: W. Lunsingh Tonckens, Het geslacht Tonckens, 's-Gravenhage (1941).
Waalkens: J. H. E. Cock en H. La Gro, Het geslacht Waalkens (Monnikendam ca. 1953) (N.B. het geslacht stamt af van *Marten Waelkens,* burger te Emden vanaf 1633; ten aanzien daarvan lijkt de veronderstelling van De Blécourt niet plausibel).
Sypkens: Nederland's Patriciaat, jrg. 33, 1947.

10. Buringh: Eltjo Buringh. Stamboom van de familie Buringh. Blijham 1960. De afstamming van dit geslacht wordt teruggevoerd tot *Eppo Hiltiens (ca.* 1595—ca. 1670). Zijn zuster *Icke was* gehuwd met *Uwko Sebens* (behorende tot het geslacht *Diurcken*). De stamreeks kan worden opgevoerd tot hun ouders *Hiltio Eppens en Icke,* gegoed te Oostwolderhamrik (vgl. Gruoninga, jrg. 11, 1965, pp. 75-76).
Wibbens: 0. D. J. Roemeling, De afstamming van het geslacht Wibbens, Gruoainga, jrg. 9, 1963, pp. 4-6 en 20; jrg. 11, 1965, pp. 1-16, 18-32, 4348.
Wigboldus: H. Mulder en H. G. Mulder, Genealogie van het geslacht Wigboldus, 1545-1957, Den Haag 1957.

11. *Bunninga* stierf in de mannelijke lijn in 1609/1610 uit, *Huninga* in het begin der 18de eeuw, *Tiddinga* in 1780. Van de geslachten *Weynga* en *Poptada,* die in de 16de eeuw reeds niet meer voorkomen, ontbreken genealogieën.. Het geslacht *Gockinga* zette zich in vrouwelijke lijn voort, terwijl de *Houwerda's* tot in de 18de eeuw in Oostfriesland gevolgd kunnen worden.

12. De Blécourt, p. 144, noot 5.

13. Hommes, k. 106, generaties 1 t/m VI.

van dit geslacht zijn vermeld door Doys [14]. In de verzameling genealogieën van Van Rhemen troffen wij tot onze verrassing een stamboom aan van de *Huninga's* [15]. Ongetwijfeld zijn de gegevens van de Gelderse tak der *Huninga's* afkomstig. Van Rhemen vermeldt daarbij gegevens ten aanzien van de eerste generaties die afwijken van die, welke door Hommes werden gepubliceerd [13]. Van Rhemen's informatie op bepaalde punten lijkt echter redelijk betrouwbaar. In § 11 *(Huninga)* wordt daarop teruggekomen.

In deze reeks zal een 22-tal geslachten worden behandeld. Het eerste deel daarvan betreft de geslachten *Tiddinga, Huninga* en *Bunninga.* In het tweede zullen de geslachten *Hommens, Diurcken* en *Bennens/Oomkens* aan de orde komen. Vervolgens zal aandacht worden besteed aan de geslachten *Tammens, Elties I, Doedens, Bauckens/ Gockinga II, Wigboldus, Elties II,* de afstammelingen van *Luwert Egberts c.s.,* de afstammelingen van *Luwert Boelens c.s., Hewens/Tonckens, Wypckens, Hayens, Matfhiae, Tonckens, Fockens/ Hoysum, Lupkens* en *Walrichs.*

Over het algemeen zullen de genealogieën niet verder worden uitgewerkt dan tot ca. 1650. Fragmentarisch werd over verschillende der genoemde geslachten een en ander gepubliceerd door Hoft [16], die met name ook langs heraldische weg relaties reconstrueerde. Gezien het veelal partiële karakter zijn ook enkele door hem behandelde geslachten door ons in deze reeks opgenomen.

§ 1. Tiddinga.

Als eerste dragers van deze naam noemt Hommes *Ebbo Tiddinga* (1271/76) en *Tyacko Tiddinga* te Eexta (1391-1420). De volgende is *Dodo Tiddinga,* vermeld 20 mei 1454 [1]. Van Rhemen noemt een *Doedo Tiddinga* als voogd over een broer van de vrouw van *Hayo Huninga* [1a].

Vervolgens zien wij te Beerta op 17 juli 1485 als getuige optreden *Boel Tyddinghe* [2] en te Eexta (of Winschoten) evenzo op 13 januari 1487 [2a]. Bij mandaat van 30 juni 1488 wordt met anderen *Lewert Tyddinge to Mydwolde* door de magistraat van Groningen gemaand tot betaling van een „restant" [3].

Op 22 april 1503 wijst de kastelein te Winschoten vonnis in een geschil tussen *Doedo Bols* en Hayo Diutsens. Bij de

14. Gerlach Doys, Libri quattuor continentes deductiones genealogicas variarum familiarum nobilium (Hs., Prov. Bibl. Friesland te Leeuwarden), II, p. 420, i.v. Houwerda.

15. Rijksarchief Gelderland, Genealogieën Van Rhemen, H. p. 727.

16. A. Hoft, Amses, Jelmers, Eeuwes, Eltjes of De ridder en de halve leeuwen, Gruoninga, jrg. 16, 1971, pp. 24-39 (i.h.b. 37—39), 80-86 (i.h.b. 80—82), 125—128; dezelfde, De ridder en de halve leeuwen, id. jrg. 18, 1973, pp. 26-30, 68-72, 79-84; jrg. 19, 1974, pp. 25-29, 67-72 (i.h.b. 68—72), 79-82.
Voorts A. Hoft, Een poging tot reconstructie van een Oldambtster familiewapen, Gruoninga, jrg. 20. 1975, pp. 34-36; A. Hoft, Van slang tot huismerk, Gruoninga, jrg. 20, 1975, p. 113.

1. Gemeentearchief Groningen (GAG), Register Feith (te citeren: Reg. Feith) 1454/5. Niet *Addinga,* zoals A. S. de Blécourt, Oldambt en Ommelanden, Assen 1935, pp. 70-71 stelt. Correct is de weergave van de naam door Johan Huninga, zie noot 33.

1a. Rijksarchief Gelderland, Genealogieën Van Rhemen, H pp. 726-728.

2. Staatsarchiv Osnabrück, Dep. 3 a 1, XII B 113, Nr. ll.

2a. Inventaris van het archief tot 1811 van de Ridderlijke Duitse Orde Balye van Utrecht, vervaardigd door Ph. van Binsbergen (in mach. schr.), inv. 1481.

3. GAG, Reg. Feith 1588/64; abusievelijk op 1588 gesteld zoals ook een aantekening bij het stuk aangeeft.

Tabel 1.

Doedo Tiddinga
(1454)

Boelo *(1485 te* **Beera,** **1487 te Eexta (?))**		*Luwert* *(1488 te* **Midwolda)**	
Doedo Boeles **(1503-1504)** **te** Dallingeweer	*D o &* *? 1528*	*Boelo* ** ca.* **1494,** vm. 15361564 † v. 1576, te Winschoten *x Ocka* † na 1577	*N.* x *Sebo Walrichs* Bunninga
Ebbe *x* 1493/4 *Ailko Huninga* † **1494**	*Luwert Doedens* * ca. 1500/10 † 1570		*Luwert Sebens* *(Bunninga)* *** ca. 1520**

behandeling in appèl van deze zaak op 21 januari **1504** heet hij *Dodo Tyddinghe tho Dalleweer (bij* Termunten gelegen) [4]. In of ca. 1528 vordert de drost van het Oldambt 2 gl. breuke met geweld in van *Doe Tyddinge* [4a] (dezelfde of een neef ?).

Van Rhemen vermeldt het huwelijk van *Ebbe,* „enige erfdochter" van *Doedo Tiddinga* in 1493/4 met *Ailco Huninga* (§ 11 gen. VI). Door dit huwelijk kwam — aldus de mededeling bij Van Rhemen — een einde aan de strijd, destijds ontstaan over de momberschap door *Doedo.* Uit de summiere gegevens bij Van Rhemen [1a] kan niet worden afgeleid of gerefereerd wordt aan de voogdij van (een) *Doedo Tiddinga* over een zwager van *Hayo Huninga,* hiervoor genoemd. Chronologisch lijkt dit nauwelijks mogelijk: laatstgenoemde voogdij kan gesteld worden — uiterst globaal — tussen ca. 1400 en ca. 1440.

In *Ebbe Tiddinga* zien wij, gezien het feit dat de *Huninga's* behalve te Oostwold ook gegoed waren in de omgeving van Termunten, waartoe Dallingeweer behoort, een dochter van *Doedo Boeles Tiddinga; zij* zal ca. 1470 zijn geboren. Eén van de achterkleinzoons *Huninga* droeg de voornaam *Doedo.*

Een *Boelo Tiddinga* wordt ca. 1494 geboren. *Boel Tyddinge* is compromisman op 23 februari 1536 [5]. Op 22 juni 1539 verkopen Mener en Tiade, broers, en Olde Adde tho Longher Voirwerck aan *Bolo Tiddinghe* en *Sebe Walrichs* te Winschoten 9 grazen land te Pewsumerhamrik, die Habke zelf placht te gebruiken, als „Mener unnd Tiade ouck Adde dit land bemelter bolen tegen oeren erf guedenn so hem van zalige Haitetzen Tammen tho Wynschote gotliken angheërvet weren ghewesselt hadden" [5a]. *Boelo* blijkt hier dus erfgenaam te zijn van een *Haitets Tammen* (over wie verder niets bekend is); de met hem 'optredende *Sebe Walrichs* was, naar wij aannemen, met een zuster van *Boelo* gehuwd (zie hierna).

Boelo Tiddinghe komt 6 augustus 1558 als aangrenzend landeigenaar te Zuiderveen onder Winschoten voor [6]. Als 70-jarige legt hij in 1564 een verklaring af over het eiland Ulsda [7]. Op 23 oktober 1561 is hij in geschil met *Jacobus Engelkens (zie* §II) over land bij de Pekelborch (onder Winschoten), door hen beiden bij executie gekocht [8]. Voorts komt hij voor als getuige in een ongedateerde verklaring van de ambtman van het Oldambt Berneer Jarges op last van de Groninger burgemeester Johan Sickinghe [9] (en daardoor te dateren op 1554). In 1562 wordt genoemd te Winschoten een kamp land van „*Luert Tyddinga,* den nu sijn solen *Boel* weer bruekende" [10]. Het moet hier wel om dezelfde gaan: in een jongere generatie is een *Boelo Luwerts* niet bekend. Hij overleed vóór 6 juni 1575 [11], waarna zijn erfgenamen in proces geraken met zijn weduwe *Ocka.*

Op 6 juni 1576 wordt een appèl van de erfgenamen van wijlen *Bole Tiddinghe* in de zaak tegen *Ocke Bolens* inzake een vonnis van de ambtman van het Oldambt dd. 23 februari 1574 toegewezen [11a]. Op 3 april 1577 procederen *Luwert Sebens c.s.,* erfgenamen van *Boelo Tiddinga,* tegen diens weduwe *Ocke Boelens.* **Zij** wil eerst haar bij huwelijk ingebrachte goederen uitgeboedeld zien. De erfgenamen worden echter in het bezit van *Boelo's* gehele boedel gesteld, onverkort *Ocke's* recht in reconventie [12]. Wie de erfgenamen zijn geweest en in welke relatie zij stonden tot *Boelo Tiddinga,* is niet bekend. Slechts *Luwert Sebens* komt als erfgenaam met name voor. Hij behoorde tot het geslacht *Bunninga* (zie § 111) en was, naar wij aannemen, een zoon van de in 1539 met *Boelo Tiddinga* genoemde *Sebe Walrichs.* Hij zou dan genoemd kunnen zijn naar de vader van *Boelo Tiddinga,* die *Luwert* bleek te heten [10].

Aan de hand van bovenstaande schaarse bouwstenen trachten wij nu het onderling verband voorlopig te reconstrueren in Tabel 1.

Daarna krijgen wij iets meer vaste grond onder de voeten, nl. met

IV. *Luwert Doedens Tiddinga,* vermeld vanaf 1556, overle-

4. GAG, Reg. Feith 1503/18 en 1504/11.

4a. Rijksarchief Gelderland, Hertogelijk Archief, inv. 40.

5. GAG, Arch. Klooster Ter Apel, inv. 1, los blad tussen pp. 90 en 91, reg. 203.

5a. Staatsarchiv Aurich, Rep. 234, Kontraktenprotokolle Emden 2 p. 969.

6. GAG, Arch. Klooster Ter Apel, inv. 38, reg. 251.

7. GAG, inv. 712 voor Reductie rood, Reg. Feith 1567/68.

8. GAG, Rechterlijke archieven (te citeren: RA) 111 b 1, fo. 413, jo. RA 111 ex 1, 18 januari 1563 in appèl.

9. Rijksarchief Groningen (RAG), Rechterlijke archieven (RA) Vx.

10. GAG, inv. 1103 voor Reductie rood, portef. 18, Hs. in folio 161 stuk 2, fo. 372vo.

11. GAG, RA 111 a 2, p. 693, „Luyrt Sebens co. Ocko s. Boel Tiddinge wede — vulmechtig — hebben beyder tsijden de kumpstige vacantiën renunchiert / des sal schepen om een dach moegen anholden".

11a. GAG, RA 111 a 5x dd. 6 juni 1576 alsmede III b 2, fo. 435vo.

12. GAG, RA 111 a 5x alsmede 111 c, fo. 2.

den tussen 23 januari 1567 en 24 augustus 1570, tr. 1e met N. *Tonckerts*, dochter 'van *Tonckert Fredericks* en *Nanne (Ewens ?)*; tr. 2e met N. *Huninga*, dochter van *Ailcko Ailckens Huninga* en *Theda Tiddens Ewens (Ewsma)*.

Luwert woonde te Midwolda. In 1556 komen aldaar als kerkvoogden voor *Leuwaerdt Dodens* en ***Eggo Phebens*** [13]. Laatstgenoemde zal nog meermalen ***ter*** sprake komen. Eerstgenoemde komt afwisselend voor als ***Luwert*** *Doedens* en ***Luwert Tiddinga***; de identiteit staat vast: 27 juli 1565 *Luert* ***Doedens*** als een van de vier kerkvoogden, 25 mei 1566 evenzo; 24 november 1566 ***Luwert Tiddinga*** als een van de kerkvoogden, 23 januari 1567 evenzo'; 24 augustus 1570 doen zijn erfgenamen rekening van zijn administratie als zodanig vanaf 24 november 1566 [14].

In 1556 gebruikte ***Luwardt Tyddinga*** te Midwolda 28 deimt weiland, 12 deimt bouwland, 5 deimt buitendijks, 20 deimt meedland en 14 deimt „uthmeeden" [15]. Later staan ten name van ***„Luwert Tyddinghe*** arffg. unde ***Ubeko Bennens" (zie*** § VI) „tsaemen goed unde quat" 25 deimt in de „uthmeede" [16]. Het bezit aan land is echter veel groter geweest. ***Luwert*** zal in de loop van 1570 zijn overleden.

Kinderen (leeftijdsvolgorde onzeker) :

1. *Menno*, volgt V. 1.
2. *Doedo*, volgt V. *2*.
3. *Haeycke*, † na 13 september 1615, tr. *Ocko Tammens*, † vóór 13 september 1615.

   Haeycke *Luwerts*, dochter van wijlen ***Luwert Tiddinga*** en weduwe van ***Ocko Tammens***, draagt 13 september 1615 aan haar broer ***Doedo*** over de aanwassen land, ten tijde van ***de*** (boedel)scheiding nog slijk zijnde, met nog „seven verendeel" in de kerkenvenne te Midwolda, door „unse vorvaderen" verset. Voorts vermeldt de akte nog: „want dat noch t w e (doorgehaald: d r e) b r o de r nae (en niet: van [17]) unser leven s. vaders ***Doett*** sinnen gestorven unde hoire arfnisse op min t w e l e v e n d i g e b r o d e r e n vorarvet" [18].

4. zoon.
5. zoon.

   De namen van de twee andere zoons wier bestaan blijkt uit de hierboven aangehaalde akte, zijn niet bekend. Beiden moeten zijn overleden tussen ca. 1570 en 1584, toen hun broer ***Menno*** stierf (deze was blijkens het bovenstaande bij hun overlijden ***nog in leven).***

V. 1. *Menno Luwerts Tiddinga*, vermeld vanaf 1571, † eind september 1584 (?), tr. ca. 1565 *Wipcke Tammes*, † tussen *22* juni 1617 en 31 januari 1623, dochter van *Tammo N.: zij* hertrouwt kort na 1585 *Hendrick Eltkens* (zie § VIII).

Menno komt doorgaans voor als ***Menno Luerts. Menno,*** zoon van wijlen ***Luwert Doedens,*** komt voor het eerst voor 5 februari 1571[19], als ***Menno Tiddinga*** 27 februari 1571 [20]. Op 28 maart 1572 vordert, in appèl, Hille Gheerdts, een „olderlose maget", van ***Menno Luwerts*** in plaats van zijn overleden vader ***Luwert Doedens,*** gewezen sibbevoogd, en van ***Ubeko Bennens*** en ***Wabbe Phebens,*** voormond en voogd over wijlen ***Eggo Phebens'*** nagelaten kinderen (***Eggo Phebens*** was Hille's gewezen voormond), en van Eltko Hermans, voogd, rekening en verantwoording van het beheer van de boedel van haar overleden ouders. In eerste instantie had de ambtman 28 januari 1572 haar eis toegewezen, waartegen ***Menno*** appelleert; in hoger beroep wordt de uitspraak echter bevestigd[21].

Op 13 maart 1574 is sprake van een pretentie van ***Menno Luerts*** tegen Tammo ***Hayo Tonckers,*** inhoudende enige aktie wegens patrimoniaal goed; ***Tammo's*** crediteuren verzoeken een oplossing hiervoor [20]. Op 8 juli 1577 procederen in appèl *Aelrich Weerts* en ***Menno Luerts*** tegen de crediteuren van Tammo ***Hayo*** Tonckers over de nagelaten goederen van ***Tonckert Frericks*** en ***Nanna, „Tammen*** ende der anclageren respective g r o t e v a d e r ende grotemoeder gewest", in welke zaak de drost vonnis had gewezen op 20 december 1574; het appèl wordt afgewezen [23]. Op deze relatie komen wij nog nader terug.

Menno Tiddinga verkoopt 15 mei 1574 een rente van 12 Rijder gl. uit zijn heerd te Beerta. Deze rentebrief vervangt een rentebrief van 12 Rijder gl. gedateerd 30 augustus 1554 over deze heerd, die toen toebehoorde aan Tammo ***Hayo Tonckerts,*** welke heerd onlangs door *Menno* bij executie is gekocht [24]. ***Tammo Hayo Tonckerts was*** evenals ***Menno Tiddinga*** een kleinzoon van ***Tonckert Frericks*** (zie hierna).

In de zomer van 1583 wordt hij hopman te Midwolda genoemd [25]. Als volmacht van de karspelen Midwolda, Eexta, Scheemda en Oostwold belooft hij 14 juli 1584 maandelijks een termijn schatting te betalen aan de Staten van Friesland [26]. Reeds eerder, op 11 juni 1579, treedt hij op als volmacht voor het Oldambt [27].

Burgemeesteren en Raad van Groningen ordonneren 12 september 1576 dat van elk huis te Midwolda één man één dag ***Menne Tyddinga*** zal moeten helpen bij het herstellen van de dijk [28]. Op 5 november 1584 procedeert hij te Groningen tegen ***Tonckert Tammens*** doch hij wordt dan ten landrechte verwezen [29]. Met Tyarcko Wypkes wordt hij 18 januari 1585 gedaagd door Ubbe Aeijsses in ***een*** geschil over land; ook deze zaak wordt ten landrechte verwezen, de stadsrentmeester zal het betwiste land voorlopig verhuren [30].

Niet in overeenstemming met de laatste twee vermeldingen echter is de opgave van de kroniekschrijver Abel Eppens dat ***Menno,*** „ener der principalen commissariën in Oldambt, inclinierde wol nach der Staten sidt", eind september 15 8 4 overleed [31].

Alvorens op *Menno's* nageslacht nader in te gaan, moet worden teruggekeerd naar de reeds genoemde *Eggo Phebens*. Deze reeds in 1542 voor Midwolda genoemde volmacht [32] was de vader van de blekende Groninger gedeputeerde, hoofdman, raadsheer en kroniekschrijver *Eggeric Phebens*, die 12 november 1615, omstreeks 60 jaren oud, stierf en wiens lijkrede werd

13. RAG, Arch. Kerkvoogdij Midwolda, inv. 1.
14. Als onder 13. De verantwoording ook Reg. Feith 1570/51.
15. RAG, Hs. in quarto 133, p. 18.
16. Ibid, p. 27, ongedateerd.
17. Aldus las Hommes; zie zijn bijdrage in de Ned. Leeuw LXXX, 1963, k. 90.
18. RAG, RA V ee 1.
19. GAG, RA 111 ex 2.
20. Als onder 13. fo. 1 vo.
21. GAG, RA 111 b 2 en 111 a 2, alsmede in regest A. S. de Blécourt, op. cit., p. 352.
22. GAG, RA 111 b 2.
23. GAG, RA 111 b 2, fo. 499-499vo.; ook De Blécourt, op. cit., p. 359.
24. GAG, Arch. Armhuiszittend convent, inv. 129.
25. Als onder 13, fo. 141.
26. RAG, Arch. Hoge Justitiekamer, inv. 599 (Charters van den Hove, deel VI, nr. 476).
27. RAG, Reg. Feith 1579/90 (Verzameling van stukken, deel 49, p. 280).
28. GAG, RA 111 a 2, actum sub 7 september 1577.
29. GAG, RA 111 a 4.
30. Ibid.
31. Kroniek van Abel Eppens tho Equart, (ed. J. A. Feith en H. Brugmans), Werken Historisch Genootschap te Utrecht, 3e serie, no. 27/28, Amsterdam 1911, deel 11, p. 12.
32. GAG, RA 111 a 2, dd. 12 augustus 1573.

Tabel 11,

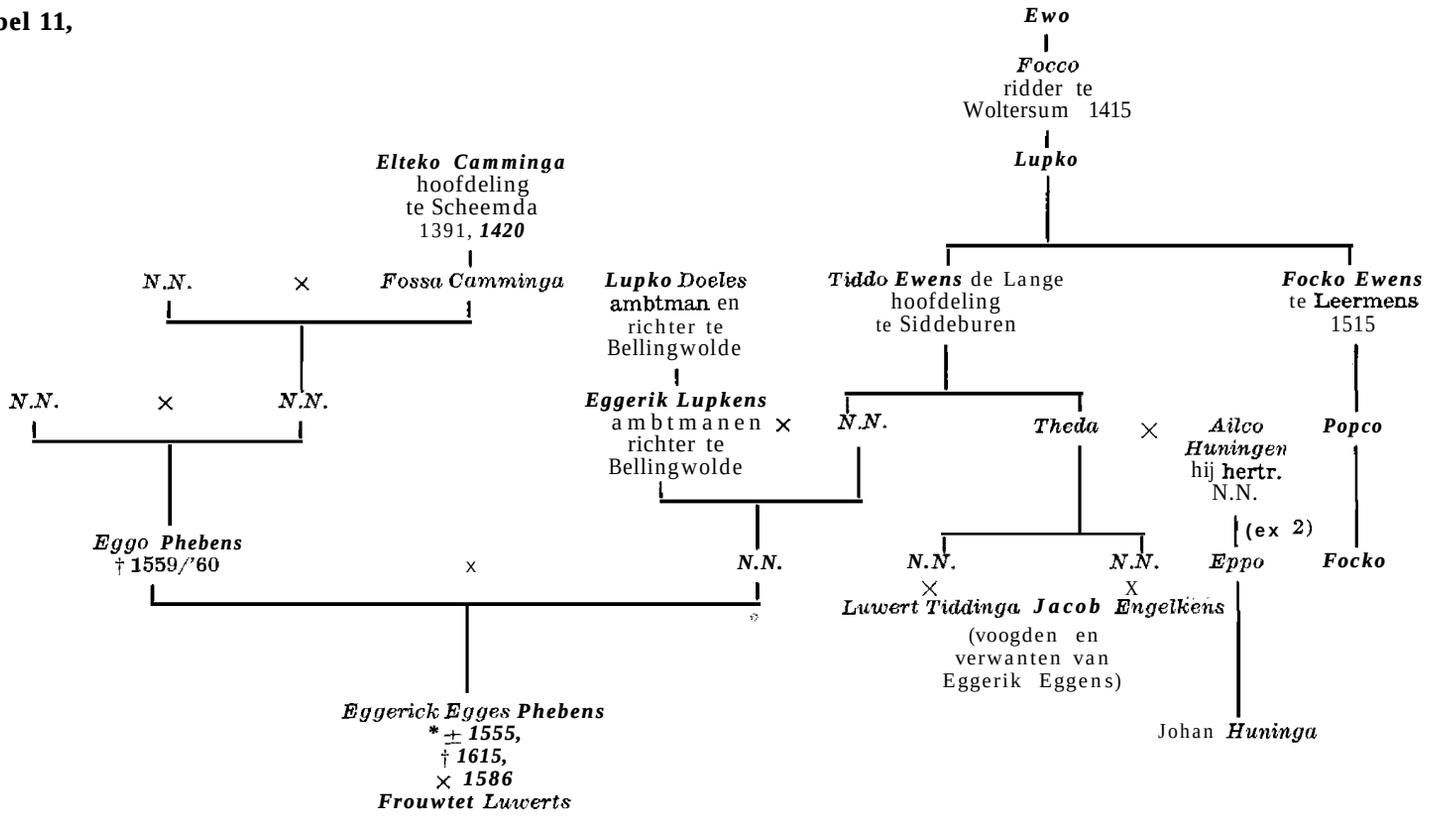

geschreven door de Groninger hoogleraar Johan Huninga[33].

Deze lijkrede is van groot belang omdat Huninga uitvoerig ingaat op het voorgeslacht van de overledene, wiens achterneef hij was. Weliswaar laat hij blijkbaar minder illustre voorvaderen buiten beschouwing — zo wordt over de afkomst van *Eggeric's* vader *Eggo* van vaderszijde niets medegedeeld — maar het gebodene biedt toch vele aanknopingspunten, ook voor andere nog te behandelen geslachten. In schema vervat, vermeldt Huninga de volgende relaties (zie tabel 11).

Reeds werd vermeld dat *Luwert Tiddinga* voormond was geweest over de kinderen van *Eggo Phebens*[21]. Blijkens het schema waren hun vrouwen dus nichten, waarbij *Luwerts' vrouw* een dochter geweest moet zijn van *Ailko Huninga* (§ 11) en *Theda Tiddens Ewsma* of *Ewens*[34]. Bij de behandeling van het geslacht *Huninga* wordt uitvoeriger op Tabel 11 ingegaan. De voornaam van *Luwert's* vrouw is niet bekend. *Luwert* zelf is mogelijk ca. 1500/'10 geboren. Zijn vrouw kan ca. 1515/'20 zijn geboren: haar vader kwam in 1494 posthuum ter wereld. Diens moeder was *Ebbe Doedes Tiddinga,* boven reeds vermeld, dochter van *Doedo Tiddinga.*

De vader van *Luwert Doedens Tiddinga* (overleden 1570) zal eveneens *Doedo Tiddinga* hebben geheten. Gezien de voornaam *Luwert* en het eveneens te Midwolda voorkomen van een *Luwert Tiddinga (1488)* menen wij een reeks

Doedo — *Luwert* — *Doedo* — *Luwert Doedens*
(1454) (1488) (mogelijk de in 1528 genoemde ?)[4a] (ov. 1570)

te mogen aannemen. *Doedo Boeles* en *Doedo Luwerts* zijn dan volle neven, *Ebbe Doedens Tiddinga* en *Luwert Doedens Tiddinga* volle achternicht en -neef, terwijl *Luwert's vrouw* een kleindochter was van *Ebbe.*

Thans moet nog de vraag worden beantwoord hoe *Menno Luerts* of *Luwerts* in 1577 kleinzoon kan worden genoemd van *Tonckers Frericks* en *Nanna* (de stamouders van het geslacht *Tonckens*[35]). De tekst spreekt duidelijk van „de grootouders van de klagers" en laat daarom de veronderstelling dat *Aelrich Weerts* (zie voor deze § IV) en *Menno Luwerts* namens hun vrouwen optraden, niet toe.

Wanneer *Menno* is geboren, is niet bekend. Omstreeks 1565 zal hij zijn gehuwd. Van zijn vader is een huwelijk met een *Huninga* (geboren ca. 1515/'20?) bekend.

Menno moet uit een ander — eerder — huwelijk zijn geboren. Zijn grootvader *Tonckert Frericks* wordt reeds in 1485 te Beerta genoemd[36], terwijl diens zoon *Hayo Tonckerts* omstreeks 1484 (en kleinzoon *Tammo Hayo Tonckerts* omstreeks 1524) werd geboren. Het valt ook hier weer op dat bij een re-

33. Oratio funebris in honorem Eggrici Eggaei Phebens ... defuncti Anno M.D.C. XV die XII. Novemb. A Ioh. Huninga Ostvvoldano, Groningen 1616.

34. W. B. S. Boeles, Het leven en de verdiensten van Eggerik Egges Phebens, in: Bijdragen tot de geschiedenis en oudheidkunde inzonderheid van de provincie Groningen, deel 1, Groningen 1864, pp. 254-2'72, geeft eveneens de familierelaties van ***Phebens weer,*** ontleend aan de onder 33) genoemde Oratio, doch niet steeds correct. Hij noemt (p. 257) ***Luwert Tiddinga's*** vrouw een zuster van de vrouw van ***Eggo Phebens; Ubeko Bennens*** diens neef en latere schoonzoon en ***Menno Tiddinga*** broer van ***Luwert*** voornoemd. Later (p. 258) ***noemt*** hij ***Luwert Tiddinga*** en ***Jacob Engelken als*** schoonbroers van ***Eggo's*** weduwe. ***Frouke Luwer(t)s was een*** dochter van ***Luwert Sebens*** (*Bunninga*) (zie § 111) en niet, zoals Boeles zich afvroeg (p. 263), van ***Luwert Tiddinga.***

35. Zie hiervoor De Ned. Leeuw LV, 1937, kk. 313-317, en LVII, 1939, kk. 419—420.

36. Zie noot 2.

constructie niet altijd van een generatie-interval van ongeveer 25 jaren kan worden uitgegaan.

Dat ***Menno*** een lid van het geslacht ***Tonckens*** tot moeder had, bewijzen de kwartieren van zijn broer *Doedo.* „De Eedele Erentveste *Doedo* ***Tiddinga van Midwolde"*** stierf 31 augustus 1623. Zijn grafzerk te Beerta vertoont volgens de beschrijving van Pathuis [36a] de volgende kwartieren:

1. ***Tiddinga.***

11. Een golvende schildvoet golvend doorsneden van vier stukken, en twee tegen elkaar uitkomende leeuwen: helmteken: een uitkomende leeuw.

III. gedeeld: I. een omgewende leeuw: II. een ongevleugelde draak, verticaal met pijltong, met twee poten en met een naar voren en onder het lichaam omgekrulde staart, eindigend in een pijl; helmteken: een uitkomende leeuw.

IV. een gaand paaslam; helmteken: een wapperende vlag van drie horizontale banen.

Bij kwartier 111 tekent Pathuis aan dat dit wapen vergeleken kan worden met het wapen op de zerk van Ds. ***Wyncko Tonckens (1641-1682).*** predikant te Beerta [36a]. Diens wapen is gedeeld en de rechter helft weer gevierendeeld. De bovenste twee delen geven hetzelfde beeld als het boven onder 111 beschreven kwartier. Een vrijwel gelijk beeld biedt het linkerwapen op de zerk van ***Wyncko's*** zuster *Trijne Egges,* dochter van *Eggo* ***Tonckerts*** en vrouw van ***Luppo Hoeites,*** te Westerlee [36a]; afwijkingen zijn ten opzichte van het wapen van ***Wyncko*** de verwisseling van boven- en onderhelft, terwijl in het wapen van ***Trijne*** geen deellijn is aangebracht tussen de leeuw en de draak. Het wapen ***Tonckens,*** reeds in de tweede helft der 16de eeuw gevierendeeld, zal in een eerder stadium alleen de leeuw en de draak hebben gekend (en mogelijk nog eerder alleen een omgewende leeuw ?).

Duidelijk lijkt ons dat bij de kwartieren van *Doedo* ***Tiddinga*** (V. ***2)*** onder 111 het wapen ***Tonckens*** in een nog niet vermeerderde versie is aangegeven.

De twee andere kwartieren hebben wij niet kunnen oplossen. Uitgebreide studie van „de halve leeuwen" op grafzerken in Oostelijk Groningen maakte Hoft [36b], die concludeerde dat zij afkomstig zijn uit de familie ***Ewens*** [36c], afstammende van ***Focko Ewesma,*** hoofdeling te Woltersum en vermeld in 1415. In zijn studie baseert Hoft zich daarbij aan de ene kant op wapens, voorkomende op enkele zerken te Leermens van dragers van de naam ***Ewens*** [36d] en aan de andere kant op de wapens op de zerk van ***Amse Eewes*** te Doezum († 1628) [36e] en *Alve* ***(lees: Ewe?) Amses*** te Zeerijp († 1555) [36f].

Het gedeelde wapen van ***Amse Eewes*** vertoont rechts een ridder met zwaard, links twee halve leeuwen boven enkele golflijnen. Deze twee halve leeuwen worden ook aangetroffen op de zerken van dragers' van de naam ***Ewens*** te Leermens.

Van de zerk van ***Alve (Ewe?) Amses*** te Zeerijp bleef slechts een fragment bewaard, alsmede een beschrijving. Het rechter wapen op de zerk is onherkenbaar. Het linker vertoont

36a. A. Pathuis, Groninger Gedenkwaardigheden, Assen/Amsterdam 1977 (te citeren: Pathuis), nrs. 842, 852, 4087.

36b. Zie Inleiding, noot 16 (hier te citeren Gruoninga, jrg. 16, 1971 als Hoft).

36c. Hoft, p. 128.

36d. Hoft, pp. 33-35, doch niet correct weergegeven; juiste weergave door Pathuis, nrs. 2251, 2252, 2259, 2261, 2264, 2275.

36e. Hoft, p. 24; Pathuis, nr. 1034.

36f. Hoft, p. 31; Pathuis, nr. 513.

voorzover herkenbaar linksboven een halve leeuw [36f]. Hoft veronderstelt dan dat de halve leeuwen afkomstig zijn van de moeder van de in 1555 overleden *Alve* ***(Ewe ?) Amses.*** die dan — omdat de halve leeuwen door de nazaten van ***Focko Ewens*** gevoerd worden [36c] — een ***Ewens*** geweest zou moeten zijn.

Wij vragen ons echter af of de halve leeuwen het wapenbeeld vormden van de nazaten van ***Focko Ewens.*** Daartoe dienen de zerken te Leermens, reeds door Hoft in zijn studie betrokken, nogmaals beschouwd te worden. Het gaat daarbij om twee zerken, die meermalen gebruikt zijn, d.w.z. soms zijn delen van opschriften weggekapt en vervangen door een jonger. Relevant op de oudste zerk zijn de volgende zaken:

a. ***Focko Ewens,*** ***† 16*** maart 1603;
wapens: rechts: een omgewend paaslam, links: twee tegen elkaar klimmende halve leeuwen; helmteken: een paaslam.

b. N.N. (tekst weggekapt) ;
wapens: rechts: doorsneden: A. een omgewend paaslam; B. twee tegen elkaar klimmende halve leeuwen; geen helmteken: links doorsneden: A. ***Ztens;*** B. *Elama;* geen helmteken.

Mogelijk betrof de weggekapte tekst een kind van ***Focko Ewens*** (***† 1603)*** en ***Enne Ztens*** (***† 1615)*** (wier grafzerk met wapens, ***Ztens*** en ***Elama*** eveneens bewaard bleef [36ff]). Kruijer vermoedt dat het het grafschrift betrof van ***Popko Ewens*** († vóór 1655) [36ff].

De tweede zerk heeft als oudste grafschrift dat van ***Wiske Ewens*** († 1613), gehuwd met ***Peter Lambers*** en geeft dezelfde vier wapens als op de eerste onder b. beschreven, hier echter met als helmteken een paaslam [36g]. Dezelfde vier wapens treffen wij aan in het gevierendeelde wapen op de zerk van *Hille* ***Ewens*** (***† 1669).*** gehuwd met ***Heebe Jans,*** te Leermens [36g] (dan echter zonder helmteken), en in het gevierendeelde wapen van ***Peter Ewes,*** kerkvoogd, op een gedenksteen in de toren te 't Zandt [36h].

Laatstgenoemde was een zoon van ***Popko Ewens*** (***† vóór 1655)*** en ***Grietie Brunnens*** (***† 1670)*** (wier zerk met wapens eveneens bewaard bleef) [36i]. *Hille* ***Ewens*** was een zuster van ***Popko*** [36j]. In het voetspoor van Hamming is tot dusverre er steeds van uitgegaan dat ***Popko Ewens*** een zoon was van ***Focko Ewens*** (***† 1603)*** en ***Enne Ztens*** (***† 1615)*** [36j]. De wapenvoering door ***Wiske*** († 1613), ***Popko*** († vóór 1655) en *Hille* († 1669), beschouwd als broer en zusters [36j], wettigde deze aanname.

In het recent toegankelijk geworden archief Zijlbrugge bevindt zich een afschrift van de akte van huwelijksvoorwaarden dd. 3 oktober 1622 **tussen** ***Popko Eewes,*** zoon van wijlen ***Peter Lamberts*** en ***Wiske,*** en ***Grietie Brunnens,*** dochter van

36ff. Pathuis, nr. 2253. Voor Kruijer zie: Joh. H. Kruijer, De voorouders van Focke Eeuwes op „Bottemaheerd", in: Gruoninga, jrg. 10, 1964, pp. 15-19, hier p. 17.

36g. Pathuis, nrs. 2252 en 2259.

36h. Pathuis, nr. 4345.

36i. Pathuis, nr. 2260.

36i. 1. Hamming, Het geslacht Euwes on Jacobusmaheerd onder Leermens, in: Gruoninga, jrg. 10, 1964, pp. 4243. Voorts ook dezelfde, Het geslacht Eeuwes, ibid., 1964, pp. 49—50, 1965 p. 53, en tenslotte 0. D. J. Roemeling, De afstammeling van het geslacht Ewens te Leermens, in: Gruoninga, jrg. 12, 1966, pp. 55-60.

wijlen Brunne Peters en ***Grietie*** [36jj]. Hij brengt daarbij in de goederen, geërfd van zijn ouders en van „sijn bestevader und bestemoeder ***Focke Eewes*** und ***Enne Itens".*** Aan zijn zijde compareren als dedingslieden Valerius Elama als voormond, Jr. Rudolf Jarges als voogd, ***Hebe Jansen en Arent ter Braecke*** der Jonger als zwagers, aan haar zijde haar moeder en ***Peter en Siabbe Brunnes*** als broers alsmede ***Wiert Scheltes en Claes Jansz.*** als zwagers.

De latere ***Ewens'en*** blijken derhalve in vrouwelijke lijn af te stammen van de in 1603 overleden ***Focko Ewens*** en zijn vrouw ***Enne Itens.***

Uit het bovenstaande menen wij de volgende conclusie te kunnen trekken: de wapens op de zerk van ***Focko Ewens*** († 1603) zullen die van zijn ouders zijn geweest, zoals op de zerk van zijn vrouw de wapens van haar ouders ***Reneko Itens*** en ***Frouwcke Elama*** zijn weergegeven. Voor hun dochter ***Wiske*** worden de samengestelde wapens van haar ouders op haar grafzerk weergegeven: deze samengestelde wapens worden dan in een gekwartileerd wapen door haar kinderen ***Popko*** en ***Hille Ewens*** — die dus de familienaam van hun moeder voeren en die van ***Popko*** op zijn nakomelingen overgaat — en kleinzoon ***Peter Ewens*** gevoerd.

Het rechter wapen, het paaslam, op de zerk van ***Focko Ewens*** en het voorkomen van het paaslam als helmteken wijzen er op dat dit wapen het wapen van vaderszijde is. De twee halve leeuwen moeten derhalve afkomstig zijn van ***Focko's*** moeder, ***Anna Writsers*** († na 1559), wier afstamming verder onbekend is. Het paaslam is derhalve de oorspronkelijke wapenfiguur-Ewens, een vaststelling overigens waarvan Kruijer zonder toelichting reeds eerder was uitgegaan [36ff], en niet de twee halve leeuwen zoals Hoft aannam [36c].

Het lijkt zelfs mogelijk vast te stellen hoe het paaslam wapenfiguur van dit geslacht werd. Daartoe keren wij terug naar Tabel 11 waarin vervat familierelaties van ***Eggerick Egges Phebens,*** zoals meegedeeld door ***Johan Huninga. Eggerick*** was — volgens deze gegevens — een achterkleinzoon van ***Tiddo Ewens,*** hoofdeling te Siddeburen, broer van ***Focko Ewens,*** in 1515 te Leermens (van wie de in 1603 overleden ***Focko Ewens*** een kleinzoon was [36i]). ***Tiddo*** en ***Focko*** waren klemzoons van ***Focko Ewesma/Eusma,*** wiens huis te Wolthersum in 14 15 werd verwoest [36i, 36k].

Naar alle waarschijnlijkheid was de patroonheilige van de kerk te Woltersum de H. Johannes de Doper, van wie het paaslam een bekend attribuut is. De wapenfiguur lijkt derhalve ontleend te zijn aan een attribuut van de patroonheilige der plaatselijke kerk [36l].

Formsma geeft aan dat ***Focko Ewsema*** waarschijnlijk een zoon was van ***Ebbe Ackinga,*** wiens steenhuis te Weiwerd naar mededelingen van de kroniekschrijver Johan Rengers van ten Post werd verwoest, „up den oestersijde bij Woltersum dar de hoge heininge und wijde grafften sint" een nieuw huis bouwde dat hem ook „um geworpen is" [36k]. Volgens Rengers huwde zijn dochter ***Hisse*** met ***Dutmer Rengers*** [36m]. Formsma

haalt dan aan de verkoop in 1411 door Menke toe Weywart aan ***Focke Ackyngha*** van een steenhuis met erve en landerijen „ud der waterynghe bij der westersijde bij den poste" [36n]. Uit deze verkoop en het feit dat ***Dutmer Rengers en Hisse Ackinga*** een zoon ***Focke*** hadden, valt zijns inziens eerder af te leiden dat ***Hisse*** een dochter was van ***Focke*** dan van ***Ebbe Ackinga*** [36m]. ***Dutmer*** en ***Hisse*** hadden drie ***zoons,*** waarvan ***Focke*** de derde was [36k]. De voornaam ***Egbert*** van de tweede zoon lijkt ons zonder twijfel afgeleid van ***Ebbe,*** zodat — in overeenstemming met de mededeling van Johan Rengers ten Post — zeer wel ***Ebbe Ackinga*** de grootvader geweest kan zijn. ***Focke Ackinga*** kan een broer van ***Hisse*** zijn geweest, op wie zijn goederen bij kinderloos overlijden kunnen zijn vererfd.

De ***Ackinga's*** voerden drie leliën van goud op een veld van azuur [36o]; het wapen komt voor onder de kwartieren van ***Egbert Rengers,*** zoon van ***Dutmer en Hisse Ackinga*** [36o]. Tegen identificatie van ***Focke Ewesma met Focke Ackinga,*** aangenomen door Formsma [36k] verzet zich de ongelijkheid van wapens, omdat ***Ewens*** in zijn wapen het paaslam voert.

Ook kan nog worden opgemerkt dat — aannemende de identificatie — het niet bij voorbaat voor de hand ligt dat de goederen te Woltersum van ***Focke Ewesma*** door huwelijk van ***Hisse*** over gingen op de familie ***Rengers,*** omdat ***Focke Ewesma*** een zoon ***Lupko*** had. Uitgesloten hoeft het niet te zijn als wordt aangenomen dat de zoon goederen elders geërfd zou hebben.

Niettemin zijn wij van mening dat ***Focke Ewesma en Focke Ackinga*** twee verschillende personen waren en derhalve ook dat het in 1415 verwoeste huis van eerstgenoemde niet hetzelfde was als het Huis te Woltersum, dat in 1411 door ***Focke Ackinga*** werd gekocht.

In het voorgaande gingen wij vrij uitvoerig in op het geslacht ***Ewens.*** De reden daarvoor is dat in dit geslacht in het begin van de 17de eeuw een gedeeld wapen in gebruik is, tonende een paaslam (rechts) en twee halve leeuwen (links), terwijl beide ook voorkomen onder de kwartieren van ***Doedo Tiddinga, zoals*** hiervoor reeds aangegeven. Alleen kommen daar de halve leeuwen voor als kwartier II en het paaslam als kwartier IV. Niettemin kan hier geen sprake zijn van een alliantie, omdat het de kwartieren — aangenomen een correcte weergave — moet betreffen van ***Doedo's*** beide grootnoeders ! Zijn grootmoeder van moederszijde, de vrouw dus van ***Tonckert Fredericks*** te Beerta, zou dan een ***Ewens*** geweest moeten zijn. Identificatie van het andere kwartier is ons niet gelukt.

In dit verband wordt overigens opgemerkt dat — volgens ***Yuninga*** — ***Doedo's*** stiefmoeder, een ***Huninga, Theda Ewsma*** tot moeder had: m.a.w. zijn stiefgrootmoeder van vaderszijde was een ***Ewens.*** De mogelijkheid dat in ***Doedo's*** kwartieren onjuistheden zouden zijn geslopen, zou derhalve niet helemaal uitgesloten behoeven te zijn, ware het niet dat het dan onverclaarbaar is waarom het ***wapen-Huninga*** daaronder niet is opgenomen (tenzij dat een te opvallende „verschrijving" zou zijn geweest).

Het voorgaande samenvattende, komen wij tot het volgende overzicht (waarin opgenomen enkele andere familierelaties) (tabel 111).

Wij keren thans weer terug tot ***Menno Tiddinga.*** Omstreeks 1565 zal hij zijn gehuwd met ***Wipcke Tammens,*** zuster van

---

36jj. RAG, Arch. Zijlbrugge, inv. 1.

36k. W. J. Formsma, A. A. Luitjens-Dijkveld Stol en A. Pathuis, De Ommelander Borgen en Steenhuizen, Assen 1973. p. 503.

361. Een blijkbaar met uniek verschijnsel in de Groninger Ommelanden: zo zegelt Hebeko Biwingha te Usquert 23 juni 1405 met een zegel waarop de HH. Petrus en Paulus, de patroons van de kerk aldaar (RAG, Arch. Commanderij Wijtwerd, inv. 19, reg. 30).

36m. Als onder 36k, p. 495.

36n. RAG, Huisarch. Farmsum, inv. 2, reg. 30.

36o. Pathuis, nr. 496 en p. 913.

Tabel 111.

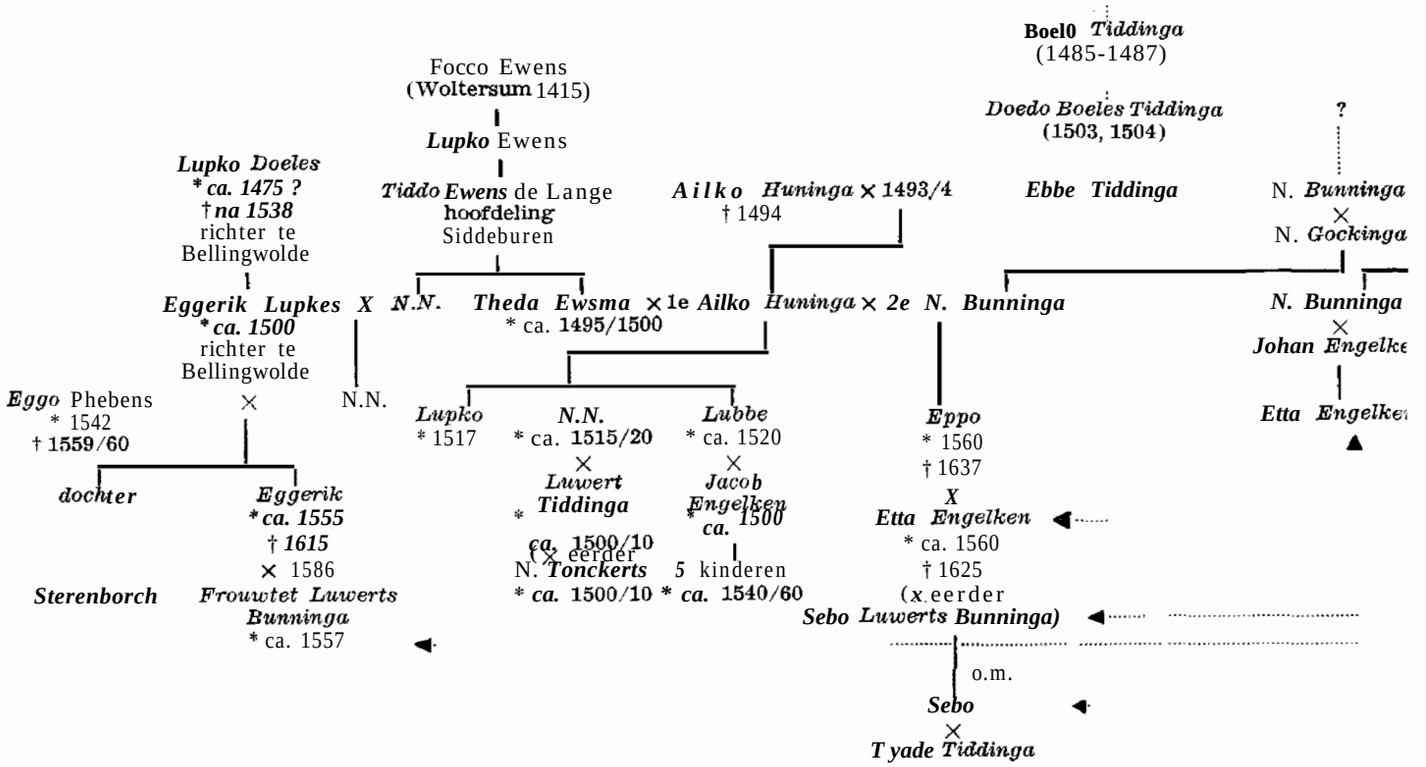

Haycko Tammens, kerkvoogd te Winschoten (zie § VI), schoonzoon van de eerder genoemde ***Ubeko Bennens***, tezelfdertijd als ***Menno*** kerkvoogd te Midwolda. Een dochter van ***Haycko Tammens*** huwde ***Menno's*** broer *Doedo* (V. ***2***).

Menno liet vier zoons na, waarvan de jongste — ***Egerick*** — tot 1596 onder voormonderschap van zijn oom *Doedo Tiddinga* (V. ***2***) stond, nadien wellicht nog met zijn oudere broers onder die van de oudste, ***Luwert***, doch daarvan blijkt niet. Bovendien is deze veronderstelling niet in overeenstemming met de later door ***Eggerick*** tegen zijn oom aangespannen aktie (zie hierna). In ieder geval is hij mondig op 25 februari 1600, wanneer ***Luwert*** mede namens zijn broers land verkoopt en van voorstanders over de jongste broer(s) niet wordt gesproken. Mogelijk heeft hij in 1596 venia aetatis gekregen. Mede op grond van het feit dat de moeder uit haar kort na 1585 gesloten tweede huwelijk nog twee zoons kreeg, kan worden aangenomen dat de zoons, uit het eerste huwelijk tussen ca. 1567 en ca. 1573 worden geboren.

Wipcke Tammens hertrouwde kort na 1585 met ***Hendrick Eltkens*** (zie § VIII), uit welk huwelijk werden geboren *Eltko* en ***Menno Hendricks***.

Ten overstaan van hun oom ***Haycko Tammens*** scheidden de zes zoons c.q hun erfgenamen 7 juli 1624 de nalatenschap van hun moeder ***Wipcke*** [37]. ***Zij*** was nog in leven 22 juni 1617, wanneer ***Tammo*** en ***Eggerick Tiddinga, Eltke*** en ***Menno Hendricks***, waarschijnlijk optredende namens de kinderen van ***Luwert Tiddinga***, met diens weduwe ***Cornelia van der Asch*** een „affsoen" aangaan, waarbij o.m. wordt overeengekomen dat ***Cornelia*** na het overlijden van ***Wipcke***, dan vrouw van ***Hendrick Eltkens***, hun moeder, 600 daalder zal ontvangen [38]. ***Cornelia*** verklaart 20 april 1623 van ***Eltio*** en ***Menno Hendricks*** de helft van dit bedrag ontvangen te hebben [39]. ***Wipcke*** overleed vóór 31 januari 1623, Dit blijkt 23 april 1623, wanneer „de manhafte" ***Tammo Tiddinga*** contra ***Hendrick Eltkens*** procedeert wegens reformatie van de sententie dd. 31 januari van dat jaar over de inventaris, van de goederen van ***Hendrick's*** overleden vrouw [40]; ***Hendrick's*** exceptie wordt geaccepteerd.

Landerijen van de vader waren reeds eerder gescheiden. Zo scheidden 11 oktober 1615 de vaandrig ***Eggerick*** en de voorstanders over de kinderen van wijle *Boelo*, te weten ***Tammo Tiddinga, Hindrick Eltiens*** en *Rinnolt* ***Diurcken***, landerijen, waarbij eerstgenoemde de aanwas van zijn vaders land te Midwolda en de andere partij 12 en 14 akkers land te Bellingwolde, een deel in Haeyo Eppens heerd in Midwolda en 3 akkers nieuw land aldaar ontvangen [41].

De scheiding van het land van hun moeder op 7 juli 1624 hield het volgende in:

— de erfgenamen van ***Luwert Tiddinga:*** land te Bellingwolde;

— ***Tammo Tiddinga:*** land te Zuiderveen onder Winschoten, door hem verkocht 3 december 1624; het grensde ten zuiden aan land van de overleden ***Tammo Hayckes***, een volle neef [42];

37. RAG. RA V dd 3.

38. RAG, RA V jj 1, fo. 262.
39. Ibid. fo. 336.
40. GAG, RA. III a 28.
41. RAG, RA V bb 1.
42. Zoon van ***Haycko Tammens*** (zie § VI).

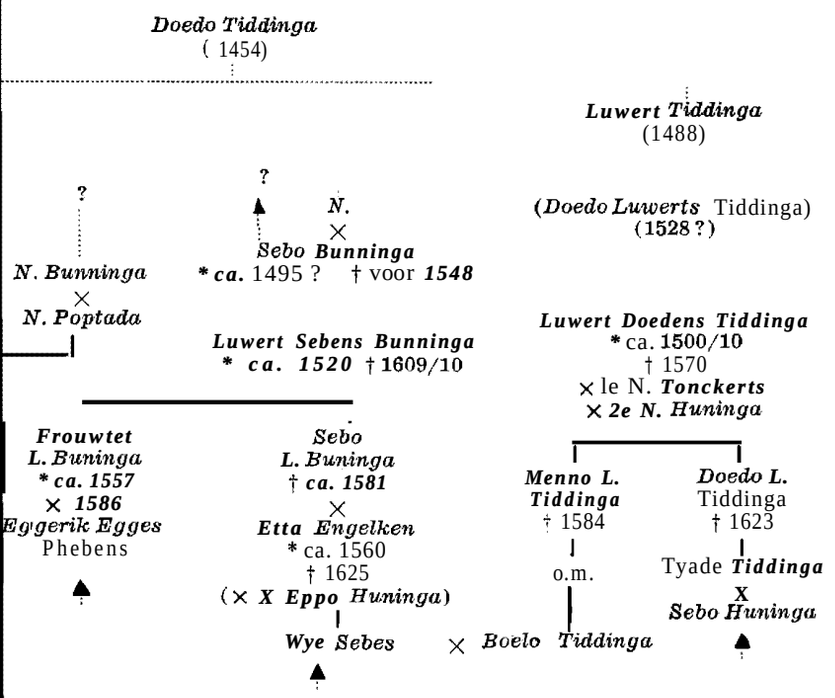

de erfgenamen van *Boelo Tiddinga:* land bij de Rensel te Winschoten:

Eggerick Tiddinga: land te Bellingwolde;

Eltio Hendricks: land te Oostwolderhamrik en 1/3 deel in Eppo Edzens' heerd;

Menno Hendricks: land bij de Rensel te Winschoten [37].

Een deel blijft ongescheiden; zo o.m. land in het Klei-Oldambt en onder Woldendorp, waarvan *Tammo* 10 februari 1627 zijn 1/6 deel overdraagt aan zijn beide halfbroers [43]. De erfgenamen van *Boelo* alsmede *Eltio* en *Menno Hendricks* kopen 9 maart 1635 de aanspraken van de kinderen van wijlen *Luwert* op de nalatenschap van zijn moeder af voor ƒ 1.800 [44]. Dezelfden scheidden 22 september 1637 nog land te Midwolda, Oostwolderhamrik en Scheemderhamrik [45].

De leeftijdsvolgorde van *Wipcke's zes* zoons blijkt uit de scheidingsacte van 7 juli 1624.

Kinderen:

1. *Luwert,* Volgt VI. 1.
2. *Tammo,* vermeld vanaf 1599, † na 30 maart 1649, tr. vóór 13 juni 1604 *Jelska Hantkes,* † na 3 april 1644, dochter van *Hantko Tyapkens,* kerkvoogd te Meeden, en *Luppe.*

   Tammo was genoemd naar zijn grootvader ***Tammo Hayckens*** (§ VI) en komt vanaf 30 maart 1599 voor: hij wordt dan met ***Hantko. Tyapkens als*** voormond omver graven en zwetten gedaagd [46]. Hij was gehuwd met ***Jelska,*** dochter van voornoemde ***Hantko Tyapkens en Luppe*** [47]. ***Tammo's*** schoonvader was kerkvoogd te Meeden [48], een functie door Tammo vanaf 10 ianuari 161149 bekleed. Als kerkvoogd is hij vervangen" tussen 24 mei 1620 en 1 februari 1622 [50].

   Zeker op 8 mei 1604 woont Tammo reeds te Meeden [51]; ***Jelska*** komt vanaf 13 juni 1604 als zijn vrouw voor [52].

   Een broer van zijn vrouw, ***Tyapko Hantkens,*** was vanaf 1602 landschrijver van het Oldambt [53]. De magistraat van Groningen besloot 5 april 1604 hem de eed op te zeggen en hem te gelasten zich van het richterambt te onthouden; in zijn plaats werd Henricus Redeker gesteld [54].

   Zijn schoonvader was blijkens een akte dd. 5 februari 1605 gehuwd met een zuster van ***Aeysse*** en ***Rynnolt Ellens*** [55]. Of dit ***Lubbe*** betreft of ***Elske,*** die als ***Hantko's*** vrouw voorkomt 2 december 1614 [56], is niet bekend. Blijkbaar had hij een broer ***Popko Tyapkens*** [57] en was hij verwant aan Nanne ***Hayens te*** Midwolda en ***Mathias Hayens te*** Heiligerlee (§ IX).

   Van ***Hantko Tyapkens*** en ***Lubbe*** zijn de volgende kinderen bekend *:*

   a. Epke, gehuwd met ***Ello Tiddes,*** waarvan o.m. een dochter ***Ette,*** gehuwd (huw. voorw. Winschoten 7 december) 1632 met ***Derck Harckes*** te Marssum [58].

   Ello Tiddes was ge en broer van Tammo ***Tiddinga,*** zoals elders is gesuggereerd [59].

   b. ***Tyapko,*** gehuwd met ***Anna,*** weduwe van ***Buntko Wapkens,*** waarvan een zoon ***Buntko Tyapkens*** en een dochter ***Rewen,*** gehuwd met ***Jan Cloot*** [60].

   c. Jelska, reeds genoemd.

   d. Tyaewe, gehuwd met N. ***Engelbers*** [61].

   Tammo Tiddinga schijnt voortdurend in geldelijke moeilijkheden te hebben verkeerd. Reeds' 8 mei 1604 [62] leent hij geld en veelvuldig tekent hij schuldbekentenissen. Zo namen hij en ***zijn*** vrouw 22 februari 1633 en 18 februari 1635 geld op op de Tiddingeheerd te Meeden [63]. Beide komen nog voor, nadat zij 8 november 1641 een huis hadden gekocht [63], op 3 april 1644 [63], Tammo nog 30 maart 1649 [63].

   Kinderen schijnen zij niet te hebben gehad.

3. *Boelo,* volgt VI. 2.
4. *Eggerick,* volgt VI. 3.

VI. 1. *Luwert Tiddinga,* geboren ca. 1567, vermeld vanaf 1597, † tussen 27 september 1616 en 22 juni 1617, tr. le vóór 29 november 1597 *Theda Doelens,* † kort na 1597;

43. RAG, RA V kk 1.
44. RAG, RA V z 3.
45. RAG, RA V jj 1, fo. ***352.***
46. GAG, RA III a 6.
47. Volgens RAG, RA V kk 1 dd. 13 januari 1616 en 23 februari 1616.
48. GAG, RA III a 8, 11 oktober 1603.
49. RAG, RA V kk 1.
50. Ibid.; in de tussenliggende periode werden geen verzegelingen in het protocol ingeschreven.
51. RAG, RA V jj 1.
52. Ibid., fo. 93vo.
53. GAG, H. 0. Feith, Stadsregeerboek (Hs).
54. GAG, RA III a 10.
55. RAG, RA V x 1.
56. RAG, RA V kk 1.
57. GAG, Reg. Feith 1604/3, 10 maart 1604.
58. RAG, RA V kk 1.
59. Gruoninga, jrg. 15, 1970, p. 96.
60. RAG, RA V dd 4, 28 januari 1634, 23 juli 1635.
61. RAG, RA V dd 1, acte nr. 140, circa 1615.
62. RAG, RA V jj 1.
63. RAG. RA V kk 1.

tr. 2e kort na 1600 *Lyse Nijenborch,* † **vóór 13 mei 1609. dochter van** *Jurrien Nijenborch* en *Else*; tr. 3e **(derde procl. Enkhuizen 27 november) 1615** *Cornelia Jans van der Asch,* † **na 20 april 1623.**

Luwert, oudste zoon van ***Menno Tiddinga*** en ***Wipcke, zal vóór*** of **omstreeks** ***1567*** zijn geboren en **komt 8 maart 1598 voor als** landeigenaar **te Bellingwolde** [64]. **Hij moet eerst gehuwd geweest zijn met** ***Theda Doelens,*** op **grond van het volgende: in een proces over hekserij in Westerwolde is volgens een op 29 novemher 1597 geproduceerd stuk aan de beschuldigde** Hemme, **vrouw van** Alrich Lipkens, door de predikant te Blijham gevraagd of andere vrome lieden ook geen tovenaars waren „als *Doode Tjarx,* richter int Old-Oldampt, ***Tede Dolens,*** de huysfrouwe van ***Lieurdt Tiddinga,*** **woonende in de karspel Bellingwolde ende** meer anderen" [65].

Op 17 april 1599 wordt een appel van ***Theda Doelens*** (een relatie met ***Luwert*** wordt niet vermeld) inzake een vonnis van de drost van Westerwolde afgewezen [66]. ***Theda*** zal verwant zijn geweest aan de richters ***Lupco Doelens*** en diens zoon ***Eggerick Lupkes,*** genoemd door Huninga in zijn Oratio funebris en vermeld in tabel 11. Wanneer zij richter waren is onbekend. In 1564 wordt verklaard dat ***Lupko Doelens*** destijds het gericht van Bellingwolde bediende voor de stad Groningen [67]. Chronologisch kan hij omstreeks 1500/30 geplaatst worden (zijn achterkleinzoon ***Eggerick Phebens*** werd omstreeks 1555 geboren) en dan is hij zonder twijfel degene die als ***Lubbeke Dolens to Bellingwolt*** zijn handtekening plaatst op 24 aug. 1538 [68].

Op 21 augustus 1605 wordt geciteerd om in Bellingwolde te getuigen ***Luwert Tiddinga*** [69]. Beker op 28 juni 1599 (Hommes verwarde hem hier met zijn grootvader 70) woont hij nog te Bellingwolde; hij neemt dan op onderpand van land in de heerd van wijlen zijn vader geld op van zijn moeder en stiefvader [71].

Kort na 1600 moet hij ***zijn*** hertrouwd en wel met ***Lyse,*** **dochter van Jurrien** ***Nijenborch*** en ***Else. Op 31*** mei 1609 verkoopt ***Luwert Tiddinga*** als vader en momber van zijn kinderen bij wijlen ***Lyse*** aan ***Johan Gerardus*** en ***Ettyen*** ¼ deel in een plaats, door de kinderen geërfd van hun moeder, voor 55 daalder [72]. Een half aandeel in een venne, nagelaten door ***Else Jurriens,*** werd 24 april 1609 door Focko Claessen en zijn vrouw Albert, mede als volmacht van ***Luwert Tiddinga,*** verkocht [73].

Op 12 maart 1633 accorderen de kind eren van ***Luwert*** als mede-erfgenamen van hun grootmoeder ***Else Jurriens Nijenborch*** met ***Jurrien*** en ***Jan*** Jansen broers en de voorstanders over de kinderen van ***Jan Gerhardus*** en ***Ettien*** over de boedel van hun grootmoeder. De ***Tiddinga's*** zien daarbij af van alle pretentie op de nalatenschap tegen betaling van ***f*** 110 en een „bruin colt peerd". Deze overeenkomst is echter niet door partijen ondertekend, wel de daarop volgende met dezelfde inhoud, echter met weglating van de afkoopsom [74].

Over de familierelaties van ***Lyse*** kan nog het volgende worden meegedeeld:

Jurjen ***Johannes,*** (volgens akte van huwelijksvoorwaarden dd. 2 januari 1615, verzegeld 2 februari 1616) zoon van ***Johan Jurriens*** en ***Schwane*** [75], bakker te Winschoten. De moeder ***Swane*** als weduwe van ***Joan Jurriens*** vermeld 18 september 1608 [76] en 23 april 1612 [76], hertrouwt vóór 2 februari 1615 ***Peter Joansen*** [76].

Jurrien Johannes tekent later als ***Jurrien Jans Nijenborch,*** zoals 16 november 1660 [77], en had als broers :

Tamme, nog minderjarig 14 oktober 1620 [76], † (zonder kinderen) vóór 8 februari 1633 [78];

Johan, nog minderjarig 14 oktober 1620 [76];

Ubbe, vóór ***14*** oktober 1620 gehuwd met ***Jean*** [76], en als zuster:

Ette (***Ettien***), gehuwd ***vóór*** 13 mei 1609 met ***Johan Gerardus*** [76].

Gezien de samenhang zal onder ***Else Jurriens Nijenborch*** verstaan moeten-worden ***Else,*** vrouw van ***Jurrien Nijenborch.*** Een ***Jurrien Nijenborch*** wordt inderdaad te-Winschoten aangetroffen en wel 1 maart 1564 [79] en 9 oktober 1564 [80], beide malen als wedman aldaar. „***Jurgh Nieuborghs*** huys" wordt vermeld in 1576 [81].

Hij zal een zoon zijn geweest van ***Johan Nieuborgh,*** eveneens, wedman te Winschoten [82].

Luwert Tiddinga's moeder ***Wipcke*** verklaart 3 mei 1613 aan haar zoons ***Eltye*** en Menno 400 daalder schuldig te zijn wegens verschotten die „vullenkomentlick geëmployeert sijnen tot nothwendninge betalinge van seckere gedane kosten so haere sohn ***Luwert*** thot Bruissel gedan ende oversulcks in apprehensie geholden is worden" [83].

Luwert hertrouwde kort daarna. „***Leeuwaerdt*** van Tiddinga", wonende in Westerwolde, en ***Cornelia Jans*** te Enkhuizen worden te Enkhuizen 27 november 1615 voor de derde maal gekondigd [84]. Lang heeft dit huwelijk met geduurd, want 22 juni 1617 maakt ***Luwert's*** weduwe ***Cornelia*** van der ***Asch*** met zijn broers ***Tammo*** en ***Eggerick*** en beide halfbroers, ongetwijfeld optredende voor de kinderen van ***Luwert,*** een „affsoen" [38]. ***Luwe-rt*** leeft blijkbaar nog 27 september 1616, wanneer een arrest op zijn penningen, berustende onder zijn halfbroer Menno, van kracht wordt verklaard [84a]. ***Cornelia*** is nog in leven 20 april 1623 [39].

Alleen uit ***Luwert's*** tweede huwelijk zijn kinderen bekend; merkwaardigerwijze vinden wij van geen der grootouders de namen bij de kinderen terug !

Luwert's kinderen treden 12 maart 1633 op als erfgenamen van hun grootmoeder [74]. Op 9 maart 1635 accorderen Jan Coenders wegens zijn moederloze kinderen, ***Ayoldus Hommens*** (zie § IV) (namens zijn vrouw) en Menno ***Hindricks*** mede namens zijn broer ***Eltio,*** gezamenlijk „doch nae eenes jeederen respective part erffnisses van sal. ***Wipcke Tammens*** genootene naelatenschap" met Ds. ***Daniel Hulsebusch,*** predikant te Winschoten, namens zijn vrouw ***Wya Tiddinga,*** en ***Boelo Tiddinga*** en de vaandrig Tammo Tiddinga allen kinderen van wijlen ***Luwert,*** „weegen derselver alinge competentie an gedachten sal. ***Wipcke Tammens*** angebrochte boedel, gewonnenes goedt, end al waertoe deselve kinders, boven die voor desen geschett ende gedielte erfflanden noch eenichsins meer berechtiget ende geschapen mochten wesen". Hun wordt voor de aanspraken in

64. RAG, Verzameling Koning.
65. RAG, Arch. Hoge Justitiekamer, inv. 2276 (Charters van den Hove, deel VIII nr. 689).
66. Ibid., inv. 839.
67. GAG, Reg. Feith 1567/68.
68. Als onder 2.
69. GAG, Reg. Feith 1632/66.
70. Hommes, k. 90.
71. RAG, RA V jj 1, fo 25.
72. RAG, RA V dd 1.
73. Ibid.
74. RAG, RA V dd 4.
75. RAG, RA V dd 1.
76. Ibid.
77. RAG, RA V dd 8.
78. RAG, RA V dd 4.
79. GAG, Hs. in fo. 161/2, fo. 392.
80. GAG inv. 447 na Reductie rood, Stadsdocumenten in conventie.
81. RAG, Arch. Kerkvoogdij Midwolda, inv. 2.
82. Genoemd in 1552, GAG, Hs. in fo. 161/2, fo. 390-391; 1554, GAG, RA III ex 3 dd. 14 januari 1575, en RAG, RA Vx (vgl. noot 9).
83. RAG, RA V jj 1.
84. Mededeling van de Heer Ir. G. L. Meesters te Utrecht.
84a. GAG, RA III a 18.

totaal *f* 1.800 uitgekeerd alsmede een oude rozenobel voor ***Wya*** [85].

Kinderen uit het tweede huwelijk:

1. Wya, † na 8 september 1660, tr. Ds. *Daniel Hulsebusch*, † *25* januari 1646.

Wya was de tweede vrouw van ***Daniel Hulsebusch,*** eerder gehuwd met ***Catharina,*** die nog in leven is 20 december 1621 [86]. Afkomstig uit **Herford,** wordt ***Hulsebusch in*** 1612 schoolmeester te **Zeerijp,** nog in hetzelfde **jaar theologisch candidaat,** medio 1613 **predikant** te Öostwold **(Old.),** tussen 18 november 1614 en 14 mei 1615 predikant te Winschoten, waar hij overleed 25 januari 1646.

Uit het huwelijk met ***Wya*** werden geboren:

a. ***Trijntjen,*** tr. le Winschoten (procl. Groningen 1 mei) 27 mei 1647 ***Pieter Cornelis,*** burger van Groningen. brouwer [87], † **vóór** 18 ianuari 1655 (**wanneer *'een*** zoon posthuum wordt geboren); **tr.** 2e Winschoten 7 **juni** 1661 ***Michiel Berents,*** van Belllngwolde.

b. ***Wipcke,*** waarschijnlijk de dochter ***Hulsebusch,*** die 20 maart 1655 genoemd wordt oud te zijn **„int 17e jaer" [88], lidmate** geworden te Winschoten 5 december 1656, **tr.** aldaar 2 oktober 1659 ***Poppe Jacobs Hagius.***

(De ***zoons Henricus*** en ***Joest*** stammen uit ***Daniel's*** eerste huwelijk).

Wya komt als weduwe ***Hulsebusch*** nog voor 5 oktober 1659 [89]; **zij** ontvangt dan **van *Menno Hendricks,*** kerkvoogd te Midwolda, penningen, haar aangeërfd van haar overleden broer ***Boelo*** en onder hem berustende [89]. Laatstelijk komt **zij** voor 8 september 1660, wanneer zij een huis verkoopt aan haar dochter ***Wipcke en*** schoonzoon ***Poppo Hagius*** [90].

2. *Boelo*, † na 9 maart 1635.

Boelo „Louwerts" Tiddinga komt tussen 15 januari 1626 en 12 december 1631 veelvuldig te Winschoten als getuige voor [91]. **Hij is** nog in leven 9 maart 1635 [85], wanneer hij betrokken is bij de afkoop van het erfdeel van **zijn** vader ***Luwert*** in de boedel van diens moeder. Op 11 december 1649 wordt deze overeenkomst door een andere vervangen: de broers ***Eltio*** en ***Menno Hindrix*** treffen dan met ***Wye Tiddinga*** weduwe ***Hulsebusch*** een regeling over de rente van ***Boelo Tiddinga,*** die nu reeds 16 à 17 jaren (sic) verdwenen is en wiens overlijden wordt vermoed, over zijn deel in *f* 1.800, door de erfgenamen van ***Wipcke Tammens*** volgens overeenkomst van 9 maart 1635 uit te keren aan de erven van ***Luwert Tiddinga. Wya*** en nu wijlen ***Tammo*** hebben hun deel genoten. ***Eltio*** en ***Menno Hindrix*** hadden ***voor Boelo f 700*** ingehouden die volgens overeenkomst met ingang van 1 mei 1636 rentedragend werden à 6 %, welke rente nu is opgelopen tot *f* 546. De weduwe van Tammo heeft hiervan genoten *f* 100 en ***Wya*** neemt nu *f* 100 op. Aan kapitaal en rente resteert dan *f* 1.046, welke zullen verblijven à 5 %. Hiervan zal ***Wya*** de helft ontvangen; de andere **helft** blijft bestemd voor Tammo's kind „**bij** so **veere** dat selve noch int **levent** is"; blijkt zulks niet het geval, dan zal ***Wya*** het gehele bedrag ontvangen [92]. Waarschijnlijk heeft daarop de afrekening dd. 5 oktober 1669 [89] betrekking.

3. ***Tammo,*** volgt VIII. 1.

85. RAG, RA V z 3.
86. RAG, RA V dd 2.
87. RAG, RA V dd 6 dd. 24 mei 1650.
88. RAG, **Arch.** classis Oldambt-Westerwolde, Handelingen.
89. RAG, RA V dd 8.
90. Ibid.
91. RAG, RA V dd 3.
92. RAG, RA V z 5.

VII. 1. ***Tammo Tiddinga,*** majoor, † na 1638(9?), tr. N.N.

Vanaf ***2*** oktober 1625 treedt te Winschoten meermalen als **getuige *Tammo Tiddinga*** op [93], laatstelijk 18 februari 1639 [94]; mogelijk is echter sprake van zijn oom te **Meeden.**

Vaandrig in 1635, komt **hij** 1 **maart** 1638 voor als majoor [95]. Hij zal dezelfde zijn als de door **Hommes** [96] genoemde wacht- en munitiemeester te Bredevoort, in de Staten van Oorlog nog genoemd in 1636 [96]. Hij overleed **vóór** 11 december 1649 [92]. De dan getroffen regeling noemt zijn weduwe en kind, waarvan dan niet bekend is of het nog in leven is. Over beide is verder niets bekend.

Uit dit huwelijk:

N., † na 1638, verder onbekend.

VI. 2. *Boelo* ***Tiddinga,*** † ca. 1603, tr. ca. 1600 ***Wya Sebes Bunninga,*** geboren ca. 1580, † Midwolda in januari (begraven 12 januari) 1653, dochter van ***Sebo Luwerts Bunninga*** (zie § III) en ***Etta Engelken; zij*** hertrouwt Midwolda 10 juli 1604 ***Rinnolt Diurcken*** (zie § **V).**

Boelo komt slechts posthuum voor [37, 41, 44, 45]. Hij liet twee dochters na, **die** aanvankelijk onder **voormondschap** zullen hebben gestaan van hun stiefgrootvader ***Hindrick Eltiens.*** Deze althans wordt 21 april 1615 als **voormond** over „desselvigen (sc. ***Eggerick's***) broeder kinderen" door ***Eggerick Tiddinga*** gedaagd om **mandelig** land te scheiden; uitgesproken wordt dat zij het vaste land zullen moeten delen; het overige „**soo** noch **niet** ten vullen tot lant gekomen" zal mandelig blijven [97]. De scheiding van 11 oktober 1615 [41] (zie onder V.l) zal van deze uitspraak het gevolg zijn geweest.

Uit dit huwelijk:

1. *Bawe*, geboren ca. 1601, † na 2 november 1629 [98], tr. (procl. Groningen 10 oktober) 1623 *Johan* ***Coenders,*** die hertrouwt (huwelijksvoorwaarden 19 augustus) 1633 ***Elisabeth Reinking,*** die ook voorkomt als ***Elisabeth van Dunebroeck*** [99], ook als ***Elisabeth Reinekink dochter in Duijnenbroek*** [100].

Bawe is nog in leven 2 november 1629, wanneer zij met haar man land **verset** [101]. Haar kinderen waren mede-erfgenamen van de hoofdman ***Eggo Phebens*** [102]. Ook erven zij **bij** scheiding dd. 22 september 1637 land te Eexterhamrik, afkomstig van (hun grootmoeder) ***Wipcke Tammens*** [45].

2. ***Tyabbe,*** geboren 1603, † Groningen in 1660, tr. Midwolda 20 juni 1630 *Ayolt Hommens* (zie verder § IV).

VI. 3. *Eggerick* ***Tiddinga,*** † kort vóór 7 mei 1640, tr. le Groningen 17 februari 1608 ***Eltye*** (*Eltke*) ***van Millinga,*** † na 12 oktober 1618, dochter van *Claes* ***van Millinga*** en *Aleyt Bijma*; tr. 2e Groningen 27 februari 1625 ***Susanna van Broeckhuysen,*** † na december 1643, dochter van *Reyner* ***van Broeckhuysen*** en ***Teteke Entens.***

Eggerick wordt 30 april 1613 benoemd tot vaandrig in de compagnie Heckman, waaronder hij voordien een

93. RAG, RA V dd 3.
94. RAG, RA V dd 4.
95. RAG, Statenarchief (te citeren: **StA**), inv. 125.
96. **Hommes,** k. 90.
97. GAG, RA **III a** 17.
98. **Hommes,** k. 91.
99. RAG, RA V ee 3, 31 oktober 1644, 4 december 1646; V ee 4, 25 mei 1649.
100. GAG, losse charters Veenkoloniën.
101. RAG, RA V dd 3.
102. RAG, RA V z 5, 3 augustus 1653.

extra-ordinaris plaats op de rol had [103]. In plaats van Millinga wordt hij 2'7 februari 1618 luitenant, mits hij zich over de eerste drie maanden contenteert met het tractement van vaandrig [104]. Op 2 september 1633 wordt hij benoemd tot kapitein [105]. Hij overlijdt kort voor 7 mei 1640 wanneer zijn opvolger wordt benoemd; bij resolutie dd. 9 mei 1640 wordt zijn weduwe nog een maand tractement toegezegd [106]. Weduwe en kinderen komen voor 28 januari 1642 en 13 juli 1642 [107].

Op 26 januari 1625 wordt de luitenant ***Tiddinga*** gelast zich naar zijn compagnie (onder de hopman Van Millinga) naar Emden te begeven; hij zal vandaar voor zijn bruiloft 3 à 4 dagen verlof krijgen, maar moet daarna weer terugkeren; op 2 december 1624 had hij verlof gevraagd; hem waren 14 dagen toegestaan [108]. Als kapitein ligt hij 10 januari 1637 in garnizoen te Groenlo [109], vanwaar in 1641 en 1642 twee van zijn kinderen met attestatie naar Groningen overkwamen.

Eggerick en zijn vrouw ***Eltke van*** Millinga wonen te Groningen, waar zij 9 maart 1616 [110] genoemd worden evenals 15 juni 1611 [111], wanneer zij aan zijn moeder en stiefvader zijn aandeel in nieuw land, strekkende in een heerd waarop kopers nu wonen, verkopen met recht van redemptie tegen 1.000 dlr., wellicht hetzelfde land eerder, nl. op 15 mei 1609, aan hen verset [112]. Op 2 september 1609 had hij aan ***Hendrick Eltkens*** het recht op zijn aandeel in het deel van zijn moeder in de winst tijdens huwelijk behaald, overgedragen [113].

Op 12 oktober 1618 verkopen de luitenant ***Eggerick*** Tiddinga en zijn vrouw aan zijn stiefvader en moeder en hun zoons ***Eltio*** en ***Menno*** nieuw land te Midwolda, gelegen van de Geute tot de Ae, beginnende bij de heerd, in eigendom bewoond door ***Hendrick Eltiens,*** voorzover hij deze landen bij de scheiding van vaders boedel had gekregen [114]. ***Eggerick*** en zijn tweede vrouw gaan 29 juli 1629 met de wederpartij een nieuwe overeenkomst aan. Blijkens deze was de vorige destijds geannuleerd en gewijzigd in een „versettinge", waarvoor nu 3.000 Car. gl. wordt ontvangen, boven *f* ***6.000*** ontvangen bij de koop en *f* 2.000, op 24 april 1626 van *Hendrick Eltiens* „settwijse" ontvangen [115]. De „versettinge" wordt nu verlengd voor zes jaren [115]. Op 27 juli 1631 verklaren ***Eggerick*** en zijn vrouw van ***Hendrick Eltiens*** *f* 1.000 ontvangen te hebben: de versettinge wordt verlengd tot 1639 [115]. Op 24 februari 1632 lenen ***Eggerick*** en zijn vrouw 600 Car. gl. van zijn beide halfbroers, aan wie zij 11 augustus 1633 52 deimten eigen land verkopen voor *f* 15.397, welk land is gelegen bij de boerderij, bewoond door ***Menno,*** de jongste halfbroer [115]. Voorts wordt dan nog enig land „verset" [115]. Geld leenden zij 28 augustus 1628 onder borgstelling van hun neef ***Ubko Haeyckens*** te Midwolda; de vordering werd gecedeerd 8 januari 1639 [116].

Eggerick en zijn eerste vrouw cedeerden 20 oktober 1614 het recht van naarkoop aangaande land, enige jaren geleden verkocht door zijn oom *Doedo Tiddinga,* gelegen te Scheemderhamrik, over welke zaak „pleit" was geweest 117. Deze vermelding is met name van belang omdat blijkt dat *Doedo* zijn oom ***was*** en dan wel

103. StA, inv. 3, p. 2022.
104. Ibid., inv. 4, p. 2360vo.
105. StA, inv. 125.
106. StA, inv. 126.
107. StA, inv. 126.
108. StA, inv. 119.
109. StA, inv. 125.
110. RAG, RA V jj. 1, fo. 237.
111. Ibid., fo. 152vo.
112. Ibid., fa. 102vo.
113. Ibid., fo. 110.
114. RAG, RA V z 1.
115. RAG, RA V z 3.
116. RAG, RA V ee 2 resp. V ee 3.
117. RAG, RA V y 2.

een broer van zijn vader (hetgeen overigens ook op ander wijze blijkt [118]). Op 14 juli 1616 sprak ***Eggerick*** *Doedo* Tiddinga (voor wie diens zwager en ***Eggerick's*** volle neef ***Tammo Haickens*** compareerde) aan om als zijn gewezen voormond „reliqua end rekenschap siner administratie (te doen) daertegens de gereq.de (sc. *Doedo*) allegeert anno 96 rekenschap ende overleveringe gedaen t'hebben, waerop de kinderen (sc. ***Eggerick*** en zijn broers) de goederen angetast en al tom dele alineert, oock sedert den tijt geen administratie gehadt t'hebben", waarop ***Eggerick's*** eis wordt afgewezen. Eerder, op 10 mei 1616, was ***Doedo's*** beroep op de „exceptio prescriptionis", op grond van „sustinentie" dat „dese actie door verloop van veel jaeren persueert ende gedodet te sijn" onder oplegging van nader bewijs aangehouden [118].

Doedo Tiddinga blijkt dus tot 1596 voormond geweest te zijn; daarna voerden de broers blijkbaar zelf het beheer. Of toen alleen de oudste, mondig was, enkele mondig waren of ook de jongste, blijkt niet met zoveel woorden.

Op 2 en 6 november 1613 beklagen de vaandrigs ***Theodorus van den. Berghe*** en ***Eggerick*** Tiddinga zich er over dat de kerkvoogden der Martinikerk te Groningen de kinderen van de drost Mello Coenders storen in het bezit der van supplianten gekochte graven, waarop oculaire inspectie wordt gelast [119]. De luitenant ***Eggerick Tiddinga*** eist 29 maart 1628 van ***Nicolaas van Millinghe*** restitutie van de goederen, door zijn overleden vrouw aan haar overleden vader in bewaring gegeven zulks tot profijt van de kinderen. Op 10 mei 1628 eist hij van dezelfde restitutie ten behoeve van de kinderen van zijn overleden zwager, de kapitein ***Millingha,*** waarop ***Nicolaas*** stelt dat ***Eggerick*** geen voormond is; er zullen volgens uitspraak eerst voorstanders over de kinderen gesteld moeten worden [120].

Eggerack's tweede vrouw, *Susanna van* ***Broeckhuysen,*** overleed na december 1643 [121].

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Memo,*** volgt VII. 2.
2. *Allegonda,* komt in juni 1642 met attestatie van Groenlo naar Groningen.

   Zonder twijfel is zij dezelfde als ***Aeltie Tiddinga,*** vrouw van de luitenant ***Steerenborch,*** die te Midwolda wordt begraven 25 november 1652. De luitenant *Heero Steerenborch* wordt aldaar begraven 2 ***juni 1669, een*** kind 11 oktober 1656 en ***Eggerick Steerenborch 28*** (overleden 22) april 1670.

   Heero Steerenborch was met zijn zuster erfgenaam van *Eggo Phebens* (zie § III). Hij moet kleinzoon van een zuster van diens vader zijn geweest.

Uit het tweede huwelijk:

3. *Caspar,* kapitein en „edelman van Haer Hoogheyt de Princesse Douariere van Nassau", † Morra na 23 mei 1701, tr. Staveren 15 juni (ondertr. Leeuwarden 7 juni) 1673 *Rixt* ***van Andreae,*** geb. ca. 1655, † Leeuwarden 10 maart 1735, oud ruim 79 jaren, begraven te Morra, dochter van ***Poppe*** *Martijns* ***van Andreae;*** zij hertrouwt ***Willem van Haren,*** geb. Heerenveen 6 januari 1655, † St. Anna Parochie 18 september 1728, zoon van ***Ernst van Haren*** en *Catharina* ***van Oenema*** en weduwnaar van ***Frouck van*** *Burmania* [121].

   Caspar wordt lidmaat te Groningen in december 1651. Op 6 december 1672 wordt hij beëdigd als kapitein, in 1673 is hij aan het hof van de weduwe van stadhouder

118. GAG, RA III a 18.
119. GAG, RA 111 a 16.
120. RAG, Arch. Hoge Justitiekamer, inv. 859, pp. 91vo. en 121.
121. Hommes, k. 92.

Hendrik Casimir. In februari 1682 wordt hij de opvolger van kapitein Sloot, op 27 juli 1688 ordinaris commissaris van monsteringe in Friesland [121].

Zijn vrouw ***Rixt van Andreae*** wordt ***28*** december 1673 te Leeuwarden als lidmate aangenomen. Zij erfde de nalatenschap van haar man [122] en nam vanaf 1717 de zorg over ***Eggerick,*** kleinzoon van diens broer ***Menno,*** op zich. De familie van haar tweede man, in het bijzonder Onno Zwier van Haren, „begeleidde" deze ***Eggerick*** bij zijn, verdere militaire loopbaan.

en waarschijnlijk

?4. *Wibbina,* in maart 1656 met attestatie van Winschoten naar Groningen overgekomen [122].

Ongetwijfeld is zij genoemd naar ***Eggerick's*** moeder ***Wipcke Tammens.***

?5. *Wye,* komt in juni 1657 met attestatie van Winschoten naar Groningen [122].

?6. *Elteke,* wordt als „jongedochter" 5 december 1656 te Winschoten als lidmate aangenomen.

Een ***Elteke Tiddinga*** gaat ***29*** december 1677 te Groningen in ondertrouw met ***Jacob Broersema Gleints,*** geboren ca. 1650, student te Groningen 15 januari 1669, later kapitein, zoon van Dr. ***Jacob Gleints*** en ***Johanna Broersema*** [123]. Mogelijk de bovengenoemde, doch dan was zij aanmerkelijk ouder dan haar man.

VII. 2. *Menno Tiddinga,* luitenant, † Leerort (begraven 21) juli 1660, tr. *Johanna Regina Clant,* dochter van *Assuerus (Sweer) Clant van Schartner* en *Regina van Osingeweer.*

Menno zal bedoeld zijn met de zoon van de luitenant ***Tiddinga,*** aan ***wie*** 18 september 1626 wordt toegestaan hem op de rol te plaatsen [124]. Op 28 april 1637 wordt de zoon van de kapitein ***Tiddinga*** gelast zich binnen acht dagen bij zijn compagnie te voegen [125]. In 1640 is hij betrokken bij een geval van doodslag, door hem gepleegd aan Geert Mensens [126]; blijkbaar is hij niet vervolgd of vrijgesproken. Op 4 augustus 1641 wordt hij benoemd tot vaandrig 127. Als luitenant (sic) komt hij in december 1641 met attestatie van Groenlo over naar Groningen [128]. Op 5 januari 1643 wordt hij vaandrig in de compagnie Broersema [129]. Vaandrig is hij nog 8 december 1656 [130], maar luitenant te Leerort (bij de doop van zijn zoon ***Ernst***) ***8*** november 1657. Ook zijn begraafinschrijving (21 juli 1660) noemt hem luitenant.

Zijn vrouw was een zuster van ***Asinga Swier Clant,*** gehuwd met ***Hilda Onsta Huninga*** (zie § 11).

Gedeputeerde Staten van Stad en Lande bepalen 23 augustus 1644 dat ***Helena Bruynsteen*** 1/3 van zijn tractement zal ontvangen ter alimentatie van zijn kind bij haar [131]. Naam en verdere gegevens van dit kind ontbreken. ***Helena*** ging 5 oktober 1650 te Groningen in ondertrouw met ***Neenck Claessen*** (waarschijnlijk een zoon van ***Claes*** *Neencks,* die voor hem getuigde; voor haar verscheen de advocaat ***Hermannus Bruinsteyn;*** het het huwelijk werd elders voltrokken).

122. Ibid., k. 93.
123. H. L. Hommels, Genealogie Broerserna, in: De Ned. Leeuw LVIII, 1940, kk. 281-292, hier k. 291.
124. StA, inv. 121.
125. StA, inv. 125.
126. GAG, Reg. Feith 1640/30, 16 juni 1640: de Landschrijver citeert een aantal personen om zich te verantwoorden voor het niet doen van aangifte van doodslag, in hun bijzijn door ***Menno Tiddinga*** gepleegd.
127. StA, inv. 126.
128. Hommes, k. 92.
129. StA, inv. 126.
130. RAG, Arch. Hoge Justitiekamer, inv. 886.
131. StA, inv. 127.

Uit dit huwelijk:

1. *Assuerus (Sweer),* volgt VIII. 1.
2. *Johanna,* ged. Groningen 1 oktober 1652, verder onbekend.
3. *Ernst,* ged. Leerort 8 november 1657, verder onbekend.

Onecht bij *Helena Bruynsteen:*

N., geb. vóór 23 augustus 1644, verder onbekend.

VIII. 1. *Assuerus (Sweer) van Tiddinga,* luitenant, gesneuveld in de slag bij Steenkerke in 1692, tr. (ondertr. Leeuwarden 22 januari) Dokkum 5 februari 1676 *Anna Duidane (Doedonea) van Plasburgh,* dochter van *Adam van Plasburgh,* majoor.

Op 27 april 1672 wordt hij benoemd tot luitenant in de compagnie Boelens [132]. Bij zijn ondertrouw is hij luitenant in de compagnie van zijn oom, de kapitein (***Caspar***) ***Tiddinga;*** hij wordt dan genoemd als afkomstig van Groningen. De vader van zijn vrouw was toen majoor der cavalerie in het regiment van de kolonel Alexander van der Wel. Sweer van ***Tiddinga*** wordt als opvolger van de luitenant T. van Donia benoemd 23 augustus 1686. als opvolger van de luitenant N. Balfour 7 januari 1688.

Uit dit huwelijk:

1. *Eggerick,* volgt IX. 1.
2. *Adam,* volgt IX. *2.*
3. *Caspar,* ged. Leeuwarden 26 september 1686, wordt 30 april 17 .. vaandrig in de compagnie Van Feugen (later Van Sytzama), 17 februari 1710 als zodanig vervangen en 8 april 1710 kapitein in het regiment te voet van de Hertog van Sachsen-Eisenach [122], † na 1717.

IX. 1. *Eggerick van Tiddinga,* ged. Leeuwarden 2 maart 1677, luitenant, † aan verwondingen, opgelopen in de slag bij Malplaquet 1709, tr. Voorburg 19 februari 1708 *Aletta Maria van Baarsenburg,* geb. 1686, †6 maart 1758, dochter van Mr. *Gerard van Baarsenburg* en N. *van Boeckholt; zij* hertrouwt Dokkum 21 juli 1715 *Seyno Sluyterman,* ritmeester in het regiment Grovestins [122].

Eggerick was luitenant in het regiment van de kolonel Berckhoffer [122]. Bij zijn ondertrouw — begin 1708 — ligt hij in garnizoen te Ostende. De tweede proclamatie van het huwelijk was gestuit door „inspraak" van ***Margaretha Borres,*** doch na een week — 19 februari 1708 — werd het huwelijk voor de tweede en derde maal afgekondigd en daarop voltrokken [133].

Uit dit huwelijk:

Eggerick, geboren vier maanden na de dood van zijn vader (overleden 1709), luitenant-generaal der infanterie, generaal-kwartiermeester der cavalerie, commandeur van Veurne (West-Vlaanderen), † (begr. Maastricht, St. Janskerk 17) januari 1780.

Voor zijn loopbaan wordt naar de bijdrage van Hommes verwezen [134]. Daarin wordt vermeld dat zijn oudtante, de vrouw van ***Caspar Tiddinaa,*** in 1733 voor hem een compagnie kocht. Het jaartal- moet zijn 1732: 16 oktober 1732 wordt N. ***Tiddinqa*** tot kapitein benoemd in de plaats van J. de Lannoy.

Hij overleed als laatste van zijn geslacht. Dyserinck vermeldt uit het register van begravenen in de St. Jans-

132. Hommes, k. 92.
133. De Wapenheraut, jrg. 7, 1903, p. 409.
134. Hommes, kk. 93-94.

kerk te Maastricht (p. 103) : „Met 4 koetsen en de lijk-*wagen* met 18 flambouwen, gaande een tambour majoor en 2 tambours voorop, welke nadat het lijk in de grafkelder was, **het appel sloegen en den tambour majoor een schrift las, om te** hooren, **of nog iemand** was, **die het wapen van den** overledene konde **voeren, en zulks onbeantwoord blijvende,** wierd **het wapen gebroken en in de kelder bij het lijk geworpen"** [134a].

IX. 2. ***Adam van Tiddinga,*** † na ***17*** **december** ***1704,*** **tr. N.N.; verdere gegevens** ontbreken.

Uit dit huwelijk:

1. *Menno (Minno)* , ged. Leeuwarden 23 december 1703.

2. *Swier,* ged. Leeuwarden 17 december 1704.

Over deze kinderen is verder niets bekend [134].

V. *2. Doedo* ***Tiddinga,*** **vermeld vanaf 29 mei 1582, † 31 auaustus 1623, tr.** ***Ba (u) we Haickens,*** **† tussen 20** januari 1634 en ***24*** **april 1643, dochter van** *Haicko Tammens* **en** ***Jicke Bennens.***

Doedo was **een — mogelijk veel — jongere broer van Menno (V. 1; diens zoon *Eggerick* noemt hem** oom [118], **terwijl uit een akte dd. 13 september 1615 blijkt dat hij een zoon was van *Luwert Tiddinga*** [18], **naar wiens vader hij was genoemd).**

Voor het eerst vonden wij hem genoemd 29 mei 1582 wanneer sprake is van een ruil van **5 akkers, geruild met Luppe Herens** [135]. **Op 20 maart 1595 leggen hij en** zijn **medekerkvoogden rekening af van hun** administratie **als kerkvoogden te Beerta van 1588 tot en met 1594** [136]. **Vanaf dan komt hij regelmatig als kerkvoogd voor. Als volmacht van het kerspel Beerta compareert hij 25 juni** 1607 [137].

Doedo **treedt 14 januari 1601 op** „wegens" **de gezamenlijke erfgenamen van *Sibelke Lupkens (sc.* Huningu, zie § 11)** [138]; **of hij zelf een van de erfgenamen was, blijkt niet.**

Op 15 oktober 1614 verkoopt hij land te Midwolderhamrik, **zijnde** „alsodane **uthstrecke" van 3 akkers te Midwolda,** die ***Hindrick Eltyens*** **(de tweede man van zijn** schoonzuster, **die tevens een tante van *Doedo's* vrouw was)** toebehoren, **en geërfd van zijn** ouders [139].

Doedo **overleed 31 augustus 1623** [140]; **op de kwartieren op zijn grafzerk te** Beerta **gingen wij hiervoor reeds in.**

Hij **was gehuwd met *Ba(u)we Haickens, oudste*** [141] **dochter van *Haicko Tammens* en *Jicke*** Bennens. ***Bawe's*** vader was een broer van de vrouw van haar man's broer. ***Bawe*** **is nog** in leven 20 januari 1634 wanneer haar schoonzoon namens haar land scheidt met de kinderen van haar zuster [142), doch overleed vóór 24 april 1643 [143].

Uit dit huwelijk:

Tyade, **† na 15 mei 1682, tr. ca. 1625** ***Sebo*** *Huninga* ***van*** *Oostwold,* **geb.** in **1605, † Beerta 15 april 1661,** zoon van ***Eppo Aylckens*** *Huninga* en *Etta Engelken* ***(zie*** **verder** § II).

134a. H. Dyserinck in: De Maasgouw, 41e deel, 46e jrg., 1926, p. 69.

135. **GAG,** RA 111 a 3.

136. GAG, inv. 447 na Reductie rood, Stadsdocumenten in conventie.

137. RAG, RA V dd 1.

138. GAG, RA 111 c, fo. 332.

139. RAG, RA V ee 1.

140. Pathuis nr. 842. De rekening van de kerkvoogdij te Beerta, deel 1 (RAG), noemt 22 januari 1623 zijn weduwe! De rekening over het boekjaar kan echter, zoals vaker geschiedde, zeer wel tegen het einde van dat boekjaar in het net zijn opgesteld aan de hand van de losse kasstukken. Aldus kan zij als d a n zijnde weduwe zijn ingeboekt.

141. Volgens RAG, RA V dd 5 dd. 24 april 1643.

142. RAG, RA V dd 4.

143. RAG, RA V dd. 5.

Onecht ?:

Anna Doedens, **tr.** Weiwerd **in 1622** *Marten Udes.*

Bij de huwelijksinschrijving wordt zij genoemd „*Anneke Doodes* in de **Beerta".** Op 16 mei 1623 worden te Beerta de huwelijksvoorwaarden aangegaan. ***Anna* ontvangt** daarbij van ***Doedo* een** beddegeld van 250 **Car.** gl. en van diens vrouw ***Bawe een* bed met toebehoren.** Dedingslieden zijn ***Harmen Sickes, Doedo Tiddinga* en** zijn zwager, de richter **Tammo** *Hayckes* [144].

Marten Udes hertrouwt vóór 23 februari 1629 [145] **met** *Fosse Sunens,* **en vóór 5 juni 1642** [146], **mogelijk vóór 7 oktober 1639 met** *Trijne,* dochter van ***Henrick Adams Boeckhorst* en** ***Anna Hermans.***

***144.* RAG, RA V ee 2.**

145. RAG, RA V ee 2.

146. RAG, RA V ee 3.

De herkomst van het Amerikaanse geslacht Van Valkenburg,

door JHR. **MR. *C. C.*** VAN VALKENBURG.

Een enkele jaren geleden gelegd contact met naamgenoten in de Verenigde Staten heeft mij gebracht tot een poging hun stamreeks op te voeren.

Bijna 50 jaar geleden was mij bij onderzoek in Amsterdam reeds de ondertrouw-acte onder ogen gekomen van hun oudstbekende stamvader n.l. ***Lambert van*** *Valckenburch* [1] uit Millen die, 26 jaar oud, geen ouders (meer hebbende), op 4 januari 1642 te Amsterdam ondertrouwt met *Annetie Jacobs* **uit** Tonningen, **oud 20 jaar. Dit echtpaar komt sedert 1644** te Nieuw-Amsterdam, het huidige New York, voor. Op 29 juli van dat **jaar** koopt hij daar een huis en 25 morgen land van *Cornelis Jacobsz.* ***van Vreelandt.*** Het huis dat zij in 1652 bewonen is aangegeven op de bij dit artikel opgenomen aardige afbeelding van Nieuw-Amsterdam in genoemd jaar.

Uit hun (oudste zoon *Jochem,* geboren in 1646, stamt een zeer talrijk nageslacht in Amerika. De genealogie van deze in de nieuwe wereld zeer bekende familie is in 1976—'78 te boek gesteld door Paul 1. van Valkenburg in een drie delen tellende genealogie [2].

De herkomst van *Lambert* ***van Valckenburch*** **was** tot dusverre duister gebleven. Een onderzoek in de archieven van Millen, niet ver van Sittard op Duits gebied gelegen, had destijds niets opgeleverd. Er is evenwel een ander dorp Millen omstreeks 10 km. zuid-westelijk van Maastricht aan de weg naar Tongeren in de huidige Belgische provincie Limburg. Een onderzoek in de op het rijksarchief te Hasselt berustende parochieregisters van dit dorp bracht aan het licht dat daar op 16 april 1614 de lang gezochte *Lambert* was gedoopt als zoon van een gelijknamige vader [3]. De moeder van de dope-

1. **Ik handhaaf deze naam-vorm in dit artikel. De oudste schrijfwijze is *Van Valckenborch,* maar reeds in de 16de eeuw komen varianten d.w.z. geleidelijke modernisering voor.**

2. **The Van Valkenburg family in** America, compiled **by Paul 1. van** Valkenburg. **Vol. 1** (1976), **11** (1977), Supplement (1978); uitg. **Gateway** Press, Inc., **Baltimore. Het' *werk- is* aanwezig** bij **het Centraal Bureau voor Genealogie.**

3. **De dopen beginnen in 1613. Een** 19de **eeuwse klapper geeft evenwel reeds** vrij **volledige gegevens over de dopen sedert 1602 ontleend aan een sedertdien verloren gegaan register. De** huwelijks- **en overlijdensinschrijvingen vangen aan in 1613 resp. 1636.**

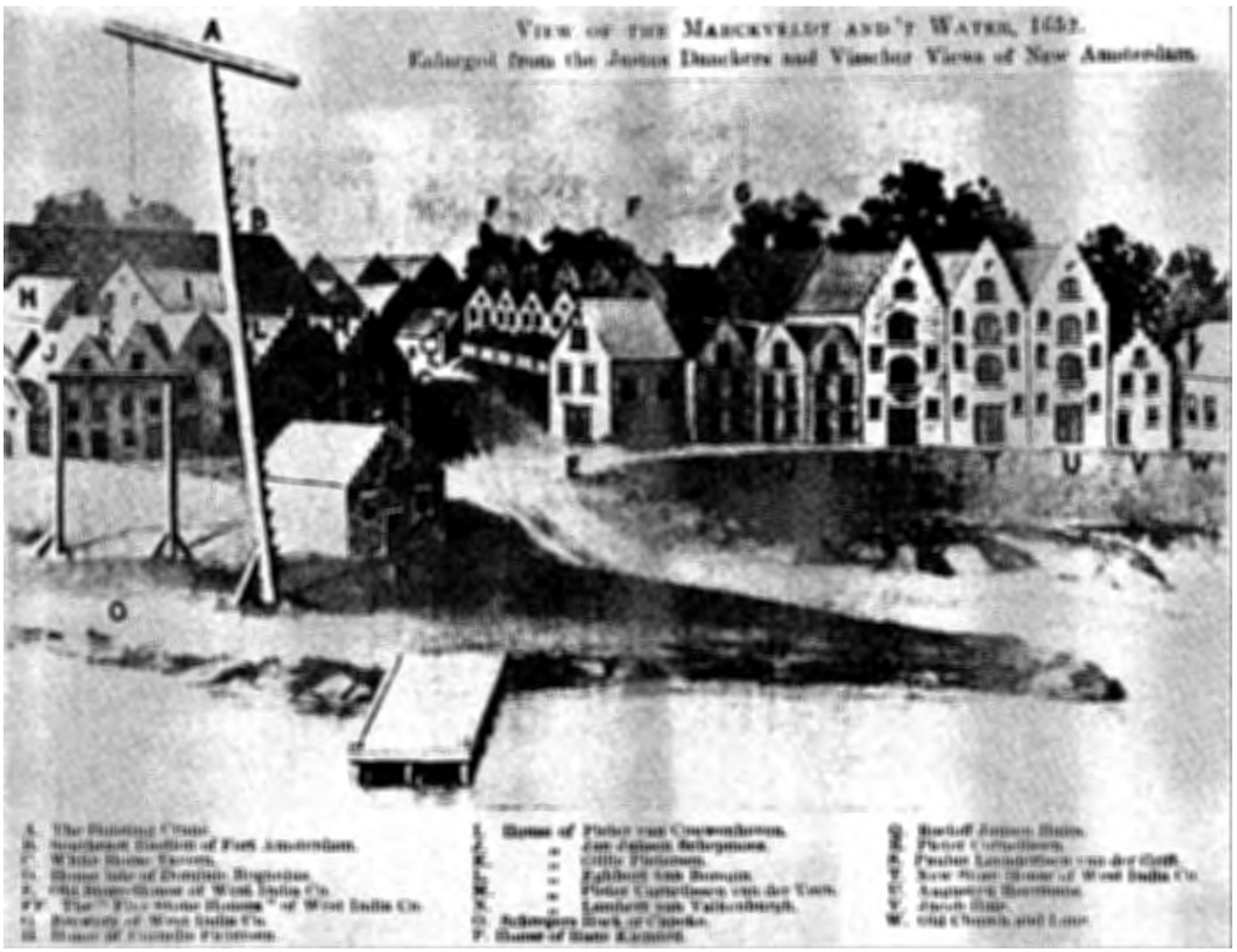

New York in 1652; bij N het huis van *Lambert van Valkenburgh.*
Afb. ontleend aan het in noot 2 genoemde werk, vol. 1, pag. 14.

ling werd in deze acte niet vermeld, maar wij zullen later zien dat zij ***Maria*** heette. *Lambert* ***van Valckenburch*** was bij de ondertrouw dus niet ***26,*** maar ***27*** jaar oud en de verklaring in de ondertrouw-acte dat hij geen ouders (in leven) had evenmin juist. In dergelijke zaken nam men het toen evenwel niet zo nauw.

Lambert Sr. ***van Valckenburch*** en Maria zijn betrekkelijk oud geworden, want eerst in 1650 sterft zij, op 9 maart 1651 gevolgd door haar man.

De familie in Millen moet met *Lambert* Jr. in contact gebleven zijn. Ik leid dit af uit de naam *Lambert* die de tweede — op 21 juli 1652 te Nieuw-Amsterdam gedoopte — zoon van *Lambert* Jr. kreeg. Het is in bepaalde streken in de Nederlanden nog lang gewoonte gebleven om kinderen niet te vernoemen naar nog levende personen. *Lambert* Jr.'s in 1646 geboren oudste zoon heette *Jochem*; eerst na grootvader *Lambert* Sr.'s dood in 1651 kon deze in 1652 worden vernoemd !

Na dode van *Lambert* Sr. en ***Maria*** compareren op 24 maart 1653 voor schepenen van Millen ***Andries van Valckenburch,*** zijn zuster ***Leyn*** (*Cathalina*), vergezeld van haar meerderjarige dochters, ***Maria*** en ***Griet,*** alsmede zijn zuster ***Lysen (Elisabeth) van Valckenburch,*** kinderen en kleinkinderen van ***Lambricht van Valckenburch*** en ***Maria,*** zijn vrouw. De zusters kwiteren hun broeder ***Andries*** voor hun aandeel in de nalatenschap van hun ouders [4].

Andries van Valckenburch sterft te Millen 25 augustus 1689. Uit zijn huwelijk met *Catharina Roscamps,* die in 1686 overlijdt, had hij drie dochters, te Millen gedoopt tussen 1638 en 1646.

Wij kennen nu dus drie generaties te Millen:

I. ***Lambect*** Sr., ± 1580-1651, tr. ***Maria N.N., † 1650.***

Uit dit huwelijk o.a.:

1. ***Andries,*** ± 1607-1689, tr. ***Maria*** *Roscamps,* ***† 1686,*** waaruit kinderen.
2. *Lambert* Jr., ged Millen 16 april 1614, ondertr. Amsterdam 4 jan. 1642 *Annetje Jacobs,* uit wie de Amerikaanse familie Van Valkenburg.

Lambert Sr. had een broeder ***Michiel van*** *Valckenburch,* die — woonachtig te Antwerpen — op 17 oktober 1609 te Millen aan eerstgenoemde voor 100 gld. Brabants zijn aandeel in de goederen nagelaten door zijn niet met name genoemde ouders overdraagt [5]. De vermelding van zijn woonplaats maak-

4. R.A. Hasselt, Gichten Millen nr. 55, fo. 384.
5. Gichten Millen nr. 50, fo. 123.

te het mogelijk te Antwerpen de doop van vier kinderen uit zijn huwelijk met ***Geertruyt van Mettichoven (van Martecoven)*** te vinden, onder wie als oudste een op 22 februari 1607 in de O.L.Vr. Kerk gedoopte ***Andries.***

Daar de broeders *Lambert* Sr. en ***Michiel*** beiden een oudste zoon ***Andries*** hadden leek het waarschijnlijk, dat deze waren genoemd naar hun grootvader van vaderszijde.

Als enige mannelijke ***Van Valckenburch*** komt in de tweede helft van de 16de eeuw te Millen voor: ***Andries van Valckenburch,*** cleydersnijder (kleermaker) aldaar. Hij koopt in 1574 te Millen land van ***Anna,*** natuurlijke dochter van Jr. ***Michiel van den Bosch*** [6] en in 1576 verkoopt hij een lijfrente aan zuster ***Marie Eycken*** in het convent te Tongeren en daarvoor verbindt hij zijn huis te Millen aan de St. Romboutspoele [7].

Nu wij uit de eerdergenoemde acte van 1609 bovendien weten dat *Lambert* Sr. en ***Michiel*** van hun ouders onroerend goed te Millen erfden kunnen wij ***Andries van Valckenburch,*** die kort vóór 1550 geboren zal zijn, als stamvader beschouwen.

Andries moet ook nog een dochter hebben gehad, maar van haar is ons niet meer bekend geworden, dan dat op ***30*** juni 1636 te Millen is overleden ***Maria van Valckenburch Andriesdr.***

Het niet voorkomen van andere ***Van Valckenburch's*** te Millen in de tweede helft van de 16de eeuw zou erop kunnen wijzen dat ***Andries*** zich daar als eerste heeft gevestigd. Nader onderzoek in de 16de eeuwse schepenregisters van Millen zal dit mogelijk aan het licht kunnen brengen.

Verwantschap met andere families van die naam lijkt niet waarschijnlijk. Herkomst uit het Limburgse Valkenburg c.q. het Land van Valkenburg zal in verreweg de meeste gevallen tot het aannemen van de naam hebben geleid.

Genealogie.

1. ***Andries van Valckenburch,*** geb. ± 1540, kleermaker te Millen, wonende aan de St. Romboutspoele, vermeld ald. 1574 en 1576, tr. N.N.; beiden † vóór 27 okt. 1609.

   Uit dit huwelijk:

   1. ***Maria van Valckenburch Andriesdr.,*** † Millen 30 juni 1636.
   2. *Lambert,* volgt IIa.
   3. ***Michiel,*** volgt IIb.

IIa. *Lambert* ***Dryeskens van Valckenburch,*** gegoed te Millen, ald. 9 maart 1651, tr. ± 1595 ***Maria N.N.,*** † Millen 20 okt. 1650.

Uit dit huwelijk:

1. ***Margaretha van Valckenburch,*** tr. (huw. voorw. schepenen van Tongeren) vóór 14 april 1617 ***Dierick Eycken*** (Gichten Millen no. 51, fo. 14).
2. ***Andries,*** volgt IIIa.
3. *Jan* ***van Valckenburch,*** ged. Millen 5 mei 1608.
4. ***Catalijne van Valckenburch,*** vermeld te Millen 1653, † als weduwe Elst 6 juni 1666, tr. ***Vrint Vrints.***

   Kinderen:

   1. ***Maria Vrints,*** vermeld ***1646, 1653.***
   2. ***Margareta Vrints,*** vermeld 1653.

6. Gichten Millen nr. 47, fo. 188, 19 april 1574.
7. Gichten Millen nr. 48, fo. 1, 4 juni 1576.

5. ***Elisabeth van Valckenburch,*** ged. Millen 17 april 1611, vermeld 1653, † 1671 of 1673.
6. *Lambert* ***van Valckenburch,*** ged. Millen 16 april 1614 (doopgetuigen Michiel Scepers en Elisabeth Baesten), gaat na zijn huwelijk naar Amerika, koopt 29 juli 1644 een huis in Nieuw-Amsterdam, ondertr. Amsterdam 4 jan. 1642 *Annetje Jacobs,* geb. Tonningen (Sleeswijk-Holstein) ± 1621. Zij zijn de stamouders van het Amerikaanse geslacht Van Valkenburg.
7. ***Arnoldus van Valckenburch,*** ged. Millen 23 mei 1617 (doopgetuigen Johannes van den Bosch en Anna, vrouw van Hermanus Peumans).

IIIa. ***Andries Lemmen van Valckenburch,*** geb. ± 1607, vermeld te Millen 1630-1653, † ald. 25 aug. 1689, tr. ± 1630 ***Catharina Roscamps,*** † Millen 10 maart 1686.

18 maart 1630 (Gichten Millen no. 52, fo. 345—347): ***Dryes lemmen Dryssenoon*** en anderen hebben de bode van Millen gemolesteerd met „gaffelen en scuppen" en bedreigd met schieten.

2 jan. 1631 (Gichten Millen no. 52, fo. 426) : ***Andries,*** zoon van Lammen. ***Driessen,*** heeft de koster smadelijke woorden toegeroepen en gedreigd hem te slaan.

Uit dit huwelijk:

1. ***Andries van Valckenburch,*** ged. Millen 19 maart 1632.
2. ***Cornelia van Valckenburch,*** ged. Millen 26 maart 1638 (doopget. Vrint van den Bosch en Elisabeth Slegen).
3. ***Margaretha van Valckenburch,*** ged. Millen 18 febr. 1641 (doopget. Gerardus Roscamps en Elisabeth Vos), † ald. 11 juni 1680.
4. ***Catharina van Valckenburch,*** ged, Millen 26 maart 1646 (doopget. Laurens Laurensz. Slegen en Maria dr. van Vrint Vrints uit Elst).

IIb. ***Michiel van Valckenburch,*** diamantsnijder te Antwerpen, sedert 1611 te Amsterdams, tr. ± 1603 ***Geertruyt van Mettichoven (van Martecoven)*** [9] ***Michielsdr.;*** beiden † na 31 dec. 1622.

Uit dit huwelijk:

1. *Janneken* ***van Valckenburch,*** ged. Antwerpen (St. Joris) 27 dec. 1604 (doopgetuigen Hendrick van den Bos en Catherina van Hersen), tr. (ondertr. Amsterdam 31 dec. 1622) ***Paulus Arentsz.,*** geb. Maastricht ± 1601, glazenmaker te Amsterdam, krankzinnig 1639 [10].

   Kinderen:

   1. ***Geertruyt,*** ged. Amsterdam (O.K.) 7 sept. 1625.
   2. ***Margriet,*** ged. Amsterdam (N.K.) 8 okt. 1630 (doopgetuige Erasmus van Martekoven).

2. ***Andreas van Valckenburch,*** ged. Antwerpen (O.L.Vr.

8. Stadsarchief Antwerpen, Poorters V5G: ***Michiel van. Valckenburch,*** diamantsnijder met vrouw en kinderen naar Amsterdam uitgeweken omtrent 1 à 2 jaar vóór nov. 1615.
9. Blijkens de Antwerpse Poortersboeken 1533-1608, een belangrijke uitgave (1978) van het Stadsarchief te Antwerpen, komen zowel de ***Van Mettichoven's*** als de ***Van Schoor's uit St.*** Truiden.
10. Protocollen kerkeraad Geref. Gemeente Amsterdam 14 ***en 26*** juni 1639 .„***Paulus de Glaesemaecker*** blijkt tot het Jodendom vervallen te zijn. Zijn vrouw verklaart dat ***Paulus*** sijn sinnen niet machtich is".

K.) 22 febr. 1607 (doopgetuigen Christoffel van Schoor [9] en Anna Hertsen).

3. ***Anna van Valckenburch,*** ged. Antwerpen (0. L. Vr. K.) 23 nov. 1608 (doopget. Erasmus van Metticoven en Tanneken van den Bosch), † vóór nov. 1618.
4. ***Margaretha van Valckenburch,*** ged. Antwerpen (0. L. Vr. K.) 19 dec. 1610 (doopget. Roelant Jacops en Nelleken Cevily) .
5. ***Michiel van Valckenburch,*** ged. Amsterdam (0. K.) 3 febr. 1613.
6. ***Elisabeth van Valckenburch,*** ged. Amsterdam (N. K.) 7 aug. 1616 (doopget. Lambert Jansz.).
7. *Annetje* ***van Valckenburch,*** ged. Amsterdam (0. K.) 18 nov. 1618 (doopget. Giertje Willems).

(Fransen) van Eck,

door MR. E. J. WOLLESWINKEL.

Inleiding.

Reeds enige malen zijn er in de genealogische literatuur vragen gesteld over de herkomst van het geslacht ***(Fransen) van Eck*** en over het door deze familie gevoerde familiewapen [1]. De meeste vragen werden aan het begin van deze eeuw gesteld, zodat gevreesd moet worden, dat de vraagstellers, die nooit afdoende antwoord kregen, niet meer in ons midden zijn.

Deze familie ***Van Eck*** biedt echter genoeg interessante aanknopingspunten om plaatsing van onderstaande proeve van een genealogie alsnog te rechtvaardigen.

Vooraf dient opgemerkt te worden, dat de gecombineerde naam ***Fransen van Eck*** eigenlijk uitsluitend door bepaalde personen werd gebezigd en niet door een bepaalde tak van het geslacht. Opmerkelijk is, dat het patronymicum ***Fransen*** plotseling opduikt bij de doop van de latere professor ***Cornelis Fransen van Eck*** te Amsterdam in 1762/1764, terwijl diens overgrootvader zich als laatste in die tak met recht ***Cornelis Fransen*** (= ***Franszoon) van Eck*** kon noemen.

De dubbele naam verdwijnt even snel als hij opdook, want zelfs zijn kinderen gebruiken deze nog slechts sporadisch. Toch lijkt het verantwoord de dubbele naam aan deze genealogie te blijven verbinden ter onderscheiding van andere families ***Van Eck*** [2].

Voorts neemt de naam ***Frans*** in alle takken een belangrijke plaats in en dit misschien niet zonder reden. De mogelijkheid bestaat namelijk, dat de naam ***Van Eck*** via vrouwelijke lijn is ingebracht. Omtrent de herkomst van stamvader ***Frans Michielsen,*** die aanvankelijk als notaris te Elst en later als schout van Hemmen regelmatig in het rechterlijk archief van Overbetuwe voorkomt, werd geen bewijsbaar aanknopingspunt gevonden. De enige *Michiel,* die rond 1600 veel te Elst e.o. voorkomt is ***Michiel van den Broeck*** (identiek met de eenmaal genoemde ***Michiel Wilhelmi*** ?), in de periode 1581-1620 schout van Elst en Elden [3]. Hij bezat grond te Elst en moet vóór 1623 overleden zijn, wanneer ***Michiel van den Broeck*** zaliger tezamen met ***Bernhard, Adelheid*** en *Margaretha* ***van den Broeck*** wordt vermeld betreffende grond te Valburg [4].

In 1596 treedt hij op met zijn vrouw ***Anna van Eck*** [5].

Het vermoeden, dat we hier mogelijk te doen hebben met de ouders van ***Frans Michielsen,*** wiens nageslacht de naam van zijn moeder zou aangenomen hebben, wordt versterkt door een akte d.d. 8 mei 1651, waarin ***Frans Michielsen*** als borg optreedt voor ***Willem Michielsen,*** onderschout van Elst [6]. Het zouden beiden zoons kunnen zijn van ***Michiel Willemsen (van den Broeck*** ?).

Het familiewapen ***(Fransen) van Eck,*** zoals dat in 1692 en 1694 door ***Michiel Fransen van Eck,*** schout van Bemmel (zie hieronder), gevoerd wordt, kan als volgt omschreven worden: drie bovenhelften van bollen, elk beladen met een klaverblad; helmteken: een schuin links geplaatste veren schrijfpen met de punt omlaag (kleuren onbekend).

Genealogie.

I. ***Frans Michielsen,*** notaris te Elst (1641) [7], richter, schout en leenman van de heerlijkheid Hemmen [8], tr. ***Cornelia Cornelissen.***

Frans Michiels, richter der heerlijkheid Hemmen in Overbetuwe, en *Cornelia* Cornelissen, echtelieden, verkopen 17 mei 1655 een pandbrief, groot 596 gulden, aan ***Leonard Verspyck*** en ***Jenneken Jansen,*** echtelieden [9].

Frans Michielse treedt in 1653 te Wageningen op als gevolmachtigde van ***Arnold de Gruijter tot Kraeyensteyn, o.a.*** wegens beslag op de goederen van ***Johan Derricksen,*** die het koren van de Gruijterstiend in de Nude had gekocht [10].

Uit dit huwelijk (volgorde onbekend):

1. ***Michiel,*** volgt IIa.
2. ***Cornelis,*** volgt IIb.
3. ***Gijsberta Fransen,*** † Wageningen vóór 23 jan. 1671, tr. vóór 1656 *Jordaen (Jurriaen)* ***van Issum***; hij hertr. vóór 23 jan. 1671 ***Christina van Wijck.***

Jordaen van Issum en ***Gijsberta Fransen*** kopen in 1656 grond te Wageningen van ***Sander van Straelen*** en ***Maria van Daatselaar*** [11]; in 1664 vestigen zij een hypotheek groot 500 gulden op de Dollerhofstede te Wageningen, die op 1 febr. 1683 door ***Cornelis Fransen*** wordt afgelost [12].

Jurriaen van Issum en ***Christina van Wijck,*** echtelieden, transporteren op 23 jan. 1671 aan ***Cornelis Fransen*** en ***Hendrickje Gabriels,*** echtelieden, een hofstede te Wageningen, genaamd de Dollerhofstede, gelegen aan de Dollerbrink, groot omtrent één morgen, oost Herman Suermont en Lijsbet Huijgens, west de gemene straat, zuid de voorschreven Brink, noord Hendrik Willems [13].

---

1. De Navorscher, 1909, p. 119, 221-224, 324, 326; De Ned. Leeuw, 1913. k. 378, 379.
2. Vgl. F. de Josselin de Jong, Samengestelde geslachtsnamen, in: Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, 1949, p. 28; E. A. van Beresteyn, Genealogisch Repertorium, hen. uitg. 1972, deel 1, p. 149.
3. R.A. Gld., recht arch. Overbetuwe, inv. nr. 100-103 en 144 (klapper).
4. Idem, inv. nr. 103, fol. 15, en 104, fol. 85.
5. Idem, inv. nr. 101, fol. 3v.
6. Idem, inv. nr. 107.
7. Idem, inv. nr. 106, fol. 37v.
8. Hij komt vele malen als richter en schout van Hemmen voor in het recht. arch. Overbetuwe, inv. nr. 107 (gerichtssignaat Elst 1647-1656) ; als leenman van het huis Hemmen (1654) in het huisarchief Hemmen, inv. nr. 162 (leenboek met zilveren sloten).
9. R.A. Gld., recht. arch. Overbetuwe, inv. nr. 295 (Elst), fol. 12.
10. R.A. Gld, recht. arch. Wageningen, inv. nr. 173, fol. 48r., 49r.
11. Idem, fol. 70.
12. Idem, inv. nr. 174, fol. 45v.
13. Idem, fol. 114r.

Jordaen van Issum **verklaart in 1697 als geauthoriseerde van de magistraat van Wageningen voor 450 gulden verkocht te hebben aan Cornelis Fransen (in klapper: van *Eek)* en *Elisabeth Alardts,* echtelieden, twee akkers bouwland in de Nude op den Umbgart** [14].

IIa. *Michiel Fransen van Eck,* geb. Hemmen, schoolmeester **en koster te Bemmel** (1674), **schout ald. (1691, 1694). ouderling ald. (169 1) , collecteur morgengeld in Overbetuwe** (1697), † **Bemmel in 1711, tr. ald. in mei 1663** *Grietjen Serris (Sarisdr.) Ingeneyken,* geb. Meierik, † **Bemmel zomer 1693.**

Michiel *Fransen* legt beslag op goederen te Bemmel en biedt deze gerechtelijk te koop aan, d.d. 8 juni 1655 en 26 nov. 1659 [15].

„Michiel Franssen, schoolmeister ende **custos tot Bemmel", heeft op 18 okt. 1674 in de kerk te Bemmel, na de predikatie, enkele mededelingen gedaan** [16].

Michiel Fransse, **scholtus van Bemmel, zegelt 29 nov. 1692 (R.A. Gld., heerlijkheidsarchief Ter- Horst, port. brieven) en 25 juli 1694 (G.A. Wageningen, brieven aan de stadsregering van Wageningen)- met het volgende wapen: drie bovenhelften van bollen elk beladen met een klaverblad; helmtekea: een schuin links geplaatste veren schrijfpen met de punt omlaag** [17].

Op 21 sept. 1697 is er sprake van een geschil tussen de weduwe van *Jan Calf* gewezen buurmeester van Driel, en *Michiel Fransen,* scholtus van Bemmel, in zijn kwaliteit van „maner van den daeler per morgen" in Overbetuwe, dat in 1699 is ontaard in een proces [18].

Op 31 mei 1700 treedt *Michiel Fransen van Eck,* scholtus van Bemmel, op als gevolmachtigde van *Gijsbert Kuiper,* burgemeester van Deventer en gedeputeerde van Overijssel [19].

Uit dit huwelijk (volgorde **onbekend) :**

1. *Cornelia Michiels van Eck,* geb. **Bemmel, tr. Bemmel 27 april 1690** (ondertr. Nijmegen 13 april) ***Frans Cornelissen van Eck,*** geb. Wageningen, bakker te Nijmegen, zn. van ***Cornelis Fransen van Eck*** (IIb) en ***Hendrikje Gabriels Schaats.***
2. ***Frans,*** volgt IIIa.
3. ***Catharina van Eck,*** ged. Bemmel *24* mei 1668 (get.: Hubert Kuper, Hendrik van Duren, vrouwe Smits en Catharina Nikolasen) , lidmaat te Bemmel (1691) , woont later te Huissen, † vóór 1707 [20], tr. Bemmel *4* april 1695 ***Evert van Laar,*** j.m. van Bemmel, in de buurschap Bergerden.
4. ***Gijsbert,*** volgt IIIb.
5. ***Serris*** (*Saris*), volgt IIIc.

IIIa. ***Frans van Eck,*** geb. Bemmel, lidmaat ald. 1696, burger van Wageningen 1697, woont dan in de Vijsel [21], stadsrentmeester van Wageningen 1701-1708 [22], † tussen 1734 en 1738, tr. le ***Lucretia van Ede,*** dr. van ***Gerrit Gerrits van Ede,*** burgemeester van Wageningen, en ***Luytje Jansen Brouwer;*** tr. 2e ***Wiemke Cornelisdr.,*** dr. van *Cornelis Cornelisz.* en ***Evertje Tonisdr.,*** wed. van *Antoni Noyen* en eerder van ***Johannes Wolbrandus van Ommeren,*** tr. 3e ***Evertje Gijsberts van Manen.***

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Christina van Eck,*** ged. Wageningen 14 okt. 1697, testeert in 1731, † in 1733.
2. ***Michiel wan Eck,*** ged. Wageningen in febr. 1699, tr. Elspeet 25 april 1728 (oadertr. Barneveld 1 april) ***Jantje Brouwers,*** j.d. te Barneveld dr. van *Wijnand Brouwers* en ***Nieske van Vinselaar.***

***Zij* testeren te Ede d.d. 8 nov. 1746** [23].

Uit dit huwelijk:

Frans Wijnand van Eck, ged. Wageningen 1 febr. 1731, jong †.

Uit het tweede huwelijk:

3. *Antoni van Eck,* ged. Wageningen 5 april 1705.

Uit het derde huwelijk:

4. ***Gijsbert(a) wan Eck,*** ged. Wageningen 22 aug. 1715, † Wageningen 11 febr., begr. ald. 14 febr. 1807, tr. Wageningen 6 dec. 1738 ***Jan Christoffel van Laar,*** geb. Huissen, voerman, eigenaar van het logement Hof van Gelre te Wageningen, burger ald. 1763, begr. Wageningen 5 febr. 1769, zn. van ***Evert van Laar*** **en *Maria van der Markt.***

IIIb. ***Gijsbert van Eck,*** geb. Bemmel, begr. Nijmegen 31 maart 1724, tr. Bemmel 13 mei 1699 ***Johanna van Laar,*** j.d. van Bemmel, wonende onder Bergerden.

Uit dit huwelijk:

1. ***Margrita van Eck,*** ged. Nijmegen 13 juli 1700 (get.: Michiel Fransz. van Eck, Huberta van Laar), † vóór 11 aug. 1706.
2. ***Godefridus van Eck,*** ged. Nijmegen 8 juli 1701 (get.: Christoffel van Laar, Cornelia van Eck).
3. *Huberta van Eck,* ged. Nijmegen 2 okt. 1703 (get.: Cornelia van Eck), tr. Hees 28 aug. 1729 (ondertr. Nijmegen 14 aug.) ***Johannes Bischop,*** „trompetter onder den Baron de Schaak".
4. *Margrieta van Eck,* ged. Nijmegen 11 aug. 1706 (get.: Saris van Eck, Johanna Boom), † vóór 27 juni 1708.
5. ***Margriet van Eck,*** ged. Nijmegen 27 juni 1708 (get.: Gijsbert van Eck, Michiel Reijers).

IIIc. ***Serris*** (*Saris*) ***van Eck,*** geb. Bemmel ca. 1673, lidmaat te Bemmel (1694, 1733), diaken en ouderling ald., † Bemmel na 29 maart 1735, tr. ald. 17 april 1701 *Cornelia Cornelissen van Eck,* geb. Wageningen vóór 7 april 1668, lidmaat te Bemmel (1733), † Bemmel in 1746, dr. van ***Cornelis Fransen van Eck*** (IIb) en ***Hendrikje Gabriels Schaats.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Margriet van Eck,*** ged. Bemmel 23 april 1702 (get.: Michiel van Eck, scholtus, en de Welb. Juffrouw Catharina van Clooster).

14. **Idem, inv. nr. 176,** fol. 147v., 148r., **en inv. nr. 190 (klapper).**
15. **R.A. Gld., recht** arch. **Overbetuwe, resp. inv. nr. 249 en 487 (charter).**
16. **Idem, inv. nr. 487.**
17. **Centraal Bureau** voor **Genealogie, Den Haag, coll. R. T. Muschart.**
18. **R.A. Gld., recht.** arch. **Overbetuwe, inv. nr. 175-9 (civiele** processdossiers **Elst).**
19. **Idem, inv. nr. 296, fol. 296v.**
20. **In 1707 maken *Frans van Eck, Gijsbert van Eek,* en *Evert van* Laar, wedr. *Catharina van Eck, voor* hemzelf en zijn drie kinderen, een magescheid (R.A. Gld., recht. arch. Overbetuwe, inv. nr. 316, fol. 166v.).**
21. **G.A. Wageningen, oud-archief Wageningen, inv. nr. 196** (burgerboek) .
22. **Zijn rekeningen met bijlagen zijn te vinden in het** oud-archief **van de stad Wageningen, inv. nr. 363-376.**
23. **R.A. Gld., recht.** arch. **Veluwe, inv. nr. 802, fol.** 252v., 253r.

2. ***Hendrina van Eck,*** ged. Bemmel 10 mei 1704 (get.: de scholtus Michiel Fransen van Eck, Cornelia van Eck, Antonetta, kamenier van Mevrouw Lijnden, en Cornelis Fransen van Eck te Wageningen, met zijn huisvrouw).

3. ***Godefridus (Frederik) van Eck,*** ged. Bemmel 12 febr. 1708 (get.: de vader Michiel Fransen van Eck en Cornelia van Eck), lidmaat te Bemmel (1729, 1756), tr. Wageningen (ondertr. Bemmel 19 mei 1734) ***Elisabeth Blankebijl,*** ged. Wageningen 15 mei 1707, dr. van ***Brant Herberts (van) Blankebijl*** en *Gerritje* ***Cornelissen van Eck*** (IIb, 10).

IIb. ***Cornelis Fransen van Eck,*** sinds 1671 met zijn eerste vrouw eigenaar van de Dollerhofstede te Wageningen, landbouwer in de Wageningse Buurt, † na 29 aug. 1723 [24], tr. 1 e ***Hendrikje Gabriels Schaats;*** tr. 2e ca. 1676 ***Elisabeth Alardts (Aelders)*** † na 29 aug. 1723, dr. van *Alardt* ***Jansen,*** brouwer te Wageningen, en *Elizabeth* ***Versfege*** [25].

Cornelis Fransen ***en Hendersken Gabriels Schaats*** treden tezamen met onder meer ***Johannes van Issum,*** wedr. *Gabriel(le)* ***Gabriels Schaats,*** namens zijn dochter ***Sophia van Issum,*** d.d. 25 jan. 1669 op bij een verkoop ten behoeve van de kinderen van wijlen ***Pelgrum van de Bleick*** en ***Gijsbertjen Hendriksen*** te Wageningen [26].

Cornelis Fransen (in de klapper: van *Eck*) en ***Elisabeth Alardts,*** echtelieden, kopen op 27 okt. 1689 voor 925 gulden van ***Johannes*** en ***Henricus de Raey*** twee stukken bouwland, genaamd het Doorweertse land en de Bovencamp, gelegen in de Leeuwenenck te Wageningen: idem d.d. 25 nov. 1700 voor 358 gulden twee percelen aldaar van ***Henrick Haegens*** [27].

Op 14 maart 1714 verkopen Cornelis ***Fransen van Eck*** en ***Elisabeth Alerts,*** echtelieden, voor 147 gulden en 10 stuivers hun land, gelegen te Wageningen tussen de dijk en de Middelweg, voor de ene helft aan de dijkstoelen van Wageningen en Bennekom, Rhenense Nude en Achterbergse hooilanden, veenraden van de Gelderse en Stichtse venen, en die van Manen en Veldhuizen, en voor de andere helft aan de gecommitteerden van de Slapersdijk [28].

Cornelis Fransen, „in de Buerte", wordt in 1676 voor 5 gulden en in 1690 voor 2 gulden aangeslagen voor familiegeld; in 1702 draagt hij 18 gulden en 18 stuivers bij voor consumptiegeld en 19 gulden voor bezaai- en hoorngeld [29].

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Frans,*** volgt IIId.
2. ***Cornelia, Cornelissen van Eck,*** geb. Wageningen, lidmaat te Bemmel (1733), † ald in 1746, tr. Bemmel 17 april 1701 *Serris (Saris)* ***van Eck,*** geb. Bemmel ca. 1673, diaken en ouderling ald., † Bemmel na 29 maart 1735, zn. van ***Michiel Fransen van Eck*** (IIa) en ***Grietje Sarisdr. Ingeneyken.***
3. ***Michiel van Eck,*** ged. Wageningen 7 april 1668, jong †.
4. ***Gijsbert van Eck,*** ged. Wageningen 23 jan. 1670, lidmaat te Nijmegen 1698, wonende ald. in de Holtstraat, burger ald. 1703 [30], attestatie naar Wamel 24 april 1729, tr. le Bemmel 17 mei 1703 (ondertr. Nijmegen 22 april) ***Johanna Boom,*** begr. Nijmegen 13 febr. 1728; tr. 2e Wamel in dec. 1728 (ondertr. Nijmegen 28 nov.) ***Maayke van Hern,*** wed. van ***Jacob van Hoek,*** wonende te Wamel.
5. ***Gisbertien van Eck,*** ged. Wageningen 21 jan. 1672.
6. ***Cornelis van Eek,*** ged. Wageningen 24 sept. 1675, jong †.
7. ***Hendrik,*** volgt IIIe.

Uit het tweede huwelijk:

8. ***Alert,*** volgt IIIf.
9. ***Hendrickjen van Eck,*** ged. Wageningen 12 maart 1679.
10. ***Gerritjen van Eck,*** ged. Wageningen 22 jan. 1682, begr. Wageningen in 1757 (graf nr. 166). tr. ***Brant Herberfs van Blankebijl,*** † vóór 1746.
11. ***Dirk,*** volgt IIIg.
12. ***Jan van Eck,*** ged. Wageningen 20 augustus 1685, wonende te Amsterdam, op de Appelmarkt (1720), waagdrager in het zijdeveem te Amsterdam, wonende achter de Nieuwe Kerk op het Blauwe erf (1746), begr. Amsterdam (N.k.) 30 maart 1754, tr. Sloterdijk 26 mei 1720 (ondertr. Amsterdam 10 mei) *Hendrikje* ***(van) Alle,*** geb. Amsterdam ca. 1677, begr. ald. (N.k.) 8 febr. 1752, dr. van ***Hendrik (van) Alle*** en ***Lijsbefh Cornelisdr.***

   Op ***27*** mei 1746 testeren te Amsterdam „Monsr *Jan* ***van Eck en*** Juffw ***Hendrikje Alle,*** echtelieden, volgens opgaaf behorende onder de classe van die gegoet zijn van vier tot agt duysend gulden" 31. Hij verklaart tot universele erfgenamen van ***zijn*** deel, ieder voor een derde part, de kinderen van zijn broer ***Michiel van Eck,*** zijn broer ***Aldert van Eck*** en zijn zuster ***Gerritje van Eck,*** wed. ***Blankebijl*** of hun nakomelingen. Vooraf legateert hij 500 gulden aan zijn nicht ***Lijsbeth Michielsdr. van Eck;*** idem aan ***Lijsbeth*** en ***Cornelis*** van ***Eck,*** kinderen van zijn broer ***Aldert;*** idem aan de zoon en dochter van zijn broer ***Dirk van Eck;*** en 200 gulden aan zijn halve broers zoon ***Michiel van Eck*** in Den Haag.

   Zij stelt tot universele erfgenamen haar zusters zoon ***Hendrik Gerritse Luijt*** en haar nicht Trijntje ***Potmans,*** getrouwd met ***Pieter Verduyn,*** ieder voor de helft van haar deel van de boedel. Indien zij of hun nakomelingen voor de inwerkingtreding van het testament zijn ***overleden*** bedenkt zij de armen van de Doopsgezinde gemeente te Amsterdam. Vooraf legateert zij 3000 gulden eveneens aan de nakomelingen van haar- zuster, 2000 gulden aan ***Claas Mantjes*** en 200 gulden aan ***Engeltje Cornelisdr. Sikkes,*** haar dienstmaagd.
13. ***Uelandt van Eck,*** ged. Wageningen 28 april 1687, jong †.
14. ***Ulant van Eck,*** ged. Wageningen 12 augustus 1688.

24. Zij waren getuige bij de doop van hun kleinzoon Cornelis ***Johannes van Eck*** te Nijmegen 29 april 1723.
25. De ouders van ***Elisabeth Alardts*** komen voor in: R.A. Gld., rekenkamerarchief, inv. nr. 1337, fol. 33r., en inv. nr. 1371, fol. 36r. tezamen met hun zoon Jan ***Alerts Brouwer.*** Uit het testament van laatstgenoemde d.d. 13 maart 1721 in het rechterlijk archief van Veluwe, inv. nr. 213, fol. 100-105, blijkt dat zijn zuster ***Elisabeth*** met *Cornelis* Fransen van ***Eck*** getrouwd is.
26. R.A. Gld., recht. arch. Wageningen, inv. nr. 173, fol. 214.
27. Idem, inv. nr. 176, fol 162 e.v., en inv. nr. 190 (klapper).
28. Idem, inv. nr. 177, fol. 101r.
29. G.A. Wageningen, oud-archief Wageningen, resp. inv. nr. 952 en 950, fol. 42.
30. A. C. Zeven, Veluwnaren, burger te Nijmegen, in: Veluwse geslachten, jrg. 3 (1978), p. 43.
31. G.A. Amsterdam, not. arch., inv. nr. 12304 (notaris Mr. L. W. Kramp), nr. 50; een uittreksel hiervan bevindt zich in: R.A. Gld., recht. arch. Wageningen, inv. nr. 213, fol. 272v.—276r.

15. ***Lijsbeth van Eck***, ged. Wageningen 9 juni 1690.
16. ***Cornelis,*** volgt IIIh.
17. ***Michiel,*** volgt IIIi.

IIId. ***Frans Cornelissen van Eck***, geb. Wageningen, bakker, burger van Nijmegen 1689, grootburger 1695 [32], tr. Bemmel 27 april 1690 (ondertr. Nijmegen 13 april) ***Cornelia Michielsen van Eck***, geb. Bemmel, dr. van ***Michiel Fransen van Eck*** (IIa) en *Grietjen* ***Sarisdr. Ingeneyken.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Henricus van Eck***, ged. Nijmegen 30 jan. 1691 (get.: Jan Reijers, Catharina Michiels, Cornelia Cornelissen), lidmaat ald. 1713, † vóór 28 dec. 1731, wanneer de dochter van de wed. ***Hendrik van Eck*** te Nijmegen wordt begraven, tr. Nijmegen 28 nov. 1717 ***Cornelia van Nijmegen,*** geb. Nijmegen: zij hertr. Neerbos 10 aug. 1732 ***Heymerik Vos,*** j.m. van Nijmegen.
2. ***Margareta van Eck***, ged. Nijmegen 17 febr. 1693 (get.: Michiel Fransz., Catarina Michiels), lidmaat te Bemmel 17 april 1718, oud 25 jaar, met attestatie vertrokken.
3. ***Helena Catarina van Eck***, ged. Nijmegen 13 febr. 1695 (get.: Serris Michiels, Catarina Michiels), † vóór 11 nov. 1696.
4. ***Helena van Eck***, ged. Nijmegen 11 nov. 1696 (get.: Frans van Eck, Cornelia van Eck).
5. ***Michiel van Eck***, ged. Nijmegen 17 sept. 1699 (get.: Hendrik Steenhuijsen, Johanna van Laar), lidmaat te Nijmegen 1720, wonende ald. aan de Smitstraat, vertrekt 21 jan. 1725 met attestatie naar 's-Gravenhage, woont daar volgens het testament van zijn oom ***Jan van Eck*** nog in 1746.
6. ***Geertruid van Eck***, ged. Nijmegen 12 aug. 1701 (get.: Gijsbertus van Eck, Cornelia van Eck, Megtelt van Nieumegen).
7. ***Cornelius van Eck***, ged. Nijmegen 6 sept. 1702 (get.: Cornelis Franse van Eck, Johanna Boom), † vóór 23 juli 1706.
8. ***Catharina van Eck***, ged. Nijmegen 21 nov. 1703 (get.: Johanna Boom, de vader present), † vóór 3 mei 1705.
9. ***Catharina van Eck***, ged. Nijmegen 3 mei 1705 (get.: Cornelis van Doesburg, Johanna van Laar).
10. ***Cornelis van Eck***, ged. Nijmegen 23 juli 1706 (get.: Hendrik van Eck, Johanna Boom).
11. ***Godefredes van Eck***, ged. Nijmegen 31 aug. 1707 (get.: Cornelis van Doesburg, Cornelia van Eck), † vóór 25 juli 1710.
12. ***Godert van Eck***, ged. Nijmegen 25 juli 1710 (get.: Gijsbertus van Eck, Derkske van Rees).

IIIe. ***Hendrik van Eck***, ged. Wageningen 24 sept. 1675, lidmaat te Nijmegen 1702, burger van Nijmegen 1703 [33], attestatie naar Amsterdam 23 aug. 1723, tr. Hees 8 juli 1703 (ondertr. Nijmegen 10 juni) ***Derkske van Rees,*** geb. Nijmegen, wed. van *Herman* ***Westerhoff*** en eerder van *Antony* ***van Hulst.***

32. A. C. Zeven, **Veluwnaren,** burger te Nijmegen. in: Veluwse Geslachten, jrg. 3 (1978), p. 43.
33. Idem.

Uit dit huwelijk:

Cornelius van Eck, ged. Nijmegen 19 juni 1704 (get.: Frans van Eck, Johanna Boom).

IIIf. ***Alert*** (*Aaldert*) ***van Eck,*** ged. Wageningen 10 mei 1677, tabaksplanter en veehouder aan de Vierhuyserbrink in de Bovenbuurt te Wageningen (1747), † vóór 16 mei 1756, wanneer de wed. Aldert van Eck een zitplaats in de kerk te Wageningen heeft „bekomen", tr. Bennekom 20 april 1727 ***Maria van Kreel,*** geb. Bennekom ca. 1703, begr. Wageningen 10 okt. 1781, dr. van ***Jan Aartsen van Kreel*** en ***Gerbregt Wouters van Westerveld.***

> ***Aeldert van Eck*** wordt in 1'747 voor de personele belasting aangeslagen wegens 2 haardsteden, 1 paard, vee in het Renevelt, 7½ schepel tabaksland en 4 schepel zaailand [34].

Uit dit huwelijk:

1. ***Cornelis,*** volgt IVa.
2. ***Elisabeth van Eck***, ged. Wageningen 22 dec. 1729, woont te Amsterdam in de Goudsbloemstraat (1759), begr. Amsterdam (Noorderk.) 28 juni 1770, tr ald. (N.k.) 4 nov. 1759 ***Jacobus van den Bergh,*** ged. Amsterdam 7 nov. 1725, woont ald. in de Anjelierstraat (1759), begr. Amsterdam (Noorderk.) 16 aug. 1770, zn. van ***Pieter van den Bergh*** en ***Margareta Lameer***, wedr. van ***Catharina Volkers.***
3. ***Johanna van Eck***, ged. Wageningen 14 febr. 1732, † Wageningen 19 sept. 1800, tr. Wageningen 3 april 1761 ***Bernhardus van Laar,*** ged. Wageningen 26 maart 1726, † Wageningen 24 okt., begr. ald. 31 okt. 1805, zn. van ***Johannes van Laar*** en ***Hendrikje van Grootveld.***
4. ***Cornelia van Eck***, ged. Wageningen 22 aug. 1734, † Wageningen 28 april, begr. ald. 2 mei 1807, tr. Wageningen 16 mei 1760 *Bartholt* ***van Wijk,*** ged. Wageningen 18 juni 1738, † na 28 april 1807, zn. van ***Jan van Wijk*** en *Teuntje* ***de Jager.***
5. ***Dirk van Eck***, ged. Wageningen 7 maart 1737, jong †.
6. ***Dirk,*** volgt IVb.
7. *Jan*, volgt IVc.
8. *Gerritje* ***van Eck***, ged. Wageningen 21 april 1746.

IVa. ***Cornelis van Eck,*** ged. Wageningen 18 febr. 1728, begr. ald. 6 febr. 1819 (graf nr. 328), tr. Wageningen 7 april 1759 ***Maria van Grootveld,*** j.d. wonende in de Wageningse Buurt, ged. Wageningen 13 febr. 1721, † Wageningen 17 april, begr. ald. 22 april 1805, dr. van ***Evert Willemsen*** en *Geertje* ***Jansen.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Aeldert van Eck***, ged. Wageningen 27 maart 1760.
2. ***Evertje van Eck***, ged. Wageningen 6 nov. 1763.

IVb. ***Dirk van Eck***, ged. Wageningen 27 juni 1738, begr. ald. 5 mei 1795 (graf nr. 106), tr. Wageningen 11 april 1761 *Gerritje* ***Geurtse,*** j.d. wonende in de Wageningse Buurt, ged. Wageningen 12 april 1732, begr. Wageningen 31 juli 1776, dr. van ***Geurt Jansen*** en ***Ytje Lubberts.***

34. G.A. Wageningen, oud-archief Wageningen, inv. nr. 946.

Uit dit huwelijk:

1. ***Aaldert van Eck***, ged. Wageningen 1 mei 1763, jong †.
2. ***Aaldert van Eck***, ged. Wageningen 14 okt. 1764.
3. ***Ida van Eck***, ged. Wageningen 2 april 1767, jong †.
4. ***Ida van Eck***, ged. Wageningen 13 okt. 1768, † ald. 17 nov. 1850, tr. Wageningen 24 dec. 1797 ***Evert van Grootveld,*** ged. ald. 12 okt. 1769, † Wageningen 23 febr. 1855, zn. van ***Willem van Groofveld*** en ***Cornelia van Vulpen.***
5. ***Martinus van Eck***, ged. Wageningen 11 april 1771, begr. ald. 12 juli 1826,
6. ***Geurt van Eck***, ged. Wageningen 15 april 1773.
7. ***Maria van Eck***, ged. Wageningen 15 april 1773, tweeling met de voorgaande.

IVc. ***Jan van Eck***, ged. Wageningen 4 april 1743, landbouwer in de Bovenbuurt ald., grootburger van Wageningen 1790 [35], † ald. 5 nov. 1830, tr. le Wageningen 8 mei 1769 ***Willemke Daniels,*** ged. Wageningen 25 nov. 1738, † ald. vóór 17 nov. 1771, dr. van ***Daniel Brantsen*** en ***Elisabeth van Voorst:*** tr. 2e Bennekom 17 nov. 1771 ***Hendrina van Rennes,*** ged. ald. 27 juni 1745, † Wageningen 2 april 1830, dr. van ***Aart Gerritsen van Rennes*** en ***Engeltje Bernts van den Bosch,*** en wed. van ***Dirk Kleinenberg.***

Uit het tweede huweliik:

1. ***Aaldert van Eck***, ged. Wageningen 24 sept. 1772, † vóór 10 aug. 1777.
2. ***Aart,*** volgt Va.
3. ***Maria van Eck***, ged. Wageningen 26 mei 1776, † ald. 31 dec. 1851, tr. Wageningen 4 april 1803 ***Jan Breunissen,*** ged. ald. 31 aug. 1775, landbouwer te Wageningen (1830), † vóór 1851, zn. van ***Cornelis Breunissen*** en ***Claasje Daniels.***
4. ***Aaldert,*** volgt Vb.
5. ***Engeltje van Eck***, ged. Wageningen 16 jan. 1780, † Bennekom 29 juni 1861, tr. Wageningen 21 febr. 1802 ***Gerrit Rap,*** geb. Bennekom ca. 1778, landbouwer op Nergena te Bennekom, † ald. 29 maart 1852, zn. van ***Gerrit Rap,*** landbouwer op Harselo te Bennekom, en ***Goudje Everts.***
6. ***Cornelia van Eck***, geb. Wageningen 7 maart, ged. ald. 14 maart 1782, † Bennekom 11 mei 1862, tr. ***Lammert van Bemmel,*** geb. Renkum in 1780, landbouwer te Bennekom, † ald. 15 jan. 1848, zn. van ***Evert van Bemmel*** en ***Maria van Rennes.***
7. ***Berendina van Eck***, geb. Wageningen 24 jan., ged. ald. 1 febr. 1784, † Bennekom 16 juli 1869, tr. ***Klaas Kroesbergen,*** geb. Bennekom in 1785, landbouwer ald., † Bennekom 16 febr. 1847, zn. van ***Harmen Kroesbergen*** en ***Maatje Hendriksen.***
8. ***Cornelia Elisabeth Johanna Bardina van Eck***, ged. Wageningen 24 juli 1788, † Bennekom 14 maart 1864, tr. ***Jacob van Hoeven,*** geb. Bennekom in 1791, landbouwer ald., † Bennekom 5 jan. 1864, zn. van ***Melis Lubbers van Hoeven*** en ***Anneken Heinoord.***
9. ***Johanna Grada Hendrika van Eck***, ged. Wageningen 10 juni 1790, † ald. 26 dec. 1865, tr. Wageningen 15 april 1815 ***Gerrit Hofmeijer***, geb. Bennekom in april 1790, landbouwer in de Bovenbuurt te Wageningen, † Bennekom 6 maart 1868, zn. van ***Jurrien Hofmeijer*** en ***Gerritje Gerrits van de Peppel.***

35. Idem, inv. nr. 196.

Va. ***Aart van Eck***, ged. Wageningen 19 juni 1774, koopt ca. 1806 de boerderij Groot Heest te Manen onder Ede, landbouwer ald., † Ede 15 febr. 1863, tr. ald. 28 febr. 1802 ***Elisabeth Euertsen,*** geb. Lunteren 1 jan. 1775, † Ede 9 juli 1851, dr. van ***Evert Rijksen*** en ***Jantje Cornelissen.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Hendrina van Eck***, ged. Wageningen 2 maart 1803, † Ede 12 mei 1827.
2. ***Jantje van Eck***, geb. Wageningen 1 juli, ged. ald. 8 juli 1804, † Ede 6 april 1877, tr. ald. 27 mei 1826 ***Hendrik van Steenbergen,*** geb. Bennekom 5 sept. 1806, landbouwer te Manen onder Ede, † Ede 15 nov. 1858, zn. van ***Aart Hendriksen van Steenbergen,*** landbouwer op Harn te Bennekom, en ***Klaasje Kroesbergen.***
3. ***Janna van Eck***, geb. Ede 8 juli, ged. ald. 24 juli 1808, † Ede 21 april 1826.
4. ***Evertje van Eck***, geb. Ede 1 april, ged. ald. 21 april 1811, † Ede 13 mei 1875, tr. ald. 3 mei 1845 ***Melis Melissen,*** geb. Ede 25 jan. 1816, landbouwer op Groot Heest te Manen onder Ede, † Ede 10 sept. 1884, zn. van ***Cornelis Melissen*** en ***Geertje Willemsen.***
5. ***Maria van Eck***, geb. Ede 16 dec. 1815, † ald. 2 april 1897, tr. Ede 13 dec. 1845 ***Cornelis Jochemsen*** [36], geb. Ede 15 juni 1821, landbouwer op het Hendrik Evertsgoed te Manen onder Ede, † Ede 8 april 1899, zn. van ***Evert Jochemsen*** en ***Marijtje Willemsen.***

Vb. ***Aaldert van Eck***, ged. Wageningen 10 aug. 1777, koopt ca. 1809 de boerderij Schoonhoven te Bennekom, landbouwer ald., † Bennekom 7 maart 1861, tr. Wageningen 12 febr. 1807 ***Willemina Daniels*** [37], ged. ald. 25 dec. 1778, † Bennekom 9 dec. 1859, dr. van ***Johannes Daniels*** en ***Grietje Ponsen.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Jan van Eck***, ged. Wageningen 18 juni 1807, jong †.
2. ***Jan Johannes van Eck***, geb. Bennekom 2 febr. 1811, landbouwer op Esbos te Barneveld. † Barneveld 19 december 1906, tr. Ede 6 febr. 1841 ***Aaltje van Steenbergen,*** geb. Bennekom 3 nov. 1811, † Barneveld 11 maart 1889, dr. van ***Aart Hendriksen van Steenbergen.*** landbouwer op Harn te Bennekom, en ***Klaasje Kroesbergen.***
   Hieruit een in mannelijke lijn uitgestorven tak.
3. ***Margaretha van Eck***, geb. Bennekom 5 okt. 1813, † Ede 26 april 1889, tr. ald. 13 juli 1839 ***Jan van Steenbergen,*** geb. Bennekom 3 aug. 1811, landbouwer op Grietjeshoeve te Bennekom, † Ede 16 sept. 1892, zn. van ***Willem Hendriksen van Steenbergen,***

36. Zie voor zijn voor- en nageslacht: Bijblad Ned. Leeuw, deel 6 (1978), p. 154-196.
37. Zie voor haar stamreeks: G. C. Helbers, Daniëls, in: Bijblad Ned. Leeuw, deel 5 (1976), p. 95--102.

landbouwer op Groot Steenbergen te Bennekom, en ***Grietje Gerrits.***

4. ***Hendrina van** Eck,* geb. Bennekom 3 okt. 1816, † ald. 12 febr. 1894, tr. Ede 3 nov. 1855 ***Gerrit van Veldhuizen,*** geb. Bennekom 13 febr. 1820, landbouwer ald., † Bennekom 3 juli 1896, zn. van ***Teunis van Veldhuizen*** en *Neeltje* ***Gerritsen van de Steeg.***
5. ***Johannes van** Eck,* geb. Bennekom 2 febr. 1825, landbouwer op Schoonhoven te Bennekom, † ald. 25 aug. 1902, tr. le Ede 2 nov. 1855 *Jenneke* ***van Veldhuizen,*** geb. Bennekom 26 dec. 1832, † ald. 17 mei 1864, dr. van ***Teunis van Veldhuizen*** en ***Neeltje Gerritsen van de Steeg;*** tr. 2e Ede 9 maart 1867 *Fijtje* ***van de Weerd, geb.*** Bennekom 31 april 1838, † ald. in 1907, dr. van ***Gerrit van de Weerd*** en ***Hermina Kleinenberg.*** Uit beide huwelijken nageslacht in mannelijke lijn.

IIIg. ***Dirk van** Eck,* ged. Wageningen 2 dec. 1683, woont op de Brouwersgracht te Amsterdam (1717), begr. ald. 7 sept. 1759, tr. Amsterdam (N.k.) 21 maart 1717 ***Trijntje Koopman,*** ged. Amsterdam (N.k.) 3 juni 1691, woont op de Prinsengracht ald. (1717), dr. van ***Zfsbrand** Dirksz.* ***Koopman*** en ***Trintje** Salomons.*

Uit dit huwelijk:

Volgens het testament van zijn broer Jan van ***Eck*** zijn er in 1746 nog twee kinderen in leven. Op 29 nov. 1761 wordt te Amsterdam begraven: „een kind van *Dirk van. **Eck***".

1. *IJsbrand* ***van Eck,*** ged. Amsterdam (N.k.) 16 febr. 1718, jong †.
2. ***Cornelis van** Eck,* ged. Amsterdam (Noorderk.) 19 juli 1719.
3. ***Elisabeth van** Eck,* ged. Amsterdam (N.k.) 5 okt. 1721.
4. *IJsbrand* ***van Eck,*** ged. Amsterdam (Noorderk.) 26 juli 1725.

IIIh. ***Cornelis van** Eck,* ged. Wageningen 18 febr. 1692, burger van Amsterdam en aangesteld als waagdrager (1719), † Amsterdam 2 febr. 1770, tr. Amsterdam (N.k.) 30 nov. 1721 ***Willemtje** Veeringh,* ged. Amsterdam (Noorderk.) 9 nov. 1701, woont in de Goudsbloemstraat (1721), begr. Amsterdam (N.k.) 30 april 1763, dr. van *Jan* ***Cornelisz.*** en *Annetje* ***Bouwens.***

Uit dit huwelijk:

1. *Elisabeth* ***van Eck,*** ged. Amsterdam (Noorderk.) 4 okt. 1722, woont in de Goudsbloemstraat ald. (1752), begr. Amsterdam (O.k.) 26 jan. 1767, tr. (oadertr. Amsterdam 13 okt. 1752) ***Gerrit Koning,*** geb. Ussen ca. 1725, woont op de Waal (1752), begr. Amsterdam (O.k.) 28 maart 1772.
2. *Jan* ***van Eck,*** ged. Amsterdam (Noorderk.) 17 sept. 1724.
3. *Annetje* ***van Eck,*** ged. Amsterdam (N.k.) 28 sept. 1727, jong †.
4. *Annetje* ***van Eck,*** ged. Amsterdam (Westerk.) 19 maart 1730, jong †.
5. ***Cornelis van** Eck,* ged. Amsterdam (Noorderk.) 26 aug. 1731, jong †.
6. ***Cornelis,*** volgt IVd.
7. *Annetje* ***van Eck,*** ged. Amsterdam (Noorderk.) 17 april 1740.

IVd. ***Cornelis van** Eck,* ged. Amsterdam (Noorderk.) 24 juli 1737, winkelier, woont in de Warmoesstraat te Amsterdam (1761). diaken (1770, 1775, 1778) cn ouderling (1793) ald., woont aan de Keizersgracht (1794), † Amsterdam 23 maart 1824, tr. Amsterdam (O.k.) 3 mei 1761 ***Catharina de Vries,*** geb. Appingedam in 1739, woont naast het stadhuis te Amsterdam (1761), † ald. 11 maart 1815, dr. van ***Henricus de Vries.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Cornelis Fransse van** Eck,* ged. Amsterdam (N.k.) 19 sept. 1762, begr. ald. (N.k.) 25 juni 1763.
2. ***Cornelis Fransse,*** volgt Vc.
3. ***Heyltje van** Eck,* ged. Amsterdam (N.k.) 4 mei 1766, begr. ald. (N.k.) 25 febr. 1770.
4. ***Hendrik van** Eck,* ged. Amsterdam (O.k.) 12 febr. 1769, begr. ald. (N.k.) 8 maart 1769.
5. ***Catharina Cornelia van** Eck,* ged. Amsterdam (Westerk.) 17 okt. 1773, † Leiden in 1828, tr. Doorn (ondertr. Amsterdam 4 april 1794) Prof. Dr. *Johannes* ***Clarisse,*** geb. Schiedam 19 okt. 1770, theol. dr. h. c. Harderwijk 26 maart 1805,, predikant te Doorn 1792, Enkhuizen 1797, hoogleraar theologie te Harderwijk 1804-18 12, predikant te Rotterdam 18 12, hoogleraar theologie te Leiden 1815-1840, † Rheden, huize Den Brink 29 nov. 1846, zn. van Ds. ***Theodorus Adriaan Clarisse*** en ***Elselina Elisabeth van der** Duyff;* hij hertr. Rotterdam 24 april 1829 Jkvr. ***Adriana** Joanna* ***Pompe van Meerdervoort.***

Vc. Prof. Dr. ***Cornelis Fransen van** Eck,* geb. Amsterdam 2 maart, ged. ald. (N.k.) 8 april 1764, theol. dr. h. c. Harderwijk 26 maart 1805, predikant te Hemmen 1787, Deventer 1788-1828, hoogleraar theologie aan het Athenaeum ald. 1799-1830, tevens hoogleraar Nederlandse taal- en leterkunde ald. 18 17-1830, † Deventer 11 maart 1830, tr. le Amsterdam (O.k.) 28 aug. 1787 ***Gerarda Cornelia** Allard,* ged. Amsterdam 27 sept. 1767, † Deventer 3 nov. 1801, dr. van ***Abraham Allard*** en ***Barendina Boommast;*** tr. 2e Deventer 29 dec. 1805 ***Walrande Sophie Louise van** Hooff,* geb. Deventer 10 febr., ged. ald. 18 febr. 178 1, † Deventer 5 mei 1860, dr. van ***Hermanus van** Hooff* en ***Maria Louisa Feriet.***

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Cornelis (Allard) van** Eck,* ged. Deventer 23 juli 1788, † Bathmen 4 juni 1855.
2. Ds. ***Abraham van** Eck,* geb. Deventer 24 maart, ged. ald. 28 maart 1790, predikant te Gendringen 1817, Tuil 1823, Wijhe 1826-1851, † Zwolle 23 juli 1852, tr. (ondertr. IJzendoorn 8 juli 1818) ***Margaretha Gerarda Geertruida van der** Leeden,* geb. IJzendoorn, † Wijhe 4 mei 1848, dr. van Ds. *IJsbrand* ***van der** Leeden* en ***Maria Klasina van** Eldijk.*
3. ***Catharina Cornelia (Fransen) van** Eck,* ged. Deventer 17 aug. 1791, † Amsterdam 18 dec. 1850, tr. Deventer 23 febr. 1816 ***Gulian** Daniel* ***Crommelin,*** geb. Amsterdam 30 april 1776, lid Raad Amsterdam, president Kamer van Koophandel ald., ridder Orde Ned. Leeuw, † Muiderberg, huize Wisseloocd, 13 maart 1846, zn. van ***Robert** Daniel* ***Crommelin*** en ***Maria Elisabeth Noortwijck,*** en wedr. van ***Johanna Cornelia Nolthenius.***
4. ***Anna Maria van** Eck,* ged. Deventer 27 jan. 1793.

Toegeschr. aan F. Tozelli.

Gulian Daniel Crommelin
(1776-1846)

Foto: Icon. Bur., 's-Gravenhage.

Beide panelen, 31 x 25,5 cm.

Catharina Cornelia (Fransen) van Eck (Vc, 3, 1791—1850)

Coll. Mevr. A. A. Dijkstra-Crommelin, Oegstgeest.

Prof. Mr. Jan Duymaer van ***Twist***
(1801—1876)

Maria Cornelia Willemina van Eck
(Vc, ***7, 1808-1886)***

Foto's, Icon. Bur., ***'s-Gravenhage.***

5. ***Willemina Barendina van Eck***, geb. Deventer 1 april, ged. ald. 9 april 1797, † Deventer 10 april 1875, tr. ald. 5 okt. 1821 Dr. ***John Brown,*** ged. Arnhem 17 febr. 1794, rector van de Latijnse School, later Stedelijk Gymnasium te Deventer 1820—1857, † Deventer 17 juni 1874, zn. van ***John Brown*** en ***Janna Weekholt.***

Uit het tweede huwelijk:

6. ***Hermanus Marinus,*** volgt VIa.
7. ***Maria Cornelia Willemina van Eck***, geb. Deventer 17 nov., ged. ald. 18 dec. 1808, † Deventer 14 febr. 1886, tr. ald. 16 sept. 1830 Prof. Mr. ***Jan Duymaer van Twisf,*** geb. Deventer 29 nov. 1801, hoogleraar rechtsgeleerdheid te Deventer 1826-1872, † ald. 18 aug. 1876, zn. van Mr. ***Alberfus Jacobus Duymaer van Twisf*** en ***Judifh van Loghem.***
   Hieruit stamt het geslacht ***Van Eck Duymaer van Twisf*** [38].
8. ***Joannes Cornelis van Eck***, geb. Deventer 21 dec. 1810, ged. ald. 27 jan. 1811.

VIa. Mr. ***Hermanus Marinus van Eck,*** ged. Deventer 17 dec. 1806, advocaat, † Vianen 4 dec. 1857, tr. Katwijk aan den Rijn 25 juni 1835 ***Paulina Emilia Westerbaan,*** geb. Katwijk aan den Rijn 12 aug., ged. ald. (Rem.k.) 4 nov. 1811, † Rotterdam 27 mei 1856, dr. van ***Hendrik Westerbaan*** en ***Johanna Theodora Benedicfus.***

Uit dit huwelijk:

Cornelis van Eck, geb. Vianen 26 april 1841, † Deventer 16 sept. 1891.

IIIi. ***Michiel van Eck***, ged. Wageningen 28 juli 1695, lidmaat te Nijmegen 1717, woont ald. in de Grote straat, attestatie naar Rotterdam 1717/1721, begr. Nijmegen 13 juni 1742, tr. 1 e ***Geertruijf Everfs;*** tr. 2e Neerbos 30 nov. 1732 (ondertr. Nijmegen 16 nov.) ***Cafharina de Haan.***

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Cornelis Johannes van Eck***, ged. Nijmegen 29 aug. 1723 (get.: Cornelis Franse van Eck, Elysabeth Aelders).
2. ***Anna Elisabefh van Eck***, ged. Nijmegen 4 maart 1725 (get.: Saris van Eck, Johanna Boom).

Uit het tweede huwelijk:

3. ***Cornelis van Eck***, ged. Nijmegen 14 okt. 1733 (get.: Magdalena de Haan, geb. Schul).
4. ***Jacob Willem van Eck***, ged. Nijmegen 17 nov. 1734 (get.: Willem de Haan, Willem van Nuijs, Anne Geertrui Nonnenbergh).
5. ***Michiel Fransen van Eck***, ged. Nijmegen 3 mei 1737 (get.: Elisabeth Blankebijl).
6. ***Derk Hendrik,*** volgt IVe.
7. ***Jan van Eck***, ged. Nijmegen 25 juni 1741 (get.: Catharina de Haan).

IVe. ***Derk Hendrik van Eck***, ged. Nijmegen 26 juli 1739 (get.: Derck de Haan, Anna de Haan, geb. Poortman), lidmaat ald. 1760, woont Stevenspoort te Nijmegen, attestatie naar Wageningen 1761, grootburger ald. 1779, gemeensman en mr. chirurgijn te Wageningen (1790), † ald. 7 febr. 1801, tr Wageningen 12 maart 1762 ***Maria Schaafs,*** ged. Wageningen 18 febr. 1741, † Wageningen 20 april, begr. ald. 24 april 1805, dr. van ***Pefrus Schaafs en Maria Schuijl.***

Op 22 febr. 1783 wordt te Wageningen begraven „de zoon van *Derck* ***van Eck,*** met de grote klok".

Op 9 nov. 1797 is te Wageningen overleden een dochter van ***D(irk) H(endrik) van Eck.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Cafrina van Eck***, ged. Wageningen 15 sept. 1763, jong †.
2. ***Pefrus van Eck***, ged. Wageningen 27 okt. 1765.
3. ***Michiel van Eck***, ged. Wageningen 13 maart 1768, jong i-.
4. ***Michiel van Eck***, ged. Wageningen 29 maart 1770, † vóór 6 april 1780.
5. ***Cafharina van Eck***, ged. Wageningen 11 maart 1773.
6. ***Geerfruida Elisabefh van Eck***, ged. Wageningen 4 juli 1776, tr. le Arnhem 12 maart 1797 ***Alberfus Sukkel,*** j.m., geb. en won. te Arnhem: tr. 2e Wageningen 15 nov. 1810 ***Lijberfus Lijbers,*** j.m.
7. ***Michielina van Eck***, ged. Wageningen 6 april 1780.

38. Zie Nederlands Patriciaat, jrg. 3 (1912), p. 396, 397.

KORTE MEDEDELINGEN.

Proeys-Ruysch,
een **oud-Utrechtse kwartierstaat.**

De oude Utrechters blijven boeien. Hier volge wederom een proeve van een middeleeuwse kwartierstaat.

De kwartierdraagster, ***Oeda Proeys,*** was de schoonmoeder van *Peter van Colenberch,* nummer VI in de stamreeks ***Van Colenberg,*** welke voorkomt in mijn — tot dusverre zonder respons gebleven vraag in De Ned. Leeuw 1972, kol. 250 e.v..

Naarmate men met zijn onderzoek verder in de tijd teruggaat, vervaagt het beeld van het voorgeslacht meer en meer door het opdrogen van de contemporaine bronnen. Dit laatste maant tot behoedzaamheid ten opzichte van niet-authentiek materiaal, zoals geschriften van auteurs uit latere eeuwen. Daarmede wil niet gezegd zijn dat schrijvers van wie bekend is dat hun betrouwbaarheid te wensen overlaat, nooit ofte nimmer geloof verdienen: zij kunnen immers gegevens uit een voor hen minder ver verleden aan de weet zijn gekomen uit nadien verloren gegane bronnen dan wel uit overlevering. Dr. C. Booth was een uiterst consciëntieus genealoog, die n.m.m. geredelijk geloof verdient, zulks in tegenstelling met Van Attevelt, die te vaak ontegenzeglijk verdichtsels opdist. Nochtans kunnen de geschriften van laatstgenoemde, indien hij oncontroleerbare gegevens vermeldt, een kern van waarheid bevatten, reden waarom ik gemeend heb in het navolgende enkele notities van hem niet onvermeld te moeten laten door deze als het ware pro memoria op te nemen.

En nu de kwartierstaat.

1. ***Oeda,*** alias *Oedel* of ook wel ***Ulandf, Proeys,*** geb. ca. 1500, † 1534, wsch. tussen 25 juli (Jacobi) en 1 oktober (Remigi), tr. ***Jan van Renesse van Moermonf Janszn.***

Bij haar overlijden verviel een aantal lijfrenten ten name van Oeda, te weten: £ 159.2.— per Victoris en Pasen; £ 132.—.— per Martini en Pinksteren; £ 250.8.— per Kerstavond en Johannis; £ 26.—.— per Agnetis en

Jacobi; al deze renten met de aantekening: heel rent (rekeningen 1ste kameraar, GAU (Gemeente-Archief Utrecht) 1 589, 1533/34, bl. 48 vso). Daar het boekjaar van de kameraar toenmaals begon op 1 oktober (Remigi), is uit een en ander af te leiden, dat *Oeda* denkelijk moet zijn overleden na 25 juli (Jacobi) 1534 en vóór de aanvang van 's kameraars nieuwe boekjaar op 1 oktober van voormeld jaar.

De Buurkerk ontving na haar begrafenis de opbrengst van het laken dat over de baar gelegen had: opbueren laeken — Joffr. *van Renesse Beernt Proeysdr.* vier el wit ende swert (rekeningen Buurkerk, GAÜ 11 47, 1534/35, bl. 11 vso); bij de Buurkerk liep het boekjaar nog als vanouds vanaf 2 februari (Lichtmis).

Van Jan van *Renesse,* de echtgenoot van *Oeda,* is mij weinig bekend geworden. Volgens J. Kok, Vaderlandsch Woordenboek, dl. 24, bl. 201/2, zou hij een zoon geweest zijn van *Jan van Renesse,* bijgenaamd *Moermont,* en N. N. van *Brienen* uit het Graafschap Zutfen, en zou hij in 1538 zijn overleden en in de kerk der Regulieren, bij zijn ouders, zijn begraven. In elk geval m.b.t. het sterfjaar slaat Kok de plank mis, zoals hierna moge blijken.

Van het kapittel van Sint-Marie ontving *Jan van Renesse* op *27* juli *1535* in leen ,,den thlendt uwt veertich mergen landts" te Lopik, op welke datum hij het leengoed verbindt voor 220 Car. gld. en een jaar pacht t.b.v. de vorige leenhoudster; joncfr. *Catrijn Steven van. Rutenberchs dochter* (Rijksarchief Utrecht (RAU) arch. Kap. Sint-Marie, inv. 1827-1, bl. 92 vso.). Ov 15 april 1537 vindt de belening plaats van jonge *Johan van Renesse* zaliger *Johan van Renesse van Moermonts* onmundige zoon die hij heeft bij joncfr. *Ulandt* zaliger *Beernt Proeys Aelberts* dochter.

Op *Jan van Renesse* heeft ook betrekking de aantekening in de rekeningen van de Buurkerk 1535/36, bl. 12, waar 20 st. verantwoord worden wegens het overpoesen, d.i. het luiden van de klok over een afgestorvene, van *Jan. van Renesse van Moermont. Jan* moet dus overleden zijn tussen 27 juli 1535 en 2 februari 1536, op welke datum het nieuwe boekjaar van de Buurkerk begon. De Buurkerk ontving van het laken dat op zijn baar gelegen had vijf el wit ende swert (rek. 1535/36, bl. 11).

Volgens Kok t.a.p. hadden *Jan* en Oeda de volgende kinderen :

1. Jan *van Renesse van Moermont,* tr. 1ste *Odilia Valkenaer;* tr. 2de *Petronella Pijnssen van der Aa;* uit de tweede echtverbintenis nageslacht.
2. *Beernd* van *Renesse van Moermont,* † *1562* ongehuwd.
3. *Elizabeth* van *Renesse van Moermont,* tr. *Pieter* van *Kolenberg.*
4. *Kornelia van* Renesse *van* Moermont, tr. *Willem de Wael* van. *Vronesteyn.*
5. dochter N.N., ongehuwd.

2. ***Beernt** Proys **Albertssn., geb.** ca. 1440, louwer, d.i. leerlooier, te Utrecht, overste ouderman, schepen en burgemeester ald., † 13 juli (Sint Margaretedach) 1515, tr. 2e ca. 1498

3. ***Korstijn Ruysch,*** geb. ca. 1475, † 1547 of 1548, wsch. tussen 11 november (Martini) 1547 en 21 januari (Agnetis) 1548.

Beernt Proeys was volgens de aantekeningen van Dr. C. Booth (RAU 378, bl. 1113, nr. 36) overste ouderman van Utrecht in 1462. 1493 en 1511: schepen in 1464, 1466, 1472, 1474, 1477, 1487, 1495, í501, 1505, 1508 en 1513; burgemeester in 1480. 1503 en 1515.

In de rekeningen van de tweede kameraar (GAU 1 626) treft men ***Beernt Proeys*** aan als overste ouderman in 1463/64, 1494/95 en 1511/12; als schenen in 1482/83, 1505/06 en 1512/13; als burgemeester in 1485/86, 1494/95, 1504/05 en 1515/16; tenslotte als burgemeester der viven — d.i. president van het college, in Utrecht belast met het vervolgen der misdaden — in het nahalfjaar, beginnende 25 juli, 1496/97 en 1497/98.

Beernt Proeys was huismeester van het Sint Bartholomeusgasthuis in 1486, 1492, 1495, 1498, 1503 en 1510. Zijn dootscult, d.w.z. het bij versterf verschuldigde geld, werd aan de gasthuisbroederschap betaald ten belope van een Engelse nobel (GAU 11 1603, bl. 22 vso en 26).

Beernt Proeys was in zijn dagen een man van gewicht in de stad Utrecht. De rekeningen van de tweede kameraar bevatten een schat van gegevens over de uitgaven die voor en door de stadsbestuurders als zodanig werden verricht. In 1463 verschijnt ***Beernt Proeys*** in de rekeningen als gaande met anderen ter dachvaert, d.i. een bijeenkomst of vergadering, in Rijnswoade en wel op 6 juni (des manendages na Sinte Bonifaesdach). Dat zelfde jaar gaat hij ook nog op reis naar Breda. In de kamersarsrekeningen van 1481/82 tot en met 1506/07 wordt bij voortduring melding van hem gemaakt in verband met dienstreizen. Menigmaal ging de reis naar Wijk (bij Duurstede), doch ook naar andere bestemmingen, soms in de omgeving, zoals Amersfoort, Monffoort, Oudewater en Schoonhoven, soms ook verder, zoals Nijmegen, 's-Hertogenbosch, 's-Gravenhage, Kampen, enzovoorts. De reizen waren een enkele maal vrij langdurig: begin november 1504 gingen *Beernt* en anderen naar ,,de Coninck van Castille int hooge hoff"; zij bleven toen drie weken weg. In maart 1506 reden *Beernt* en anderen per wagen naar Hattum en van daar naar Vollenhoven. Meestentijds wordt niet vermeld wat het doel der reis was; naar Wijk was het vaak ten rechtdag van de bisschop. Op 19 september (des vrijdages na exaltacio crucis) 1505 reisden *Beernt Proeys* en anderen uit voor een bespreking in Hattum met de hertog van Saksen; ditmaal bleef men 29 dagen weg. Gereisd werd doorgaans per wagen en zonodig per schip.

Toen in oktober 1481 de Hollanders bij Vreeswijk door die van Utrecht waren verslagen en de gevangenen in triomf de stad werden binnengehaald, had *Beernt Proeys* de stad een toorts van *3* pond geleverd, waarvoor hij uitbetaald kreeg £ 3.—.—. Op 8 september (Onser Vrouwendach Nativitas) 1485 vond in het Keyserryck — hoekhuis Oude Gracht-Ganzenmarkt, gebouwd ca. 1410 — een groots onthaal plaats door de stad Utrecht van de stadhouder van Holland met diens vrouw en vele anderen tot wel 150 personen. Op 5 september was dit feestmaal besteld bij de waard van de Rutenberch, een vermaarde herberg in die dagen te Utrecht, door burgemeester *Beernt Proeys, Dirck van Amerongen, Alfer Ruysch* en de kameraars, die bij die gelegenheid aan kost en wijn verteerden voor £ 3.15.—. De Hollandse stadhouder waarvan sprake is, was *Jan van Egmond,* gehuwd in 1484 met Magdalena *van Werdenberg.*

Beernt Proeys kreeg in 1485/86 als burgemeester voor zijn pensie, d.i. bezoldiging, ende teerpenninck f 230.—.—.

Ter illustratie van het drukke ambtelijke leven van een Utrechtse, laat-middeleeuwse, stedelijke hoogwaardigheidsbekleder volgt hierna het spoor dat daarvan is nagelaten in de boeken van de tweede kameraar van 1494/95, het jaar waarin *Beernt Proeys* overste ouderman en burgemeester was.

Op 23 avrll (Sinte Jorisdach) 1494 gebruikten hij en anderen de maaltijd in de herberg de Rutenberch. Op 6 mei (des dynsdages in die cruseldage) begaf hij zich naar Wijk. Een week later, op 13 mei (des dages na Pancracy), ging de tocht naar Montfoort, waar hij een dag bleef. Wederom een maaltiid buitenshuis: op 27 mei (des dynsdages na beloken Pinxteren) aten *Beernt* en anderen in de Rutenberch. In juli brak een drukke tijd aan. Op *2* juli (des woensdages na Sinte Peter en Pouwelsdach) werd ***Beernt*** 's nachts naar Wijk gereden. Op 15 juli (des dynsdages na Sinte Margaretedach) werd er weer gemaaltijd in de Rutenberch, evenals op 17 juli. Opnieuw naar Wijk op 18 juli (des vrijdages na Margarete). Twee dagen later, 20 juli (des sonnendages

voir Magdalene) een rit naar Amersfoort. Nogmaals een gang naar Wijk: 7 augustus (des donredages voir Sinte Lourens). De Rutenberch blijft trekken: *een* etentje in de herberg op stadskosten op 20 augustus (des woensdages na Onse Vrouwendach Assumpsio) en nogmaals op 5 september (des vrijdages voir Onse Vrou Nativitas). Voor oktober stonden nog twee ritten naar Wijk op het programma; de eerste maal op 7 oktober (des woendages na Sinte Franciscusdach), de tweede reis op 29 oktober (des donredages na Symon en Juda). Op 24 november (Sinte Katrijns avont) vond er wederom een galadiner in het Keiserrijck plaats, nu ter ere van veel heren uit het hoge hof, de markgraaf van Baden, de graaf van. *Soer,* de graaf van Nassau, de jonkheer *van Aremberch e.v.a.;* wat er zoal opgegeten en opgedronken werd door de gasten en de gastheren werd in extenso door de kameraar genoteerd[1]. Daags daarop moest *Beernt* echter weer naar Wijk.

Als burgemeester genoot *Beernt* dit jaar £ 100.—.— aan pensie. In zijn functie van presiderend vive kreeg *Beernt* in 1496 de somma van £ 85.—.—; een zelfde bedrag ontving hij voor het vervullen van dit ambt gedurende een half jaar in 1497.

In de kameraarsrekening 1504/05, bl. 59 wordt vermeld dat *Beernt Proeys* en zijn medeburgemeester *Henrick van Voerde* „sulveren covels" hebben gehad en dat deswegen hun pensie was ingehouden, Deze *aan*tekening vereist een woord van toelichting. Deze covels waren korte schoudermanteltjes — aan stof zat er niet meer aan dan 2½ el zwart laken — die versierd waren met een zilveren band, waaraan zilveren belletjes hingen; in Jb. Oud-Utrecht 1924 komen afbeeldingen van deze covels voor. De magistraten van Utrecht dragen deze covels sedert het einde van de 15de eeuw als een soort ambtsgewaad. Het zilver van de covels, zo kan uit de rekeningen worden afgeleid, had een gewicht van 2 mark troois of, omgerekend, van ca. 489,5 gram. Voorts is uit de rekeningen op te maken dat de covels na ommekomst van de ambtstermijn van de gezagdrager aan de stad werden verkocht. In 1511 heeft *Beernt weer* een covel gekregen en mitsdien geen pensie; in de rekening 1513/14 staat genoteerd dat de stad van *Beernt Proeys* heeft gekocht het zilver van zijn covel, wegende 31½ lood; er is dus een halve lood verloren gegaan, want oorspronkelijk had er aan de covel aan zilver gezeten 32 lood = 16 ons of 2 mark: de stad betaalde 20 stuiver per lood zilver aan *Beernt.*

Nog in zijn sterfjaar gaat *Beernt* erop uit. Hij was toen raadsburgemeester. Zijn laatste reis maakte hij naar Wijk op 6 juni 1515 (des woensdages voir Sinte Oloff).

Voor de laatste maal kreeg *Beernt* een covel, wegende 32 lood. Op bl. 18 van de kameraarsrekening van 1515/16 is de uitgave vermeld van £ 170.—.— als zijnde gegeven aan „die wedue Proeyssen uut beveel van den oversten voir *Bernt Proeys* sijn coevel saliger gedachten vier ende dertich gulden current ende den selven coevel weder gegeven- ***Willem die Wael*** raetsborgermeister" *(Willem de Wael was Beernts* opvolger).

Blijkens het lijfrenteregister anno 1468 (GAU 1 610) bl. 281 werd op het lijf van *Beernt Proeys Albertssn.* een rente afgesloten door joncfr. *Alijt Proeys* — zijn tante, de weduwe van *Jan de Coninx(?)* — van £ 17.—.— en nog een rente van £ 13.10.—. In 1483 leent *Beernt Proeys Aelbertssn.* de stad Utrecht de somma van 75 rijnsguldens of £ 375.—.—. (rek. tweede kam. 1483/84, bl. 5). Aan de — gedwongen — geldlening anno 1486 neemt *Beernt Proeys* deel voor 6 rijnsguldens. Aan de lening anno 1493 (GAU 1 623) neemt hij deel voor

1. Op 24 november 1494 werden bij het feestmaal door de tafelgenoten, blijkens de kameraarsrekening, verorberd:
28 kapoenen, 5 zwanen, 3 hazen, 9 veldhoenders (patrijzen), 4 „vesaensche hoerne" (fazanten). een ongenoemd aantal snia. pen en plevieren, 14 konijnen, 60 vogels (?), 28 talingen, 14 bouten (?), 2 vaten bier, 14 pasteien, 14 schotels gebak met „cruyt ende veerscap", 5 pond suiker, 14 schotels geleien, 14 schotels suikerijen, „kruytsaus" „castanyen".

£ 1.—.—; hij woonde toen in het stadsgedeelte „die Rodeborgersteech, die Nijstraat op aen beyden zijden".

In 1495 wordt hij aangeslagen voor vier rijnsguldens in de in dat jaar de burgerij opgedrongen lening.

Tenslotte dient nog te worden gemeld dat *Beernt Proeys* in eerste echt-gehuwd was met *Odel* of *Oeland d'Edel Tijmansdr.,* die sterft 1498, wsch. voor 15 april (Pasen), daar zij van de te haren name luidende lijfrenten per Pasen en Victoris (£ 37.—.—) en Pinksteren en Martini (£ 13.—.—) dat jaar geen der termijnen inde. Dit eerste huwelijk was kinderloos.

Ook over *Korstijn Ruysch* was het nodige te vinden. Bij haar overlijden vervielen de volgende lijfrenten: Agnetis en Jacobi, heel rent, £ 12.18.—; Victoris en Pasen, half rent, £ 54.15.—; Martini en Pinksteren, half rent, £ 4.—.—.

In de rekeningea van de Buurkerk staat opgetekend als ontvangst voor het laken van joffr. *Proeysen* vijf el wit en swert. In dezelfde rekeningen komt anno 1498/99, bl. 9 vso. een ontvangstpost voor inzake *Alfer Ruysche* dochters godspenninck doe zij te kerken quam 1 jager facit 3 cromst. 3 wit; wsch. heeft deze post betrekking op *Korstijn,* t.w. de plechtige kerkgang ter inzegening van haar huwelijk met *Beernt Proeys.*

In het transportregister (GAU 11708, bl. 290) komt een akte voor, waarin Joffrou *Christina Alpher Ruysschen* dochter *Beernt Proeys Aelbertssns* weduwe met *Beernt Proeys* haer soen ende *Johan van Renesse van Moermont* verkopen een huysinge ende hoffstede gelegen oestsijde in de Nijestraat, 1533 van Sinte Lambert naest.

Volgens Booth had het echtpaar *Proeys - Ruysch* de volgende kinderen:

1. *Beernt Proeys,* geboren a° 1502, xix° April; had te wijve joffr. *Catharina Jan Potts* dochter, die hij had bij *Johanna* wan *Rijn;* uit dit huwelijk een aantal kinderen.
2. Jofr. *Oedel Proys* had tot man *Johan. van Renesse van. Moermont.*
3. Jofr. *Alpharda Proeys,* huisvrouw van *Frederick de Coninck.*

4. *Aelbert Proeys,* geb. ca. 1395, louwer te Utrecht, schepen en burgemeester ald., † 20 november 1463, begr. Regulierskerk, tr. 1433

5. *Braem van de Velde,* geb. ca. 1410, † vlg. Booth 4 januari 1483, vlg. Engelen 9 mei 1483, begr. Regulierskerk.

Aelbert Proeys was volgens de aantekeningen van Booth (RAU 378, bl. 714, nr. 9) schepen in 1430, 1461 en 1463; burgemeester in 1463.

Op 22 april (Sinte Jorisdach) 1429 werd *Albert Proeys* op het blockhuys op Eem Oort gelegerd als homan met zeven manschappen. Op 3 mei (hillich cruusdach) d.a.v. kreeg hij versterking met acht man en wel tot 22 augustus (Sinte Tymothei). Daarna verminderde het gevaar kennelijk, maar *Albert* bleef nog daar gelegerd tot 2 februari (Onser Vrouwen Lichtmis) 1430 met zeven man. De homan ontving aan zoudye, d.i. soldij, 10 placken = £ 1.—.— daags, het gemene volk kreeg de helft (rek. eerste kam. 1429/30, bl. 33).

Aelbert bleef tijdens het nieuwe boekjaar van de kameraar, aanvangende 2 februari (Lichtmis) 1430 nog twaalf dagen gelegerd „op dat uterste blockhuys inde Eem", waarvoor hij ontving een lichte gulden 's daags (£ 1.—.— = 1,05 lichte Fredericus-gulden).

Aelbert ontving wegens verrichte uitgaven voor mondkost van *een* vrijgelaten gevangene uit Bunschoten £ 12.4.— (rek eerste kam. 1429/30, bl. 51 vso). In 1430, toen hij schepen was, deed *Albert* met anderen van de raad een paar maal iemand door de bollairt, d.i. de beul, pijnigen (rek. eewte kam. 1430/31, bl. 96 e.v.).

Kennelijk was *Aelbert Proeys* in oamin geraakt met *Jan* van. *der Hair,* want op 1 augustus (des sonnedages na Sint Jacob) 1434 togen naar de Haar *Arnt van Amerongen, Herman* van *Steenroedsen* en *Jan van Tyell,*

respectievelijk de beide fungerende burgemeesters en een der twee overste oudermannen, om met Jan *van* der Hair te spreken over de vrede tussen hem en *Aelbert Proeys.* Op 26 augustus (des donredages na Bartholomey) d.a.v. werd door het stadsbestuur een zekere *Wyllam* van *Dryesch* naar de Haar gestuurd, alwaar hij Jan van der Haar niet aantrof, zodat hij deze nareisde naar Woerden, om de vrede tussen *Jan* en *Aelbert Proeys te* verlengen. De bode kreeg niet terstond bescheid, daar Jan zijn vrienden — zijn hier verwanten of partijgenoten bedoeld? — daarover moest laten samenkomen. Op 27 november (des zaterdages na Sinte Celisdach) 1434 ging opnieuw een bode, ditmaal *Roetairt Bruenensn.* naar de Hair om de vrede te verlengen (rek. eerste kam. 1434/35, bl. 39, 41 vso., 42).

Op 24 november (Sinte Katrineavont) 1436 komt *AeZbert Proeys voor als* kastelein van het slot te Vreeland; de bode Jan *Brunt* wordt naar hem gezonden met een boodschap dat enige aangehouden schepen vrijgegeven worden.

In 1462 had er een krijgstocht plaats, waarbij de stad Utrecht een bezetting legde op het „huus te Doern"; *AeZbert Proeys* en *Henric van Nyevelt* ontvingen van de schutmeester „voer haer dachgelt ende voer haer gesellen dachgelt dat sij vii dage te Doern op huus lagen" de som van 176 gld. 6½ cromst. *AeZbert* had bij dezelfde gelegenheid aan de stad afgestaan aan vuurpijlen voor een bedrag van 20 gld.

Aelbert is in 1463 tot viermaal toe erop uit gezonden om pandrecht uit te oefenen *en* ontving voor elke reis een take wijns (1 take = 12 pinten).

Als borgemeister ontvangt *Aelbert Proeys* in 1463 een pensie van f 52.—.—.

Op 27 juni (des woensdages na Jacobi) 1463 rijdt *Dirck Aerntssn.* uit om een „meyster van cyrurgyen uut beveel ons borgermeisters *Aelbert Proeys* ende was uut 3 dage'. Had *AeZbert* zelf medische hulp nodig? Het is verleidelijk dat aan te nemen.

Op bl. 23 vso. van de rekening van de tweede kameraar 1463/64 komt een post voor, blijkens welke in opdracht van de vier oversten aan *Beernt Proeys* wordt gegeven „van dat sijn vader saliger gedachte bij weten der oversten voirs. in oirbair ende nutscap onser stat uutgegeven ende verleyt hadde 30 rijnsgul. maken f 150.—.—"; *AeZbert* had dus voor de publieke zaak uit eigen zak bedragen voorgeschoten.

In het Erfrenteregister anno 1435 (GAU 1 609) komt *AeZbert Proeys* voor met f 10.13.4 (bl. 22) en nogmaals met 1½ scilt (bl. 64).

Voorts stonden te zijnen name de volgende lijfrenten: Pasen en Victoris f 80.—.—; Pinksteren en Martini f 72.—.—; Jacobi en Agnetis f 20.—.—.

Braem van de Velde had eveneens lijfrenten te haren name staan: bij haar overlijden vervielen f 40.—.— en f 15.—.—, beide per Pasen en Victoris.

In de rekeningen van de Buurkerk wordt in 1483/84 verantwoord de opbrengst van het laken dat over haar baar gelegen had: 38 stuiv. maken 5 gul. 1 cromst.

Volgens Booth had het echtpaar *Proeys-Van de Velde* de volgende kinderen :

1. *Beernt Proeys,* hiervoor vermeld.
2. *Aernt Proeys,* kinderloos †.
3. jonge *Beernt Proeys,* schout van Utrecht anno 1502, tr. *Bely van Montwijck,* † wsch. tussen 10 oktober (Victoris) 1489 en 11 april (Pasen) 1490; immers van haar lijfrente ad f 100.— werd de Victoristermijn 1489 nog wel geïnd, doch de Paastermijn 1490 niet meer (vgl. rek. tweede kam. 1489/90 en 1490/91).
4. *Sophia* of *Fije Proeys.*
5. *Gode Proeys.*
6. *Alidt Proeys.*
7. *AeZbert* Proeys, † 1483 (GAU 1 610, bl. 88).

6. *Alfer Ruysch,* geb. ca. 1440, marsman te Utrecht, schepen en homan ald., † 29 november 1491, tr.

7. ***Elisabeth van der Horst,*** geb. ca. 1445, † 26 mei 1526.

Alfer Ruysch was volgens de aantekeningen van Booth (RAU 378. bl. 1008. nrs. 44 en 48) schenen in 1463, 1468, 1472, '1475, 1477, 1484, 1486, 1489 en' 1491, alsmede homan in 1484.

De schutmeester of derde kameraar ontving in 1471/72 van *Alfer Ruysch* aan zilver, peerlen, webben (d.z. halssnoeren), zijden snoeren cralen, vijftigen (d.z. paternosters) en cassidonieën (d.z. edele stenen) ter waarde van 10 rijnsgul., waarop in mindering kwamen de verteringen van de viven ad 4½ rijnsgul., terwijl nog 4 stuvers in opdracht der viven aan *Korsken* werden betaald, zodat de kameraar netto beurde 5 rijnsgul. ende 6 stuvers (GAU 1 630, bl. 11).

Alfer Ruysch leende de stad Utrecht in 1486 de somma van 6 rijnsguldens (GAU 1 626, bl. 3 vso).

Alpher Ruysch werd dd. 11 april 1471 beleend met 't Goit ten Crose, gelegen tot Zeyst mitten dagelixschen gerichte ende mit alle sijnen toebehoren (Maris, Nederstichtse Leenacten, bl. 476). Zijn zoon ***Johan Ruysch,*** nog minderjarig zijnde, volgde hem op dd. 27 oktober 1492.

Alfer maakte deel uit van de Kleine Kalenderbroederschap.

Elisabeth van der Horst was volgens Booth afkomstig uit Wageningen, voerende als Holland (d.w.z. een rode leeuw op een veld van goud), en haar moeder als ***Limburg*** (d.w.z. een rode leeuw op een veld van zilver).

In de lening anno 1493 neemt zij deel voor f 1.—.— (GAU 1 623) ; zij wooat alsdan op de westzijde van de graft (d.i. de Oude Gracht).

In 1495 wordt zij voor de dan uitgegeven lening aangeslagen voor vier rijnsguldens (GAU 1 589, bl. 13 vso.)

Elisabeth had een broeder ***Anthonus*** van ***der Horst,*** die als hulder voor zijn minderjarige-oomzegger ***Johan Ruysch Alpherszn.*** optreedt dd. 27 oktober 1492 bij diens belening met het Goit ten Crose.

Wederom volgens Booth had het echtpaar ***Ruysch - Van der Horst*** twee kinderen, t.w.:

1. ***Johan Ruysch,*** zijns vaders leenvolger.
2. ***Christina*** of ***Korstijn Ruysch,*** hiervoor vermeld.

8. ***Beernt Proeys,*** geb. ca. 1360, louwer te Utrecht, schepen, homan, schout en burgemeester ald., † 21 augustus 1425, tr. wsch. 1382

9. *Gode van Lanscroon,* geb. ca. 1360.

Beernt Proeys was beleend met het goed Herverscop — gerecht , tienden en tijns —, gelegen bij Maartensdijk (RAU arch. Kap. ten Dom, nrs. 2347/2351); hij geeft anno 1382 in lijftocht aan zijn vrouw 24 oude schilden uit dit goed; door bisschop *Frederik* wordt hij beleend in 1402 en 1404. Tevoren had hii het goed verkocht aan het kapittel ten Dom en wel" in 1386. Volgens Booth was ***Beernt Proeys*** schepen in 1384, 1386 en 1388; schout in 1389 en opnieuw van 1394 tot en met 1410; burgemeester was hij in 1421 en 1425. In dit laatste jaar werd hij vermoord, met de woorden van Booth: als wanneer hij op Onze Vrouwendach Assumtio op sijn bedde doodgeslagen werd. Met ***Wouter Grauwert*** was ***Beernt Proeys anno 1402*** homan in de uyttocht ***voor*** Gorinchem (GAU Buurspraakboek 1402, bl. 16 vso).

In 1408 werd hij veroordeeld tot het leveren van 25000 stenen, een zeer hoge boete; in 1410 werd hij ontburgerd, doch in 1411 verkreeg hij het burgerschap weer terug om het in 1413 weer te verliezen en vervolgens opnieuw te herkrijgen.

Ouders:

16. ***Beernt Proeys Aerntssn.,*** † vóór 1365, beleend met Herverscop, louwer te Utrecht, tr.
17. ***Alijdt van der Meer Jansdr.,*** had als weduwe een dingtaal jegens ***Henric Proeys*** haer mans broeder en ***Zwanelt*** sijn suster over de gemeenschap van haerl. ouders boedel, anno 1365 (Booth 378, bl. 715, nr. 13).

18. ***Roetard van Lanscroon Johanssn.***, geb. ca. ***1335***, schepen te Utrecht in 1370, 1372, 1374, 1378, **1380**, 1382, **1384**, 1386 en 1388; **burgemeester** 1378; kerkmeester **van** de **Buurkerk 1366** en 1367, tr.
19. ***Corstine Kuper Jacobsdr.***, geb. ca. 1340.

10. ***Aernt van de Velde,*** geb. ca. 1370, † wsch. tussen 2 februari (Lichtmis) en 20 april (Pasen) 1427, tr.

11. ***Alidt Schouten,*** † ***12*** augustus, wsch. 1457.

Bij *Aernts* overlijden in 1427 verviel een lijfrente ad £ 44.—.— per Pasen en Victoris, zomede een rente ad £ 25.—.— **per Johannis** en Kerstavond (rek. eerste kam. **1427/28**).

Het necrologium van de St. Servaesabdij vermeldt *Aleydis Scoten* augustus Prid. Id., d.i. 12 augustus. In de rekeningen van de **Buurkerk 1457/58**, bl. 7, komt voor een post wegens opbrengst van testamenten: Joffr. ***Van de Velde 1*** **Wilh(elmus) scilt fac(it)** 2 gul. 12 **cromst.**

Ouders:

20. ***Braem van de Velde Wouterssn.***, geb. ca. 1335, schepen te Utrecht 1358, 1365 en 1377; schout 1372, 1373 en 1374; overste **ouderman** 1379, tr.
21. ***Alidt van Vechten Hendricksdr.*** Het **necrologium** van de St. Servaesabdij vermeldt: december **Kal.** (d.i. 1 december) obiit domicella ***Aleydis de Vech***ten, uxor ***Braem de Velde.***
22. ***Evert Schouten,*** tr.
23. N. N. (vlg. Van Attevelt, **RAU** MS 480: N. N. *Dolre*).

12. *Jan* ***Ruysch,*** geb. ca. ***1400,*** **marsman** te Utrecht, raad en schepen ald., † 1459, wsch. tussen 25 maart (Pasen) en 10 oktober (Victoris), tr.

13. *Alfer* ***van Lichtenberg,*** † ***1481,*** wsch. tussen 2 februari (Lichtmis) en 15 **augustus** (Assumptio Marie).

Jan Ruysch was volgens Booth raad in 1422, 1424, 1426, 1429, 1431, 1433, 1435, 1437, 1439 en 1445; schepen in 1443, 1447 en 1449.

Bij zijn overlijden verviel een Iijfrente groot £ 20.—.— per Pasen en Victoris, waarvan de eerste termijn was geïnd. In 1437 geeft hij aan de **Buurkerk** „ter tymmeringe" 3 gld. en in 1444 nog eens 7 gld.

In het lijfrenteregister anno 1468 komt voor: joncfr. *Alffer* ***Jan*** *Ruuschen* wijff £ 0.30.— per **Johannis** en Corsavont.

Alfer van Lichtenberch Alfers dochter wordt beleend met 't Goit ten **Crose** op 25 juli 1422, na opdracht van heer ***Jacob*** (haar oom); daar als haar **hulder** optrad ***Johan Havick, was zij*** denkelijk nog niet gehuwd met ***Jan Ruysch*** (Maris, Nederstichtse Leenacten, bl. 475).

Ouders:

24. ***Peter Ruysch Janssn. op de Nyenoort,*** geb. ca. ***1370,*** schepen te Utrecht in 1403, 1405, 1407, 1409 en 1411; **homan** 1404; ***cameraar 1403 en 1411;*** heemraad **Lekdijk** 1405, † 1411, tr.
25. Torina de ***Wael*** van ***Lichtenberg*** Jansdr., wed. van ***Johan Schouten,*** dr. van ***Jan de Wale*** en ***Jutte Arnout*** Riemsdr.
26. *Alfert* ***van Lichtenberg Jacobssen.,*** † ***1421,*** beleend met 't Goit ten **Crose** dd. 5 augustus 1399, zn. van ***Jacob van Lichtenberg*** en *Nelle* ***Wtercorenmarck Abrahamsdr., tr.***
27. ***N.N.*** (vlg. Van Attevelt, **RAU** MS 480: N.N. ***Passart).***

14. ***Willem van der Horst,*** tr.

15. N.N.

Heeft de volgende post op deze Willem van ***der*** Horst betrekking ? De schutmeester geeft op 20 mei (des donredages **voor Pinsteren**) 1428 aan een ***Willem van der Horst*** „dat hij de Weteringe ladickte (d.i. uitbaggerde) **ende** den zomerwech mede hoechde 12 **wit"** (rek. Schutmr. GAU 1 630, 1428, bl. 92).

Van Attevelt geeft als kwartieren 28 t/m 31:

N.N. ***van der Horst*** (een rode leeuw op een veld van goud);

N.N. Extinck (drie zwarte omgekeerde zwaarden met gouden gevesten op een veld van zilver);

N.N. Moliard (een rode **leeuw** op een veld van zilver);

N.N. Doornik (een rode dwarsbalk op een veld van zilver);

Booth geeft, zoals reeds gezegd, wel de beide **leeuwe**wapens, doch zonder aan de vrouw van ***Willem*** van. der ***Horst een*** geslachtsnaam toe te kennen.

Samenvattende kan worden vastgesteld dat ***Oeda Proeys zo*** van vaders- als van moederssijde stamde uit vooraanstaande Utrechtse geslachten, welke een actieve rol **speelden** in het turbulente laatmiddeleeuwse stadsleven.

MR. A. J. KRONENBERG.

Van Wijngaarden (1970, k. 236-259).

In het bezit van mevrouw D. S. Schotel-Karreman te Rotterdam bevinden zich twee **oude** bijbelbladen met **familie**aantekeningen ***Van Wijngaarden.*** Deze aantekeningen **be**tekenen **verbeteringen**, c.q. aanvullingen op het in dit maandblad verschenen artikel „Een Oudewaterse familie Van Wijngaarden" (De Ned. Leeuw 1970, kol. 236-259). De aantekeningen zijn van de hand van ***Leendert van Wijngaarden*** en zijn dochter ***Sophia*** (IV A nr. 9, **kolom 244**), **bet**overgrootmoeder van mevrouw Schotel-Karreman.

Bijbelblad no. 1 (geschreven door ***Leendert van Wijngaarden)*** :

„*Olievier* ***van Wijngaarden*** is gebooren den 23 december 1709 's avons half elf **uuren** te Oudewater.

Sphiea *Sonnenberg* is **gebooren** den 27 december 1709.

Deeze bovenstaande zijn in **den huewelijken** staat getreeden den 13 **november** 1735 en hebben geprokkelemeert deeze **na**volgende kinderen:

Anna Catariena van *Wijngaarden* is **gebooren** den 20 **oc**tober 1736 's avons ten tien **uuren.**

Johannis ***van Wijngaarden*** is **gebooren** den 8 **meij** 1738 's **morgens** ten half ses **uuren.**

Crijntje ***van Wijngaarden*** is gebooren den 15 maart 1740 's avons ten 10 **uuren.**

Leena wan Wijngaarden is gebooren den 11 december 1742 's avons ten 9 **uuren.**

Mijn moeder is in de kraam **bevallen** en **verlost** van drie wel geschapen zoonen, den eerste **gebooren** den 21 **october** 's morgens' ten vijf **uuren** en gedoopt met de naam ***Jacobus;*** de twee **zoon is** gebcmren den 23 dito 's middags ten een uur en heeft maar **geleeft** vertig **uuren** en de derde **zoon is** een uur later dan de tweede en is in de **geboorte** gestorve en zijn bijde gelijk **begraaven op** den 29 dito 1744.

Jacobus is gestorven den 4 januarij 's morgens ten vijf **uuren** 1745.

Leendert van Wijngaarden is gebooren den 20 december 1745: deze ***Leendert*** is gestorven den 5 **februarij** 1746.

Jacobus is gebooren den 27 februarij 1748; *Jacobus* ***is ge***storven den 9 **maij** 1748.

Jacoba ***Fermiena van Wijngaarden*** is gebooren den 11 **augustus** 1749 's **avons** ten half negen **uuren.**

Leendert *van* ***Wijngaarden*** is gebooren den 21 december 's **morgens** ten half **seven uuren** 1752.

Johanna van Wijngaarden is gebooren den 2 september 1754 en is gestorven den 14 october van dat zelfde jaar.

Mijn moeder ***Van Wijngaarden*** gebooren ***Sophia Sonnenberg*** is overleeden den 2 junij 1788 in de ouderdom van 78 jaaren en ruym 6 maanden en is gehueuw geweest 52 jaaren en 6 maande ruym toe dezelven storf."

Bijbelblad no. 2 (geschreven door ***Leendert van Wijngaarden)*** :

„***Leendert van Wijngaarden*** is gebooren den 21 december 1752 's morgens ten half zeeven uuren te Montfoort.

Aploniea Boddingius is gebooren den 21 januarij 1752 's avons ten neegen uuren in Goes gebooren.

Deeze twee boovenstaande zijn in den egt getreeden den 21 october 1779 in de stat Goes, dog egter ik ***L. v. Wijngaarden*** woonde te Oudewater zoo dat mijn vrouw met mij meede getrokken na Oudewater.

Mijn huysvrouw is in de kraam bevallen van een welgeschaape dogter den 19 jannuarij 1781 's morgens ten half tien uuren en is genaampt ***Sophiea van Wijngaarden*** en is gestorven 5 april 1781.

Mariea van Wijngaarden is gebooren den 18 september 1783 na de middag zirka ten half drie uuren.

Sophiea van Wijngaarden is gebooren den 7 augustus 1786 's morgens ten half elf uuren.

Den 3 junij 1788 is mij vrouw in de kraam bevalle van een dogter 's na de middag ten vier uuren.

Sophiea, die gebooren is den 7 augustus 1786, is gestorven den 7 junij 1788.

Dat kind, dat gebooren is den 3 junij 1788, is gedoopt den 11 junij 1788 met de naam van ***Sophiea van Wijngaarden; Sophiea van Wijngaarden*** is gestorven den 5 julij 1788.

Sophiea Van Wijngaarden is gebooren den 10 augustus 1791.

Olivier Marcus van Wijngaarden is gebooren den eerste november 1794 middag cirka twee uuren en gestorven den 6 februarij 1795".

Vervolgens op bijbelblad no. 2 (geschreven door ***Sophia van Wijngaarden)*** :

„Mijn vader ***Leendert van Wijngaarden*** is overleeden den 22 maart 1804 in den ouderdom van 52 jaar,

en mijn zuister ***Maria van Wijngaarden*** is overleeden den 11 december 1804 in den ouderdom van 22 jaar.

(w.g.) ***Sophia Van Wijngaarden."***

C. H. VAN WIJNGAARDEN.

Een tweetal families Gout in het land van Poortugaal en het geslacht (Van) Goutswaert.

(1974, kol. 218-222, 1975, kol. 62 en 1979, kol. 309-311).

Leden van de familie ***(Van) Goufswaerf*** blijken in de jaren 1546-1622 nog een leen van de Hofstede Putten in bezit te hebben gehad. Het betrof een vierde van het leen in Stollaarsdijk, Zuidoord en de westtiende van Spijkenisse (vgl. Repertorium op de lenen van de Hofstede Putten 1229-1650, in: Ons Voorgeslacht, jrg. 1979, blz. 150).

Op 29 aug. 1546 verkreeg ***Nikolaas Jacobsz. (Claes Jacobsz. ((van) Goufswaerf*** ?), vgl. De Ned. Leeuw 1974, kol. 220

onder 11) het leen na overdracht door *Leendert Cornelisz. (Huberf).* Hij woonde toen te Hekelingen. ***Nikolaas*** zal ten tijde van deze belening niet veel ouder dan 25 jaar zijn geweest (de wettelijke leeftijd om in het bezit te mogen zijn van een leengoed ?). Hij zou dan omstreeks 1520 geboren zijn, hetgeen enigszins in tegenspraak is met mijn eerdere veronderstelling, dat zijn oudste broer *Cornelis Jacobsz.* ***(1974,*** kol. 220 onder 1, 1) pas rond 1530 het levenslicht aanschouwde. Laatstgenoemde werd immers bij dolde van zijn grootvader ***Jan Hugez.*** beleend met de 8 gemet te Oude Pernisse. Dit vond plaats in 1548 en daar de leenvolger nog onmondig was deed een neef hulde. Pas in 1555 deed *Cornelis* zelf hulde. Blijkbaar had hij toen de leeftijd van 25 jaar bereikt. In 1561 droeg hij het leen over aan zijn broer ***Jacob,*** die het nog dezelfde dag aan zijn broer ***Claes (Nikolaas)*** overdroeg. Het is verleidelijk in voornoemde ***Leendert Cornelisz.*** (***Huberf)*** een familielid van de eerste vrouw van ***Claes Jacobsz.*** te zien. Mogelijk was hij een zwager van ***Claes*** en deze zou dan gehuwd zijn met een dochter van ***Cornelis*** *Jansz.* die kort voor 28 sept. 1541 overleed en het genoemde leen naliet aan zijn zoon ***Leendert Cornelisz. Huberf.***

Op 6 okt. 1569 verkreeg ***Jan Nikolaasz.*** (*Jan Claesz.*, 1974, kol. 221 onder 11, 2) te Hekelingen het leen wegens het overlijden van zijn vader ***Nikolaas Jacobsz.*** Hij droeg het dezelfde dag over aan zijn onmondige broer ***Adriaan Nikolaasz. (Adriaen Claesz. van Goufswaerf, 1974,*** kol. 221, onder 11, 3). Hulde werd gedaan door ***Pieter Herweijer.*** Op **5** okt. **1580** deed ***Adriaen*** zelf hulde (eveneens voor het leen te Oude Pernisse, zie 1974, kol. 221). Blijkens J. Geselschap, De Vroedschap van Gouda (Gouda 1975), was ***Adriaen van Goufswaerf*** vroedschap (1593—1618), schepen (1597-1604) en burgemeester (1605-1617) van Gouda en overleed (waarschijnlijk aldaar) 23 april 1622. Hij zal kinderloos zijn overleden (hij testeerde in 1615 op zijn neven en nichten, d.w.z. broers- en zusterskinderen). Het leen te Spijkenisse had hij vermaakt aan een (nog niet door mij geïdentificeerde) neef ***Nikolaas Adriaansz.,*** schepen van Hekelingen, welke hiermee op 28 juni 1622 beleend werd. Daarmee verdween ook dit leen uit het bezit van de familie ***(Van) Goufswaerf.***

Elisabefh Jacobsdr. Goufswaerf (1974, kol. 221 onder 111, 2) ging in 1597 te Delft in ondertrouw als „*Elijsabeth Jacobs* ***van der*** *Stuijpen* (!!), weduwe van ***Andries*** *Willemsz.* op te Westmaas, met ***Claes Adriaensz. van*** *Strijen".* De familienaam ***Van der*** *Stuijpen* ben ik in de familie ***(Van} Goutswaerf*** niet eerder tegengekomen. Op 8 juni 1597 werd attestatie verleend om te Westmaas te trouwen. Voor dit echtpaar moge ik ook verwijzen naar een belangwekkende publikatie van Mr. B. L. van Strij de Regt, De oudste generatie van het geslacht van Strijen, in: Ons Voorgeslacht, jrg. 1979, blz. 262-265.

Omtrent de relatie van het geslacht ***(Van) Goufswaerf met*** de familiegroepen ***Gouf*** in het Land van Poortugaal (1974, kol. 218 e.v.) is helaas nog weinig met zekerheid te **zeggen.** Verwantschap met de zogenaamde „jongste familie *Gout"* (1974, kol. 219 onder § 3) lijkt voor de hand liggend. Het leen te Oude Pernisse was immers uit deze familiegroep *Gout* overgegaan in de familie ***(Van) Goufswaerf.*** Sleutelfiguur lijkt *Jan Hugez.* ***te*** zijn geweest, de grootvader van de vier broers *Cornelis,* ***Jacob, Does*** en ***Claes (Nikolaas) Jacobsz. (van Goutwaerf)*** (1974, kol. 220 onder § 4). Helaas is niet bekend of hij de grootvader van vaders- of van moederszijde was.

De relatie tussen de jongste familiegroep *Gout* en het geslacht *(Van) Goutswaerf zou* als volgt geweest kunnen zijn:

Jacob ***Gout Jacobsx.***
Op ***20 nov. 148'7 beleend*** met ***2*** gemet in Oude Pernisse en op ***13*** dec. 1492 beleend met 8 gemet te Oude Pernisse, schout van Pernis **(1487), † 1506/07.**

Adriaen Jacob Goutsz. **Oy** 10 okt. 1507 **bij** dode van **zijn** vader **beleend met** de leengoederen **te** Oude Pernisse, draagt op 13 nov. 1516 de 2 gemet over aan zijn **broer *Pieter*** en draagt op 19 april 1521 de 8 gemet over aan ***Jan Hugez.***

Pieter Jacob Goutsx. Op ***13*** nov. 1516 beleend met de 2 gemet na overdracht door zijn broer ***Adriaen.***

Dochter ?, † voor **1548 ?** tr. ***Jan Hugez. ?*** Beleend met de 8 **gemet** op 19 april 1521, † kort voor ***24*** nov. 1548.

Jacob, † vóór 1548, of diens vrouw N.N., † vóór 1548 (huw. **ca. 1520 ?**).

Cornelis Jacobsx., **onmondig** 24 nov. 1548. mondig 17 juni 1555. beleend met 'de ***8*** gemet te Oude **Pernisse** bij dode van zijn. **grootvader *Jan Hugez.,*** † kort **voor** 17 maart 1561.

Jacob Jacobsx. Op ***17*** maart 1561 beleend met de 8 gemet bij dode **van** zijn broer ***Cornelis;*** draagt het over aan zijn **broer** Claes.

Doès Jacobsz., **schepen** van **Hekelingen** 2 dec. 1568

Claes Jacobsz. (van Goutswaert ?), beleend met de 8 gemet op 17 maart **1561 na** overdracht **door** zijn **broer *Jacob,*** **† vóór** 2 dec. 1568, tr. **(1e)** ca,. 1546 ? ***N.N. Cornelisdr. ?,*** tr. **(2e ?)** ca. ***1550 ? Neelken Adriaensdr.***

geslacht (Van) ***Goutswaert.***

Blijkens Hollandse **Studiën,** deel 3, De Blaffaard van de memorielanden van **Poortugaal (blz.** 116) **door** Dr. **J. L.** van der **Gouw, stichtte *Katrijn Jacobsdr. Gout Claesz. huisvrou*** in een onbekend jaar in de **15e** of begin **16e** eeuw een memorie binnen de kerk te **Poortugaal. Vermoedelijk behoorde** deze *Gout Claesz.* **tot** de zogenaamde oudste familie *Gout* in het Land van Poortugaal (1974, **kol.** 218 onder § 2). De memorie werd in de eerste helft van de **16e** eeuw **gekocht** door de **gebroeders** Cornelis, *Beye* en ***Willem Doensz.*** en door ***Adriaen Willemsz.*** (zie ook Ons Voorgeslacht jrg. 1963, blz. 110 e.v.). 'De eerste drie **personen** waren ooms van ***Haesken Lambrechtsdr.,*** de vrouw van ***Jacob' Claesz. (van) Goutswaert (1974,*** kol. 221 onder 111).

Mr. E. A. Engelbrecht vermeldt in zijn **Vroedschap** van Rotterdam 1572-1795 (Rotterdam 1973) op **blz.** 141: *Pieter* ***Henricksz. Goutswaert*** (ook wel: ***Van*** *Goutswaert*), **geboren** te Middelharnis, **lakenkoper,** commies Gen. Convooien en Licenten en regent **(o.a.** burgemeester) te **Rotterdam,** † aldaar 29 april 1645, **tr.** le in 1606 ***Elisabeth Balde,*** tr. 2e in 1626 ***Maria Hoogewerff,*** in rechte lijn een achter-kleindochter van eerder genoemde *Willem Doensz.* (zie **Geslachtsboom** Doen Beyensz.) .

Pieter (van) Goutswaert en zijn zuster *Barbara* (tr. le in 1620 *Nicolaes Mathijsz. van der Hoeven,* tr. 2e *Jacob Euwoutsz. de Reus,* **schipper,** en tr. 3e *Balthazar Wyntgens,* Raad in Brazilië) waren vermoedelijk verwant aan de door mij beschreven familie *(Van) Goutswaert* te Hekelingen, Pernis en Middelharnis

Onderstaand **schema moge** de relaties verduidelijken:

Doen ***Beyensz.,*** Leenman van Putten, fondateur van de grote **memorie-**landen te Poortugaal, † in 1515. tr. ***Aeskin N.N***

o.a.

Willem Doensz., koopt met 2 broers de memorie, gesticht door ***Katrijn Jacobsdr. bout Claesz. huisvrou,*** † 1561, tr. N.N.

Lidewij Doensdr. **tr.** ***Lambrecht N.N.***

Doen Willemsx. † Poortugaal 21 juni 1575, tr. ***Maertgen Maertens,*** † 5 febr. 1601.

Haesken Lambrechtsdr., tr. le ***Jacob Claesz. (van) Goutswaert,*** korenmobnaar te Spijkenisse 1591, † vóór 10 maart 1615 (zijn broer Jan woont ca. 1600 te Middelharnis, 1975, kol. 62).

Jan ***Doensz.,*** † Poortugaal 3 sept. 1604, tr. ***Neeltje Aertsdr. van Driel,*** geb. ca. **1571,** begr. **Poortugaal** 9 aug. 1653; zij hertr. in **1605 *Willem Hendricksz.Hoogwerff*** **(ca. 1579—1658),** schout van **Poortugael;** de meeste harer kinderen **nemen** de naam *Hoogwerff* aan, zie De Ned. Leeuw 19'66, kol. 246.

Maria Hoogewerff, geb. Poortugaal, tr. le Rotterdam 24 maart 1626 ***Pieter Henricksz. (van) Goutswaert,*** geb. Middelharnis, lakenkoper, commies Gen. Convooien en Licenten en regent (o.a. **burgemeester)** te Rotterdam, † Rotterdam 29 april 1645.

K. J. SLIJKERMAN.

Het Wapen van Lelystad

(1979, kol. 411/412).

Men kan zijn **bedenkingen hebben** t.o.v. het nieuwe wapen van Lelystad. Het **gezeshoekt** van goud is naar zijn mening niet geheel heraldisch verantwoord. Van een afstand gezien zou dit wapen **gewoon goud,** met een hartschild **worden.** Of deze regel op zo'n manier **nog volgehouden moet** worden in deze tijd van papieren heraldiek, is natuurlijk de vraag. Er komen echter **nog steeds** wapens, **hoog** op gevels, **voor,** even-als **op** wapperende vlaggen, **zodat** het **op grotere** afstand herkenbaar moeten zijn van een wapenschild niet zonder' reden is.

Het wapen van het waterschap Texel *(N.* L. 1978, **kol.** 445) voldoet naar zijn mening meer aan deze eis. Het zou echter nog beter zijn indien het **gezeshoekt** in vier kleuren **voorkwam,** zodat alle **zeshoeken** duidelijk te onderscheiden zijn: dit levert echter wel een **bont** (lappendekenachtig) geheel **op.**

Tot **zover** mijn bedenkingen.

Wat de kersverse gemeente Lelystad echter gepresteerd heeft met betrekking tot haar nieuwe wapen grenst aan het ongelofelijke. Het Comité Viering **Gemeentewoording** Lelystad heeft namelijk een sticker uitgebracht die zij graag op elke **Lelystadse** auto zag.

De sticker is in blauw negatief gedrukt op een gele ondergrond. In het blauw staat in gele letters „lelystad gemeente" en daartussen het wapen, maar dit **op** zo'n manier afgebeeld dat het **op** twee meter afstand al niet meer te herkennen valt. De verdere beschrijving is als volgt: Het **goudgezeshoekt** is overdekt met **horizontale** blauwe godflijntjes, die waarschijnlijk water moeten voorstellen. Nu lijkt het meer op **horizontale**

arcering, azuur dus. Datzelfde is het geval met het hartschild: nu is de arcering echt horizontaal, volgens de officiële beschrijving dus correct. Maar de lelie is eveneens blauw gemaakt, nu effen. Kortom, heraldisch gezien een geheel blauw schild. Verder zetten de golflijntjes zich voort over de schildhouders, zodoende al hun kenmerken verhullend, en de kroon, die ook nog eens de 2 parels mist.

Zou het niet beter zijn geweest als gemeenten als Lelystad zich eerst eens hadden bezonnen over hoe ze hun officiële wapen konden toepassen. Desnoods hadden ze de Hoge Raad van Adel in de arm kunnen nemen voor advies. Het zou dergelijke uitwassen, en die zijn er vele, wat kunnen beperken.

HENK 'T JONG

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Van Nestelrade (1974, 132 en 294). Sinds 1974 is er in feite geen nader licht geworpen op de afstamming en herkomst van Cunera *van Nestelrade,* die op 20 sept. 1617 te Wijk bij Duurstede in ondertrouw ging met *Gerrit Davidsz.* van ***Zuylen van Natewisch.***

Intussen werd toevallig op het Gemeentearchief van Zutphen het volgende gevonden:

„Getrouwd te Zutphen op 4 mei 1628 ***Willem de Loy,*** burger, ***Jan de Loy,*** wachtmeester en gardenier des huysen Nestelraet sone, en *Aeltgen Goltsmidts, Arent* **Goltsmit, ge**wezen burger nagelaten dochter" ***Willem de Loy*** werd blijkens het burgerboek op 3 maart 1627 als „gardenier" burger van Zutphen; in 1659 werd hij als bediende van het postambt te Zutphen beëdigd.

„Getrouwd te Zutphen op 1 mei 1650 ***Jan Mauritsz., Maurits Wilmsz.*** van Voorst, nagelaten sone, en ***Judith de Loy, Jan de Loy,*** wachtmeester op 't huys Nestelraet nagelaten dochter".

Merkwaardig genoeg is er in de (wijde) omtrek van Zutphen geen „huys Nestelraet" bekend. Aangezien dit zich blijkbaar een wachtmeester en gardenier kon veroorloven, mag er toch wel gedacht worden aan een woning van enigszins kasteelachtige allure. Mede gezien de geografische afstand lijkt het echter onwaarschijnlijk, dat hiermede het kasteel Nesselrode bij Leichlingen aan de beneden-Wupper wordt bedoeld.

Nadere gegevens over het onderwerpelijke „huys Nestelraet" (mogelijk in het Utrechtse of Brabantse?) zouden op prijs' gesteld worden.

Zutphen. JHR. MR. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN.

Venema. Aanvulling — met name voor wat betreft de oudere generaties — gevraagd van het volgende fragment.

1. *Cornelis* ***Hindriks (Venema)*** tr. Groningen 18 mei 1756 (huw. procl. ald. 17 april 1756) ***Cornelia Tjeerds (van*** *Tamminga*), † Rinsumageest 15 juni 1801, oud 76 jaar.

In het trouwboek van de stad Groningen worden bruidegom en bruid, onderscheidenlijk vermeld als: „***Cornelis Hindriks*** van Lutjewolde in Friesland", en „*Cornelisje* ***Tjeerds van*** Rensemageest meede in Friesland". In margine van het trouwboek is ter plaatse aangetekend: „met belastinge tot Doccum", Blijkens het lidmatenboek van de hervormde gemeente te Rinsuma, geest worden ald., met kerkelijke attestatie van Ternaard (Fr.), op 17 aug. 1755 ingeschreven ***Tjeerd Hettes van Tamminga*** en diens echtgenotes ***Antje Fokkes*** van ***Hanja.***

Op 13 jan. 1766 werd door Cornelis ***Venema*** het voor het verkrijgen van het burgerrecht der stad Groningen verschuldigde bedrag betaald. Het Burgerboek van Groningen vermeldt als zijn beroep kaaskoper.

Het zich in het Rijksarchief in de provincie Groningen bevindende Rechterlijk Archief IIIy bevat het op 14 maart 1780 te Groningen verleden testament van de echtelieden Cornelis ***Venema*** en Cornelia ***Tjeerts van Tamminga.*** Volgens het protocol van de licentgelden der Martinikerk werd voor de begrafenis van Cornelis ***Venema*** betaald op 19 maart 1798 en voor zijn weduwe op 19 juni 1801. Cornelis zal kort vóór eerstgenoemde datum zijn overleden. Voorts blijkt uit het Rechterlijk Archief IIIx: dat op 15 nov. 1798 Cornelia. ***Tjeerts*** en haar kinderen een halve trekschuit buiten de A-poort, varende van Groningen op Strobos, verkopen; en dat op 4 nov. 1801 de erfgenamen van ***Cornelis Venema*** en Cornelia ***Tjeerts een*** hof, gelegen tussen de Heere- en Oosterpoort, verkopen.

Uit dit huwelijk:

1. *Ebeltjen* ***Venema,*** ged. Groningen 2 maart 1757, tr. ald. 9 nov. 1780 (huw. procl. 21 okt. 1780) ***Willem Boukamp,*** van Eelde.
2. ***Tjeert Venema,*** ged. Groningen **28** jan. 1759, jong †.
3. *Tjeert* ***Venema,*** ged. Groningen 15 april 1761.
4. ***Hindrik*** Venema, ged. Groningen 26 juni 1763, tr. ald. 17 mei 1793 (huw. procl. 20 april 1793) *Geertruida* ***Wibbina Groenman,*** van Groningen.
5. ***Aukje Venema,*** ged. Groningen 2 maart 1766.
6. ***Alberdina Venema,*** ged. Groningen 27 jan. 1768, tr. ald. 29 juni 1800 (huw. procl. 21 juni 1800) ***Johannes Opperman,*** van Willendorf.
7. *Derk* ***Venema,*** ged. Groningen 18 febr. 1770, tr. ald. 8 mei 1795 (huw. procl. 18 april 1795) *Wilhelmina* ***van der Camp,*** van Groaingen.
8. ***Jan Cornelis,*** volgt 11.
9. ***Grietje Venema,*** ged. Groningen 2 febr. 1776.

11 Ds. ***Jan Cornelis Venema, geb.*** Groningen 23 juni 1772, hervormd predikant, † Rinsumageest 7 nov. 1831, tr. (huw. procl. Groningen 8 juli 1797; attestatie ald. afgegeven 30 juli 1797) ***Anthonia Judith Buschman,*** geb. Kampen 13 febr. 1778, † Rinsumageest 30 mei 1846, dr. van Mr. ***Meinhardus Joachim Buschman,*** practiserend advocaat voor den Hove van Gelderland, en *Johanna* ***Christina*** *Sels.*

Jan Cornelis Venema is blijkens het Album Studiosorum Academiae Groaninganae (Gron. 1915) ald. als student ingeschreven op 17 maart 1794 met de vermelding „Groninganus".

In de „Naamlijst der Predikanten in de Hervormde Gemeenten van Friesland", door Ds. T. A. Romein en Dr. S. D. van Veen (Leeuwarden 1886/1892) komt hij voor als volgt: (pag. 643) in voce Oosterzee en Echten: „1797. ***Jan Cornelis Venema,*** geb. te Groningen 23 junij 1772, kandidaat, bevestigd den 2 julij, nam, verroepen naar Wasperveen, afscheid den 14 november 1802, en ging naar Hasselt in 1804"; (pag. 466) in voce Rinsumageest en Sibrandahuis: „1815. ***Jan Cornelis Venema*** stond vroeger te Oosterzee c.a., is hier beroepen van Hasselt, deed zijn intreerede den 3 december en overleed den 7 november 1831". Ds. ***J. C. Venema*** wordt ook vermeld in Deel IV van het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek (Sijthoff, Leiden). In het geschiedkundig werkje „Rinsumageest en Sijbrandahuis" van W. Duinkerken, chef afd. bestuurszaken der gemeente Dantumadeel (1978), zijn meer bijzonderheden te vinden over de ambtsperiode van Ds. ***J. C. Venema*** aldaar.

Navraag — o.m. bij de Rijksarchieven in de provin-

cies Friesland en Gelderland, alsmede bij het Gemeentearchief te Kampen — inzake de plaats waar het huwelijk Venema ~ *Buschman* werd voltrokken, is vooralsnog zonder resultaat gebleven.

Wat betreft de genealogische gegevens van Mr. ***Meinhardus Joachim Buschman*** (zn. van Ds. ***Jacobus*** *Buschman,* herv. predikant, en ***Arnolda Wobbina*** *Wolfsen*) *en* ***Johanna*** *Christina Sels* (dr. van de schout - bij - nacht *Joost Sels* en ***Catharina Vlaming) zij,*** onderscheidenlijk, verwezen naar de „Genealogie van het geslacht Buschman (Busman, Bosman), 1580—1884", door Mr. B. F. W. von Brucken Fock (uitg. J. C. en W. Altorffer, Middelburg z.j.) en de „Genealogie van het geslacht Sels-Van Löben Sels, 1525—1922" door W. Wijnaendts van Resandt (uitg. S. Gouda Quint, Arnhem, 1923; voor *wat* betreft het geslacht Sels-Van Löben Sels voorts naar Ned. Patriciaat jrg. 1910 en jrg. 1966.

Uit dit huwelijk:

1. ***Cornelis Johannes Christianus,*** volgt 111.
2. ***Cornelia Venema,*** geb. Hasselt 11 maart 1805, † Rinsumageest 20 sept. 1859, tr. Dantumadeel 11 juni 1846 ***Quirijn Sijbrands*** *Rijpma,* geb. Utrecht 28 juli 1822; hij hertr. Dantumadeel 14 maart 1861 *Sjoerdje* ***Zwerver,*** geb. Boornbergum 14 sept. 1826.
3. ***Maria Elisabeth Venema,*** geb. Rinsumageest 3 juli 1816, † ald. 2 juli 1852.
4. ***Henriette Louise Venema,*** geb. Rinsumageest 7 sept. 1822, † ald. 5 mei 1870.

Bovengenoemde 4 kinderen worden vermeld als nog in leven op het tijdstip van overlijden van hun vader (1831). Hieruit valt op te maken dat een tweede zoon, ***Meinhardus Joachim Venema, op*** dat tijdstip reeds was overleden. Van hem is bekend dat hij in 1821 in 's Lands dienst was op Z.M. Korvet „de Galathé".

III. Ds. ***Cornelis Johannes Christianus Venema,*** geb. Doornspijk 25 juli 1798, hervormd predikant, † Hoogeveen 25 juli 1862, tr. Wonseradeel 24 juli 1831 ***Trijntje*** *Hayes* ***Elgersma,*** geb. Schraard (gem. Wonseradeel) 1 dec. 1808, † Hoogeveen 22 nov. 1869, dr. van ***Haye Steffens*** *Elgersma* en *Rinske* ***Jans.***

Uit het Album Studiosorum Academiae Groninganae blijkt dat C. *J. C.* ***Venema*** op ***21*** maart 1817 ald. als student werd ingeschreven met de vermelding „Gelrus".

In de onder II vermelde Naamlijst der Predikanten in de Hervormde Gemeenten van Friesland komt hij als volgt voor: (pag. 319) in voce Wons en Engwier: „1828. *Cornelis Johannes Christiaan* ***Venema, Jan Cornelis zoon*** laatst te Rinsumageest, kwam als kandidaat te Zalk den 3 november 1822. en deed, van daar hier beroepen, zijn intreerede den 15 junij"; (pag. 305) in voce Gaast en Ferwoude: *„C. J. C.* ***Venema 1848-1853";*** (pag. 417) in voce Warns en Scharl: C. *J. C.* ***Venema 1853-1858".*** Op 5 april 1858 vertrok hij naar Hollandscheveld (gem. Hoogeveen).

Voor de genealogische gegevens van *Haye* ***Steffens*** ***Elgersma*** (geb. Schraard 12 nov. 1766) worde verwezen naar de genealogie „De Schraarder Elgersma's 1480 -1952" door M. S. Elgersma (uitg. Fedde Dykstra, Leeuwarden 1952), waarin hij voorkomt onder generatie IXa van dit geslacht. Hij werd geb. uit het huwelijk van ***Steffen*** *Annes* ***Elgersma*** (geb. Schraard 5 dec. 1722) en ***Hincke Hayes Mensonides*** (ged. Longerhouw okt. 1725). Laatstgenoemde was een oudere zuster van *Idske* ***Hayes Mensonides*** (geb. Longerhouw 20 febr. 1734), stammoeder van het in Ned. Patriciaat, jrg. 1952, opgenomen geslacht ***Mensonides.***

Via ***Trijntje Hayes Elgersma*** behoren de uit haar huweliik met Ds. C. *J. C.* ***Venema*** geboren kinderen en dier nakomelingen tot de nazaten van de stichters van het te Bolsward zetelende Hendrik Nannes en Catrijn Epes Leen en zijn zij als zodanig opgenomen in de registers van dat Leen. Ingevolge art. 2, jo. 8, van het

Reglement van het bij testament der stichters van 1511 en 1524 in het leven geroepen Leen worden uit deszelfs inkomsten zoveel jongelieden — bij voorkeur behorende tot het geslacht van de stichters — als die inkomsten toelaten in staat gesteld zich een diploma of doctoraat, genoemd in de desbetreffende artikelen van de wet tot regeling van het hoger onderwijs, te verwerven of een der titels van proponent of arts.

Uit dit huwelijk:

1. ***Cornelia Maria Louisa Venema,*** geb. Wons 25 mei 1835, † Hoogeveen 18 sept. 1858.
2. *Rinske* ***Johanna Venema,*** geb. Wons 23 febr. 1838, † Voorst 13 dec. 1905.
3. ***Jan Cornelis Haye,*** volgt IV.
4. ***Anna Catharina Regina Venema,*** geb. Wons 28 maart 1840, † Assen 13 febr. 1878, tr. Assen 29 april 1874 ***Hendrik Bras,*** geb. Altendorf (gem. Nordhorn, Dld.) 14 juni 1846, koopman (agenturen) te Assen, na 1908 voorganger der gereformeerde kerk te Nieuweschans, † Nieuweschans 16 nov. 1925, zn. van ***Berend Grote Bras*** en ***Fenna*** *Baakman;* hij hertr. ***Fennechien Epping,*** geb. Ulrum 2 jan. 1846, dr. van Ds, *Jannes* ***Lambertus Epping,*** gereformeerd predikant. en ***Annechien Reinders Boerema.***
5. *Steffen* ***Haye Venema,*** geb. Wons 6 okt. 1843, † Hoogeveen 6 maart 1874.
6. ***Anthonia Judith Venema,*** geb. Wons1 maart 1847, † Hoogeveen 25 aug. 1865.
7. ***Hinke Venema,*** geb. Gaast 13 jan. 1850, † Voorst 7 aug. 1933.

IV ***Jan Cornelis Haye Venema,*** geb. Wons 27 maart 1839, landbouwer, † 's-Gravenhage 1 febr. 1912, tr. Avereest 24 mei 1865 *Jentje Kuijer,* geb. Avereest 1 febr. 1838, † na 1919, dr. van ***Barteld Harms Kuijer,*** grutter te Avereest, en *Roelofje Pieters* ***Huisman.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Trijntje Venema,*** geb. Hoogeveen 19 april 1866, tr. 's-Gravenhage 16 jan. 1895 ***Jan Verwey,*** geb. Nieuwe Niedorp 5 dec. 1860.
2. ***Barteld Venema,*** geb. Avereest 29 mei 1869, tr. 's-Gravenhage 24 okt. 1894 *Geertje* ***Boon,*** geb. Kralingen 28 jan. 1871.
3. ***Cornelis Johannes Christianus Venema,*** geb. Avereest 6 maart 1872; directeur Postkantoor te 's-Gravenhage, tr. omstr. 1898 *Suzanna Boshoff,* geb. Goes 6 maart 1875.
4. *Roelof* ***Venema,*** geb. Avereest 23 dec. 1874.
5. ***Cornelia Maria Louisa Venema,*** geb. Avereest 5 okt. 1878.

's-Gravenhage. MR. A. F. BULTHUIS.

INHOUD VAN DIT NUMMER.

Oldambster geslachten (I), door Drs. 0. D. J. Roemeling. — De herkomst van het Amerikaanse geslacht Van Valkenburg, door Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg. — (Fransen) van Eck, door Mr. E. J. Wolleswinkel. — Korte mededelingen. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden ven het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a. Zeestraat 71b,* 2518 *AA* 's-Gravenhage.

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten neme ven de penningmeester ven het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur. *gelieve* men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, *Laan* van *Koot 43, 2244 AT Wassenaar.*

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, *Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.*

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek ven het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 3 | XCVIIe Jaargang | maart 1980

BESTUURSBERICHTEN.

In memoriam François van Hoogstraten

Op de tweede Kerstdag van het afgelopen jaar 1979 ging op 92-jarige leeftijd van ons heen François van Hoogstraten, oud-burgemeester van Zuilichem en Hengelo (Gld.), sedert 1931 gewoon lid van ons Genootschap en van 1976 af erelid van de Groep Gelderland. François van Hoogstraten en zijn tweelingzuster Maria Wilhelmina Vincentia Louise Lily werden 2 maart 1891 te Zutphen geboren uit het eerste huwelijk van hun vader, de ritmeester der huzaren Jan Samuel François met Louise Dorothea Adrienne van Son. De voornaam François gaat terug op de derde bekende voorvader uit het geslacht Van Hoogstraten, die te Antwerpen geleefd heeft van 1541 tot 1632, kousenmaker van beroep was en wiens zoon Jan of Hans zich in Dordrecht vestigde.

De ritmeester Van Hoogstraten heeft geruime tijd in de gemeente Arnhem gewoond op de thans verdwenen buitenplaats Hoogstede aan de Utrechtse weg, bekend door het verblijf van Ds. Elias Anne Borger, de dichter van „Aan den Rijn". Hij was lid van de Arnhemse gemeenteraad, lid van Gedeputeerde Staten van Gelderland en tenslotte lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Van het Genootschap „De Nederlandsche Leeuw" was hij een der leden van het eerste uur (1883). Einde 1915 bereidde hij samen met enige in en bij Arnhem woonachtige leden op initiatief van H. Lamsvelt de oprichting van de Groep Gelderland voor. Hun namen waren Bielaar (?), B. Bogaert, Jonkheer Mr. H. R. A. Laman Trip, N. J. Rupp en C. P. J. van Vlierden. De 7de maart 1916 had de constituerende vergadering van de nieuwe Groep Gelderland plaats onder leiding van J. S. F. van Hoogstraten, die de Groep ook aan een ruimte voor haar bijeenkomsten wist te helpen (Koningstraat 21) [1]. Voorzitter werd P. M. van Walchren, die behalve een belangstellend genealoog ook een bekend kunstschilder was en na zijn overlijden in 1949 door H. J. van 't Lindenhout werd opgevolgd. De eerste secretaris was C. P. J. van Vlierden en de eerste penningmeester H. Lamsvelt. Om uit te laten komen, dat de Groep Gelderland zich niet wenste af te scheiden van „de Grote Leeuw", heeft men nimmer eigen statuten opgesteld en sprak en spreekt men van „bijeenkomsten" en niet van „vergaderingen".

De jonge François van Hoogstraten werd, vooral na het overlijden van zijn vader in 1936, een der trouwste bezoekers van de bijeenkomsten. Met ingang van januari 1948 nam hij het secretariaat van de Groep Gelderland over van Jonkheer Mr. J. W. de Beaufort en werd hij zaterdag 3 januari als secretaris ingeleid door het erelid H. Lamsvelt. Bijna dertig jaren lang heeft de Heer Van Hoogstraten met grote nauwgezetheid en kundigheid het secretariaat uitgeoefend. De 3de februari 1973, toen hij 25 jaar secretaris was, boden de leden van de Groep hem een fraaie bureaustoel aan. Na zijn aftreden als zodanig werd hij in de 478ste bijeenkomst, 6 november 1976, tot erelid benoemd. De weergave in het notulenboek van de talrijke lezingen, welke voor de Groep gehouden werden en doorgaans op een hoog wetenschappelijk peil stonden (en nog staan), was in de regel voortreffelijk. Ofschoon hij op

1. Ontleend aan een toespraak, gehouden door de voorzitter J. H van 't Lindenhout bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Groep Gelderland zaterdag 5 maart 1966. De gegevens werden door hem ontleend aan een drukwerkje, verschenen bij het 20-jarig bestaan, dat thans niet meer kon worden achterhaald.

genealogisch en heraldisch terrein weinig publiceerde, had hij een grote verzameling aantekeningen: in de 49 1 ste bijeenkomst van de Groep Gelderland, zaterdag 1 april 1978, deelde hij mede, dat hij gedurende een halve eeuw ongeveer 4500 kwartierstaten had samengesteld, en bood hij aan de leden van de Groep aan hiervan inzage te nemen. Hij stond bekend om zijn hulpvaardigheid. Zo weet ik van nabij, dat hij, wanneer iemand een artikel in het Maandblad „De Nederlandsche Leeuw" had gepubliceerd, na korter of langer tijd de publicist wist te verrassen met tal van aanvullingen.

Een aardige bijzonderheid is, dat Mevrouw Van Hoogstraten-Wigman voor de leden de jaarlijkse Driekoningenkoek of -koeken bakte, welke dan van een „ongenoemde" heette(n) te komen. Tijdens zijn burgemeesterschap van Zuilichem woonde de Heer van Hoogstraten in Zaltbommel (Ruiterstraat), waar zijn vijf kinderen het levenslicht zagen. In Hengelo (Geld.) bewoonde het gezin het „spookhuis", een gebouw, dat reeds in de 16de eeuw bestond. Na zijn afscheid als burgemeester in 1956 betrok hij met zijn vrouw het huis Engweg 44 in Lunteren, waar hij zijn verdere levensjaren heeft doorgebracht.

De Groep Gelderland, die zo veel aan haar vroegere secretaris en erelid te danken heeft, kan François van Hoogstraten node missen. Bij vele leden van het Genootschap zal deze bescheiden en beminnelijke figuur lang in herinnering blijven.

A. JOHANNA MARIS,
lid van de Groep Gelderland.

Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden zaterdag 1 december 1979 in de kerkzaal van de Kloosterkerk te 's-Gravenhage.

De voorzitter, Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel, opent om 14.10 uur de vergadering, welke volgens de presentielijst door 87 leden wordt bijgewoond. In het bijzonder worden de ereleden J. K. H. de Roo van Alderwerelt en Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg welkom geheten, zo ook Mr. H. E. Phaff.

De ingekomen 'stukken bestaan uit een zestal berichten van verhindering.

De notulen van de algemene dedenvergadering van 19 mei 1979 te Velsen-Zuid, welke gepubliceerd zijn in het septembernummer van het Maandblad, worden goedgekeurd.

De voorzitter licht de begroting voor 1980 toe. De belangrijkste veranderingen zijn de posten huur en exploitatiekosten. Een en ander houdt verband met de komende verhuizing.

Naar aanleiding van de begroting vraagt de heer Van Valkenburg waarom de contributie en de abonnementen lager begroot zijn. De voorzitter antwoordt dat er in 1979 door opzeggingen en overlijden meer leden zijn afgevallen dan er nieuwe leden zijn bijgekomen. De begroting wordt goedgekeurd.

De komende verhuizing houdt het bestuur zeer bezig. Zoals reeds in het Maandblad is aangekondigd heeft het bestuur zich genoodzaakt gezien het bureau geheel te sluiten. Mr. E. Idema Greidanus en de voorzitter helpen de conservator en zijn medewerkers zoveel als mogelijk is. De heer C. Castendijk assisteert de conservator met het ordenen en inpakken van de archieven gedurende één dag in de week. Het

plan is begin januari a.s. te verhuizen. Het is echter nog onzeker of dit kan plaatsvinden aangezien er vertraging is in de aflevering van het nieuwe meubilair.

Vervolgens doet de voorzitter verslag van het bezoek aan de staatssecretaris van C.R.M., Mr. G. C. Wallis de Vries. Ontvangen werden Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg voor het Centraal Bureau voor Genealogie, Drs. H. H. W. van Eijk voor de Nederlandse Genealogische Vereniging en hijzelf voor het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslachten Wapenkunde. Hoewel de beperkende maatregelen ten aanzien van de rijksarchieven niet teruggedraaid zullen worden, heeft de actie van de drie 'organisaties toch enig 'resultaat gehad. De staatssecretaris heeft toegezegd enige verzachtingen van de beperking te willen overwegen.

Het verheugt de voorzitter het verschijnen te kunnen aankondigen van het boek van ons lid, mevrouw Dr. H. Winkel-Rauws, getiteld: „Wel en Wee van het geslacht Rauws" en uitgegeven als deel V van de serie Werken van het Genootschap. Helaas is bij de annoncering een vergissing begaan, die in het Mededelingenblad bij het decembernummer van het Maandblad zal worden gecorrigeerd. De prijs van het boek bedraagt voor leden van ons Genootschap niet ƒ 59,—, maar slechts ƒ 45,—. De voorzitter wenst mevrouw Winkel en ook het Genootschap geluk met de verschijning van dit zeer lezenswaardige boek, waarin de schrijfster bewijst hoe met gegevens uit tal van openbare archieven een grote en belangrijke genealogische studie is samen te stellen. Volgend jaar zal deel VI in de genoemde reeks verschijnen, getiteld: „Emanuel van Portugal en Emilia van Nassau" door Mr. Dr. J. L. J. van de Kamp.

Ter ere van het 100-jarig 'bestaan van het Genootschap zal een index op 100 jaargangen van het Maandblad verschijnen. Helaas heeft mevrouw A. E. M. Landheer-Roelants haar opdracht, de coördinatie van het geheel, wegens gezinsomstandigheden moeten teruggeven. Er is voor haar nog geen opvolger gevonden.

De heer J. A. L. K. E. Kempers vraagt het bestuur degene, die de provinciewapens van het Kurhaus te Scheveningen heeft gerestaureerd, te attenderen op de fouten bij de restauratie gepleegd, met het verzoek deze te willen herstellen. De heer H. P. Fölting kan hierover mededelen dat Mr. 0. Schutte een uitgebreid onderzoek hiernaar heeft verricht en ook een uitgebreide correspondentie heeft gevoerd. De architect van het Kurhaus was niet bereid er iets aan te doen.

De heer P. P. G. Kolk attendeert het bestuur op het feit dat het rijkswapen niet altijd goed is 'gearceerd en vraagt of er iets aan gedaan kan worden. De voorzitter antwoordt dat aan de heraldisch geschoolde bestuursleden zal worden gevraagd zich hierover te buigen.

De voorzitter sluit om 14.40 uur de vergadering.

Hierna houdt Mr. H. E. Phaff, oud-directeur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, een boeiende 3ezing met lichtbeelden getiteld: „De geschiedenis van de Willemshof, van manege en kerk tot V.N.G.-gebouw".

Vervolgens houdt mevrouw J. P. A. E. Kuneman, conservator van het museum van de Kanselarij der Nederlandse Orden, een interessante inleiding over het ontstaan van en de verzameling in dit museum, waarna zij de aanwezigen gastvrij ontvangt.

Tenslotte nemen 65 leden deel aan het diner in de „Nieuwe of Littéraire Sociëteit De Witte".

De afkomst van het Grolse geslacht Wildeman,

door MR. G. J. J. VAN WIMERSMA GREIDANUS.

In jaargang 1917 van De Navorscher publiceert M. G. Wildeman onder de titel „Fragment-genealogie eener Grolsche familie Wildeman" een als volgt aanvangende stamboom:

1. ***Gerrit Wildeman,***

11. ***Lubbert Gerritsz. Wildeman,*** ouderling te Groenlo in 1605, tr. ***Aeltgen Jans,*** wed. van ***Frans Pietersz.,*** waaruit:

111. ***Abraham Wildeman,*** chirurgijn te Groenlo, beleend met het goed Gebbinck 27 mei 1620, † vóór ***30*** jan. 1628, tr. ***Claesken N.***

In een voetnoot wordt medegedeeld dat deze gegevens ontleend zijn aan het weeskamerarchief van Amsterdam (losse boedelpapieren, lade 91) en de tekst van de desbetreffende akte d.d. 12 april 1614 wordt gedeeltelijk aangehaald. Al direct blijkt dan dat het in bovenstaand fragment gestelde als zou ***Aeltgen Jans*** weduwe zijn van ***Frans Pietersz.*** onmogelijk juist kan zijn: immers ***Abraham Wildeman*** belooft zijn halfbroer *Jasper Fransz.,* zoon van ***Frans Pietersz.*** en ***Aeltgen Jans,*** te onderhouden tot zijn huwelijk of mondige jaren. Raadpleging van het inbrengregister [1] bevestigt dat *Jasper Fransz.* op 15 april 1614 pas acht jaar oud was en leert ons bovendien de volledige naam van ***Abrahams*** echtgenote: *Claesje* ***Hillebrants.***

Gaat men nu vol goede moed op zoek in het rechterlijk archief van Groenlo, veronderstellende dat voor „wed." hierboven „hertr." moet worden gelezen en verwachtende te zullen vinden dat ***Lubbert Wildeman*** nog in 1605 overleed en dat ***Aeltgen Jans*** kort daarop met ***Frans Pieters*** in het huwelijk trad, dan komt men bedrogen uit: verrassenderwijs blijkt ***Lubbert Wildeman*** op 20 juni 1609 nog in leven te zijn; en dat niet alleen: hij is dan zelfs nog gehuwd, niet met ***Aeltgen Jans,*** maar met een zekere ***Kuneke*** met wie hij een huisje koopt [2]. Op 7 februari 1611 verkoopt ***Abraham Wildemans*** het weer in naam zijns vaders ***Lubbert Wildeman*** [3]; blijkbaar heeft de laatste ook dan nog niet het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. Hoe kan dat nu ? Er is geen tijd voor ***Kuneke*** om te overlijden, voor ***Lubbert*** om te hertrouwen met ***Aeltge Jans*** en vervolgens' te sterven, voor ***Aeltge Jans*** om te 'hertrouwen met ***Frans Pieters*** en van hem een zoon *Jasper* te baren die in 1614 acht jaar oud is ! Echtscheiding misschien ? In die tijd ? Maar zelfs dat zou geen oplossing kunnen bieden want ***Lubbert*** en ***Kuneke*** worden op 3 jan. 1600 reeds als echtpaar vermeld [4].

Het rechterlijk archief van Groenlo beantwoordt zelf de vraag die het heeft opgeworpen en bevestigt de conclusie waartoe de oplettende lezer (voor hem nog dit gegeven: er is in het onderhavige tijdsbestek slechts één ***Lubbert Wildeman)*** al moet zijn gekomen omdat er geen andere mogelijkheid is: op 24 maart 1607 testeert ***Lubbert Wildeman*** „gueden verstandes gesondes lieves doch in die soecke der pesten kranck" (!) en hij benoemt tot erfgenaam „seinen b. sonen ***Abraham Wildeman*** ... wel verstanden dat die ***Abraham*** liefflich mit der ***Konneken*** sein huicsfr. scheiden und dielen soll" [5]. Het behoeft wel geen betoog meer dat „b." voor bastaard staat.

1. Weeskamerarch. Amsterdam, Inbrengreg. 16, f. 169.
2. R.a. Groenlo 43, f. 29v.
3. Dito, marge.
4. R.a. Groenlo, 42, f. 57a.

De verdere gegevens ***Wildeman*** die in De Navorscher van 19 17 genoemd staan, zijn goeddeels ontleend aan de Gelderse leenregisters [6]. Zij kunnen op enkele punten worden aangevuld en verbeterd. Zo kan de fragment-genealogie aldus worden herschreven, waarbij ik ten aanzien van de generaties IV e.v. slechts datgene laat volgen wat ter correctie of aanvulling van de eerdere publicatie vermelding behoeft:

1. ***Gerrit Wildeman,*** te Groenlo vermeld in 1562, 1564, 1583 [7].

II. ***Lubbert Wildeman,*** apotheker te Groenlo [8], ouderling ald. in 1605, † tussen 7 febr. 1611 en 12 april 1614, tr. vóór 1600 ***Kuneken N.,*** † na 20 juni 1609; hij had voorts een onwettige relatie [9] met ***Aeltgen Jans*** die later (1605/'06) een zoon kreeg van ***Frans Pieters,*** vlaskoper, gegoed te Antwerpen; zij † vóór 12 april 1614.

Uit bedoelde onwettige relatie een bastaardzoon:

11. ***Abraham Wildeman,*** chirurgijn te Groenlo, beleend met de goederen Gebbinck en Koeling onder Beltrum 27 mei 1620, † tussen 23 dec. 1626 en 30 jan. 1628, tr. le vóór 2 aug. 1606 ***Henrickske Schonmachers*** [10]; tr. 2e (morgengave Groenlo 6 juni 1607 [11]) ***Claesken Hillebrants,*** † na 18 april 1635 [11], waarsch. dr. van *Jan* ***Hillebrants Claesz.*** en ***Derickske N.*** [12].

5. R.a. Groenlo, 42, f. 255.
6. Wildeman verwijst naar het Register van Leenaktenboeken van het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen, Kwartier Zutphen, f. 129. In hetzelfde jaar 1917 verscheen het register in druk; zie Kwartier Zutphen, blz. 336 e.v.
7. R.a. Groenlo 2, fs. 95v., 230; 3, f. 396. Op 24 sept. 1600 compareert ***Anna Wildemans,*** weduwe, met haar zoon ***Gerth Wildeman*** (r.a. Groenlo 42, f. 73). Het lijkt niet waarschijnlijk dat wij hier met de moeder van onze ***Gerrit te*** maken hebben; veeleer zou aan zijn weduwe kunnen worden gedacht, maar hij zou dan een gelijknamige zoon hebben gehad die verder niet vermeld wordt. Men kan zich afvragen of er in de akte een vergissing of copieerfout gemaakt is en bedoeld werd dat ***Anna Gerths*** weduwe was en optrad met haar zoon ***Lubbert;*** een in de tekst voorkomend verwijzingsteken waarvan in de marge geen gebruik gemaakt is, zou hierop kunnen wijzen. Overigens is verderop in deze akte nog sprake van een zoon ***Huns*** die ik evenmin elders heb aangetroffen.
8. R.a. Groenlo 42. f. 186 dd. 28 april 1604.
9. Niettemin is er in de bovengenoemde boedelpapieren (het gaat hier om een notariële akte die behalve in het Amsterdamse weeskamerarchief lade 91, ook te vinden is in n.a. Amsterdam 272, f. 195v./nieuw 219v.) sprake van goederen (inboedel, verkocht vlas, kramerijen, zilverwerk, vreemd geld en uitstaande schulden „in 't boek bevonden"), die ***Lubbert Wildeman.*** met *Aeltje* ***Jans*** „in 't gemeen gepossideert ende beseten heeft". Blijkbaar waren zij ook tijdens *Lubberts* huwelijk nog handelspartners. De Borculose akte van 30 mei 1611 waarnaar wordt verwezen, is niet bewaard gebleven. De relatie tussen *Aeltje* ***Jans*** en, Frans ***Pieters*** waaruit de zoon *Jasper* sproot, zal eveneens een onwettige geweest zijn: hij wordt in de stukken ter weeskamer niet als haar echtgenoot aangeduid.
10. R.a. Groenlo 42, f. 248.
11. R.a. Groenlo 42, f. 25'7a.
12. Dit echtpaar komt voor op 6 juli 1608, 8 nov. 1612, 1 mei 1614 en 16 nov. 1615 (r.a. Groenlo 42, f. 289v.; 43, fs. 172v., 228v., 311v.), wanneer zij o.m. hun huis in de Lievelderstraat verbinden voor een schuld. Misschien is hij dezelfde als *Johannes Hillebrants* die op 30 jan. 1599 gildemeester van het sniedersgilde was (r.a. Groenlo 42, f. 30v.). Mede gezien de voornamen (tenminste drie zonen van ***Abraham Wildeman*** hadden een dochter ***Derkske***

Uit het tweede huwelijk: [13]

1. ***Gerrit,*** volgt IV.
2. ***Jan** Wildeman,* † tussen 30 jan. 1628 en 16 april 1630 [1].
3. ***Jacob,*** volgt IVbis.
4. ***Lubbert,*** volgt IVter.
5. ***Hendrik Wildeman*** (IVquater) wiens zoon ***Abraham*** volgt v.
6. ***Beernt Wildeman,*** laatstelijk vermeld gevonden 18 april 1635 [1].
7. *Claes,* volgt IVquinquies.
8. ***Willem Wildeman*** (IVsexies) [14].

IV. ***Gerrit** Wildeman,* beleend met Gebbinck en Koeling, mede namens zijn broeders 30 jan. 1628, ontvangt zijn aandeel in de nalatenschap van *Jasper Fransz.* 16 april 1630 [1], † vóór 22 jan. 1644, tr. Borculo 1629 ***Anneke van Mynden*** (bij huw. ***Anneke Pieters).***

Uit dit huwelijk behalve de jong overleden kinderen ***Claes*** en ***Gerrit:***

3. *Grietgen* ***Wildeman,*** tr. (ondertr. Zutphen 16 mei 1647) ***Hendrik Spaa11*** [15].

IVbis. *Jacob* ***Wildeman,*** vetwaeryenslijter en boterkoper te Groenlo [16], burgemeester (1671, 1680, 1687), provisor der armen (benoemd 11 jan. 1675) en schepen (1678/'80) aldaar [17], beleend met de helft van Gebbinck 22 jan. 1644, † tussen 3 mei 1690 en 10 febr. 1691 [18], tr. vóór 12 juni 1643 *Geertien* ***Knippinck*** of *toe* ***Knippenborch*** [19], † vóór 24 **mei** 1682 [20].

Uit dit huwelijk [21] (in waarschijnlijke volgorde):

1. ***Dercksken Wildeman,*** † tussen 24 okt. 1696 en 12 april 1699, tr. le ***Henrik** Schilderink*; tr. 2e (ondertr. Eibergen in sept. 1667) ***Willem Assink,*** gerichtsdienaar te Groenlo, † tussen 23 sept. 1713 en 26 aug. 1715 [22], zn. van ***Jan:*** hij hertr. Groenlo 21 mei 1699 ***Aleida Wissinck.***
2. ***Hendrik Wildeman,*** als oudste zoon beleend met de helft van Gebbinck 14 april 1691, † vóór 8 juli 1720, tr. vóór 5 maart 1680 ***Margaretha ten Daele,*** † na 13 dec. 1724 [23].

   Uit dit huwelijk:

   1) ***Fenneken Wildeman,*** deed geloofsbelijdenis Groenlo 24 dec. 1700, vertrokken naar Zutphen, terug in Groenlo met attestatie van Amsterdam 25 sept. 1713, tr. (ondertr. Gruenlo 1 aug. 1723) ***Nicolaes Verstonden,*** wedn. van ***Bernardina** Abbinck* [24].

   2) Jacob Wildeman, ged. Groenlo 27 jan. 1688, geloofsbelijdenis ald. 23 dec. 1707, vertrokken naar Doetinchem, later weer in Groenlo, beleend 8 juli 1720, † vóór 20 juli 1755, tr. le (ondertr. Groenlo 25 febr. 1720) ***Geertruyt ter Hasselt,*** wed. ***Willem Kreemer;*** tr. 2e (ondertr. Groenlo 8 april 1731) ***Eva Janssen,*** wed. van ***Jacob Krijger;*** tr. 3e (ondertr. Groenlo 28 sept. 1738) *Trijntjen* ***ter** Braack,* uit Meddo, dr. van ***Derck:*** tr. 4e Neede 9 dec. 1746 *Elsken* ***Onninck,*** wed. van ***Berent Hiddink: zij*** hertr. Groenlo 10 aug. 1755 ***Hendrik** Hurnemans,* wedn. van ***Harmken Veltmans.***

   Uit het derde huwelijk:

   (1) ***Anna Mergrete Wildeman,*** ged. Groenlo 18 maart 1740, als oudste der twee dochters beleend 3 okt. 1755, † Amsterdam 10 jan. 1811, tr. (ondertr. Amsterdam 6 jan. 1769) ***Johannes Paulus Snel,*** uit Nijmegen.

   (2) ***Dercksken Wildeman,*** ged. Groenlo 15 okt. 1741.

3. ***Abraham Wildeman,*** apotheker te Groenlo in 1682 en 1691, te Bredevoort in 1694/'95 [25], tr. 1 e Haarlem 29 april 1668 ***Maria Vrijthof,*** uit Doesburg; tr. 2e (ondertr, Zutphen 13 febr. 1676) *Reinera* ***Kremer,*** dr. van ***Henrick.***
4. ***Armgarda Wildeman,*** † na 23 mei 1696 [26], tr. (ondertr. Zutphen 12 sept.) Gorssel 26 sept. 1675 ***Peter***

---

of ***Theodora)*** lijken ***Jan Hillebrants Claesx. en Derickske*** het meest in aanmerking te komen als ouders van *Claesken Hillebrants.* ***Jan Hillebrants*** (de jonge), brouwer te Groenlo, die ca. 1560 geboren moet zijn als zoon van ***Jan** Hillebrants* (de oude) en gehuwd was met" een ***Aeltgen*** schijnt noch de vader (r.a. Groenlo 28, dd. 14 maart 1619 en 5, f. 278) noch een broer (r.a. Groenlo 42, f. 212v. dd. 28 febr. 1605) van Claesken ***Hillebrants*** te zijn geweest. Ook bij zijn broers Willem (tr. *Gute N.),* ***Jacob (tr. Jenneke Henricks de** Heyde)*, ***Reiner*** (tr. ***Harmke** Gutmans Jansdr.*) en *Tonnis* (tr. *Lieske* N.) wordt geen dochter ***Claesken*** genoemd. De ***Hillebrants*** zijn ***hiermede overigens nog*** niet uitputtend opgesomd: in november 1615 geeft ***Engbert Hillebrants*** een morgengave aan *Aeltien Marcquerink* (r.a. Groenlo 43, f. 312), terwijl op 13 febr. 1617 een ***Derick Derixen Hillebrants als*** gasthuismeester te Groenlo' vermeld wordt (r.a. Groenlo 69): Claesje ***Hillebrants'*** grootvader zou ***Nicolaes** Hillebrants* ***geweest*** kunnen zijn, die met ***Johan** Hillebrants* (de oude) vermeld wordt in 1561 (r.a. Groenlo 2, f. 20), overleed tussen maart 1579 en december 1581, en een weduwe ***Jutte*** naliet (r.a. Groenlo 3, fs. 248, 31Ov.).

13. Ter voorkoming van verwarring is de m.i. wat ongelukkige nummering van De Navorscher 191'7 blz. 204 e.v. aangehouden. (NB. het nummer V komt daar twee maal voor; in plaats van IVsext leze men consequent IVsexies).
14. Zijn zoon Nicolaes *Wildeman* (vermeld sub V in De Navorscher 1917, blz. 208) had bij de daar genoemde ***Anna** Haeswindius* met wie hij in 1714 in het huwelijk trad, behalve de in 1709, bijna vijf jaren vóór het huwelijk gedoopte dochter *Jacoba,* een nòg eerder gedoopte zoon ***Hendrik:*** Amsterdam 23 nov. 1707; hierbij waren ***Abraham Wildeman*** en *Catharina Zeewijk* (IVquinquies, 3) getuigen.
15. Zij zal, gezien haar ouders' en haar eigen huwelijksdatum, de oudste der drie kinderen zijn.
16. R.a. Groenlo 24, processtukken dd. 17 mei 1658.
17. R.a. Groenlo 44, f. 158 dd. 8 juni 1671, f. 214v. dd. 11 jan. 1675, fs. 300, 355, 365v. anno 1678/'80, f. 375v. dd. 8 juli 1680; 45, p. 251 dd. 31 dec. 1687.
18. R.a. Groenlo 45, p. 327 dd. 3 mei 1690, marge 10 febr. 1691.
19. R.a. Groenlo 28, dd. 12 juni 1643 en 11 juli 1643, geregistreerd 20 okt. 1651 ***(Gertyen** Knippinck)*; dito 25, processtukken dd. 29 jan. 1683 ***(Geertjen toe** Knippenborch)*.
20. R.a. Groenlo 45, p. 67.
21. R.a. Groenlo 12, f. 420 dd. 17 juni 1691; 45, p. 415 dd. 28 okt. 1691, p. 435 dd. 19 febr. 1692, p. 655 dd. 24 okt. 1696.
22. R.a. Groenlo 12, fs. 199v., 401v. (1687, 1691); 46, ps. 670, 817.
23. R.a. Groenlo 44, f. 354 dd. 5 maart 1680; 47, ps. 56, 88, 114, 229.
24. De vrouw van Nicolaes ***Verstonden was*** dus niet, zoals vermeld in arch. Gelderse leenkamer 41, f. 143 en overgenomen in De Navorscher, de zuster, maar de dochter van ***Hendrik Wildeman;*** zie ook r.a. Groenlo 47, p. 211 dd. 27 sept. 1724.
25. R.a. Groenlo 45, ps. 67, 394v. resp., fs. 52, 69.
26. R.a. Groenlo 45, p. 599.

Peters Gruijl, ged. Zutphen 2 nov. 1649, lid van het smedengilde ald., namens zijn echtgenote beleend met de Appelbree onder Beltrum (afgesplitst van Koeling) 18 mei 1691, †1698/'99, zn. van *Peter Petersen* en *Geesken Teunisdr. van Raeij.*

IVter. *Lubbert Wildeman,* apotheker te Groenlo, beleend met de helft van Koeling 29 okt. 1639, † tussen 30 maart 1666 en 17 febr. 1667 [27], tr. *Aechtjen Bruyninckx,* beleend alsvoren 8 sept. 1670, testeert Groenlo 16 mei 1683, 8 nov. 1687 en 20 sept. 1694 [28]; zij hertr. *Gerrit Wolff,* † vóór 16 mei 1683.

Uit dit huwelijk:

1. *Harmannus Wildeman* [29].
2. *Aeltjen Wildeman,* geb. Groenlo 1646/'47, begr. Amsterdam 13 nov. 1723, tr. (ondertr. Amsterdam 14 april 1679) *Hendrick Leusgen (Leeusschen, Leweschen, Leuwisken, Leusinck)* , uit „de beerne", kleermaker te Amsterdam, begr. ald. 7 mei 1708.
3. *Elsken Wildeman,* geb. Groenlo 1651/'52, tr. (ondertr. Amsterdam 30 mei 1682) *Paulus Arents,* ged. Amsterdam 16 juli 1651, schoenmaker ald., zn. van *Arent Cornelisz.* en *Annetje Henrix.*
4. *Claes Wildeman,* †„op 't schip" vóór 8 nov. 1687.
5. *Cunera* (ook *Cornelia) Wildeman,* diende in Holland vóór haar huwelijk, tr. (ondertr. Groenlo 4 juni 1687, attestatie naar Aalten 24 juni) *Wilhelm Bettinck,* uit Bocholt, zn. van *Gerhard.*
6. *Theodora Wildeman.*
7. *Geertruyt Wildeman.*

IVquinquies. *Claes (Nicolaes) Wildeman,* chirurgijn te Groenlo', stadsrentmeester ald. (1654, 1667) [30], † tussen 2 juli 1677 en 9 april 1678, tr. *Agnies van Eijll,* † na 2 april 1688[31].

Uit dit huwelijk vermoedelijk [32]:

1. *Sybilla Wildeman,* † tussen 27 maart 1698 [33] en 7 jan. 1702, tr. vóór 8 juni 1682 *Hendrick Broeckhuis,* kerkmeester te Groenlo (1701/'02), † vóór 12 mei 1712 [34]; hij hertr. Groenlo 27 jan. 1702 *Gerritjen Corts,* uit Bredevoort.
2. *Cornelis Wildeman,* geb. Groenlo 1654/'55, bakker te Amsterdam, poorter ald. 4 febr. 1686, begr. Amsterdam 17 juni 1691, tr. le (ondertr. Amsterdam 2 nov. 1685) *Femmetie Claes,* ged. Amsterdam 4 sept. 1654, dr. van *Claes Monst (Noutt)* en *Grietje Willems* en wed. van *Lammert Alberts:* tr. 2e (ondertr. Amsterdam 7 nov. 1687) *Geertruyt Roos,* uit „Santen": zij hertr. (ondertr. Amsterdam 18 juli 1692) *Jan Meijer.*

   Uit het eerste huwelijk één, uit het tweede twee kinderen.
3. *Jan Abraham Wildeman* [35], geb. Groenlo 1656/'57, bakker te Amsterdam, poorter ald. 3 maart 1688, begr. Amsterdam 9 mei 1708, tr. le (ondertr. Amsterdam 16 april 1688) *Lijsbet Kampers,* uit Barneveld, begr. Amsterdam 26 jan. 1694; tr. 2e (ondertr. Amsterdam 11 dec. 1694) Haarlem 4 jan. 1695 *Catharina Zeewijk,* uit Haarlem.

   Uit het eerste huwelijk vier, uit het tweede negen kinderen.
4. ? *Theodorus Hermannus Wildeman,* uit Groenlo, ingeschreven als student te Deventer 14 juni 1675.

V. *Abraham (Hendriksz.) Wildeman,* mogelijk ged. Deventer 12 okt. 1645, bedankt zijn gewezen mombers 6 jan. 1669 en verkoopt met zijn moeder en zusters een huis aldaar 20 dec. 1677 [36].

27. R.a. Groenlo 44, f. 34.
28. R.a. Groenlo 45, ps. 91, 245, 534.
29. Misschien identiek met ***Theodorus Hermannus Wildeman,*** Grollensis, ingeschreven als student te Deventer 14 juni 1675? In dat geval te schrappen als zoon van *Claes Wildeman* (IVquinquies, 4).
30. R.a. Groenlo 24, processen anno 1654, 1667; zie ook dito 11, f. 80v. dd. 16 nov. 1674.
31. R.a. Groenlo 11, f. 247 v.; 45 p. 263.
32. Vast staat dat *Agnies van Eijll* zonen had die in Harderwijk studeerden (r.a. Groenlo 45, p. 52 dd. 3 febr. 1682: bij arrest van Gedep. Staten der graafschap dd. 30 sept. 1678 (arrest zelf niet bewaard) is beslag gelegd wegens onbetaalde eetwaren; de moeder doet afstand van opkomst van vicarie door haar zoons tot behoef van hun studiën in Harderwijk gebruikt) ; hun namen blijken niet en het album studiosorum vermeldt hen evenmin. Mogelijk beëindigden zij hun studie ontijdig en zijn zij identiek met ***Cornelis*** en Jan. ***Abraham,*** die ik hier geplaatst heb in verband met de voornamen van hun kinderen. Een derde zoon was misschien de in noot 29 bedoelde ***Theodorus Hermannus Wildeman,*** student te Deventer in 1675.
33. Zij treedt dan te Groenlo als getuige op bij de doop van ***Theodora Geertruid en Catrina Agnes,*** dochters van ***Abraham Schilderink.*** Hoewel deze laatste een zoon zal zijn uit het eerste huwelijk van ***Derkske Jacobsdr. Wildeman*** (IVbis, 1), kan *Sibylla* geen dochter van ***Jacob*** zijn omdat er bij de kwestie over diens nalatenschap slechts van vier kinderen sprake is. In verband met de leengoederen van ***Gerrit*** of ***Lubbert*** wordt zij niet genoemd en evenmin in relatie tot de broers ***Hendrik*** of ***Willem*** in Deventer. Slechts Claes Wildeman blijft dan ***over*** als haar mogelijke vader.
34. R.a. Groenlo 45, p. 69; 46, ps. 171, 619.
35. Bij het eerste huwelijk noemt hij zich Jan. ***Abram*** Wildeman, bij het tweede ***Abraham Wildeman.*** Enige malen wordt bij dopen van kinderen uit het eerste huwelijk de naam verbasterd tot Jan *Abramse Wildeman.*
36. De in De Navorscher 1917, blz. 207, noot 3 vermelde doopakte waarin de naam van het kind niet is ingevuld, kan hem, maar evengoed zijn zuster ***Theodora*** betreffen. De genoemde huwelijken slaan niet op hem, aangezien in de beide Haarlemse aktes van Groenlo en niet van Deventer sprake is (zie bij IVbis, 3 en IVquinquies, 3).

Het geslacht ('t) Loosje (Groenendijck) uit Hoogvliet,

door K. J. SLIJKERMAN.

Inleiding.

De bakermat van deze gezeten landbouwersfamilie ligt vooralsnog te Hoogvliet. De genealogie vangt aan met *Cornelis Claesz. Loosgen* (geb. ca. 1560), die aldaar woonachtig was. Over zijn herkomst kan momenteel niets met zekerheid worden gezegd. Hij huwde (vermoedelijk in tweede echt) *Maertgen Willemsdr.,* nazate van *Doen Beijensz.* (†1515), fondateur van de „grote memorielanden" te Poortugaal. In de 16e—18e eeuw treft men onder diens nakomelingen vele gezeten boerenfamilies op IJsselmonde en in de Hoekse Waard en tal van regentengeslachten in de belangrijke Hollandse steden aan.

De familie *Loosje* geeft een voorbeeld van de talrijke, welhaast onontwarbare graden van bloedverwantschap tussen de

boerengeslachten in de contreien van Hoogvliet, Poortugaal, Rhoon, Pernis en Charlois.

De familie is nimmer wijdvertakt geweest, hetgeen bezitsvorming in de hand heeft gewerkt. In een tijdspanne van 200 jaar zijn in deze familie slechts een 20-tal personen met de naam *Loosje* bekend.

Kort na 1700 moet deze familie in mannelijke lijn zijn uitgestorven. Toen waren nog slechts twee minderjarige zusjes in leven, die dank zij enkele erfenissen geen onbegeerde huwelijkspartijen waren. In 1772 stierf de familie uit met het jongste zuster, wier vermogen blijkbaar geheel verloren was gegaan.

De herkomst en betekenis van de familienaam *Loosje* is mij onbekend. Gedurende het onderzoek ben ik geen zegels of afbeeldingen van een familiewapen tegengekomen.

De naam *Groenendijck* is ongetwijfeld ontleend aan de Groenendijk in de polder Boudewijn Hartsland (tussen Pernis, Poortugaal en Rhoon). Deze naam werd ook gevoerd door leden van de aanverwante geslachten ***Van Drie2*** en ***Welhouck.*** Vermoedelijk bewoonden deze lieden een hofstede aan de Groenendijk. Met zekerheid kan dit worden gezegd van de echtgenoot van ***Lidewij*** *Loosje* (zie IIb, 1) : *Hendrick Leendertsz.* ***Welhouck alias*** *Groenendijck,* die in het bezit was van deze dijk.

Via dochters uit deze familie is heden ten dage zeer talrijk nageslacht in leven.

Genealogie.

1. ***Cornelis Claesz.*** *Loosgen,* geb. naar schatting omstreeks 1560, woont te Hoogvliet (1625), † na ***28*** awg. 1625, tr. (le?) N.N.; tr. (2e?) vóór ca. 1590 ***Maertgen Willetnsdr.,*** † na ***28*** aug. 1625, dr. van ***Willem N.N.*** en *Haesje* ***Jansdr.*** [1].

   Dit echtpaar wordt vermeld in de Geslachtboom van Doen Beijense. *Haesje Jansdr.* ***was*** in rechte lijn een achterkleindochter van ***Doen Beijensz.*** († in 1515), fondateur van de zogenaamde „grote memorie-landen" te Poortugaal [2].

   28 aug. 1625: ***Cornelis Claess.*** *Loosgen,* wonende op Hoogvliet, en zijn huisvrouw ***Maertgen Willemsdr.*** maken mutueel testament. ***Cornelis*** maakt melding van zijn „voordogter" (= zeer waarschijnlijk een dochter uit een eerder huwelijk) ***Steffenie Cornelisdr.*** Enige jaren daarvóór was zij in het huwelijk getreden met ***Cornelis Pieterss. den Bootser,*** die vanwege „het quaat ende ligtvaerdig leven ende beleyt" niet alleen het moederlijke erfdeel van zijn vrouw had opgemaakt, doch evenzo het toekomstige vaderlijke erfdeel. *Cornelis Loosgen* verklaart dat ***Den Bootser*** al meer heeft verteerd dan het legitieme portie waard is, en om zijn echtgenote eventueel t.z.t. moeilijkheden te besparen, beslist ***Loosaen.*** dat ziin dochter bij zijn overlijden *f* 25,— uitgekeerd zal 'krijgen, welke zij ten behoeve van haar kinderen moet afstaan. De kinderen uit het huwelijk met ***Maertgen Willemsdr.*** worden helaas niet bij name genoemd 3.

   Een *Cornelis Claesz.* is schepen van 's-Gravenambacht in 1590 [4]. Mogelijk is deze identiek met *Loosgen.*

1. A. van der Poest Clement, „Geslachtboom ofte de afkomstelingen van Doen Beyense van Driel" (afschrift Poortugaal 1915), blz. 9; zie ook de verder uitgewerkte Geslachtboom in de bibliotheek van de Zuid-Hollandse Vereniging voor Genealogie te Rotterdam.
2. K. J. Slijkerman, Enkele correcties' op de „Geslachtboom ofte de afkomstelingen van Doen Beijense van Driel", in: Mensen van Vroeger, jrg. 1974, blz. 140-142. De gegevens *Loosje* zijn inmiddels ten dele gecorrigeerd. Zie verder dit artikel.
3. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 741, akte dd. 28 aug. 1625.
4. Mr. H. C. Hazewinkel, Archieven der gemeenten Pernis en Hoogvliet, waarin lijsten van het bestuur van de dorpen en bijbehorende polders.

Uit een eerder (le ?) huwelijk:

1. *Steffenie* ***Cornelisdr.,*** tr. ca. 1620 [3] ***Cornelis Pietersz. den*** *Bootser,* beiden in leven 28 aug. 1625 [3].

Uit het huwelijk met ***Maertgen Willemsdr.:***

2. *Willemtje* ***Cornelisdr.*** [5], tr. waarschijnlijk ***Jacob*** *Beijensz.*[6], gerechtsbode te Pernis (1658, 1660) [7], † na 17 juni 1660 [7], zn van ***Beijen Doensz.*** en N.N.

   Willemtje en ***Jacob*** worden ieder afzonderlijk in de Geslachtsboom van Doen Beijensz. vermeld [5, 6]. ***Jacob*** was een achterneef in de achtste graad van ***Willemtje*** en een achterachterkleinzooa in rechte lijn van ***Doen Beijensz.*** Het bewijs voor de stelling, dat ***Willemtje Cornelisdr.,*** de vrouw van ***Jacob Beijensz.*** (volgens de Geslachtboom), identiek was met ***Willemtje*** *Loosgen* werd tot heden niet gevonden, doch gezien- de nauwe familiebanden lijkt dit zeer waarschijnlijk. Hun kleindochter ***Maertje Jansdr. Visscher alias den Boer*** tr. ***Bastiaen*** *Cornelisz. Loosje* (zie IV).

3. *Neeltje* ***Cornelisdr. Loosie*** [5], woont te Charlois (1658) [8], † na 8 mei 1664 [9], tr. ***Leendert Adriaensz.*** (*Arijensz.*) *Hoosge* (***'t Oude*** *Hoosge*), kerkmeester (1626-1628) [10] en schepen (15 maal tussen 1631 en 1652) van Charlois [10], begr. Charlois (in de „voorkerck") in 1655 [11], zn. van ***Adrijaen Lenaertsz.*** *Hoosge,* kerkmeester van Charlois en N.N.

   10 aug. 1658: ***Neeltje Cornelis,*** weduwe van ***Leendert*** *Arijensz.* ***'t Oude*** *Hoosge,* wonende te Charlois, is *f* 1000,— schuldig aan ***Huybert Jacobsx.*** te Charlois. Haar borg is haar zwager ***Jacob*** *Jansz. Blijdorp* [8].

   8 mei 1664: ***Neeltje Cornelisdr. Loosie,*** weduwe van *Leendert Ariens Loosie* (sic!), machtigt haar zwager ***Jacob*** *Jansz. Blijdurp* tot het overdragen van 3 morgen land te Rhoon aan haar broer ***Bastiaen*** *Cornelisz. Loosie* [9].

4. ***Cornelis,*** volgt IIa.

5. ***Bastiaen,*** volgt IIb.

IIa. ***Cornelis Cornelisz. Loosie*** (*s*) (***Loosaen. Loosae.*** *'t* ***Loosje) alias*** *Loosjes Groenendijck* [5], j.m. van Poortugaal, woont onder Poortugaal, waarsch. landbouwer ald., woont aan de Groenendijk in de polder Boudewijn Hartsland (1635, 1637). schepen van 's-Gravenambacht (1634) [12], begr. Poortugaal (in de kerk) 11 dec. 1653 [13], tr. (ondertr. te Poortugaal) in het Rosant in nov. 1613 ***Neeltgen*** *Arijens* ***(Adriaensdr.)*** [14], j.d. van Rhoon, woont onder Poortugaal (1654), begr. Poortugaal (in de kerk) 27 mei 1655 [13], dr. van ***Adriaen Heyndricxsz.,*** leenman van Putten, en ***Maritgen Heyndricxdr.***

5. Als noot 1, blz. 9.
6. Als noot 1, blz. 21.
7. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 771, fol. 638, akte dd. 18 juni 1658 en idem, inv. nr. 760, fol. 919, akte dd. 17 juni 1660.
8. W. A. Blijdorp, Fam. Blijdorp 1630-1975 (Wieringerwerf 1975), blz. 5, 40. Zie ook G.A. Rotterdam, Charlois, recht. arch., inv. nr. 42, akte dd. 10 aug. 1658.
9. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 806, fol. 407.
10. E. G. Verschoor, Begravenen in de hervormde kerk te Charlois volgens de rekeningen der kerkmeesters 1583-1662, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1963, blz. 169 e.v.
11. Als noot 10, blz. 197.
12. Als noot 4.
13. G. J. Vermaat, Genealogische en andere merkwaardigheden in de hervormde kerk te Poortugaal, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1964, blz. 121-179.
14. Ing. H. den Boer en Mr. J. J. F. Lots, Poortugaalse Geslachten, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1978, blz. 455.

Cornelis Cornelisz. Loosge (n) treedt verscheidene malen op als voogd voor verwanten [15].

15 jan. 1646: ***Cornelis Cornelisz.*** Loosjes ***Groenendijck,*** wonende in de jurisdictie van Poortugaal, transporteert **4** gemeten land in Nieuwe Pernis voor **ƒ 2050,—** aan ***Ningetje Pieters,*** wed. van ***Hwijbrecht Pietersz. Visscher*** te Pernis [16].

19 juni ***1654:*** Neeltgen ***Arijens,*** wed. van ***Cornelis*** Cornelisx. ***Loosge,*** wonende onder de jurisdictie van Poortugaal, is 1000 **car. glds.** schuldig aan ***Heijndrick Leendertsz. Lantman*** te Schiedam. Haar borg is ***Bastiaen*** Cornelisx. ***Loosge,*** wonende op de **Hijde** (onder Pernis) [17].

Uit dit huwelijk bekend (volgorde onzeker) :

1. ***Boudewijn Cornelisz. Loosie,*** ged. Poortugaal 1 april 1635.

   In de doopakte is de vader vermeld als ***„Cornelis Cornelisse Loosie aan*** de **Groenendijck"**; moeder onvermeld.

   Over deze zoon is verder niets bekend. Ongetwijfeld was hij vernoemd naar zijn toen reeds overleden oom van moederszijde: ***Boudewijn Cornelisx. Robol,*** dijkgraaf van Poortugaal [18].

2. ***Maertje Cornelisdr. 't Loosje Groenendijck,*** ged. Poortugaal 22 nov. 1637.

   In de doopakte is de vader vermeld als ***„Cornelis Cornelise 't Loosje Groenendijck"***; moeder onvermeld. Doopgetuigen zijn ***Bastiaen Dircks van Driel,*** schepen van Langebakkersoord, Roozand, heemraad van **Roozand** en het Vrijland, hoogheemraad van het Gemene Land van Poortugaal, schout van Hoogvliet [19], (oom van moederszijde), en ***Maertje Ariens*** „**schoutinne** van Charlois" wed. van ***Adriaen Eeuwoutsz. (Verschoor),*** schout, dijkgraaf en grondheer van Charlois [20], toen echtgenote van ***Harman Clementsz. Pors,*** schepen, schout van Charlois [14] (tante van moederszijde).

   Van deze dochter is verder niets bekend.

3. ***Trijntje Cornelisdr.*** *Loosje* ***alias Groenendijck,*** j.d. wonende onder Poortugaal (1657). † (impost bet. ƒ 3,— Pernis 13) mei 1698, tr. (ondertr. te Poortugaal) Pernis ca. nov. 1657 ***Cornelis Jansz. Burger,*** j.m. van Pernis, armmeester, schepen van Pernis (1676), schepen van Langebakkersoord (1679), schepen van Deyffelsbroek en Madroel (1681) , schout van Pernis (1682, 1692, 1693) [4, 21], mogelijk † na 8 mei 1722"".

   Trijntje en ***Cornelis*** worden als lidmaat te Pernis vermeld in april 1669, later vertrekken zij naar Charlois. In 1681 komen zij met attestatie van Rhoon weer te Pernis [23].

   Op ***8*** sept. 1698 gaat ***Cornelis Burger*** te Pernis in ondertrouw met ***Niesje Cornelisdr., wed. van Hendrick Jacobs Kap,*** wonende **onder** Charlois. Dit huwelijk vindt echter **geen doorgang.**

   Wellicht is hij **dezelfde** die, **als** wonende op de Heij, met anderen op 8 mei 1722 de procureur ***Adriaan de Ruijter*** machtigt tot het vorderen van gelden van ***Antonij*** en ***Coenraad van Vollenhoven, vanwege*** geleverde netten voor hun **schepen** [24].

4. ***Adriaen*** (*Arij, Arijen*) ***Cornelisz.*** *Loosje* ***(Loosgen,*** *Looijsie*), waarsch. landbouwer in de heerlijkheid Rhoon, † na 12 mei 1681, tr. vóór 21 juli 1665 *Claesjen Isaacx,* † vóór 12 mei 1681, wed. van ***Jacob*** *Pietersz.* ***Hauwert,*** en eerder wed. van *Claes Maertensz.* [25].

   21 juli 1665: ***Adriaen Cornelisx.*** ***Loosgen*** en ***Claesjen Isaacx,*** echtelieden wonende in het Ambacht of de **heerlijkheid** van Rhoon, maken mutueel testament.

   20 febr. 1678: ***Arijen Loosje,*** wonende te Rhoon, huurt een perceel land onder **Rhoon** [26].

   12 mei 1681: ***Arij Cornelisx.*** ***Looijsie,*** in huwelijk gehad hebbende ***Claesjen Isacks, Isack Jacobse Houwaert, Adriaen Jooste van Goerree,*** gehuwd met ***Emmegie*** (?) ***Claesdr., en Huijg Cornelisse Groenendijck,*** gehuwd met ***Dirckje Jacobs Houwaert,*** gezamenlijk erfgenamen van ***Claesjen Isacks,*** **transporteren** voor 2650 **car.glds.** een **woning** met **roerende** goederen en ***3*** **gemeten** land te Rhoon aan ***Bastiaen Willemse Fonckert*** [27].

   Uit dit huwelijk zijn geen kinderen bekend [28].

5. ***Cornelis Cornelisz.*** *Loosje* ***(Loosjen, 't Loosie, Loosie, Looisjen,*** *Looijsjen*), geb. na 25 juni 1640, waarsch. landbouwer in de heerlijkheid Rhoon, † na 1687, tr. kort na 25 juni 1665 *Jacomijntje* ***Cornelisdr.*** *Roobol,* † na 2 okt. 1668, waarschr. dr. van ***Cornelis*** *Leendertsz. Roobol* „de jonge"[29] en ***Teuntje Cornelisdr.***

   25 juni 1665: ***Cornelis Cornelisx.*** ***Loosje,*** **jongman,** toe, komende bruidegom, geassisteerd met zijn oom ***Bastiaen Cornelisz. Loosje,*** en ***Jacomijntge Cornelis Roobol,*** jongedochter, toekomende bruid, geassisteerd met haar broeder ***Cornelis Cornelisz. Roobol,*** maken huwelijkse voorwaarden [30].

   21 mei 1668: ***Cornelis Cornel(isz.)'t Loosie,*** wonende te Rhoon, is 600 car.glds. schuldig aan ***Corn(elis) Corn(eli)s Berckhout*** aldaar. De schuldbrief is op 25 april 1685 geroyeerd [31].

   2 okt. 1668: ***Cornelis Cornelisz.*** *Loosie* en ***Jaepje Cornelis Roobol,*** echtelieden wonende in de heerlijkheid van Rhoon, maken mutueel testament [32].

   30 nov. 1683: ***Cornelis Cornelisse Loosjen,*** wonende te Rhoon, is 100 **car.** gld. schuldig aan de **diaconie-armmeesters** van de heerlijkheid en het dorp Rhoon. **Als** onderpand geeft hij zijn woning en toebehoren (alwaar hij **tegenwoordig woonachtig** is) in het Binnenland van **Rhoon.** De schuldbrief **is** op **9** febr. ĺ685 **geroyeerd** [33].

   9 sept. 1685: Cornelis ***Cornelisse Looisjen,*** wonende in de heerlijkheid Rhoon, is 170 **car.glds. schuldig** aan de diaconie aldaar. Wederom geeft hij zijn woning (alwaar hij woonachtig is) met toebehoren in het Binnenland van Rhoon als onderpand [34].

---

15. G.A. Rotterdam, not. **arch.,** inv. nr. 153, fol. 39 en idem Charlois, recht **arch.,** inv. nr. 16, fol. 90 vo.

16. G.A. Rotterdam, Pernis, recht. **arch.,** inv. nr. 12, akte dd. 15 jan. 1646. Zie voor *Ningetje Pieters* noot 14, blz. 444. Zij was de schoonmoeder van ***Haesje Jacobs,*** de vermoedelijke dochter van ***Willemtje Cornelisdr. (Loosje),*** zie 1, ***2.***

17. G.A. Schiedam, not. **arch.,** inv. nr. 759, fol. 489.
18. Als noot 14, blz. 454, zie ook noot 2.
19. Dr. J. **Mac** Lean, De oudere generatiën van de geslachten Van **Driel** te Poortugaal en Rhoon, in: Ned. Leeuw **jrg.** 1966, kol. 239.
20. E. G. Verschoor, Geslachten Verschoor en Van der Schoor in de omgeving van Charlois, in: Ned. Leeuw jrg. 1974, kol. 351 **e.v.**
21. Zie o.a. G.A. Rotterdam, Pernis, recht. **arch.,** inv. nr. 130.
22. G.A. Schiedam, not. **arch.,** inv. nr. 818, fol. 61 **e.v.**
23. A.R.A. 's-Gravenhage, Pernis, kopie D.T.B. en lidmatenregisters.
24. G.A. Schiedam, not. **arch.,** inv. nr. 818, fol. 161 e.v.
25. G.A. Rotterdam, not. **arch.,** inv. nr. 804, fol. 145 e.v.
26. G.A. Schiedam, not. **arch.,** inv. nr. 780, fol. 679.
27. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en **Pendrecht,** recht. **arch.,** inv. nr. 4, fol. 40 vo. Zie ook: K. J. Slijkerman, Verzamelde Genealogische Studiën, deel 2, (Rotterdam **1979**), De vroegst bekende generaties van het geslacht Welhouck alias Van der **Laen** alias Groenendljck, blz. 10 e.v.
28. De eventuele kinderen zullen te Rhoon ziin **gedoopt.** De **doop** (en **trouw-)boeken** van vóór 1718 zijn **niet bewaard gebleven.**
29. Als noot 1, blz. 5. Ook *Jacomijntje* **zou** dan een afstammeling ***van Doen Beijensz.*** zijn **geweest.**
30. G.A. Rotterdam, not. **arch.,** inv. nr. 808, fol. 35 e.v.
31. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, **recht.arch.,** inv.nr. 2, **fol.** 217 e.v. Zie ook: K. J. **Slijkerman,** Stamreeks Berghout, in: Mensen van **Vroeger,** ira. 1974. blz. 25.
32. G.A. **Rotterdam, not. arch.,** inv. nr. 364, fol. 100 e.v.
33. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en **Pendrecht, recht.arch.,** inv. ***nr.*** 4, fol. 68.
34. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en **Pendrecht,** recht. **arch.,** inv. nr. 4. fol. 88 vo. e.v.

24 okt. 1687: Cornelis *Cornelisse Looijsjen*, wonende in de heerlijkheid Rhoon, transporteert een woning met toebehoren in het Binnenland van Rhoon voor 525 car. glds. aan *Leendert Huijbrechts Kock*, wonende mede aldaar. Dezelfde dag verklaart laatstgenoemde 550 car.glds. aan *Looijsjen* schuldig te zijn, welke later — op een niet nader genoemde datum — zijn geroyeerd [35].

Uit dit huwelijk zijn geen kinderen bekend [29].

IIb. ***Bastiaen Cornelisz.*** *Loosje* (*Loosge, **Loosie),*** geb. ca. 1602, landbouwer onder Pernis,, woont op de Hijde (1654 [17] en 1664) en aan de Hil (1666)[36], schepen van 's-Gravenambacht (1660, 1676) [4], heemraad van de kiesnetten in de heerlijkheid 's-Gravenambacht (1666), † na 1 maart 1681, tr. Poortugaal 16 jan. 1628 ***Ariaentje Claesdr.*** *Weij*, j.d. van Pernis, † zeker na ca. 1632, dr. van *Claes Claesz. Weij* en N.N. [38].

Bastiaen Loosje wordt niet meer vermeld in de Geslachtboom van Doen Beijensz. In zeer vele gevallen wordt in deze parenteel slechts melding gemaakt van de oudste kinderen van de diverse gezinnen.

10 okt. 1664: Bastiaen Cornelisx. *Loosge*, wonende op de Hij, tekeat een schulbrief [39].

24 okt. 1676: ***Bastiaen Cornelisz.*** *Loosje*, oud omtrent 74 jaren, schepen van 's-Gravenambacht [40].

Bastiaen Cornelisx. *Loosje*, verscheidene malen genoemd als eigenaar van belendende landerijen onder Pernis [41]. Voor het laatst vermeld gevonden op 1 maart 1681 [42]. Wellicht is hij niet lang nadien overleden.

Uit dit huwelijk bekend:

1. ***Lidewij Bastiaensdr.*** *Loosje*, geb. ca. 1630, j.d. van de Hey (1657), † (impost bet. *f* 30,— Poortugaal 22) maart 1729 (98 of 100 jaar oud !), tr. (ondertr. te Poortugaal) Pernis 6 mei 1657 ***Hendrick*** *Leendertsz.* ***Welhouck alias Groenendijck,*** ged. Poortugaal 12 jan. 1632, bouwman aan de Groenendijk in Boudewijn Hartsland, heemraad van de Zegenpolder, diaken (1668) en ouderling (1670, 1672, 1673, 1677 en 1682) te Rhoon, † kort na 28 maart 1685 en begr. Poortugaal (in de kerk) in 1685 [43], zn. van ***Leendert*** *Pietersz.* ***Welhouck,*** landbouwer te Poortugaal, schepen en kerkmeester ald., en ***Hilleken*** *Huige* [44].

Hendrick ***was*** in de 6e graad een afstammeling van ***Doem*** *Beijensz.* en wordt ook in diens Geslachtboom vermeld [43].

13 juni 1678: *Annetje* ***Centen,*** wed. van Cornelis Claess. *Weij*, wonende te Pernis, geassisteerd met haar „gecoren" voogd *Cornelis* ***Janss.*** *Verheul*, schout van Pernis, enerzijds, en *Maertje* ***Claes*** *Weij*, wed. van ***Pieter*** *Joosten Vroem*, ***Cornelis Bastiaenss.*** *Loosje*, wonende in de heerlijkheid 's-Gravenambacht, *Heijndrick* ***Leenderss.*** *Groenendijck*, gehuwd met *Liedewij Bastiaensdr.*, kinderen van ***Ariaentje Claes*** *Weij*, en ***Bastiaen Claess.*** *Weij*, zooa van ***Claes*** *Claess. Weij*, gezamenlijk erfgenamen van voornoemde *Cornelis* ***Claess.*** *Weij*, anderzijds, scheiden de boedel [45].

30 juli 1678: ***Heijndrick Leendertse Groenendijck,*** wonende onder de jurisdictie van Poortugaal, koopt een hofstede en landerijen, gelegen in de heerlijkheid Rhoon, voor ruim *f* 20.000,— [46].

31 aug. 1679: ***Heijnderijck Leenderse Groenendijck*** koopt ruim ***6*** morgen land in de Rhoonse polder voor *f* 1741-8-0 [47].

22 febr. 1680: ***Heijnderijck Leenderse*** *Groenendijck* is *f* 9957,— schuldig vanwege ruim 45 morgen landerijen in de heerlijkheid Rhoon. De schuldbrief is op 14 febr. 1682 geroyeerd [48].

1 maart 1681: ***Heijndrick Leenderse*** *Groendijck* en ***Liedewij Bastiaens*** *Loosje*, echtelieden wonende onder Poortugaal, maken mutueel testament. *Liedewij* ligt ziek te bed. Voogden over de minderjarige erfgenamen zijn o.a. haar vader ***Bastiaen Cornelisz.*** *Loosje* en haar broer ***Cornelis*** *Bastiaens Loosje* [42].

28 maart 1685: ***Heijndrick Leenderss.*** *Groenendijck*, bouwman aan de Groenendijk onder Poortugaal, ziek te bed liggend, en zijn huisvrouw ***Liedewij Bastiaensdr.,*** maken mutueel testament. De langstlevende zal bepaalde landerijen aan hun 3 kinderen: *Hilletjen*, gehuwd met ***Dirck Heijndricx van Driel*** [49], *Aert* en ***Ariaentje*** [31, 44], overdragen. Er wordt o.a. melding gemaakt van land in het Oude Land van Poortugaal, afkomstig uit de boedel van ***Bastiaen Cornelisx.*** *Loosje* (zie IIb) [50].

18 juli 1688: ***Liedewij Bastiaensdr.,*** wed. van ***Hendrick Leendertse*** Groenend&&, in leven heemraad van de Rhoonse Zegenpolders, wonende te **Poortugaal** [51].

25 april 1717: ***Liedewij*** *Bastiaans Loosje*, wonende onder Poortugaal, en haar zoon *Aert* hebben ruzie met ***Jan de Raat,*** wonende onder 's-Gravenambacht i.v.m. de delvingskosten van een sloot, gelegen tussen de boomgaard van ***Liedewij*** en het land van ***De Raat*** [52].

Lidewij *Loosje* wordt nog vermeld in diverse transport- en obligatieakten [53].

23 juni 1730: De erfgenamen van *Liedewij* ***Bastiaens*** *Loosje*, in leven wed. van *Heijndrik* ***Leendertse*** *Groenendijk*, komen tot scheiding en kaveling van de door haas nagelaten onroerende goederen, welke bestaan uit een tweetal hofsteden en ruim 160 gemeten aan landerijen. Er wordt verwezen naar een overeenkomst ***tussen*** haar erfgenamen, opgemaakt op 29 juli 1729 voor twee commissarissen van het Hof van Holland [54].

2. ***Cornelis,*** volgt III.

111. ***Cornelis*** *Bastiaensz. Loosje* (*Loosge, Lootsje*), landbouwer, woont op de Hijde (1678), aan de Boudewijn Hartsdijk in 's-Gravenambacht (1683, 1688), schepen van Pernis, (1677, 1686) [55] en 's-Gravenambacht (1685) [4],

35. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht. arch., inv. nr. 4, fol. 117 e.v.
36. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 781, fol. 387.
37. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 762, fol. 343.
38. Zie: K. J. Slijkerman, De vroegst bekende generaties van het geslacht Wey, in: Ons Voorgeslacht, jrg. 1978, blz. 49. Zie ook noot 14, blz. 449 e.v.
39. G.A. Schiedam, not. arch., inv. ns. 540, fol. 210.
40. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 764, fol. 1561.
41. G.A. Schiedam, not arch., inv. nr. 781, fol. 785, akte dd. 30 nov. 1669 en idem, inv. nr. 763, fol. 297, akte dd. 23 maart 1670.
42. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht. arch., inv. nr. 16, akte 22.
43. Als noot 1, blz. ll.
44. K. J. Slijkerman, Verzamelde Genealogische Studiën, deel 2 (Rotterdam 19'79). blz. 10 e.v. Zie ook: K. J. Sliikerman, De Kwartierstaat van Kees Jan Slijkerman (Rotterdam 1978), blz. 25 e.v.
45. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 765, fol. 685. Zie ook inv. nr. 767, fol. 61 e.v., akte dd. 16 april 1683.
46. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht. arch., inv. nr. 4, akte dd. 30 juli 1678.
47. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht. arch., inv. nr. 4, fol. 28.
48. A.RA 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht arch., inv. nr. 4, fol. 30 vo.
49. Als noot 19, kolom 242.
50. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 767, fol. 659 e.v.
51. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 789, fol. 577, 875.
52. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 816, fol. 797.
53. A.R.A 's-Gravenhage, Pernis,, recht arch., inv. nr. 130, akte dd. 28 dec. 1706. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 1781, akte dd. 11 aug. 1716. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nrs. 816, fol. 373 e.v., akte dd. 18 nov. 1718 en nr. 818, fol. 165 e.v., akte dd. 16 mei 1722.
54. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 866, fol. 689 e.v.
55. Als noot 4. Zie ook G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 789, fol. 601, akte dd. 12 juni 1686.

† na 20 april 1699, tr. oa. 1665 ? *Hillegond Jacobsdr. van der Laen,* ged. Poortugaal *(2* juni ?) *1642* [56] *(get.* Neeltje Leenderts (Welhouck), haar tante van vaderszijde), † na *23* maart *1670,* dr. van *Jacob Leendertsz. Welhouck alias van der Laen,* landbouwer, schepen van Hoogvliet, schepen van Langebakkersoord, schepen van Pernis, schout en dijkgraaf van Langebakkersoord, en *Trijntje Bastiaensdr. Drogendijck* [57].

Hillegond van der Laen was in de 6e graad een afstammeling van ***Doen Beijensz.***, doch wordt niet meer in diens Geslachtboom genoemd [43]. Zij was een volle nicht van haar zwager *Hendrick Groenendijck.*

23 maart 1670: ***Jacob Leendersx. van der Laen,*** wonende onder de ban van Hoogvliet, wedr. van ***Trijntgie Bastiaens Drogendijck,*** enerzijds en ***Cornelis Bastiaensz. Loosje,*** gehuwd met ***Hillegond Jacobs van der Laen, Willem Heijndricsz. Hooghwerff,*** wonende onder Poortugaal, gehuwd met ***Magdaleentge Jacobs van der Laen,*** en ***Pieter Leendersz. Welhouck,*** als medevoogd over ***Bastiaen Jacobsx. van der Laen,*** minderjarig, kinderen en erfgenamen van ***Jacob van der Laen*** en ***Trijntgie Drogendijck,*** anderzijds, komen tot een schikking betreffende het moederlijk erfdeel [58].

20 juli 1681: ***Cornelis Bastiaense Loosye,*** wonende onder 's-Gravenambacht, transporteert voor 700 car.-glds. ruim 2 morgen land in de heerlijkheid Rhoon aan ***Wite Leenderse*** Santwech [59].

6 nov. 1688: ***Cornelis Bastiaensz. Loosje,*** wonende aan de Hardtsdijck in 's-Gravenambacht, is 2600 car.glds. schuldig aan ***Haesje Jacobs*** (= schoonmoeder van zijn zoon) [60].

Cornelis ***Loosje*** treedt verscheidene malen op als voogd ***over*** minderjarige verwanten [61] en wordt een aantal malen genoemd als eigenaar van belendende landerijen onder Pernis (in de polders Deyffel, Langebakkersoord en 's-Gravenambacht) en onder Hoogvliet [62]. Voor de laatste maal vond ik hem vermeld als eigenaar van een belendend perceel land in de polder Langebak, kersoord op 20 april 1699 [63].

Uit dit huwelijk bekend:

Bastiaen, volgt IV.

IV. *Bastiaen Cornelisz. Loosje (Loosie)* , j.m. van 's-Gravenambacht (1689), landbouwer, woont op de „Pernisse sluijs" te Pernis, (1694), nadien in de heerlijkheid 's-Gravenambacht, schepen van Pernis (1690, '92, '93, '96, '99, 1702, '03 [4, 21]), † 's-Gravenambacht 8 mei *1704,* tr. le Pernis 29 april 1689 *Maertje Jansdr. Visscher alias den Boer,* j.d. van Pernis (1689), † Pernis tussen 6 okt. 1694 en 3 aug. 1697, dr. van *Jan Huijbrechtsz. Visscher alias den Boer,* schepen van Deyf felsbroek en Madroel, en *Haesje Jacobs;* tr. 2e (zij bet. impoat *f* 30,— Poortugaal 19 okt.) 1702 *Jannetje Willemsdr. Goetbier,* ged. Poortugaal 13 okt. 1666, † onder Poortugaal (impost bet. Poortugaal *f 30, — 5* febr.) 1746, dr. van *Willem Dirxe Goetbier* en *Geertje Claesdr. Groenendijck;* zij tr. le Poortugaal 13 nov. 1695 *Baestiaen Claesz. Weij,* schepen van Albrantswaard, commissaris „tot reddinge en examinatie van de lasten van den dorpe en ambachte van Poortugaal", zn. van *Claes Claesz. Weij,* schepen van Poortugaal, broeder van *Ariaentje Weij, zie* IIb, en *Maertje Bastiaensdr. de Wercker* [38] en 2e (beiden impost bet. *f* 30,— Poortugaal 16 okt.) 1705 *Adriaen Pals,* schout van Poortugaal, zn. van *Harman Adriaensz. Palts,* commissaris van de convoyen en licenten en schout van Scheveningen, en *Magdalena Aertsdr. van Drie1* [64].

Maertje Visscher alias den Boer was dus hoogstwaarschijnlijk een achternicht van haar echtgenoot (via haar waarschijnlijke grootmoeder ***Willemtje (Loosje)*** zie 1, 2). ***Zij*** was dus evenals haar echtgenoot meervoudig afstammeling van ***Doen Beijensz.***

6 okt. 1694: ***Bastiaen Cornelisz. Loosje*** en zijn vrouw ***Maertje Jansdr.,*** wonende op de „Pernisse sluijs", maken mutueel testament. ***Bastiaen*** stelt zijn vader *Cornelis Bastiaens Loosje* tot mede-voogd aan over zijn eventueel na te laten minderjarige erfgenomen [65].

3 aug. 1697: Testament van ***Haesje Jacobs,*** wed. van ***Jan Huibregtsx. Visser.*** Haar dochter ***Maertje Visscher alias den Boer,*** gehuwd met ***Bastiaen Cornelisz. Loosje,*** is inmiddels overleden [66].

28 mei 1696: ***Bastijaen Corns. Loosie*** koopt ***3*** gemet land in Lombardijen voor *f* 1200,— [67].

9 april 1698: ***Bastijaen*** *Cornelisz. Loosie* koopt huisraad uit de boedel van wijlen (zijn schoonmoeder) ***Haesje Jacobs*** [68].

3 juli 1704: inventaris ten behoeve van ***Jannetje Wil-Zems Goetbier,*** laatst wed. van ***Bastiaen*** *Cornelisz. Loosje,* die op 8 mei 1704 in de heerlijkheid 's-Gravenambacht is overleden. Het betreft hier de inventarisatie van de door haar in het huwelijk met *Loosje* aangebrachte goederen [69].

14 iuli 1706: Rekening enz. ten behoeve van de twee nagelaten kinderen van ***Bastiaen Cornelisz. Loosje*** (***Ariaentje*** en ***Hilletje***) en ten behoeve van diens wed. ***Jannetje Willems Goetbier,*** nu gehuwd met ***Adriaen Pals*** [70].

Uit het eerste huwelijk:

1. *Jan Bastiaensz. Loosje,* ged. Pernis 12 nov. 1690, † vóór 10 mei 1693.
2. *Aarjaentje (Adriana* enz.) *Loosje,* j.d. van 's-Gravenambacht/Pernis (1708), ged. Pernis 3 febr. 1692, woont te Pernis (1708), sedertdien te Schiedam, met haar eerste echtgenoot lidmaat der geref. gemeente ald. 18 mei 1710, vertrekt van daar met kerkelijke attestatie naar Rhoon 22 aug. 1734, woont ald. met haar tweede echtgenoot op „het Huys te Pendregt", † en begr. Rhoon (impost bet. ald. 15) sept. 1759, tr. le (ondertr. Schiedam (stadstrouw) 1 sept., zij bet. impost *f* 30,— Pernis 31 aug.) 1708 *Jacob Doensz. Rodenburg (Roodenburg),* ged. Schiedam 10 dec. 1688 (get. Jan Janssen Doorn (marktschipper van Schiedam op Amsterdam [71]), Geertje Jans de Vos en Gijsje

56. Datum van doopoptekening moeilijk leesbaar.

57. Als noot 44 (eerste publikatie), blz. 6 e.v. Zie ook noot 14, blz. 456.

58. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 763, fol. 297 e.v.

59. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht. arch., inv. nr. 4, fol. 44 vo.

60. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 768, fol. 257.

61. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nrs. ***767,*** fol. 659, akte dd. 28 maart 1685, nr. 789, fol. 601, akte dd. 12 juni 1686, nr. ***768,*** fol. 1840, akte dd. 6 okt. 1694.

62. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nrs. 808, fol. 79, akte dd. 26 sept. 1691, nr. 794, fol. 33, akte dd. 19 febr. 1694, nr. 768, fol. 1588, akte dd. 17 maart 1696.

63. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 795, fol. 741.

64. Als noot 19, kolom 247 e.v.

65. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 768, fol. 1840.

66. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 795, fol. 631 e.v.

67. G.A. Rotterdam, Pernis, recht. arch., inv. nr. 130, akte dd. 28 ***mei 1696.***

68. G.A. Rotterdam, Pernis, recht. arch., inv. nr. 130, akte dd. 9 april 1698.

69. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 799, fol. 353. Zie ook inv. nr. 800, fol. 221 e.v., akte dd. 14 mei 1706.

70. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 800, fol. 337 e.v.

71. Mr. W. de Vries, Het Schiedamse geslacht Doorn en eenige verwarring stichtende zeventiende-eeuwsche naamgenooten, in: Ned. Leeuw jrg. 1938, kol. 494.

Jans Veen), binnenveer- en marktschipper van Schiedam op Amsterdam sedert ca. 1716 [72], met zijn vader eigenaar van een zeilmakerswinkel te Schiedam, † tussen 21 juni 1719 en 2 mei 1720, zn. van ***Doen Samuelsz. (van) Roodenburgh,*** bakker, hoofdman van het bakkersgilde, eigenaar van een zeilmakerswinkel en medeeigenaar van het haringschip „de Eendragt", burger te Schiedam, schepen en weesmeester van Schiedam [73], en *Aeltge Croone;* tr. 2e (ondertr. Schiedam 11 maart, hij bet. impost *f* 6,— Rhoon 10 maart) 1734 ***Pieter Pietersz. Feteris (Feters),*** eigenaar van „het Huys te Pendregt" te Rhoon, kerkmeester van Rhoon (1749), dijkgraaf van de Zegen- en Portlandpolder (1749) [74], schepen van Rhoon (1750, '53), † vóór 15 sept. 1759, waarsch. zn. van ***Pieter** Pouwelsz. **Feters*** en N.N.: hij tr. le vóór 23 okt. 1718 [75] ***Neeltje Hubregt** Cock* (vermoedelijk een zuster van ***Cornelis Huibregts Kocq*** te 's-Gravenambacht, mede-voogd over ***Adriana*** en ***Hillegond** Loosje*) en 2e „juffrouw" *Geertruida* ***van Schie*** [76].

Adriana en haar zuster ***Hillegond Loosje*** — waarschijnlijk de laatsten van hun geslacht- waren erfgenamen van hun ouders en van hun moederlijke grootmoeder ***Haesje** Jacobs*. Hierdoor kwamen zij in het bezit van verschillende woningen (o.a. te Pernis en 's-Gravenambacht), uitgestrekte landerijen (o.a. onder Pernis ***en*** Hoogvlietj en een familiegraf in de kerk van Pernis. Talrijke akten hebben betrekking op het beheer van deze nalatenschappen ten behoeve van de gezusters ***Loosje*** [77].

29 aug. 1708: *Jacob Rodenburg,* jongeman, toekomen, de bruidegom, geassisteerd met zijn vader de heer *Doen Rodenburgh,* oud-schepen en regerend weesmeester van Schiedam, en *Adriana* ***Loosje,*** jongedochter, toekomende bruid, geassisteerd met haar voogden *Huibregt Jans den Boer* en ***Bastiaen** van der **Laen,*** wonende tot Overmaes, maken huwelijkse voorwaarden [78].

1 febr. 1709: f 9,— betaald aan *Jacob Rodenburg* voor geleverd vlees [79].

4 febr. 1709: Sr. *Jacob Rodenburch* en zijn vrouw juffr. ***Adriana Loosje,*** wonende te Schiedam, maken mutueel testament [80].

1'7 juni 1709: *Huibrecht Jans den Boer* en ***Japhet*** Kouwenhovè, voogden over ***Hillegond,*** minderjarige dochter van wijlen ***Maritje Jans den** Boer,* in leven gehuwd met Bastiaen *Cornelis* ***Loosje,*** enerzijds, en *Jacob Rodenburg,* gehuwd met *Adriana* ***Loosje,*** mede een dochter van ***Maritje** den Boer,* anderzijds, scheiden de nagelaten roerende goederen van hun moeder. Er is sprake van een hoeveelheid sieraden, geldstukken, linnengoed, meubelen en huishoudelijke gebruiksvoorwerpen [81].

4 okt. 1709: *Jacob Rodenburg,* gehuwd met *Adriana* ***Loosje,*** wonende te Schiedam, enerzijds, en *Hwibregt* ***Jans** den Boer en **Japhet** Kouwenhove,* wonende te Overmaes, voogden over *Hillegond* ***Loosje,*** minderjarige dochter, beiden kinderen en erfgenamen van ***Maritje** Jans de Boer, in* leven gehuwd met ***Bastiaen** Cornelis Loosie.* anderzijds, komen tot scheiding van de onroerende *goederen en obligaties, bestaande uit ruim 8 eemet land, met de obligaties een waarde vertegenwoordigend van ruim *f* 8800,— [82].

4 okt. 1709 compareren: *Jacob* ***Rodenburg,*** gehuwd met *Adriana* ***Loosje,*** wonende te Schiedam, enerzijds, en ***Huibert Jansz.*** *den Boer, Cornelis* ***Willemsz.*** en ***Japhet** Kouwenhove,* wonende tot Albrandswaard, voogden over ***Hillegond Loosje,*** minderjarige dochter, anderzijds, beiden kinderen van ***Maritje** Jans de Boer,* verwekt bij ***Bastiaen Cornelisz. Loosje. Maritje*** *was* een dochter van ***Haesje** Jacobs,* die op 5 febr. 1698 te Pernis is werleden. ***Haesje,*** in leven wed. van ***Jan Huibregts Visser*** (***alias** den Boer),* heeft tot haar *erfgenamen* benoemd haar zoon *Huibregt Jans den Boer* en de twee dochters van haar overleden dochter ***Maritje.*** Op 3 maart 1699 is de boedel gescheiden tussen de zoon en de voogden van *Adriana* en *Hillegond* ***Loosje*** *(Cornelis Pietersz.* Vroom, schout van Pernis, en ***Cornelis Willemsx.,*** wonende in Nieuw-Engeland (polder onder Pernis)). ***Haesje** Jacobs **„Visscher"*** heeft het huis te Pernis, alwaar ***Maritje** den Boer* is overleden, aan haar kleindochters ***Loosje*** vermaakt [83].

24 dec. 1711: Sr. *Jacob Rodenburgh,* gehuwd met juffr. *Adriana* ***Loosje,*** en Sr. ***Johan Jacob Bruneck,*** gehuwd met ***Hillegond Loosje.*** De dochters ***Loosje*** hebben van hun vader *Bastiaen Cornelis* ***Loosje,*** overleden te Overmaes, een hofstede in 's-Gravenambacht en ruim 58 gemeten aan landerijen geërfd. De goederen worden geïnventariseerd, getaxeerd en gescheiden [84].

13 april 1712: *Jacob Rodenburg* machtigt ***Adriaan van der Meer,*** procureur te Schiedam, om zijn belangen waar te nemen. Blijkens verschillende akten wordt hij beschuldigd van het vaderschap van het buitenechtelijke kind van ***Annetje Jans van Wijck,*** huisvrouw van Cor, ***nelis Willemsz.*** te Schiedam [85].

19 aug. 1712: *Jacob Rodenburgh,* gehuwd met ***Adriana Loosje,*** verkoopt een leen van de Staten van Holland en Westfriesland, groot ruim 6 gemeten, in de Deyffelpolder onder Pernis voor *f* 2500,— ***aan Jan Verheul,*** wonende in 's-Gravenambacht. Het leen zal door de nieuwe eigenaar opnieuw verzocht moeten worden [86].

4 jan. 1713: *Jacob Rodenburg,* eigenaar van een belendend huis in de Hoogstraat te Schiedam [87].

30 okt. 1713: De heer ***Doen Roodenburg*** verkoopt uit naam van zijn zoon *Jacob,* gehuwd met ***Arjaentje Loosje,*** *ruim 15* gemeten land onder Pernis en Hoogvliet [88].

30 april 1717: *f* 9-1-8 betaald aan ***Jacob Rodenburg*** voor het „verstellen van de compassen en nagtglasen van de schepen" [89].

12 okt. 1719: ***Jacob Rodenburg,*** oud ruim 31 jaar, binnenveer- ***en*** marktschipper van Schiedam op Am-

72. G.A. Schiedam, ***not.*** arch., inv. nr. 816, fol. 1045, akte dd. 12 okt. 1719.
73. Zie talrijke akten G.A. Schiedam., not. arch., inv. nrs. 793, fol. 529, nr. "794, fol. 213, 721, nr. 789, fol. 381, 593, nr. 790, fol. 301, nr. 792, fol. 233, 365, 381, 593.
74. A. Hoynck van Papendrecht, Regenten in Rhoon en Pendrecht, in: Ned. Leeuw, jrg. 1930, kol. 11-18.
75. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht. arch., inv. nr. 16, akte 95.
76. J. H. Brakke, Rhoon, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1967, blz. 7.
77. Zie o.a. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nrs. 798, fol. 403, akte dd. 4 juni 1703, nr. 800, fol. 751, akte dd. 27 okt. 1706 en fol. 783 e.v., akte dd. 8 nov. 1706, nr. 803, fol. 401 e.v., akte dd. 30 maart 1709, fol. 1343 e.v., akte dd. 4 okt. 1709, nr. 804. fol. 413 e.v., akte dd. 2 juli 1710, nr. 805, fol. 765 e.v., akte dd. 16 nov. 1711, fol. 809, akte dd. 16 nov. 1711, fol. 917 e.v., akte dd. 25 nov. 1711.
78. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 802, fol. 633.
79. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 804, fol. 864.
80. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 803, fol. 163.
81. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 803, fol. 885 e.v.
82. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 803, fol. 1343 e.v.
83. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 803, fol. 1355 e.v.
84. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 805, fol. 1129 e.v.
85. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 813, fol. 179. Zie ook nr. 813, fol. 175 e.v., akte dd. 13 april 1712, fol. 265 e.v., akte dd. 21 maart 1712, nr. 806, fol. 163 e.v., akte dd. 15 febr. 1712, fol. 965 e.v., akte dd. 16 dec. 1712, nr. 807, fol. 279, akte dd. 10 april 1713 en fol. 1405, akte dd. 10 juni 1713.
86. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 806, fol. 529 e.v.
87. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 807, fol. 28 e.v.
88. G.A. Rotterdam, Pernis, recht. arch., inv. nr. 130, akte dd. 30 okt. 1713.
89. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 815, fol. 897.

sterdam, wonende te Schiedam, heeft het veer omstreeks 3 jaar in pacht, legt een verklaring af [72].

2 mei 1720: Juffr. ***Adtje Kroone, wed.*** en erfgename van de heer ***Doen Rodenburg,*** oud-schepen van Schiedam, en **juffr.** ***Adriana Loosje, wed.*** en erfgename van ***Jacob Rodenburg,*** beiden wonende te Schiedam. Vader en zoon ***Rodenburg*** hadden gezamenlijk een zeilmakers-winkel. De twee weduwen regelen de voortzetting van de winkel. De langslevende van hen beiden zal deze voortzetten [90].

24 juli en 27 juli 1720, 8 okt. 1721: Juffr. ***Aaltje Kroone*** (ziek in 1720), wed. van de heer ***Doen Rodenburg,*** wonende te Schiedam, testeert. In het eerste en derde testament legateert zij aan haar schoondochter ***Adriana Loosje*** *f* 1000,— en ,,een goude ring met zeven diamant steenen". In het tweede testament alleen *f* 1500,— [91].

11 mei 1732: ***Pieter Feteris*** machtigt heer ***Sijmon Knappert,*** procureur te Rhoon, om zijn zaken waar te nemen in de affaire tegen ***Annetje van Dijk***, meerderjarige ongetrouwde dochter [92].

9 sept. 1734: Sr. ***Pieter Feteris*** en juffr. ***Adriana Loosje,*** wonende te Rhoon testeren. Als de man zonder nakomelingen komt te overlijden zal ***zijn*** broer ***PouZus Feters*** (of diens wettelijke nakomelingen) *f* 500,— uitgekeerd krijgen. Hij stelt zijn kind uit het huwelijk met ***Geertruijda van Schie*** en de eventuele kinderen uit zijn huwelijk met ***Adriana Loosje*** tot enige erfgenamen. ***Adriana*** mag bij zijn vooroverlijden de keus hebben ,,het Huys te Pendregt" met boomgaard en moestuin (groot 2 mergen), voor *f* 3100,— uit de boedel over te nemen. ***Adriana Loosie*** stelt haar man en haar eventuele kinderen tot erfgenamen. De kinderen zullen bij meerderjarigheid *f* 1000,— uitgekeerd krijgen. Indien zij zonder nakomelingen komt-te overlijden zal haar man bij haar vooroverlijden *f* 1000,— aan haar zuster ***HiZZegond*** (of aan haar kind) uitkeren. ***Hillegond Loosje*** zal dan elk jaar *f* 50,— uitgekeerd krijgen; na haar overlijden komt het resterende bedrag aan haar kind. ***Pieter*** stelt de heer ***Pieter Sandwegh,*** baljuw, schout en secretaris van Rhoon, ***Pieter Cornelisse*** Couwenhoven en zijn broer *Poulus* Feteris, wonende onder Rhoon, tot voogden over zijn voorkind [93].

Het ,,Huys te Pendregt" bestaat thans onder de naam ,,het wapen van Rhoon", dat als restaurant in gebruik is. Het is recht tegenover de kerk en schuin tegenover het kasteel van Rhoon gelegen. Na het overlijden van ***Geertruijda van*** Schie wordt op verzoek van de weduwnaar ***Pieter Feteris*** diens woning, genaamd ,,het Huys te Pendregt, een groot en sterk huys binnen den dorpe van Rhoon, met sijn behangsels, boomgaarden en tuynen en 4 gemeten 118 roeden" gerechtelijk getaxeerd op een bedrag van *f* 3100,— [94].

De geschiedschrijver/schoolonderwijzer J. W. Regt te Groote Lindt beschrijft in 1848 het ,,Huyt te Pen, dregt" als volgt: ,,Het huis te Pendrecht ligt met zijn bijzonder grooten tuin, boomgaarden en beplantingen midden in het dorp, tegen over de kerk, en pronkt in zijn frontspice of voorgevel met de wapens van Rhoon en Dormale, zijnde dit huis door den oudsten zoon van den heer van ***Duiveland, te*** dier tijd vrijheer van Rhoon en Pendrecht, bij gelegenheid van zijn huwelijk met de gravin von ***Dormale,*** geboren de ***Brouwel,*** gesticht, wordende hem toen de heerlijkheid Pendrecht of liever den titel daarvan, door zijnen vader ten huwelijk geschonken. Na het overlijden van den ouden heer van Duiveland, genoemde zoon, bezitter en heer van Rhoon

90. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 817, fol. 231 e.v.
91. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 817, fol. 377 e.v., fol. 393 e.v., fol. 1313 e.v.
92. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon ***en*** Pendrecht, recht. arch., inv. nr. 16, akte 151.
93. G.A. Schiedam, not. arch. inv. nr. 829, fol. 1239 e.v.
94. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht. arch., inv. nr. 16, akte 132.

geworden zijnde, werd het huis te Pendrecht door dezen verkocht aan ***Sebastiaan van der Coeve***, toenmaals baljuw van Rhoon, van wien dit huis vervolgens in verschillende eigenaren is overgegaan. Tegenwoordig (dus in 1848) wordt het als logement verhuurd en is het eene bezitting van den heer ***Anthony van Hoboken van*** Rhoon en Pendrecht" [95].

3. *Jan* ***Basfiaenst.*** *Loosje,* ged. Pernis 10 mei 1693, † vóór 3 maart 1699 [83].

4. *Hilletje (Hillegond(a)) Loosje,* ged. Pernis 26 sept. 1694, woont ,,Overmaes (= wellicht te Pernis of 's-Gravenambacht) (1708), te Schiedam (1711) en onder 's-Gravenambacht (sedert ca. 1722), † onder Poortugaal (impost pro deo Poortugaal 4 febr.) 1772, tr. 1 e (kort na 12 mei) 1711 *Johan Jacob* ***Bruneck,*** schipper van Schiedam op Amsterdam (1714), woont te Schiedam, †1719/'21; tr. 2e Pernis (hij impost pro deo Poortugaal 18 maart) 14 april 1735 *Jan Gillisz.* ***den Offer,*** woont onder Poortugaal, † onder Poortugaal (impost bet. *f* 3,— 13) 'april 1763, wedr. van ***Ariaanfie Cornelisdr. Hoekswegh.***

6 jan. 1708: ***Hillegonda Bastiaens*** Losie, wonende Overmaes, ,,gezond en van competenten ouderdom", testeert en stelt haar neven en nichten ***Trijntje, Jacob, Madleentje, Pieter*** en ***Nelletje Bastiaens van der Laen*** (kinderen van een neef van haar vader: ***Bastiaen Jacobsz. van der Laen***, landbouwer onder Hoogvliet, schepen van Pernis, Hoogvliet, Langebakkersoord, en ***Marijtje Pietersdr. Couwenhoven*** [96]) tot universele erfgenamen. Haar ,,oom" ***Bastiaen van der Laen zal*** gedurende diens leven het vruchtgebruik hebben [97].

28 sept. 1708: ***HiZZegond Loosje***, oud 13 jaren, testeert en stelt haar zuster ***Adriana Loosje***, gehuwd met ***Jacob Rodenburg*** (of haar wettige nakomelingen), tot universeel erfgenaam [98].

12 mei 1711: ***Johan Jacob Bruneck,*** jongeman, geassisteerd — voor ***zover*** als nodig is — met cap. ***Michiel de Vries,*** wonende te Amsterdam, toekomende bruidegom, en ***Hillegond Loosje***, jongedochter, beiden wonende te Schiedam, geassisteerd met haar voogden ***Huibregt Jans den Boer,*** oom, ***Cornelis Huibregts de Kocq, Cornelis Willems*** en ***Japhet Kouwenhove,*** allen wonende ,,Overmaes", maken huwelijkse voorwaarden. Er is geen gemeenschap van goederen [99].

6 jan. 1713: ***Hillegond Loosje***, gehuwd met Jan ***Jacob Bruneck,*** wonende te Schiedam, is met haar oom ***Huijbregt Jans den Boer*** eigenaar van een boomgaard te Pernis en legt ,,tot gerustheid' van haar oom een verklaring af [100].

20 maart 1714: Juffr. ***Hillegonda Loosje***, gehuwd met ***Jan Bruneck,*** schipper van Schiedam op Amsterdam, machtigt haar man tot het transporteren van een stal en tuintje bij de Ketelse poort te Schiedam [101].

5 jan. 1722: ***Hillegonda Loosje*** verzoekt acte van cautie ten behoeve van de armen van Pernis voor alimentatie van haar zoontje ***Robberd,*** oud 2 jaar, indien deze tot armoede mocht komen te geraken [102].

95. J. W. Regt, Geschied- en Aardrijkskundige beschrijving van den Zwijndrechtschen Waard, den Riederwaard en het Land van Putten over de Maas (Zwijndrecht 1848, heruitgave Historische Bibliotheek, Wageningen 1966), blz. 269, 270.
96. Als noot 44 (eerste publikatie), blz. 7.
97. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 808, fol. 731 e.v.
98. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 802, fol. 673.
99. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 805, fol. 327 e.v.
100. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 807, fol. 69 e.v.
101. G.A. Schiedam, not. arch., inv. nr. 814, fol. 109 e.v.
102. G.A. Schiedam, Besogneboek van Burgemeesteren, inv. nr. 359, akte dd. 5 jan. 1722.

KORTE MEDEDELINGEN.

Schiff, een geslacht van Nijmeegse gemeenslieden,

(1974, kol. 106-1 15)

De in kol. 112 van deze jaargang onder 1, 9 vermelde *Catharina Schiff* trouwde, als weduwe van Dr. *Jacobus Hullekens*, med. doctor, schepen van Emmerik, 2e 18 mei 1700 *Hendrik Wijnen*, geb. te Herwen 2 februari 1645, schepen van Lobith, † 11 april 1718, zn. van *Walraven Wijnen*, richter te Polhuis, Herwen en Aerdt, dijkgraaf van Herwen, en *Margaritha van Meurs*, en weduwnaar van *Sophia Vermeer*.

Een en ander is ontleend aan de „Genealogie van het geslacht Wijnen", door Joh. D. G. van Epen en A. A. Vorsterman van Oyen ('s-Gravenhage 1891), blz. 35.

W. W. VAN VALKENBURG.

Alle verandering is nog geen verbetering: het wapen van het waterschap Groot-Haarlemmermeer (II).

In zijn reactie op mijn artikeltje over het wapen van het waterschap „Groot-Haarlemmermeer" [1] stelt Mr. Bontekoe dat het hoogst verwerpelijk is dat dit waterschap het wapen van de Haarlemmermeerpolder onveranderd zou overnemen. De stelling dat een wapen dat gevoerd werd door enig natuurlijk persoon of organisatie niet zonder meer aan een ander persoon of organisatie kan worden verleend, heeft er inmiddels toe geleid dat er in onze vaderlandse heraldiek heel wat wordt veranderd en gebroken, zonder dat de noodzaak daartoe is aangetoond.

Mr. Bontekoe fundeert zijn stelling in hoofdzaak op Engelse literatuur en dan nog voornamelijk op familieheraldiek. Het is echter bekend dat de wapenkunde aan de andere zijde van de Noordzee zich gans anders heeft ontwikkeld dan op het continent. De wapenvoering in Groot-Brittannië is zo strict persoonlijk dat zelfs zoons hun vaders wapen niet ongebroken mogen voeren. Dit systeem, met breuken die in een volgende generatie weer gebroken dienen te worden, heeft er toe geleid dat de Britse wapens een overdaad aan nevenstukken, met nevenstukken beladen herautstukken, delingen, herdelingen en variaties vertonen. Goud- en tegenhermelijn, zeldzame en onwezenlijke varianten op het bontwerk hermelijn., danken eveneens hun ontstaan aan deze dwang tot breken. Deze „Engelse heraldiek, die met wiskundige pregnantie onwezenlijke dingen verzint" noemt Neubecker irreëel [2]. Planché noemt zelfs nog het „erminites", hermelijn met aan elke kant van het staartje een rood haartje. Maar dit gaat zelfs de Engelsen te ver: „I think it should be relegated to the category of the silly inventions of former heraldic writers," zegt Brooke-Little [3]. Deze handboek-constructies, die niet aansluiten bij enige heraldische traditie, leiden tot wapens zoals dat wat werd aangevraagd voor de nieuwe gemeente Steenwijk4 maar dat niet werd verleend en waarvoor hier, gezien de klassieke vormenrijkdom, de noodzaak ook niet bestaat.

De traditie en de daaruit voortvloeiende regels zijn in ons land voor wat betreft de overheidsheraldiek maar zeer ten dele in Koninklijke Besluiten gecodificeerd.

In 1821 is er een 'voorstel van de Hoge Raad van Adel aan Z.M. de Koning dat gemeenten het wapen van hun voormalige heren niet zouden mogen aannemen. In het daarop uitgevaardigde K.B. van 22 dec. 1821 is dit artikel echter niet overgenomen [5].

Het onveranderd voeren van wapens van publiekrechtelijke lichamen door andere publiekrechtelijke lichamen met dezelfde naam, is in art. 2 van het K.B. van 23 april 1919, aangevuld bij K.B. van 21 okt. 1977, nadrukkelijk toegestaan. Het waterschap Groot-Haarlemmermeer moge dan niet exact de zelfde naam hebben als de Haarlemmermeerpolder, het is wel de rechtsopvolger van dit waterschap. Het kan, evenals dat bij oorlogsschepen en bij militaire regimenten gebruikelijk is (en daar zelfs met onderbrekingen van jaren !) de traditie van zijn reuhtsvoorganger overnemen. Overdracht bij authentieke acte is voor publiekrechtelijke lichamen niet mogelijk. Deze wapens worden verleend, vallen bij opheffing van het publiekrechtelijk lichaam terug aan de verlener, de Kroon, en kunnen door de Kroon opnieuw worden verleend.

Wapens, kunnen worden verbeterd indien historische gegevens daartoe aanleiding geven [6]. Maar het is daarom nog niet juist dat het aanbrengen van een breuk het minste is wat moet worden gedaan. In het geval van het wapen van de Haarlemmermeerpolder was er 'geen historische reden om het wapenschild te verbeteren. Men had kunnen volstaan met de toevoeging van de kroon, waarvoor bij K.B. van 23 mei 1899 de beletselen zijn weggenomen, die bestonden ten tijde van de wapenverlening in 1859.

Met Mr. Bontekoe vind ik het jammer dat de meervallen in en rond het Haarlemmermeer nu voorgoed zijn uitgestorven, nu het hen zelfs niet is vergund om ten minste heraldisch voort te leven als schildhouders. Het K.B. van 23 mei 1899 staat het voeren van schildhouders toe, zonder onderscheid te maken naar aard of grootte van het publiekrechtelijk lichaam. Maar kennelijk was de historische omstandigheid die de Minister sinds 1977 daartoe vereist, niet bijzonder genoeg [7] of heeft het waterschapsbestuur deze niet gevraagd.

Over het stoomgemaal als heraldisch stuk zij het volgende opgemerkt.

Hoewel het stuk een individueel bouwwerk representeert, draagt het wapen hierdoor allerminst het karakter van een illustratie. De heraldische regels zijn bij de uitbeelding gerespecteerd:

— de kleur is heraldisch en niet „van natuurlijke kleur",

— er is geen perspectief toegepast en

— de afbeelding is gestileerd, de werkelijkheid is vereenvoudigd zo men wil.

Daardoor kan het stuk het veld ook goed opvullen.

Over #bouwwerken in zegels merkt de heraldicus G. A. Seyler het volgende op: het zegelbeeld is niet „eine Phantasie des Künstlers, sondern ein mit dem symbolischen Masstabe gemessenes Bild der Stadt, mit übertriebener Hsrvorhebung und symmetrischer Ausgleichung der charakteristischen und be-

1. De Ned. Leeuw 1979, kol. 408-411.
2. Neubecker, Ottfried, Heraldiek, Amsterdam/Brussel 1977, p. 87.
3. Brooke-Little, J. P., A. C. Fox-Davies, A Complete Guide to Heraldry, 1969, p. 62.
4. De Ned. Leeuw 1978, kol. 49-51.
5. De Hoge Raad van Adel, 's-Gravenhage, 1966, p. 139.
6. Beschikking van de Minister van, Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977, art. 8.
7. Idem, art. 6.

deutsamen Punkte" [8]. M.a.w. hoewel het bouwwerk werd gestileerd, behield het toch zijn identiteit. Veel bouwwerken die via zegels in wapens gekomen zijn, hebben eveneens nimmer hun identiteit verloren. In wapens komen dus individuele bouwwerken voor. Het valt buiten het kader van dit artikel om er hier in extenso op in te gaan. In 1970 heeft Mr. E. C. M. Leemans-Prins hierover een lezing gehouden op het symposium van het Centraal Bureau voor Genealogie; deze is jammer genoeg niet gepubliceerd.

Inderdaad is de blazoenering van deze individuele bouwwerken een probleem. Elke wetenschap, dus ook de wapenkunde, heeft o.a. tot taak om haar begrippen zo nauwkeurig mogelijk te beschrijven. Voor de bouwwerken met een gestandaardiseerde vorm levert dat geen problemen op. Anders wordt het voor deze individuele bouwwerken. Wapens waren er echter vóór blazoeneringen, m.a.w. de kunst is ouder dan de wetenschap. Wanneer de heraldicus niet in staat is om het stuk correct te beschrijven, dan is dat een omissie in zijn terminologie, maar daarmee wordt het wapen nog geen plaatje. De door Mr. Bontekoe met zoveel instemming geciteerde Julian Franklyn (wiens uitspraak ik onderschrijf) kan even summier zijn in zijn wapenbeschrijvingen als het K.B. betreffende het waterschapswapen. Wat moet men zich voorstellen bij „a steamer proper" (fig. 407) ? En bij „a triangular castle" stel ik mij het wapen van Doesburg voor, maar fig. 319 geeft wat anders te zien.

Samenvattend wil ik het volgende stellen:

Het wapen van het waterschap „Groot-Haarlemmermeer" is ten offer gevallen aan een nieuwe ontwikkeling in de overheidsheraldiek, die noch in de traditie, noch in de hieruit ontstane regels is geworteld en die daarmee in tegenspraak is.

De toevoeging van een kroon en eventueel van schildhouders was voldoende geweest om de nieuwe status van het waterschap aan te duiden.

Hoewel individuele bouwwerken, die reeds lang in wapens voorkomen, soms, moeilijk zijn te blazoeneren, is het allerminst juist om het heraldische karakter van deze wapens aan te vechten.

DRS. J. A. DE BOO.

8. Seyler, G. A., Geschichte der Siegel, 1894, p. 321-322. Zie ook: Planitz, H., Die deutsche Stadt im Mittelalter, von der Römerzeit bis zu den Zunftkämpfen, 1954, p. 235:
Iterson, W. van, De stad Rhenen, 1960,' p. 133 ;
Schuitema Meyer, Dr. A. T., en W. K. van den Veen, Zegel, wapen en vlag van de Stad Groningen, 1965, p. 7-8.

BOEKBESPREKING,

L'Ordre de la Noblesse, Paris, éditions Jean de Bonnot, 1 (1978), 11 (1979).

Deze serie, waarvan twee delen zijn verschenen, beoogt een overzicht te geven van de Europese adel en het adelsrecht en wel per land.

Van ieder van beide delen heeft de eerste helft een romeinse bladzijdenummering (hetgeen een gewilde indruk maakt) en de tweede helft de gewone arabische cijfers. Het lezen van dit werk is in letterlijke en overdrachtelijke zin een zware taak. Deel I telt CDXLII en 409, dus 851 bladzijden, deel II CCCXII + 30 (ongenummerde) + 523 derhalve 865 pagina's. Ieder deel weegt 2½ kilo en is 6½ cm. dik.

Het bespreken van deze ruim 1700 bladzijden moet dan ook beperkt blijven tot algemene opmerkingen en enkele kanttekeningen.

De uitgever heeft een aantal deskundigen bereid gevonden ten behoeve van deze serie artikelen te schrijven over het adelsrecht van hun land en over de dynastieën die daar regeren of geregeerd hebben. Over deze onderwerpen is een bibliografie bijgevoegd. Dit alles is te vinden in de romeins genummerde secties.

De gewoon genummerde bladzijden bevatten per deel telkens een groot aantal van A tot Z gerangschikte families uit verschillende landen, blijkbaar naar gelang de gegevens beschikbaar zijn gekomen.

Bij ieder geslacht wordt vermeld het land waar de familie tot de adel behoort (of behoorde), de plaats van herkomst, gegevens over de adeldom, litteratuur en zo mogelijk het adres van het hoofd van het geslacht. De gegevens zijn ten dele reeds tien jaar oud en daardoor is inmiddels van de meestal niet zo jeugdige chefs de famille een aantal overleden of verhuisd.

Het vermelden van adressen lijkt dus minder zinvol.

Gezien de weinig critische wijze waarop de genealogie in sommige landen nog steeds wordt beoefend en ook de vanouds bekende gevoeligheden op dit terrein is het een wonder te achten dat deze twee delen tot stand zijn gekomen.

Ik denk daarbij ook aan de verscheidenheid van de niet minder dan 97 medewerkers ieder met eigen voorkeur, eigen stijl en eigen opvatting.

Tegenstrijdigheden en verschillen in systeem zijn daarvan het gevolg geweest, maar wie zich rekenschap geeft van de tijd en werkkracht die gemoeid zijn met het coördineren van de teksten uit wellicht 30 landen zal de uitgever daarover niet te hard vallen.

De taak zal geleidelijk moeilijker worden want in vele landen waar geen deskundige registratie van de adel wordt bijgehouden, is het bezwaarlijk om gegevens over de afzonderlijke families te verzamelen.

Kritiek heb ik wel op de overzichtelijkheid in algemene zin. Zo moet men erop bedacht zijn, dat in de bibliografieën, althans die over Nederland, de in de noten bij de historische beschouwingen genoemde boeken (dus de belangrijkste) zijn weggelaten. Dit is getrouwelijk vermeld, maar het is wel onpraktisch.

Achter de beschouwingen en bibliografie per land, dus in het romeins genummerde gedeelte, worden de afkortingen vermeld. Deze hebben evenwel betrekking op de gegevens over de afzonderlijke families en hadden derhalve in de aanvang van het tweede, gewoon genummerde, gedeelte moeten zijn opgenomen.

In deel I, blz. X e.v., wordt medegedeeld, dat het aantal adellijke geslachten dat in Europa nog bestaat ongeveer 40.000 bedraagt. Een daarna opgenomen specificatie per land komt tot bijna 28.000, maar daarin is niet verwerkt de „noblesse sans titre" uit Spanje, Hongarije en Polen. Niet vermeld is aan welke documentatie de gegevens per land zijn ontleend. De mededeling dat volgens (eveneens ongenoemde) futurologen de adel met gemiddeld 6 % per jaar zal verminderen gaat tot dusverre voor Nederland ondanks de daling van het geboortecijfer zeker niet op.

Deel II opent met de indices op deel I (die zich in dat deel achterin bevinden) en geeft daarna de inhoudsopgave van deel II.

In het eerste deel volgt de bibliografie telkens op de ge-

gevens over het betrokken land, maar in deel 11 vindt men de bibliografieën bijeen nadat de historische artikelen over de verschillende landen zijn afgehandeld.

In deel 11 treft men na blz. CCCXII en voorafgaande aan de bladzijden 1 tot 523 met gegevens over afzonderlijke families 30 ongenummerde bladzijden aan, welke de complete lijst bevatten van de in deel 1 opgenomen geslachten. Deze lijst is practisch maar tevens vrijwel onvindbaar, daar zij niet in de index is opgenomen.

De Nederlandse gegevens, zijn bewerkt door Mr. 0. Schutte. Zijn historisch overzicht geeft een voortreffelijke samenvatting van deze voor de geïnteresseerde leek weinig eenvoudige materie.

In deel 1 zijn verder alle nog voortlevende Nederlandse adellijke geslachten behandeld tot en met *Von Weiler*. De om duistere redenen weggevallen families *Wesselman* tot en met *Van Zuylen* vindt men in deel 11.

De meer recente inlijvingen in de Nederlandse adel: *Festetics de Tolna* (1973), *Von Chrismar* (1975) en *Jankovich* (1976) zijn nog opgenomen, zij het in het eerste geval zonder jaartal. De erkenning van een tak *Ploos van Amstel* en de inlijving van enkele leden van het geslacht *Wladimiroff*, beide in 1978, zullen in een later deel kunnen volgen.

Bladerende in de laatste bladzijden van deel 11 viel mij op dat bij *Wttewaall van Stoetwegen* (blz. 512) als enige litteratuurverwijzing voorkomt: N.P. 1931—'32. Buiten de kleine Nederlandse genealogische kring zal vrijwel niemand in de wereld weten wat deze letters beduiden en in de bijna 900 bladzijden van deel 11 is het niet te vinden. Men moet daarvoor teruggaan naar deel 1 waar op blz. CDXV (sic) wordt verklaard dat deze letters betekenen: Nederland's Patriciaat. In Nederland's Patriciaat 1931—'32 is de geadelde tak echter juist niet behandeld en de aldaar gegeven stamreeks is verbeterd opgenomen in Nederland's Adelsboek 1953. Het is dan ook te betreuren dat slechts op deze bladzijde CDXV wordt aangegeven dat voor iedere familie Nederland's Adelsboek de meest complete gegevens bevat. De Belgische zuster-uitgave is bij families in dat land steeds wèl vermeld.

Bij het tot de Nederlandse adel behorend geslacht *Wolff Metternich* wordt uitsluitend verwezen naar „Allemagne" maar onder dat hoofd is niets te vinden. *Van der Wyck, Van Wijkerslooth* en *Van Wijnbergen* zijn te vinden op W-i-j; de Belgische tak *De Wijkerslooth* daarentegen op W-ij.

Nederlandse families met een dubbele naam worden onder hun eerste naam besproken ook als die niet de stamnaam is. Voor internationaal gebruik is dit systeem gemakkelijk. Indien de stamnaam ook alléén of met een andere toevoeging voorkomt moet men evenwel op de stamnaam zoeken. Een consequent systeem van verwijzing is daarbij niet toegepast. Zo wordt onder *Bosch van Rosenthal* wèl maar onder *Nedermeyer van Rosenthal* niet verwezen naar *Van Rosenthal*, ofschoon het geslacht daar wordt behandeld.

Wat België betreft mis ik in de zeer uitvoerige litteratuurlijst: Baron de Ryckman de Betz, Armorial Général de la Noblesse Belge (Luik 1957) en Chevalier Braas, la Législation nobiliaire en Belgique (Brussel 1960).

Bij de gegevens over de Belgische families valt het op dat „Jonkheer" telkens als een soort titel tussen de voornaam en achternaam is geplaatst, terwijl het als predikaat vóór de voornaam hoort te staan.

Er is tenslotte een onplezierig feit te signaleren nl. het uitgeven van deze serie als een soort stamboek van de Europese adel verenigd in de Ordo Nobilitatis. De verkeerde indruk wordt gewekt dat de geregistreerde families' daarmede zijn opgenomen in een adellijke orde. Het titelblad van deel 1 vermeldt immers: Familles d'Europe enrégistrées in Ordine Nobilitatis, du ler janvier 1977 au 30 juin 1978. Edité sous le controle de l'Ordo Nobilitatis.

Wie nu het bestuur vormen van die „Ordo Nobilitatis," komt men niet te weten: par principe aucune information ne sera communiquée sur l'ouvrage en cours, ni sur les membres composant le Comité de Direction (deel 1, blz. XVI).

Het zijn in ieder geval niet de negen dames' en zes heren onder leiding van de in de internationale wereld onbekende Maurice Roux, die als een soort tableau de la troupe in deel 1 na de titelpagina worden genoemd.

Het verdient geen aanbeveling aan de directeur of de uitgever te schrijven want ieder voor zich deelt mede, dat men geen antwoord heeft te verwachten (deel 1, blz. XV resp. V). Dit gebrek aan openheid is weinig vertrouwenwekkend.

Intussen is een aantal vooraanstaande medewerkers, zowel in hun eigen land als internationaal in een vervelende positie gebracht door het etiket waaronder hun werk is verschenen. Het is goed dat zij zich openlijk van de „Ordo Nobilitatis" hebben gedistancieerd zoals blijkt uit een aan deel 1 van dit werk gewijde bespreking in Le Parchemin (orgaan van de Office Généalogique et Héraldique de Belgique) 1979, 161 e.v.

Ondanks, deze smet op het werk is het als een zeer belangrijke documentatie te beschouwen over de adel in een aantal Europese landen. In geen andere uitgave vindt men over dit onderwerp zoveel historische gegevens, en bibliografisch materiaal. De inhoud is bovendien verrijkt door de veelal uitvoerige mededelingen over (een aantal) vroegere en huidige souvereinen, erfopvolgingsproblemen en andere wetenswaardigheden over de vorstenhuizen.

C. C. VAN VALKENBURG.

VRAGEN EN ANTWOORDEN,

Van Alphen, **Bosvelt,** Paweel (1951, kol. 61) .

Gerrit (van) *Bosvelt*, ged. Utrecht 16 jan. 1690, wijnkoper te Rotterdam, begr. ald. tussen 7 en 13 jan. 1759, zn. van *Anthony van Bosvelt* en ***Maria van Dueren,*** tr. le ***Johanna van Lamburg***; tr. 2e Rotterdam 17 april 1718 *Clasina Knegtmans*, ged. Rotterdam 7 jan. 1691, begr. ald. 9 febr. 1771, dr. van *Louweris Janse Knegt(mans)* en ***Lintje Anthonis Loons*** (vgl. Kwartierstatenboek Ned. Leeuw, 1958, p. 100).

Johannes van Alphen, ged. Rotterdam 18 mei 1683, chirurgijn, † 12 mei, begr. Rotterdam 17 mei 1766 (zie verder Ned. Patr., 1925, p. 2).

Scheveningen. A. E. M. LANDHEER-ROELANTS.

Van der **Burch-Van Berendrecht.** (1970, kol. 227-229).

Volgens De Ned. Leeuw 1914, kol. 325 tr. ***Jacob van der Burch*** met N.N. *van Berendrecht*; jrg. 1970, kol. 227 vermeldt hem als gehuwd met ***Maritgen Joosten*** (mogelijk ***van Berendrecht***). Het antwoord wordt gegeven in Ons Voorgeslacht 1978, blz. 565 bij een belening (Wassenaer's leen) van 2½ morgen land te Oegstgeest tegenover de Rijnsburgermolen over de Vliet, enz. enz.. 1563: ***Cornelis Jacobsz.*** te Delft bij overlijden van zijn grootvader ***Mattheus van Berendrecht*** volgens octrooi d.d. 17 febr. 1553 en testament d.d. 18 dec. 1559, waarin hij bepaalt, dat zijn leengoederen zullen verdeeld worden onder de zeven kinderen van wijlen zijn dochter ***Marytge***

van Berendrecht, gehuwd geweest met ***Jacob Cornelisz. van der Burch,*** brouwer te Delft, nl. ***Cornelis, Jan, Huych, Philips, Katarina,*** *Stijntje* en *Marytge*; *Cornelis* zal als oudste 2/8 part, de anderen elk 1/8 part krijgen. Het testament bevindt zich op 27 juni 1579 ter Weeskamer te Delft (F, fol. 87 en G, fol. 90).

Mattheus van Berendrecht, welgeboren man van Rijnland, is de zoon van ***Jan van Berendrecht,*** † tussen 1496 en 1498, uit zijn eerste huwelijk met een dochter van *Claes* ***Bouwensz. Fijck*** of uit zijn tweede huwelijk met ***Duyve*** *Dirck Aelbrechtsdr.* (vgl. De Ned. Leeuw 1915).

Gevraagd nadere gegevens over de voorouders van ***Jacob Cornelisz. van der Burch.***

s-Gravenhage. **J. C. WOLTERS.**

Frank. ***August Heinrich Frank,*** geb. Dresden in 1744, luitenant-kolonel van de genie, tussen 1795 en 1806 in dienst van de Bei van Tunis voor de aanleg van de haven van La Goulette, vestigt zich daarop in Zutphen, † aldaar 9 febr. 1818, tr. le vóór 1772 ***Christina Sophia Biekler;*** tr. 2e Zutphen (Luth. k.) 21 april 1807 ***Henriette*** *Klose,* geb. Arnhem ca. 1777, lidmate (geref.) te Zutphen april 1798, dr. van ***Adam Godfried Klose*** en ***Elisabeth Louise Heckers.***

Uit het eerste huwlijk:

Christiaan Ferdinand Frank, geb. in 1772, kapitein inf., tussen 1795 en 1806 tegelijk met zijn vader werkzaam in Tunis; om onnaspeurbare redenen berust een verslag van zijn reis door Frankrijk in 1802 aan zijn moeder te Zutphen in het familiearchief Hoevenaar, tot voor kort op kasteel Geldrop (N.-Br.). De verdere levensloop van ***Christiaan Ferdinand*** is onbekend.

Gevraagd nadere gegevens over ***Christiaan Ferdinand Frank,*** zijn eventueel huwelijk en nageslacht.

Zutphen. **JHR. MR. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN.**

Graevestein. Aanvulling gevraagd van het volgende fragment:

Mr. ***Frederik Jacob' Graevestein*** (zn. van ***Willem Carel Graevestein*** en ***Anna Elisabeth Sappius),*** geb. Grave 5 sept. 1778, student te Utrecht 1797, advocaat en notaris te Culemborg, † ald. 5 nov. 1829, tr. Culemborg 23 juli 1806 ***Anna Maria*** *Kulenkamp* ***Lemmers,*** ged. Amsterdam 2 nov. 1785, † Culemborg 30 maart 1872, dr. van ***Lodewijk Kulenkamp Lemmers*** en *Susanna Maria Bögel.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Willem Carel Graevestein,*** geb. Culemborg 26 april 1807, zou jong zijn †.
2. *Susanna Maria Louise Huberta* ***Graevestein,*** geb. Culemborg 4 sept. 1808, eerste kamenier van Prinses, Frederik der Nederlanden, geboren Louise prinses van Pruisen, † 's-Gravenhage 1 mei 1890.
3. ***Anna Frederik Marius Graevestein,*** geb. Culemborg 13 mei 1810, waarsch. jong †.
4. ***Jacobus Saphius Graevestein,*** geb. Culemborg 17 mei 1813, zou zijn gehuwd en een dochter hebben nagelaten.
5. ***Marie Louis*** (of ***Louis Marie) Graevestein,*** geb. Culemborg 24 aug. 1815, horlogemaker te Culemborg, † Culemborg 6 febr. 1853.
6. ***Maria Frederica Graevestein,*** geb. Culemborg 6 sept. 1817, woonde ongehuwd te Culemborg, doch is daar niet †.
7. *Jan* ***Jacob Graevestein,*** geb. Culemborg 29 sept. 1819, zou matroos zijn geweest en ongehuwd zijn †.
8. ***Louis Elie Graevestein,*** geb. Culemborg 26 april 1821, zou ongehuwd zijn †.

Rotterdam. **MR. C. P. BRIËT.**

De Haas-Zeeman. (1979, kol. 286).

Waarschijnlijk tot dezelfde familie behorend: ***Cornelis de Haas*** *Jacobsz.*, ged. Ransdorp 14 juli **1771** (zn. van ***Cornelis*** *Jacobsz.* en ***Aagje Bakker),*** wonende te Wormerveer tot 1765, schoolmeester te Graft 1765-1766, schoolmeester en voorzanger te Ransdorp 1766-1774, secretaris, schoolmeester en voorzanger op het eiland Marken 1774-1794, waarnemend schout ald. 1795.

In mei 1794 wordt ***Cornelis de Haas*** jr., op dat ogenblik schoolmeester en voorzanger te Driehuizen, aangesteld tot adjunct-secretaris, schoolmeester en voorzanger op het eiland Marken.

Aagje Bakker werd op 6 nov. 1740 te Wormerveer gedoopt als dochter van ***Cornelis Abrams*** en ***Grietje Klaas Noorland.***

Amsterdam. **DR. J. H. A. RINGELING.**

Van Heiden

Margaretha van Heiden, geb. ca. 1547 (volgens haar verklaring is zij niet te Goor geboren, maar zij heeft daar wel 12 jaar gewoond „ten huse ***Hoeuels"),*** woont ca. 1589-1617 te Almelo, tr. le N.N.: tr. 2e *Alof Jungejans* †1589/90; tr. 3e vóór ca. 1594 *Wessel* ***Ho*** *(e)fslag;* tr. 4e 1602/05 ***Nicolaas Levelt,*** burgemeester van Almelo'. Uit haar eerste huwelijk had zij twee kinderen: ***Maria N.N.*** en ***Jutte N.N.***

Gevraagd aanvullende gegevens, speciaal haar herkomst, eerste huwelijk en de namen van haar ouders.

Berlicum (N. Br.) **L. J. MALHERBE.**

Van den Heuvel (1979, kol. 287-288).

De sub 1, 1 genoemde Ds. ***Joris*** of ***Georgius (van den) Heuvel*** was gehuwd met *Geertje* ***Adriaans,*** dochter van ***Adriaan Cramer*** en ***Neeltje Cornelis,*** die te Alkmaar als zijn weduwe woonde ca. 1679-1687 buiten de Boompoort aan de zuidzijde van het Zeglis. Over hun kinderen was een oom ***Cornelis Pietersz Langeboer*** voogd; deze woonde in de Wieringerwaard. Zie acten 16 juli 1679, 7 juli 1685 en 17 mei 1687 voor notaris Cornelis Kessel te Alkmaar.

Uit het huwelijk van deze Ds. ***Georgius*** was een zoon de nog niet genoemde ***Anthonius van den Heuvel, † 1687,*** die reeds in 1681 in functie was als secretaris der Heerlijkheid Harenkarspel, woonachtig zijnde te Hoogkarspel-Grootebroek. Laatstgenoemde liet na als weduwe *Geertje Pieters* ***(de)*** *Jong* ***(h),*** die blijkens een acte van 3 april 1687 voor notaris A. van der Goes te Alkmaar volmacht verstrekte op de procureur C. Kessel aldaar in een proces tegen *Geertje* ***Adriaans,*** weduwe van de bovenaangehaalde Ds. ***Georgius*** aangaande het bezit van obligatiën. Deze ***Anthonius*** verhuurde (verpachtte) tezamen met zijn moeder in 1679 aan de molenaar van de molen D. in de Wieringerwaard 7 morgen land in het blok B, zijnde de wester helft van kavel 12.

In het doodboek van de Groote- of St. Laurenskerk te Alkmaar komt op 26 augustus 1692 de post voor: „*Geertje* ***van den Heuvel*** naer't slicq gevoert f 5.—.—.", hetgeen betekent,

dat deze vrouw te Alkmaar overleden zijnde, op die datum om te begraven werd overgebracht naar Het Slik, ook wel genoemd Het Nieuwe Slik of de Wieringerwaard. Wie van deze beide *Geertje's* hier bedoeld kan zijn, lijkt voorshands onduidelijk.

De sub 11 aangehaalde Ds. *Hegius van den Heuvel* testeerde tezamen met zijn vrouw *Kenufie Cornelis* en haar zuster *Ridu Cornelis* op 6 november 1683 te Alkmaar, wederom voor notaris Cornelis Kessel.

De sub 11, 3 genoemde *Teunis (Anfhonius) van den Heuvel* was landmeter, voorts schepen van Schagen 1687/8 en in 1715 burgemeester van Schagen: ter plaatse fungeerde hij als notaris van 1677-1712 en hij † te Schagen vóór juli 1723. Hij trouwde als j.m. te Schagen *Maartje Piefers Renfenaar,* dochter van *Pieter Weyersz.,* die weduwe was van *Simon Theunisz. Roocker*; zie acte verleden voor notaris C. Kessel te Alkmaar d.d. 29 mei 1679. Uit dit huwelijk was een zoon *Pefrus van den Heuvel,* praeceptor der Latijnsche School te Hoorn,† aldaar, begraven in de Grote Kerk ter plaatse 3 april 1754. De praeceptor was gehuwd als jongman, wonende op het Oude Noord te Hoorn 19 mei 1714 met *Anna Alida Schalkerius,* j.d. van Ds. *Abraham Schalkerius,* predikant der gereformeerden te Scharwoude; zie acte voor notaris J. van der Beek te Hoorn van 7 februari 1739.

Uit het huwelijk van de praeceptor was een dochter *Anna Maria van den Heuvel,* † vóór 1761, gehuwd 26 augustus 1750 met *Nicolaas Hiniopen,* zoon van *Jelmer* en *Petronella Groot,* conrector der Latijnsche School te Hoorn, president schepen en ook notaris te Hoorn 1765-1790. *Hinlopen* verhuisde naar Alkmaar waar hij de koepel „Bosch en Veldzicht" betrok aan de Geesterhout en overleed 23 december 1792 oud ruim 68 jaar „na eene korte heumatique of rosige ziekte", hertrouwd zijnde eerst met *Liesje Claasdochfer Ketel* te Hoorn op 6 juni 1762 (aan huis) en daarna 15 december 1786 met *Anfje de Beer,* overleden te Alkmaar 13 oktober 1808. Zijn afstamming wordt bevestigd door de inscriptie in de door hem geschonken bijbel aan de Ned. Hervormde kerk te Schagen; vgl. mijn „Gedenkwaardigheden" N.-Holland, V, Utrecht 1931, blz. 1. Zie over hem ook „Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken" dec. 1792, blz. 1618 en „Nederland's Patriciaat", VI, jrg. 1915 blz. 166 sub VI. Van de praeceptor *Pefrus van den Heuvel* zijn nog te Hoorn geref. gedoopt respectievelijk op **18** augustus 1715 en 7 november 1717 zijn zoons *Gerardus* en *Henricus.*

De sub 11, 5 genoemde *Elisabefh van den Heuvel* maakte huwelijkse voorwaarden voor meergenoemde notaris Kessel te Alkmaar 28 maart 1682 met de weduwnaar *Willem Pietersz. Muller;* terwijl de sub 11, 5 genoemde schout *Cornelis van den Heuvel* tezamen met *Pieter Willemsz. Muller* sedert 1700 konijnen was gaan „planten" in het Kiefteglop, de Zuid- en Noord Schinkeldijken, enz. onder Callantsoog waartegen de ingelanden requestreerden bij het College van Gecommitteerde Raden in het Noorderkwartier op 19 januari 1714 (oud-archief de Zijpe en Hazepolder).

Alkmaar. **Mr.** J. Belonje.

Koning (Coninck). In Zandvoort komt sinds de 16e eeuw de familie *Koning (Coninck)* voor. De oudste stamvader tot nu toe, *Willem Leenderfsz. Coninck,* moet ca. 1543 geboren zijn. Een schout en een burgemeester uit dit Zandvoortse geslacht zegelden met het wapen van een Haarlems geslacht *Koning,* dat in de 16e en 17e eeuw burgemeesters en weesmeesters voortbracht. De wapenbeschrijving luidt: in blauw een zwarte zittende beer met een ketting aan een rechthoekige zilveren steen verbonden.

Heeft iemand gegevens, die aantonen dat we hier met één en hetzelfde geslacht te doen hebben, of zou hier van wapenusurpatie sprake zijn ?

Zandvoort. **J. H. Koning Mzn.**

L(i) **evelt.**

Burgharf Claasz. L(i) evelf, geb. ca. 1584, chirurgijn te Haarlem, †1628/30, tr. ca. 1610 *Trijntje Terburg (Van der Burg),* † ná haar man, dr. van N.N. *Terburg* en *Aelfgen Wijnfgens.*

Gevraagd aanvullende gegevens, speciaal zijn herkomst en de namen van zijn ouders.

Berlicum (N. Br.). **L. J.** Malherbe.

Ruijs(ch)-Uitman. Gevraagd aanvulling van de volgende kwartierstaat.

1. *Heijltje Ruijs,* ged. Vreeswijk 20 mei 1759, † ald. **11 dec.** 1841, tr. Vianen 19 nov. 1786 *Gerardus Prenger,* ged. Bimmen (Pruisen) 8 sept. 1757, veerschipper, † Vreeswijk 13 aug. 1842, zoon van *Joannes Prenger* en *Barfholomea van Burck.*
2. *Hendrik Ruijs,* ged. Vreeswijk, 30 jan. 1724, tr. ald. 5 juli 1750
3. *Geerfrui Uifman,* ged. ald. 29 febr. 1728.
   Uit dit huwelijk tevens, allen gedoopt Vreeswijk: ***Jannigje*** **(25** okt. **1761),** *Teunis* (11 maart 1764) en ***Kors*** (9 febr. 1766).
4. *Jan Teunisz. Ruys(ch),* 1 juli 1719 aangenomen als lidmaat Geref. kerk te Vreeswijk, tr.
5. *Heyltje Hendriks.*
   Uit dit huwelijk tevens, allen gedoopt te Vreeswijk: ***Annetje*** *(22* **juni 1711),** *Henderiekje* (10 febr. **1715),** ***Teunis*** (29 nov. **1716),** ***Ciena*** (24 juli **1718),** ***Heyltje*** ***(30*** maart **1721),** ***Heijltje*** ***(4*** okt. 1722) en ***Willem*** ***(5*** aug. 1725).
6. *Kors Jansz. Uifman,* tr.
7. *Sweerfje Gerrifs van Sfeekelenburgh, 2* juli 1722 aangenomen als lidmaat Geref. kerk te Vreeswijk.
   Uit dit huwelijk tevens, allen gedoopt te Vreeswijk: ***Johanna*** ***(25*** juli **1723),** ***Annetje*** ***(19*** aug. **1725),** ***Jan***nigje (12 april **1733),** ***Jan*** (29 jan. 1736) en ***Gerrit*** (17 mei 1739).
12. *Jan (Korsz. ?) Uifman,* tr.
13. wsch. *Agniefje van Kenfen.*
    Uit dit huwelijk tevens, allen gedoopt te Vreeswijk: 1 nov. 1691.

Voorburg. **W.** Enterman.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden zaterdag 1 december 1979 in de kerkzaal van de Kloosterkerk te 's-Gravenhage, — De afkomst van het Grolse geslacht Wildeman, door Mr. G. J. J. van Wimersma Greidanus. — Het geslacht ('t) Loosje (Groenendijck) uit Hoogvliet, door K. J. Slijkerman. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a. Zeestraat* 71 b, 2518 *AA 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, *Laan van Koot 43,* 224.4 *AT Wassenaar.*

Alle overige correspondentie (Met bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boatmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, *Prins Willem-Alexanderhof* 24, 2595 *BE 's-Gravenhage.*

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het *Genootschap* te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 4 **XCVIIe Jaargang** **april 1980**

De troonswisseling

Het is een vanzelfsprekend gebruik in het maandblad van het Genootschap woorden te wijden aan belangrijke gebeurtenissen het Koninklijk Huis betreffende.

De aandacht besteed aan geboorten, huwelijken en sterfgevallen van leden van de Koninklijke familie, alsmede aan troonswisselingen, zijn aanwijzingen van de bijzondere verbondenheid van ons Genootschap — dat het woord Koninklijk in zijn naam voert — en van zijn leden met ons Vorstenhuis.

Bij genealogen in het algemeen ligt — gezien het bij hen ontwikkelde historische bewustzijn — een binding met de levende afstammelingen van een vorstengeslacht dat zovele eeuwen tot de huidige dag toe leiding aan ons volk heeft gegeven, voor de hand. Voor ons Genootschap, dat in zijn bijna honderdjarige geschiedenis vele herinneringen bewaart aan leden van het Koninklijk Huis en waarvan menig lid behoort tot een familie die in het verleden bijzondere banden had met het Huis Oranje-Nassau, geldt zulks in versterkte mate.

Het is dan ook geen formaliteit dat wij ons thans, bij de troons-afstand van Koningin Juliana scharen onder de velen die blijk geven van hun dankbaarheid en bewondering voor de wijze waarop Zij gedurende 32 jaar Haar taak volbracht. Even welgemeend is onze verzekering van trouw en aanhankelijkheid aan prinses Beatrix, onze nieuwe Koningin. Vol vertrouwen zien wij Haar regering — hoe moeilijk die toekomst thans ook moge schijnen — tegemoet.

April 1980.

L. A. C. A. M. VAN RIJCKEVORSEL.

Titulatuur, wapens en vlaggen van leden van het Koninklijk Huis,

DOOR JHR., MR. C. C. VAN VALKENBURG.

Het door Hare Majesteit de Koningin op 31 januari 1980 kenbaar gemaakte voornemen tot troonsafstand heeft ertoe geleid, dat van verscheidene zijden aan de Hoge Raad van Adel vragen zijn voorgelegd over zaken die daarbij in de aandacht komen.

Daar het juiste antwoord dikwijls niet op eenvoudige wijze in de litteratuur is te vinden, geven wij over die onderwerpen enkele kanttekeningen. Dit artikel mist al datgene wat een verslag over een onderzoek op naamkundig, genealogisch of heraldisch terrein boeiend kan maken: de wijze van opsporen, het reconstrueren van het leven in vroeger tijden en vermelden van anecdotische gegevens, al beweegt men zich dan langs de zelfkant van de geschiedbeoefening.

Hetgeen hier volgt is slechts bedoeld als wegwijzer in de doolhof van de vele besluiten over titulatuur, wapens en vlaggen van het Koninklijk Huis, voorzover deze bepalingen nog van kracht zijn dan wel tot beter begrip van de huidige situatie kunnen leiden. Wèl is getracht, waar dit wenselijk leek, de historische achtergrond aan te duiden.

Wil men daarover meer weten dan is de voortreffelijke studie 'Titulatuur, standaarden en wapens van het Koninklijk Huis' door Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland in het gedenkboek van de Hoge Raad van Adel een onmisbare gids. [1]

De Koning.

De titel Koning (in) duidt een staatsrechtelijke positie aan. Bij troonsafstand vervalt dus die titel, tenzij de abdicerende Koning alleen van het koninklijk gezag afstand doet maar niet van de Koninklijke waardigheid. Dat is het geval geweest bij Koning *Willem I*, die in de op 7 oktober 1840 op Het Loo getekende acte van abdicatie stelt dat hij zich „de titel der Koninklijke waardigheid" voorbehoudt. [2] Sedertdien was hij genaamd Zijne Majesteit Koning *Willem Frederik* Graaf *van Nassau*, De voor de Vorst betrekkelijk lage titel Graaf van Nassau had ten doel te dien aanzien op gelijke voet te geraken met zijn toekomstige echtgenote Gravin *d'Oultremont*, die na het huwelijk Gravin *van Nassau* betiteld zou worden [3].

Koningin *Wilhelmina* deed in 1948 afstand „van mijn koninklijk gezag en waardigheid in het Koninkrijk en van al de rechten daaraan verbonden" (zie bijlage 1) en heeft blijkbaar nadien ook niet voor verlening van de titel Koningin als titre de courtoisie in aanmerking willen komen.

Inmiddels is bekend gemaakt dat Koningin *Juliana*, gelijk in 1948 haar Moeder, er de voorkeur aan geeft Prinses der Nederlanden te blijven [3a].

Prins van Oranje.

Artikel 27 van de Grondwet luidt: De oudste van des Konings zonen of verdere mannelijke nakomelingen, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, is des Konings eerste onderdaan en voert den titel van Prins van Oranje.

Prins *Willem-Alexander* zal dus van 30 april 1980 af als troonopvolger aldus heten. De laatste drager van deze titel is geweest de enig overgebleven zoon van Koning *Willem III*, de op 21 juni 1884 als Kroonprins overleden Prins *Alexander*.

De titel Prins van Oranje duidt een bijzondere staatsrechtelijke positie aan. Het opvolgen als Koning of het verlies van opvolgingsrecht brengt voor de betrokkene het vervallen van die titel mee. Daardoor komt deze niet in de plaats van de titels en namen die de Kroonprins van de geboorte af draagt. In dezelfde geest liet zich in 1902 de minister van Justitie Mr. J. A. Loeff uit in zijn antwoord aan Dr. Abraham Kuyper, die als voorzitter van de Raad van Ministers een dergelijke toen theoretische vraag had gesteld [4].

Gezien het bijzondere karakter gaat deze titel vooraf aan de overige, zodat Nederland's jeugdige troonopvolger zal zijn genaamd: *Willem-Alexander*, Prins van Oranje, Prins' der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Jonkheer van Amsberg.

In de practijk zal echter worden gesproken van „De Prins van Oranje" zonder voornaam.

Prins der Nederlanden.

De titel Prins(es) der Nederlanden is een na 1815 in zwang gekomen titel voor leden van het Koninklijk Huis. Het predikaat Koninklijke Hoogheid is daaraan onverbrekelijk verbonden. De Prinsen *Hendrik*, *Bernhard* en *Claus* ontlenen deze titel aan Koninklijke besluiten ten tijde van hun huwelijk [5]. De overgang van die titel op hun kinderen is telkens eveneens in een K.B. vastgelegd [6]. Dat was eigenlijk onnodig omdat titels in Nederland in de mannelijke lijn vererven tenzij het tegendeel is bepaald. Laatstbedoelde besluiten hebben toch practische betekenis omdat daarin de volgorde der verschillende titels is vermeld. Met name was het destijds gewenst vast te leggen dat bij kinderen van Koningin *Wilhelmina* de titel Prins(es) van Oranje-Nassau zou komen voor Hertog(in) van Mecklenburg.

Prins van Oranje-Nassau.

De Friese stadhouder Graaf *Willem Frederik van Nassau* is in 1652 kort na het huwelijk met zijn nicht *Albertina Agnes* (dochter van stadhouder *Frederik Hendrik)* in de Vorstenstand verheven door *Ferdinand III*, de in Wenen residerende Keizer van het Heilige Roomse Rijk [7].

Hun kleinzoon *Johan Willem Friso* Vorst *van Nassau* erft in 1702 van zijn neef de Koning-stadhouder *Willem III* de titel Prins van Oranje. De afstammelingen noemen zich Prins(es) *van Oranje en Nassau.*

Over de titel Prins van Oranje ontstaan moeilijkheden tussen *Johan Willem Friso* als kleinzoon van *Albertina Agnes* en Koning *Frederik I* van Pruisen als zoon van haar oudere zuster *Louise Henriette*. In 1732 bereiken hun zonen stad-

1. De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en Werkzaamheden ('s-Gravenhage, 1966).
2. L. Roppe, Een omstreden huwelijk (Kasterlee, 1962), blz. 161.
3. Roppe, blz. 133, noot 15 en blz. 314, noot 1.
3a. Men zie de inmiddels verschenen Staatscourant van 29 april 1980, no. 83.
4. Een belangrijke niet-gepubliceerde verhandeling met betrekking tot oorsprong en schrijfwijze van titel en naam Oranje Nassau van de hand van de heer L. G. Karper, archivaris van het Ministerie van Justitie, gaf nader licht over de problematiek omstreeks 1900.
5. K.B. 6 febr. 1901 no. 61; K.B. 6 jan. 1937 no. 1; K.B. 16 febr. 1966 no. 70.
6. K.B. 30 dec. 1908 no. 525; K.B. 26 okt. 1937 no. 5; K.B. 16 febr. 1966 no. 70.
7. Onmisbaar voor de kennis van de verhouding tussen de Haagse en Friese Nassau's in het midden der 17de eeuw is Drs. J. Visser, Het huwelijk van Willem Frederik en wat er aan vooraf ging, in: De Vrije Fries 1966, blz. 5 e.v.

houder *Willem IV* en Koning *Frederik Willem I van Pruisen* een oplossing in die zin dat beider afstammelingen de titel Prins van Oranje kunnen voeren [8]. Daardoor draagt ook nu nog de chef de famille van het Huis Hohenzollern de titel Prins van Oranje [9].

In een familieverdrag van 1736 tussen de overgebleven takken van het Huis Nassau namelijk Nassau-Dillenburg (uitgestorven in 1739), Nassau-Dietz (Prins *Willem IV van Oranje-Nassau)* en Nassau-Weilburg *(Karel-August,* wiens zoon zou trouwen met *Willem IV*'s dochter *Carolina)* wordt bepaald dat bij uitsterven in de mannelijke lijn van één der takken de erfdochter naam, titel en wapen op haar echtgenoot zal overbrengen [10].

Dit geval doet zich anderhalve eeuw later voor en wel in 1890 bij de tak Oranje-Nassau door het overlijden van Koning *Willem III*. Aan de vooravond van het huwelijk van Koningin *Wilhelmina* in 1901 verdiept een commissie zich in de ingewikkelde bepalingen van de oude familieverdragen [11]. Aangezien deze voor tweeërlei uitleg vatbaar geacht worden wendt Koningin-Moeder *Emma* zich tot haar oom van moederszijde Hertog *Adolf van Nassau,* hoofd van de enige dan nog in mannelijke lijn voortlevende tak (Walramse tak, Nassau-Weilburg) en als zodanig krachtens familieverdrag van 30 juni 1783 in 1890 opvolger van *Willem III* als Groothertog van Luxemburg.

Na enige moeilijkheden kan het naar Luxemburg gezonden commissielid, de kolonel De Bas op 16 januari 1901 rapporteren een brief van Baron von Hadeln, opperkamerheer van de Groothertog, ontvangen te hebben waaruit blijkt dat laatstgenoemde accoord gaat met het verlenen van de naam (sic) Nassau (in de combinatie Oranje-Nassau) aan eventuele kinderen van Koningin *Wilhelmina.* Ten aanzien van de titel Prins van Oranje is aan de Duitse Keizer geen toestemming gevraagd. De minister van Justitie Mr. J. A. Loeff was van oordeel dat de bepalingen van het tractaat van 1732 inzake het voeren van de titel Prins van Oranje, overgang van die titel in de vrouwelijke lijn openliet.

Overeenkomstig de formele denkwijze omstreeks de eeuwwisseling heeft de minister niettemin opzettelijk de nadruk gelegd op naamswijziging in plaats van op overdracht van titels. Daarmede werd de zaak immers in de sfeer van het in het Burgerlijk Wetboek geregelde namenrecht gebracht. Bij eventuele aanmerkingen van buitenlandse zijde zou men kunnen tegenwerpen dat niet van een titel maar van naamsverlening sprake was. De terminologie in de brief namens de Groothertog èn het Koninklijk Besluit van 8 februari 1901 no. 5

8. Tractaat van 14 mei en 16 juni 1732. Prins ***Willem IV*** deed daarbij ten behoeve van de Koning van Frankrijk afstand van zijn souvereine rechten op het Prinsdom Oranje, gelijk de Koaing van Pruisen dat reeds in 1713 had gedaan.

9. Genealogisches Handbuch der Fürstlichen Häuser, Band X, 1978, 150.
Over andere, soms merkwaardige, aanspraken op de titel Prins van Oranje zie men o.a. De Nederlandsche Heraut jg. 2, 151; jg. 4, 73; jg. 6, 133; mede over Nassause goederen jg. 6, 141.

10. Nassauischer Erbverein van 23 en 30 mei 1736, nader uitgewerkt in een Erneuter Erbverein van 30 juni 1783 tussen Karel *Christiaan* Vorst *van* ***Nassau-Weilburg,*** hoofd van de Walramse lijn en zijn zwager Prins; ***Willem V*** van Oranje-Nassau, hoofd van de Ottoonse lijn.

11. De commissie bestond uit A. C. baron Snouckaert van Schauburg, lid van de Hoge Raad van Adel en directeur van het Koninklijk Huisarchief, Jhr. D. Rutgers van Rozenburg, secretaris van de Hoge Raad van Adel, en de kolonel b.d. F. de Bas, militair historicus.

(gepubliceerd krachtens K.B. van 30 december 1908, Stb. no. 425), waarin wordt gesproken over de n a a m Oranje-Nassau in tegenstelling tot een K.B. van twee dagen eerder, dat de t i t e l Prins der Nederlanden vermeldt, geven een aanwijzing in die richting. Een memorandum van 7 april 1902 van de hand van Mr. A. D. W. de Vries, raad-adviseur en later secretaris-generaal van het Ministerie van Justitie, bevestigt deze gang van zaken".

In het voetspoor van het K.B. uit 1908 wordt in 1937 in vrijwel gelijke bewoordingen overgang van de naam Oranje-Nassau verleend op de kinderen van Prinses *Juliana* en Prins *Bernhard* met bepaling dat de kinderen „onverminderd den titel van Prins of Prinses der Nederlanden en de Hun verder toekomende titels zullen worden genoemd Prins (Prinses) van Oranje-Nassau, Prins (Prinses) van Lippe-Biesterfeld [12].

In het K.B. van 16 februari 1966 no. 70 komt een analoge bepaling voor ten behoeve van de kinderen van Prinses *Beatrix* en Prins *Claus.*

Tenslotte is bij K.B. van 2 januari 1967 aan de kinderen van Prinses *Margriet* en Mr. *Pieter van Vollenhoven* de persoonlijke titel Prins(es) van Oranje-Nassau met het bij die prinsentitel behorende predikaat Hoogheid verleend, voorafgaande aan en door een komma gescheiden van de vadersnaam. Hun kleinkinderen in mannelijke lijn zullen dus uitsluitend de naam *Van Vollenhoven* dragen en niet tot de Nederlandse adel behoren, tenzij daar te gelegener tijd wijziging in zou worden gebracht.

Wat het laatste punt betreft moge er op worden gewezen dat in de considerans van de Koninklijke Besluiten over de titels en namen van de kinderen van de Prinsessen *Beatrix* en *Margriet* wordt verwezen naar artikel 74 van de Grondwet ten blijke dat het adellijke titels zijn. Hetzlfde geldt voor een analoog besluit ten aanzien van Prins *Claus.*

O r a n j e - N a s s a u of O r a n j e N a s s a u?

De grondwet van 1815 en alle latere teksten vermelden bij Koning *Willem I* de titel Prins van Oranje-Nassau mèt een verbindingsstreepje. De acten van de Burgerlijke Stand geven in de 19de eeuw het koppelteken soms wel en soms niet.

In het Koninklijk Besluit van 1901, gepubliceerd in 1908, over de namen van eventuele kinderen van Koningin *Wilhelmina* wordt in het intitulé als t i t e l Prinses van Oranje-Nassau met streepje vermeld, maar in de tekst als n a a m zonder streepje. Dit laatste op grond van het Nederlands gebruik om bij dubbele namen geen koppelteken te bezigen.

Daarmee is de schijnbare tegenstrijdigheid tussen intitulé en tekst van verscheidene begin 20ste-eeuwse Koninklijke Besluiten verklaard.

Aan dit enigszins gekunsteld onderscheid is een einde gekomen in 1937 overeenkomatig het advies van de vice-president van de Raad van State Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland en de minister van Justitie Mr. J. R. H. van Schaik.

Te beginnen met de huwelijksacte van Prinses *Juliana* wordt Oranje-Nassau weer consequent met een koppelteken geschreven. Mogelijk heeft de schrijfwijze van de naam *Lippe-Biesterfeld* (steeds met verbindingsstreepje) destijds ook een rol gespeeld.

De enige afwijkingen (dus zonder streepje) zijn de geboor-

12. Men zie vooral ook: Jhr. Mr. Th. van Sasse van Ysselt, Namen en titels van leden van het Koninklijk Huis, in Jaarverslag Oranje-Nassau Museum 1966, blz. 19.

te-acte van Prinses *Margriet* ver van het vaderland en de overlijdens-acte van Koningin *Wilhelmina*. De laatstgenoemde acte zal gebaseerd zijn geweest op de geboorte-acte (zonder koppelteken) uit 1880.

Enz., enz., enz.,

Deze terminologie werd reeds gebezigd door de in 1748 tot erfelijk stadhouder benoemde Prins, *Willem IV* en dan na een zeer lange opsomming van titels. Sedertdien is het een geijkte wijze van aanduiding geworden van niet-vermelde titels, militaire rangen, onderscheidingen enz. Ten tijde van het Koninkrijk pleegt men enz., enz., enz. vrijwel alleen voor de Koning zelf te bezigen en daaronder te begrijpen alle titels' en verdere kwalificaties die qua belangrijkheid komen na Prins, van Oranje-Nassau en (tot 1890) Groothertog van Luxemburg.

Het driemaal herhaald enz. bedoelt oorspronkelijk wellicht het belang der niet-vermelde titels en functies aan te geven, maar sedert meer dan twee eeuwen is het een term die onverbrekelijk is verbonden aan een plechtige wijze van aanduiden van de Vorst.

Wapen des Konings.

Bij Koninklijk Besluit van 24 augustus 1815 no. 46 bepaalt *Willem I* onder meer: „het wapen van het Koningrijk der Nederlanden zowel als dat van Ons en Onze successeuren, Koningen der Nederlanden zal bestaan in Ons aangeboren Geslachtswapen van Nassau". Dan volgt een gedetailleerde beschrijving en het vaststellen van brisures voor kinderen en kleinkinderen (barenstelen met drie of vijf hangers, al dan niet beladen met bepaalde voorwerpen).

Het Koainklijk wapen is eenvoudig en daardoor fraai: alleen de Nassause Leeuw, vermeerderd met kroon, zwaard en pijlenbundel, waarvan de symboliek duidelijk is.

Bovengenoemd Besluit is ingetrokken bij K.B. van 10 juli 1907, Stb. no. 181 (gewijzigd 13 juli 1909, Stb. no. 271) .

Het Koninkrijkswapen, tevens, wapen des Konings, dat van 30 april 1980 af ook door Koningin *Beatrix* wordt gevoerd, is bij deze latere Besluiten, behoudens detail-wijzigingen onveranderd gebleven.

Bij lezing van de vele 20ste-eeuwse Koninklijke Besluiten, die uitsluitend betrekking hebben op wapens van het Koninklijk Huis valt het op dat daarin, met één uitzondering in 1966, niet de formulering „Op voordracht van .... (de contrasignerende minister) voorkomt. In dit weglaten is een bewijs van hoffelijkheid van de minister te zien en een aanduiding dat de aangelegenheid meer in de familiesfeer ligt dan dat het staatsbelang er mee gemoeid is.

Vlag des Konings.

Koningin *Wilhelmina* heeft voor zich bij K.B. van 27 augustus 1908, Stb. no. 291 een vlag vastgesteld, en wel een vierkante oranje vlag met een blauw kruis beladen met het Rijkswapen met Koninklijke kroon en omhangen met de versierselen van het grootkruis der Militaire Willemsorde en in elk der vier vakken de blauwe jachthoorn der Oranje's.

Deze vlag is door Koningin *Juliana* overgenomen en daardoor tot de Koningsvlag geworden. Ook Koningin *Beatrix* zet deze traditie voort [3a].

In tegenstelling tot de gewoonte bij de krijgsmacht wordt in de Besluiten ten aanzien van vlaggen van leden van het Koninklijk Huis steeds gesproken over vlaggen c.q. onderscheidingsvlaggen. In het dagelijks leven gebruikt men evenwel veelal de term standaard.

Wapen van de Prins van Oranje.

In de 19de eeuw heeft de Prins een eigen wapen, afwijkend van dat van de andere leden van het Koninklijk Huis [13]. Het is een gevierendeeld wapen: 1 en 4 de leeuw van Nassau/Nederland, 2 en 3 het wapen van de Prinsen van Oranje uit het Huis Chalon zijnde gevierendeeld: 1 en 4 een schuinbalk (Chalon), 2 en 3 de jachthoorn van Oranje en als hartschild het geschaakte wapen van het graafschap Genevois, een 14de eeuwse bezitting van de Chalons [14].

De laatste die dit wapen heeft gevoerd is de in 1884 overleden Prins *Alexander*. Op het tijdstip van het schrijven van dit artikel is nog niet bekend of het eigen wapen van de Prins van Oranje gehandhaafd blijft. Degenen die in sterke mate traditioneel zijn ingesteld en zij die met de middeleeuwse geschiedenis, van de Chalons vertrouwd zijn zullen er aan hechten.

Anderen zullen menen dat de historische banden met de Chalons en met Genève wel in een zeer ver verleden liggen en dat de samenstelling van het wapen naar huidige opvattingen rijkelijk gecompliceerd is, temeer als het vaderlijk wapen *Amsberg* daarin ook nog een plaats zou moeten vinden.

Prins *Willem-Alexander* voert thans gevierendeeld: 1 en 4 Nassau/Nederland, 2 en 3 de jachthoorn van de Oranje's en als hartschild een kasteel op een drietoppige berg (Amsberg). In dit wapen is Oranje reeds duidelijk vertegenwoordigd.

Heel belangrijk lijkt ons deze wapenvraag niet. De titel Prins van Oranje is iets wat voor elke Nederlander een begrip is, maar voor het wapen geldt dat zeker niet [15].

Wapen en onderscheidingsvlag van Prinses Juliana der Nederlanden.

Enkele maanden na de geboorte van Prinses *Juliana* kwamen de besluiten tot stand waarbij voor de Prinses een wapen (K.B. 13 juli 1909, Stb. no. 271) respectievelijk een onderscheidingsvlag (K.B. 8 november 1909, Stb. no. 358) werd vastgesteld. Het wapen was gevierendeeld: 1 en 4 de leeuw

---

13. Het K.B. van 24 augustus 1815 no. 71 schrijft voor dat de Prinsen van Oranje, Kroonprinsen der Nederlanden zullen voeren het Rijkswapen „gevierendeeld met de wapenen van het Prinsdom Oranje zoodanig als Wii die tot dusverre gevoerd hebben". Het eerder aangehaalde K.B. uit 1907 geeft een gedetailleerde beschrijving.

14. ***René van Nassau,*** later van *Chalon*, erft van zijn oom van moederszijde ***Philibert van Chalon*** in 1530 het Prinsdom Oranje, en neemt diens naam en wanen over. *René*'s nalatenschap komt in 1544 aan zijn neef ***Willem*** van Nassau, de latere Vader des Vaderlands, die evenals zijn rechtsopvolgers als Prins van Oranje het wapen van de Chalons als Prinsen van Oranje in hun wapen opnemen.
Zie: J. K. H. de Roo van Alderwerelt, De voorgeschiedenis van het wapen gevoerd door de eerste prins van Orange uit het geslacht van de graven van Nassau, in: Jb. Centraal Bureau voor Genealogie XXV (19711, 29 (met afbeelding van het wapen van de Prinsen van Oranje, Krooaprinsen der Nederlanden).
Dr. E. J. Th. à Th. van der Hoop, Het wapen van Oranje-Nassau in zijn historische oatwikkeling, in: De Nederlandsche Leeuw 1933, 147.
Mr. E. C. M. Leemans-Prins, De hoorn van Oranje, in: Tijdschrift Holland 1979. 94. met fraaie illustraties en uitvoerige litteratuuropgave.

15. Inmiddels zijn bij K.B. van 23 april 1980 de K.B.'s van 10 juli 1907 no. 181 en 13 juli 1909 no. 271 ingetrokken. In dit nieuwe K.B. is het wapen van het Koninkrijk en de Koning bevestigd in enigszins gemoderniseerde beschrijving en is tevens vastgelegd dat Koningin ***Juliana*** na troonsafstand het tot 1948 gevoerde wapen herneemt (zie Bijlage 11). Door de intrekking van de K.B.'s van 1907 en 1909 is het afzonderlijk wapen van de Prins van Oranje vervallen.

van Nassau/Nederland, 2 en 3 de jachthoorn der Oranje's en als hartschild een stierekup (Mecklenburg).

Deze besluiten zijn niet ingetrokken bij de troonopvolging in 1948 en herleven dus nu Hare Majesteit na de troonsafstand op 30 april 1980 niet meer het wapen en de vlag des Konings voert [15].

Wapens en onderscheidingsvlaggen van de overige leden van het Koninklijk Huis.

De wapens van Prins ***Bernhard*** en Prins ***Claus*** zijn volgens een zelfde systeem samengesteld: gevierendeeld: 1 en 4 Nederland, 2 en 3 het vaderlijk wapen, dus respectievelijk Lippe-Biesterveld en Amsberg [16]. Bij Prins ***Bernhard,*** die een gevierendeeld wapen had, is in het bij zijn huwelijk verleende wapen de roos van Lippe in het tweede kwartier en de op een ster geplaatste zwaluw (Biesterfeld) in het derde kwartier opgenomen.

Ook bij de wapens der kinderen van Prinses ***Juliana*** en Prins ***Bernhard,*** van Prinses ***Beatrix*** en Prins ***Claus*** en van Prinses ***Margriet*** en Mr. ***Pieter van Vollenhoven*** is een vaste systematiek gevolgd: gevierendeeld: 1 en 4 Nassau/Nederland, 2 en 3 Oranje en een hartschild met het aangeboren wapen van de vader, waarbij voor de kinderen van Prins ***Bernhard*** alleen de roos van Lippe werd genomen [17].

Voor Mr. ***Pieter van Vollenhoven is*** bij Koninklijk Besluit van 16 april 1968, Stb. no. 225 als wapen het hem aangeboren wapen vastgesteld.

De onderscheidingsvlag van de dochters van Koningin *Juliana* en Prins ***Bernhard*** is vrijwel gelijk aan die uit 1909 voor Prinses ***Juliana:*** een langwerpige ingehoekte oranje vlag met een blauw kruis, op het kruispunt het rijkswapen; aan de broekzijde boven een blauwe jachthoorn en beneden voor Prinses *Juliana* een zwarte stierekop respectievelijk voor de dochters een rolde roos [18].

Prins ***Bernhard*** en Prins ***Claus*** voeren een langwerpige vlag met oranje kruis beladen met het rijkswapen. De onderscheidingsvlag van Prins ***Bernhard*** vertoont aan de broekzijde boven in blauw de Nederlandse leeuw en beneden in zilver de rode roos van Lippe en aan de vluchtzijde 'hetzelfde in omgekeerde volgorde. In de vlag van Prins ***Claus*** zijn de vier vakken blauw met aan de broekzijde boven de Nederlandse leeuw en beneden een burcht van zilver — als symbool voor het Amsberg-wapen — welke figuren aan de vluchtzijde in omgekeerde volgorde zijn herhaald [19].

De overige leden van het Koninklijk Huis verkregen tot dusverre geen onderscheidingsvlaggen.

Koningin ***Wilhelmina*** is na abdicatie het wapen Nassau-Nederland blijven voeren. Na de overgang van de Koninklijke vlag op Koningin ***Juliana*** is voor Prinses ***Wilhelmina*** geen eigen onderscheidingsvlag meer vastgesteld. De Prinses bezigde — en dat lag in haar lijn -- van 1948 tot haar overlijden in 1962 de Nederlandse vlag [20].

16. K.B.'s van 3 mei 1937 no. 3 en 16 febr. 1966 no. 71.
17. K.B.'s van 18 febr. 1938 no. 1, 24 mei 1966 no. 438 en 16 april 1968 no. 225.
18. K.B.'s van 10 nov. 1955 no. 520 en 5 sept. 1960 no. 386.
19. K.B.'s van 18 juni 1937 no. 4 en 16 febr. 1966 no. 71.
20. De ***gegevens*** over de door Prinses ***Wilhelmina*** na 1948 gevoerde vlag en wapen berusten op een vriendelijke mededeling-van het Koninklijk Huisarchief.

Bijlage 1

De tekst van de akte van abdicatie van Koningin Wilhelmina [21].

Heden, den vierden September 1948 des voormiddags te elf en een half ure op het Koninklijk Paleis te Amsterdam heb ik, Wilhelmina, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz, enz., enz. in tegenwoordigheid van mijn geliefde dochter en schoonzoon, bijeengeroepen: de Voorzitters van de beide Kamers der Staten-Generaal, de Ministers, den Vice-President van den Raad van State, de Leiders en Leden der Deputaties uit Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen, den Commissaris der Koningin in de Provincie Noord-Holland, den Burgemeester van Amsterdam en de Directeur van het Kabinet der Koningin, om in hun tegenwoordigheid in een plechtige verklaring uitvoering te geven aan het door mij op den twaalfden Mei j.l. aan land- en rijksgenooten medegedeelde voornemen mijn langdurige regeering te beëindigen en afstand van de Kroon te doen ten behoeve van mijn dochter.

Ik verklaar dat ik na langdurig en rijp beraad, buiten iemands invloed, geheel vrijwillig van dit oogenblik af onherroepelijk afstand doe van mijn koninklijk gezag en waardigheid in het Koninkrijk en van al de rechten daaraan verbonden, deze overdragende aan mijn geliefde dochter en troonopvolgster Juliana, Prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz. om door haar en haar wettige opvolgers bezeten te worden, overeenkomstig de bepalingen van de Grondwet van het Koninkrijk.

Ik beveel dat deze mijn verklaring met mijn handteekening bekrachtigd en van het Grootzegel van het Koninkrijk voorzien, nadat dezelve door mijn dochter en schoonzoon, alsmede door alle autoriteiten thans bij mij vergaderd, onderteekend zal zijn, in het Kabinet der Koningin zal worden bewaard en dat authentieke afschriften zullen worden verzonden aan de beide Kamers der Staten-Generaal, aan den Hoogen Raad der Nederlanden en aan de Staten der Provincies.

Bijlage 11

Tekst van het Koninklijk Besluit van 23 april 1980, no. 3, Stb. 206, tot het voeren van het Koninklijk wapen.

Wij Juliana, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Hebben besloten en besluiten:

Met intrekking van Onze Besluiten van 10 juli 1907 (Stb. 181) en van 13 juli 1909 (Stb. 271) te bepalen als volgt:

Artikel 1

Het wapen, dat door het Koninkrijk der Nederlanden, zowel als door Ons en Onze opvolgers, Koningen der Nederlanden, zal worden gevoerd, is:

in azuur, bezaaid met blokjes van goud, een leeuw van goud, gekroond met een kroon van drie bladeren en twee parelpunten van hetzelfde, getongd en genageld van keel, in de rechtervoorklauw opgeheven houdende in schuinlinkse stand een zwaard van zilver met gevest van goud en in de linker- een

21. Tevens in facsimile afgedrukt in: Koningin Juliana, Officieel gedenkboek ter gelegenheid van de troonsbestijging van Hare Majesteit Koningin Juliana, (Amsterdam, 1948), 240.

bundel van zeven pijlen van zilver met punten van goud, de pijlen te zamen gebonden met een lint mede van goud.

Artikel 2

Aan het in het vorige artikel omschreven wapen kunnen de navolgende uitwendige versierselen worden toegevoegd:

a. tot dekking van het schild de Koninklijke kroon gelijk aan die welke tot dusverre door de Koningen der Nederlanden is gevoerd:
b. als schildhouders twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel:
c. het devies „Je maintiendrai" in Latijnse letters van goud op een lint van azuur.

Artikel 3

Het in artikel 1 omschreven wapen, voorzien van zijn uitwendige versierselen kan worden geplaatst op een mantel van purper, geboord van goud, gevoerd met hermelijn, opgebonden met koorden eindigende in kwasten, beide van goud, en gedekt door een baldakijn van purper, geboord van goud en dragende de Koninklijke kroon.

Artikel 4

Onze mannelijke opvolgers, Koningen der Nederlanden, zullen in plaats van met de Koninklijke kroon, hun wapenschild mogen dekken met een helm, getralied en gesierd van goud, gevoerd van keel, met dekkleden van goud en azuur en gekroond met een gouden helmkroon van drie bladeren en twee parelpunten; helmteken: een vlucht van sabel beladen met een gewelfde schuinbalk van zilver waarop drie lindebladeren van sinopel, met de stelen omhoog.

Artikel 5

Na troonsafstand hernemen Wij het door Hare Majesteit Koningin Wilhelmina in het jaar 1909 voor Ons als Prinses der Nederlanden vastgestelde wapen, zijnde: gevierendeeld: 1 en IV het in artikel 1 omschreven wapen (Nassau - Nederland), 11 en 111 in goud een jachthoorn van azuur, gesnoerd en geopend van keel, beslagen van zilver (Oranje); een hartschild van goud met een aanziende stierenkop met afgerukt halsvel van sabel, gehoornd van zilver, getongd van keel en gekroond met een gouden kroon van drie bladeren (Mecklenburg).

Artikel 6

Aan het in artikel 5 omschreven wapen kunnen de navolgende uitwendige versierselen worden toegevoegd:

a. tot dekking van het schild de Koninklijke kroon:
b. als schildhouders: rechts een leeuw van goud, getongd en genageld van keel, links een griffioen van goud, getongd van keel en genageld van goud.

Dit wapen voorzien van zijn uitwendige versierselen kan worden geplaatst op een mantel van purper, geboord van goud, gevoerd met hermelijn, opgebonden met koorden eindigende in kwasten, beide van goud, gedekt door de Koninklijke kroon.

Artikel 7

Waar in Koninklijke Besluiten wordt verwezen naar de Koninklijke Besluiten van 10 juli 1907 (Stb. 181) en van 13 juli 1909 (Stb. 271) wordt deze verwijzing geacht te geschieden naar dit besluit.

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het Staatsblad, in de Nederlandse Staatscourant en in het Publikatieblad van de Nederlandse Antillen zal worden geplaatst.

De functie van de Nederlandse Regalia,

DOOR DRS. E. ELZENGA.

Op 30 april is Hare Majesteit Koningin Beatrix plechtig ingehuldigd. Ten onrechte wordt deze ceremonie vaak aangeduid als kroning. Het achterwege blijven van een kroning of een plechtige troonsbestijging is juist heel karakteristiek voor de Nederlandse monarchie en heeft zijn wortels in de middeleeuwen.

Hoewel de lage landen bij de zee formeel onder de Duitse keizer stonden, werden in de praktijk de landsheerlijke rechten uitgeoefend door graven, hertogen en bisschoppen. Bij aanvaarding van hun ambt werden zij naar oude gewoonte ingehuldigd. Dit gesuhiedde in de open lucht op speciaal daartoe opgeworpen heuvels, waar ook de volksvergaderingen plaats vonden. Verscheidene van deze zogenaamde Huldtonelen zijn in ons land bewaard gebleven [1]. Tengevolge van de groeiende macht der steden verplaatste de huldigingsceremonie zich naar het plein voor het stadhuis De huldiging was inmiddels onderdeel geworden van een uitgebreide plechtigheid, de Blijde Inkomste genaamd [2]. Nadat de landsheer feestelijk de stad was binnengetrokken vond het hoofdmoment in de ceremonie op een verhoging ten aanschouwe van het samengestroomde volk plaats,: de stedelijke autoriteiten zwoeren trouw aan de nieuwe landsheer, nadat deze de privileges had erkend en bezworen. De heren moesten wel, want zij waren financieel van de steden afhankelijk. In feite werd elke landsheer, die aan het bewind kwam door zijn erfrecht, verplicht te erkennen dat zijn macht beperkt was door de privileges en rechten van zijn onderdanen. De inhuldiging had het karakter gekregen van een contract, waarbij het niet nakomen van de verbintenis door een van beide partijen de andere ontsloeg van zijn eed van trouw.

Onder de Habsburgers worden al deze verschillende landsheerlijke rechten in één persoon verenigd: keizer *Karel V*. Bij diens abdicatie wordt zijn zoon *Filips II* behalve koning van Spanje ook Heer van de Nederlanden met o.a. de titels van Graaf en Hertog [3]. In die hoedanigheid werd hij dan ook op zijn rondreis langs de steden ingehuldigd.

Toen *Filips* in zijn streven naar centralisering van het bestuursapparaat de door hem bezworen privileges aantastte, kwamen de Nederlanden in opstand en zwoeren hun landsheer af. Dit gebeurde in 1581 in het Placaet van Verlatinghe.

Aanvankelijk zochten de Staten koortsachtig naar een nieuwe soeverein [4]. Prinsen en koningen werden daartoe benaderd, zij het met weinig succes. Ook *Willem van Oranje* en later zijn zoon *Maurits* heeft men de soevereiniteit willen aanbieden met de titel van Graaf van Holland en Zeeland. *Willem van Oranje* werd echter vermoord en *Maurits* voelde er niet voor. Derhalve besloten de Staten de soevereiniteit aan zich te hou-

---

1. O.a. de Aelbrechtsberg blij Noorddorp in Noord-Holland en de Spoolderberg bij Zwolle.
2. Sinds de veertiende eeuw in het Hertogdom Brabant. De term „Blijde Incomste" werd op den duur ook gebezigd *voor* het verdrag zelf.
3. Zowel *Karel V* als *Filips II* hadden het voornemen de Nederlanden te verheffen tot een koninkrijk en daarmee af te zonderen van het Duitse keizerrijk; nog in 1570 schreef *Filips* hierover een brief aan *Alva*.
4. In die tijd werden in de Nederlanden de staatstheorieën van Machiavelli aangehangen, waarin de soevereiniteit geacht werd aan het volk te behoren. Een pikant détail is, dat deze ideeën door Spaanse edelen hier waren gepropageerd.

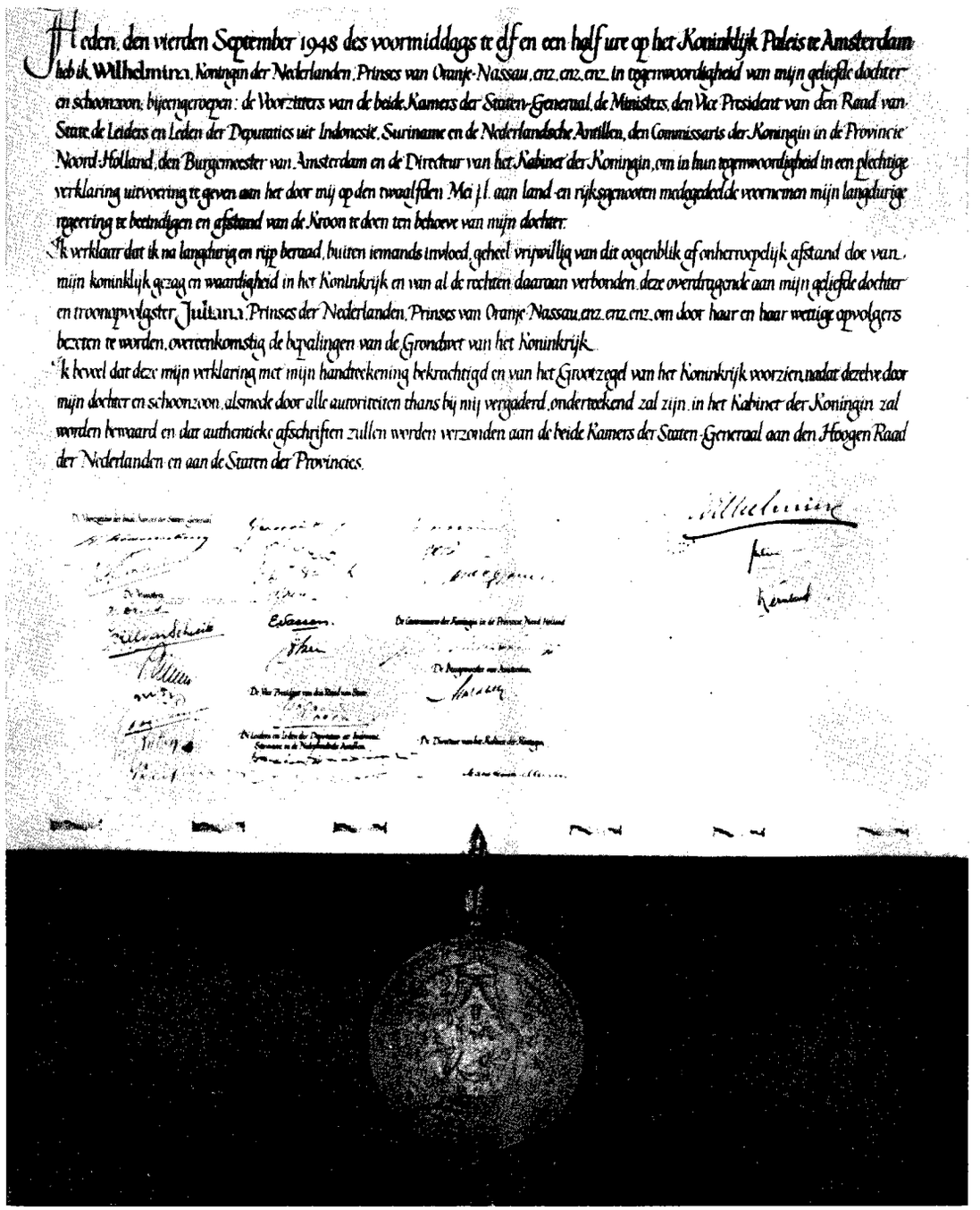

Heden, den vierden September 1948 des voormiddags te elf en een half ure op het Koninklijk Paleis te Amsterdam heb ik, Wilhelmina, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz. in tegenwoordigheid van mijn geliefde dochter en schoonzoon, bijeengeroepen: de Voorzitters van de beide Kamers der Staten-Generaal, de Ministers, den Vice President van den Raad van State, de Leden en Leden der Deputaties uit Indonesië, Suriname en de Nederlandsche Antillen, den Commissaris der Koningin in de Provincie Noord-Holland, den Burgemeester van Amsterdam en de Directeur van het Kabinet der Koningin, om in hun tegenwoordigheid in een plechtige verklaring uitvoering te geven aan het door mij op den twaalfden Mei j.l. aan land- en rijksgenooten medegedeelde voornemen mijn langdurige regeering te beëindigen en afstand van de Kroon te doen ten behoeve van mijn dochter.

Ik verklaar dat ik na langdurig en rijp beraad, buiten iemands invloed, geheel vrijwillig van dit oogenblik af onherroepelijk afstand doe van mijn koninklijk gezag en waardigheid in het Koninkrijk en van al de rechten daaraan verbonden, deze overdragende aan mijn geliefde dochter en troonopvolgster Juliana, Prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz. om door haar en haar wettige opvolgers bezeten te worden, overeenkomstig de bepalingen van de Grondwet van het Koninkrijk.

Ik beveel dat deze mijn verklaring met mijn handtekening bekrachtigd en van het Grootzegel van het Koninkrijk voorzien, nadat dezelve door mijn dochter en schoonzoon, alsmede door alle autoriteiten thans bij mij vergaderd, ondertekend zal zijn, in het Kabinet der Koningin zal worden bewaard en dat authentieke afschriften zullen worden verzonden aan de beide Kamers der Staten-Generaal, aan den Hoogen Raad der Nederlanden en aan de Staten der Provincies.

Wilhelmina

Juliana

Bernhard

De akte van abdicatie van Koningin Wilhelmina.

Kabinet der Koningin.

De kroon

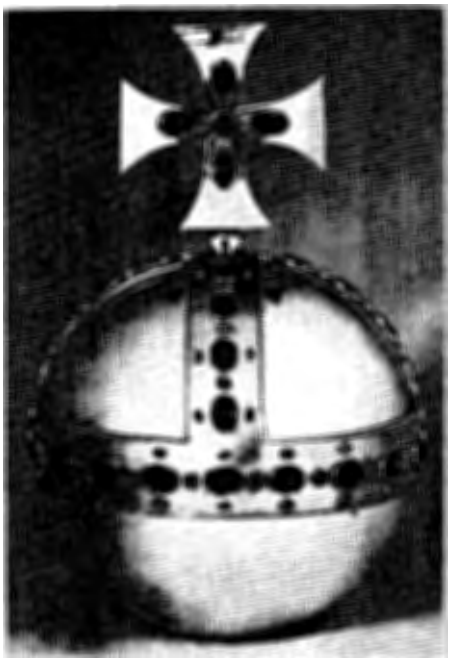

De rijksappel

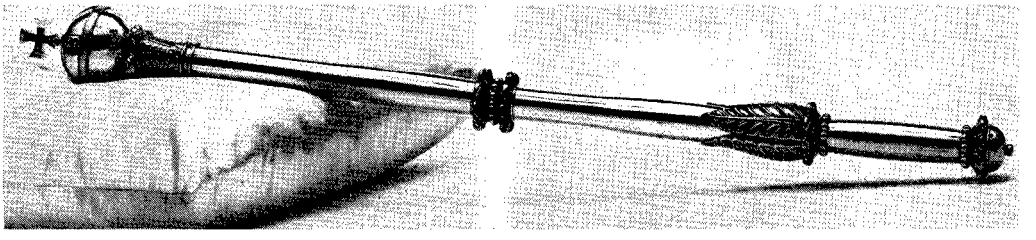

De scepter

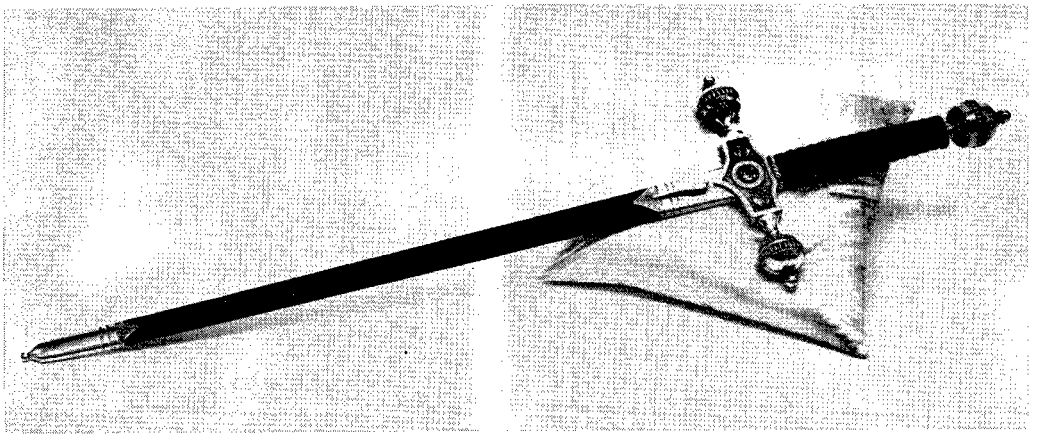

Het rijkszwaard

Alle vervaardigd ter gelegenheid van de inhuldiging van Koning Willem 11 in 1840.

Foto's: A. Dingjan, **'s-Gravenhage.**

den, met als eerste dienaar de Prinsen van Oranje, onder de nu wat vreemde titel van stadhouder [5]

Tot tweemaal toe heeft men het zonder Oranje weten te stellen, maar telkens wist een volksbeweging Oranje weer terug te roepen. Amsterdam speelde daarin een heel eigen rol: de regenten waren anti- en het volk pro-Oranje.

Na de Franse overheersing keerde in 1813 de zoon van de laatste stadhouder, Prins *Willem Frederik* uit zijn ballingschap terug. Hoewel de Nederlanders het huis van Oranje-Nassau graag terug zagen, wilde men de toestand van voor de revolutie niét terug. Een centraal regeringsapparaat nu met aan het hoofd een Oranje als soevereine vorst. Hoewel *Willem Frederik* aanvankelijk bedenkingen koesterde — in een brief aan zijn moeder spreekt hij zijn voorkeur uit voor een stadhouderschap met een bijgestelde Unie van Utrecht — stemde hij toe onder voorwaarde dat een wijze constitutie zou worden opgesteld [6]. Dit alles speelde zich af in Amsterdam.

Op 29 maart 18 14 bood de grondwetcommissie het resultaat van haar arbeid aan op een vergadering van representanten van het Nederlandse volk, die vanwege het grote aantal deelnemers werd gehouden in de Nieuwe Kerk in Amsterdam. In Amsterdam immers had ook de uitroeping van *Willem Frederik* tot soevereine vorst plaats gevonden.

De volgende dag werd in diezelfde kerk de vorst ingehuldigd, op de wijze waarop vroeger de oude soevereinen des lands zich lieten inhuldigen. In plaats van de privileges werd nu de grondwet bezworen. Over de titel van de vorst was nog geen beslissing gevallen. Dat was afhankelijk van de wens van de geallieerden. De gedachten gingen evenwel uit naar Graaf ot Groothertog; voor een Koning was Nederland te klein. Bovendien, *Lodewijk Napoleon* had het koningschap belachelijk gemaakt.

Niettemin is *Willem Frederik* als Koning de geschiedenis ingegaan. Toen in 1815 de wereld opgeschrikt werd door de terugkeer van *Napoleon,* besloten de grote mogendheden op het congres van Wenen, dat de Noordelijke Nederlanden met de Zuidelijke zouden worden verenigd. Daarop nam *Willem I* de koningstitel aan [7]. Vrij spoedig liet hij zich, nu in Brussel, inhuldigen. Opnieuw werd gekozen voor het oude ceremonieel, waarbij de vorst en zijn onderdanen zich op basis van een overeenkomst met elkaar verblinden. Hoewel de koning blijkens een brief aan zijn moeder zich aanvankelijk nog een tweede ceremonie met een kroning had voorgesteld, zal de gang van zaken in de overige protestantse koninkrijken hem van dit idee hebben afgeholpen [8]. Bovendien was de formulering in de nieuwe grondwet in dit opzicht ook behulpzaam: „De kroon der Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Majesteit *Willem Frederik,* Prins van Oranje-Nassau, om door Hem en door Zijne wettige nakomelingen te worden

5. Niettemin zijn herhaaldelijk pogingen ondernomen om de stadhouders tot landsheer te verheffen. Het was altijd Holland, en vooral Amsterdam, dat echter dwars lag.
6. De brief van *Willem Frederik* aan zijn moeder van 10 maart 1813, in antwoord op haar brief van 5 maart. Correspondentie van de Stadhouderlijke Familie 1777—1820 ('s-Gravenhage 1936).
7. Ondanks de latere kritiek op deze „eigenmachtige" verheffing kon *Willem Frederik* zich gerechtigd achten tot deze stap, omdat volgens oud gebruik alleen de keizer en de paus bevoegd waren tot het creëren van een koninkrijk. De geallieerden hadden de beslissing tot de verheffing genomen en daartoe behoorde de Oostenrijkse keizer. Uit de notulen van de grondwetscommissie (28 december 1813) blijkt, dat men ook in die kring er zo over had gedacht.

bezeten erfelijk, overeenkomstig de volgende bepalingen". Hiermee werd tevens de discussie over de herkomst van de soevereiniteit omzeild. Een kroaing, hetzij door een geestelijke, van welke signatuur ook, hetzij door de kamervoorzitter, hetzij door de koning zelf, zou die zeker hebben opgeroepen.

De regalia, die voor de inhuldiging van 18 15 waren vervaardigd, o.a. kroon, rijksappel en scepter fungeerden dus uitsluitend als symbool, misschien de reden waarom ze niet al te kostbaar waren uitgevoerd. Voor de inhuldiging van koning *Willem II* in 1840 werden nieuwe regalia vervaardigd, evenals het rijkszwaard en de rijksbanier. Hoewel kostbaarder van uitvoering zijn ook bij het tweede ontwerp weinig vrijheden ten opzichte van de algemene heraldische voorschriften gepermitteerd. Bovendien waren voor de edelstenen en de parels imitaties gebruikt.

De rol die de regalia hebben te vervullen bij de inhuldigingsceremonie is dus louter symbolisch. Werden ze in 1840 nog plechtig meegedragen in de koninklijke stoet, sinds 1849 liggen ze te pronk op een credenstafel, midden in de kerk [8]. Een exemplaar van de grondwet ligt ook op die tafel, als basis voor het contract dat koning en volk met elkaar sluiten.

De overlevering wil, dat toen *Karel V* in 1555 in de vergadering van de Staten-Generaal de macht overdroeg aan zijn zoon *Filips,* de regalia ook op een kussen bij de troon lagen.

Willen we de beeldtaal van de regalia in woorden uitdrukken, dan is de kroon op te vatten als symbool van de soevereiniteit van de Nederlanden en de waardigheid van het staatshoofd; de rijksappel symboliseert het gebied waar het staatshoofd die waardigheid bekleedt; de scepter verbeeldt het gezag en het rijkszwaard de macht.

Dit alles in overweging nemend mogen we stellen, dat de inhuldigingsceremonie, zoals die de dertigste april heeft plaatsgehad een zuivere weergave is van de ontwikkeling die de Nederlanden vanaf de middeleeuwen hebben doorgemaakt, een ontwikkelingsgang waarbij de Oranje's al vroeg actief betrokken waren.

8. Een credenstafel is eigenlijk een „bijzettafel", waarop de spijzen werden neergezet om te worden voorgeproefd op hun betrouwbaarheid. Ook werd daarvoor wel een buffet gebruikt, een credenskast. In de misliturgie in de R.K.-kerk is het een tafel opzij van het altaar, waar de benodigdheden voor de mis worden klaargezet.

De geschiedenis van het Rijkswapen en het Koninklijk grootzegel [1],

DOOR L. G. KARPER.

1n1eiding.

De troonswisseling, waarbij de belangstelling natuurlijk in de eerste plaats uitgaat naar de vorstelijke personen, de positie van ons Koningshuis en de protocollaire staatsrechtelijke gebeurtenissen daaromheen, biedt evenwel ook een ongezochte gelegenheid aandacht te schenken aan in de traditie gewortelde gebruiken, zoals die tot uiting komen in de heraldiek van het Oranjehuis.

Niet ontkend kan worden dat in het klimaat van de heden-

1. Met veel dank aan Mevrouw Mr. E. C. M. Leemsns-Prins en Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg voor het critisch bekijken van deze tekst.

daagse nuchtere werkelijkheid de onderscheidingstekens (zoals dat van de Nederlandse Spoorwegen en dergelijke) van geheel andere aard zijn dan de wapens in tijden, die vaak ten onrechte als „romantisch" worden aangeduid.

Zoals elk land als herkenningsteken en uitbeelding van de nationale eenheid een vlag voert, hebben de meeste naties (en veelal ook daarvan deel uitmakende gebiedsdelen), alsook orden, geslachten en hoogwaardigheidsbeklederds, bovendien een onderscheidingsteken, bestaande uit van verre goed herkenbare, gekleurde voorstellingen, aangeduid als blazoen of wapen. Het Koninkrijk der Nederlanden en zijn vorstenhuis maakt hierop geen uitzondering.

Bronvermelding.

Centraal archief ministerie van Justitie.

Algemeen Rijksarchief,

Mr. Elisabeth C. M. [Leemans-] Prins, Bijdrage tot de kennis van het Koninklijk zegel der Nederlanden alias het Rijks- of Staatszegel 1814-1948, in: De Nederlandsche Leeuw 1949, 212, met aanvullingen in jrg. 1950, 60 en 1951, 318 en 337.

Mr. E. C. M. Leemans-Prins, Les origines des armoiries royales et de l'état des Pays-Bas„ in: Recueil du septième congres international des sciences généalogique et héraldique, La Haye, 19'64, 117.

Mr. 0. Schutte, Catalogus der zegelstampels, berustende in het Koninklijk Penningkabinet en enige andere verzamelingen, in: De Nedeclandswhe Leeuw 1971, 329 en 386.

Koninklijk wapen en rijkswapen.

Minder dan zes weken na het optreden van Prins *Willem Frederik* als Souverein Vorst, op 6 december 1813, stelde hij voor zichzelf een wapen vast, Dit wapen, gedetailleerd beschreven in het Souverein besluit van 14 januari 1814, nr. 133, Stb. 9, was geïnspireerd door het wapen van Nassau en dat der Staten-Generaal tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden van 1581 tot 1795. Het wordt omschreven als: „een klimmende leeuw van goud, gekroond met een Koninklijke kroon van hetzelfde metaal, geklauwd en getongd van azuur, houdende in den regter voorklauw een opgeheven zwaard en in den linker voorklauw een bundel pijlen, op een veld van keel".

De heraldische kleuren (ook die van het veld of schild) zullen later worden gewijzigd en er zullen versierselen aan worden toegevoegd, maar het eigenlijke symbool, de klimmende leeuw van goud, is tot op de dag van vandaag gehandhaafd.

Dat de Souvereine Vorst beoogde zijn wapen ook als rijkswapen te doen beschouwen blijkt uit artikel 11 van meergenoemd 'besluit, luidende: Het tegenwoordig besluit zal op de gewone wijze worden gepubliceerd en geïnsereerd in het Staatsblad; zullende tevens aan de hoofden der verschillende takken van publiek bestuur een genoegzaam aantal afdrukken van het bij artikel 1 omschreven Wapen worden toegezonden, ten einde de bij hun voor den publieken 'dienst te gebruiken cachetten, dien overeenkomstig te doen vervaardigen, met dien verstande, dat ieder op het voor zijne administratie bestemde cachet de benaming dier administratie vermelde.

De vereniging van alle Nederlandse provinciën tot één koninkrijk maakte het reeds anderhalf jaar later wenselijk het wapen nader vast te stellen. Dit geschiedde bij Koninklijk besluit van 24 augustus 1815, nr. 71, Stb. 46. Niet alleen wordt het wapen daarin meer afgemeten omschreven maar ook wordt uitdrukkelijk bepaald dat het Koninklijk wapen tevens rijkswapen zal zijn en wel als volgt:

Art. 1. Het wapen van het Koningrijk der Nederlanden, zoowel als dat van Ons en Onze Successeuren, Koningen der Nederlanden, zal bestaan in Ons aangeboren Geslachtswapen van Nassau, zijnde een klimmende Leeuw van goud, getongd van heel, up een veld van Azur, bezaaid met gouden blokken, welk wapen Wij als nu vermeerderen door te bepalen dat de Leeuw zal zijn gekroond met eene Koninklijke Kroon, en dat hij in den rechter voorklauw een opgeheven zwaard houden zal, en in de linker een bundel pijlen met gouden punten, de punten om hoog en de pijlen met een gouden lint te zamen gebonden.

In principe wijkt de nieuwe omschrijving niet af van de oorspronkelijke in het Souverein besluit van 18 14. Evenmin is dit het geval ten aanzien van de dekking der wapenschilden met de Koninklijke kroon en het aanbrengen van twee gekroonde leeuwen als schildhouders of tenants. Laatstbedoelde leeuwen worden afgebeeld als „aanziende" leeuwen (en face, dus) . Nieuw is wel de invoering van het devies „ Je Maintiendrai", op een niet nader bepaalde wijze aan te brengen. In de praktijk werd dit devies vermeld op een lint aan de onderzijde van het wapen en wel zodanig dat de uiteinden tevens dienst doen als standplaats voor de tenants of schildhouders. De bovenbedoelde compositie bleef tot 1907 'ongewijzigd in stand. In die periode werden alleen brisures aangebracht ten behoeve van de wapenschilden van individuele leden van het Koninklijk Huis.

Koninklijke besluiten van 1907 en 1909.

De vervanging van het Koninklijk besluit van 1815 door dat van 10 juli 1907, Stb. 181, gewijzigd en aangevuld bij Koninklijk besluit van 13 juli 1909, Stb. 271, bracht weliswaar geen principiële wijziging maar wel enkele opmerkelijke veranderingen in het wapen aan. In art. 1 van het besluit van 1907 wordt dit als volgt omschreven:

Het wapen, dat door het Koninkrijk der Nederlanden, zoowel als door Ons en Onze opvolgers, Koningen der Nederlanden, zal worden gevoerd, is: in azuur, bezaaid met staande blokjes van goud, een klimmende rechtsgewende leeuw van goud, gekroond met eene kroon van drie bladen en twee parelpunten van hetzelfde, 'getongd en genageld van keel, in den rechtervoorklauw opgeheven houdende in schuinlinkschen stand een ontbloot Romeinsch zwaard van zilver, met gevest van goud, en in den linker een bundel van zeven pijlen van zilver, met punten van goud, de punten omhoog, en de pijlen te zamen gebonden met een lint van goud.

Voorts wordt bepaald dat:

1. de twee heraldische leeuwen, de tenants of schildhouders, ongekroond zullen zijn en niet meer en face maar en profil worden afgebeeld;
2. het devies „ Je maintiendrai" in Latijnse letters van goud op een lint van azuur wordt gevoerd:
3. het in artikel 1 omschreven wapen, voorzien van zijn uitwendige versierselen, kan worden geplaatst op een mantel van purper, geboord van goud, gevoerd met hermelijn, opgebonden met koorden, eindigende in kwasten, beide van goud, en gedekt door een baldakijn van purper, geboord van goud en dragende de Koninklijke Kroon, gelijkvormig aan die welke reeds door Koning *Willem I* op zijn wapenschild werd gevoerd.

Dit is in het kort de wordingsgeschiedenis van het Koninklijk wapen, tevens rijkswapen, tot het K.B. van 23 april 1980, Stb.

206, waarbij dit wapen opnieuw wordt vastgesteld en Koningin *Juliana* na troonsafstand het haar aangeboren wapen herneemt (zie Bijlage 11 op kolom 106).

Herkomst.

De voorstellingen in het wapen zijn ontleend, zowel, aan de blazoenen van Nassau en het Prinsdom Oranje als aan het wapen van de Staten-Generaal tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden. Uit het wapen van Chalon stamt het devies Je maintiendrai (Chalon)". De Nassause leeuw wordt afgebeeld met de attributen van de zg. ,,Statenleeuw" (zwaard en pijlenbundel). Aan het geheel zijn toegevoegd de kronen ter uitdrukking van de verheffing van het uit beide vorstenhuizen voortgekomen geslacht tot de koninklijke waardigheid. De hoorn van Oranje komt wel voor in de brisures ten behoeve van de leden van het Koninklijk Huis (zie o.m. K.B. van 27 aug. 1908, Stb. 291 en K.B. van 13 juli 1909, Stb. 271).

Het zinnebeeld van de samengebonden pijlen stamt uit de klassieke oudheid. Er wordt mee aangeduid dat, hoewel elke pijl afzonderlijk betrekkelijk zwak en breekbaar is, zij te zamen een grote weerstandkracht kunnen opbrengen en de veiligheid is gelegen in samenwerking en lotsverbondenheid. Het oorspronkelijke zegel van de Staten-Generaal, daterend van 1578, vertoont een bundel van zeventien pijlen, aanduidende het aantal der toenmalige provincies. De Staten-Generaal bedienden zich hiervan tot aan het einde van het stadhouderlijke tijdperk, januari 1795. Een nieuw zegel, vastgesteld bij besluit van 27 juli 1662, met bundel van zeven pijlen, symboliseerde de zeven provincies verenigd in de Unie van Utrecht, werd nimmer ingevoerd. In het Souverein besluit van 1814 en het Koninklijk besluit van 1815 wordt slechts gesproken van een ,,bundel pijlen". Op de afbeeldingen van de wapens, gebaseerd op deze besluiten, kan men zeven pijlen waarnemen. Dit getal wordt voor het eerst in het Koninklijk besluit vaa 10 juli 1907, Stb. 181, met zoveel woorden vastgesteld [2].

Koninklijk Grootzegel.

Evenals de zegels aan oude charters (dat zijn op perkament geschreven grossen van oorkonden) bestaat het Koninklijk Grootzegel uit twee 'delen en wordt het vervaardigd in was met behulp van twee in negatief reliëf gesneden stempels. De voorzijde is het eigenlijke zegel, waarop voorkomt een door de Koning(m) gekozen afbeelding. De keerzijde, tegen- of contrazegel genaamd, wordt gevormd door het Konings- of Rijkswapen, al of niet met randschrift, vermeldende de naam en titels van de vorst(in).

Anders dan het Koninklijk of Rijkswapen wordt het Grootzegel niet beheerst door een wettelijke regeling. In zijn brief van 17 mei 1893, nr. 46/15, schrijft de Hoge Raad van Adel hierover aan de minister van Justitie als volgt: ,,In tegenstelling met het wapen is Bet zegel des Konings nimmer vastgesteld, 'terwijl zulks in strijd zoude zijn met het algemeen gebruik.

Iedere vorst neemt een nieuw zegel aan en het staat hem vrij daarop te laten afbeelden wat hem goeddunkt. Dient het zegel echter voor regeeringszaken en laat Hij daarop zijn wapen plaatsen, dan moet dat wapen natuurlijk in overeenstemming zijn met het bepaalde in het Koninklijk besluit van 24 Augustus 1815 No. 72 en 24 Juni 1816 No. 77. Voor het overige is Hij door geen wettelijk voorschrift gebonden en kan Hij aan het zegel dien vorm geven die Hem goeddunkt."

2. Mevrouw Mr. E. C. M. Leemans-Prins geeft in haar ,,discours" onder de titel ,,Les origines des armoiries royales et de l'état des Pays-Bas". gepubliceerd in ,,Recueil du Septième Congrès International des Sciences Généalogique et Héraldique, La Haye 1964" een boeiende uiteenzetting over de oorsprong van het Staten-Wapen, alsook over de symboliek van de pijlenbundel.

In de oude tijd, tot en met de late middeleeuwen, hadden de zegels van landsheren (vorsten, hertogen, graven, bisschoppen, enz.) op of aan documenten dezelfde agnoscerende waarde als het plaatsen van een handtekening nu. Het zegel aan een middeleeuws charter dient als bewijs van echtheid of erkenning van geldigheid. Deze functie 'heeft het hierbedoelde Grootzegel nimmer gehad. Het aanbrengen ervan op of aan belangrijke staatsstukken, zoals bijvoorbeeld ratificatie-oorkonden van verdragen, akten van abdicatie of souverainiteitsoverdracht, enz., alsook Koninklijke volmachten, bennemingsbrieven en adelsdiploma's heeft slechts 'symbolische betekenis. Op zichzelf kan er geen legaliserende waarde of enig ander rechtsgevolg aan worden toegekend.

Heraldiek en prerogatief.

Gelijk aan het aanbrengen van een watermerk in papier, stamt het bezegelen van documenten uit de middeleeuwen. Aanvankelijk staat het in de plaats van de huidige handtekening, later wordt het een romantisch overblijfsel. Watermerken in papier dienen tegenwoordig nog slechts voor zakelijke doeleinden en ten verhoging van de onvervalsbaarheid (b.v. van bankpapier). De heraldiek is er thans vreemd aan. Dit laatste kan stellig niet gezegd worden van het Koninklijk of Rijkswapen en evenmin van het Koninklijk Grootzegel. Beiden houden de heraldiek als cultuuruiting levend en behoren evenzeer tot de traditionele rechten van het Koningschap als de koninklijke prerogatieven (de in de Grondwet uitdrukkelijk aan de Koning voorbehouden bevoegdheden) zoals het recht van gratie, het verlenen van adeldom en het recht van de munt.

Prins Willem Frederik

,,Gij wilt het Nederlanders! dat ik u meer zal zijn, dan ik u, zonder mijne afwezigheid, zoude geweest zijn. Uw vertrouwen, uwe liefde legt de souvereiniteit in mijne handen, en van alle zijden dringt men op de aanneming daarvan, wijl de nood van het vaderland, wijl de toestand van Europa dit vordert. Welaan dan, ik zal mijne bedenkingen aan uwe wenschen opofferen; ik aanvaarde wat Nederland mij aanbiedt, maar ik aanvaarde het ook alleen onder waarborging eener wijze constitutie, welke uwe vrijheid tegen volgende mogelijke misbruiken verzekert; ik aanvaarde het, in het volle gevoel der verpligting, welke mij deze aanneming oplegt."

Aldus lezen we in de proclamatie van Prins *Willem Frederik, zoon* van de in 1795 uitgeweken en in 1806 overleden erfstadhouder *Willem V* ,,gedaan op het Raadhuis van Amsterdam, den 2en December 1813".

Daarmede was in feite het koninkrijk en de koninklijke dynastie van het Huis van Oranje-Nassau geboren. Prins *Willem Frederik*, voorlopig nog aangeduid als ,,Souverein Vorst", maar in de volksmond reeds ,,Koning" genoemd, nam op 6 december 18 13 de overheidstaak op zich. Voorshands regeerde hij als een absoluut vorst.

Grootzegel van de Souvereine Vorst.

Zoals gezegd, verscheen reeds op 14 januari 1814 het besluit in het staatsblad nr. 9, waarbij voor de Souvereine Vorst een wapen werd vastgesteld. Ongeveer te zelfder tijd werd een Ruiterzegel gesneden, rond van vorm, diameter 10 cm., voorstellende de vorst als een geharnaste ridder met gesloten vizier, te paard naar (heraldisch) links rijdend, houdende in de rech-

terhand Oen ontbloot zwaard en aan de linkerarm een schild met het wapen van de Souvereine Vorst, zoals vastgesteld bij het meergenoemde besluit van 14 januari 18 14, welk wapen ook herhaalde malen was voorgesteld op de dekkleden van het paard. Het randschrift luidde: Willem d(oor) d(e) g (enade) g (ods) Prins van Oranje-Nassau souverein vorst der Vereenigde Nederlanden.

Twee dingen vallen hierbij op. Ten eerste het vermelden van de titel „Prins van Oranje-Nassau". Hoezeer ***Willem Frederik*** aan deze titel hechtte blijkt ook uit diens proclamatie van 16 mei 1815, Stb. 27, waarbij werd bepaald dat de kroonprins de titel „Prins van Oranje" zou dragen. Dit alles kennelijk om te voorkomen dat de Koningstitel het aloude „Prins van Oranje" in de vergetelheid zou doen geraken. Sindsdien wordt op alle grootzegels van koningen en regerende koninginnen, alsok in het intitulé van wetten en Koninklijke besluiten, achter de titel „Koning(in) der Nederlanden" vermeld „Prins(es) van Oranje-Nassau". Het Grootzegel levert, zo zou men kunnen zeggen, naast de symbolische betekenis in historisch-heraldische zin, ook een bijdrage aan een ander historisch facet, namelijk de instandhouding van de oorspronkelijke titel van de prinsen uit een geslacht dat voor ons vaderland zo veel heeft betekend. Een ander opvallend feit is dat in het randschrift gesproken wordt van „Vereenigde Nederlanden", een herinnering aan de Republiek der Verenigde Nederlanden, daarbij vooruitlopend op het desbetreffende besluit van het Congres der Verbonden Mogendheden te Wenen. De vereniging van de noordelijke provincies met die van België tot één Koninkrijk der Nederlanden kwam onder de druk van de vlucht van Napoleon van Elba, weliswaar vroeger dan voorzien, maar toch eerst op 16 maart 1815 tot stand.

Als contrazegel van dit Grootzegel werd blijkbaar gebruikt een zogenaamd wapenzegel, met de afbeelding van het officie01 vastgestelde Rijkswapen, zonder randschrift, maar met de wapenspreuk „Je Maintiendrai", welke spreuk echter niet in het besluit van 1814 wordt genoemd.

Het bovenomschreven zegel moet beschouwd worden als de voorloper van het Koninklijk Grootzegel. Het wordt ook als „Grootzegel" aangeduid in een nota van de heer G. A. N. T. Jansen van Afferden, referendaris bij het departement van Justitie, d.d. 26 oktober 1897. In deze nota kan men hierover onder meer lezen „..... Verder is gebleken dat gemeld Grootzegel destijds, en meer bepaald tot in het midden van het jaar 1815, ook wel werd afgestaan aan den Hoogen Raad van Adel, voor het bezegelen van Adelsdiploma's. Zoo is daarmede bijvoorbeeld bezegeld het diploma der benoeming van den Hertog van Wellington tot Prins van Waterloo, d.d. 18 Juli 1815. Uit de stukken blijkt dat van gemeld Grootzegel van den Souvereinen Vorst alsnog werd gebruik gemaakt, omdat de Raad geen kans zag het nieuwe Grootzegel (het Koninklijke) tijdig gereed te hebben."

Grootzegel Koning Willem 1 1815-1840.

Het ruiterzegel.

In 18 15 'werd het eerste Koninklijke Grootzegel vervaardigd, een ruiterzegel, dat als twee druppels water geleek op het bovenomschreven ruiterzegel van de Souvereine Vorst, evenwel met dit verschil dat het wapenschild aan de linkerarm het Rijkswapen vertoont, als vastgesteld bij Koninklijk besluit van 24 augustus 1815, nr. 71, Stb. 46. Bovendien is het randschrift in overeenstemming met de gewijzigde omstandigheden. Het Weens Congres had namelijk ***Willem I,*** als compensatie voor het verlies, van Nassau-Dillenburg c.a., het hertogdom Luxemburg, verheven tot groothertogdom, toegewezen. Dit bracht evenwel een merkwaardige implicatie met zich mede, want als Groothertog van Luxemburg was ***Willem I*** ook lid van de „Duitse Bond" met alle daaraan verbonden (ook militaire) verplichtingen. Maar ongetwijfeld beschouwde de Koning deze situatie als van tijdelijke aard en was zijn streven er op gericht dit gebied als de achttiende provincie in het Rijk op te nemen, waartoe de Gromdwet van 1815 de mogelijkheid openhield. De afscheiding van België maakte een einde aan deze aspiratie. Na 1830 bestond er tussen Nederland en Luxemburg nog slechts de personele unie. In overeenstemming met deze orde van zaken, zowel vóór als na 1830, luidt het randschrift: Willem D. G. G. koning d. Nederl. P. V. 0. Nassau Groothert. v. Luxemburg (Willem door Gods Genade Koning der Nederlanden Prins van Oranje-Nassau Groothertog van Luxemburg). De vervaardiger van dit zegel is niet bekend. Middellijn 10 cm.

Het troonzegel.

Vermoedelijk om het comstitutionele karakter van het koningschap te accentueren wordt in 1819 Oen tweede Grootzegel, bekend als het Troonzegel, gesneden. Het beeldt uit de gekroonde Koning gezeten op de troon met in de rechterhand een opgeheven zwaard en in de gebogen linkerarm een stenen wetstafel met het opschrift: Grondwet. Het is in gebruik geweest van 1819 tot 1840, het jaar waarin ***Willem I*** afstand deed van de troon. Blijkens signatuur en jaartal werd het zegel gesneden door A. F. Michaut, stempelsnijder bij 's Rijks Munt te Utrecht[3]. Dit zeg01 is voor het laatst gebruikt ter bezegeling van de akte van abdicatie, d.d. 7 oktober 1840. Middellijn 1 1 ½ cm.

Contrazegels.

Als tegen- of contrazegel werd gebruikt een zegel met afbeelding van het Koninklijk of Rijkswapen, bedoeld in het Koninklijk besluit van 24 augustus 1815, nr. 71, al dan niet met een randschrift.

Ruiterzegel Willem II en Willem III 1840-1890.

Mevrouw Mr. E. Prins[4] constateert dat de zegels aan adelsbullen In de periode 1840-1849 geheel en al dezelfde voorstelling vertonen als het Ruiterzegel van 1815, zij het dat in het randschrift „Willem I" veranderd is in „Willem II". Zij concludeert daaruit dat dit zegel in 1840 voor *Willem II* versneden moet zijm.

De heer Jansen van Afferden gaat in zijn meergenoemde nota van 26 oktober 1897 nog een stapje verder door te vermelden dat: „ . . . . het randschrift telkens in overeenstemming werd gebracht met den nieuwen toestand (alzoo niet alleen bij het optreden van ***Willem I*** als Koning maar ook bij ***Willem II*** en ***Willem III***)".

Dit laatste wordt evenwel door mevrouw Prins bestreden. Zij stelt: „Er zijn echter enige zo kenmerkende verschillen, dat hier geen sprake kan zijn van versnijden van den bestaanden stempel, die voor 's Konings vader en grootvader had gediend. Met name zijn de blokjes van het Nassauwapen op het nieuwe zeg01 staand en groter afgebeeld. Het randschrift op het zegel 1815-1849 in rechte (Latijnse) letters luidt hier in Gotische letters."

Meer nog dan het karakter der letters in het randschrift,

3. Mevrouw Mr. E. C. M. Prins (zie bronvermelding).
4. Zie bronvermelding.

scheen — hoewel de betekenis ervan volstrekt gelijk bleef — de volgorde der woorden en de gebruikte afkortingen haar opinie te bevestigen. Expertise heeft inmiddels uitgewezen dat het 'oorspronkelijke zegel van ***Willem I*** ook voor *Willem III* is gebruikt. In 1849 werd onder meer het randschrift (in gothische letters) nieuw ingegraveerd [5].

Portretzegels van Willem II en Willem 111.

Alvorens de Grootzegels van de Koninginnen ***Wilhelmina*** en ***Juliana te*** bezien lijkt het ter wille van de historische chronologie wenselijk de zegels met beeltenis van ***Willem II*** en ***Willem III*** te vermelden. Het zegel van ***Willem II*** 1840-1849 vertoont het hoofd van de Koning „en profil" naar rechts gekeerd. Dat van *Willem III* 1849-1890 eveneens het hoofd van de vorst „en profil" maar naar links gewend. Opmerkelijk is dat in het randschrift de titel „Prins van Oranje-Nassau" ontbreekt. Beide zegels, waarvan zelden gebruik werd gemaakt, hebben een middellijn van 1 1½ cm. Zij zijn gesneden door respectievelijk J. P. Schouberg en D. van der Kellen, beiden als stempelsnijder verbonden aan 's Rijks Munt.

Grootzegel Koningin Wilhelmina.

Ruiterzegel 1891—1898.

Voor een goed begrip van de zegel-geschiedenis lijkt het wenselijk andermaal de reeds enkele keren geciteerde referendaris Jansen van Afferden aan het woord te laten. In zijn meergenoemde nota van 1897 merkt hij met betrekking tot het Ruiterzegel van ***Willem III*** nog op: „.....Na het overlijden van den laatsten Koning was men aanvankelijk van plan om het bestaande Grootzegel voor Adelsdiploma's alleen in zoverre te wijzigen dat het randschrift, luidende: "Willem III bij de Gratie Gods ..... enz." voortaan zou luiden: „Wilhelmina bij de Gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau"."

Blijkbaar en terecht is men tijdig op dit voornemen teruggekomen. Nog #afgezien van het feit dat het hierbedoelde zegel van ***Willem I,*** zoals het laatstelijk voor ***Willem III*** werd versneden, als een weinig gelukkige navolging van een middeleeuws ridderzegel mag worden aangemerkt, zou het toch al te gek zijn 'geweest een jonge vorstin een zegel te doen gebruiken waarop een geharnaste ridder staat afgebeeld. Niettemin, al was de edelman in zijn ijzeren wapenrusting van de baan, het paard bleef in beeld.

Bij rapport van de minister van Justitie aan de Koningin-Weduwe Regentes, van 12 juni 1891, nr. 83 werd machtiging gevraagd om een geheel nieuw Grootzegel te doen vervaardigen. De machtiging werd verleend bij Kabinetsrescript d.d. 17 juni 1891. De beschrijving van dit, voornamelijk voor adelsdiploma's bestemde zegel, luidt als volgt: „Op een effen achtergrond Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, gezeten op een stappend en naar links gewend paard, gaande op een grasgrond, 'waaruit zich een bloeiende en vruchtdragende oranjestruik verheft: de Koaingin is getooid met de Koninklijke Kroon, en gekleed met een lange afhangende mantel op de borst bevestigd met een gesp; in de rechterhand houdt zij den scepter, in de linkerhand den Rijksappel; in den rechterbovenhoek van het zegel is afgebeeld het Koninklijk of Rijkswapen, geplaatst in een ruitvormig schild, en gedekt door de Koninklijke Kroon. Randschrift in gothische letters: „Wilhelmina, b. d. g. Gods Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau"."

5. Informatie van Mr. 0. Schutte, secretaris van de Hoge Raad van adel.

Aangezien toen in de Luxemburgse constitutie nog de „Salische" (mannelijke) erfopvolging gold, ging het Groothertogdom over aan de Walramse tak van de Naasau's. Het randschrift werd aan de nieuwe situatie aangepast.

Mevrouw Mr. Elisabeth Prins (zie bronvermelding) kan in haar reeds enkele malen aangehaalde artikel geen waardering opbrengen voor dit werkstuk van een ontwerper waarvan alleen de initialen „W. M." bekend zijn.

De aanblik van dit zegel is inderdaad weinig boeiend en spreekt niet tot de verbeelding. De figuur van de Koningin, dwars op de paarderug geplant, poseert zeker niet als een amazone, hetgeen ongetwijfeld wel de bedoeling zal zijn geweest. De 'bloeiende oranjeboom tussen de benen van het paard kan als zinnebeeld evenmin indruk maken. Een verklaring voor deze niet gelukkige keuze kan wellicht gelegen zijn in het feit dat om onbekende reden de Hoge Raad van Adel niet om advies werd gevraagd. Het hierbedoelde zegel is van 1891 tot 1898 in gebruik geweest bij het ministerie van Justitie tot het bezegelen van adelsdiploma's.

Troonzegel 1898-1948.

Van meer allure, verbeeldingskracht en zin voor heraldiek getuigt het zegel dat in 1898 voor Koningin *Wilhelmina,* bij gelegenheid van haar inhuldiging, in renaissance-stijl werd gesneden door Heinrich Jauner, Oostenrijks medailleur.

Het zegel vertoont de Koningin, gezeten op de troon met aan weerszijde allegorische voorstellingen symboliserende „Oost-Indië" ter rechterzijde van de troon en „West-Indië" aan de linkerkant. De zinnebeeldige voorstellingen zijn gekozen op aanbeveling van de toenmalige Algemene Rijksarchivaris, Jhr. Mr. Th. H. F. van Riemsdijk, aan wiens advies d.d. 25 oktober 1898, het volgende 'citaat is ontleend: „Bij de vernieuwing van het octrooi der Oost-Indische Compagnie in 1702 werd een uiterst fraaie gedenkpenning geslagen, waarop die compagnie wondt voorgesteld als eene vrouw met eene uit voorstevens van schepen gevormde kroon op het hoofd en in de hand houdende het zwaard met de lauwerkrans van het wapen van Batavia. Dat dit zinnebeeld meermalen is gebruikt blijkt uit de medaille in 1752 vervaardigd ter eere van den Gouverneur-Generaal 'Baron van Imhoff, waarop het eveneens is voorgesteld. Daar het dus gebruikelijk was de Compagnie en de door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië bestuurde Koloniën op die wijze aan te duiden, verdient het aanbeveling dit model te kiezen, waar men naar eene zinspeling op de Oost-Indische bezittingen zoekt. Deze vrouw zou aan de rechterhand van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina geplaatst 'kunnen worden, met de linkerhand de draperie kunnen oplichten en in de rechterhand het gelauwerde zwaard kunnen houden.

Aan de andere zijde van den troon zou de figuur geplaatst moeten worden, die op de West-Indische Koloniën betrekking heeft. Suriname is, voorzover met zekerheid bekend is, de eenige onzer koloniën, die een eigen wapen heeft. Een van de schildhouders van dat wapen een Indiaan, zou met de eene hand de slippen van het paviljoen en met de andere dit wapen kunnen vasthouden. Op die wijze zou ook van onze West-Indische bezittingen eene zinnebeeldige voorstelling verkregen worden die een historischen grond heeft en naar het mij voorkomt goed aan het beoogde doel zou beantwoorden."

Het troonzegel is groter dan alle voorgaande zegels: middellijn 12 c.m.. Randschrift: „Wilhelmina bij de gratie Gods Koningin der Nederlanden Prinses van Oranje-Nassau enz. enz."

In antwoord op een rapport van de minister van Justitie van 26 januari 1899, nr. 96, berichtte de directeur van het Kabinet der Koningin dat het de wens van Hare Majesteit was dat dit zegel ook gebruikt zou worden voor de bezegeling van adelsdiploma's. Dit betekende dat van die datum af slechts één Grootzegel in 'gebruik was en wel het Troonzegel. Voor het laatst werd dit gebruikt ter bezegeling van de akte van troonsafstand van 4 september 1948.

Contrazegel van het Troonzegel.

Van 1898 tot 1907 werd als contrazegel van het Troonzegel gebruik gemaakt van een zegel, vertonende het Koninklijk of Rijkswapen, zoals dat was vastgesteld in 1815.

Later fungeerde hiervoor een zegel met het wapen, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 10 juli 1907, Stb. 181, zoals dit was gewijzigd bij Koninklijk besluit van 13 juli 1909, Stb. 271.

Grootzegel, Kleinzegels, Cachetten en Droogstempels.

Ten onrechte werd in het verleden en wordt ook nu nog wel gesproken van „middelbaar zegel" en „kleinzegel", alsof er sprake zou zijn van verschillende maten in het Grootzegel. In dit verband lijkt het goed vast te stellen dat het zogenaamde „middelbaar zegel" nimmer heeft bestaan en de term „kleinzegel" een wezenlijk andere betekenis, heeft dan soms wordt gesuggereerd.

Historisch kan er slechts sprake zijn van één officieel zegel des Konings en des Rijks en wel het zegel dat het Koninklijk of Rijkswapen voorstelt in optima forma, dus met alle uitwendige versierselen, zoals laatstelijk vastgesteld bij Koninklijk besluit van 23 april 1980, Stb. 206. Wordt dit zegel gebruikt als tegen- of contrazegel bij het door de Koning (in) voor zichzelf vastgestelde zegelembleem dan is er sprake van een Grootzegel.

Naast het officiële Grootzegel zijn er evenwel van 1815 af bij verschillende ministeries en daaronder ressorterende organen, colleges en autoriteiten cachetten of kleinzegels met afbeeldingen van het Rijkswapen en met randschriften, aanduidende de naam van het betrokken ministerie, college of autoriteit, in gebruik geweest. Cachetten of kleinzegels zijn niet anders dan verkleinde reproducties van het Koninklijk of Rijkswapen, waarbij het niet nodig en evenmin gebruikelijk is daarop het Rijkswapen in al zijn 'onderdelen te doen voorkomen. Voldoende is zelfs als daarop het hoofdbestanddeel van het wapen (de klimmende leeuw op een gekroond schild) wordt weergegeven. Deze conclusie kan worden getrokken uit een beschouwing van de Hoge Raad van Adel[6].

De hierbedoelde cachetten of kleinzegels wenden vroeger gebruikt voor Koninklijke volmachten, brieven in kanselarijstijl, consulaire brevetten, enz., alsook voor brieven van wettiging, meerderjarigverklaringen en creatie van notarissen. Het algemene gebruik hiervan werd in het begin van deze eeuw geleidelijk afgeschaft. In sommige gevallen wenden de zegels vervangen door zogenaamde droogstempels. Het Grootzegel in optima forma (uithangend zegel in was) dient ook heden ten dage nog voor het bezegelen van adelsbrieven. Voor het overige wordt het nog slechts in zeer bijzondere gevallen gabnuikt. Zo'n bijzonder geval is bijvoorbeeld een oorkonde van souvereiniteitsoverdracht, een akte van troonsafstand, enz.. Het op deze wijze bezegelen van ratificatiën van verdragen is reeds lang in onbruik geraakt.

6. Brief van de Hoge Raad van Adel aan de minister van Justitie d.d. 13 november 1907, nr. 50.

Mevrouw Mr. E. Prins[7] stelde vast dat voor de ratificatie van het zogenaamde Sumatra-verdrag met Engeland in 1871 het Grootzegel werd gebruikt, maar dat sindsdien, in ieder geval van 1881 af, voor dergelijke akten geen Grootzegel in was meer pleegde te worden gebezegd.

Gelijktijdig bestaan van verschillende Grootzegels in de periode 1815-1890.

„. . . . Van het jaar 1814 tot het overlijden van Zijne Majesteit Koning Willem II waren hier te lande twee Grootzegels in gebruik. Een daarvan berustte bij het departement van Buitenlandse Zaken en was bestemd tot het bezegelen der ratificatiën van tractaten met vreemde mogendheden. Ook werd dit Grootzegel door het Departement van Koloniën gebruikt tot bezegeling der Open Brieven houdende aanstelling van Gouverneurs-Generaal van Ned. Indië.

Het andere Grootzegel berustte bij het Departement van Justitie en was speciaal bestemd tot het bezegelen van adelsdiploma's."

Het bovenstaande kan men lezen in de brief van de minister van Justitie van 11 februari 1904, AS n.r. 167 aan de Voorzitter van de Raad van Ministers. Het daarin vermelde is in zoverre niet geheel volledig dat zeker van begin 1814 tot medio 1815 slechts één Grootzegel bestond, namelijk het zegel van de Souvereine Vorst en ten tijde van ***Willem I*** niet minder dan drie verschillende zegelstempels geldig waren, namelijk het ruiterzegel, het troonzegel en het portretzegel.

Koning ***Willem II*** bediende zich van het ruitenzegel en een portretzegel. Dit laatste kan ook gezegd worden van *Willem III*. Sinds 1890 is er gelijktijdig slechts één Grootzegel in gebruik geweest en wel het ruiterzegel van Koningin ***Wilhelmina*** van 1890—1898 en het troonzegel tot 1948. Daarna (van 195 1 af) het Grootzegel van Koningin ***Juliana.***

Minister van Justitie Grootzegelbewaarder.

Bij het schrijven van 30 december 1898 nr. 74, berichtte de directeur van het Kabinet der Koningin dat Hare Majesteit de bewaring van Haar Grootzegel (bedoeld werd uiteraard het troonzegel) wenste te doen geschieden „in het archief van het departement van Justitie". Sindsdien kan de minister van Justitie worden #aangemerkt als Grootzegelbewaarder en berusten de stempels van het geldige Grootzegel bij het ministerie van Justitie.

De functie van Grootzegelbewaarder 'brengt ook met zich mede dat de minister van Justitie na ingewonnen advies van de Hoge Raad van Adel aan de nieuwe Koning (in) een voordracht doet tot vervaardiging van een nieuw Grootzegel.

Grootzegel Koningin Juliana.

Na de troonsbestijging en inhuldiging van Koningin ***Juliana*** in september 1948 duurde het tot eind december 1949 alvorens met betrekking tolt het Grootzegel enige actie werd ondernomen. Het initiatief ging tenslotte uit van de Voorzitter van de Hoge Raad van Adel met diens brief van 23 december 1949, nr. 291/35, aan de minister van Binnenlandse Zaken. Op 18 februari 1950 kwamen de stukken in handen van de minister van Justitie. Intussen had de Hoge Raad van Adel zich, bij monde van zijn voorzitter, er van vergewist welke wensen Hare Majesteit zelf met betrekking tot haar Grootzegel koes-

7. Zie broavermelding.

terde. Zo was reeds, na raadpleging van enkele deskundigen, professor L. 0. Wenckebach, buitengewoon hoogleraar ia de boetseer- en beeldbouwkunde aan de Technische Hogeschool te Delft, bereid gevonden een eventuele opdracht tot het ontwerpen en snijden te aanvaarden. Aan diens ontwerp hechtte de Koningin haar goedkeuring, hetgeen bij Kabinetsrescript van 11 mei 1950, nr. 66, werd bevestigd. De opdracht werd door de minister van Justitie, bij brief van 5 juni 1950, Kab.nr. 6800 C 3, aan professor Wenckebach verleend. Doordat deze een auto-ongeval 'overkwam, waarbij hij zijn linkerpols brak, kon hij de stempels eerst in augustus 1951 gereed hebben.

Het Grootzegel wijkt door zijn ovale vorm af van alle voorgaande zegels. De hoogte is 120 mm.: de grootste breedte bedraagt 67 mm.

De heraldische beschrijving luidt: Een spitsovaal zegel, vertonend de aanziende, staande beeltenis van Hare Majesteit de Koningin, houdende in de rechterhand de Rijksappel en in de linker de scepter. Randschrift: „ Juliana Koningin der Nederlanden Prinses van Oranje-Nassau" in Latijnse letters.

De beschrijving van het contrazegel luidt: „Het Koninklijk Wapen" [8].

Het Grootzegel van Koningin *Juliana* werd gehangen aan onder meer: de Acte van bevestiging van de nieuwe rechtsorde 1949 (verband houdende met de souvereiniteitsoverdraoht aan Indonesië) [9], het Statuut van het Koninkrijk 1954 en de Acte van erkenning van de Republiek Suriname 1975. Het zal ongetwijfeld voor het laatst worden gebruikt op 30 april 1980 bij de akte van troonsafstand.

Daargelaten de overwegingen, welke hebben geleid tot de ovale vormgeving, waarmede een eeuwenlang bestaande traditie werd doorbroken, moet met betrekking tot het Grootzegel van Hare Majesteit Koningin ***Juliana*** worden gezegd dat het contrazegel met grote zorg en veel artistiek gevoel is gesneden. De staande beeltenis van de Jonge #Koningin op de voorzijde past ook voortreffelijk in het spitsovaal. Echter moet worden vastgesteld dat het aangezicht zo subtiel is geëtst dat de gelaatsuitdrukking in de was-afdruk niet goed overkomt.

8. Brief Hoge Raad van Adel aan minister van Justitie, d.d. 18 augustus 1951, nr. 291/35.
9. Bezegeling van dit document vond later plaats aangezien het Grootzegel in 1949 nog niet gereed was.

Lidmaatschap van het Koninklijk Huis,

DOOR JHR. MR. C. C. VAN VALKENBURG.

Bij de Tweede Kamer is een wetsontwerp aanhangig gemaakt houdende regeling van het lidmaatschap van het Koninklijk Huis en in verband daarmede een voorstel tot wijziging van enige wettelijke bepalingen betreffende leden van het Koninklijk Huis [1]. In dit artikel zal alleen het lidmaatschap zelf worden behandeld: dus niet de aanpassing van bepalingen in enkele bijzondere wetten.

De indiening berust op het in 1972 in de Grondwet opgenomen artikel 21a, vermeldende dat de wet regelt wie lid is van het Koninklijk Huis. Voordat men tot een wettelijke omschrijving komt dient vast te staan wie naar geldend recht tot die kring behoren. Het is immers niet alleen een aanduiding van een hoge positie in den lande; er zijn ook rechtsgevolgen aan verbonden.

1. Tweede Kamer 1979—'80, 15673, nos. 1-3 en 16032, nos. 1-3. N.B. Nadat het onderhavige artikel was geschreven kwam voor beide wetsontwerpen onder no. 4 het Voorlopig Verslag (vastgesteld 28 maart 1980) uit.

Bij geen van de schrijvers over staatsrecht hebben wij duidelijk omschreven gevonden wie tot het Koninklijk Huis behoren [2]. Een enkele die het onderwerp enigszins uitvoerig behandelt geeft toe er zelf ook niet uit te komen.

Degenen die de genealogie beoefenen begrijpen ingewikkelde formuleringen van familieverhoudingen wellicht eerder dan zij voor wie het staatsrecht geen geheimen heeft.

Daarom willen wij een poging wagen na te gaan hoe de huidige onduidelijke situatie is ontstaan om daarna zo mogelijk tot een conclusie te komen. Vervolgens zullen wij enkele kanttekeningen maken bij de oplossing die de regering blijkens het wetsontwerp en de memorie van toelichting voor ogen staat.

19de eeuw.

In de 19de eeuw bestond er geen twijfel over de vraag wie deel uitmaakten van het Koninklijk Huis. Daartoe werden gerekend alle mannelijke en vrouwelijke afstammelingen in de mannelijke lijn van Koning ***Willem I***, anders gezegd alle ***Oranje-Nassau's.*** Het lidmaatschap van het Koninklijk Huis ging over op dezelfde wijze als familienamen plegen te vererven. De troonopvolgingsartikelen in de Grondwet van 1815 spreken over het oir uit het Huis van Oranje-Nassau waarmede dezelfde groep nakomelingen van Koning ***Willem I*** wordt bedoeld. Ook komen deze afstammelingen in de mannelijke lijn voor onder de term „van den Koninklijken Huize" waaruit dus blijkt dat zij de kring van leden van het Koninklijk Huis vormen [3].

Bovenstaande uitleg wordt bevestigd door een ontwerp uit 1829 voor een Statuut voor het Koninklijk Huis [4]. Paragraaf 1 van dit concept Huisrecht luidt:

Het Koninklijk Huis sluit in:

a. Alle de Prinsen en Prinsessen, welke van Ons of van een Onzer mannelijke Descendenten, uit erkende (nl. door de Koning!) regtmatige huwelijken en (gesloten) overeenkomstig het bepaalde in de Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden, afstammen.
b. De Gemalinnen der Koninklijke Prinsen voornoemd en hunne Weduwen gedurende haren Weduwenstaat.

Het bedoelde Statuut is overigens niet tot stand gekomen. De omschrijving in dit ontwerp van de kring der leden van het Koninklijk Huis beoogde slechts een samenvatting te geven van hetgeen de Grondwet daarover vermeldde c.q. van hetgeen als gewoonterecht gold.

2. Men zie de lange lijst van schrijvers genoemd bij Dr. E. van Raalte, Het Koninlijk Huis en zijn leden (Zwolle 1966), in welk boekje ondanks de titel deze vraag niet nader tot een oplossing wordt gebracht.
3. Grondwet 1815, art. 12 t/m 29.
4. Huisrecht beoogt een samenvatting te geven van regelen die voor het Koninklijk Huis gelden. Het essentiële van een Statuut voor het Koninklijk Huis is dat het staat boven het gewone recht, zodat het afwijkende regelen kan bevatten op het gebied van het huwelijksrecht, erfrecht, namenrecht enz.
5. In 1883 weigerde Koaing *Willem 111* het overlijden van zijn tante Prinses kfarianne der Nederlanden bekend te maken, stellende dat dit protocollair door het Pruisische Hof diende te geschieden aangezien haar in 1849 wel in de registers van de Burgerlijke Stand te 's-Gravenhage ingeschreven echtscheiding van Prins *Albert van Pruisen*, niètdoorde Koning was erkend. (Kon. Huisarchief 11 26 en archief Buitenl. Zaken A 233).

De Prinsessen plachten met vreemde vorsten te trouwen en zich in het buitenland te vestigen. Zij behielden ook na het huwelijk het lidmaatschap van het Koninklijk Huis, hun echtgenoten verkregen het niet. Men zie de moeilijkheden die Koning ***Willem II*** als Hoofd van het Koninklijk Huis maakte over het voornemen tot echtscheiding van zijn zuster Prinses ***Marianne der Nederlanden*** en Prins ***Albert van Pruisen*** [5].

De Prinsen van het Koninklijk Huis huwden allen met buitenlandse Prinsessen, die de jure geen lid werden van het Koninklijk Huis, maar de facto wel als zodanig werden beschouwd. Slechts indien het Statuut in werking was getreden zouden zij ook rechtens in de kring van leden zijn opgenomen.

Over het lidmaatschap werd in de 19de eeuw practisch niet geschreven omdat dit een naar gewoonterecht vast gegeven was en omdat de in 1848 ingevoerde ministeriële verantwoordelijkheid niet zwaar telde. Het Koninklijk Huis was meer afgeschermd dan tegenwoordig en staatkundige problemen met de toenmalige zijlijnen (Prins ***Frederik*** en zijn gezin en Prins ***Hendrik,*** stadhouder van Luxemburg, oom respectievelijk broeder van Koning ***Willem III***) deden zich nauwelijks voor.

Anders dan nu was er geen streven het lidmaatschap van het Koninklijk Huis te koppelen aan het recht van troonopvolging. De kring van troongerechtigden omvatte krachtens, de Grondwet tot in deze eeuw alle afstammelingen ook in de vrouwelijke lijn van Prins *Willem* ***ZV.*** Toen in 1922 de troonopvolging werd beperkt tot de nakomelingen van Koningin ***Wilhelmina*** verloren meer dan 100 leden van buitenlandse vorstelijke geslachten hun — overigens zuiver theoretisch — recht op de Koninklijke kroon der Nederlanden.

Koningin-Moeder Emma, Prins Hendrik, Prins, Bernhard.

In de aanvang van de 20ste eeuw was de Kroon er zich nog sterk van bewust dat alleen de als ***Oranje-Nassau*** geborenen lid van het Koninklijk Huis waren en dat voor de aangetrouwden die hier te lande wooaden de speciale wettelijke bepalingen slechts naar analogie toepasselijk waren.

De wet van 14 januari 1901, Stb. 35 tot goedkeuring vaa Harer Majesteits huwelijk met Hertog ***Hendrik van Mecklenburg*** bepaalt in artikel 6: Overal waar in wetten of wettelijke voorschriften de uitdrukking „Lid van het Koninklijk Huis", „Leden van het Koninklijk Huis", „Prinsen van het Koninklijk Geslacht," of „de Vorsten uit Ons Huis" voorkomt zal daaronder mede begrepen zijn Zijne Hoogheid.

Met Lohman zijn wij van oordeel dat dit niet meer inhoudt dan dat Prins ***Hendrik,*** wat de bepalingen in wetten of wettelijke voorschriften ten aanzien van leden van het Koninklijk Huis betreft, met die leden wordt gelijkgesteld [6].

Ook in 1907 en 1908 staan Koningin ***Wilhelmina*** deze ongeschreven regels nog zeer duidelijk voor ogen,

In twee Koninklijke Besluiten van 10 juli 1907 worden wapens vastgesteld. Het eerste regelt die van het Koninkrijk, de Koning en de andere leden van het Koninklijk Huis,. Het tweede regelt het wapen van Prins ***Hendrik.***

Op 27 augustus 1908 verschijnen drie Koninklijke Besluiten. Het eerste geeft blijkens de considerans, regels' voor de vlag des Konings en de onderscheidingsvlaggen voor de bestaande

6. Prof. Jhr. Mr. B. C. de Savornin Lohman, de staatsrechtelijke positie van den Prins-Gemaal, in: Gedenkboek Oranje-Nassau-Mecklenburg - Lippe-Biesterfeld (Amsterdam 1937), blz. 207.

leden van het Koninklijk Huis, maar in de tekst wordt zonder meer de Vorstin-Weduwe ***zu Wied*** genoemd, die inderdaad naast de Koningin de enig overgebleven Prinses *der Neder-**Zanden*** was [7]. Het tweede en derde besluit van gelijke datum stellen de onderscheidingsvlaggen voor de Koningin-Moeder en Prins ***Hendrik*** vast, die dus wederom duidelijk niet als leden van het Koninklijk Huis worden beschouwd.

Ten overvloede wijzen wij op het Koninklijk Besluit van 13 juli 1909, Stb. no. 271 dat in het intitulé spreekt over de Koning alsmede de andere leden van het Koninklijk Huis waaronder blijkens de tekst worden verstaan de mannelijke en vrouwelijke nakomelingen in de mannelijke lijn van Koningin ***Wilhelmina*** (alleen Prinses ***Juliana)*** en de vrouwelijke nakomelingen in de mannelijke lijn van ***Willem I*** op wie de Kroon niet is overgegaan (als enig overgeblevene Prinses ***Marie*** Vorstin-Weduwe ***zu Wied, † 1910).***

Ook dit Besluit leidt tot dezelfde slotsom.

Practische gevolgen heeft de constatering dat aangetrouwde leden van de Koninklijke familie geen lid van het Koninklijk Huis zijn in het minst niet, daar deze, gelijk eerder opgemerkt, wèl deelachtig zijn geweest aan alle rechtsgevolgen die de bedoelde hoedanigheid meebrengt.

Hetzelfde gold voor Prins ***Bernhard,*** die in 1936 onder dezelfde bewoordingen als in 1901 voor Prins ***Hendrik*** waren gebruikt gelijkgesteld werd met de leden van het Koninklijk Huis. Wij schrijven „gold" omdat reeds in 1938 een grondwetswijziging van kracht was geworden waarbij in artikel 24 de term „leden van het Koninklijk Huis" werd gebezigd en wel blijkens een verwijzing naar onder meer artikel 29 voor de „dochter des Konings die de vermoedelijke erfgenaam is van de kroon en haar gemaal".

Huidige situatie

Zoals wij hebben gezien is het lidmaatschap van het Koninklijk Huis altijd erfelijk geweest in die zin dat het overging op de mannelijke en vrouwelijke nakomelingen in de mannelijke lijn.

Wij zijn van oordeel dat de Prinsessen ***Beatrix, Irene,*** *Margrief* en *Christina* leden van het Koninklijk Huis zijn, omdat aan hen de historische familie-naam ***Oranje-Nassau is*** verleend.

Hetzelfde geldt voor de kinderen van Koaingin ***Beatrix*** en Prins ***Claus*** alsmede voor de kinderen van Prinses ***Margriet*** en Mr. ***Pieter van Vollenhoven.***

Het lidmaatschap staat voor de kinderen van Koningin *Juliana* en voor die van Koningin ***Beatrix*** bovendien vast omdat zij kinderen des Konings zijn.

Wij hebben er al op gewezen dat Prins ***Bernhard*** blijkens de tekst van de toestemmingswet voor zijn huwelijk een positie overeenkomstig het lidmaatschap deelachtig was geworden en in de Grondwet van 1938 als lid wordt aangeduid.

Aan Prins ***Claus*** en Mr. ***Pieter wan Vollenhoven*** is bij Koninklijk Besluit het lidmaatschap van het Koninklijk Huis verleend, geheel in overeenstemming met de leer dat een huwelijk met een lid van het Huis niet meebrengt dat men daardoor zonder meer die hoedanigheid verkrijgt.

7. De vreemde term „bestaande" leden in het K.B. van 27 augustus 1908 duidt er ongetwijfeld op dat men wilde laten uitkomen dat het besluit niet gold voor kinderen van de toen nog kinderloee Koningin ***Wilhelmina.***

Noodzaak tot codificatie begrip Koninklijk Huis.

Het oude systeem: overgang van het lidmaatschap van het Koninklijk Huis op afstammelingen in de mannelijke lijn heeft tot onduidelijkheid geleid nu de Kroon driemaal achtereen in de vrouwelijke lijn is vererfd. Bovendien zal de bepaling in de Grondwet dat zoons voorrang hebben boven dochters wellicht vervallen.

De regering is thans' met een voorstel gekomen dat practisch is omdat dit het lidmaatschap koppelt aan het sedert de grond-, wetswijziging van 1922 zeer sterk beperkte recht van troonopvolging (zie huidige Grondwet artikel 11).

Een verdere 'beperking is aangebracht door de bepaling dat zij die als mogelijke troonopvolgers zijn gehuwd zonder de bij de wet vereiste toestemming niet meer tot het Koninklijk Huis worden gerekend en evenmin degenen die de Nederlandse nationaliteit niet (meer) bezitten,

Ook wordt de mogelijkheid van ontslag bij algemene maatregel van bestuur voorgesteld. Dat lijkt ons geen goede zaak, want het zou leiden tot de situatie dat een troonopvolger wordt ontslagen als lid van het Koninklijk Huis maar toch tot het Koningschap geroepen kan worden. De Grondwet kent immers naast het verlies van opvolgingsrecht door een huwelijk, waarvoor geen toestemming is gevraagd, terecht niet de mogelijkheid van het doen vervallen van dit opvolgingsrecht.

Ten aanzien van de kring van leden van het Koninklijk Huis bevat het wetsontwerp op één punt een van de toestand van nu afwijkende regeling, terwijl een ander punt in de Tweede Kamer en in de pers aandacht heeft gekregen. Op beide willen wij ingaan.

Prinsessen Irene en Christina.

Wij hebben eerder aangetoond dat dochters van de Koning het lidmaatschap van het Huis levenslang behouden. Dit wordt niet weerlegd door de simpele uitspraak der regering: „Aangenomen wordt dat door het aangaan van een huwelijk buiten bij de wet verleende toestemming het lidmaatschap wordt beëindigd" (Memorie van Toelichting blz. 4).

De vage term „Aangenomen wordt" wekt de indruk dat ook de regering die rechtsgrond niet kent.

Naar ons oordeel zijn de Prinsessen Irene en *Christina* heden nog lid van het Koninklijk Huis, maar hebben hun echtgenoten deze hoedanigheid niet verkregen. Wij moeten aannemen dat de regering zich ervan heeft vergewist dat de voorgestelde nieuwe regeling de instemming van de beide Prinsessen heeft, mede met het oog op de door hen gewenste privacy, en hebben daarom vrede met het wetsontwerp dat hen niet meer rekent tot de kring van leden van het Koninklijk Huis.

Kinderen van Prinses Margriet en Mr. Pieter van Vollenhoven.

In de gedachtenwisseling die in en buiten het parlement tot dusverre heeft plaatsgevonden is sterk de nadruk gelegd op het toenemen van de verantwoordelijkheid van de ministers wanneer men de kring van leden van het Koninklijk Huis verruimt. Dit heeft sommigen twijfel doen uitspreken of het wel verstandig is de kinderen van Prinses *Margriet* onder dit lidmaatschap te begrijpen.

Naar ons inzicht vergeet men daarbij het volgende:

1. Men kan op goede gronden stellen dat deze kinderen, krachtens geboorte tot het Koninklijk Huis behoren omdat zij de titel Prins *van Oranje-Nassau* dragen.

2. Prins *van Oranje-Nassau is zo* duidelijk een titel van het Koninklijk Huis dat een onjuist handelen van een van de kinderen in zekere mate op de Koning kan terugvallen en in laatste aanleg zelfs op het Koningschap als instituut. Het is daarom ter bescherming van de Koning nodig, dat zij onder een zekere mate van ministeriële verantwoordelijkheid vallen en dus lid zijn van het Koninklijk Huis. De minister kan immers met minder gezag optreden als de betrokkene niet tot de kring van leden behoort.

3. De ministers zijn voor het handelen of niet handelen van de Koning als constitutioneel staatshoofd ten volle verantwoordelijk. De overige leden van het Koninklijk Huis zijn niet onschendbaar. De verantwoordelijkheid gaat dus niet verder dan wegens het nalaten om repressief (en zo mogelijk preventief) op te treden tegen een onjuist geachte (te achten) gedraging [8].

4. De aan de kinderen destijds verleende persoonlijke titel Prins *van Oranje-Nassau* betekent voor hen hier te lande in sterke mate een beperking van hun privacy, een beperking die verder gaat dan die wegens de kwalificatie: lid van het Koninklijk Huis. Zij zullen in ons kleine land daardoor allerlei functies niet kunnen vervullen. Het is juist daar iets tegenover te stellen waartoe wij in de eerste plaats ook aan de ministeriële verantwoordelijkheid, zich uitend in een soort mentorschap (maar zeker geen voogdij) denken.

5. Het koppelen van het lidmaatschap van het Koninklijk Huis aan de troonopvolging heeft het voordeel dat men objectieve en parallel lopende criteria 'heeft. Men wachte zich voor ingewikkelde en gedetailleerde regelingen.

6. Het argument dat de kring tamelijk groot zou worden lijkt niet juist. Eventuele kinderen van Prinses *Margriet* hebben, behalve in het theoretische geval dat het Koningschap op haar zou overgaan, geen opvolgingsrecht en voeren evenmin een vorstelijke titel. Het gaat dus maar over enkele personen en het lijkt bovendien — gezien de vele internationale contacten van vorstenhuizen — niet onmogelijk dat één of meer van hen in het buitenland zal trouwen en daar genaturaliseerd zal worden.

Het moet dus juist geacht worden dat de regering de kinderen van Prinses *Margriet* rekent tot de kring van leden van het Koninklijk Huis en anderzijds daar ook de grens legt.

Eventuele kleinkinderen in de mannelijke lijn dragen immers niet meer de titel Prins *van Oranje-Nassau* en hebben naar de huidige situatie geen opvolgingsrecht. Zij zullen dus geen bijzondere staatsrechtelijke positie uit hoofde van geboorte meer innemen.

---

8. **Zie het** advies van **Dr. W. Drees** en Prof. Mr. P. J. Oud met be**trekking tot de ministeriële verantwoordelijkheid in aangelegenheden van het Koninklijk Huis (Bijlage Hand. Tweede Kamer 1964—'65, hoofdstuk 111 Rijksbegroting voor 1965 no. 8).**

De Europese allure van de Oranje-Nassau's, weerspiegeld in hun bezittingen [1],

DOOR MR. W. F. LEEMANS.

Bij het aftreden van Koningin ***Juliana*** en de troonsbestijging van Koningin *Beatrix,* waarbij men onwillekeurig niet alleen aandacht schenkt aan de toekomst, maar ook het verleden de revue laat passeren, past het in dit tijdschrift iets te zeggen over het oude bezit van het Huis ***Oranje-Nassau,*** De Koningin ontleent daaraan de titel van Prinses van Oranje-Nassau, de enige die zij, na die van Koningin der Nederlanden, voert. Weinig vorsten hadden zulk een omvangrijk over bijna geheel West-Europa verspreid bezit, als de Prinsen ***Willem I, Philips Willem, Maurits, Frederik Hendrik, Willem II*** en de stadhouder-koning ***Wiltem III***. Daarnaast pretendeerden zij nog rechten op andere goederen. Een aantal van deze bezittingen en rechten vindt men in de titels, die de stadhouder ***Willem V*** voerde: Prins van Oranje en Nassau, graaf van Katzenelnbogen, Vianden, Dietz, Spieglberg, Buren, Leerdam en Culemborg, markgraaf van Veere en Vlissingen, heer en baron van Breda, Beilstein, de stad Grave en de landen van Cuyk, Liesvelt, Diest, Herstal, Cranendonck, Warneton, Arlay, Nozeroy, St. Vyt, Dagsburg, Polanen, Willemstad, Niervaart, Steenbergen, I Jsselstein, Bredevoort, St. Maartensdijk, Geertruidenberg, Turnhout, Zevenbergen, de Hooge en Lage Zwaluwe en Naaldwijk, onafhankelijk heer van Ameland, erfburggraaf van Antwerpen en Besançon. De bezittingen en titels van de eerder genoemde Prinsen waren nog talrijker. Deze kunnen naar hun herkomst in hoofdzaak worden onderscheiden in de volgende groepen:

1. Goederen en titels, uit het stamland van de ***Nassau's*** zoals Nassau, Katzenelnbogen, Dietz, enz.

2. Goederen, aangekomen aan *Engelbert I* ***van Nassau*** door zijn huwelijk in 1403 met ***Johanna van*** *Polanen,* erfdochter van Breda en de Lek (grotendeels afkomstig uit het huis van *Wassenaer-Duivenvoorde*): de baronie van Breda, de Lek, Geertruidenberg, Niervaart (Klundert) , Steenbergen, enz.

3. Goederen, in 1417 geërfd door ***Engelbert I van Nassau*** van ***Elisabeth van Spanheim*** (zijn grootvader *Otto II* ***van Nassau*** was gehuwd met ***Adelheid*** gravin ***van Vianden):*** Vianden, St. Vith, Biitgenbach, enz.

4. Goederen en titels, geërfd door ***René van Nassau,*** sinds 1530 genaamd ***René van Chalon,*** van zijn oom ***Philibert van Chalon:*** het Prinsdom Orange, de baronie van Arlay, de heerlijkheden Nozeroy, Châteaurenard en vele andere in de Franche-Comté, het burggraafschap (voor de helft) van Besançon, de baronie van Orpierre en een aantal andere heerlijkheden in de Dauphiné. Bovendien pretendeerden de ***Chalon's*** en hun erfgenamen rechten op het graafschap Genevois (Genève; daarom wordt het wapen van Genève in het hartschild van het wapen der ***Oranje-Nassau's*** gevoerd), Neuchâtel, Valengin, enz.

Krachtens het testament van ***René van Chaton*** kwamen de onder 2, 3 en 4 genoemde goederen en titels in 1544 aan ***Willem van Nassau,*** sindsdien Prins van Oranje.

5. Goederen, aangekomen aan ***Willem van Oranje*** door zijn huwelijk (in 1551) met ***Anna van Egmond:*** het graafschap Buren, de heerlijkheden Borselen, IJsselstein, Grave en de landen van Cuyk, Cranendonck, St. Maartensdijk, Beverweerd enz.

6. Goederen en titels, aangebracht aan ***Jan II*** graaf van ***Nassau-Saarbriicken (1423-1472)*** door zijn huwelijk in 1450 met ***Johanna van Loon:*** o.a. Diest, Sichem, het burggraafschap van Antwerpen. Via hun dochter kwamen deze aan ***Willem*** hertog ***van Gulik en Berg,*** die krachtens een ruil Diest, Siuhem, Zeelhem enz. in 1499 afstond aan *Engelbert II* ***van Nassau.***

Na het overlijden van Prins *Willem I* vererfden al zijn goederen en titels, op zijn zoons ***Phitips Willem, Maurits*** en *Frederik* ***Hendrik,*** die in 1609 een verdeling troffen, maar na het overlijden van de eerste twee kwamen tenslotte alle goederen aan ***Frederik Hendrik.*** Daarbij was nu ook het graafschap Meurs, door Prins' ***Maurits*** in 1600 van zijn tante, de gravin ***wan Nieuwenaar,*** geërfd.

7. Door koop of anderszins, verkregen heerlijkheden, zoals het markgraafschap (markiezaat) van Veere en Vlissingen, door Prins ***Willem I*** in 1567 gekocht, Zevenbergen, door ***Amalia van*** *Solms* in 1649 verkregen in ruil voor enige goederen in de Spaanse Nederlanden, Soest, Baarn en Ter Eem (waarin Soestdijk is gelegen), in 1674 door de Staten van Utrecht tot vrije heerlijkheid verheven en aan Prins ***Willem III*** opgedragen, Bredevoort, in 1677 door de Staten van Gelderland aan ***Willem III*** overgedragen, nadat hij en zijn voorouders het al sinds ongeveer 1580 in pand hadden gehad: het graafschap Culemborg, dat in de 17de eeuw had toebehoord aan het geslacht ***van Watdeck-Pyrmont,*** werd in 1748 door de Staten van het kwartier van Nijmegen opgedragen aan Prins, ***Willem IV.***

8. Een bijzondere plaats neemt Ameland in. Deze onafhankelijke heerlijkheid werd in 1704 door de weduwe van de Friese stadhouder ***Hendrik Casimir*** *II* van de erfgenamen van de laatste ***Van Camminghа*** gekocht voor haar zoon ***Jan Willem Friso,*** de grootvader van ***Willem V.***

Men ziet het: de bezittingen van de *Oranje-Nassau's* waren in bijna alle huidige landen van West-Europa gelegen: in Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, de Duitse Bondsrepubliek, terwijl aanspraak gemaakt werd op goederen in Zwitserland. De stadhouders ***Willem I*** tot en met ***Willem III*** waren luisterrijke vorsten, die in het West-Europa van hun tijd een grote rol speelden. Het is daarom niet verwonderlijk, dat verschillende in hun bezittingen gelegen steden zich nog altijd op historische gronden met elkaar verbonden gevoelen: zij hebben dezelfde historische herinneringen. Orange, Breda, Dillenburg en Diest hebben deze verbondenheid in een „jumelage" vorm gegeven.

De belangrijkste bezitting, waaraan de herinnering ook thans nog in de titulatuur van de Koningin bewaard blijft, was wel het Prinsdom Orange. Dit prinsdom gaf de ***Nassau's*** een bijzonder aanzien: Doordat het souverein was, stond de Prins op één lijn met de andere souvereine vorsten van Europa, de koningen van Frankrijk, Engeland, Spanje, enz., evenals de Staten-Generaal, die hier te lande de souvereiniteit uitoefenden. Dit bracht mede, dat de Prins in zijn Prinsdom de rechtspraak in hoogste ressort uitoefende, de rechten had van gratieverlening, muntslag, verheffing in de adel, verlening van asiel, etc. De Prinsen maakten van al deze rechten gebruik. Na de dood van Prins ***Willem III*** in 1702 is het Prinsdom door de Fransen bezet en bij de vrede van Utrecht in 1713 is de souvereiniteit overgegaan aan de Franse koning, die de Prins

---

1. Dit artikel is oorspronkelijk geschreven voor het tijdschrift De Europese Gemeente (15e jrg., 1980).
De schrijfwijze Oranje-Nassau (met verbindingsstreepje) is de thans in Koninklijke Besluiten etc. gebruikelijke.

van Conti, die rechten op de erfenis van de *Chalon's* pretendeerde, als Prins van Orange erkende. De koning van Pruisen, die als zoon van een dochter van *Frederik Hendrik* aanspraak maakte op de erfenis van *Willem III*, behield echter het recht zich Prins van Oranje te blijven noemen en bij nadere regeling stond hij de latere stadhouder *Willem IV* toe van dit recht mede gebruik te maken. Zo kon de titel van Prins van Oranje, vele jaren met veel glorie gevoerd, voor de Nederlandse *Nassau's* behouden blijven.

Ook alle andere buiten de Nederlanden en het Nassause stamland gelegen bezittingen, die Prins *Willem I* had en die op zijn opvolgers zijn vererfd, zijn reeds in de 17de eeuw en het begin van de 18de eeuw voor de Nederlandse *Nassau's* verloren gegaan.

In de erfenis, die *Willem I* van *René van Chalon* had verkregen, bevond zich een groot aantal heerlijkheden in de Franche-Comté, die de *Chalon's* in 1239 door een ruil met de hertog van Bourgondië hadden verkregen, rijke bezittingen, zoals de helft van de zoutmijnen van Salins. Nozeroy, Lons-le-Saunier, Arlay met zijn grote kasteel, etc. in totaal ongeveer 30 stuks,. Bij de verdeling van de nalatenschap van *Karel V* was het graafschap Bourgondië, de Franche-Comté, aan *Philips II* gekomen en na de opstand heeft hij in 1579 alle bezittingen van Prins *Willem* daar in beslag genomen. Na de vrede van Munster in 1648 werden deze aan *Willem II* teruggegeven en hij en *Willem III* hebben er toen enkele tientallen jaren ook daadwerkelijk het bewind over gevoerd. Bij de vrede van Nijmegen heeft de Spaanse koning het gebied met Besançon aan Frankrijk afgestaan, nadat *Lodewijk XIV* het in 1674 reeds veroverd had. De Franse koaing heeft toen de aanspraken, die anderen op de nalatenschap van de *Chalon's* pretendeerden, erkend; het kasteel van Arlay, waar Prins *Willem I* eens zijn ontvanger-generaal van het „Maison de Chalon", *Jean de Virieu,* vader van een hofmeester van de Prins, liet wonen, is sindsdien in handen van de familie *Aremberg* en haar nakomelingen gebleven. Aan enkele plaatsen in dit gebied waren belangrijke herinneringen verbonden: In Lons-le-Saunier had de pompeuse begrafenis van de grote veldheer *Philibert van Chalon* plaats gevonden en in het kasteel van Nozeroy had zijn moeder *Philiberte van Luxemburg,* Prinses van Orange, gewoond.

De aanspraken, die de *Nassau's* als erfgenamen van het „Maison de Chalon" konden doen gelden op Neuchâtel en Valengin, stond *Willem III* in 1694 aan *Frederik I van Pruisen* af. Doordat de *Longueville*'s, die hun aanspraken op de erfenis van de *Chalon's* daar hadden kunnen realiseren, kort tevoren waren uitgestorven, kon de Pruisische vorst zich de heerschappij over Neuchâtel in werkelijkheid verschaffen. In 1717 benoemde hij daar tot zijn gouverneur *François de Langes de Montmirail,* die destijds de laatste gouverneur van Prins *Willem III* in Orange was geweest. Als herinnering aan deze relatie hangt thans nog zijn portret in het kasteel van Neuchâtel en bestaat er in het kanton Neuchâtel nog een landhuis, naar de heerlijkheid in het Prinsdom Orange „Montmirail" genoemd.

Bij de regeling van de erfenis van *Willem III* tussen de Friese *Nassau's* en de koning van Pruisen in mei 1732 gingen alle bezittingen buiten de Nederlanden, behalve het Nassause stamland, voor de *Nassau's* verloren, terwijl ook enkele belangrijke bezittingen in de Nederlanden, zoals Naaldwijk, Hoge *en* Lage Zwaluwe en Turnhout aan de Pruisische koning toevielen. Maar ten aanzien van alle goederen, behalve Meurs en Lingen, werd bepaald, dat beide partijen, de Friese

Nassau's en de *Hohenzollern*'s, de titels en wapens zouden mogen blijven voeren. Zo komt net, dat men ook thans nog enige daarvan in wapens van leden van het Koninklijk Huis terugvindt.

Na de omwenteling van 1795 zijn de heerlijke rechten afgeschaft, evenals in Frankrijk en België. Dit gold ook voor de heerlijkheden van de Prins. Zijn onroerende goederen werden verbeurd verklaard. Bij de vrede van Amiens (1802) werd hem tegen formele afstand van alle waardigheden en domeinen in de Republiek als schadeloosstelling een gebied in Duitsland toegewezen (Fulda, Corvey, Weingarten en Dortmund). Bij het verdrag van Wenen kwam een gedeelte van het oude Nassause land, alsook Fulda c.a. aan Pruisen, terwijl de rest van Nassau aan de Walramse tak van de *Nassau's* werd toegewezen. Daarmede ging de schadeloosstelling van 1802 teloor. Maar volgens de Grondwetten van 1814 (art. 13) en 18 15 (art. 3 1) zou aan de Koning, desverkiezend, zoveel van de domeinen in volle eigendom als patrimonieel goed worden overgedragen als een zuiver inkomen van vijf tonnen gouds opbrengt, hetgeen geschiedde bij een wet van 26 augustus 1822. Daarmede herleefden echter niet de vroegere aan die domeinen verbonden heerlijke rechten en titels. Koning *Willem II* heeft vervolgens bij de Grondwetswijziging van 1848 de domeinen, die hem krachtens de wet van 1822 als patrimonieel goed toekwamen, als Kroondomein aan de Staat teruggegeven (Grondwet van 1848, art. 27). Tot dit Kroondomein behoorden o.a. de oude bezittingen in Klundert, oudtijds Niervaart, in Zeeuws-Vlaanderen, in het Land van Cuyk en in de Biesbos (waar tal van boerderijen namen van leden van het Koninklijk Huis uit de 19de eeuw dragen). Breda, de woonplaats van de eerste *Nassau's* in Nederland, werd standplaats van een rentmeester van het Kroondomein. Ameland was tot de Rijksdomeinen blijven behoren. De heerlijkheid Soest, Baarn en Ter Eem was particulier domein van de Koning, aanvankelijk de Prins van Oranje, geworden.

Tenslotte is bij de wet van 22 november 1972, waarbij het financieel statuut van het Koninklijk Huis is geregeld, het Kroondomein met het Staatsdomein verenigd.

In tal van gemeenten, die eens tot het bezit van de *Oranje-Nassau's* behoorden, worden herinneringen aan het uitgestrekte bezit van de *Nassau's* bewaard: In Breda het kasteel en de graven van de eerste *Nassau*'s in Nederland, in Diest het graf van Prins *Philips Willem,* in Nassau het slot Oranienstein, in Dillenburg de graven van *Willem de Rijke* en *Juliana van Stolberg;* in Orange is enkele jaren geleden het 400-jarig bestaan van het door *Lodewijk van Nassau* als gemachtigde van Prins *Willem I* gestichte „Collège" herdacht; de toeristische route tussen Orange en Orpierre heet de „Route des Princes"; in Klundert de door Prins *Willem I* aangelegde wallen en grachten en het door Prins *Willem IV* geschonken orgel: daar wordt ook door de naam van de Manciapolder de herinnering wakker gehouden aan de Spaanse edelvrouw *Mencia de Mendoza,* de derde gemalin van graaf *Hendrik III* van *Nassau* (1483—1538), na diens dood hertrouwd met *Ferdinand van Aragon;* in Willemstad in de naam van het stadje; in vele gemeenten in de naam van polders (Willemspolder, Oranjepolder, Prinsenpolder, enz.).

Vooral tussen Orange en Breda, later 's-Gravenhage, was er een druk verkeer. Enkele hovelingen van Prins, *Willem I* kwamen uit Orange, telkens reisden ambtenaren uit Orange voor besprekingen naar Nederland, Prins *Maurits* zond een aantal deskundigen naar Orange om daar het machtige kasteel te versterken en de bolwerken te bouwen, jonge Orangeois

kwamen in het Staatse leger dienen, réfugiés kwamen naar Nederland. De relaties met de andere gebieden buiten Nederland waren minder intens: wel ziet men in de tweede helft van de 18de eeuw een aantal personen uit Nassau betrekkingen in Nederland verwerven. Thans is het verkeer tussen de oude bezittingen van de ***Oranje-Nassau's*** voornamelijk van toeristische aard. Er zou alle reden zijn dit te intensiveren. Veel dier bezittingen zijn een bezoek waard: Breda met zijn kasteel en graftomben, Klundert met zijn fraaie raadhuis en stadswallen, de Biesbos met haar mooie polderlandschap, Buren met zijn weeshuis, Nassau met zijn kastelen, Vianden met zijn ruïne, Orange met zijn Romeinse oudheden, het nabijgelegen Courthézon met een „Porte des Princes" en het tegen een helling gebouwde Gigondas met zijn wijngaarden, het uniek gelegen Orpierre, de Franse Jura met haar fraai gelegen steden en dorpen: Lons-le-Saunier met het graf van Prins ***Phitibert,*** Nozeroy, Arbois, het kasteel van Arlay, de „saunerie" van Salins, een Europees ensemble van bezienswaardigheden en historische herinneringen!

Litteratuur, o.a.

N. Japikse, De Geschiedenis van het Huis van Oranje-Nassau (Den Haag, 1937).

J.M. van de Venne en Alexander A. M. Stols, Geslachtsregister van het Vorstenhuis Nassau (Maastricht, 1937).

A. W. E. Dek, Genealogie van het Vorstenhuis' Nassau (Zaltbommel, 1970).

1. H. Gosses en N. Japikse, Handboek tot de Staatkundige Geschiedenis van Nederland ('s-Gravenhage, 1927).

A. J. van der Aa, Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden (Gorinchem, 1839—1851), onder diverse namen.

W. F. Leemans en Elisabeth Leemans-Prins. Guillaume de Nassau et la Principauté d'Orange 1544-1559 (Haarlem, 1969) en de daarin aangehaalde litteratuur.

Dezelfden, La Noblesse de la Principauté d'Orange ('s-Gravenhage, 1974).

Met betrekking tot de laatste alinea zie ook: W. F. Leemans, Orangeois aux Pays-Bas, in: Bulletin van de Commission de l'histoire des Eglises Wallones. VIe série 4. 1969—1971, 17-82. Over de Nederlanders, die in Orange werkten, en hun familie hoop ik te zijner tijd gegevens te kunnen verstrekken; het betreft minstens 22 personen, onder wie enige Zuidnederlanders.

De troonopvolging in Nederland,

door JHR. MR. C. C. VAN VALKENBURG.

De troonswisseling op 30 april 1980 geeft een goede aanleiding om enkele mededelingen te doen over de troonopvolging voornamelijk in de 19de eeuw.

Onze belangstelling hiervoor werd gewekt door een lijst van troongerechtigden uit 1841 in de volgorde waarin deze tot de troon geroepen zouden kunnen worden.

De lijst was samengesteld door Mr. *Jan* ***Jacob Nahuys*** toen hij in genoemd jaar was benoemd tot heraut van wapenen, destijds een erefunctie onder de Hoge Raad van Adel [1].

Troongerechtigden in 1819.

Teneinde de zaak niet te ingewikkeld te maken hebben wij de lijst herleid tot de situatie op 1 januari 1819:

Afstammelingen van Koning Willem 1 [2]:

1. Prins, van Oranje (= Koaing ***Wittem II***),
2. Prins *Willem* der Nederlanden (= Koning ***Willem III***), zoon van 1,
3. Prins ***Atexander*** der Nederlanden, zoon van 1,
4. Prins ***Frederik*** der Nederlanden, broeder van 1,
5. Prinses ***Marianne*** der Nederlanden, zuster van 1;

Zuster van Koning Willem 1:

6. Prinses ***Louise van Oranje-Nassau,*** weduwe van de Erfprins ***van Brunswijk-Lunenburg;***

Afstammelingen van Prinses Carolina van Oranje-Nassau, gehuwd met de Vorst van Nassau-Weilburg:

7. Hertog *Willem* ***van Nassau,*** hoofd van de Walramse lijn,
8. Erfprins *Adolf* ***van Nassau*** (sedert 1890 Groothertog van Luxemburg), zooa van 7,
9. Prins, ***Frederik wan Nassau,*** broeder van 7,
10. Prinses *Henriette* ***van Nassau,*** gehuwd met Aartshertog ***Karet van Oostenrijk,*** zuster van 7,
11. Aartshertog ***Albert van Oostenrijk,*** zoon van 10.
12. Aartshertog ***Ferdinand van Oostenrijk,*** zoon van 10,
13. Keuze van een troonopvolger krachtens artikel 25 van de Grondwet[3].

De verklaring van deze lijst vinden wij in de Grondwet van 1815. De in de opsomming genoemde personen en hun afstammelingen zijn voor zover van belang op bijgaand schema vermeld [4].

Legitimiteitsbeginsel.

Het stelsel van de troonopvolging berustte op het legitimiteitsbeginsel in die zin dat ***Willem I*** als Souverein Vorst en daarna als Koning geacht werd de erfelijke souvereiniteit te ontlenen aan het in 1748 voor Prins ***Willem IV*** mede in vrouwelijke lijn erfelijk verklaarde stadhouderschap [5]. De reden daarvan was dat *Willem* ***ZV,*** die geen goede gezondheid had, na een veertien-jarig huwelijk slechts de vijfjarige Prinses *Carolina* had en een pasgeboren zoontje dat -geen sterke indruk maakte (de latere ***Willem V).*** Bovendien waren drie kinderen bij of na de geboorte overleden.

1. De Hoge Raad van Adel, Geschiedenis en Werkzaamheden ('s-Gravenhage, 1966), 218.
2. Onze in 1815 ingehuldigde Koning is bij zijn leven in officiële stukken nimmer *Willem* de Eerste genoemd. Er was immers nog geen verwarring mogelijk met een gelijknamige Nederlandse souverein.
3. Art. 25 van de Grondwet van 1815 luidt:
   Ingeval er geen bevoegde Troonopvolger volgens deze Grondwet mogt bestaan, draagt de Koning aan de Staten-Generaal, vergaderd en zamengesteld in voege als bij het vorig artikel is aangewezea, eenen Opvolger voor.
4. De regeling van de troonopvolging is van 1814 tot 1922 niet principieel gewijzigd. In de Grondwet van 1815 (art. 12 t/m 29) is deze in grote lijnen als volgt:
   - I. De mannelijke afstammelingen in mannelijke lijn van Koaing *Willem* ***I.***
   - II. De overlevende dochters van de laatste Koning en hun afstammelingen.
   - III. Kleindochters in mannelijke lijn van de laatste Koaing, enz.
   - IV. Kleinzoons en vervolgens kleindochters in vrouwelijke lijn van de laatste Koning, enz.
   - V. Naaste vrouwelijke bloedverwant van de laatste Koning mits in mannelijke lijn afstammend van Koning ***Willem I, enz.***
   - VI. De afstammelingen van Prinses ***Louise*** (zuster van Koning ***Willem I).*** Zij overleed als weduwe van de Erfprins van *Brunswijk-Lunenburg* kinderloos, in 1819.
   - VII. De afstammelingen van Prinses *Carolina* (tante van Koning *Willem I*), gehuwd met de Vorst van *Nassau-Weilburg;* volgens bovenstaande regels.

   De Kroon vererfde in de aangegeven gevallen steeds bij recht van eerstgeboorte en — behalve bij II — met plaatsvervulling, waarbij mannen voorrang hadden boven vrouwen.
5. Grondwetscommissie: vergadering 28 dec. 1813 (Dr. H. T. Colenbrander, Ontstaan der Grondwet ('s-Gravenhage 1908) 1, 86).

Prinses *Carolina* trouwde in 1760 met *Karel Christiaan* Vorst *van Nassau-Weilburg* waardoor hij — de enig overgeblevene van de Walramse lijn van de *Nassau's* — een zwager werd van *Willem V*, de laatste van de reeds in de 13de eeuw afgesplitste Ottoonse lijn Deze verbintenis had, mede gezien de bijeengelegen Nassause erflanden, politieke betekenis. Indien de in 1760 twaalfjarige Prins *Willem V* kinderloos was gestorven, zouden de *Nassau-Weilbut-g's* hier als erfelijk stadhouder zijn opgevolgd.

In 1783 sloten de beide zwagers een Erneuter Erbverein, welke overeenkomst in 1890 de basis vormde voor de opvolging in Luxemburg van *Karel Christiaan's* achterkleinzoon Hertog *Adolf van Nassau*. Het Groothertogdom, in 1815 aan Koning *Willem I* toegevallen in ruil voor zijn Nassause erflanden, kende toen nog het Salische erfrecht, hetwelk vrouwen — in dit geval Koningin *Wilhelmina* — aldaar van de troonopvolging uitsloot.

Wij kunnen nu van Prinses *Carolina* en haar afstammelingen afstappen, maar willen als curiositeit toch nog er aan herinneren dat langs die lijn in 18 19 twee aartshertogen van Oostenrijk tot de twaalf Nederlandse troongerechtigden behoorden. Toen in 1922 de Grondwet de troonopvolging beperkte tot de allernaaste verwanten van Koningin *Wilhelmina*, verloor haar moeder, de Koningin-Moeder *Emma*, als dochter van Prinses *Helena van Nassau* uit de Walramse lijn, haar troongerechtigdheid in Nederland [6]. Was de Grondwet in 1922 of later niet gewijzigd ten aanzien van de opvolgingsrechten, dan zouden hier de huidige Koningen van België, Noorwegen, Spanje en Zweden alsmede de Koningin van Denemarken, de Groothertog van Luxemburg en Aartshertog *Otto van Oostenrijk* met meer dan 100 anderen nog troongerechtigd zijn als afstammelingen van Prins *Willem IV*. Overigens heeft de Nederlandse Grondwet steeds, de bepaling gekend dat de Koning der Nederlanden geen vreemde kroon kan dragen.

Wij wijzen er nog eens op dat deze rechten voor de zoëven genoemde vorsten zonder enige practische betekenis waren. Er zijn immers steeds voldoende hoger in de rangorde geplaatste gerechtigden geweest. Toch hebben zich onder de naaste verwanten van Koning *Willem III* in het vierde kwart van de 19de eeuw een aantal sterfgevallen voorgedaan waardoor de kring van de eerstgeroepenen, de *Oranje-Nassau's*, angstig klein werd. De merkwaardige verschuivingen in de orde van troonopvolging waartoe dat heeft geleid willen wij nu onder ogen zien.

Troongerechtigden in 1879.

Ofschoon onze eerste Koning twee zonen, vijf kleinzonen en drie achterkleinzonen in de mannelijke lijn heeft gehad was het Huis *Oranje-Nassau* een halve eeuw na zijn abdicatie in 1840 in mannelijke lijn uitgestorven.

Het begon er reeds zorgelijk uit te zien toen omstreeks 1870 de beide meerderjarige zonen (één was jong gestorven) van Koning *Willem III* ongetrouwd bleven, zijn broeder de 50-jarige Prins *Hendrik* kinderloos was en 's Konings oom Prins *Frederik* alleen dochters had, nadat twee zoons jong waren overleden. Toen Koningin *Sophie* in 1877 en enkele jaren eerder Prins' *Hendrik's* echtgenote, een geboren Prinses ***van Saksen***, waren gestorven, zijn beide broeders 61 respectievelijk 58 jaar oud hertrouwd.

Ook Prins *Hendrik's* tweede huwelijk bleef kinderloos en hij stierf in 1879, in hetzelfde jaar gevolgd door de Prins van Oranje en binnen vijf jaren waren ook de oude Prins *Frederik* en Prins *Alexander* heengegaan.

Prinses *Wilhelmina*, het enige kind uit het tweede huwelijk van de Koning werd nu zoals de Grondwet het aanduidt „vermoedelijke erfgename van de Kroon". Via Koningin *Wilhelmina* heeft het Koninklijk Huis zich tot op de huidige dag voortgezet en problemen over de troonopvolging zijn in de terstkomende generaties naar menselijke berekening niet te verwachten.

De jongere generatie realiseert zich niet meer hoe dun de draad was van omstreeks 1880 tot in de dertiger jaren van deze eeuw. Het voortbestaan van de Nederlandse dynastie, met de nadruk op Nederlandse, hing gedurende deze ruim 50 jaren af van één vrouw: eerst Koningin *Wilhelmina*, daarna Prinses *Juliana*.

Bij het uitsterven van deze lijn zou volgens de Grondwet tot troonopvolging zijn geroepen de naaste vrouwelijke bloedverwant van de Koningin die in mannelijke lijn afstamde van Koning *Willem I*. Die toevoeging sloot uit dat de Kroon zou vererven op bijvoorbeeld een zuster van Koningin *Emma*.

Op de overzichtsstaat hebben wij met nummers de troonopvolging aangegeven zoals deze was op 7 januari 1879, de datum waarop Koning *Willem III* trouwde met Prinses *Emma van Waldeck-Pyrmont*.

Iedere volgende groep kwam uiteraard eerst in aanmerking indien de vorige, ook in de vrouwelijke lijn, was uitgestorven.

Men ziet als 1 tot en met 3 de Prins van Oranje, Prins *Alexander* en Prins *Hendrik*, *4* Prins *Frederik* en zijn dochters met hun nageslacht, 5 Prinses *Marianne* troonopvolgster als naaste verwante van Prins *Frederik*, indien zijn tak was uitgestorven na het Koningschap beërfd te hebben, 6 Prinses *Sophie*, dochter van Koning *Willem II* en haar nageslacht, 7 Hertog *Adolf van Nassau* als afstammeling van de stadhouder *Willem IV*'s dochter Prinses *Carolina*.

Troongerechtigden in 1898.

Toen Koningin *Wilhelmina* in 1898 de regering aanvaardde, was de lijst van troongerechtigden vergeleken bij 1879 geheel veranderd. De oorzaak was niet alleen haar geboorte in 1880 als dochter uit Koning *Willem III*'s tweede huwelijk maar ook een aantal sterfgevallen.

De volgorde was nu:

1. De afstammelingen van Prinses' *Sophie der Nederlanden*, tante (derde graad) der Koningin en wel :
   a. de kleinzooa Groothertog *Wilhelm Ernst van Saksen-Weimar* (1876-1923). Zijn eerste huwelijk bleef kinderloos. Uit zijn tweede huwelijk met een Prinses ***van Saksen-Meiningen*** werden tussen 1911 en 1921 vier kinderen geboren.
   b. Hertog *Bernhard Heinrich van Saksen- Weimar*, broeder van voorgaande, ongehuwd overleden in 1900.
   c. Prinses *Marie van Saksen- Weimar* (1849—1922), tante van beide voorgaanden, tr. 1876 Prins, *Heinrich VII Reuss*, waaruit vier kinderen. Aangezien de onder a genoemde Groothertog kinderloos was en bij opvolging in Nederland afstand zou moeten doen als Groot-

6. Prinses ***Helena van Nassau trouwde*** de Vorst van ***Waldeck-Pyrmont***. **Zij** zijn niet alleen de grootouders van moederszijde van Koningin ***Wilhelmina,*** maar ook van de 97-jarige Princess *Alice,* Countesss *of Athlone,* ***die*** van vaderszijde (Duke *of Albany*) het enige nog in leven zijnde van de talloze kleinkinderen van Koningin ***Victoria van*** Groot-Brittannië.

Volgorde der troongerechtigden op 7 januari 1879 (huwelijk Koning Willem 111 **met** Prinses Emma **Waldeck-Pyrmont**).

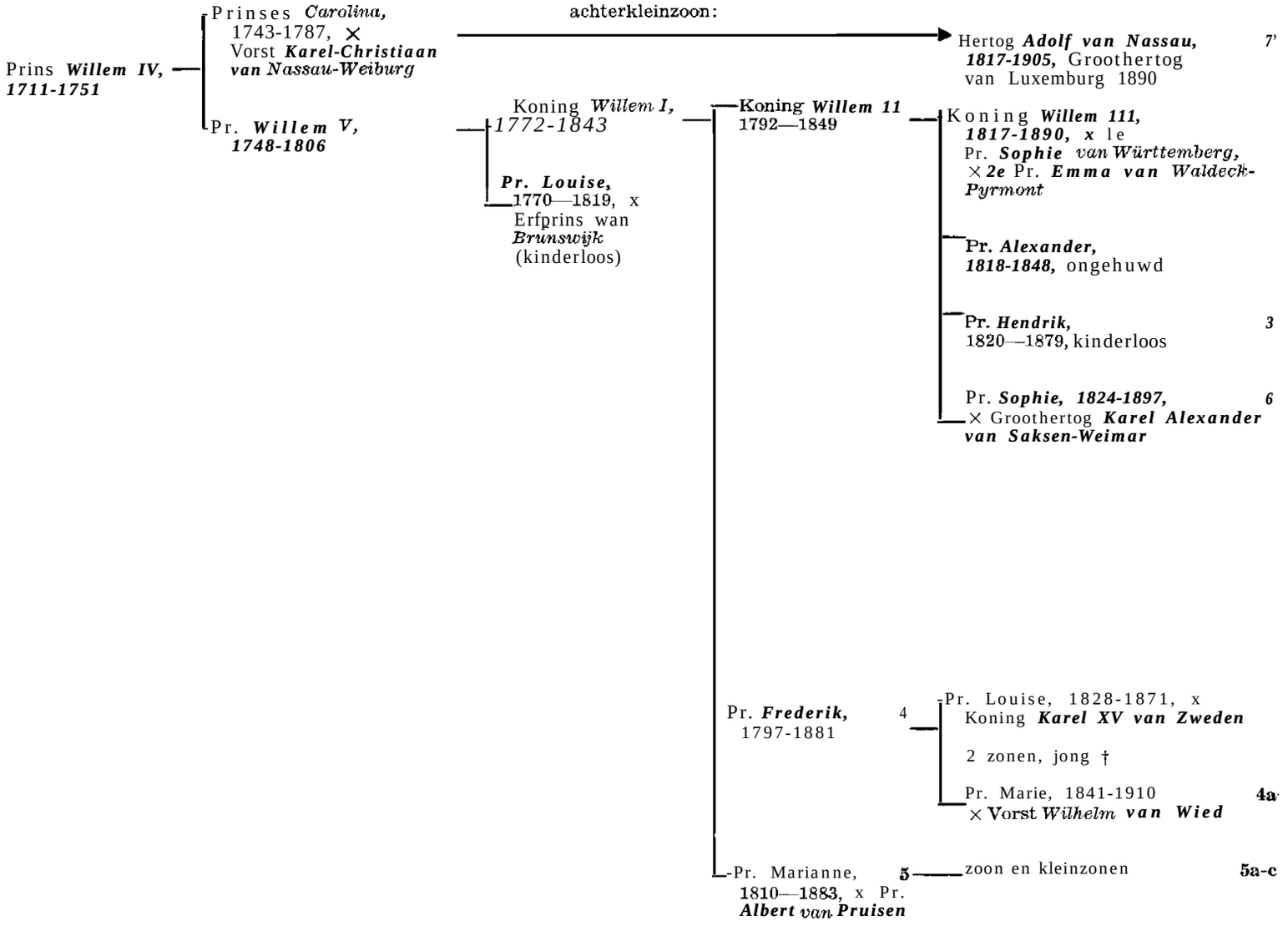

hertog van Saksen-Weimar, werden de echtgenote van „Prinz *Septi" Reuss* en haar zoon *Heinrich XXXII* hier te lande tot de grondwetswijziging van 1922 wel als mogelijke troonopvolgers gezien [7].

d. Prinses *Elisabeth van Saksen- Weimar* (1854—1908), gehuwd met Hertog *Johan Albrecht van Mecklenburg-Schwerin* (oudere halfbroeder van Hertog *Hendrik van Mecklenburg,* de vader van Koningin *Juliana).*

2. De afstammelingen van Prinses *Marianne der Nederlanden,* gescheiden van Prins *Albert van Pruisen,* oud-tante (vierde graad) der Koningin. Zij hadden in tegenstelling tot Prinses *Marianne* zelf practisch geen banden meer met Nederland.

3. De dochters (vijfde graad) van Prins, *Frederik der Nederlanden* en wel:

a. de dochter van de reeds in 1871 overleden Prinses *Louise der Nederlanden* nl. Prinses *Louise van Zweden,* getrouwd met Koning *Frederik VIII van Denemarken.* Uit dit huwelijk stammen de Koningin van Denemarken en de Koningen van Noorwegen, Zweden en België.

b. Prinses *Marie der Nederlanden,* gehuwd met Vorst *Wilhelm van Wied* en hun zonen, van wie de tweede, Prins *Wilhelm van Wied,* als Vorst van Albanië in 1914 enige bekendheid heeft gekregen.

De *Wied's* stonden zo laag op de lijst van troongerechtigden dat hun, gezien de bepalingen van de Grondwet, bij uitsterven van de nakomelingen van Koning *Willem III* nimmer het Koningschap ten deel zou zijn gevallen. Toch waren zij in de ogen van een groot deel van de bevolking degenen die het dichtst bij de troon stonden. Dat kwam niet alleen door de dynastieke

7. In het zeer uitgebreide gedacht der Prinsen ***Reuss*** is het de gewoonte alle uit een ebenbürtig huwelijk geboren zonen de voornaam ***Heinrich*** te geven en hen chronologisch te nummeren met een Romeins cijfer, waarbij men in de jongere linie iedere eeuw aanvangt. met nummer 1. Dit systeem werd reeds in de Middeleeuwen toegepast.

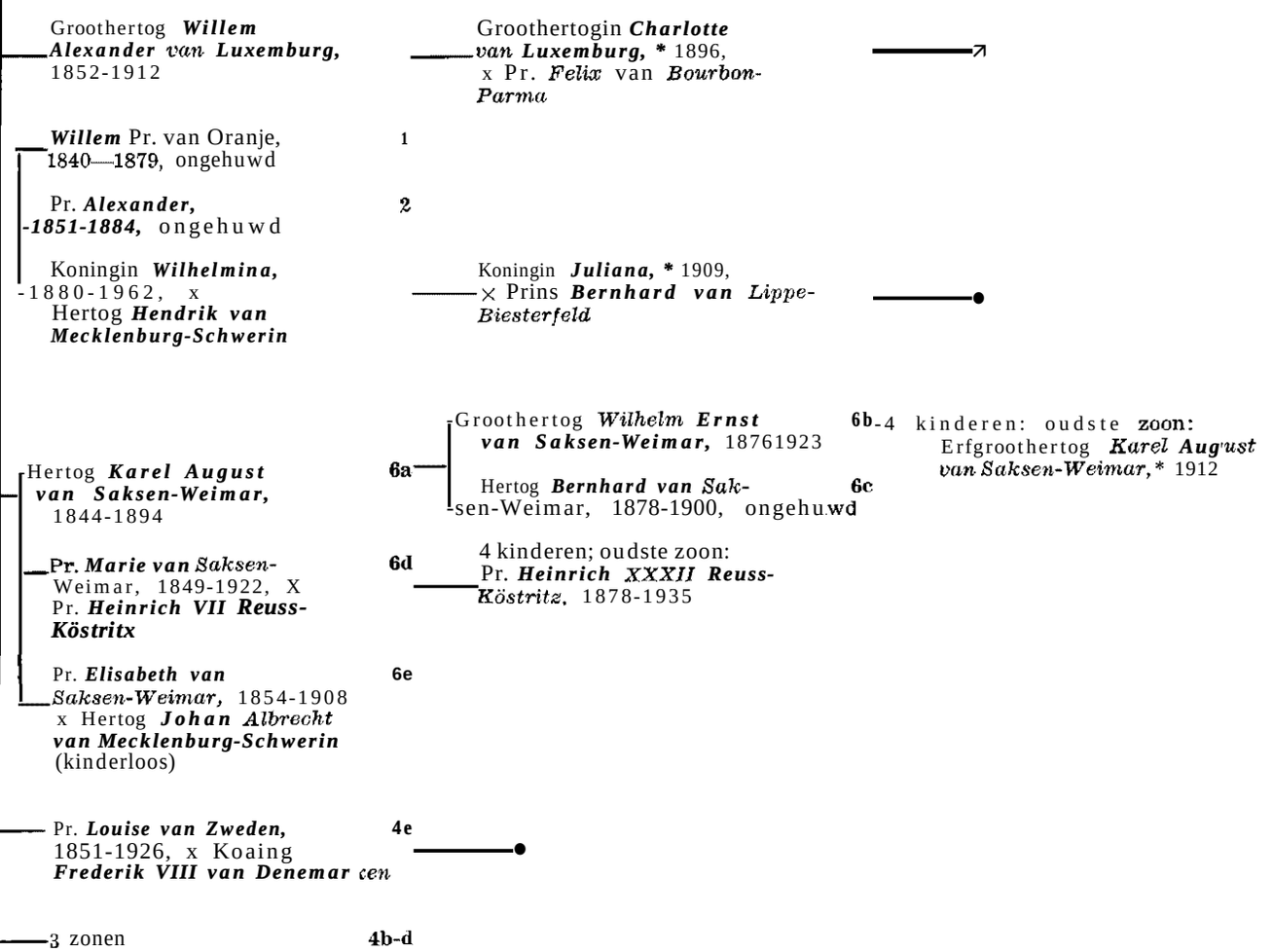

banden maar vooral ook door hun veelvuldig verblijf in Den Haag en op de Wassenaarse goederen afkomstig van Prins **Frederik** [8]. Zij, Prinses **Marie,** was niet alleen na het overlijden van Prinses, *Sophie* in 1897 de enig overgebleven ***Oranje-Nassau*** naast de Koningin, maar haar echtgenoot de Vorst ***van Wied*** was ook een volle neef van Koningin-Moeder ***Emma.*** Beider moeders waren zusters van Hertog ***Adolf van Nassau,*** die ***Willem III*** opvolgde als Groothertog van Luxemburg. Een derde zuster was getrouwd met Koning *Wilhelm II van Wiirttemberg* en hun dochter Prinses ***Pauline van Wiirffemberg*** huwde in 1898 de oudste zoon ***Frederik van Wied !*** Het lijkt niet geheel onwaarschijnlijk dat de ***Wied's*** die hier te lande goede contacten hadden, gehoopt hebben dat, indien het uitsterven van het Oranje-huis te voorzien zou zijn geweest, gebruik zou zijn gemaakt te hunne behoeve van artikel ***19,*** lid 1, van de Grondwet van 1887, luidende: Wanneer bijzondere omstandigheden eenige verandering in of eenige voorziening omtrent de orde van erfopvolging raadzaam maken, is de Koning bevoegd daaromtrent een voorstel te doen [9].

Beperking van de opvolging in 1922.

In 1922 is de troonopvolging beperkt tot de afstammelingen van Koningin ***Wilhelmina*** en met bepaling bovendien dat de kroon niet verder vererft dan de derde graad van bloedverwantschap van de laatste Koning.

Dit betekent voor de tegenwoordige tijd dat de kroon in de zijlijn nog wel overgaat van tante op neef of van neef op tante, maar dat een volle neef de kroon niet meer beërft.

8. Vorst *Wilhelm van Wied* schreef in 1897 ***een*** brochure „Zustand des Wassers in den Canälen der Stadt 's-Gravenhage und Vorschlag zu seiner Verbesserung".

9. Deze bepaling is bij de Grondwetswijziging van 1922 niet gehandhaafd.

Uitbreiding van de representatie in 1963.

Eerst in 1963 is in de Grondwet opgenomen dat ook bij overgang van de kroon op een dochter van de Koning representatie zou plaatsvinden [10]. Tevoren vererfde het Koningschap in dat geval op de oudste overlevende dochter. In de situatie van voor 30 april 1980 zou dit betekend hebben dat volgens de Grondwet van 1922 bij overlijden van Prinses ***Beatrix*** niet haar oudste zoon troonopvolger zou zijn geworden, maar Prinses *Margriet*. Sedert de Grcmdwetswijziging van 1963 hebben dus in dit geval de kinderen voorrang boven de zuster hetgeen in het bijzonder met het oog op het voorbereiden van de kinderen voor hun taak de voorkeur verdient.

De uitsluiting in 1922 van alle verder verwijderde bloedverwanten van de Koning bracht een einde aan de troongerechtigdheid van vele buitenlanders die geen of nauwelijks banden met Nederland hadden. In tegenstelling tot de 19de eeuw, toen vorstengeslachten als volstrekt supra-natioaaal en daarom overal als souverein aanvaardbaar werden geacht, was nu ook in Nederland de gedachte aan een nationaal Koningschap in de Grondwet neergelegd, een Koningschap dat was geworteld in de verbondenheid met de ***Oranje-Nassau's.***

10. In de Grondwet van 1963 zijn de vele niet steeds duidelijk geredigeerde oude bepalingen aldus (te beknopt) samengemat:
ar t. *10.* De Kroon der Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Majesteit *Willem* ***Frederik*** Prins *van Oranje-Nassau* om door Hem en Zijn wettige nakomelingen'te worden bezeten.
ar t. 11. De Kroon gaat bij erfopvolging over: op de nakomelingen van de laatstoverleden Koning, waarbij zonen voorrang hebben boven dochters en daarna het oudste kind voorgaat met plaatsvervulling volgens dezelfde regels; bij gebreke van nakomelingen van de laatstoverleden Koning, op gelijke wijze op de nakomelingen eerst van zijn ouder dan van zijn grootouder in de lijn van troonopvolging, voor zover de laatstoverleden Koning niet verder bestaand dan in de derde graad van bloedverwantschap.
Daarna volgen de gebruikelijke bepalingea over troonsafstand, huwelijk buiten toestemming enz.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

De troonswisseling, door Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel. — Titulatuur, wapens en vlaggen van leden van het Koninklijk Huis, door Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg. — De functie van de Nederlandse Regalia, door Drs. E. Elzenga. — De geschiedenis van het Rijkswapen en het Koninklijk grootzegel, door L. G. Karper. — Lidmaatschap van het Koninklijk Huis, door Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg. — De Europese allure van de Oranje-Nassau's, weerspiegeld in hun bezittingen, door Mr. W. F. Leemans. — De troonopvolging in Nederland, door Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het M a a n d b l a d, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, ***p./a. Zeestraat 71 b, 2518 AA 's-Gravenhage.***

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad ***f 50,—*** gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening ***no. 20910*** ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 5-6 **XCVIIe Jaargang** **mei-juni 1980**

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van Mevroaw J. Bruyning geb. van Voorthuysen en de de Heren Mr. J. M. F. Eskens, Mr. H. L. L. van Hoogenhuyze, F. L. M. J. C. Raymakers, Mr. A. Staring, A. van de Stolpe en J. J. Vugs, respectievelijk sedert 1971, 1918, 1946, 1956, 1917, 1975 en 1950 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd:

Ir. F. J. BOK, 1079 AH Amsterdam, ***Rooseveltlaan 109.***

Mevrouw E. J. BOK geb. CLEIJNDERT, 1079 AH Amsterdam, ***Rooseveltlaan 109.***

J. CANTERS, Destelbergen, België, ***„Crabbenburgh", Eenbeekstraat 32.***

Dr. PETER BANDER VAN DUREN, Gerrards Cross, Engeland, ***P.O. Box 6, Bucks.SL9 7AE***

T. J. VERSËLEWEL DE WITT HAMER, 9741 CE Groningen, ***Magna Petestraut 13a.***

IJ. J. VAN NAELTWIJCK, 83420 La Croix Valmer, Frankrijk

P. **NOUWT,** **2312 DC Leiden,** ***Apothekersdijk 16.***

Mevrouw D. S. SCHOTEL geb. KARREMAN, **3011 EC Rotterdam,** ***Schiedamsedijk 11b.***

J. **DE ROY VAN ZUYDEWIJN,** **6418 AM Heerlen,** ***Hodgesstraat 11.***

Adreswijzigingen:

0. L. VAN DER AA, 1083 HH Amsterdam, ***„De Klencke" 9, App. C405.***

J. P. **TEN BRUGGENCATE,** **1017 SL Amsterdam,** ***Weteringstraat 13.***

Mr. C. J. VAN LOOKEREN CAMPAGNE, 2596 CW 's-Gravenhage, ***Wassenaarseweg 35.3.***

Mr. C. W. **baron VAN DEDEM,** **8055 PE Laag-Zuthem, post Zwolle,** ***Alerdinckweg 5.***

H. VAN ELK, **2401 XE Alphen a/d Rijn,** ***Marsdiep 193.***

C. HARMS, **2904 AE Capelle a/d IJssel,** ***„IJsselzicht", St. Helenbaai 117.***

Drs. J. H. A. HOELEN, 3760 NA Soest, ***Burg. Grothestraat 80.***

Drs. Ds. R. HOFMAN, **3731 EN De Bilt,** ***Park Arenberg 33.***

C.* M. HOGENSTIJN,** **7411 NJ Deventer,** ***Noordenbergstraat 39.

Mr. F. G. A. HUBER, 4461 JV Goes, ***Oostwal 87a.***

T. H. KLEIN, **7822 CC Emmen,** ***Hagedoorn 6.***

B. F. KRANTZ, **7213 CZ Gorssel,** ***Hoofdstraat 50.***

Ing. JOH. H. KRUIJER, **Leblon, Rio de Janeiro R.J., Brazilië** ***Rua Prof. Brandao Filho 70/601.***

R. J. LIGTHELM, **3062 RD Rotterdam,** **Oudorpweg *46.***

Mr. Dr. J. C. MARIS VAN SANDELINGENAMBACHT, **2513 AC 's-Gravenhage,** ***Lange Vijverberg 20.***

J. J. P. NEERVOORT, **4561 XB Hulst,** ***Zoutestraat 32.***

T. F. NOYON, **Overijse 1900, België,** ***„Overveld", Baraklaan 4.***

Ing. W. PETERS, 2591 JM 's-Gravenhage, ***Suzannaland*** 224.

Mr. B. L. VAN STRIJ DE REGT, 5505 JA Veldohven, ***Eindhovensebaan 37.***

Mejuffrouw Drs. A. SCHIPPERS,	8701 WE Bolsward, ***Knetemannstraat 16.***
Jhr. P. J. SIX,	***1243*** KB 's-Graveland, ***Leeuwenlaan 42.***
F. SUERS,	***7582*** AZ Losser, ***Andersonstraat 16.***
Drs. D. VAN TOL,	107'7 SR Amsterdam, Stadionweg ***94.***
W. ZONDERVAN,	7101 DV Zutphen, Oude ***Bornhof 49.***

Jaarverslag 1979.

In de algemene ledenvergadering van 19 mei te Velsen-Zuid werd in de plaats van Mr. S. E. Sibmacher van Nooten Mr. A. Snethlage gekoeen. Na deze vergadering was het bestuur als volgt samengesteld:

Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel, voorzitter
Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, ondervoorzitter
J. baronesse van Dedem-Weyschedé, secretaris
Mr. J. C. J. van Stockum, penningmeester
Mr. E. Idema Greidanus
Jhr. Mr. C. L. Reigersman
Mr. J. T. Anema
Mr. A. Snethlage.

Algemene ledenvergaderingen werden gehouden op 19 mei en 1 december respectievelijk in museum Beeckestijn te Velsen-Zuid en in de kerkzaal van de Kloosterkerk te 's-Gravenhage. Na afloop van de eerste vergadering hield de heer J. G. Berkhout, provinciaal museumconsulent van Noord-Holland, een lezing getiteld „Beeckestijn en het ontstaan van buitenplaatsen in Kennemerland". Vóór deze vergadering werd een bezoek gebracht aan het gebouw van het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland te Haarlem, daarna aan het museum en het park van Beeckestijn en Huize Waterland te Velsen-Zuid. Na afloop van de vergadering te 's-Gravenhage hield Mr. H. E. Phaff, oud-directeur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, een lezing getiteld „De geschiedenis van de Willemshof, van manege en kerk tot V.N.G.-gebouw". Vervolgens hield mevrouw J. P. A. E. Kuneman, conservator van het museum van de Kanselarij der Nederlandse Orden, een korte inleiding ter voorbereiding voor het bezoek aan genoemd museum.

De conservator van het Genootschap, de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, werd ook dit jaar op het bureau geassisteerd door mevnouw A. J. Dik gedurende 30 uren per week. Als bibliotheek-assistente fungeerde mevrouw H. E. W. ten Noever Bakker-Roeterdink voor de gehele maandag en de zaterdagmorgen. Mejuffrouw Tha. J. van Alff maakte zich ook dit jaar weer verdienstelijk voor het Genootschap, in het bijzonder door het ficheren van boeken en tijdschriften. Mevrouw F. 1. H. Rethaan Macaré-de Savornin Lohman verleende wederom geheel belangeloos haar medewerking aan het bureau, evenals de heer R. J. Castendijk, waarvoor het bestuur beiden zeer erkentelijk is.

De voorbereidingen voor de komende verhuizing van het bureau namen de conservator en zijn medewerkers vrijwel geheel in beslag. Vóór de verhuizing dienden de bibliotheek, de handschriftencollecties, de familiearchieven en het andere aanwezige materiaal te worden gehergroepeerd opdat zij daarna beter te raadplegen zullen zijn. Teneinde dit te kunnen realiseren, en ook de normale administratieve werkzaamheden en het verzenden van het maandblad doorgang te laten vinden, zag het bestuur zich genoodzaakt per 1 mei de dienstverlening aan de leden drastisch te beperken en het bureau en de bibliotheek per 8 oktober voor de leden te sluiten.

Aan de leden van de verhuiscommissie, Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel en Mr. E. Idema Greidanus, is veel dank verschuldigd voor de vele en belangeloze arbeid verricht.

Er werd een oommissie ter voorbereiding van het 100-jarig bestaan van het Genootschap ingesteld, bestaande uit Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland als voorzitter en J. baronesse van Dedem-Weyschedé als secretaris.

Een aanwinstenlijst van de bibliotheek werd in het juli-augustusnummer van het Maandblad gepubliceerd. Zoals daaruit blijkt werden aan het Genootschap tal van werken geschonken, welke in dank werden aanvaard.

Het aantal bezoekers aan het bureau bedroeg 469 (in 1978: 916). Het aantal uitgeleende boeken en tijdschriften bedroeg 315 (in 1978: 1273). Behalve aan leden werden ook aan openbare op het gebied der wetenschap werkzame instellingen boeken uitgeleend, Het aantal uitgegane brieven bedroeg 445 (in 1978: 765). Voorts werden 412 (in 1978: 1247) verzoeken om inlichtingen telefonisch beantwoord. De reductie in genoemde aantallen is te wijten aan de verminderde dienstverlening van het bureau sinds mei en de sluiting daarvan sinds oktober.

Veertien leden ontvielen het Genootschap;. 21 leden zegden hun lidmaatschap op. Er werden 37 nieuwe leden toegelaten. Het aantal leden aan het einde van het jaar bedroeg 1087, het aantal abonnees 151 en het aantal ruilabonnementen 128.

Het Maandblad De Nederlandsche Leeuw telde zonder inhoudsopgave en index op de geslachtsnamen 416 kolommen. De redactie bestond uit Mr. 0. Schutte, Mr. J. T. Anema en Mr. E. J. Wolleswinkel. Drs. J. Fox verzorgde ook dit jaar de rubriek boekbesprekingen, mejuffrouw Tha. J. van Alff de rubriek Inhoud van buitenlandse boeken en tijdschriften. Ook dit jaar werd de hoofdredacteur ter zijde gestaan door mejuffrouw Drs. W. E. Smelt bij het corrigeren van de drukproeven en het samenstellen van de index.

De redactie van het Bijblad bestond uit Mr. J. T. Anema, C. E. G. ten Houte de Lange en Mr. 0. Schutte.

In de serie werken van het Genootschap verscheen in november het boek „Wel en Wee van het geslacht Rauws" door mevrouw Dr. H. Winkel-Rauws. Tot uitgave van een kwartierstatenboek kon niet worden overgegaan door te weinig respons op een daartoe in 1978 gedane oproep in het maandblad.

Per 1 januari werden de gewijzigde statuten van kracht,

In de Contactcommissie, waarin het Genootschap vertegenwoordigd werd door de heren Anema en Schutte, werden de goede betrekkingen onderhouden met onder meer vertegenwoordigers van de besturen van de Stichting Centraal Bureau voor Genealogie en de Nederlandse Genealogische Vereniging.

De financiële uitkomsten over het jaar 1979 zijn minder gunstig dan die over het voorafgaande jaar. De baten- en lastenrekening toont een voordelig saldo van slechts *f* 119,47. De oorzaak daarvan ligt in het feit dat het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk het voordelig exploitatiesaldo van 1978, groot *f* 4.073,32, heeft teruggevorderd.

Hoewel erop is gewezen dat dit overschot grotendeels was

bereikt doordien alsnog contributies uit 1977 en vroegere jaren waren geïncasseerd en het, indien zulke overschotten moeten worden terugbetaald, niet wel mogelijk zal zijn het in afgelopen jaren ontstane negatieve vermogen enigermate terug te brengen, is het ministerie niet op dit besluit teruggekomen. De terugbetaling van dit bedrag moet dan ook ten laste van de exploitatie voor 1979 worden opgevoerd.

In het verslagjaar werd reeds het subsidie, groot ƒ157.938,—, ontvangen bestemd om de kosten te dekken voortvloeiende uit de verhuizing naar en de meubilering van de nieuwe ruimten in het archiefgebouw aan het Prins Willem-Alexanderhof. De genereuze wijze waarop de overheid de financiële gevolgen van de verhuizing van het bureau voor zijn rekening neemt, stemt tot voldoening.

De groep Gelderland van het Genootschap hield acht bijeenkomsten en een excursie, de groep Noord-Holland zes bijeenkomsten en eveneens een excursie. Ook met de Werkgroep Genealogisch Onderzoek Duitsland en The Caledonian Society werden goede banden onderhouden.

Ernst Taets († 1411/1412) en zijn gezin,

door MR. D. DUNLOP.

Uit de 13de en 14de eeuw valt een aantal vermeldingen van leden van het geslacht ***Taets*** te signaleren, maar de gegevens zijn meestentijds zo beknopt dat zij voor ons niet meer dan schimmige figuren zijn gebleven. Over de man aan wie dit artikel gewijd is, zijn wij beter ingelicht. Uit wat in de stukken is te vinden valt een redelijk omlijnd beeld samen te stellen. Daarom ook lijkt het nuttig het een en ander op een rij te zetten en dan tevens gegevens te vermelden over zijn gezin.

In 1360 treedt hij naar voren als leenman en getuige van ***Willem*** heer ***van Abcoude*** [1]; als een werkzaam man, betrokken bij allerlei rechtshandelingen, — ook in verband met de ***Abcoude's*** en familieaangelegenheden — zal hij verder door het leven gaan.

Sedert eeuwen bestaat er een traditie — laatstelijk nog in het kopje boven de genealogie van het geslacht ***Taets van Amerongen*** in Ned. Adelsboek 1918 — die vermeldt dat zijn vader ***Willem Taets*** was en zijn moeder ***Heylwich Borre van Amerongen.*** Dit nu is onjuist gebleken en ook de vermelding in gemelde publicatie van het jaar 1952, dat hij een zoon zou zijn van ***Dirk,*** die weer de zoon van een ***Jacob*** geweest zou zijn, is niet langer houdbaar. Immers in de originele akte van 13 mei 1406 [2] waaraan die filiatie is ontleend, staat in de eerste alinea achter de namen ***Dyric*** en ***Jacob*** een gotische letter s, die met zwakkere inkt is doorgehaald. Toen Mr. S. Muller Fzn. zijn „Regesten van het Kapittel van St. Pieter" publiceerde, heeft hij wellicht gemeend dat er in de akte later is geknoeid, want in zijn regest van die akte liet hij de letter s bestaan. Echter, hij verzuimde verder te lezen want in een volgende alinea zien wij de drie genoemde personen opnieuw optreden en wel in dezelfde volgorde, maar nu zonder de letter s achter de voornamen. Duidelijk is dan nu dat ***Dyric*** en ***Jacob*** zijn zoons en niet zijn vader en grootvader waren. Dit klopt ook met vermeldingen van die zoons elders.

1. R.A. Utrecht, Inv. Kap. van St. Pieter, nr. 1, p. 138 vso.
1. R.A. Utr., Handschrift (hs.) 358, I, fol. 118 en hs. 343, fol. 178.

Toch moet aan de traditie dat er een voormoeder ***Borre*** geweest is niet alle waarde worden ontzegd. Ten eerste is er een plaats bij Booth [3]. Sprekend over ***Ernst Taetzen*** zegt hij „die gelooft wort een suster van *Dirc* ***Borre*** te wijve gehad te hebben", maar, zo voegt hij er aan toe: „Ick geloove hij een susterssoon van *Dirc* ***Borre*** geweest sij en dat sijn wijf de suster sij geweest van ***Zweder van Houdaen."*** Dit laatste nu kan uit de stukken bewezen worden. Elders zegt genoemde Booth [4], sprekend over een ***Dirck Bor Taetse:*** „schijnt een broeder geweest te zijn van ***Jan Taefs*** (de schepen van Wijk bij Duurstede) en van ***Erst Taets".*** Voorts is er een verkoopakte gedateerd 29 sept. (St. Michielsdag) 1364, waarbij *Dirc* ***Borre van Amerongen*** voor het gerecht van Wijk bij Duurstede aan ***Ernst Taedtze*** opdroeg 6 morgen land met alle toebehoren, geheten Half Sceelenhoeve, uitgezonderd het (daarmede blijkbaar verbonden) altaar dat *Dirc* gesticht heeft in de kerk van Wijk. Bovendien droeg hij over de „stede" (graf), die zijn moeder placht te hebben in gemelde kerk. Tot zover de vermeldingen, waarbij de laatste tot de conclusie kan leiden dat *Dirc* en ***Ernst*** nauw verwant waren, want een graf draagt men toch meestal niet over aan een volslagen vreemde [5].

Er zijn nog meer aanwijzingen betreffende een verwantschap. In 1385 nl. zien wij ***Taefs*** als voogd over ***Elyas Borre van Amerongen*** en diens zuster ***Aleyd*** [6]. Voorts is hij „huwelijksvriend" als deze ***Elyas*** op 6 sept. 1393 huwelijkse voorwaarden maakt met ***Berta van Drakenborch.*** Hij wordt daar knape genoemd, en mede huwelijksvrienden waren ***Willem*** heer ***van Abcoude, Johan van Renesse*** en *Gijsbert van Hardenbroeck,* allen miles. ***Taets*** staat hier als laatste; waar men de huwelijksvrienden meestal uit de naaste familie koos, wijst dit m.i. ook op nauwe bloedverwantschap [7].

Op een los vel in cahier XCVIII in de collectie Vermast bij het Genootschap wordt een rouwbord vermeld met in het midden de inscriptie: „Anno 1423 sterff Joffr. ***Margriete Jan Taets v. Amer.*** wijf was. Ao. 1450 sterf ***Jan Taets van Amerongen".*** Heraldisch rechts ernaast van boven naar beneden de wapens ***Taets, Bor van Amerongen,*** *Loenersloot, Zoudenbalch*; links: ***Colverschoten, Woudenberg, Broeckhuisen, Hackfort,*** Waar dit rouwbord hing blijkt niet. Intussen, zowel de familie ***Van Loenersloot*** (waartoe *Jan*'s moeder immers behoorde) als ***Taets van Amerongen*** komen voor in het kalendarium van het klooster St. Servaes; een van de dochters van ***Jan, Johanna,*** was daar non. Gezien het bovenstaande lijkt het waarschijnlijk dat het rouwbord in dat klooster hing.

Taets trouwde met *Alyt van Oudaen;* deze familie is een tak uit het geslacht ***Van Loenersloot,*** een der oudste van Utrecht, en reeds in de 12de eeuw vermeld. Het lijkt mij toe dat dit huwelijk voor hem zeer belangrijk is geweest. Want een vermeerdering van vermogen liet niet lang op zich wachten. Het echtpaar kwam nl. in het bezit van het huis Oudaen te Utrecht, dat voordien Zoudenbalch heette, en in 1348 nog in het bezit van de gelijknamige familie was. Wie waren nu

3. R.A. Utr., hs. 378, fol. 733.
4. Idem, fol. 1243, nr. 74.
5. Idem, hs. 361, VI, fol. 144.
6. Idem, VIII, fol. 253 vso.
7. ***Van*** *Hardenbroeck* en *Van Renesse* waren volle neven, beider moeder was een *Van Lichtenberg,* dochter van de bekende erfschepen van die naam. De huwelijkse voorwaarden zijn te vinden in de Univ. Bibl. Utr., hs. nr. 1253, I, 596. Toets zegelde met de bekende balk en als helmteken een kasteel.

haar ouders ? Ik vestig de aandacht op enige vermeldingen in het kalendarium van St. Servaes [8] op de maand juli:

> V. Non. Domicella Gloria *d'Oudaen* soror **A.** *S(oudenbalch),*
>
> Prid. Noa Domicella Gloria *Zoudenbalch,* mater ***A.*** *Soudenbalch,*
>
> Prid. Kal. anno 1348 obiit ***Adam*** *Zoudenbalch* pater **A.** *Zoudenbatch.*

Naar mijn mening hebben wij hier voor ons moeder en dochter *Gloria,* de moeder gehuwd met *Adam Zoudenbalch,* de dochter met *Dirck van Oudaen.* Gemelde *Adam* sterft dan in 1348, volgens Vermast was hij schout van Utrecht o.a. in 1339 en 1347. *Gloria jr.* wordt dochter van *Adam* genoemd. Een definitief bewijs van deze afstamming valt niet te geven, maar belangrijke aanwijzingen zijn o.a. dat de oudste zoon van *Ernst Taets,* die zich *Dirk van Oudaen* noemde, een dochter *Gloria* had, een toch niet zeer gebruikelijke voornaam, en dat *Ernst* een van zijn jongere zoons *Daem (Adam)* noemde. Van belang is ook dat toen *Dirk* trouwde, zijn vader hem, om in de regering van Utrecht te komen, een huis te Utrecht schonk, en wel juist het huis Zoudenbalch; uit niets blijkt dat dit oorspronkelijk *Taets'*en bezit is geweest [9].

In 1362 wordt *Ernst Taets* vermeld als richter en tinsmeester van de heer *Van Abcoude* te Amerongen [10], in 1364 wordt de Half Sceelenhoeve hem overgedragen, zoals reeds is vermeld, en in 1373 zien wij hem wederom optreden, nu te Driebergen, als richter van de heer *Van Gaesbeeck van Abcoude* [11]. In 1382 draagt *Willem van Groenewoude,* zijn schoonzoon, hem op al het land dat hij te Woudenberg bezit, in ruil waarvoor hij afziet van alle rechten op de nalatenschap van *Ernst* die zijn vrouw (*Mechtelt Taets)* mocht hebben [12]. In het volgend jaar wordt hij door *Willem van Abcoude* gemachtigd het huis te Linschoten op te dragen aan *Henrick* heer *van Montfoort* [13]. In 1388 is hij getuige en borg bij het verpachten van de tienden te Kortenhoef aan gemelde *Willem van Abcoude* [14]. In 1389 erkent hij 483 oude schilden te hebben ontvangen van de hertog *van Gelre* [15]. En in 1392 wordt hij door de heer *Van Vianen* beleend met 6 morgen land te Lakerveld [16].

Het jaar 1395 werd heel belangrijk voor hem en zijn familie. Zijn oudste zoon *Dirk,* die, zoals reeds gezegd, zich *Dirk van Oudaen* noemde, trouwde toen met een dochter uit een Utrechts regentengeslacht, *Hadewigh Walvis.* Ik vermeldde reeds dat hij bij huwelijkse voorwaarden van 5 dec. 1395 het

8. Arch. voor de Geschiedenis van het Aartsb. Utrecht, deel 27, p. 106 e.v.
9. In 1461 is *Splinter Taets,* kleinzooa van ***Ernst,*** huwelijksvriend bij het huwelijk van zijn nicht *Cornelia* met een ***Van Drakenborch,*** waarbij ook ***Evert Zoudenbalch,*** kanunnik ten Dom, als zodanig optrad. Verdere conclusies omtrent de relatie met ***Zoudenbalch*** vallen niet te trekken. Het uitstekend geordende familiarchief Oudaen, thans bij Jhr. Mr. L. A. Quarles van Ufford op huize Gunterstein, Maarssen, bezit geen stukken van vóór 1400.
10. R.A. Utr., hs. 361, VIII, fol. 250 vso.; hij zegelt hier met de dwarsbalk beladen met 3 lelies, 2 en 1.
11. Wittert van Hoogland, Utrechtsche Ridderhofsteden en Heerlijkheden, in: Gen. en Herald Bladen, 1907-1914.
12. R.A. Utr., hs. 361, VI, fol. 144 en hs. 358, 1, fol. 106.
13. Fruin, Arch. der heren Van Montfoort, nrs. 127 en 130.
14. R.A. Utr., hs. 339, fol. í'9 en hs. 322, 1, fol. 110.
15. Mededeling van wijlen de heer Muschsxt.
16. A.R.A., Leenregister Vianen, inv. nr. 6 (1391-—1414), fol. 41 vso.

huis Zoudenbalch verkreeg, dat nadien Oudaen heette; daar kwamen nog bij 5 morgen land onder Wijk bij Duurstede, die zijn vader hem op 15 dec. 1395 opdroeg [17]. Dit bezit was een leen van Abcoude. Wat die huwelijkse voorwaarden betreft [18], *Dirk* „vertycht van alle goederen (tot sijns vaders behoeff) ende erffenisse die hem aenbestorven is van Joncfrou *Aleyd's* doot sijnre moeder". Dit is wel zowat de enige plaats waar ik haar vermeld vind, zij was in elk geval toen reeds overleden. Twee jaar later, 4 aug. 1397 wordt aan *Gijsbrecht van Vianen* door *Ernst Taets* het huis Rijsenborch opgedragen [19]. *Ernst* bezat voorts nog land te Driebergen in 1382 en te Kolverschoten in 1384 [20], terwijl hij op 5 febr. 1394 beleend werd met 30 morgen land eveneens te Driebergen gelegen [21].

Alvorens de 14e eeuw te verlaten moet de vraag worden behandeld: waar heeft deze *Taets* gewoond ? Veel is er niet over te vinden. In een lijst van 1393, vermeldende de leenmannen van de proostdij van Oudmunster „die op deselve tijt binnen Utrecht woonden" wordt *Ernst Taets* genoemd tezamen met *Steven,* vrouw van *Jan Taets,* die toen land te Wijk bij Duurstede hadden [22]. Enige tijd eerder leest men: „Item op dien zelven dach liep *Gheriid van Coelen* tot Wiic mit enen brieue aen *Eerst Taetsen,* dat hij incomen woude bij *Ghisebert Grawert* ende *Jan van den Walen,* want di met hem te sprecken hadden van den maerscalc ambocht, ende was wt ij daghe, coste 1 pond". Zie de oudste Kameraarsrekening der stad Utrecht 1380 [23]. Evenwel is het mogelijk dat deze personen daar slechts vertoefden en niet woonden.

In het jaar 1406 (13 mei) is dan verleden de akte die ik al in het begin van dit opstel vermeldde, De zoons *Dirk, Jacob, Johan, Daem* en *Gerrit* kwamen tendele reeds ter sprake, Maar er waren meer kinderen. Beziet men de akte nader, dan blijkt dat de schout van Vreeswijk oorkondt dat voor hem en de landgenoten en buren zijn verschenen *Eerst Taetze* met zijn evengemelde zoons, alsmede *Hase,* een dochter, over wie de vader momber was. In deze akte wordt bevestigd de verkoop door genoemde personen van vier morgen lands gelegen in de Wiersse onder Vreeswijk. Koper was het convent van Windesheim, in deze vertegenwoordigd door de proost. Deze gezamenderhandse verkoop wijst er op dat hier sprake is van familiebezit. Behalve bovengenoemde kinderen was er nog een dochter, *Mechteld* geheten. Zij ontbreekt in de akte: in 1382 was zij gehuwd met *Willem van Groenewoude,* want in dat jaar deden zij beiden afstand voor het gerecht van Woudenberg van alle erfenis die hun aankomen mocht door de dood van *Ernst Taets,* haar vader. Zij was dus vermoedelijk vóór 1406 overleden; vodgens Buchell was zij in 1401 reeds dood [24].

17. R.A. Utr., hs. 343, 11, fol. 107.
18. Idem, 343, fol. 82-83.
19. Maris, Repertorium op de Stichtse Leenprotocollen, 1 (1956), p. 67. Het goed werd voordien bezeten door ***Johan*** van *Limbeeck,* een bastaard van ***Abcoude.*** Is de supposítie van Mej. Maris, dat ***Taets*** in zijn kwaliteit van pandhoader overdroeg, juist, dan blijkt dus andermaal van de zeer nauwe band die hij met de ***Abcoude's*** had.
20. Zie resp. Inv. Arch. Bissch. van Utr., nr. 270 fol 17 vso. en coll. Polvliet in voce Taets bij het Genootschap.
21. Maris, t.a.p., p. 71.
22. R.A. Utr., hs. 358, 1, fol. 116 vso. ***Jan Taets*** is denkelijk de schepen van Wijk bij Duurstede, stichter van een tak te Wijk. Booth noemt hem een broer van ***Erst Taets.***
23. Codex Dipl. Neerl. 11, 2.
24. De akte van 1382 vindt men in hs. 361 IV (Hoencoop) fol. 144; voor Booth zie men hs. 325 (oud), fol. 62.

Men vindt *Ernst* nog vermeld in 1409, toen hij een vrijgeleide kreeg voor hemzelf en zijn zoons *Jan* en *Daem* [25], en in 1411 gaf hij (blijkbaar als plaatselijk deskundige) getuigenis omtrent de grensbepaling van proostdijgoederen te Maarsbergen [26]. En dan valt het gordijn over het werkzame leven van dit lid der familie. Kort na voormelde handeling moet hij zijn overleden, want op 12 december 1412 wordt zijn zoon Gerrit na de dood van zijn vader beleend met 24 morgen land te Driebergerbroek [27]. Wij hebben *Ernst* gezien als een trouw aanhanger en vertrouweling van de heer *Van Abcoude* in diverse functies, maar het valt op dat hij geen stedelijke ambten heeft bekleed. De Burgerboeken van Utrecht vermelden hem nergens. Hij zal zich m.i. niet hebben geschaard aan de zijde van de bisschop noch aan die van het stadsbestuur tijdens hun twisten. Wel heeft hij de weg naar de stedelijke ambten voor zijn nageslacht geëffend, allereerst voor zijn zoons *Dirk* en *Johan*.

Ik kom nu tot de oudste zoon van het echtpaar *Taets- van Loenersloot van Oudaen*, nl. *Dirk van Oudaen*, zoals hij zich later is gaan noemen, genoemd naar zijn grootvader van moederszijde. Hij trouwde in 1395 met *Hadewigh Hendriksdr. Walvis*, uit een Utrechts regeringsgeslacht gesproten. De huwelijkse voorwaarden van 5 dec. 1395 vermelden o.a. dat *Ernst* hem het huis Zoudenbalch zou geven, en dat hij binnen het jaar afstand zou doen van „alle goederen ende erfenisse die hem aenbestorven sijn van Joncfr. *Aleyd*'s doot sijnre moeder." *Walvis* geeft zijn dochter ƒ 3.000.— mede. De gift van genoemd huis was zoals reeds gezegd de eerste aanzet tot het toetreden tot de stadsregering; zonder twijfel hebben familieleden van de kant van zijn vrouw en van zijn moeder daartoe bijgedragen. De „huwelijksvrienden" waren *Beernt Proeys*, *Otto Taedze* (een neef ?), *Johan van der Spiegel* en *Willem Scade van Westrum* [27].

In 1396 op 14 aug. (Lieve Vrouwenavond) wordt hij volgens het Buursprakenboek (p. 26) als burger aangenomen. In datzelfde jaar had *Ernst Taets* zijn zoon verlijd met 5 morgen land in of bij Wijk bij Duurstede, een leen van Abcoude [28]. Hij verwierf nog meer landbezit: zijn vrouw werd op 21 dec. 1398 door *Johan van der Meer* verlijd met een halve hoeve land te Schalkwijk [29] en dezelfde *Van der Meer* draagt hem op 5 aug. 1399 nog een halve 'hoeve op in dat gerecht naast de hofstede van Blokhoven gelegen [30]. In 1400 op 8 nov. (maandag na St. Willebrordusdag) beleent het Domkapittel hem met de tiende van 4 iugera lands bij Rijnesteyn [31] en op 12 aug. van dat jaar ontving hij van de heer *Van Vianen* 6 morgen land gelegen te Lakerveld (onder Lexmond gelegen) [32]. En zo is er meer. Slechts eenmaal vindt men dat hij onroerend goed afstootte: op 16 april 1449 droeg hij aan *Willem van de Weyde* over 3 morgen land te Vleuten [33]. Wij vernemen ook van andersoortige financiële relaties. Op 14 aug. 1407 bekent hij met *Beernt Proeys (Proys)* en *Willem van Vleuten* schuldig te zijn aan de kinderen van *Dirk van Hornekamp*, echtgenoot van *Elisabeth Gerritsdr. van Vliet* een bedrag van 16 Franse schilden [34]. In 1420 pacht hij van het Kapittel van St. Jan 2 morgen land te Zeist bij de „waterganck" genaamd de Rijn [35]. Van dit Kapittel had hij reeds twee morgen gepacht, gelegen te Breukelen (1385) [36].

Van de zijde van zijn schoonfamilie kwam nog verdere aanwas. Op 23 juni *1411* verscheen voor schout en schepenen te Utrecht *Dirck Walvis*, blijkbaar een kinderloos familielid van *Dirk's* vrouw, die al zijn roerende en onroerende goederen, die hij zal nalaten, vermaakt aan *Dirk Taets van Oudaen* en een zekere *Timan Trinde* [37].

Over zijn eigen huwelijk sprak ik reeds. In 1425 nu trouwde zijn dochter *Cornelia* met *Frederick van Draeckenborg* en opvallend is hierbij dat zijn zoon *Hendrick* en een andere dochter, *Gloria*, hun consent bij de huwelijkse voorwaarden gaven (31 mei 1425) [38]. Ook overigens' hoort men van familiebetrekkingen: hij was momber over *Alyt* en *Yde Taets*, kinderen van zijn broer *Daem*; zij gaven hem in 1436 décharge van de voogdij [39].

In 1409 kwam hij in de stedelijke administratie als schepen: daarna vindt men hem nog vele malen als zodanig vermeld, het laatst in 1448. In 1418 was. hij voor de eerste maal burgemeester, daarna nog vier malen.

In of kort voor 1429 gebeurde er iets dat zijn omstandigheden in hoge mate zal hebben verbeterd. Wat was het geval ? Zijn moeder had slechts, één broer (van zusters is niets bekend) *Sweder* geheten, die op 14 mei 1394 met het voorvaderlijk huis Oudaen, bij Breukelen gelegen, werd beleend [40]. Hij is schepen en burgemeester van Utrecht geweest, en was kinderloos gehuwd met *Udele van Ruweel, Ghisebrechtsdr.*, die eigenlijk *Van de Putte* heette (vandaar het huis Putruwiel te Utrecht) en de naam van haar moeder had aangenomen. Hij moet een woelig heer zijn geweest, die voor lichamelijk geweld niet terugschrok, getuige het feit dat hij een zekere *Jan van der Haer* had doodgeslagen. Hoe de situatie is geweest, is niet duidelijk, wel zijn de gevolgen van zijn geweldadigheid niet aan hem voorbijgegaan, want hij moest van zijn goederen afstand doen, is (volgens de oude schrijvers) verbannen en volgens Booth in 1432 overleden [41]. Op 30 sept. 1429 droeg hij zijn huis en hofstede Oudaen met 26 morgen land op aan zijn neef *Dirck*, die zich nadien *Taets van Oudaen* noemde [42]. Op 10 mei daarvoor had hij reeds een hoeve land te Werkhoven, een leen van Loenersloot, aan hem overgedragen [43]. Op 28 aug. 1433 wordt *Dirk* dan met het huis Loener-

---

25. R.A. Utr., hs. 343, 1, fol. **106.**

26. Arch. Aartsb. **Utrecht, deel 19, p. 161.**

27. R.A. Utr., hs. 343, fol. 82-83. Maris, **t.a.p., p. '72 heeft 12 oktober.**

28. Idem, fol. 107.

29. Idem, hs. 361 (Hoencoop), IV, fol. 118.

30. R.A. Utr., hs. 343, 11, p. 107.

31. R.A. Utr., Leenboek **Kap. ten Dom, inv. nr. 2368.**

32. A.R.A., Leenboek **Vianen, inv. nr. 7, fol. 28 vso.**

33. R.A. Utr. hs. 358, 1, fol. 154 vso.

34. Idem, 343, fol. 132 vso.

35. Idem, 358, I, **fol. 120 vso.**

36. Idem, 361, V (Hoencoop), fol. 554.

37. Idem, 343, fol. 110.

38. Idem, 358, 1, fol. 1 b; 343, 1, 81.

39. Idem, 358, I, **fol. 185.**

40. Wel als opvolger van zijn grootvader *Dirk van Oudaen*. De oorsprong van **het** huis **ligt in het duister, maar het wordt sinds de 14de eeuw vermeld.**

41. R.A. Utr., hs. 343, fol. 111 vso. Op fol. 112 wordt *Dirk* nog eens vermeld toen hij bij akte van 29 aug. 1430 zijn dochters *Nelle* **en** *Alyt* **niet uitsloot van hun** moeders **nalatenschap mits, inbrengend 400** Arnh.guldens **ten behoeve van zijn zoon** *Hendrick*.

42. Oudaen legateert hij, kennelijk geen wettige zoon hebbend, maar nu met 41 morgen land, aan zijn dochter Cornelia, gehuwd, zoals gezegd, met *Frederik van Drakenborch*. **Dit gebeurde op 30 jan. 1441.**

43. R.A. Utr., hs. 357, fol. 48. Dit bezit was gelegen „op de Leemkolk". **Men vindt het later onder de goederen van zijn kleinzoon *Ernst van Drakenborch*.**

sloot met bijbehorende goederen en rechten beleend [44], hetgeen de opgegeven sterfdatum van 1432 waarschijnlijk maakt. Merkwaardigerwijze wordt **Dirk** op diezelfde dag ook beleend met 23 morgen land in Driebergerbroek (kerspel Zeist) ; dit was een leen van de bisschop. Dit bezit was niet van **Sweder** afkomstig, maar van **Dirk's** broer **Gerrit,** die er op 12 okt. 1412 na de dood van zijn vader mee was beleend, zoals reeds vermeld. Uit de vermelding der belening blijkt niet of **Dirk** de goederen verkreeg doordat **Gerrit** was overleden dan wel door overdracht tijdens diens leven [45].

Op 16 mei 1435 is hij mederechter in een kenning van bisschop *Rudolf* **van** *Diepholt* over het recht op het goed de Wiersse onder Vreeswijk [46].

Het jaar tevoren, op 24 juni 1434, beleende ***Elsabe van Loenersloot,*** vrouwe van Isendoorn, **Dirk** met 3 morgen land te Breukelen. Zij noemt hem haar neef [47].

Weinige jaren daarna is **Dirk's** gezondheidstoestand — hij moet reeds zeer bejaard geweest zijn — achteruitgegaan, want in 1444, op 4 juni (donderdag na Pinksteren), verschijnt hij voor schout en schepenen van Utrecht, zeggende dat hij „also cranc ende onmachtich sijne leden is" zijn neef **Splinter Taets,** zoon van zijn broer **Daem,** machtigt om renten in het gerecht van Ameide, die de heer **Van Gaesbeeck** toekomen, namens hem te innen [48]. **Dirk** was kennelijk ook bezig met de toekomst na zijn dood, want op 14 juli (woensdag na St. Margrietendag) 1445 geeft hij 24 morgen land op Pothusen „boven in Schalkwijk" in lijftocht aan zijn zoon **Hendrik van Oudaen,** die priester was [49]. De andere kinderen hadden daartoe hun toestemming gegeven, omdat zij reeds goederen van hun vader hadden ontvangen.

Kort voor 1449 was er onenigheid ontstaan tussen het stadsbestuur en de bisschop over diens belastingvoorstellen. In februari 1449 (3 februari, St. Blasiusdag) leidde dit tot een gewapend optreden van de zijde van de bisschop waarbij vele burgers sneuvelden. **Dirk Taets** werd gewond aan het hoofd door een steenworp, maar bleef nog enige tijd in leven. Booth vermeldt uit de necrologie van het St. Servaesklooster zijn overlijden aldus: „hij sterf ao. 1450 ex vulnere capiti ao. 1449 per lapidem iactum inflicts capta urbe per Diepholdihem" [50]. In de necrologie van het St. Caeciliaklooster, vermeld in Matthaeus' Fundationes, wordt de dood van zijn vrouw opgetekend als volgt: „Obiit 4 juli Joncfrou ***Hadewigh*** *Dircx'*wijf ***van Houdaen,*** Anno 1413."

De vermelding door Van Gouthoeven in diens bekende kroniek, dat **Dirk** bij het beleg van Everstein in 1405 aanwezig zou zijn geweest, houd ik voor apokrief; hij wordt daar overrigens ten onrechte zoon van *Willem* genoemd, evenals ***Ernst Taets*** ten onrechte zijn broer wordt genoemd. Men treft onder de deelnemers aan det beleg ook aan een „*Dirck* B(astaard ?) Heeren *Willems* ***van Amerongen",*** Heer ***Willem Taets*** wordt hier ook vermeld [51].

Wat de van **Dirk** bekende zegels betreft, de akte van 1407 vertoont als wapen de bekende dwarsbalk met in het schildhoofd een barensteel met drie hangers. De huwelijkse voorwaarden van zijn dochter uit 1425 zijn door drie broers bezegeld. **Dirk** zegelde met het volle wapen met als helmteken een engel met uitgeslagen vleugels, zijn broer **Daem** zegelde met een dwarsbalk en in het schildhoofd een schelp, zijn broer **Jan** (hier ***Jan van Amerongen*** genoemd) met het volle wapen ***Taets*** en als helmteken een naar rechts gewende arends- of griffioenskop. De akte van 1449 laat wederom het volle wapen met de dwarsbalk zien.

Van de tweede zoon, ***Jacob,*** is niet veel bekend. In het Leenregister van de St. Paulusabdij [52] komt hij voor omstreeks 1387; hij was toen gehuwd met ***Margaretha Doys*** *Hendriks*-dochter en zij werd toen door haar broer **Dirk** beleend met 4 morgen land in het kerspel van Eck. Zij wordt ook genoemd in het kalendarium van het klooster Mariendael [53]. ***Jacob*** zelf werd in 1390 wegens een schuld aan ***Gijsbrecht Over de Vecht*** „de stadt verboden" [54]. Hij bekleedde enkele functies in Utrecht, o.a. was hij in 1392 kerkmeester van de St. Jacobskerk [55] en in 1404 wordt hij ouderman genoemd [56]. Hij woonde blijkbaar te Utrecht, komt in de Burgerboeken dus niet voor.

Dit is wel het geval met de derde zoon van ***Ernst*** geheten ***Jan (Johan).*** Hij wordt volgens, de Burgerboeken (nr. 222, p. 87) in 1411 als burger aangenomen. Als zodanig zegelde hij in 1425 met de dwarsbalk (rood) waarboven een klaverblad. Hij wordt in het burgerboek ***Jan van Amerongen*** genoemd, maar volgens Booth [57] was hij de eerste die de naam ***Taets van Amerongen*** aannam, „ende onlangs, na hem ***Gerrit*** sijn broeder". In 1423 wordt hij vermeld als schepen, als zodanig ook voor het laatst in 1439; raad wordt hij genoemd in 1435, laatstelijk in 1441. In 1438 verwierf hij de tienden van Wyngelaer „door doot ***Willems van Colverschoten*** zijn oldevader". [58]. In 1439 droeg ***Jan*** bastaard ***van Gaesbeeck*** aan zijn vader ***Jacob*** op en wel ten behoeve van ***Hase,*** vrouw van ***Johan Taets van Amerongen,*** behoudens evenwel de lijftocht van *Mechtelt* ***van Arnhem,*** weduwe van ***Elyas van*** *Amerongen (= Borre* ***van Amerongen)*** de helft van het goed Zeelborst „ter Eeme". Op 17 sept. 1440 werd ***Hase*** ermede beleend [59]. Zijn dochter *Aleyt* ***Taets van Amerongen,*** vrouw van ***Johan van Lichtenberg,*** doet in 1446 ten behoeve van haar vader afstand van de erfenis die zij had van haar moeder Jonkvr. *Margriete* en van haar grootvader ***Willem van*** *Colverschoten* [60].

Johan is in 1450 overleden: de necrologie van St. Servaes zoals deze is gepubliceerd in het Archief van het Aartsbisdom Utrecht, deel 27, vermeldt terzake: juni 1450 „*Johannes,* pater ***Johannae*** monialis huius loci; pro sua et uxoris ***Hadewigis*** memoria dedit 20 florenos episcopi Rudolphi."

Hij was tweemaal gehuwd: eerst ('vóór 1416) met *Margaretha* ***van Kolverschoten,*** dochter van ***Willem*** en ***Margaretha van Woudenberg;*** zij stierf 5 april (maandag na Pasen) 1423. Vervolgens met ***Hase*** (ook vermeld als: ***Hadewigh) van Wondenghen*** *Alphertsdr.* en van ***Geertruid N.N.,*** die volgens

---

44. R.A. Utr., hs. 343, fol. 111 vso. en Maris, t.a.p., nr. 55.

45. Maris, t.a.p., nr. 80. ***Gerrit*** was zijn vader in de belening opgevolgd.

46. R.A. Utr., Bissch. arch., judiciaal van de bissch.

47. R.A. Utr., hs. 343, 11, fol. 109 vso.

48. Idem, fol. 108.

49. Idem, fol. 111.

50. Idem, hs. 378.

51. D'Oude Chronijcke ende Historien van Holland, 1636, p. 421.

52. R.A. Utr., Leenb. Kap. St. Paulus, deel 1380-1420, fol. 44 vso.
53. R.A. Utr., hs. 358, 11, fol. 320.
54. Idem, hs. 356, III, fol. 128 vso.
55. Idem, hs. 359, XX, fol. 2 vso.
56. Burman, Utrechtsche Jaarboeken, deel 1.
57. R.A. Utr., hs. 378, deel 7p. 734.
58. Maris, t.a.p., p. 61.
59. Muller, Regesten bissch. v. Utrecht, nr. 3123; R.A. Utrecht, hs. 364, 11, fol. 66.
60. R.A. Utr., hs. 364, 11, fol. 60 vso.

het reeds vermelde necrologium van St. Servaes overleed in juni 1461. Toen zij trouwde was zij volgens Booth [61] reeds tweemaal weduwe, nl. van ***Peter van Lopic,*** en daarna van ***Warner Braem.*** Zij zal in het Minrebroederklooster te Utrecht begraven zijn, want zij had daar een grafstede verkregen in 1421, het jaar waarin zij met ***Peter van Lopic*** trouwde [62]. ***Johan*** en zijn tweede vrouw komen beiden voor in de Anniversaria van de Kapel van het Regulierenklooster, doch zonder jaartal [63]. Op 31 maart (Paasavond 1442) erkent Johan schuldig te zijn aan zijn vrouw ***Hase*** of aan de houder van de schuldbekentenis' een bedrag van 1000 Philips Bourgondische schilden [64].

Van ***Johan Taets van Amerongen*** en zijn eerste vrouw ***Margriet van Kolverschoten*** stammen alle thans levende leden der familie af. Bij zijn tweede vrouw had hij geen kinderen.

Op ***Johan*** volgt ***Daem Taets.*** Over de vraag naar wie hij vernoemd was sprak ik reeds. Het eerst komt men hem tegen in 1395 [65]. In dat jaar beleende ***Willem*** heer ***van Abcoude*** hem met 7 morgen land aan de Broeckdijk. In 1413 is hij door ***Gijsbert Scay Herman Baessoen*** beleend met 1 morgen land gelegen in de Bilaer bij Wijk bij Duurstede [66]. Als opvolger van ***Jan van Rijnesteyn*** bastaard ***van Arkel*** wordt hij beleend met het huis Rijnesteyn, bij Cothen (29 sept. 1407). Lang heeft hij het niet in bezit gehad want op 25 febr. 1412 blijkt ***Herman van Steenre*** ermede te zijn beleend [67]. Van 1407 tot 1411 wordt hij vermeld als richter van Wijk bij Duurstede. Volgens Booth is hij in 1429 overleden, in elk geval ná 1425, want in dat jaar wordt hij nog vermeld met zijn broer ***Jan*** als oom van ***Hendrick van Oudaen*** [68].

Daem was getrouwd met een zekere ***Wonne.*** Hoe haar achternaam luidde is niet duidelijk: de collectie Snouckaert bij de Hoge Raad van Adel (inv. nr. 4393) noemt haar als dochter van ***Wouter Utenengh,*** een Brussels handschrift zegt dat zij een dochter was van ***Wouter van Herlaer.*** Haar voornaam wordt daar ook als ***Wonne*** vermeld. Echter, diverse handschriften en geslachtslijsten noemen haar ***Wonne Wouter Havensdochter,*** hetgeen het waarschijnlijkst lijkt, want als zodanig komt zij op diverse plaatsen voor. In 1432 was zij weduwe, want zij hield toen boedelscheiding met haar dochters ***Aleyt*** en ***Yde.*** Daarbij werd aan de moeder toebedeeld het huis aan de Ganzenmarkt te Utrecht, op de hoek van de Schoutensteeg, de Engelenburch geheten [69]. Na de dood van ***Daem*** hertrouwde zij met ***Gijsbert van der Haer.*** Als diens vrouw verschijnt zij op 15 juni (zondag na Odulphusdag) 1438 voor ***Floris van Jutfaes,*** richter in deze plaats, tezamen met ***Yde,*** haar dochter, verklarend dat zij gezamenderhand 4 morgen land met de daarop gelegen hofstede achter de kerk van Jutfaas, verkopen [70].

61. Idem, hs. 378, fol. 1362, nr. 13.
62. Idem, hs. 361 (Hoencoop), VI, fol. 166.
63. Idem, hs. 359, fol. 12.
64. Idem, hs. 361 (Hoencoop), VI, fol. 201.
65. R.A. Utr., hs. 358, 1, 106. Het is gelegen in de polder Willige Langerak.
66. R.A. Utrecht, Arch. van de kleine kapittels enz., nr. 1297.
67. Het was een leen van Abcoude. Zie Wittert van Hoogland, Utrechtsche Ridderhofsteden en Heerlijkheden.
68. R.A. Utr., hs. 378, I, 106.
69. Idem, hs. 358, 1, fol. 185; 364, 11, fol. 62.
70. Idem, hs. 358, 111, fol. 133 vso. In 1459 bezit een *Daem Taets* eveneens 4 morgen land te Jutfaas, waarvoor toen het morgengeld betaald werd (Statenarch. inv. nr. 45) en ook in 1461 (Idem, 46, fol. 200). Hij zal een zoon geweest zijn van *Daem's* zoon ***Splinter.***

De jongste zoon van ***Ernst Taets*** en zijn vrouw was ***Gerrit.*** Zoals wij reeds zagen werd hij na de dood van zijn vader beleend met 24 morgen land gelegen in Driebergerbroek [71]. Hij komt tussen 1382 en 1400 voor als schout van Maarssenbroek [72]. Booth vermeldt hem in 1401 tezamen met ***Eerst van Groenewoude*** en ***Jan Taets*** „sijn broeder" alle te Driebergen [73]. Uitdrukkelijk wordt hij genoemd: ***Gerrit Eerst Taetsensoon.***

Hij woonde aanvankelijk niet te Utrecht: volgens Booth werd hij aldaar in 1406 burger, maar deze inschrijving ontbreekt in het Burgerboek, wel vindt men daar zijn naam als nieuwe burger in het jaar 1417 [74]. Zijn overlijdensdatum is niet bekend: in oude lijsten wordt wel als jaar 1430 genoemd. Zijn vrouw was een ***Van Wijckerslooth.*** Dit blijkt uit het rouwbord dat gehangen heeft boven het graf van zijn zoon ***Arnoldus*** in de St. Pieter, waar hij kanunnik was. Hij stierf volgens dit bord op 8 maart 1472 en tegen de muur hingen de wapens ***Taets, Wijckerslooth, Loenreslooth*** en ***Van de Watering*** [75].

Wat de nakomelingschap van de gebroeders betreft het volgende. De tak van ***Dirk van Oudaen*** stierf met diens kinderen uit, uit ***Johan*** stamt de tegenwoordige familie ***Taets van Amerongen,*** van ***Jacob*** kwam ik geen nageslacht tegen: ***Daem*** had wel nageslacht, dat ook weldra kwam te ontbreken, en de nakomelingen van ***Gerrit*** leefden voort tot aan zijn achterkleinkinderen.

Nog een enkel woord over de dochters van ***Ernst Taets*** en ***Alyt van Oudaen.*** In de akte van 1406, hiervóór herhaaldelijk genoemd, komt voor als dochter: ***Hase,*** later gehuwd met ***Jan wan Meerten,*** bastaardzoon van ***Willem*** heer ***van Abcoude en Gaesbeeck*** en ***Johanna van Meerten,*** dochter van ***Johan,*** ridder, en ***Johanna van Everdingen.*** Men zie voor het een en ander uitvoeriger het boek van Wittert over de Ridderhofsteden. Ik vermeld nog dat volgens het zgn. „Liber Armorum" van Van Buchell [76] in het huis van gemelde ***Jan van Meerten*** een „glas" met vier wapens hing, vertonend heraldisch rechts dat van ***Abcoude van Meerten*** boven, ***Van Meerten*** beneden, en links boven ***Taets*** en beneden ***Loenersloot.***

Een andere dochter was ***Mechtelt,*** gehuwd met ***Willem van Groenewoude.*** Zij komt niet voor in de akte van 1406, en dat is hierom, omdat zij toen reeds was overleden. In een akte van 1401, 14 maart (maandags na St. Gregoriusdag), wordt gemelde ***Willem*** genoemd als man van J (oncvr.) ***Mechtelt Eerst Taets*** dr. „die nu dood is" [77]. In 1406 doet ***Heylwich,*** dochter van het echtpaar ***Van Groenewoude- Taets*** afstand van de erfenis van haar moeder ten behoeve van haar vader [78]. Booth vermeldt ***Mechteld*** ook als vrouw van ***Van Groenewoude,*** doch voegt er aan toe: „en was al voor den jaere 1390 overleden." Dit laatste verklaart dan ten overvloede dat zij in de akte van 1406 niet voorkomt [79].

71. Idem, hs. 343, fol. 82-83.
72. R.A. Utr., Arch. Kap. v. St. Pieter, nr. 1, p. 136 en Matth., De Nobilitate, II, hoofdstuk 34, p. 547. Ik merk op dat de eerste vermelding, zulks op groad van tijdrekenkundige overwegingen, wellicht betrekking heeft op een andere ***Gerrit Taets. Deze*** laatste kan dan zijn een *Gheriit* ***Taets, Jacob*** *Amelraden* ***broeder,*** die in 1381 te Utrecht werd ontborgerd.
73. Univ. bibl. Utr., (Booth) hs. 1828, dossier 210, gemerkt Taets.
74. Burgerboeken, nr. 222, p. 132.
75. Tijdschr. v. Gesch. en Oudheidk. v. Utrecht, deel IV (1838).
76. R.A. Utrecht, hs. 376, I.
77. Fiche Vermast bij het Genootschap.
78. Univ. bibl. Utrecht, hs. 364, 11, fol. 60 vso.
79. Idem, hs. 1828, dossier 210.

Over de geboortejaren van de hierboven behandelde *Taets*'en valt niets met zekerheid te zeggen, Aannemend dat ***Ernst Taets,*** de vader van het gezin, nog een jongeman was toen hij voor het eerst werd vermeld, zal hij geboren moeten zijn omstreeks 1330 tot 1335: voor de geboortejaren van zijn zoons en dochters' komt men dan tot ongeveer 1360 tot 1370.

Omtrent het wapen kan ik nog vermelden dat het oudste, door mij gevonden, werd gevoerd door een ***Wilhelmus*** dictus *Taets,* famulus, die in 1295 6 morgen land in Reyerscop aan het St. Cathrijneconvent te Utrecht verkocht. Hij voerde toen de gebruikelijke dwarsbalk zonder meer [80].

80. R.A. Utr., Arch. Kap. ten Dom, inv. nr. 3527; Booth in hs. 378, nr. 42.

Verdelhan en Hasselaer,

door MR. A. SNETHLAGE.

§ 1. Inleiding.

Hoewel ***Louise Elisabeth Henriette Verdelhan,*** echtgenote van ***Maurits Anthony Hasselaer,*** voorkomt in de kwartierstaat van menige Nederlander, is in de genealogische litteratuur bij mijn weten nooit aandacht aan haar en haar afkomst besteed. Wat hier volgt is een overzicht van wat ik voad omtrent haar, haar familie en haar kwartieren. Ik, ben mij daarbij bewust van vele manco's Op aanvulling en verbetering wordt dan ook prijs gesteld.

Omdat het echtpaar *Hasselaer-Verdelhan* zelf, hun kinderen en hun kleinkinderen slechts zeer summier en oavolledig in de litteratuur [1] behandeld zijn, heb ik getracht tevens' over hen gegevens, te verzamelen. Toen ik het echtpaar ***Hasselaer-Verdelhan*** onder de kwartieren van mijn vrouw aantrof, was bij mij de vraag opgekomen hoe in de 18de eeuw een Indische Amsterdammer zijn vrouw in Zwitserland zou hebben gevonden Tot mijn verrassing bleken stukken in het familie-archief Hasselaer op het Amsterdamse Gemeente-Archief deze vraag zeer uitvoerig te beantwoorden.

Voor wat betreft de buitenlandse gegevens, was ik tijdens een vakantie in Zwitserland in de gelegenheid bij korte bezoeken aan de Archives Cantonales Vaudoises te Lausanne en de Archives d'Etat te Neuchâtel een basis te leggen, waarop ik vervolgens, ook van andere zijden, nog een aantal aanvullende gegevens mocht ontvangen.

§ 2. Fragment-genealogie Verdelhan-Hasselaer.

1. *Daniel* ***Verdelhan,*** † vóór 19 dec. 1718 [7].

Zoon:

11. *Jean* ***Jacques Verdelhan,*** werd als Frans réfugié burger van Yverdon (Vaud, Zw.) 17 dec. 1712 [2], advocaat ald.

1. A. A. Vorsterman van Oven, Stam- en Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche Familiën, Groningen 1885-1890, deel 11, blz. 27, en Joh. E. Elias, De Vroedschap van Amsterdam, Haarlem 1903-1905, deel I, blz. 211/12. Hiernaast dient nog een handschrift-genealogie uit 18'73 van Vorsterman van Oyen genoemd te worden, die zich bevindt in het dossier-Hasselaer in de collecties van het Centraal Bureau voor Genealogie te Den Haag.

2. Vaud behoorde toentertijd tot Bern. ***Jean*** *Jacques Verdelhan* wordt vermeld in het Livre d'or des familles vaudoises. Voor zijn burgerschap wordt daar slechts gegeven : 1712. Uit de hierna te noemen attestatie d.d. 23 nov. 1742 van banderet en raad van Yverdon blijkt de exacte datum.

sinds ca. 1703, censeur des livres, schrijver van een rechtsgeleerd werk, overlijden aangegeven Yverdon 6 nov. 1746 [3], tr. le Pomy (bij Yverdon) 2 jan. 1713 *Susanne* ***Louise Paccotton,*** ged. Yverdon 7 nov. 1681 [4], overlijden aangegeven ald. 15 sept. 1715, dochter van ***Jean Jacques Paccotton,*** châtelain [5] (président de la Cour de justice) van Chavorney (Vaud, ten zuiden van Yverdon) en *Claudine Mieville* [6]; tr. 2e Genève (temple de Saint-Gervais, door Ds. Jacob Bordier) [7] 19 dec. 1718 *Louise* [8] ***de Montcalm,*** Franse réfugiée, overlijden aangegeven Saint-Aubin (Neuchâtel) 7 okt. 1757 [9], dochter van ***Jean Louis de Montcalm.***

In het familie-archief Hasselaer op het Gemeente-Archief van Amsterdam bevinden zich bij de stukken over ***Maurits Anthony Hasselaer*** (zie hierna, Bijlage 1) ook enkele die ***Jean Jacques Verdelhan*** betreffen. Deze stukken moesten dienen om de voogden van *Maurits* en vervolgens de commissarissen van huwelijksche zaken van Amsterdam er toe te bewegen hun toestemming te verlenen tot het huwelijk *Hasselaer-Verdelhan* [10].

Allereerst betreft dit een vertaling d.d. 1 nov. 1742 door notaris De Wolff te Amsterdam van een extract uit het register van 't Ed. baljuwsche hof van Yverdon van 22 juli 1733 [11], waarin werd verklaard dat *Jean* ***Jacques Verdelhan,*** advocaat der lste classis te Yverdoa, als Frans réfugié burger van Yverdon was geworden en aldaar de professie van advocaat gedurende ongeveer ***30*** jaar met toejuichting had geëxerceerd en voorbeeldelijk was van vroomheid en gedrag.

Vervolgens blijkt uit de eveneens op 1 nov. 1742 door notaris De Wolff afgegeven vertaling van de — ook op 17 okt. 1742 — gepasseerde acte van volmachtsverlening en huwelijksconsent voor het huwelijk *Hasselaer-Verdelhon* [12] dat ***Jean. Jacques Verdelhan*** toen bedlegerig was en, ten gevolge van een beroerte indispoost zijnde, niet heeft kunnen tekenen.

Tenslotte is er een vertaling d.d. 4 december 1742 door notaris De Wolff van een op 23 nov. 1742 door banderet (baanderheer) en raad der stad Yverdon op verzoek van Dr. ***Daniel Verdelhan*** afgegeven attestatie [13], waarin wordt verklaard dat de advocaal Jean

3. Volgens mededeling van de Archives Cantonales Vaudoises (ACV) zijn de data van overlijdensaangifte hoogstwaarschijnlijk die van begraven, in de regel twee dagen na overlijden.

4. ACV, Doopboek Yverdon; parrain: ***Albert Paccotton,*** marraines: Damoiselle ***Susanne Michel,*** fille de Monsieur le banderet (baanderheer) d'Yverdon, et Mademoiselle *Susanne Aubergenois,* fille de ***Abraham Aubergenois,*** bourgeois et conseiller d'Yverdon.

5. Mededeling ACV.

6. ACV, Eg 120/3, folio 301: Op 27 dec. 1719 representeert het kind van ***Jean Jacques Verdelhan,*** wedr. van *Susanne* ***Louise Paccotton*** (*Daniel* ***Verdelhan),*** zijn moeder in de nalatenschap van zijn grootmoeder *Claudine Mieville.*

7. Archives d'Etat, Genève, E.C., St.-Gervais, B.M., vol. 11: Le 19 Déc. (1718) Spect. Jacob Bordier a beni le mariage entre ***Jean*** fils de feu *Daniel* ***Verdelhan*** et ***Louise*** fille de feu ***Jean Louïs de Moncam,*** refugiée.

8. In de in noot 1 genoemde litteratuur wordt zij *Jeanne* ***Louise*** genoemd. De voornaam *Jeanne* ben ik echter in geen enkele acte tegeagekomen.

9. Ik neem tenminste aan dat zij de op die datum aangegeven „Madame *Verdelhan*" is.

10. Gem. Archief Amsterdam, P.A. 292, nr. 77.

11. Als. 10; hiervan was op 17 okt. 1742 te Yverdon een oorkonde afgegeven en door de baljuw van Yverdon, Gabriel Moutach, aan Dr. ***Daniel Verdelhan*** gepermitteerd het genoemde extract omtrent zijn vader te licht&, waarvan een-verklaring was opgesteld door de secretaris van het baliuwsche hof F. Haldimand (F. L. Caldimand).

12. Als 10; deze acte was gepasseerd voor notaris Petitmaltre, tevens secr. van de raad van Yverdon, en bevestigd door de baljuw Moatach en de sscr. van het baljuwsche hof.

Jacques Verdelhan zich voor een groot getal van jaren verleden onder hen is komen neerzetten om voor zich de professie van advocaat te arbeiden, hetgeen hii met approbatie heeft gedaan, ter getuigenis waarvan hij op 17 dec. 1712 burger van Yverdon is geworden; dat hij in eerste echt getrouwd was met ***Susanne Louise Paccotton, van wie*** de voorouders al van een zeer verre tijd af leden van hun Raad waren; uit dit huwelijk is gesproten Dr. *Daniel Verdelhan,* ged. 1 febr. 1714, ook attesterend van een zeer geregeld en convenabel gedrag; dat hij in tweede huwelijk getrouwd is met ***Louise de Montcalm,*** Franse gerefugieerde, uit welk huwelijk ***Louise Elisabeth Henriette Verdelhun,*** ged. *7* okt. 1719, ook van een geregeld en convenabel gedrag. „In één woord, deze gantse familie, vader, moeder, broeder en zuster hebben in alle opzigten zeer voorbeeldelijk geleefd, zoals voegd aan personen van vroomheid ***en van*** consideratie. .. enz."

Uit het eerste huwelijk:

1. Dr. *Daniel* ***Verdelhan,*** geb. ***17*** jan., ged. Yverdon 1 febr. 1714 [14], jur. dr., advocaat te Yverdon (1742, bij het passeren van de acte van huwelijkse voorwaarden van zijn zuster), later justicier (1750, bij de doop van zijn nichtje *Jeanne* ***Marie Caterine Hasselaer;*** bij zijn testament 1773 „ancien justicier") ald., overlijden aangegeven Yverdon 28 nov. 1773, (ongehuwd).

   Bij de genoemde stukken in het familie-archief Hasselaer bevindt zich een vertaling d.d. 1 nov. 1742 van notaris De Wolff [10] van een op 28 sept. 1737 door banderet en raad van Yverdon omtrent Dr. *Daniel* ***Verdelhun*** op diens verzoek afgegeven attestatie, om zich daarvan te bedienen in vreemde landen, daar hij, afgestudeerd in de rechten, het voornemen had om te reizen om de oefening van wetenschappen te cultiveren. Hij was van een geregeld en loffelijk gedrag. . . enz.

   Dr. *Daniel Verdelhan* bevond zich in jan. 1743 te Amsterdam, alwaar hij, na verkregen substitutie van Mr. Jacobus Ardinois [15], voor de *Verdelhan*-kant de huwelijkse voorwaarden tekent van het a.s. paar ***Hasselaer-Verdelhun*** [28].

   Dr. *Daniel Verdelhan* maakt op 27 juli 1773 te Yverdon een holografisch testament [16], waarin hij zijn zuster *Hasselaer* tot zijn erfgename benoemt met plaatsvervanging voor haar kinderen *Alexandre* en *Marianne,* terwijl hij zijn neef ***Jean George*** *Daniel* 8.000 francs legateert (uit te betalen na de dood van zijn moeder), aangezien deze reeds een zeer voordelige betrekking heeft en grote verwachtingen voor de toekomst die hem bij leven niet kunnen mankeren, en met het verzoek zich met deze 8000 francs tevreden te willen stellen en overtuigd te willen zijn dat, als hij een minder deel krijgt, dit uitsluitend is om genoemde' motieven. Verder laat hij zijn nichtje de van zijn ouders afkomstige juwelen na en aan zijn neven gelijkelijk zijn wapens, boeken, kleren, linnengoed ***en*** zijn andere juwelen. Voorts vermaakt hij zijn tapijten en gordijnen aan Madame ***Sinnet*** née *Guisy* of haar erfgenamen, als zwak teken van erkentelijkheid voor de goedheden die haar familie hem heeft bewezen gedurende al de tijd dat hij in hun huis heeft gewoond. Tenslotte vermaakt hij in totaal 650 francs, aan diverse charitatieve doeleinden en 200 francs aan elk van zijn beide dienstboden.

Uit het tweede huwelijk:

2. ***Louise Elisabefh*** *Henriette,* volgt 111.

111. ***Louise Elisabeth Henriette Verdelhan,*** geb. Yverdon 24 sept. [17], ged. ald. 7 okt. 1719 [18], † Saint-Aubin (Neuch.) 16 dec. [17], overlijden aangegeven ald. 20 dec. 1785, tr. (ondertr. Amsterdam 18 jan. 1743) [19] Montagny (bij Yverdon door Ds. Carrard) 23 febr. 1743 [20] Mr. ***Maurits Anthony (Maurice Antoine) Hasselaer,*** geb. Batavia 14 dec. [17], ged. ald. 18 dec. 1721 [21], burger van Amsterdam, genaturaliseerd door de Conseil d'Etat de la principauté de Neuchâtel, namens de souverein, de koning van Pruisen, ***14*** dec. 1744 (voor 300 livres faibles), burger van Neuchâtel 16 dec. 1748 [22], † Saint-Aubin 9 jan. [17], overlijden aangegeven en begr. ald. 12 jan. 1792, zoon van ***Cornelis Hasselaer,*** heer van de beide Eemnessen, president van weesmeesteren te Batavia, eerste raad en directeur-generaal van Indië, en ***Anna Margaretha*** *Pasques de Chaoonnes.*

   Over de periode 1740-1743 licht het familie-archief Hasselaer ons zeer uitvoerig in over ***Maurits Anthony Hasselaer.*** Het betreft diens vertrek naar Zwitserland en diens voor studie bedoelde verblijf aldaar, met het uiteindelijk daaruit resulterende huwelijk. Voor een beschrijving hiervan zie Bijlage I. Daar komt tevens het opmerkelijke testament van ***Maurits*** uit 1740 ter sprake.

   In 1742 werd *Maurits Anthony Hasselaer,* getrouwd en wonende te Genève, ten huize van zijn voogd ***Wijbrand ten Poortinge*** op de Lastagie te Amsterdam voor de personele quotisatie geschat op een inkomen van *f* 2.000,— [23].

13. Als 10; deze attestatie was eveneens afgegeven door Petitmaître, nu in hoedanigheid van secr. van de raad, en bevestigd als bij 12.
14. ACV, Doopb. Yverdon; door Ds. Bugnon, parrains: *Sebastien Dumeurier* et ***Estienne Monney,*** marraines: la veuve du Sr. ***Jeun Jacques Paccotton,*** grandmère de l'enfant, et Mad. ***Louïse Paccotton.***
15. Gem. Arch. Asd., Not. Arch. no. 8551, nr. 16, notaris Isaak Angelkot. Op 17 jan. 1743 verklaart Mr. Jacobus Ardinois, advocaat en notaris te Amsterdam, uit kragte van de clausule van substitutie vervat in de procuratie door de Heer advocaat ***Jean Jacques Verdelhan*** en Vrouwe ***Louise de Montcalm,*** egteluiden, en door derzelver dogter Juffr. ***Elisabeth Henriette Verdelhun,*** den 17de oct. 1742 voor de gezwooren notaris en secr. F. Petitmaître tot Yverdon gepasseerd op hem comparant, te substitueren de Heer advocaat *Daniel Verdelhan* althans zijnde binnen deze stad omme te passeren en tekenen de huwelijksche voorwaarden, die er tussen *Maurits Anthony Hasselaer* en ***Elisabeth Henriette Verdelhan*** zullen worden opgerigt cf. het model der huwel. vw. agter de voors. proc. gemeld, latende de comparant aan *Daniel Verdelhan* over het noemen en invullen der duarie voor en in den naeme van des zelfs, zuster. . . enz. Overigens is dit de enige acte die ik ben tegengekomen waarin de voornaam ***Louise*** ontbreekt.
16. ACV, Bg 120/6, f. 11, Reg. des testaments homologués devant la noble justice d'Yverdon 1773-90.
17. Volgens de in noot 1 genoemde litteratuur.
18. ACV, Doopb. Yverdon; parrain: M. de *Mirmand,* refugié demeurant à Morges; marraines: les Mlls. ***De St. Verant,*** soeurs, refugiées à Genève, et Made. la, baronne ***de Beaufoin*** née de ***Mirmand,*** refugiée à Morges.
19. In de collectie fiches van de Waalse Kerk op het Centr. Bur. voor ***Gen.*** komen twee inschrijvingen van ondertrouw voor, n.l. van 18 en van 20 jan.; aangezien de proclamatie volgens het puiboek op 18 jan. plaatsvond, houd ik het maar op deze datum, waarop tevens de huwel. vw. werden gepasseerd.
20. Behalve dat dit blijkt uit het trouwboek van Montagny (ACV), bevindt zich in het familie-archief Hasselaer (als noot 10) ook nog een copie afgegeven op 20 mei 1743 door notaris De Wolff van een door hem op 17 maart d.a.v. gemaakte vertaling van een verklaring omtrent dit huwelijk van 25 febr. 1743 van Ds. C. L. Carrardte Montagny en de bevestiging door de baljuw van Grandson, Anthoine Constantin Demaillardoz, afgegeven eveneens 25 febr. door (de secr.) Meunier.
21. Volgens de handschrift-genealogie van Vorsterman van Oyen (hs.- V. v. 0.).
22. Mededelingen Archives d'Etat, Neuchâtel (AEN).
23. W. F. H. Oldewelt, Het Kohier van de Personeele Quotisatie te Amsterdam ***over*** het jaar ***1742,*** Amsterdam 1945. Overigens was ***Maurits Hasselaer in 1742*** nog niet getrouwd; het zal een in 1743 gedane schatting over 1742 zijn.

Maurits deed belijdenis waarschijnlijk te Yverdon kort vóór 9 maart 1742 [24]; waar (en of) hij de meester-titel haalde, is mij niet gebleken [25].

Aangezien de voogden van ***Maurits, Wijbrand ten Poortinge*** en *Johannes Vergeel* zich tegen zijn huwelijk verzetten, roept ***Maurits*** hen op 6 en 10 dec. 1742 op voor commissarissen van huwel. zaken te verschijnen. Hierop zet ***Wijbrand ten Poortiwge*** als eerste gedaagde uiteen, dat de persoon van ***Louise Elisabeth Henriette Verdelhan,*** waarmee „eysscher zonder eenige vooraffgaande kennisse, veelmin goetvinden, consent of approbatie van zijn vrienden en voogden, wil trouwen en haare ouders' en familie geheel en al onbekent zijn en dat hij derhalve niet in staat is te oordelen of zodanig huwelijk zoo verre buytenslands voor hem eysscher, die nog maar 21 jaar oud is, oorbaar is off niet, als zijnde daarin veele swaarigheden en fatalitijten te voorsien; edoch, laat oordeel aan Heren commissarissen." Hierop roept ***Maurits*** zijn voogden op 7 jan. 1743 weer op en op 11 jan. doen commissarissen uitspraak dat er geen wettige redenen zijn om het huwelijk te beletten, mits behoorlijke huwelijkse voorwaarden worden gemaakt ten ***genoege van*** de voogden of ter discretie van commissarissen [10, 26].

Op 18 jan. worden de huwel. voorw. gepasseerd voor notaris Isaak Angelkot, waarbij *Maurits* wordt geassisteerd door zijn beide voogden en door zijn (half) broer Mr. ***Pieter Cornelis Hasselaer,*** heer van de beide Eemnessen en waarbij ter andere zijde optrad Mr. *Daniel* ***Verdelhan, als*** gemachtige [15] van Mr. Jacobus Ardinois, die aanvankelijk bij acte van 17 oct. 1742 voor notaris Petitmaître te Yverdon als gemachtigde was aangesteld [27]. De a.s. echtgenoten verklaarden alle zodanige goederen en middelen als zij spectivelijk zijn bezittende te zullen aanbrengen, waarvan t.a.v. de bruid een behoorlijke inventarisatie en specificatie gemaakt zal worden; er zal geen gemeenschap van goederen zijn of van door erfenis of successie verkregen goederen; bij scheiden van het huwelijk zonder kinderen zullen ieders ingebrachte en aangeërfde goederen wederom aan ieders zijde moeten gaan en keren; winsten en verliezen staande huwelijk komen aan de man (behalve dat de bruid om aangebrachte en door erfenis of successie verkregen goederen weer te verkrijgen het privilege van het huwelijks goed zal genieten en de legale hypotheek aan de vrouwen competerende volgens recht en costume); tenslotte zal bij overlijden van één van de beiden zonder kinderen de langstlevende uit de goederen van de eerststervende een duarie trekken, n.l. als de bruid de langstlevende is *f* 20.000,—, en als de bruidegom dat is *f* 10.000,— [28].

---

24. Het feit van de belijdenis, is vermeld in een N.R. onder een brief van 9 maart 1742 van de gouverneur van ***Maurits, J.*** *Rapin,* aan diens voogd Ten ***Poortinge,*** vanuit Yverdon. De vorige brief van *Rapin* was ***van 26*** jan. (Gem. Arch. Asd., P.A. 292, nr. 71).

25. In de in noot 24 vermelde' brief van *Rapin* bericht deze dat de volgende1 dag vertrokken zal worden naar Valence en dat *Hasselaer* daar dr. en droit wil worden. De directeur van de Services d'Archives de la Drome berichtte mij in de periode 1740-1750 geen inschrijving of promotie in de rechten van een *Hasselaer* gevonden te hebben. ***Maurits*** komt in enkele van de acten uit 1743 wel als „mr." voor en wordt ook zo opgevoed in de litteratuur van noot 1.

26. Gem. Archief Asd., Huwelijks Krakeel rol, R.A. 3074 (7 en 13 dec. 1742 en 11 jan. 1743).

27. In deze reeds eerder genoemde acte (bij ***Jean.*** *Jacques* ***Verdelhan*** en in noot 15) geven de ouders ***Verdelhan*** hun consent voor het huwelijk van hun dochter en wordt Mr. Jacobus Ardinois volmacht verleend om daarbij te assisteren en voor het aangaan van de huwelijkse voorwaarden, waarvan een project is bijgevoegd, met de macht de duarie in te vullen. Volgens deze concept-huwel. vw. zou de bruidegom *f* 10.000,— geven of de waarde in juwelen, benevens, *f* 40.000,— reversibel aan de kinderen en, bij gelen kinderen, aan de bruid; de bruid zou 1/3 van haar' goederen aan de bruidegom geven, reversibel aan de kinderen of, bij ontbreken daarvan, aan de bruidegom.

28. Gem. Arch. Asd., N.A. 8551, nr. 21. Ook Ardinois compareerde; hij interpreteerde de huwel. voorw. in het Frans voor *Daniel* ***Verdelhan.***

De verstandhouding met de voogd *Jo(h)annes* ***Vergeel*** was niet al te best (zie hiervoor ook noot 34). ***Maurits*** *Hasselaer* liet hem op 17 jan. 1743 door notaris Isaak Angelkot [29] weten dat commissarissen van huwelijkse zaken bij vonnis d.d. 11 jan. toestemming tot het huwelijk hadden gegeven op voorwaarde van behoorlijke huwelijkse voorwaarden, ten genoege van zijn voogden of commissarissen van huwelijkse zaken, en dat hij hem derhalve verzoekt om in het aangaan der huwel. voorwaarden (waarvan het concept door notaris' Angelkot werd gepresenteerd) mede te assisteren (evenals ***Wijbrand ten*** Poortinge en ***Pieter Cornelis Hasselaer,*** heer van de beide Eemnessen, zijn voogd en zijn broer, die beiden reeds hadden beloofd dit mede te zullen doen) en te dien einde om 5 uur diezelfde dag ten huize van ***Wijbrand ten Poortinge*** te komen; verzocht werd om een categorisch antwoord. Hierop antwoordde ***Vergeel,*** na de concept-huwel. voorwaarden te hebben gelezen, dat hij tegen het passeren van de huwel. voorwaarden „niet had" en dat hij zich niet zou onttrekken om daarin als voogd te assisteren, ingeval de huwel. voorwaarden op een neutrale plaats en niet ten huize van Ten *Poortinge* gepasseerd zouden worden. Gezien dit antwoord liet ***Maurits*** daarop, op 18 jan., wederom via notaris Angelkot [30] aan ***Vergeel*** weten dat hij, om ***Vergeel tege***moet te komen, voornemens was de huwel. voorwaarden op een neutrale plaats te passeren, en wel in de herberg Malta op 't Singel. Hierop verklaarde geïnsinueerde „dat het wel was" en zo konden de huwel. voorwaarden nog diezelfde dag gepasseerd worden.

Na de voor ***Maurits gunstige*** uitspraak van commissarissen van huwel. zaken, had hij zich ook tot schepenen gewend met de mededeling dat hij voornemens, was om na de drie huwelijksproclamaties de reis naar Yverdon aan te vangen, maar dat hem tot die reis en andere onkosten enige penningen nodig waren, dat hij zich daartoe tot zijn voogden had geadresseerd, doch dat die hadden gedifficulteerd; dat hij schepenen derhalve verzocht hen te sommeren om hem uit zijn effecten een som van 4 à 5.000,— te fourneren. Tevens vroeg hij, volgens documenten in het familie-archief Hasselaer, nog om enkele juwelen. Nadat schepenen dit request op 17 jan. hadden geëxamineerd, dagvaardde1 ***Maurits*** zijn voogden de 18de voor schepenen te verschijnen. Op 24 jan. ordonneren schepenen Ten ***Poortinge*** en ***Vergeel*** om aan Maurits *f* 5.000,— uit te betalen en, vlg. fam.-arch. Hasselaer (waar de uitspraak over de geldsom weer niet te vinden is) „zeekere ring met diamante steenen mitsgaaders drie enkele diamante knopies, een goud cachet en andere klijnigheden van goud". [31]

Op 18 maart 1743 geeft notaris De Wolff vervolgens een vertaling af van een acte van 1 maart van notaris Petitmaître te Yverdon [32], waarin ***Maurits,*** meerderjarig door huwelijk, ***Henry (Hendrik) van Beerendregt te*** Amsterdam generale en speciale volmacht geeft om een specifieke staat en inventaris van alle goederen en effecten, nagelaten door zijn vader en aan hem bij successie, te devolveren. de rekening der administratie van die goederen te verzoeken, deze te examineren, zo nodig te querelleren, de hem toekomende effecten en penningen van zijn voogden te vorderen en te ontvangea, id. van weesmeesteren (voor de hem van moederswege nagelaten goederen), de goederen te administreren, de obligaties en effecten te verkopen en te transporteren met kennis en approbatie van *Wijbrand* ***ten*** *Poortinge*. Op 19 april 1743 vindt daarop voor notaris Hendrik van Aken te Amsterdam de scheiding plaats tussen ***Hendrik***

---

29. Id., nr. 18.
30. Id., nr. 20.
31. Gem. Arch. Asd., R.A. 901, Schepenminuteregisters, blz. 181, en als bij noot 10.
32. Als 10 en bevestigd als 12; de in het familie-arch. Hasselaer zich bevindende copie was op 20 mei 1743 door De Wolff na vergelijking accorderende bevonden. Getuigen waren capit. Jean Rodolph Russillion, lieut, der Ed. just., en George François Roguin, raad en just. van Yverdon.

van Beerendregt als gemachtigde van ***Maurits Hasselaer en*** Jan Bitter (suppoost van de Weeskamer) als 't recht waarnemend van de minderjarige Anna ***Adriana, Cornelia Balthasarina*** en Johanna ***Margaretha Hasselaer.*** Aan ieder wordt *f* 24.200,— toebedeeld uit hun moeders nalatenschap ad *f* 96.800,— [33]. Met de afwikkeling van de vaderlijke nalatenschap vlot het minder; op 24 juni 1743 geeft ***Maurits voor*** notaris Petitmaitre aan ***Wijbrand ten Poortinge*** generale en speciale volmacht al het nodige te verrichten om van ***Johannes Vergeel*** een inventaris en vervolgens de goederen en effecten te verkrijgen [34].

Na de voltrekking van zijn huwelijk wachtte Maurits niet lang met het aanschaffen van een huis; in een brief van 2 juli 1743 aan Ten ***Poortinge*** bericht hij dat de acte al gepasseerd is met een termijn van zes weken voor de betaling, waarvan er al één verstreken is. Dáárvoor heeft hij meer geld nodig; Ten ***Poortinge was*** n.l. ongerust geworden over de vraag om een wisselbrief voor *f* 30.000,— i.p.v. *f* 20.000,—. Bovendien is het opzetten van een huishouden duur, maar, aldus ***Maurits,*** als daarin eenmaal meer orde is, zullen de uitgaven dalen en kan hij in Yverdoa met 2.000 leven „d'une façon brillante à meilleur conte que de le faire en Hollande". [35]

Behalve te Yverdon verblijven de *Hasselaers* tevens te St. Aubin (Canton Neuchâtel), alwaar ***Maurits*** „le Clos Rosset" in de heerlijkheid Gorgier had verworven. Waarschijnlijk in verband daarmee laat hij zich in 1744 in Neuchâtel naturaliseren. Op 23 aug. 1749 maakt hij, wonend te Yverdon en verblijvend te St. Aubin, een zaak aanhangig voor de cour de justice van de heerlijkheid Gorgier, omdat hij zich stootte aan de pretentie van een aantal personen bomen op het terrein van le Clos Rosset te bezitten en daarvan de vruchten te oogsten. Later vestigde hij zich permanent te St. Aubin in het huidige huis 12. rue de la Poste, dat zijn zoon ***Pierre Alexandre*** en zijn schoonzoon Jean ***Pierre Lacombe Saint Michel in*** 1792 aan de bankier Denis de Rougemont uit Neuchâtel verkochten. Op 19 jan. 1760 verkrijgen de echtelieden ***Hasselaer*** de benoeming van een voogd, die de weinige orde waarmee zij hun goederen hadden beheerd, moest rechtzetten; zij voorzagen op dat moment dat zij zich spoedig in het buitenland zouden vestigen. Hiervan is, althans permanent, kennelijk niets gekomen. In 1771 vroeg het echtpaar om vergunning om een bank van twee plaatsen in de kerk van St. Aubin te mogen construeren, met levenslang gebruik [36].

Op 5 mei 1775 worden de vrouw en kinderen van ***Maurice Antoine Hasselaer*** door Bern vrijgesteld van het traite foraine [37] i.v.m. een erfenis.

Uit dit huwelijk:

1. ***Maurice*** Jean ***Pierre Corneille*** (Maurits *Jan Pieter Cornelis)* ***Hasselaer,*** geb. 9 febr. [38], ged. Yverdon 24 febr. 1744 [39], zeilde 7 dec. 1756 als constapelsmaat

---

33. Gem. Arch. Asd., N.A. 8156, nr. 183. Bij missive van weesmeesters te Batavia aan die van Amsterdam d.d. 25 nov. 1732 was *f* 76.800,— plus 4% ingebracht in de Amsterdamse weeskamer (inbrengreg. weesk. Asd. nr. 48, blz. 124).

34. Als 10: origineel in familie-archief Hasselaer. De slechte verstandhouding met ***VergeeZ*** speelt hier een rol. Op grond van het testament van Cornelis ***Hasselaer,*** heer van de beide Eemnessen (Gem. Arch. Aad., N.A. 8528, nr. 112), dat op 20 februari voor notaris, Isaak Angelkot te Amsterdam was gepasseerd, waren ***Wijbrand ten Poortinge*** en ***Joannes Vergeel,*** met uitsluiting van de Weeskamer, aangewezen als voogden over zijn minderjarig na te laten kinderen, administrateurs, van zijn goederen en executeurs voor de uitvoering van zijn testament.

Cornelis ***Hasselaer*** stierf op 8 nov. 1737 te Eemnes en bij provisionele scheiding op 12 juli 1738 (Gem. Arch. Asd., N.A. 8534, nr. 359) werd alvast een bedrag ad *f* 502.000,— uitgekeerd aan zijn zeven kinderen of hun voogden.

Over het beheer ontstonden al snel problemen; in een brief van 14 april 1738 (Gem. Arch. Asd., P.A. 292, nr. 72) verweert ***VergeeZ*** zich tegen Ten ***Poortinge*** „dat hij niets gedaan heeft dan volgens afspraak.. .". Bij het vertrek van *Maurits* in 1740 naar Zwitserland is het weer ***Vergeel*** die moeilijkheden maakt. Later rijzen problemen over een obligatie van *f* 4.000,— en op 30 nov. 1742 doet Ten ***Poortinge*** in antwoord op een insinuatie die notaris Benj. Phaff tegen hem namens; *Vergeel* had uitgebracht via notaris Angelkot (N.A. 8550, nr. 512) een contra-insinuatie uitbrengen. Hierin stelt hij dat het al diverse malen was gebeurd dat als hijzelf of de boekhouder ***Van Beerendregt*** zich bij Vergeel vervoegden om over zaken van de boedel te spreken ***Vergeel*** op zijn buitenplaats was en daar wekenlang bleef, zonder dat gelegenheid bestoad met hem te kunnen spreken. In plaats van het voordeel en het belang van de boedel te behartigen had *Vergeel* niets, gezocht dan om verwarring te verwekken, enz. Voor schade die de boedel zou mogen lijden wordt ***Vergeel*** aansprakelijk gehouden. Op 15 januari 1743 volgt een insinuatie van notaris Angelkot namens ***Pieter Cornelis Hasselaer*** en ***Ten Poortinge,*** als voogd over de vier nog minderjarige kinderen, (N.A. 8552, nr. 351), waarin ***Vergeel*** wordt gesommeerd om een som van *f* 20.000,— en interest van 3% op 15 april 1743 (na drie maanden) terug te betalen, en wel op de vervaldag van een obligatie van dit bedrag. Op 27 aug. 1743 volgt nog een secreet protest van Ten ***Poortinge*** over de obligatie van *f* 4.000,— (N.A. 8552, nr. 321), ook voor notaris Angelkot, totdat dan eindelijk, bij een overeenkomst van 13, 14 en 27 sept. 1743, de vrede getekend wordt. Op die data wordt voor notaris Angelkot (N.A. 8552, nr. 351) een overeenkomst gesloten tussen *Vergeel* enerzijds en gemachtigden van alle erven van Cornelis ***Hasselaer*** anderzijds ***(Ten Poortinge*** zowel als gemachtigde van ***Maurits Hasselaer*** als als voogd over de drie nog minderjarige kinderen), waarbij, om een einde te maken aan de gerezen differentiën en onenigheden wegens de rekening, provisie en salaris voor ***Vergeel,*** deze *f* 8.000,— krijgt en daarmee volkomen genoegen neemt.

Inmiddels was men toch wel verder gegaan met de afwikkeling. Op 9 aug. 1743 was procuratie verleend i.v.m. een obligatie van *f* 2200,— (N.A. 8552, nr. 98, not. Angelkot) en op 28 juni was al procuratie verleend op Casparus Ribaut te Middelburg om bij bewindhebbers van de O.-I. C. te Middelburg *f* 36.000,— in ontvangst te nemen uit een in Batavia getekende wisselbrief ten laste van de O.-I. C. Hopelijk zijn de zaken na de overeenkomst van 27 sept. 1743 in goede harmonie afgewikkeld.
(Zie voor de verhouding tot ***Vergeel*** ook Bijlage 1).

35. Gem. Arch. Asd., P.A. 292, nr. 69.

36. Mededelingen van het AEN.

37. ACV, Bb 18/1, fol. 698 en Gem. Arch. Asd., Missieven van burgs en regs (inv. Scheltema 11, L.B. 3, N. 10). De archivaris, van het ACV verwijst voor het traite foraine naar Boyve, die dit in zijn Remarques sur le coutumier de Vaud aldus omschrijft: „droit que retire le souverain pour dedommager l'état de la perte qu'il fait des biens et de la personne de ses sujets qui sortent de l'état, ou de celle qui résulte de la sortie des biens qu'un étranger emporte au pays, et pour la permission qu'il lui accorde de les sortir, au préjudice des sujets de l'état. In dit geval ging het om de erfenis van de in 1773 overleden *Daniel Verdelhan.* De familie *Hasselaer* onderneemt stappen om van het traite foraine te worden vrijgesteld, waarschijnlijk met behulp van ***Maurits'*** broer ***Pieter Cornelis,*** die toen invloedrijk was te Amsterdam, die zullen uitmonden in een verdrag van wederkerigheid tussen de stad Amsterdam en het kanton Bern, geratificeerd door de raad van Tweehonderd van Bern op 5 mei 1775. Het is ook op deze dag dat Bern aan de vrouw en kinderen van ***Maurits Hasselaer*** vrijstelling verleent van het traite foraine. (vgl. ook ACV, Bb 18/1, fol. 692-695, brief van 28 sept. 1775 van ***Maurits*** aan de Avoyer (hoofdschout) van Bern). Daarbij werd uitdrukkelijk gesteld, evenals dat in een brief van Bern van 14 dec. 1774 reeds was geschied, dat ook ***Pierre Alexandre Hasselaer van*** dit recht (droit d'exuë) zou genieten. Kennelijk was deze toen, reeds te Amsterdam of voornemens daarheen te gaan.

38. Volgens (hs.-) V.v.O. Bovendien bevestigd in een verklaring van 27 febr. 1744 van Ds. Petitmaître over zijn doop, waarin tevens de geboortedatum wordt genoemd (Gem. Arch. Asd., P.A. 292, nr. 79), bevestigd 3 maart als bij noot 12.

39. ACV, Doopb. Yverdon. Parr.: Monsr. *Wijbrand* ***ten Poortinge,*** d'Amsterdam, représenté par Monsr. Jean *Rodolf Rupillion*, lieutenant de justice, et Monsr. ***Jean*** *Jacques Verdelhan,* grandpère de l'enfant et bourgeois d'Yverdon. Marr.: Madame *Balthazarine* ***de Chavonnes*** née *Kien,* demeurant à Berg-op-Soom, representée par Made. ***Marianne Roguin veuve*** de feu Monsr. César ***Roguin,*** d'Yverdon, et Made. *Louise* ***de Montcalm,*** femme du dit Monsr. *Verdelhan.* Zie ook bij noot ***38.***

met de Amelisweerd uit, gearriveerd te Cheribon 1757 [40] (waar zijn oom ***Pieter Cornelis Hasselaer*** toen resident was), onderkoopman O.-I.C. en scriba te Cheribon [41], † ald. 10 nov. 1768 [40], [41] (ongehuwd).

In de scheepsrol van de Amelisweerd is bij *Maurice* aangetekend dat zijn nalatenschap ten bedrage van Rds. (rijksdaalders') -11.720 : 8 (ca. *f* 29.000,—) geliquideerd is onder het zegel van Batavia 1770, fo. 1265. Zijn ouders waren erven ab intestato. Voor de nagelaten boedel zie bij noot 41.

2. ***Jean (Jan) George Daniel Hasselaer*** [42], geb. 14 sept. [43], ged. Yverdon 29 sept. 1745 [44], zeilde 16 mei 1764 met de Aschat uit, gearriveerd te Batavia 1764 [45], onderkoopman O.-I.C. en tweede administrateur in het graanmagazijn te Batavia, vervulde later deze functie in de rang van koopman O.-I.C. [46], † Batavia 20 jan. 1774 [47], tr. Batavia 23 dec. 1769 [48]

40. Alg. Rijks Arch., Eerste afd. VOC, nr. 6350, scheepsrol Amelisweerd.

41. A.R.A., Eerste afd. VOC, nr. 6850, Oost-Ind. testamenten, nr. 1231.
Dit betreft een inventaris van de boedel van ***Maurice Hasse-Zaer.*** Hierbij vallen allereerst een groot aantal juwelen op (vele losse stenen, als agaath, safier, smaragd e.d., in goud gezet, vele gouden en zilveren lijfsieraden, veelal met stenen, enkele geëmailleerde voorwerpen enz.). Verder het gebruikelijke tafelzilver, huisraad, kleren, wapens, meubels (o.a. 2 Ambonse kabinetten, een bureau ***en een*** staand horloge), schilderijen, een telescoop, 2 astrolobiums, mathematische instrumenten, 2 fluiten, een dwarsfluit, een viool, een schaakspel, een omberdoos, een „charette", rijbenodigdheden, boeken, enz. Tenslotte 25 lijfeigenen (van wie 3 kinderen), onder wie een, kok, ***een*** koetsier, een pruikenmaker en 3 walthoornisten.

42. Niet te verwarren met *Daniel* ***HasseZaer,*** ord. klerk bij de G.G., die op 20 jan. 1771 te Batavia voor notaris! Mr. Egbert Blomhert testeert (A.R.A., Eerste afd. VOC, nr. 6847, Oost-Ind. testamenten nr. 31) en, ouders noch kinderen hebbend, tot zijn erfgenamen benoemt zijn zusters *Johanna* Concordia ***Hasselaer,*** huisvrouw van de krankenbezoeker ten dienste der Comp. te Djokjakarta *Arnoldus Diederiks,* en ***Eva Hasselaer*** en, bij vooroverlijden van beiden zonder kinderen, zijn zwager ***Diederiks.*** Volgens de landmonsterrol 1770 (A.R.A., Eerste afd. nr. 5218) was *Daniel Hasselaer* van Semarang en in dienst der Comp. 1764 als assistent.

43. Volgens (hs.-) V. v. 0. Tevens bevestigd in brief van de dag zelf van ***Maurits HasseZaer*** aan *Wijbrand ten Poortinge* (Gem. Arch. Asd., P.A. 292, nr. 69).

44. ACV. Doopb. Yverdon. Parr.: Messrs. ***P. C. HasseZaer,*** d'Amsterdam, Seigr. des deux Emmenesses, J. ***J.*** *Hartsinck,* d'Amsterdam. N. ***J. van Hoorn,*** de Middelbourg, Jean Henri ***de Vriest,*** de La Haye, George *François* ***Roguin,*** justicier et conseiller d'Yverdon, et *Daniel Verdelhan,* bourgeois de cette ville. Marr.: Mesdes. *C.* ***W. HasseZaer*** née *Sautijn,* ***A. A.*** *Hartsinck* née ***HasseZaer, J. M. van*** *Hoorn* née ***Pasques de Chavonnes, Louise Elisabeth*** *Charière,* dame de Mex, née ***de*** *Malerargues,* ***Anne*** *Marie Roguin,* femme de Monsr. *Samuel Nicolas* ***Warney,*** et *Marianne Rupillion* née ***Jeanneret,*** femme de Monsr. ***David François*** *Rupillion,* tous deux conseillers d'Yverdon. (In de marge bijgeschreven: Cet enfant n'a pa être inscrit qu'à tard, ayant été batisé et indiqué fort irrégulièrement, puisqu'on s'est servi d'un ministre du dehors, sans en avertir, et qu'on s'est contanté de m'envoyer après cela un billet sans signature. Cependant, j'en ai voulu transcrire ici le contenu, nonobstant ces irrégularités, et celle du nombre excessif de parrains et de marraines, en attendant que j'y eus pourvu).

45. A.R.A., Eerste afd. VOC, nr. 6430, scheepsrol Aschat.

46. A.R.A., Eerste afd. VOC, nr. 5221, landmonsterrol 1773, kamer Asd.

47. W. Wijnaendts van Resandt, De gezaghebbers der Oost-Indische Compagnie op hare buitengewesten in Azië. Amsterdam 1944. blz. 79/80. Op de in noot 46 vermelde landmonsterrol van de Aschat is zijn saldo op 22 januari 1774 voor *f* 189.6.10 gecrediteerd onder" de vermelding „dat getesteerd hebbende is overleeden".

Christina Bastiana Schreuder, geb. 28 aug. [21], ged. Batavia 4 sept. 1755, † Brussel 10 jan. 1821, dochter van ***Jan*** *Schreuder,* directeur van Soeratte, ontvanger-generaal van Indië, gouverneur en directeur van Ceylon, raad ord. van Indië en president van Weesmeesteren, en van diens vierde vrouw *Clara Geertruida de la Haye; zij* hertr. Batavia 12 nov. 1774 Ds. ***Jan Jacob*** *Meyer* [49].

Jan George *Daniel* ***HasseZaer*** en *Christina Bastiana Schreuder* testeerden te Batavia op 31 jan. 1770 voor notaris Leendert Rolff [50]. Daarbij wezen zij over en weer de langstlevende tot erfgenaam aan, met de verplichting om aan evt. kinderen de legitieme portie uit te keren. Indien er geen kinderen waren zou de legitieme portie van zijn kant aan zijn ouders komen; zij had: geen ouders meer. Tot executeurs werden aangewezen (zijn oom) Mr. ***Pieter Cornelis HasseZaer,*** extra-ord. raad van Indië, en (haar zwager, getr. met *Wilhelmina Elisabeth Schreuder*) ***Reynier van Vlissingen,*** tweede opperkoopman des kasteels van Batavia.

Uit dit huwelijk [21]:

a. ***Lisette Hasselaer,*** geb. 15 april 177 ., † 27 jan. 1773.

b. *Reynier* ***Hasselaer,*** † in 1774.

c. ***Wilhelmina*** *Christina* ***Hasselaer,*** geb. 12 juli, ged. Batavia 15 juli 1774, † vóór 6 febr. 1782 [51].

3. *Jeanne Cornelie* ***Hasselaer,*** geb. Middelburg 25 juli 1747 [52], begr. (vlg. hs.- V. v. 0.) St. Aubin 11 maart 1748, zodat zij zeker de „fille à Maurice Antoine Hasselaer" zal zijn geweest, waarvan het overlijden op die dag te St. Aubin werd aangegeven.

4. *Susanne* ***Elisabeth*** *Henriette* ***Marianne Hasselaer,*** ged. Yverdon 26 mei 1749 [53], [54], † vóór 27 juli 1773, vermoedelijk jong.

48. Ned. Leeuw 1928, k. 128, mededeling Bloys van Treslong Prins: na toestemming d.d. 14 dec. 1769 van G.G. om te trouwen. Zie voor de verder vermelde gegevens-Schreuder in de eerste plaats Wijnaendts van Resandt, als in noot 47.

49. Wijnaendts vermeldt hem als Ds. ***Jan Jacob*** *Meyer,* van Colomba, predik., † Tutucorijn 12 maart 1823, wedr. van ***Fetta*** *Qualenbrink.* Hs.-V. v. 0. spreekt van Dr. ***Johannes Jacobus*** *Meyer,* predik. Herv. Gem. te Batavia, theol. dr. en † nov. 1848 (dan zou hij wel heel erg oud zijn geworden!). Het is mij niet duidelijk of het hier dezelfde betreft als de in C.A.L. van Troostenburg de Bruyn, Biogr. Woordenb. van Oost-Ind. predikanten, Nijmegen 1893. blz. 288 genoemde „mixties" Dr. *Johannes Jacobus Meyer,* geb. Ceylon in 1734, leerling seminarie te Colombo, vertr. naar Nederland 1750, stud. te Leiden 8 sept. 1750, opgenomen in het Staten College, proefpreek 11 mei 1754, gepromoveerd 20 dec. 1754, prop. Asd. en bevestigd ald. als pred. voor Indië 2 sept. 1754, pred. te Colombo 1755, rector seminarie ald. 1757, pred. te Batavia 1763-1775 (afgezet), stud. te Leiden 16 april 1777, † in 1806, 73 jaar.

50. A.R.A., Eerste afd. VOC, nr. 6847, Oost-Ind. testamenten, nr. 115.

51. In de marge van de scheepsrol1 van de Aschat (noot 45) is nog vermeld dat op 6 febr. 1782 een bedrag van *f* 327.19.15 als laatste verrekening van de gage van Jean George *Daniel* ***Hasselaer*** werd betaald aan Christiaan Daniel Hertz, gemachtigde van *Jan Jacob Meyer,* in huwelijk hebbende *Christina* ***Bastiana*** *Schreuder,* zijn eerdere weduwe en geïnst. erfgen., mitsgaders nog als erfgen. ab intestato van zijn enig nagelaten dogtertje en medeërfgen. pro legitima.

52. Vlg. hs.-V. v. 0.; aldaar verder vermeld: ged. St. Aubin 9 maart 1748, wat eerder de sterfdag zal zijn, en begr. ald. 11 maart.

53. Vlg. hs.-V. v. 0. geb. Yverdon 23 en ged. St. Aubin 26 maart 1749. Dit is onjuist. Aangezien ook bij het overlijden van ***Marie*** *Jeanne* Caterine (III, 5) maart i.p.v. mei wordt gegeven, is mogelijk een fout gemaakt bij het lezen van het Franse „mai".

5. *Jeanne* ***Marie Caferine Hasselaer,*** geb. *27* okt. [55], ged. Yverdoa 2 nov. 1750[56]; zij zal het „enfant à Monsr. Hazelard" zijn, waarvan het overlijden op 12 mei 1751 te Yverdon werd aangegeven.
6. *Jonas* ***Pierre Hasselaer,*** ged. St. Aubin 6 maart 1751 [57]; hij zal de „petit garçon à Maurice Antoine Hasselaer" zijn, waarvan het overlijden in mei (1753) werd aangegeven te St. Aubin in aug. 1753.
7. Pierre Alexandre, volgt IV.
8. ***Charles Hasselaer,*** geb. 17 aug. [21], ged. 9 sept. 1755 [21] (te St. Aubin ?), overlijden aangegeven te St. Aubin 23 aug. 1759.
9. ***Marie Anne (Marianne) Hasselaer,*** geb. 21 april [21], ged. St. Aubin 24 mei 1757 [58], † vóór juli/aug. 1795 [59], tr. Bienne (Biel) 26 nov. 1781 [60] ***Jean Pierre Lacombe Sainf-Michel,*** geb. en ged. Saint-Michel-de-Vax (Tarn, Fr.) 5 maart 1753 [61], Frans divisie-generaal, inspecteur-gen. der artillerie, afgevaardigde voor het dept. du Tarn in de Wetg. Verg. en de Nation. Conventie, ambassadeur te Napels, gouverneur van Barcelona, grootofficier Legioen van Eer, † k. St. Michel-de-Vax 27 jan. 1812, zoon van *Eugène* ***Lacombe,*** co-seigneur de St. Michel, en ***Marie Narcisse Antoinette de Bancalis;*** hij hertr. juli/aug. 1795 (thermidor an 11) ***Marie Micoud.***

- -

54. ACV, Doopb. Yverdon. Parr: Monsieur *Gerard Hasselaer*, d'Amsterdam, et Monsr. ***Charles*** *Rognon,* de Neufchâtel; Marr.:'MadllQ. *Susanne* ***Elisabeth Hasselaer*** (representée par Madlle. *Henriette de Traytorrens,* d'Yverdon) et Madlle. Marianne, fille de feu Monsr. François ***Louis Roguin,*** conseiller d'Yverdon. N.B. Le nombre des parr. et marr. Qxcède celui qui est reglé par les ordonnances; et je ne l'ai admis et introduit ici que sur l'apparence de la permission qu'en a donné le Seigr. baillif, en égard à ce qu'il s'agit d'étrangers.

55. Vlg. hs.-V. v. 0.; hier wordt zij genoemd: *Jeanne Cornelie,* en wordt als sterfdatum gegeven: 12 maart 1751 (vgl. bij noot 53).

56. ACV, Doopboek Yverdon. Parr: Monsr. ***Pierre Hartsinck,*** d'Amsterdam, et Monsr. ***Rodolph Le Chambrier,*** bourgeois de Neufchâtel et pasteur à Couvet, réprésentés par Monsr. *Daniel Verdelhan,* justicier d'Yverdon; Marr: Made. *Jeanne* ***Margueritte Hasselaer,*** femme du dit Monsr. *Hartsinck,* et Madlle. *Marie* ***Sara Pasques de Chavonnes,*** réprésentées par Madlle. *Caterine,* fille de Moasr. ***Jean Bâtiste Roguin,*** d'Yverdon. N.B. sur le nombre des Parr. et Marr. vid. 26 may 1749.

57. AEN, Doopboek St. Aubin. 11 portel le nom de ***Pierre*** d'après noble ***Pierre Corneille Hasselaer,*** seigneur des deux Emmenesse, son oncle paternel, et celui de ***Jonas*** après noble *Jonas* ***François*** *Rognon,* chatelain de ce lieu (= Gorgier), qui en a été le parain. 11 a eu pour maraine Dame ***Anna,*** *Tissot,* femme de ce dernier.

58. AEN, doopboek St. Aubin. Parrain noble ***Jaques*** *Verdelhan,* seigneur des Fourniel, conseiller secretaire du Roy Maison Couroane de France et de ses finances, l'un des fermiers generaux de S.M., habitant de la, ville de Paris, Rue de Cléry, Paroisse St. Eustache; maraine haute et puissante Dame ***Marie de*** *Verdelhan* ***des*** *Fourniel,* veuve de Messire *Claude* ***de Moreton de Chabrillan,*** seigneur de Boisson, mandemant d'Alègre St. Jean le Centenier et autres places, habitant de Paris dans la communauté de St. Chaumont, Rue St. Denis, paroisse de St. Nicolas des Champs. J'ay representé le parain et ma femme la maraine sur une lettre qui m'a été produite de leur part.

59. Vlg. V. v. 0. stierf ***Jean Pierre Lacombe St. Michel te St.*** Michel in jan. 1'790. Dit is in elk geval onjuist; misschien was dit de sterfdag van ***Marie Anne Hasselaer.***

60. Vlg. V.v. 0. Helaas, was uit Zwitserland geen bevestiging of ontkenning te verkrijgen.

61. Archives Dép. du Tarn, doopboek St. Michel-de-Vax: parain Messire ***Pierre de Bancalis de*** *Pruines;* maraine Mlle. *Cécile* ***Lacombe (curé*** Saury).

Mommers [62] stelt dat hij geboren was in 1742 (onjuist) als ***De la Combe*** en later zijn naam veranderde in ***Lacombe St. Michel*** (als seigneur de St. Michel de Vax) of ***Lacombe du Tarn*** (als afgevaardigde voor het dept. du Tarn). Ook Vorsterman van Oyen spreekt van ***De la*** Combe. Bij zijn doop wordt de naam echter ondubbelzinnig ***Lacombe*** geschreven. Ook bij de oudere generaties is de naam volgens de directeur des Services d'Archives du Tarn te Albi *„Lacombe".*

Zijn vader, *Eugène* ***Lacombe,*** coseigneur de St. Michel, was gedoopt te St. Michel op 27 aug. 1720 als zoon van ***Jean Lacombe,*** coseigneur de St. Michel, en ***Marie Anne de*** *Bancalis* de *Lormet.* De ***Lacombe's*** waren coseigneurs van St. Michel-de-Vax samen met de markies ***De Mil***hars en de Koning. De koning beleende in 1725 met de helft van zijn heerlijke rechten ***Jean Lacombe,*** die toen reeds coseigneur wäs, tegen een jaarlijkse vergoeding van 12 livres. DQ rechtspraak werd uitgeoefend door de rechter van Albi, namens de koning. DQ rechten van de ***Lacombe's*** waren waarschijnlijk aan hen gekomen door het huwelijk van *Eugène* ***Lacombe,*** de vermoedelijke vader van de voorgenoemde ***Jean,*** met „noble dame de *Marsa".* DQ *Marsa's* bezaten eind 17de eeuw een deel van de heerlijkheid [63].

Jean ***Pierre Lacombe*** *Saint-Michel* Werd als volksrepresentant meegezonden met de armée des Ardennes (armée du Nord) onder oppercommando van Pichegru en verbleef in 1794/95 in de Nederlanden. Hij verbood in okt. 1794 vanuit Heeswijk de inwoners van de Meierij van Den Bosch gehoor te geven aan een oproep van generaal Daendels om vrijwilligers en liet Daendels, vanwege diens eigenmachtig optreden in deze en vanwege diens oproep zonder voorkennis van de Franse representanten tot zijn landgenoten in Gelderland en Overijssel met aansporing zich te bevrijden van de tirannie, gevangen nemen en onder huisarrest plaatsen [64].

Lacombe wordt door Mr. C. van Breugel beschreven als zeer verstandig, welsprekend en ondernemend, een man van knap gelaat, wel gekleed, maar een weinig fat [64]. Vóór de revolutie had de inspecteur-generaal d'Orbay hem reeds „de l'instruction, de la fermeté et de l'activité, des moeurs Qt de la conduite" toegekend [65].

Voor een meer uitvoerige beschrijving van zijn loopbaan zie Bijlage 11.

Waarschijnlijk uit dit huwelijk [66]:

Eugène ***Maurice Henri Boudou Lacombe St. Michel,*** geb. ca. 1782 (op 14 febr. 1814 31 jaar oud), lieutenant de vaisseau de la marine impériale et habitant de St. Michel-de-Vax (1814), tr. *Virginie* ***Seconde Lemoine Daubermenil*** (waaruit op 14 febr. 1814 te St. Michel-de-Vax werd geboren: *Eugène Auguste* ***Narcisse Henri Lacombe St. Michel.).***

10. ***Marie Thérèse Louise Josephine Hasselaer,*** ged. St.

62. A.R.M. Mommers, Brabant van Generaliteitsland tot Gewest, Utrecht/NijmegQn, 1953, deel 11, blz. 446.

63. Mededelingen Archives Départementales du Tarn.

64. Mommers (noot 62), dl. 1, blz. 67, dl. 11, blz. 446/447. Hier wordt diverse litteratuur opgegeven aangaande ***Lacombe St. Michel.*** Het bij Mommers gegeven citaat van Mr. C. van Breugel is afkomstig uit: H. T. Colenbrander, DQ Patriottentijd, deel 1, blz. 499.

65. Vermeld in: A. Kuscinski, Dictionnaire des Conventionnels Français, Parijs, 1916, heruitgave door de Société de l'Histoire de la Révolution Française, Brueil-en-Vexin, Yveline, Fr., 1973.

66. Volgens een fragmentarische manuscript-genealogie ***Hasselaer*** in het familie-archief Hasselaer had het echtpaar ***De la Combe-Hasselaer*** één (niet nader genoemde) zoon. De in 1814 te St. Michel-de-Vax wonende ***Eugène Maurice Henri*** *Boudou* komt sterk in aanmerking deze zoon te zijn, gezien zijn leeftijd (31 jaar), zijn woonplaats St. Michel en vooral zijn eerste twee voornamen ***Eugène Maurice,*** waarmee hij dan naar zijn beide grootvaders zou zijn vernoemd.

Aubin 27 jan. 1759 [67], † vóór 27 juli 1773, vermoedelijk jong.

11. ***Gertrude Marguerite Cornélie Elisabeth Hasselaer,*** ged. St. Aubin 15 sept. 1761 [68]; waarschijnlijk is zij de „petite fille à Maurice Antoine Hasselaer", waarvan het overlijden op 29 maart 1762 te St. Aubin werd aangegeven.

IV. ***Pierre Alexandre (Pieter Alexander) Hasselaer,*** geb. St. Aubin 20 april 1754 [69], handelaar in buskruit te Amsterdam onder de firma de Wede. Abraham Croock & Zoonen, commissaris tot de ontvangst van de honderdste en andere penningen 1778-1784, commissaris van de desolate boedelkamer 1785-1787, thesaurier-extraordinaris 1787, commissaris van de wisselbank 1788-1790, boekhouder van de rekenkamer, woonde te Amsterdam op de Keizersgracht tussen het Molenpad en de Runstraat, † Amsterdam 11 dec. 1808, tr. Amsterdam 4 nov. 1781 [70] ***Anna Margaretha Lijnslager, geb.*** ald. 16 april 1759, † Maarssen 27 juni 1818, dochter van *Joan* ***Servaas Lijnslager,*** buskruithandelaar en -fabrikant te Amsterdam onder de firma de Wede. Abraham Croock & Zoonen, vaandrig der burgerij en bij de militie, klerk of kassier van de 100-ste en 200-ste penning, regent Burgerweeshuis, en *Cornelia Balthasarina* ***Hasselaer*** (zuster van ***Maurits Anthony,*** 111).

Pierre Alexandre Hasselaer wordt genoemd in het testament van Jean ***Baptiste Pilon,*** majoor van de artillerie ten dienste van de O.-Ind. Comp., die op 19 jan. 1792 te Batavia, testeerde voor notaris Jan Jacob van Polanen de Bevere [71]. *Jean* ***Baptiste Pilon was*** in 1769 voor constapelsmaat naar Indië gekomen met de Ouder

67. AEN, Doopboek St. Aubin: parain: haut & puissant Seigr. Missire *Louis Josef* ***de Montcalm,*** chevalier, masquis de *Saintvéran,* baron de Gabriac et autres lieux, maréchal des camps et armées du Roy très Chrétien, actuellement commandant du Canada, répresenté ici par noble *Daniel Rognon,* capitaine d'une compagnie Suisse au service d'Espagne, et pour maraine Haute et puissante Dame ***Marie Thérèse Louise de*** *Lauris Castelaine Dampus,* marquise de *St. Veran,* ***veuve*** du Haut et puissant Seigneur Messire ***Louis*** *Daniel* ***de*** *Montcalm,* chevalier, marquis de *St. Veran,* répresentée ici par Dame ***Beatrix*** *Rognon* ***née*** *Rougemont,* femme du répresentant le parain.

68. AEN, Doopboek St. Aubin: „pour mon absence par Mons. Parisot, pasteur de Provence", parain Mons. *Maurice* ***Jean- Pierre*** *Corneille* ***Hasselaer,*** son frère ainé, absent, représenté par noble *Daniel* ***Rognon.*** cydevant capitaine d'une compagnie Suisse en Espagne, et pour maraine Dame ***Gertrude Marguerite Mossel,*** femme de noble ***Pierre*** *Corneille* ***Hasselaer,*** Seig. des deux Emmes et gouv. de Cheribon de la part de la Compagnie Hollandaise des Indes Orientales. répresentée par Dame *Elizabeth Hofman,* femme de Monsieur *Louis Marquis,* cydevant capitaine d'une Compagnie nationale Hollandaise.

69. Vlg. hs.-V. v. 0. ged. te St. Aubin 14 mei 1754; aldaar echter niet te vinden. Voor de gegevens omtrent ***Pierre Alexandre*** zie in de eerste plaats de Vroedschap van Elias. Voor zijn boekhouderschap van de Rekenkamer zie: Gem. Arch. Asd., Arch. Burg., Ambten, Officen en Tractementen, waarin een concept-memorie uit 1791 van ***Pieter Alexander Hasselaer*** over de wijze van salarisberekening (inv. Scheltema 11, L.R. 7, N. 7).

70. Ondertrouw te Amsterdam 19 okt. 1781, waarbij ***Pieter Alexander Hasselaer*** wordt beschreven als van Neuchâtel en wonend in de Beulingstraat en zijn vader ***Mouritz Anthoni Hasselaer*** als wonend te Neuchâtel, die ald. procuratie heeft gepasseerd aan Mr. ***Pieter*** *Cornelis* ***Hasselaer,*** heer van beide d'Eemnessen, burgemeester van Amsterdam en bewindh. Geoctr. O.-I. C. ter kamer ald.

71. A.R.A., Eerste afd. VOC, nr. 6850, Oost-Ind. testamenten, nr. 1340.

Amstel en wordt beschreven als van Granges, Bourgondië, Franche Comté, doch ten onrechte in de boeken van de Compagnie bekend als van St. Aubin. Zijn erven waren zijn natuurlijke dochter ***Wilhelmina Catharina Pilon,*** weduwe van ***Pierre Joseph*** *Perez,* in leven chirurgijn-majoor te Batavia, en haar zoontje *Willem* Jan *Perez,* 5 jaar oud. Ten aanzien van dit kleinzoontje1 bepaalt *Pilon* dat dit bij de eerste gelegenheid naar Holland moet worden gezonden en geadresseerd aan ***Pierre Alexandre Hasselaer,*** commissaris van de Bank te Amsterdam, met de bede om zich te belasten met de educatie van ***Willem Jan*** en de interessen van de gelden en activa die zich onder hem (*Hasselaer*) bevinden daartoe aan te wenden en om ***Willem Jan*** op kostschool te plaatsen.

Bij codicil (Batavia 21 juni 1792) vermaakt *Pilon* uit erkentelijkheid aan zijn vriend ***Pierre*** *Alexandre Hasselaer* een gouden degen, welke hem door de Weled. Gestr. Heer ***Johannes*** *Siberg* was geschonken.

Uit dit huwelijk:

1. ***Louise*** *Elisabeth Henriette* ***Hasselaer,*** geb. 5 mei [72], ged. Amsterdam (Westerkerk) 10 mei 1782, † Utrecht 21 mei 1834 (ongehuwd).
2. *Antoinetta Cornelia* ***Hasselaer,*** geb. 11 aug., ged. Amsterdam (Westerkerk) 29 aug. 1783, † Maarssen 1 aug. 1824, tr. Amsterdam 2 mei 1807 *Jan* ***Jacob*** *Hartsinck,* geb. Amsterdam 19 juni 1777 [73], commissaris van huwelijksche zaken te Amsterdam, † Ede 17 jan. 1828, zoon van ***Cornelis*** *Hartsinck* (ex Mr. ***Jan*** *Jacob* ***Hartsinck,*** charter- en requestmeester der Admiraliteit te Amsterdam enz., en ***Anna Adriana Hasselaer,*** zuster van ***Maurits,*** III, en ***Cornelia*** *Balfhasarina,* IV), koopman en assuradeur te Amsterdam onder de firma Cornelis Hartsinck Jansz. & Co., schepen en commissaris van Amsterdam, sinds 1785 in de West, en *Magdalena* ***Chabanel.***

   Hieruit nageslacht [73].
3. ***Maurits Anthony Hasselaer, geb.*** 10 dec. 1783, ged. Amsterdam (Westerkerk) 6 jan. 1784, † 6 jan. 1786.
4. ***Jan Pieter*** *Cornelis* ***Hasselaer,*** geb. 7 dec., ged. Amsterdam (Westerkerk) 18 dec. 1785, † 8 aug. 1786.
5. ***Kenau Hasselaer,*** geb. 11 dec., ged. Amsterdam (Westerkerk) 24 dec. 1786, † Utrecht 19 febr. 1827, tr. Amsterdam 17 okt. 1807 Jhr. Mr. ***Hubert*** *Matthijs* ***Adriaan Jan van Asch van*** *Wijck,* heer van Prattenburg [74], geb. Utrecht 14 okt. 1774, raad van Gorinchem, kanunnik en deken van Oud-Munster te Utrecht, raad te Utrecht, advocaat-fiscaal van de middelen der provincie Utrecht, lid en voorzitter Tweede Kamer der Staten-Generaal, burgemeester van Utrecht (1827—1839), staatsraad i.b.d., lid Eerste Kamer St.-Gen., † Woudenberg, h. Henschoten, 16 juli 1843, zoon van ***Michel Anthony van*** *Asch van Wijck,* heer van Prattenburg, kanunnik van Oud-Munster te Utrecht, veenraad Geldersche en Stichtsche Veenen, hoogheemraad Lekdijk Bovendams, en ***Cornelia*** *Snoeck.*

   Hieruit nageslacht [74].

72. De geboorte-data van de kinderen van het echtpaar ***Hasselaer-Lijnslager*** zijn ontleend aan het hs.-V.v.O., evenals de overlijdensdata; bij de dopen traden de ouders als getuigen op.

73. Voor gegevens *Hartsinck* zie Ned. Patr. dl. 2, 1911; voor de oudere generaties uitgebreider Elias' Vroedschap.

74. Voor gegevens ***Van Asch van*** *Wijck* zie Ned. Adelsboek 1953.

6. ***Pieter Alexander Hasselaar,*** geb. 14 jan., ged. Amsterdam (Westerkerk) 13 febr. 1791, † 30 nov. 1792.
7. ***Anna Hester Hasselaar,*** geb. 11 mei, ged. Amsterdam (Westerkerk) 8 juni 1792, † 22 juni 1792.
8. ***Hester Emilia Hasselaer,*** geb. 11 okt., ged. Amsterdam (Westerkerk) 10 nov. 1793, † 12 nov. 1793.
9. ***Pieter Alexander Joan Hansselaer,*** geb. 30 okt., ged. Amsterdam (Westerkerk) 23 nov. 1794, † 16 juli 1801.
10. Zoon, geb. 15 febr., † 15 maart 1799 [75].
11. ***Gertrude Frédérique Josine Hasselaer,*** geb. 15 nov., ged. Amsterdam (Walenkerk) 14 dec. 1800, † Wijk-bij-Duurstede 29 mei 1874, tr. Utrecht 13 okt. 1824 Mr. ***Ferdinand Folef Hooft Graafland*** [76], geb. IJsselstein 22 jan. 1797, subst.-off. van justitie Rechtbank te Breda, † ald. 2 okt. 1829, zoon van ***Hendrik Hooft Graafland,*** heer van Schotervlieland, schout en burgemeester van IJsselstein, lid Prov. Staten van Utrecht, en ***Marie Jeanne*** des H.R. Rijksbarones ***von Deneken.***

Hieruit nageslacht [76].

§ 3. Verdelhan

Gezien de getuigen bij de doop van zijn kleindochtertje ***Marie Anne*** (111, 9) in 1757, behoorde ***Jean Jacques Verdelhan*** (gen. 11, maar in feite de eerste concrete persoon in dit verband) zeker tot de uit Saint-Germain-de-Calberte, diocèse de Mende, afkomstige familie ***Verdelhan,*** die o.a. behandeld wordt in de Nobiliaire Universelle de France, deel IX, blz. 9 e.v., Parijs, 1875, van M. de Saint-Allais, en in Titres, Anoblissements et Pairies de la Restauration 18 14-1830, deel 6, Parijs 1906, van Vte. A. Révérend.

Révérend stelt dat de bewezen stamboom begint met ***Raymond Verdelhan,*** die op 30 jan. 1611 testeerde en van wie ***Bernard Verdelhan,*** sieur des Fourniels, lieutenant au régiment de Beauvaisis, geb. 14 maart 1714, in de vijfde graad afstamt. Révérend verschaft pas vanaf deze ***Bernard*** gegevens, maar vermeldt bij hem wel dat hij een cousin-germain was van ***Jacques Verdelhan des Fourniel,*** fermier général et maître d'hôtel ordinaire de la Reine, † Parijs 12 nov. 1763. Hiermee hebben wij dan kennelijk de getuige ***Jaques Verdelhan des Fourniel*** uit 1757 te pakken.

De Saint-Allais, laat de stamboom aanvangen met ***Pierre Verdelhan,*** seigneur de Merveillac, die tr. lste in 1367 *Agnès de Condoulons* en 2de ***Tiburge d'Espinasson,*** en noemt uit het tweede huwelijk ***Pierre Verdelhan,*** sr. de Merveillac, en ***Etienne,*** waaruit de niet uitgewerkte tak van de seigneurs de Sarremajane. ***Pierre*** heeft dan een gelijknamige zoon en een kleinzoon ***Jacques,*** sr. de Merveillac, uit wiens huwelijk met *Jeanne Alègre* twee takken volgen. (De overgangen zijn overigens zo op het eerste gezicht nogal dubieus. ***Jacques*** b.v. wordt genoemd in 1508, 1513 en test. 1564; zijn vader ***Pierre*** in 1443, 1448, 1467, 1468 en 1469 en † vóór 1508). Van ***Jacques'*** zoon *Antoine* stamt de tak van de seigneurs de Merveillac, des Molles, de Thouas en de la Bessède, en van zijn (overigens, niet nader bedocumenteerde) zoon ***Pierre*** die van de seigneurs' des Fourniels. Deze ***Pierre zou*** dan de vader zijn van ***Reymond,*** vermeld 1572 en 1611 en † vóór 30 sept. 1612, de eerst genoemde bij Révérend.

Een kleinzoon van *Antoine, Daniel* ***Verdelhan,*** seigneur de Thouas en de la Bessède, testeerde 1 juni 1621 en wilde begraven worden op het kerkhof van de protestantse kerk van de plaats waar hij zou sterven. Hij maakte nog codicillen in 1629 en 1636. Ook ***Jean Verdelhan,*** sr. de Merveillac, kleinzoon van ***André,*** de oudste zoon van ***Antoine*** „faisait profession de la religion prétendue réformée". Deze tak was derhalve Protestants-gezind en de voornaam *Daniel* doet ook vermoeden dat hier de voorouders van Mevrouw ***Hasselaer*** gezocht moeten worden. De zoëven genoemde *Daniel Verdelhan* tr. 1608 *Jeanne* ***Planque,*** dochter van ***Etienne Planque,*** sr. de Thouas, en *Jeanne* ***Souliers.*** Behalve drie dochters hebben zij vier zoons, ***Pierre,*** sr. des Molles, de Thouas en de la Bessède, *Daniel, Jacques* en ***Jean Jacques.*** Alleen van ***Pierre*** worden kinderen vermeld, o.a. Dr. *Daniel* ***Verdelhan,*** sr. des Molles etc., dr. en droit, avocat au Parlement de Toulouse, tr. (contr. 17 nov. 1707) ***Diane de Teule de Camboux,*** waaruit kinderen. Deze tak was inmiddels (ook naar 18de eeuws begrip?) wel erg ver verwant aan de ***Verdelhan's des Fourniels*** (waarmee Révérend de samenhang nog niet eens bewezen acht). Een achterkleinzoon van ***Raymond Verdelhan*** was ***Annibal,*** geb. 1652, uit wiens huwelijk met ***Françoise Lerieux*** De Saint-Allais twee kinderen noemt, ***Jacques Verdelhan,*** sr. des Fourniels (tr. ***Marie Madelaine*** *Morin*) en ***Marie*** (geb. 1704 en getr. met *Claude* ***de Moreton),*** de beide getuigen uit 1757.

Concluderend kan gezegd worden dat de voorouders van ***Louise Hasselaer-Verdelhan*** op het eerste gezicht gezocht zouden moeten worden in de tak uit ***Antoine Verdelhan,*** terwijl de getuigen uit 1759 stammen uit de tak ***Raymond Verdelhan*** en dat tot dusverre elk verder aanknopingspunt ontbreekt.

§ 4. De Montcalm

Wat betreft de familie ***De Montcalm*** kan o.a. verwezen worden naar Le Bulletin Héraldique de France, XVIIIe volume, 1899, blz. 213, 277, 345 e.v. en naar de Notices Généalogiques van Baron de Woelmont de Brumage, Quatrième Série, blz. 544 e.v., terwijl ook in Eug. et Em. Haag, La France Protestante, Parijs, 1857, gegevens worden verstrekt. Daarnaast kan nog het artikel „Les Montcalm, Bâville et le Château de Candiac" van de hand van Aimé-Daniel Rabinel in jaargang 117 van het Bulletin de la Société de l'Histoire du Protestantisme français, 1971, blz. 271-74, genoemd worden, dat een aantal interessante historische gebeurtenissen beschrijft.

Aan de hand van de aan deze litteratuur ontleende gegevens kon het volgende fragment worden opgesteld waarin de bij de doop van ***Louise Elisabeth Henriette Verdelhan*** (111) in 1719 en ***Marie Thérèse Louise Josephine Hasselaer*** (111, 10) in 1759 als getuigen voorkomende leden van de familie ***De Montcalm*** zijn terug te vinden.

> ***Louis de Montcalm,*** seigneur de Saint-Véran, Candiac, Tournemire, Gozon, Saint-Victor et Mélac (zoon van ***Louis de Montcalm,*** seigneur de Saint-Véran, Candiac etc., conseiller d'état ord., conseiller à la chambre de l'Edit de Castres etc., en *Susanne* ***de Raspal,*** dame de Benezet), geb. Nîmes 1 maart 1611, conseiller à la chambre de l'Edit de Castres, testeert 28 juni 1664, † Tournemire 18 jan. 1669, tr. 24 nov. 1632 *Jeanne* ***de***

75. Vlg. hs.-V.v.O. Daar de doop te Amsterdam niet gevonden werd, vraag ik mij af of dit kind inderdaad een maand leefde, of slechts een dag.
76. Voor gegevens ***Hooft Graafland*** zie Ned. Adelsboek 1942.

Calvet, dame en partie de Gigean, dochter van ***Guillaume de*** *Calvet,* conseiller à la chambre des comptes de Montpellier, en *Isabeau* ***de Bossuges.***

Uit dit huwelijk, behalve vier ongehuwd gesneuvelde zoons:

1. ***Pierre de Monfcalm,*** seigneur de Saint-Véran etc., conseiller au Parlement de Toulouse, † 8 april 1695, tr. 15 juni 1663 ***Madeleine de Vignoles,*** die naar Genève uitweek, † Genève 1705, dochter van *Gaspard* ***de Vignoles,*** président de la chambre de l'Edit de Castres, en ***Eleonore*** *d'Arpajon-Broquiez.*

   Uit dit huwelijk:

   a. ***Louise*** *Guionne* ***de Montcalm*** (demoiselle de Saint-Véran), geb. 19 jan. 1665, † Genève 10 okt. 1740.

   b. *Elizabeth* ***de Montcalm*** (demoiselle de Gozon), geb. 1667, † Bursins (Vaud) in okt. 1743.

2. ***Jean*** *Louis* ***de*** *Montcalm,* seigneur de Saint-Victor etc. en, na de dood van zijn broer van Saint-Véran etc., geb. 1 maart 1641, † Candiac 1 okt. 1713, tr. 26 jan. 1662 ***Judith de*** *Val(l)at,* dame de Gabriac etc., geb. ca. 1646, † Montpellier 3 jan., begr. ald. 4 jan. 1680 (oud omtrent 33 jaar), dochter van ***Louis de*** *Vallat,* seigneur de Barthélémy etc., maréchal de camp, en *Louise* ***de*** *Gabriac,* dame de Gabriac.

   Uit dit huwelijk:

   a. ***Jean Louis Pierre de*** *Montcalm,* seigneur de Saint-Victor, Mélac, Gozon etc., geb. sept. 1668, † 10 okt. 1743, tr. 17 nov. 1703 *Ma(g)deleine* ***de Girard,*** dochter van ***Jean Paul de Girard,*** seigneur de Coulondres, trésorier de France à Montpellier, en ***Françoise de Trégoin de la Ricardelle.***

      Hieruit nageslacht.

   b. ***Louis*** *Daniel* ***de Montcalm,*** seigneur de Saint-Véran, Tournemire etc., baron de Gabriac, geb. Gabriac 23 sept. 1676, † Montpellier 13 sept. 1735, tr. 30 april 1708 ***Marie*** *Louise* ***Thérèse Charlotte de Lauris,*** geb. ***15*** okt. 1692, dochter van ***Joseph*** *Matthias* ***de Lauris de Castellane,*** seigneur-marquis d'Ampus, en *Françoise* alias ***Marie de Vassadel,*** dame de Vacqueyras.

      Uit dit huwelijk, behalve een op 17-jarige leeftijd overleden zoon en drie dochters:

      Louis Joseph „marquis" ***de Montcalm,*** seigneur de Saint-Véran etc., baron de Gabriac et Candiac, geb. Candiac 28 febr. 1712, maréchal de camp, lieutenant-général des armées du roi, commandant van de Franse troepen in Canada, "l'héros de Quebec", † (gesneuveld) bij Quebec 14 sept. 1759, tr. 3 okt. 1736 ***Anna Angélique Louise Talon,*** posthume dochter van *Omer* ***Talon*** marquis ***de Boulay,*** colonel du régiment d'infanterie d'Orléans († 10 juli 1709), en ***Marie Louise*** *Molé.*

      Hieruit nageslacht.

3. ***Louise de*** *Montcalm.*

4. Dochter ***de Montcalm.***

Het is een eenvoudige zaak de getuigen uit 1719 en 1759 te plaatsen: De soeurs de Saint-Véran uit 1719 zijn de naar Zwitserland uitgeweken dochters van ***Pierre de Montcalm*** en de getuigen uit 1759, de generaal en zijn moeder, zijn de zoon en de weduwe van hun volle neef ***Louis*** *Daniel* ***de*** *Montcalm,* seigneur de St. Véran. Het ligt derhalve voor de hand ook ***Louise Verdelhan-de Montcalm*** in deze hoek te zoeken. De verleiding is groot om haar te identificeren als de *Louise* ***de Montcalm,*** dochter van ***Jean Louis de*** *Montcalm* en ***Judith de*** *Vallat,* waarover in het Bull. Hérald. de Fr. en bij De Woelmont geen verdere bijzonderheden worden verschaft, terwijl Haag simpelweg vermeldt bij ***Louis*** *Daniel* ***de*** *Montcalm*: behalve twee zonder nakomelingen gestorven kinderen ...(volgen de beide zonen).

Nu blijkt uit de litteratuur dat ***Pierre de Montcalm*** overtuigd protestants was, zijn broer ***Jean Louis*** protestants gezind, terwijl van de zonen van ***Jean Louis*** de oudste, ***Jean Louis Pierre,*** eveneens, protestants-gezind was, terwijl de jongste, ***Louis*** *Daniel,* definitief tot de rooms-katholieke kerk terugkeerde. Dit was ook de reden dat, zoals door Rabinel beschreven, deze laatste Candiac kreeg, dat met inbeslagname en sloop werd bedreigd.

De heer Rabinel, die zo vriendelijk was mij nog nader te informeren, berichtte daarbij zich op de historische gebeurtenissen, te hebben geconcentreerd en voor de genealogische data te zijn afgegaan op de Dictionnaire de la noblesse van De La Chesnaye-Desbois. Hierdoor werd per abuis' vermeld dat ***Judith de*** *Vallat,* de vrouw van ***Jean Louis de Montcalm,*** in 1705 in Genève overleed. Dat dit niet juist was bleek uit het begraafboek van Montpellier, waaruit ik een afschrift ontving van de Archives Municipales de la ville de Montpellier, dat geen twijfel laat: Dame ***Judy de*** *Valat* ***de Gabriac*** expouze de noble ***Jean*** *Louiez* ***de Montcalm*** baron de St. Victor . . . enz. De naar ik aanneem als „Madame ***de St.-Véran"*** in 1705 te Genève overledene (ik heb e.e.a. niet verder geverifieerd, het is hier niet van belang) zal dus zeker ***Madeleine de Vignoles,*** weduwe van ***Pierre de Montcalm,*** zijn. Voordat ik echter bericht uit Montpellier had ontvangen schreef ik naar Genève met de vraag of daar soms het huwelijk *Verdelham-* ***de*** *Montcalm* voltrokken was, en met positief resultaat. Het belangrijkste daarbij was dat ***Louise*** een dochter van wijlen ***Jean Louis*** wordt genoemd. Ook qua leeftijd zou het passen, al is zij dan niet jong getrouwd (n.l. in 1718, terwijl zij niet later dan 1680 — sterfjaar van ***Judith de*** *Vallat* — geboren kan zijn), maar na 1719 heeft zij geen verdere kinderen gekregen. Een vraag aan de Archives d'Etat te Genève of daar huwelijkse voorwaarden ***Verdelhan-de Montcalm*** waren te vinden werd helaas' negatief beantwoord. Wel bleek uit een notariële acte van 3 febr. 1745 dat de zusters ***de*** *Saint-Véran* op 25 april 1740 te Rolle hadden getesteerd (in 1745 werd er t.b.v. enkele charitatieve instellingen een stukje grond verkocht, dat door de zusters was gelegateerd). Helaas' kreeg ik van de Archives Cantonales Vaudoises bericht dat dit testament niet te vinden was, zodat ook deze poging om duidelijkheid te verkrijgen in de afkomst van ***Louise*** *Verdelhan-de* ***Montcalm*** schipbreuk leed.

Concluderend kan gesteld worden dat er een redelijk vermoeden bestaat dat *Louise* ***Verdelhan-de Montcalm*** de dochter was van ***Jean Louis de*** *Montcalm,* sr. de Saint-Victor, Saint-Véran etc., en ***Judith de*** *Vallat,* maar dat bewijs hiervoor vooralsnog ontbreekt.

Rest tenslotte de vermelding dat de ***De*** *Montcalm's* uit de Rouergue stamden, welke streek zij derhalve trouw zijn gebleven.

Bijlage 1.

De studiereis van Maurits Hasselaer naar Zwitserland en wat volgde.

In het zich op het Amsterdamse Gemeente-Archief bevindende familie-archief ***Hasselaer*** berust een groot aantal stukken met betrekking tot ***Maurits Hasselaer*** (Gem. Arch. Asd., P.A. 292, nrs. 67-78). Deze stukken zijn afkomstig van ***Maurits'*** voogd *Wijbrand* ***ten Poortinge*** en geven een goed beeld van het vertrek van ***Maurits*** naar Zwitserland, diens verblijf aldaar, en het uit dit verblijf resulterende huwelijk. Hoewel het in dit bestek niet doenlijk is hiervan een volledig verslag te geven, kan ik toch niet nalaten om aan de hand van deze documenten de loop der gebeurtenissen te schetsen die leidden tot het huwelijk *Hasselaer-Verdelhan*. Voorzover de hierna volgende gegevens afkomstig zijn uit het familie-archief Hasselaer is een nadere verwijzing achterwege gelaten [77].

Toen ***Cornelis Hasselaer,*** heer van de beide Eemnessen, op 28 nov. 1737 op het huis Groeneveld te Eemnes stierf, was hij viermaal weduwnaar en liet hij zeven kinderen na, van welke de dochters uit het eerste en derde huwelijk getrouwd waren (met resp. ***Pieter Rochus Pasques de Chavonnes,*** een broer van de 4de vrouw van haar vader, en met ***Hendrik Hooft*** *Gerritsz.*) en de zoon uit het derde huwelijk en de vier kinderen uit het vierde huwelijk nog minderjarig waren. Zoals reeds is vermeld in noot 34, had ***Cornelis Hasselaer*** bij zijn testament *Wijbrand* ***ten Poortinge*** [78] en *Joannes* ***Vergeel*** [79] aangewezen als executeurs van zijn testament, als voogden over de na te laten minderjarige kinderen en als administrateurs van de boedelgoederen. Tevens had ***Cornelis Hasselaer*** de voogden gevraagd om de minderjarige kinderen onder hun toezicht in één huishouding bij elkaar te laten wonen, door behoorlijke dienstboden te laten verzorgen en daartoe naar een geschikt huis uit te zien, teneinde dat te huren en met meubels uit de boedel te meubileren. Het is mij niet duidelijk geworden of de kinderen, van wie ***Pieter Cornelis,*** de zoon uit het derde huwelijk op 12 april 1740 met *Clara Wendela Sautijn* trouwde (gegevens uit Elias' Vroedschap) werkelijk in een apart huis woonden of dat zij in huis waren bij hun voogd ***Ten Poortinge.*** Ik heb de indruk dat de kinderen inderdaad bij ***Ten Poortinge*** in huis waren, maar dat ***Maurits,*** de enige zoon uit het vierde huwelijk van zijn vader, van daaruit elders in de kost was gedaan. Immers, op 7 juli 1740 schrijft ***Ten Poortinge*** (aan ***Maurits' oom Van Hoorn*** [80]) over het logement waar ***Maurits*** in huis is en waarvan hij hoopt dat de mensen hem zullen willen houden, terwijl even later, als grootmoeder ***Pasques de Chavonnes-Kien*** [81] vraagt om ***Anna'tje*** in huis te mogen hebben, ***Ten Poortinge,*** op ***2*** sept., antwoordt dat het toch beter is als de kinderen bij elkaar blijven. In elk geval was ***Ten Poortinge*** de centrale figuur bij ***Maurits'*** opvoeding, met naast zich zijn mede-voogd ***Vergeel*** en een „directie", bestaande uit grootmoeder *Pasques de Chavonnes-Kien,* oom ***Van Hoorn*** en oom ***De Labiestraate*** [82].

Wat precies de aanleiding werd om ***Maurits*** naar Zwitserland te sturen blijkt niet: wel is duidelijk dat hij een uitgesproken zorgenkind was voor zijn opvoeders. In een brief van grootmoeder De *Chavonnes* van ***27*** mei 1740, waar ***Maurits*** toen te Bergen op Zoom logeerde, wordt gemeld dat zij niet kan zien dat ***Maurits*** tegenwoordig onnodig geld uitgeeft, hij heeft beloofd naar geen kwade raad te luisteren en 't gouden horloge dat hij met 10 ducaten toe tegen het zijne geruild had terug te sturen. Zij had verder geregeld dat ***Maurits*** tweemaal in de week Latijnse lessen kreeg van de Heer Leydecker, maar al in juni bevindt ***Maurits*** zich in Zeeland bij de ***Van Hoorn's,*** waar kennelijk een straffer regime heerste, want op 17 juni schrijft zijn grootmoeder aan ***Ten Poortinge*** dat ***Maurits*** met tranen in de 'ogen schrijft of hij weer naar Bergen op Zoom mag komen. Het is ook oom ***Van Hoorn*** die duidelijker taal over ***Maurits*** laat horen. In een brief van 6 juli 1740 spreekt hij over „die verloren zoon" en dringt aan op diens vertrek om te voorkomen dat hij „sig met een of ander

---

77. Globaal genomen zijn de stukken onder de volgende (belangrijkste) nummers terug te vinden: nr. 68, brieven van N. *J.* van ***Hoorn over*** de voorgenomen reis; nr. 70, brieven van ***B. Pasques de Chavonnes-Kien;*** nr. 71, brieven van ***J. Rapin;*** nr. 77, stukken betreffende ***Maurits'*** huwelijk. Tevens is een aantal afschriften van de antwoorden van ***Ten Poortinge*** aanwezig, benevens een groot aantal vertalingen van de Franse brieven en stukken; ***Maurits'*** voogd ***Rapin*** schrijft vanuit Zwitserland dat het maar goed is dat ***Hasselaer*** zo van schrijven houdt, dewijl zijn brieven niet behoeven verduyts te worden.

78. ***Wijbrand ten Poortinge,*** opperboekhouder der O.-I. Comp., was ged. Amsterdam (Zuiderkerk) 9 okt. 1678 en zou begraven worden ald. (Nieuwe Kerk) 29 april 1748. In 1742 woonde hij (Oldewelt, Kohier van de Pers. Quotisatie over 1742) op de Lestagie in een huis van *f* 1152,— huurwaarde, had 4 dienstboden, een koets en 2 paarden en ca. *f* 14.000,— inkomen. Blijkens het Collaterale successieregister 1749 liet hij *f* 35.266 : 13 na, nagenoeg uitsluitend oaroerend goed, w.o. het huis op de Lastage (Geld. Kade) en de buitenplaats Pauwenhage in de Watergraafsmeer. Hij was ondertr. Amsterdam (wonende Gelderse kade) 24 mei 1714 met ***Petronella*** *Dispontijn,* ***van*** 's-Gravenhage, wed. van ***Rutgert*** *Kock;* haar zusters ***Elisabeth*** en ***Maria*** *Dispontijn* woonden bij hem in (1742). ***Wijbrand ten Poortinge was*** een zoon van ***Wijbrand ten Poortinge.*** ged. Amsterdam (N.k.) 13 maart 1640 en (ondertr. le te Amsterdam — dan wonende op het Singel — 3 jan. 1665 ***Trijntje Joris:*** ondertr. 2e te Amsterdam -dan wonende op de Keizersgracht — 4 juli 1670) ***Helena Wijmer (26 jr.*** in 1670, dochter van ***Abraham*** *Wijmer,* wonende in de Spinhuissteeg, vgl. Elias, dl. 1, blz. 463), en kleinzoon van *Joachim* ***ten Poortinge*** en (tr. 1639) ***Geertruyt*** *Vogelsanck.* Hier lag de familierelatie, de overgrootmoeder van *Cornelis Hasse-Zaer was Claesgen Jansdr. Vogelsanck* (getr. met Cornelis *Claesz. Hasselaer*).

79. ***Joannes*** *Vergeel* zal wel de *Joannes* ***Vergeel*** zijn die volgens het Kohier van de Pers. Quot. in 1742 on de Binnenkant achter de hoek van de Kalkmarkt woonde in een huis met een huurwaarde van *f* 575,—, 2 dienstboden hield, een buitenplaats, overdekte wagen en ***2*** paarden bezat, en koopman ***was.*** Mogelijk is hij degeen die op 17 dec. 1744 in de Oude Kerk te Amsterdam werd begraven.

80. Zie Wijnaendts (noot 47): ***Nicolaas Jan van Hoorn,*** geb. Vlissingen 25 maart 1685 als zoon van *Nicolaas* van ***Hoorn,*** burgemr. van Vlissingen, bewindh. O.-I. C.. gecomm. St.-Gen., en *Johanna* de *Poortere;* opperhoofd van Japan 1710—'11, '12—'13, '14—'15, in 1716 teruggekeerd. schepen van Vlissingen 1728/'29, rekenmeester ter Kamer Zeeland; waterbaljuw van Zeeland, † Bergen op Zoom 12 aug. 1746, tr. (op de terugtocht uit Indië) Kaap de Goede Hoop 28 maart 1717 *Johanna Arnoudina* ***Pasques de Chavonnes,*** geb. Bergen op Zoom 22 sept. 1698 (ex ***Pasques de Chavonnes-Kien,*** zie verder bij noot 81).

81. Vgl. Nav. 1871, blz. 21, Nav. 1886, blz. 614, Ned. Leeuw 1979, k. 23. *Balthasarina* ***Kien,*** geb. Utrecht als dochter van Mr. ***Rochus Kien en*** *Maria van Beaumont,* ***en begr.*** Bergen op Zoom 5 juli 1746, tr. Rijswijk (Z.H.) ***Maurits Pasques de*** Chavonnes, brig.-generaal, gouverneur van Bergen op Zoom, gouverneur van de Kaap en raad ord. van Indië; zie verder de genoemde litteratuur.

82. ***David de Labiestraate (de*** *la Biestraate*), kiesheer en weesmeester van Middelburg, tr. Bergen op Zoom 29 okt. 1733 *Cornelia* ***Minardina Pasques de*** Chavonnes, ged. ald. 26 juli 1703, † Utrecht 24 april 1777 (ex ***Pasques de Chavonnes-Kien, zie*** verder bij noot 81).

quaat vrouwmens niet sal angageren of wegloopen nadat hij d'een of d'ander voor een stuyvertje sal hebben opgeligt. U.Ed. weet wel hoe het hiermee is. Zo hij alleen sijn meester op d'academie sal zijn sal eens zoveel kotsten en dan naer siel en lighaam bedorfven zijn". Verderop heet het „dien ongelukkigen jongeling," die „uit zijn verder bederf geret" moet worden, enz. Hierna klinken de geluiden van grootmoeder De *Chavonnes* weer gematigder, als zij op 8 sept. schrijft het wenselijk te achten dat ***Maurits*** onder vreemde ogen terecht gebracht wordt en, op 23 sept., dat zij het voorgenomen reisje verstandig acht en het geenszins van pas vindt komen en het voor onnut houdt om te blijven stilstaan bij „wat wangedrag van onse neef in zijn mindere jonkheid, als zijnde een gepasseerde zaak en van kinderlijk en nietig belang". Deze laatste brief was een antwoord op een brief van ***Ten Poortinge*** van 16 sept., waarin deze bericht dat ***Vergeel*** niet in ***Maurits'*** vertrek wil bewilligen, tenzij men de conduite van de jongeling „publieck aen de regter bekent maeckt en so reden geeft", hetgeen ***Ten Poortinge*** (toen) niet doenlijk achtte. Al met al was er toch wel aanleiding om ***Maurits*** een tijdje weg te sturen: door ***Van Hoorn*** en ***Ten Poortinge*** was hiertoe het plan opgevat.

Op 4 juli 1740 schrijft ***Van Hoorn*** vanuit Den Haag aan ***Ten Poortinge*** dat hij direct na aankomst aldaar er werk van heeft gemaakt om een als gouverneur geschikte man te spreken, die eerder bij de zoon van de graaf ***Van Lynden is*** geweest en nu bij diens' neef ***Wycraat,*** alwaar (Nijmegen) hij nog logeert. Op 6 juli bericht ***Van Hoorn*** iemand gevonden te hebben om mee te gaan naar Genève, maar de kosten voor het eerste jaar zouden *f* 6.000,— en voor het tweede jaar, een reis door Frankrijk en naar Parijs, zouden *f* 12.000,— bedragen, zodat ***Van Hoorn*** dit niet raadzaam acht en naar een ander zal omzien. ***Ten Poortinge*** schrikt hier toch wel van en antwoordt onmiddellijk, op 7 juli, dat zij wel genoodzaakt zullen zijn, gezien deze kosten, hun plan te laten varen, aangezien de begroting ***(Van Hoorn*** had voor het eerste jaar *f* 9.000,— en voor het tweede 7 à 8 genoemd) in proportie tot het kapitaal van ***Maurits*** te hoog was. Bovendien is ***Maurits*** (die weer terug was uit Zeeland) nu wel tevreden met zijn logement: hij heeft beloofd zijn best te zullen doen het Latijn volkomen te beheersen en is daartoe door ***Ten*** *Poortinge* van een goede leermeester voorzien. Hierop volgt een heftige reactie van ***Van Hoorn,*** met de boven gegeven kwalificaties' van ***Maurits. Van Hoorn*** bezweert ***Ten*** *Poortinge* het plan niet zo spoedig op te geven: hij heeft inmiddels uitstekende referenties over *Rapijn* (de gouverneur-in-spe) [83] ontvangen, die ook nog 6 jaar bij de zoon van *Bicker* ***van Swieten*** is geweest, en meent dat de kosten wel gelimiteerd kunnen worden. Nadat ***Van Hoorn,*** na het schrijven hiervan, *Rapijn* gesproken heeft, vervolgt hij zijn brief. *Rapijn* blijkt verkeerd geïnformeerd te zijn geweest omtrent de financiële positie van ***Maurits*** *Hasselaer* en heeft toegezegd niet meer te zullen laten verteren dan geconsenteerd zal worden. Verder heeft ***Van*** *Hoorn* hem onderhouden over de levenswijze van ***Maurits.*** *Rapijn* was blij dit te weten en gezamenlijk was een plan gemaakt, wat ***Maurits*** niet mocht weten. Afgesproken was verder dat ***Maurits*** zijn zakgeld uit handen van *Rapijn* ***zou*** ontvangen. De brief eindigt met een P.S. „In Gods naam, laat het gelt UEd. niet afschrokken en laat ***Hasselaer*** Uwe

83. *Rapijn* oftewel *J. Rapin* is niet zonder meer thuis te brengen in P. de Rapin, Généalogie des Rapins de la Chaudane, Lyon, 1865, al lijkt helt,' gezien de banden van deze familie met de Nederlanden, niet onaannemelijk dat hij hiertoe behoorde.

niet bedriegen". *Rapijn* zelf wordt met deze brief naar ***Ten Poortinge*** gestuurd, helaas nog niet met succes. Terwijl grootmoeder De ***Chavonnes*** nog op 13 juli aan ***Ten*** *Poortinge* heeft gevraagd of ***Maurits*** voor zijn vertrek nog afscheid komt nemen, al mag dat de reis niet vertragen, richt ***Van Hoorn*** zich op 18 juli wederom tot ***Ten Poortinge*** om het vertrek van ***Maurits te*** bepleiten. Na eerst het overlijden van zijn schoonzuster ***Pasques de*** *Chavonnes-Hasselaer* te hebben gemeld onder de toevoeging dat ***Vergeel wel*** weer nieuwe chicanes op de baan zal brengen bij de afwikkeling van de nalatenschap van *Cornelis* ***Hasselaer (Van Hoorn*** en de ***Labiestraate*** hadden generale procuratie van hun zwager), bericht ***Van Hoorn*** vernomen te hebben dat ***Ten Poortinge*** *Rapijn,* die hij, ***Van Hoorn,*** met veel moeite ertoe bewogen had naar Amsterdam te gaan — er niet aan twijfelende of ***Ten Poortinge zou*** met veel plezier de ongelukkige jongeling aan *Rapijn* toevertrouwen en zo uit zijn bederf gered hebben —, zonder de minste voldoening te geven had weggezonden onder het voorwendsel dat „die jongeling schreyt als hij hoort dat hij uyt lande souw moeten gaan". Mede uit naam van Mevrouw ***De Chavonnes*** en de Heer ***De*** *Labiestraate* (die de brief mede tekent), wordt ***Ten Poortinge*** voorgehouden „dat alles wat die jongman verders concerneert en hem 't avond of morgen overkomt tot Uwer verantwoording en diergene die UEd. van het goede voornemen hebben weten te retourneren (komt). Late God zijn getuige met wat voor sorg en goed insigt ik die man heb opgesogt. Nu hout men mij de sot en verijdelt 't goede voornemen van zijn vrinden, doch of UEd. dat 't avond of morgen zult kunnen voor God en de werelt verantwoorden leert de tijt". Dit heeft effect. Op 26 juli schrijft ***Maurits*** aan ***Van Hoorn*** dat hij „na lange persuatie van neef ***Ten Poortinge,*** wiens vaderlijke raadt ik altoos zal soeken te betrachten" geresolveerd heeft om op reis te gaan. ***Ten Poortinge*** voegt hier nog een brief bij, waarin hij *Rapijn* prijst. Nu lijkt niets de reis meer in de weg te staan, doch nieuwe moeilijkheden rijzen doordat ***Vergeel*** niet mee wil werken. De maanden augustus, september en oktober 1740 staan in het teken van correspondentie tussen ***Ten Poortinge*** en *Rapin,* die ongeduldig begint te worden en wil weten waar hij aan toe is. Eerst schrijft *Rapin* (uit Loenen bij Nijmegen) dat hij niets meer vernomen heeft en aanneemt dat de zaak niet doorgaat, vervolgens' dringt hij op spoed aan wegens de mogelijkheid via embarquement Rotterdam-Sas van Gent over Gent naar Rijssel te reizen en daar een voiture naar Genève te nemen, hierna komt weer de vraag of men soms van gedachten is veranderd: zo ja, dan kan hij van een andere mogelijkheid gebruik maken. ***Ten Poortinge*** heeft intussen de ondankbare taak de zaak tot een goed einde te brengen, *Rapin* aan de lijn te houden en zich tegen de familie te verweren. Aan grootmoeder ***Pasques de Chavonnes*** (vaak als Mevrouw ***De Chavonnes*** aangeduid, al is de naam eigenlijk ***Pasques)*** zet hij nog eens uiteen dat hij ***Maurits,*** die in het begin geen zin had in de reis, heeft onderhouden en dat deze nu van gedachten is veranderd, maar — hangende het vertrek — nog niet uit school is genomen. Als zij hierop (8 sept.) schrijft dat het wenselijk geweest zou zijn dat ***Maurits'*** tranen geen ingang hadden gehad, dan antwoordt ***Ten Poortinge*** dat *Rapin* al binnen een maand uitsluitsel had gekregen, maar dat ***Vergeel*** slechts wil bewilligen als de zaak voor de rechter wordt gebracht. „***Maus*** was al lang op reis geweest, had ik moeilijkheden met *Vergheel* niet gehad." Ook aan *Rapin* is inmiddels bericht dat ***Vergeel*** de problemen veroorzaakt. Deze wil zich

hierop eerst terugtrekken, hij wil zijn goede reputatie bewaren en zich niet exposeren aan tegenwerking: later (16 sept.) bericht hij niet aan de zaak begonnen te zijn als hij van ***Vergeel*** had geweten, hij wil nog wel gaan, mits hij uitsluitend aan ***Ten Poorfinge*** verantwoording behoeft af te leggen. Hierop antwoordt ***Ten Poorfinge*** dat de rechter de zaak nu maar moet uitmaken; dit zal wel oktober worden. *Rapin* dringt hierop nogmaals op spoed aan, aangezien het later in het seizoen moeilijker wordt om te reizen; hij heeft bovendien goed gezelschap gevonden om mee te reizen. Intussen wordt gewerkt aan het indienen van een request bij schepenen. Op 7 okt. schrijft ***Van Hoorn*** aan ***Ten Poortinge*** het request — om de zaak niet langer op te houden — zó als hij het uit Bergen op Zoom (van zijn schoonmoeder) ontvangen heeft te verzenden. Hij maakt van de gelegenheid gebruik zijn hart te luchten over de afwikkeling: „Intussen versoeke nogmaals dat er eens een einde van saken en een finale afrekening van de boedel mag gedaan worden en dat UEd. om de onmondige weesen gelieft te dencken, waarover de hemel wraak zal roepen so de saken dus langer op dien voet als thans geschiet blijven staan. Mijnheer, UEd. weet séér wel wat ik hier mede bedoele. Ik kan mijn gemoet tans vrij en hebbe het mijne, ofschoon met reproches van onbedachtzaamheyd dat mijn niet scheelen kan, voldaan: en late dan verders aan diegene alles over die vermeyne in haar soogenaamde qualiteyt alles te mogen doen dat haar goed dunkt ...".

Het request, ingediend door de voogden ***Ten Poortinge*** en ***Vergeel,*** door grootmoeder ***De Chavonnes*** en de ooms ***Van Hoorn*** en ***De Labiesfraafe,*** en waarin wordt verzocht ***Maurits,*** die een gedeelte van de Latijnse school heeft doorlopen en door de rector in de Latijnse taal is onderwezen, gezien de situatie waarin hij zich bevindt onder ander opzicht te mogen stellen, aangezien deze situatie andere voorzieningen en een andere directie vereist, en hem naar Genève te mogen sturen, waartoe ***Maurits*** zelf ook zeer was geïnclineerd, wordt op 12 okt. (door ***Ten Poortinge)*** aan schepenen voorgelegd. Dezen willigen vervolgens op 26 okt. 1740 na de „naaste vrinden" van ***Maurits*** en de medevoogd ***Vergeel*** te hebben gehoord (waartoe zij op 19 okt. hadden besloten), het request in [84].

Nu stond niets het vertrek meer in de weg, maar voor het zover was passeerde ***Maurits*** op 14 november zijn testament voor notaris Angelkot [85], waarbij wellicht een tipje van de sluier voor de reden van zijn vertrek wordt weggetrokken. De bijna 19-jarige legateerde n.l. ƒ 40.000,— contant of in obligaties op het gemene land, ter keuze, benevens een snoer paarlen ter waarde van ca. ƒ 6.000,— en een paar orlietten ter waarde van ca. ƒ 8.000,— aan ***Aletta Elias,*** in wie ik geen andere kan zien dan de toen 15- of 16-jarige dochter van de in 1736 overleden secretaris van Amsterdam en kapitein van de burgerij Mr. ***Pieter Elias*** en van ***Maria Philippina van Tongeren*** [86].

84. Gem. Arch. Asd., R.A. 896, Schepenminuteregisters, blz. 243/45, en P.A. 292, nr. 75.
85. Gem. Arch. Aed., N.A. 8543, nr. 634.
86. Joh. E. Elias, De Vroedschap, dl. II, blz. 707 en 727, en Joh. E. Elias, Genealogie1 van het geslacht Elias, Assen, 1942, blz. 62. ***Aletta Elias, geb.*** (Amsterdam) 7 okt. (1725 vlg. de Vroedschap; 1724 vlg. de genealogie), † 19 febr. 1803, tr. (Amsterdam) 12 dec. 1747 ***Daniel Hooft,*** secretaris van Amsterdam enz. In zijn testament prelegateert ***Maurits*** verder aan zijn zuster ***A. A. Hasselaer*** ƒ 10.000,—, aan zijn broer ***P. C. Hasselaer*** ƒ 5.000,—, legateert aan zijn zwager ***P. R. Pasques de Chavonnes*** ƒ 5.000,—, aan vrouwe ***B.*** Kien, doaair. ***De Chavonnes*** ƒ 1.000,—, aan haar dochter ***M. S. Pasques de Chavonnes*** ƒ 1.000,—, aan ***Johanna Pasques de Chavomes,*** getrouwd met *Nicolaas J. van. Hoorn,* waterbaljuw van Zeeland ƒ 1.000,—, aan *C. M. Pasques de Chavonnes,* getr. met ***David de la Biestraate*** ƒ 1.000,—, aan *Wijbrand ten Poortinge* ƒ 500,—, aan ***Elisabeth,*** *Maria* en *Barbara Dispontijn* ieder ƒ 300,—, ***aam*** zijn zusters zoon ***Maurits*** *Cornelis Pasques de Chavonnes* zijn bibliotheek, gouden horloge, twee diamanten ringen en drie diamanten knopen. Tot enige en algemene erfgenamen van al zijn andere goederen wees hij zijn broer ***Pieter*** *Cornelis,* zijn zusters ***Anna*** *Adriana, Cornelia Balthasarina* en *Margaretha* aan, elk voor 1/5, en de kinderen van zijn zuster *Hendrina Cornelia,* getrouwd met ***Pasques de Chavonnes,*** voor het laatste 1/5.

Intussen had *Rapin,* die er op 21 okt. nog eens op had gewezen nu al zes weken te wachten, op 1 november bericht zondag in Amsterdam te zullen zijn en dat dan de kleren en het linnengoed hopelijk klaar waren, terwijl ook een paspoort van Amsterdam absoluut nodig was.

In de tweede helft van november wordt gestart. Op 29 nov. komt bericht van *Rapin* uit Mons; vandaar gaat men naar Parijs. Helaas, reeds op 12 jan. 1741, schrijft ***Van Hoorn,*** mede-getekend door ***De Labriestraate,*** aan ***Ten Poortinge*** dat Mevrouw ***Chavonnes*** hen zijn brief alsmede die van mijnheer *Rapijn* heeft vertoond „waerinne tot ons leetweesen hebben gesien de slegte conduite van ***Maurits Hasselaer,*** soodat het schijnt alle onse pogingen als mede van UEd. om was het mogelijk die jongeling op de goede wegh te brengen vrugteloos sijn (en) 't tegens onse goede intenties alles verkeert komt uyt te vallen". Mevrouw ***De Chavonnes*** heeft hen gevraagd (het schrijven valt haar te zwaar) om ***Ten Poortinge*** in haar naam te schrijven er niet veel op te weten behalve om *Rapin* te schrijven zijn uiterste best te doen hem ***(Maurits)*** tot advocaat te laten promoveren, ofschoon hij niet veel Latijn kent, en belijdenis te laten doen. Op 11 april schrijft *Rapin* aan ***Ten Poortinge wel*** een andere reden tot schrijven te hebben gewenst. Met de onkosten gaat het nu wel; ook afleiding en gezelschap zijn niet de reden van zijn weinige vorderingen, zowel in de godsdienst als de humaniora. Hij noemt twee redenen. Enerzijds het late naar bed gaan en late opstaan: het was vroeg als ***Hasselaer*** om 12 uur naar bed ging en, terwijl hij om half acht op moest staan, dan moest bidden en lezen in 't Frans en ontbijten tot de meester om negen uur kwam, was *Rapin* tot dusver niet in staat geweest hem eerder dan acht uur uit bed te krijgen: hier hielpen goede noch kwade woorden, smekingen noch dreigingen, en *Hasselaer* was dan slaperig en onbekwaam tot leren. Anderzijds zijn adversie tot al wat geest en hart kan versieren: hij had nooit een boek in de hand als wanneer de meester kwam en was nog brutaal bij berispingen. Wegens zijn dommigheid en onlust acht *Rapin* hem niet in staat belijdenis te doen en nog veel minder om tot advocaat te promoveren, en *Rapin* vraagt ***Ten Poorfinge*** om instructie. Op 6 juni schrijft ***Maurits*** aan ***Ten Poorfinge*** en belooft beterschap; hij heeft nu eerst gemerkt dat hij zich in de vorige tijd wat slecht heeft gedragen en ***Ten Poorfinge veel*** chagrin heeft aangedaan. Hij belooft zich zo te zullen gedragen dat dit niet weer gebeuren zal; hij heeft nu veel plezier in de studie en hoopt in september te promoveren. Tevens vraagt hij of *Rapin* hem weer geld mag geven. ***Ten Poortinge*** neemt het hierna op voor ***Maurits,*** maar op 26 juni schrijft *Rapin* dat diens brief wel blijk geeft van vaderlijke zorg en liefde maar daar komt geen lust vooa studie uit. Integendeel, ***Hasselaer*** heeft een haat voor de boeken en bekent dat ook nog. Voor *Rapin* is dit een onmogelijke werksituatie en het beste is, vanwege ***Hasselaer's*** luie nalatigheid, het voornemen maar te staken en zich op de

belijdenis te richten. Verder stelt *Rapin* nog dat voor *Hasselaer* ƒ 15.000,— nog niet genoeg is in een jaar en dat hij vreest dat als ***Hasselaer*** meester is van zijn eigen goed hij dit in weinig tijd zal opmaken met onnutte en zotte uitgaven. ***Hasselaer*** verveelt zich dodelijk in Genève, wat *Rapin* zich nog wel kan voorstellen, en hij stelt daarom voor naar Yverdon te gaan, waar zij onlangs twee weken hebben gelogeerd bij een vriend van *Rapin* en waar het ***Hasselaer*** uitermate is bevallen vanwege het aangename gezelschap ter plaatse en de mooie ligging. Wat betreft de studie schrijft ***Ten Poortinge terug,*** op 27 juli, een titel toch wel nuttig te achten, anders is ***Hasselaer*** niemendal en in zijn laatste brief heeft ***Maurits*** bovendien geschreven nu toch lust in het leren te hebben. Enkele dagen later, op 1 aug., schrijft ***Ten Poortinge*** dat hem sedert zijn laatste brief ter ore is gekomen „dat de jongeheer ***Hasselaer*** amoers maakt aan een dame te Yverdon" ***en*** dat een en ander al zover geavanceerd zou zijn dat de zaak al voor elkaar was. Hij vraagt dringend om informatie: anders moeten zij maar terugkomen; zo het al een „dame van fatsoen" zou zijn, dan nog is een buitenlandse niet te verkiezen. Op 15 aug. antwoordt *Rapin* de brief met verwondering te hebben gelezen: niets is valser dan dit gerucht, dat zonder enig fond is; ***Ten Poortinge*** kan gerust zijn en men zal de volgende week naar Yverdon vertrekken. Vandaar komen dan al spoedig nieuwe berichten. De rekening is hoger dan voorzien, doordat ***Hasselaer,*** terwijl *Rapin* ziek was, vier weken naar Genève is geweest. Ook daarom is het volgens *Rapin* beter in Yverdon te zijn, omdat daar betere controle mogelijk is. Later wordt bericht dat ***Hasselaer*** met een breuk in bed ligt en dat de dokter met hem bezig is. Nadat ***Ten Poortinge*** nog eens heeft verzucht dat ***Hasselaer*** blijft verkwisten, komt dan nog een reactie, van *Rapin* op hetgeen ***Ten Poortinge*** geschreven had over de „lust in de studie", die ***Hasselaer*** nu zou hebben. *Rapin* is hier zeer verwonderd over, er is geen grotere onwaarheid, *Rapin* heeft het nu opgegeven ***Hasselaer*** in het Latijn te avanceren, dit is even onmogelijk als om de maan in zijn tanden te nemen. Het zou al 'heel veel zijn als hij belijdenis zou doen. Ook in deze brief, van 12 dec. 1741, lucht *Rapin* zijn hart over de uitgaven van *Hasselaer*. ***Zo*** heeft deze vuurwerk laten komen uit Genève en vindt er zijn genoegen in dat af te schieten, tot spot van de omstanders: ook wil hij een bal geven met Driekoningen, waarvoor hij, buiten medeweten van *Rapin,* ***al*** opdracht heeft gegeven verse bloemen te bezorgen, 't koste wat 't koste ... Op 29 dec. volgt dan een allervriendelijkst briefje met Nieuwjaarswensen van ***Maurits*** voor ***Ten Poortinge***. Hij vraagt de gunst nog een jaar te mogen blijven en of *Rapin* hem weer zijn twee dukaten in de week mag geven. In het familie-archief ***Hasselaer*** is er dan tenslotte over 1741 nog een kostenoverzicht, ten bedrage van ƒ 4.000,— wat mij nogal lijkt mee te vallen [87].

Terwijl grootmoeder ***De Chavonnes*** nog op ***25*** jan. 1742, door zwakheid en ouderdom niet in staat te schrijven, aan ***Ten Poortinge*** laat weten met droefheid te hebben gehoord van het slechte gedrag van ***Maurits*** (wat nu ?, zij hoopt dat

87. Gem. Arch. Asd., P.A. 292, nr. 76. De f 4.000,— was als volgt verdeeld: „voor M. ***Rapijn*** f 1.000,—, 1 jr. kostgelt tot Genève f 1200,—, kleeren f 400,—, de knegt en equipage ƒ 100,— (kostgelt van de knegt, sijn kleet, sijn huurgelt, blanchissage, chaufage, chandelage), dans- en schermmeester ƒ 200,—, collegies f 100,—, sakgelt en kleyne depansen ƒ 1.000,—." Ik vraag mij aleen af of dit werkelijk een overzicht van de gemaakte kosten is ofwel een begroting.

er nog wat aan te doen valt), komt met de brief van *Rapin* van ***26*** jan. de vraag om ***Hasselaer*** te mogen terug brengen. *Rapin* ziet met chagrin dat ***Hasselaer*** een verbintenis heeft gemaakt die, als hij langer te Yverdon zou blijven, wel ver zou kunnen gaan: hij zal nu niet meer zeggen. Op 9 maart schrijft *Rapin* de volgende dag te vertrekken naar Valence, waar ***Hasselaer*** tot dr. en droit hoopt te promoveren; vervolgens zal men via Lyon, Parijs en Brussel naar Holland reizen. In een P.S. wordt toegevoegd dat ***Hasselaer*** zijn respect zendt en belijdenis heeft gedaan.

Hierna volgt een stilte totdat ***Maurits Hasselaer*** terug is te Amsterdam, het trouwplan niet wil laten varen, de goede verklaringen over de familie ***Verdelhan*** geproduceerd worden, die kennelijk ook niet baten, en commissarissen van huwelijkse zaken tenslotte de beslissing moeten nemen. (Zie hiervoor bij 111).

Daar is nog geen gewag gemaakt van een brief van grootmoeder ***De Chavonnes*** van 3 jan., waarin zij zich beklaagt overal buiten te staan, terwijl de brieven die zij van ***Maurits*** krijgt zelfs door anderen zijn opgesteld. Zij wil horen wat hem beweegt buiten haar kennis of raad zich buitenslands te willen engageren en naar Yverdon te gaan; zij wil niet dat hij al eerder huwel. voorwaarden maakt of in ondertrouw gaat dan dat zij hierover is ingelicht. Van deze brief wordt door *Wijbrand* ***ten Poortinge*** op 10 jan. 1743 voor notaris Angelkot een afschrift gepasseerd, ten behoeve van de zaak voor commissarissen van huwel. zaken.

Wanneer de huwelijkse voorwaarden zijn gepasseerd en de ondertrouw is aangegaan vertrekt ***Maurits*** naar Zwitserland. Vanuit Brussel schrijft hij op 13 febr. 1743 aan ***Ten Poortinge*** om deze te bedanken voor alles wat hij voor hem, ***Maurits,*** gedaan heeft. „Vinde mij verpligt na zoveel vaderlijke liefde ... in alle levensloop, om UEd. dankbaerhijt op te offeren en te betuygen, dewijl ik zulk in het afschijt neeme van UEd., het hart gesloten hebbende, ik het na UEd. waerdighijt niet hebbe kunnen doen: dat ik nooyt UEd. onvermoeyde sorge mij aengaende zal vergeten en UEd. vaderlijke vermaninge altoos in mijn gedagte..." enz. Hij verzoekt ***Ten Poortinge*** zijn genegenheid opnieuw te willen accepteren enz. „met smekinge dat God behaagt UEd. daege te verlenge in een staedt van goede gesonthijt en tot welsijn van mijn drie zeer lieve susters, dewijl ik ondervinde alle momenten dat UEd. oogmerk altoos is geweest hetgeen om het beste is". Vervolgens, meldt hij in goede gezondheid te Brussel te zijn gearriveerd en zijn reis nu te gaan vervolgen om zich onder 's Heeren zegen te verenigen met degene die zijn hart heeft gewonnen. Hij zal, zoals is afgesproken, ***Ten Poortinge*** daar direct van in kennis stellen. Zo gebeurt het ook: van het huwelijk van 23 febr. wordt reeds op 25 febr. een verklaring opgesteld en afgegeven, die op 17 maart te Amsterdam vertaald wordt. Vervolgens komen er brieven van het jonge paar van 26 maart aan ***Ten Poortinge,*** waarin *Maurits* ***Ten Poortinge*** nog eens bedankt en verzekert dat de deugden van zijn lieve vrouw haar dagelijks beminnelijker maken en hem een gelukkig leven met haar voorspellen, en waarin ***Louise Ten Poortinge*** bedankt voor de tekenen van liefde die hij steeds aan haar man heeft betoond, naar deze haar heeft verklaard. Verder bedankt zij voor de cadeaux waarvan zij gehoord heeft (die waren kennelijk nog onderweg) en zij verontschuldigt zich niet eerder geschreven te hebben, hetgeen was veroorzaakt door de niet ophoudende visites sinds haar huwelijk. Op 16 april schrijft ***Louise*** weer aan ***Ten Poortinge,*** nu zijn de cadeaux aangekomen en „je ne puis me lasser d'admirer

la beauté et le bon goust de la couverte des Perses et de la mousseline . . .". Nog eenmaal zal ***Ten Poortinge*** schrikken als ***Maurits*** meer geld vraagt dan was afgesproken, maar hij wordt gerustgesteld (?) met de brief van ***Maurits*** van 2 juli, die nu zelf weer is geschrokken van de brief van ***Ten Poortinge:*** „Je suis mortifié que vous ayés de l'inquiétude à l'occasion de la lettre de change dont je vous parlois ..." en toelicht dat het geld nodig is voor het aangekochte huis en het inrichten van het huishouden (zie bij 111). De brief eindigt met een „aimés moi toujours".

Hierna treedt hopelijk de rust in, afgezien dan van de afwikkeling van de boedel van ***Maurits'*** vader. ***Ten Poortinge*** staat peet over het oudste zoontje *Hasselaer* en krijgt ook direct bericht bij de geboorte van nummer 2. Daarbij vraagt ***Maurits*** of ***Ten Poortinge*** in de vreugde wil delen, zijn vrouw offreert hem met haar familie hun honneurs en ***Maurice*** „***ses*** respects les plus soumis à la manière à son cher parrain; il jouit d'une parfaite santé".

Zo was alles nog aardig in orde gekomen. Al mag ***Maurits'*** karakter dan niet wezenlijk veranderd zijn — de in wanorde geraakte goederen die in 1760 een voogd nodig maakten, de kinderen waarvan de doop of het overlijden niet (tijdig) werd opgegeven, bewijzen het —, de verstandhouding met de familie bleef altijd goed en de kinderen kwamen goed terecht, in Nederland en Frankrijk. En zo kwam het, dankzij een wat minder oppassende voorvader, dat in menig degelijk-Nederlandse kwartierstaat een Frans kwartiertje is ingeslopen.

Bijlage **11.**

De loopbaan van Jean Pierre Lacombe Saint-Michel (1753-1812).

Bij generatie III, 9 is reeds het een en ander medegedeeld over de loopbaan van ***Jean Pierre Lacombe Saint-Michel.*** Voor de gebeurtenissen in de Nederlanden in 1794 en 1795, waarbij hij een rol speelde, kan in de eerste plaats verwezen worden naar het in noot 62 vermelde boek van Dr. A. R. M. Mommers, Brabant van Generaliteitsland tot Gewest. Aangezien de persoon van ***Lacombe Saint-Michel*** toch wel uitstijgt boven de middelmaat, lijkt het mij aardig wat uitvoeriger in te gaan op zijn loopbaan. Daarbij heb ik dankbaar gebruik gemaakt van de in noot 65 vermelde Dictionnaire des Conventionnels Français van Auguste Kuscinski.

Jean Pierre Lacombe Saint-Michel betrad op 18 maart 1765 als surnumeraire leerling de artillerie-school, werd op 6 juni 1767 2de luitenant in het regiment de Toul, op 31 juli van hetzelfde jaar 1ste luitenant, op 3 juni 1779 kapitein en in juni 1786 kapitein van de bombardeurs. Toen hij, op 1 november 1792, werd bevorderd tot bataljonschef van de artillerie had hij reeds, vijf veldtochten achter de rug en had hij deelgenomen aan zes belegeringen.

Meteen al bij het begin van de nieuwe administratieve organisatie van Frankrijk werd hij lid van het directoire van het departement Tarn en, gedwongen om Parijs, in 1789 met zijn regiment te verlaten, legde hij zijn garnizoen te Lille, waar hij bleef totdat hij tot gedeputeerde in de Wetgevende Vergadering (Assemblée législative) werd gekozen, zowel voor Nord als voor Tarn. Hij verkoos om voor Tarn zitting te nemen. Als lid van het Comité militaire van de Assemblée deed hij de artillerie te paard uitbreiden, liet hij de doodstraf afkondigen tegen alle officieren die een plaats, aan de vijand zouden overgeven, stelde hij straffen voor tegen de demissionnaire officieren en liet dezen overbrengen naar Orleans om daar te worden berecht door het Hoge Gerechtshof. Op 18 juli 1792 ondersteunde hij het rapport van *Tardiveau,* waarin werd voorgesteld om commissarissen uit de Assemblée naar de legers te zenden, teneinde de staat waarin deze verkeerden te onderzoeken. Zelf werd hij op 31 juli met ***Carnot*** en ***Gasparin*** naar het kamp van Soissons gezonden en hij behoorde eveneens tot de commissarissen die op de 10de augustus 1792, de dag van de bestorming van de Tuilerieën en de schorsing van Lodewijk XVI, naar de legers werden gezonden om de gebeurtenissen van die dag en de wisseling in de politieke orde bekend te maken, benevens de eed om de vrijheid en de gelijkheid te handhaven of op de post te sterven.

Herverkozen in Tarn als lid van de Nationale Conventie op 24 september 1792, werd hij samen met ***Dubois-Crancé*** en *Gasparin* belast met de uitvoering van het decreet dat de afzetting van generaal ***Montesquiou*** bepaalde. Op 2 okt. schreven zij vanuit Chambéry dat, als men deze generaal al kon verwijten de terugtocht van de Piemontezen niet te hebben afgesneden, er toch in elk geval geen enkele klacht tegen hem bij hun was ingebracht, zelfs' niet door de Marseillanen, die hem hadden aangegeven. De Conventie trok hierop het decreet in.

Terug in Parijs maakte *Lacombe* deel uit van het Comité de défense générale. Bij het proces' tegen Lodewijk XVI stemde hij tegen een beroep op het volk, vóór de doodstraf en tegen uitstel.

Op 5 februari 1793 werd hij toegevoegd aan *Salicetti* en *Delcher* om naar Corsica te gaan. Zij ontscheepten zich te Saint-Florient op 6 april en richtten direct een proclamatie tot de inwoners van het eiland dat, met uitzoadering van Bastia, Saint-Florient en Calvi, toen reeds in handen van Paoli was. Na de proclamatie verlieten de beide collega's van ***Lacombe*** het eiland vanwege de anti-Franse volksraadpleging waarbij Paoli opperbevelhebber werd. ***Lacombe*** bleef alleen achter met 1200 man om de drie aan Frankrijk trouw gebleven plaatsen tegen de Paolisten en de Engelsen te verdedigen. Temidden van toenemende moeilijkheden hield hij gedurende meer dan een jaar stand, omringd door vijanden, verstoken van proviand en munitie en aan één stuk door om versterkingen vragend. De functies van volksrepresentant en bevelvoerend generaal in zich verenigend, bevond hij zich in september 1793 te Calvi, toen Engelse officieren, die waren uitgezonden om te onderhandelen, zich, vragend naar de gouverneur, presenteerden. ***Lacombe*** gaf hun het volgende antwoord: „Il n'y a point de gouverneur ici, il y a des commandants militaires et il y a de plus un représentant du peuple qui a l'autorité supérieure. La Constitution française défend de traiter avec l'ennemi tant qu'il occupe le territoire de la République; je refuse de recevoir votre lettre . . . Nos courriers respectifs seront désormais des boulets ou des bombes; vous pouvez vous retirer; nous savons respecter le droit des gens même avec ceux qui l'oublient".

Ondanks de onwil van generaal ***Saint-Martin,*** die zich nauwelijks haastte om hem te hulp te komen, versloeg *Lacombe* op 15 nov. 1793 te Farinole de Paolisten, nam hun chef gevangen, die hij liet berechten en executeren, en werd zelf gewond aan zijn knie. Daarnaast had hij moeilijkheden met de Société populaire van Bastia, die hem verweet de troepen terwille van zijn persoonlijke veiligheid te Calvi te hebben samengetrokken. Hij stelde hiervan het Comité de salut public in kennis, dat op 14 frimaire an 11 (4 dec. 1793) door de

Conventie liet verordenen, dat ***Lacombe*** haar ononderbroken vertrouwen genoot en het adres van de Société se disant populaire van Bastia ongegrond verklaarde. Op *24* ventôse (14 maart 1794) beklaagde hij zich over de moeilijkheden die men hem van alle zijden berokkende: „Il est important que je vous fasse connaître le degré d'atrocité et de dégradation où est porté le caractère du peuple corse en ce moment . . . il tente encore tous les jours de me faire assassiner et plusieurs officiers qui me devancaient pour affaires de service ont été tués dans les lieux où je devais passer". Hij verzocht teruggeroepen te worden vanwege zijn gezondheid: „Je ne me plains pas de ma mission, mais elle a été bien pénible pour moi." Het Comité vereerde hem op 19 floréal (8 mei 1794) met een lovende brief: „Si la Corse fait encore partie du territoire de la République, nous nous plaisons à t'en regarder comme le véritable sauveur ...".

Hij liet het commando van zijn te Calvi verzamelde troepen aan generaal Gentili, verliet Corsica op 11 floréal (30 april) met als doel Genua, waarbij hij dwars door het Engelse eskader moest heensteken. Hij wilde hulptroepen en munitie verzamelen, kwam naar Toulon om daar de orders van het Comité in ontvangst te nemen, maar toen hij hoorde van de capitulatie van Bastia vertrok hij naar Parijs.

Op de lste messidor (19 juni) werd hij tot secretaris van de Conventie gekozen en vervolgens werd hij, op de 8ste, naar het Armée du Nord, onder bevel van Pichegru, gezonden. Hij nam deel aan het beleg van Nieuwpoort en volgde het leger in de Nederlanden. Hij verbleef achtereenvolgens te Brussel, Brugge, Boxtel, Veghel, Heeswijk, Empel, 's-Hertogenbosch, Heeswijk, Kamp (bij Nijmegen), 's-Hertogenbosch, Heeswijk, Ravenstein, Nijmegen, 's-Hertogenbosch, Antwerpen en Brussel. Samen met Bellegarde en ook Haussmann nam hij deel aan alle operaties. Mommers haalt uit F. H. A. Sabron, De oorlog van 1794-1795 op het grondgebied van de Rep. der Ver. Nederlanden, 1891-93, dl. II, blz. 103, aan dat hij de enige representant was die, toen de strenge winter in 1794 inviel, een einde aan de veldtocht in Nederland wilde maken. Mommers noemt hem representant in Nederland van 16 sept. 1794 tot 15 febr. 1795. Hij had een actief aandeel in de omwenteling in 's-Hertogenbosch in okt. 1794, liet *Daendels* en diens adjudant ***Hespe*** onder huisarrest zetten wegens eigenmachtig optreden en deelde een berisping uit aan het Comité van Waakzaamheid in verband met zijn houding tegenover ***Van Breugel,*** in wie hij beval een agent van de Republiek te zien. Aangetast door een oogziekte trok hij zich terug in het leger, waarvoor hij zich vervolgens verdienstelijk maakte. Volgens Kuscinski zijn zijn brieven, geschreven in een groot en zwaar handschrift, bijzonder interessant (deze waren nominaal gericht aan *Carnot*) en bevestigen zij de hoge dunk die vóór de revolutie de inspecteur-generaal *D'Orbay* van hem had (zie bij 111, 9).

Hij was nog maar ternauwernood in Frankrijk teruggekeerd toen hij, op 15 pluviose an III (3 febr. 1795) benoemd werd tot lid van het Comité de salut public, waarvan hij deel zou blijven uitmaken bot 15 prairial (3 juni). Sedert 17 sept. 1793 had hij de rang van brigade-generaal. Hij werd voor Tarn, Nord en Orne herkozen in het Wetgevend Lichaam en had daar zitting in de Conseil des Anciens tot de 1ste prairial an VI (20 mei 1798). Daar bestreed hij het plan voor de nieuwe code pénal militaire met de volgende woorden: „Il faut s'attacher à prévenir plûtot qu'à punir les désordres inévitables en temps de guerre: ce n'est pas contre les braves défendeurs qu'il faut sévir, mais contre les jeunes priviligiés qui s'assiègent les bureaux" (21 brumaire an V, 11 nov. 1796). Op de 18de fructidor steunde hij het Directoire en werd boen één van de inspecteurs van de Kamer bij de Anciens. Hij ondersteunde het verzoek om schadeloosstelling ten behoeve van degenen die in het proces van ***Babeuf*** waren vrijgesproken „que le royalisme voulait conduire à l'échafaud". Hij bracht in herinnering dat ***Soubrany, Goujon*** en ***Bourbotfe,*** „vertueux représentants jugés par une commission militaire, furent poursuivis par une faction anglaise, par ce repaire de brigands, dont le héros italique va détruire le foyer".

Nadat hij op 25 pluviose an VI (13 febr. 1798) benoemd was tot divisie-generaal, werd hij op 26 prairial an VI (14 juni 1798) benoemd tot ambassadeur te Napels,. (Voor deze benoeming is er echter nog een besluit van het Directoire, gedateerd 26 messidor an VI). ***Lacombe*** bleef in Napels totdat de vijandelijkheden uitbraken. Toen hij terugkeerde, werd het schip waarmee hij reisde door de Corsicanen overmeesterd en werd *Lacombe* als gevangene naar Tunis opgebracht. Daar werd hij door de Bey met veel égards behandeld en deze stelde hem weldra weer in vrijheid.

In germinal an VII werd hij door de afgescheiden Assemblée van de Loire in de Anciens gekozen, welke verkiezing ongeldig werd verklaard. Op 26 floréal an VII kende het Directoire hem een schadeloosstelling toe van 24.000 livres vanwege de verliezen die hij had geleden door zijn plotselinge vertrek uit Napels en zijn gevangenschap in Tunis. Op 1 prairial an VII (20 mei 1799) werd hij benoemd tot inspecteur-generaal van de artillerie en vervolgens successievelijk tot opperbevelhebber in Piémont (7 juli 1800), tot opperbevelhebber van de Franse en Italiaanse artillerie (in 1804), werd gewond bij de oversteek van de Adige, commandant van de 10de divisie in Spanje (in 1808) en gouverneur van Barcelona op 20 febr. 1810, hetgeen hij bleef totdat zijn gezondheid hem dwong zich terug te trekken.

Hij was grootofficier van het Legioen van Eer en nam in totaal aan zeventien veldtochten deel. Zijn tweede vrouw, ***Marie*** *Micoud,* had gewaagde pogingen gedaan om Lodewijk XVI te redden en had als gevangene haar vrijheid herkregen dankzij *Lacombe* ***Sainf-Michel.*** Als weduwe verzocht zij in 1814 aan het gouvernement van de Restauratie om een pensioen vanwege „des services secrets rendus par elle au feu roi".

KORTE MEDEDELINGEN.

Oosterse adel wordt niet ingelijfd.

Irawan Sewandono, volgens het Javaanse adelsrecht rechthebbend op de titel raden, heeft verzocht te worden ingelijfd in de Nederlandse adel. Na weigering hiervan heeft hij beroep aangetekend bij de Raad van State, die de volgende uitspraak deed.

RAAD VAN STATE, Afdeling Rechtspraak, No. A-1.0465 (1979).

Uitspraak in het geschil tussen:

R. 1. Sewandono te Amsterdam (appellant)

en

de Minister van Binnenlandse Zaken (verweerder), vertegen-

woordigd door mr. E. Droogleever Fortuijn, landsadvocaat en mr. 0. Schutte, secretaris van de Hoge Raad van Adel.

Op 27 november 1978 heeft appellant verweerder verzocht een Koninklijk besluit tot inlijving van appellant in de Nederlandse adel te bevorderen.

Bij besluit van 25 april 1979 heeft verweerder op dit verzoek afwijzend beslist.

Verweerder heeft dit besluit doen steunen op de volgende overwegingen:

Sedert 1813 zijn slechts diegenen in aanmerking gekomen voor inlijving in de Nederlandse adel, die hun adeldom ontleenden aan landen met een vergelijkbaar adelsstatuut. Globaal gesproken behoren de landen op het vasteland van Europa hiertoe.

Reeds bij Koninklijk besluit van 16 september 18 15 L[a] WW (gepubliceerd in W. J. baron d'Ablaing van Giessenburg, Nederlands Adelsboek, 's-Gravenhage, 1887, bladzijde 9) werd bepaald dat een aantal personen, gesproten uit adellijke geslachten in Groot-Brittannië, niet voor inlijving in aanmerking kwam, aangezien daar geen buitenlandse edelen worden ingelijfd, hetgeen voortkomt uit het afwijkende adelssysteem in dit rijk. Zie hierover: De Hoge Raad van Adel, geschiedenis en werkzaamheden, 's-Gravenhage, 1966, bladzijden 83 en 84.

Ook het voormalig Nederlands Indië kende een ander adelssysteem dan Nederland. Prof. mr. W. F. Prins schrijft hier onder andere over in Het Personeel Statuut 1956, bladzijde 21: „... bovendien kunnen Indonesische titels niet op één lijn gesteld worden met de Nederlandse adellijke qualificatiën die van rechtswege overgaan op volgende generaties.

Voor ambtstitels (toemenggoeng, adipati) is dit zonder meer duidelijk, maar ook op geboorte berustende adellijke titels sterven naar Indonesisch recht veelal af naarmate men verder verwijderd raakt van de voorvader wiens vorstelijke of ambtelijke hoedanigheid de aanspraak heeft doen ontstaan".

Om deze reden is uw verzoek niet voor inwilliging vatbaar.

Tegen dit besluit heeft appellant bij schrijven van 28 april 1979, ingekomen bij de Raad van State op 1 mei 1979, beroep op grond van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen ingesteld bij de Afdeling rechtspraak van de Raad van State.

Appellant voert daarbij aan:

dat hij door deze beschikking rechtstreeks in zijn belang is getroffen, daar, ofschoon hij door geboorte behoort tot adel die niet vreemd is, zijn titel niet opgenomen kan worden in openbare akten zolang Hare Majesteit de Koningin hem niet (opneemt in de Nederlandse adel, hetzij langs de weg van erkenning, hetzij door inlijving,

dat erkenning minder kost dan inlijving;

dat hij zich niet met deze beschikking kan verenigen op de volgende gronden:

Volgens artikel 74 van de Grondwet verleent de Koning adeldom. Uit de aangevochten beschikking blijkt niet dat de minister met machtiging van Hare Majesteit de Koningin op mijn verzoek afwijzend heeft beschikt.

Daarom moet worden aangenomen dat de bestreden beschikking door de Minister op eigen gezag is genomen en moet deze beschikking als onbevoegdelijk genomen worden gekenschetst.

Dat hij derhalve van mening is dat deze beschikking strijdt

met een algemeen verbindend voorschrift, te weten artikel 74 van de Grondwet, en dat vorengenoemd administratief orgaan beschikt heeft in strijd met een in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur, te weten dat een beschikking dient uit te gaan van een daartoe bevoegd orgaan.

dat hij zich niet met deze beschikking kan verenigen voor zoveel zij betreft een weigering van erkenning op de navolgende gronden:

Willem 1 heeft voor erkenning in aanmerking gebracht de geslachten die in het bezit waren van een diploma van een vroeger vorst, afgegeven terwijl deze soeverein gezag uitoefende over dat gedeelte van het latere Koninkrijk der Nederlanden, waar het geslacht toen gevestigd was. Wanneer leden van Zuidnederlandse geslachten na 1839 binnen het huidige Nederland zijn gevestigd gebleven of hier weer zijn genaturaliseerd, zijn deze geslachten als Nederlands beschouwd. Ook vreemdelingen van niet Belgische nationaliteit die de Nederlandse verwerven, treden daarmede weder in de rechten, verbonden aan een aan hen of hun voorvaderen door de Nederlandse Koning verleende adelsgunst. De laagste titel hier te lande gevoerd, die van ridder, is onnederlands, en vindt zijn oorsprong in buitenlandse diploma's.

Voor de overdracht van de soevereiniteit in 1949 moest de overheid in Nederland rekening houden met Javaanse titels. Het betrof hier Nederlandse onderdanen die binnen het raam van de Nederlandse rechtsorde onderworpen waren aan een afwijkend recht, wier titels door de Nederlands-Indische overheid werden erkend en soms zelfs van harentwege waren verleend.

In Nederlands Indië waren voor de blanke en bruine bevolkingsgroepen aparte bestuursapparaten. Dit werkt tot vandaag door: Belgische adellijken van geslachten die voor 1839 al van adel waren, worden na naturalisatie als Nederlandse adel beschouwd, telgen uit Indonesische adellijke geslachten die voor 1949 hun adeldom verkregen hadden van het bevoegd gezag voor niet-blanken, gelden na naturalisatie niet als door de Koning erkende Nederlandse adel.

Erkenning met de titel raden zou in deze gevallen die ongelijkheid opheffen.

Dat hij derhalve van mening is dat deze beschikking strijdt met een algemeen verbindend voorschrift, te weten artikel 26 van het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (Trb. 1969, no. 99) 19 december 1966 New York, en met artikel 3 van de Europese Conventie tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (Trb. 1951, no. 154) 4 november 1950 Rome, dat laatste zoals door de Commissie uitgelegd in de zaken betreffende Afrikaanse Indiërs te vinden in Recueil de décisions 36, 92 (117) en dat op dezelfde gronden vorengenoemd administratief orgaan beschikt heeft in strijd met een in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur, te weten dat gelijke gevallen gelijk moeten worden behandeld.

Naturalisatiewetten hebben mede de strekking vast te stellen of de naturalisandus al dan niet tot de Nederlandse adel behoort. Vergelijk bijvoorbeeld de gevallen ***Poerbodipoera,*** *Manjoero,* ***Soewarno*** en ***Sewandono*** met enerzijds ***De Norman d' Audenhove, De Bosch Kemper*** en ***Van Lijnden tof Oldenaller*** en met anderzijds ***Von Imhoff zu Spielberg und*** *Oberschwammbach,* ***Von Wenz zu Niederlahnsfein, Von Stockhausen, Von Scheibler*** en ***Von Jessen.*** Stb. 1952, 187 art. 2 sub 2; Stb. 1952,

300 art. 2 sub 2; Stb. 1956, 554 art. 1 sub 15; Stb. 1957, 133 art. 1 sub 13: Stb. 56-559 art. 4-10; Stb. 56-559 art. 4-2; Stb. 56-174 art. 1-9; Stb. 56-549 art. 3-1; Stb. 56-261 art. 1-16; Stb. 57-133 art. 2-10; Stb. 57-69 art. 2 sub 10; Stb. 57-289 art. 1 sub 6.

Dat hij derhalve van mening is dat deze beschikking strijdt met een algemeen verbindend voorschrift, namelijk de wet van 11 april 1957, Stb. 133, artikel 1, aanhef en sub 13.

De wet van 11 april 1957, Stb. 133, is in het Staatsblad gekomen zonder dat Hare Majesteit de Koningin gebruik heeft gemaakt van haar bevoegdheden dat wetsontwerp niet in die vorm naar de Tweede Kamer te zenden, of het in te trekken, of het in overweging te houden, of dat voorstel van wet niet af te kondigen. Toch heeft de Kroon het geslacht *Sewandono* behandel als een Nederlandse adellijke familie gerechtigd tot het voeren van de titel raden.

Dat hij derhalve van mening is dat vorengenoemd administratief orgaan beschikt heeft in strijd met een in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur, te weten dat opgewekte redelijke verwachtingen behoren te worden gehonoreerd.

dat hij zich niet met deze beschikking kan verenigen voor zoveel zij betreft een weigering van inlijving, op de navolgende gronden:

a. Haast evenlang als het Koninkrijk bestaat, zijn er uitzonderingen gemaakt op het wederkerigheidsvereiste bij inlijvingen. Beschouwen wij de verheffingen van de geslachten *Quarles van Ufford, Mackay, Melvill van Carnbee* en *Clifford* met administratiefrechtelijke hedendaagse bril, dan blijkt het Koninklijk besluit van 16 september 1815, no. 70, niet anders te zijn dan een bijzonder geval van inlijving waarbij is afgezien van de reciprociteitsvoorwaarde.
   Toen adeldom later geen staatsrechtelijke betekenis meer had in ons land, is dit starre standpunt ook officieel verlaten. Ingelijfd werden bijvoorbeeld de geslachten *Boreel* en *Speelman*, die een Engels adelsdiploma bezaten.

b. Inlijving houdt ook een element van hoffelijkheid in van de ene soeverein jegens de andere. Toen Nederlands Indië deel uitmaakte van het Koninkrijk, liet de Koning na de Javaanse adel te erkennen. Het is daarom ongerijmd na de soevereiniteitsoverdracht, na deze niet galante bejegening, te verwachten dat in Indonesië Nederlanders ingelijfd worden, het is aan de Nederlandse Koning als eerste een hoffelijk gebaar te maken jegens de sultan van Jogjakarta.

c. Blijkens, het considerans van het Koninklijk besluit van 16 september 1815, no. 70, moet de wederkerigheidseis alleen gehanteerd worden bij verzoeken om inlijving van Europese adel.

d. Nu de staatsrechtelijke rol van de ridderschappen hier te lande is uitgespeeld, is de ratio aan het aanleggen van de wederkerigheidsvoorwaarde weggevallen.

Dat hij derhalve van mening is dat vorengenoemd administratief orgaan beschikt heeft in strijd met een in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur, te weten dat een beschikking gedragen moet kunnen worden door de aan haar gegeven motivering, nu dat orgaan niet gemotiveerd heeft waarom juist in dit geval star vastgehouden wordt aan de wederkerigheidseis.

Het betreft hier niet adel afkomstig uit een rijk met een afwijkend adelssysteem. In het Koninkrijk zijn altijd twee

soorten adel geweest, blank en bruin. Tot *Van Heutsz* zijn alle gouverneurs-generaal wegens hun verdiensten in Indië in de adelstand verheven, niet in de Javaanse maar in de Nederlandse. Artikel 168 van de Indische Staatsregeling (wet van 2 september 1854, Stb. 1854-2, S. 1855-2 juncto' 1) bepaalde dat in Nederlandsch Indië geen Europese titels werden erkend dan die door de Koning waren verleend en dat. door ingezetenen van Nederlands Indië onder meer vreemde titels niet mochten worden aangenomen zonder het bijzonder verlof van de Koning.

Javaanse titels zijn geen vreemde adel in de zin van artikel 74 van de Grondwet. Dat blijkt hieruit dat artikel 1-1 van het Reglement Burgerlijke Stand Indonesiërs (ord. 15 oktober 1920) nooit vernietigd is ex artikel 64 van de Grondwet van 1938, dat een adellijke Javaan Nederlands minister is geweest en dat de ambtenaren van de bevolkingsboekhouding Javaanse titels moesten inschrijven als Javanen in Holland voor studie of verlof verbleven.

Hoewel het gaat om twee soorten adel in een land, motiveert verweerder zijn beschikking door te wijzen naar landen met een afwijkend adelssysteem.

Dat vorengenoemd orgaan beschikt heeft in strijd met een in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur, te weten dat de motivering van een beschikking moet rusten op een feitelijk juiste grondslag.

a. In Nederland kennen wij geslachten waar een titel bij recht van eerstgeboorte vererft. Er zijn inlijvingen geweest van Franse adel, daar voert alleen het hoofd van een adellijk geslacht de hoofdtitel en dragen de overige leden lagere titels. Zo zijn er in Nederland behalve één baron *Röell* eindeloos veel jonkheren *Röell*. Dit staat op één lijn met het Indonesische systeem, behalve een sultan van Jogjakarta zijn er de nodige radens.

b. Raden is geen ambtstitel zoals de verweerder blijkens zijn motivering veronderstelt.

c. De op geboorte berustende adellijke titels sterven in het onderhavige geval niet af naarmate men verder verwijderd raakt van de voorvader wiens vorstelijke hoedanigheid de aanspraak heeft doen ontstaan. Onder de titel raden staat nog het predikaat mas.
   Dat ons geslacht uiteindelijk raden blijft, dat die titel niet afsterft, had verweerder kunnen opmaken uit de bij het verzoek gevoegde lijst voorouders.

Dat hij derhalve van mening is dat deze beschikking door het vorengenoemd administratief orgaan genomen is in strijd met een in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur, te weten dat de motivering van een beschikking moet rusten op een feitelijk juiste groadslag en dat hij op de hierboven onder c. genoemde groad van mening is dat deze beschikking door het vorengenoemd administratief orgaan genomen is in strijd met het in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur dat een besluit zorgvuldig moet worden voorbereid.

Het beroepschrift van appellant is met toepassing van artikel 11, eerste lid, van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen aan verweerder toegezonden met uitnodiging om binnen veertien dagen schriftelijk te verklaren of dit beroepschrift als bezwaarschrift zal worden aangemerkt en als zodanig in behandeling zal worden genomen.

Verweerder heeft op deze uitnodiging niet binnen de gestelde wettelijke termijn gereageerd.

Desgevraagd heeft verweerder op 6 augustus 1979 een verweerschrift ingediend.

Door appellant is op 22 augustus 1979 een nadere memorie — met bijlagen — ingezonden.

Het geschil is op 20 november 1979 behandeld in een openbare vergadering van de Afdeling, waarin appellant in persoon en verweerder bij monde van zijn vertegenwoordigers, hun standpunten nader hebben uiteengezet.

In rechte:

Artikel 74 van de Grondwet bepaalt dat adeldom wordt verleend door de Koning.

Op basis van deze bepaling wordt door verweerder sedert de Raad van Ministers daartoe in zijn vergadering van 21 november 1953 heeft besloten, een beleid gevoerd volgens hetwelk inlijving bij de Nederlandse adel van geval tot geval zal worden beoordeeld aan de hand van de zich daarbij voordoende bijzondere omstandigheden.

In het onderhavige geval heeft verweerder op het verzoek van appellant om een Koninklijk besluit tot inlijving in de Nederlandse adel te bevorderen, afwijzend beslist omdat sedert 1813 slechts diegenen in aanmerking komen voor inlijving in de Nederlandse adel, die hun adeldom ontlenen aan landen met een vergelijkbaar adelsstatuut. Het voormalig Nederlands-Indië kende volgens verweerder, een zodanig ander adelssysteem dan Nederland dat inlijving van de Javaanse adel in Nederland niet aanvaardbaar moet worden geacht. Ter adstructie van het vorenstaande heeft de vertegenwoordiger van verweerder ter zitting met name op twee belangrijke punten van verschil gewezen. In de eerste plaats, aldus verweerder is daar de omstandigheid dat op Java de adellijke rang bij vererving lager wordt naarmate men meer generaties van de vorstelijke stamvader af komt te staan. In sommige gevallen, zo stelt hij, verdwijnt op deze wijze na verloop van tijd de adellijke hoedanigheid geheel. Hierin is een duidelijke afwijking gelegen van het Europese stelsel, waarbij juist de oudste adel de hoogste is.

Een ander belangrijk verschilpunt acht verweerder dat op Java de adel ook via de vrouwelijke lijn vererft. Dit feit, bezien in samenhang met het polygame huwelijk zoals ter plaatse sinds onheuglijke tijden in zwang, heeft tot gevolg gehad dat in de loop der tijd op Java een steeds ruimere kring van nakomelingen aanspraak kon maken op een adellijke titel.

In Nederland, met het stelsel dat een man slechts één vrouw tegelijk kan huwen, en dat de vererving van adeldom slechts via de mannelijke lijn geschiedt, is de adel in 'omvang veel beperkter gebleven, aldus de vertegenwoordiger van verweerder ter zitting.

Uit het een en ander blijkt, aldus verweerder, dat er essentiële verschillen bestaan tussen de twee adelsstelsels. Inlijving van Javaanse adel in de Nederlandse kan reeds daarom niet in aanmerking komen.

In zijn beroepschrift en ter zitting heeft appellant weliswaar gewezen op een aantal overeenkomsten tussen de Nederlandse en Javaanse adelsstelsels, doch hij heeft het bestaan van vorenstaande, door verweerder, aangevoerde verschillen niet weerlegd.

Appellant heeft voorts nog aangevoerd dat het feit dat met betrekking tot inlijving in de adel tussen Nederland en Indonesië geen reciprociteit bestaat, door verweerder ten onrechte mede aan het bestreden besluit ten grondslag is gelegd. De omstandigheid immers dat een dergelijke wederkerigheid al evenzeer ontbreekt tussen Nederland en Engeland, heeft, aldus appellant. een inliijving bij de Nederlandse adel van verschillende Engelse geslachten. niet in de weg gestaan.

Voorts voert appellant aan dat het weigeren om zijn verzoek tot inlijving te bevorderen kan worden gezien als een schending van artikel 26 van het Internationale verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en van artikel 3 van de Europese Conventie tot Bescherming van de Rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

In het verweerschrift en ter zitting heeft verweerder erop gewezen dat het feit dat niet aan het reciprociteitsvereiste wordt voldaan, geen grond is geweest voor het weigeren van het verzoek tot inlijving in de Nederlandse adel.

Voorts is verweerder van mening dat niet valt in te zien op grond waarvan de constatering van het feit dat het adelsrecht op Java en dat in Nederland fundamenteel van elkaar verschillen, en de daarmee samenhangende weigering om Javaanse adel bij de Nederlandse adel in te lijven, geacht zouden moeten worden, de door appellant gestelde discriminatie op te leveren.

De Afdeling acht — met verweerder — hiermee de door appellant aangevoerde grieven voldoende weerlegd.

Nu ter zitting voorts gebleken is dat ten aanzien van inlijving een uiterst restrictief beleid gevoerd wordt, met als gevolg dat daartoe niet dan bij hoge uitzondering wordt overgegaan, is de Afdeling van oordeel dat in dit geval niet kan worden gesteld dat verweerder bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot zijn bestreden besluit heeft kunnen komen.

Nu van de aanwezigheid van een der overige in artikel 8, eerste lid, van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen genoemde gronden te dezen evenmin is gebleken, dient het beroep van appellant te worden verworpen.

Uitspraak:

De Raad van State, Afdeling rechtspraak:
Gezien de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen en de Wet op de Raad van State;

Recht doende in naam der Koningin:

verwerpt het beroep.

Aldus vastgesteld te 's-Gravenhage op 15 februari 1980, door mr. K. van Rijckevorsel, voorzitter, mr. J. M. Polak, lid en mr. A. Mulder, lid, in tegenwoordigheid van mr. J. S. Tacoma, ambtenaar van Staat.

Uitgesproken in het openbaar, overeenkomstig artikel 74, eerste lid, van de Wet op de Raad van State.

Hiebendaal (1966, 15).

In het artikel ***Hiebendaal*** wordt genoemd ***Anna Catharina Hiebendaal,*** gehuwd met ***Blees Branderhorst.*** Deze was ten rechte een zoon van ***Adriaan Branderhorst,*** schoolmeester te Nederhemert, en ***Willemyna Ophorst.***

MR. H. F. REYNVAAN.

Van Garneren alias Gamerski.

Hebt U wel eens van een Gamerskistraat gehoord ? Zo neen, dan is het droevig, dat *Tilman Gamerski*, de grote bouwmeester van de barok in Polen, in zijn vaderland zo weinig wordt geëerd. Wellicht houdt dat verband daarmede, dat hij, uit een gereformeerde familie, om in Polen tal van kerken en daarnaast nog paleizen en stadhuizen te bouwen toch wel katholiek geworden zal moeten zijn.

De Koninklijk Bibliotheek bezit over hem een prachtig boek uit 1973 in het Pools, maar met een samenvatting in het Engels van Stanislas Mossekowski, die vermeldt, dat *Gamerski* te Utrecht werd geboren omstreeks 1631 als zoon van *Jacob Jans van Garneren*, kleermaker en lakenkoper, en *Annichjen Willems van Aelten*, dat hij in 1662 in Polen kwam na een verblijf in Venetië, waar hij schilder was, dat hij in 1677 trouwde met *Anna von Komorov*, woonde op het kasteel Ujazdow van de familie *Lobomirski*, in 1685 in de adelstand werd verheven en in 1706 overleed.

Ter vereenvoudiging van verder onderzoek hieronder enkele gegevens: Grootvader *Jan Gerits van Garneren* was pasteibakker te Utrecht in „de Trapgans" in de Telingstraat (wie nu een trapgans in een pastei stopt, krijgt een actiegroep aan zijn deur, maar toen was dat beest wellicht nog niet zeldzaam).

Op 7 juni 1616 transporteren zijn voorkinderen zijn erfenis aan zijn weduwe *Heyltgen Ot Semmendr.*, die wel de moeder van *Jacob* zal zijn, die tot de nakinderen hoort, zoals blijkt uit zijn testament, gemaakt samen met zijn eerste vrouw op 17 sept. 1623: daarbij krijgen eventueel legaten *Adriaen Jans van Garneren*, de kinderen van *Gerit, Aeltgen* en *Heylfgen Jans van Gameten*, halve broers en zusters, en worden erfgenamen *Jan, Dirck, Geertruyd* en *Elisabeth Jans van Garneren*, allen volle broers en zusters.

Broer *Gerit* woonde in 1616 in Vlissingen, was in 1623 overleden; broer *Adriaen* was pasteibakker te Utrecht en getrouwd met *Elisabeth Cornelisdr. Wttenweert:* zuster *Heyltgen* was misschien getrouwd met *Wieroo Wieroos van Boeckelt*, die in de acte van 1616 wordt genoemd, maar in 1659 treedt een *Dirck van Garneren* op met zuster *Heijltgen*, getrouwd met *Thonus Wîllems Poock*, zuster *Aeltgen* met *Jan de Ryck* te Vlissingen, broer *Jan* was pasteibakker in de Telingstraat in „de Trapgans" en getrouwd met *Jannechgen Dircx*, zuster *Geerfruyt* koopt in 1625 „de Trapgans" van broer *Jan* en was getrouwd met *Adriaen Lamberfs van Boort*, kleermaker.

Jacob Jans van Garneren (ook *van Gaemeren* gespeld) was drie maal getrouwd en wel met le Utrecht 21 sept. 1619 *Annechgen Claes Vossendr.* (ook *Vosch* gespeld): 2e Utrecht 6 dec. 1629 *Annîchgen Willemsdr. van Aelten*, dr. van *Willem Jans van Aelten* en *Ghysbertgen Tyelmansdr.: 3e* Utrecht 26 febr. 1637 *Aelfgen Heyndricx van Coesfelt*, kennelijk dochter van *Hendrick Jacobsen van Coesfelt*, die in 1639 optreedt als doopgetuige van haar kind.

Jacob van Garneren had uit het eerste huwelijk geen kinderen, uit het tweede de dochters *Annegen* en *Heyltgen*, beiden gedoopt te Utrecht op 26 maart 1630 en een zoon *Tieleman*, ged. Utrecht 5 juli 1632 (omdat hij in de klapper bij „*Jans*" staat en niet, zoals de anderen, bij „*van Garneren*" zal degeen, die inlichtingen aan Polen verstrekte, de doop over het hoofd gezien hebben).

Uit het derde huwelijk van *Jacob* sproten twee dochters *Aeltgen* resp. gedoopt Utrecht in jan. 1638 en 15 sept. 1639.

Tenslotte kan ik vermelden, dat pasteibakker *Adriaen van Garneren* een zoon *Jan* had, die in 1638 trouwde met *Agnes Lindenius*, dochter van *Johannes Lindenius (van Linden)*, overleden vóór 1638, predikant te Cockengen, en *Agatha Vincenfsdr.*

Ik ben niet geslaagd in mijn poging een verband te vinden met personen te Garneren en vond inderhaast ook niets over de ontwikkeling van *Tieleman* tot schilder(?) en architect, maar wel hoop ik enig inzicht te hebben verschaft omtrent zijn milieu en hoop dat Utrechtse genealogen eens een volledige genealogie van deze familie *Van Garneren* zulien samenstellen.

MR. R. A. RUEB.

Inhoud van buitenlandse boeken en tijdschriften.

Deutsches Geschlechterbuch. Limburg a.d. Lahn, 1979. bd. 179.

Vier geslachten worden in dit dl. (-Niedersächsisches GB., XV) behandeld t.w. *Biittner* (met alliantie *Hoogklimmer*, 1817—1861), *Hagelberg* en 2 fam. *Indorf*. Tot de nakomelingen van *Johan Bösch* en *Margaretha Indorf* horen 1. *Erika Poppe*, geb. 1941, tr. 1964 *Edo Meurs*, geb. Zaandam 1942 als zn. van *Johan (es)* en *Margiena Alida Maria Sormani*, won. te Haaksbergen en 2. *Martha Margaretha Poppe*, geb. 1949, tr. 1970 Ir. *Frans Willem Meijer*, geb. Amsterdam 1944 als zn. van *Johannes* en *Alida Kornelia Naberhuis*, won. te Ellerbek.

De Middelaar tussen de genealogische navorsers, afl. juli 1979.

G. Samsoen de Gérard, *Samsoen - Samson.* Met allianties *Schuiten* (Amsterdam 1855) ex matre *Ponf, Soebîjanta* (geb. Jokjakarta, Ind., 1935) en *Wiggers* (Enkhuizen einde 18de eeuw) ex matre *Kleijn.* - D.L., Schilderijen uit het Museum *Mayer van den Bergh* te Antwerpen, die geïdentificeerde personen voorstellen. Met vermelding van portretten *Van Beresteyn, Van Bredehoff, Van der Does, Van der Graeff, Van den Honert, De Jonge van Ellemeet, Knobbert, De Maureg-nault, Van Neck, Prins, Scholten* en *Sonck*.

De Middelaar tussen de genealogische navorsers, afl. nov. 1979.

Baron Bonaert, Histoire des *Mariaual.* De genealogie vangt aan met *Colard* alias *Nicolas Mariaval*, „étranger" te Ieperen en aan het einde van de 15de eeuw zonder twijfel woonachtig te Hazebrouck. De kinderen van zijn zn. *Jean* (overl. tussen 23.111.1578 en 5.111.1579) waren allen burger van Ieperen. Het nageslacht van zijn andere zn. *Chrétien Mariaval* (begr. Ieperen 30.XII.1573, burger van Ieperen door zijn huw. 1543 met *Marie Zannekin)* komt tot ± 1650 te Ieperen en daarna te Rijssel voor. Tot de kinderen van dit laatste echtpaar horen *1.Jacquemine Mariaval*, overl. Leiden 1619, tr. *Nîcolas van Baviere ex* matre *Thibault* en 2. *Marie Mariaval*, tr. 1. Ieperen 1568 (n.s.) *François van Baviere*, broeder van evengenoemde *Nicolas. Marie* tr. 2. Ieperen 1579 *Jean van de Walle*; dit gezin vestigde zich te Leiden. Van het echtpaar *Nicolas van Baviere x Jacquemine Mariaval* zijn 3 kinderen bekend: een dr. geb. te Amsterdam, een zn. *Jacques*, burger van Leiden 1599, tr. 2. aldaar ± 1603 de in Brugge geb. *Elisabeth van Hee* en een zn. *Christian*, get. 1603 bij het huw. van zijn broer *Jacques*.

— M. Bergé, Les quartiers de M. *Pierre van Halteren.* Uit de — niet volledige en ged. verder uitgewerkte — 256 kwartieren van de 30.VIII.1975 benoemde 13de burgemeester van Brussel blijkt, dat zijn voorgeslacht uit Ned. stamt: kw. 8 geb. te Aardenburg en kw. 16, 32 en 64 geb. te Jaarsveld. Met kw. *Dijserinck* (*Dijsering,* nr. 17), *Verleun* (won. Oudewater Willeskop, nr. 33) en *Pijl* (overl. Jaarsveld, nr. 65).

Vlaamse Stam, jrg. XIV (1978), afl. 12.

M. van Averbeke, Monsterrol van een compagnie voetvolk ao 1717. Dit lexicografische naamreg. heeft betrekking op de lijst van de 22 mei 1717 te Bergen (B.) gemonsterde cie. *De Waldenbourg* van het regt. van Prins *Ferd. de Ligne* en vermeldt o.m. de namen *Bessems, Henning, Honoré, De Roy* en *Weytens* (geb. Tilburg). — J. van Waterschoot, De familie *(Van) Waterschoot in* Hulster Ambacht. Stamouders zijn *Joannes Waterschoot x* (Sinaai 1 sept. 1632) *Elisabeth de Meyer.* Hun kleinzn. *Joannes,* geb. te Lamswaarde, was de eerste, die zich *Van Waterschoot* noemde. *Jacobus van Waterschoot,* geb. Hengstdijk 1759, arts te Schiedam en aldaar getr. 1789 met *Anna Corna. Nolet,* verkreeg bij vonnis van de rechtbank te Rotterdam in 1817 het recht zich *Van Waterschoot van der Gracht* te noemen.

Vlaamse Stam, jrg. XV (1979), afl. 3-4 = Kongresnummer West-Vlaanderen.

J. Laporte, Honderd jaar geleden overleed te Brugge *Philippe Christian Popp.* Geb. te Utrecht 1805 als zn. van de uit Duitsland afk. *Ph. Chr. Popp* en *Jeanne H. Vander Pant,* vertrok *Ph. Chr. Popp* Jr. na het overlijden van zijn vader Utrecht 2 mei 1817, met zijn moeder, zuster en 3 broers in 1818 naar België, alwaar hij 31 maart 1831 de Belgische nationaliteit verkreeg, Hij was stichter, red., drukker, uitg. en dir. (tot aan zijn overlijden) van „Le Journal de Bruges." In 1842 begon hij aan een kadastrale atlas van België: „Atlas cadastral parcellaire de la Belgique enz." — J. Goddeeris, Stadsrekeningen ..... genealogische gegevens'? Laat aan de hand van de stadsrekeningen van Roesselare over de jaren 1576 tot 1586 zien, van welke waarde deze bron voor de geneal. geïnteresseerde kan zijn. Met de namen *Bricpot* (schaliedekker), *Coucke* (burgem.), *Doorn* (griffier), *De Neoe* (baljuw) en *Nolet* (schepen). — V. Arickx, Ontvangsten van testamenten te Pittem en Egem 1538-1578. Deze rekeningen zijn van veel belang, daar over genoemde jaren geen begrafenisreg. bestaan. Op de lijsten van Egem treft men de namen *Crommelinc, Doorn, Van Eeghen, Nolet* en *Spierinc* aan.

Vlaamse Stam, jrg. XV (1979). af. 5.

Hierin o.a. „Een scherprechtersgeslacht: *Boitquin* (*Botquin-Boutquin)* 1707—1892" door J. de Vriendt. Met allianties *Tillenborgh (Maria Margareta,* geb. Roermond 1713 als dr. van *Herman* en *Odilia Til(le)mans.* Evengenoemde *M. M. Tillenborgh* was zr. van *Joannes Willem Tillenborgh,* scherprechter te Antwerpen en nicht van *Philips Til(le)mans,* scherprechter te Maastricht 1706—1740), *Van Raey (Maria Catha.,* geb. Maastricht 1731 als dr. van *Pieter* en *Mechtildis Tillemans), De Visser (Maria Josepha,* geb. Middelburg Zld. 1792 als dr. van *Pieter Joannes* en *Elisabeth Engelaer).*

Bremisches Jahrbuch, bd. LVI (1978).

D. Hägermann, Einige Bemerkungen zu den gefälschten Urkunden *Heinricus V., Wilhelmus von Holland* und *Wenzels* für die Stadt Bremen. — H. Müller, Die Fahrtgebiete der Bremer Reederei im Ausgang des 18. Jahrhunderts.

Genealogie, jrg. XXVIII (1979), afl. 6.

E. Ritter, Theatervorstellungen in München am Ausgang des 17. Jahrhunderts. Personengeschichtliche Hinweise in den Hofzahlamtsrechnungen. Hierin wordt genoemd „Der Seiltänzer" *Willem Coffa,* van Amsterdam, 16 febr. 1685.

Der Herold Vierteljahrsschrift für Gen. enz., afl. okt.-dec. 1978.

N. G. Bartholdy, Das heraldische Stammbuch der Königin *Sophia,* Gemahlin *Friedrichs II. von Dänemark* (1559—1588). Met afbn. — B. Ph. Schröder, Wappen und Fahne von Portugal. Notizen zur portugiesischen Heraldik.

Nassauische Annalen, bd. LXXXVIII (1977).

L. Peters, Barocke Dichtungen auf Mitglieder des Hauses *Nassau* in einer niederrheinischen Sammlung.

Zeitschrift für niederdeutsche Familienkunde, jrg. LIV (1979), afl. 4.

W. Flechsig, Enstehung und Bedeutung ostfälischer Personsnamen auf -mann.

Niedersächsisches Jahrbuch für Landesgeschichte, bd. L (1978).

D. Sauermann, Das Vechältnis von Bauernfamilie und Gesinde in Westfalen. — J. Asch, Grundherrschaft und Freiheit. Entstehung und Entwicklung der Hägergerichte in Südniedersachsen. — W. Metz, Zu Johann Friedrich Falkes Corveyer Quellenausgabe und zur frühen Besiedlung Niedersachsens bis zum Jahre 1000. — J. F. Jacobs, Die Verwandten des letzten Edelherrn *von Homburg* († *1409).* — De afd. „Buchbesprechungen" bevat van de hand van H. Schmidt een recensie van het werk „Sächsischer Stammesadel und fränkischer Reichsadel" door R. Wenskus (1976).

Norddeutsche Familienkunde, jrg. XXVIII (1979), afl. 1.

E. Schmitz-Hillebrecht, Aus der Geschichte der Englisch-Deutschen Legion. Die Strandung des Transporters „Cesar Augustus" vor der holländischen Küste am 29. Oktober 1807. „Anlage I" geeft in alf. volgorde de namen van de na de schipbreuk van 29 okt. 1807 in Ned. krijgsgevangenschap geraakte personen w.o. de namen *Van Aarde, Bruns, Dieckmann, Van Heemskerk, Von Ompteda* en *Ranft;* „Anlage 11" („Van de Engelsche krijgs gevangene te Loevestein Welke waer gaen naar Breda den 24. Februarij 1809") noemt *Herman Jan Heemskerk,* geb. Doesburg.

Norddeutsche Familienkunde, jrg. XXVIII (1979). afl. 3.

H. W. A. Lehnhoff, Alfelder Burgerschaft urn 1610. Gemäss des Kontributionsregisters von 1609 und des Schul-Bauregisters von 1610/12. Na de inl. volgt de door de Schrijver samengestelde lexicografische naamlijst, waarop o.m. de namen *Dickeh(a)ut, Dreyer, Ebeling, Jordens, Krebs* en *Stoffregen.* — H. Kater, Studierende aus Wunstorf, Blumenau, Bordenau, Bokeloh, Dedensen, Düendorf, Idensen, Kolenfeld, Luthe, Schloss Ricklingen der Jahre 1296-1900. Met de namen *Cellarius, Dreier, Penningk* en *Pfannkuche.* — H. Mahrenholz, Forschungen nach ehemaligen hannoverschen Mili-

tärpersonen. Beknopt overzicht van in aanmerking komende bronnen.

Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Stadt Nürnberg, bd LXV (1978) = Festschrift des Vereins ... zur Feier seines hundertjährigen Bestehens 1878-1978

W. von Stromer, Die Metropole im Aufstand gegen König *Karl IV.* Nürnberg zwischen *Wittelsbach* und *Luxemburg* Juni 1348—September 1349. Met o.a. zegelafbn. — H. Haller v [on] Hallerstein, Nürnberger Geschlechterbücher. — A. Bartelmess, Das Kienersche Wappenbuch von 1590 im Stadtarchiv Nürnberg.

Siegerland, jrg. LV (1978), afl. 3.

K. Schneider, Die oberrheinische Kreismünzstätte Hanau als Auftragsmünze der *nassau-oranischen* Regierung in Dillenburg. — G. Forneck, Die ältesten Prägungen der Grafen *von Nassau.* — [A.] L[üc]k, Westfriesischer Prinzen-Taler vom Jahre 1596.

Archiv für Sippenforschung, afl. no. 1978.

F. W. Euler, *Anna Euler* geb. *Horst* (1855-1926) und ihre Vorfahren (64 Ahnen) . Met als kw. 49 *Anna Berninck,* geb. Utrecht 1669, overl. Harleshausen 1730. — H. Beckh, Dr. med. *Emilie Lehmus* [1841—1932] und ihre Vorfahren. Met kw. 561 *Korndörfer* (geb. ± 1535).

Heimatbuch des Kreises Viersen, 1979.

E. Brües, Die Denkmäler der ehemaligen Stadt Süchteln, Teil II: Die profanen Denkmäler. Onder het hoofd „St.-Sebastians-Bruderschaft Süchteln-Sittard" komt voor: *Petrus Schrors,* König am Sittard," 1782. — W. Arbogast, die *König*-Orgel in der Kempener Peterskirche (1752-1925). Bouwer van dit orgel is *Ludwig König* (1717-1789). — K. L. Mackes, Die Grafen *von Kessel* und die Entstehung des Amtes Brüggen. Met zegelafbn. — H. E. Bühler, Die Scharfrichter und Wasenmeister der kurbölnischen Amter Kempen und Liedberg. Met gegevens over de „Unehrlichen" *Bendt, Junck* en *Pe (e) ters.* — W. Bremen, J. Lichtenberg, Haus Raedt bei Vorst und seine Besitzer. Met gegevens *Von Neukirchen gnt. Nyvenheim.* — A. und R. Nagel, Mediziner zur Franzosenzeit. Op de lijst van „Promovierte Ärzte" (10 persoaen) verschijnen Dr. *Peter Anton Canoy* (Tegelen) en Dr. *Peter Adam Vandinfer* (Tegelen). — L. Peters, Vom 25-jährlichen Amtsjubiläum des Landrates *Von Bönninghausen* Anno 1902. Betr. *Rudolf A. H. von Bönninghausen.*

Heimatbuch des Kreises Viersen, 1980.

K. L. Mackes, Neu erschlossene Quellen zur Viersener Geschichte. 1. Wann erwarb das Xantener Viktorstift den Dülkener Oberhof ? 61. Die Schenkung der Heide an die Bürger von Dülken im Jahre 1352. III. Die älteste urkundliche Erwähnung Süchtelns. IV. Viersener Wachzinspflichtige des 12. Jahrhunderts. — Pater P. van den Bosch, 0. S. C., Zum 500jährigen Gründungsjubiläum der Kreuzherrenklöster in Dülken und Bruggen. — H. Kaiser, Süchteln am Ausgang des Mittelalters. Eine Beschreibung der Kirchspielsverfassung aus dem Jahre 1553. — E. Brües, Die Denkmäler der ehemaligen Stadt Dülken. Teil I: Die sakralen Denkmäler. — W. Arbogast, Die Barockorgel in der St.-Nikolaus-Pfarrkirche zu Bruggen. Na de brand van 1751 werd de reparatie van het orgel toevertrouwd aan *Henricus Titz.* — L. Peters, *Hermann Bongarde* aus Süchteln († 1727). Ein Büchsenmacher von europäischem Rang. — L. Peters, Die Totenzettelsammlung im Kreisarchiv. Ein Hinweis.

Mitteilungen der Westdeutschen Gesellschaft für Familienkunde, jrg. LXVII (1979), afl. 1.

J. Belonje, Alte Grabinschriften im ehemaligen Kreis Moers. II. Met o.m. de namen *Von Asselt, Van Haeften, Van der Hell, Van Hornum, Van Orsoy* en *Verwolden.* — M. Knieriem, Forstorganisation und -personal am linken Niederrhein. II. Op de lijst met namen van „Forstbeambten" verschijnen die van *Van Alpen, an gen Endt, Van Hasselt, Van der Heyden, Van Kessell, Kiihne, Mevius, V. Neukirchen gen. Nievenheim (sic!), De Neve, De Niet, Von der Portzen, Potthof, Rappard, Ter Rehorst, Riedel* en *Wallachy.*

Mitteilungen der Westdeutschen Gesellschaft für Familienkunde, jrg. LXVII (1979), afl. 2.

E. Beudel, Alphabetisches Namenverzeichnis zur Ahnenliste meiner Töchter *Hedda Beudel,* geb. 1941, *Petra Beudel,* geb. 1947. Met kw. *Bossu, Crommelin, Neeb, Ranft, Seelig, Testard* (*Testart*) en *Tognino* (*Tonino*) .

Mitteilungen der Westdeutschen Gesellschaft für Familienkunde, jrg. LXVII (1979). afl. 3.

H. Nohlen, *Schmitz* in Holten. Met alliantie (lste kwart 18de eeuw) *Adelaar* (Rotterdam). — Ahnenspitzen Nr. 54 geeft in lexicografische volgorde de namen der kwartieren van vaderszijde van *Theodor Hansen,* geb. 1930. Met de namen *Cloot, Dortans, Harst, Von der Hoff, Jungen, Krückels, Moors, Quaedvliegh, Schillinx, Schleipen* en *Wetzels.*

Westfälische Zeitschrift, bd. CXXVIII (1978).

K. Elm, Westfälisches Zisterziensertum und spätmittelalterliche Reformbewegung. — M. von Twickel, Politische Nachlässe in westfälischen Privatarchiven. — W. Segin, Die Namen der Böddeker Chorherrn (1409-1803). Onderhavige naamlijst (ontleend aan H. J. Brüsiken's „Historia parva enz." en aan de in 1915 door L. Schmitz-Kallenberg uitgeg. „Monumenta Budicensia") wordt door een beknopte verhandeling over het Augustijner klooster Böddeken en over de in 1756 overleden samensteller van „Hist. parva enz." voorafgegaan. De gegevens over de laatste 50 jaren tot de opheffing van het klooster in 1803 zijn van anderen afkomstig (Brüsiken overleed in 1756). Op de naamlijst verschijnen de namen: *Herm. Brand* (Alphensis; nr. 370), *Lambertus Gerson* (van Deventer: nr. 216), *Johannes Hetterschede* (nr. 176), *Johannes Krul1* (Neuhusanus: nr. 327), *Theodoricus Lambret* (van Deventer; nr. 146), *Johannes Macke* (van Deventer: nr. 163), *Johannes Meibom* (overl. 1461: nr. 91/90), *Aegidius de Rovere* (Brabantius, nr. 297), *Henricus Sange* (van Zwolle, overl. 1495; nr. 117/115), *Georgius Sunebeck* (van Venlo, overl. 1450; nr. 48/45), *Johannes Wael* (prior Zwolle 1408), *Engelbertus van der Wyck* (overl. 1495: nr. 108/107).

Genealogists' Magazine, dl. XIX (1978), afl. 8.

P. W. Montague-Smith, M. L. Bierbrier, The ancestry of Prince and Princess *Michael Kent.* — R. T. J. Lombard, Genealogical research in South Africa. — D. Galenson, Servants bound for Antigua 1752-56.

Genealogists' Magazine, dl. XIX (1979), afl. 9.

B. Merriman, Genealogy in Canada.

Nordgénéalogie, afl. jan.-febr. 1979.

J. Jous, Sang français dans la région d'Ecaussinnes-Braine-le-Comte. Met gegevens (1 8de/19de eeuw) *Brunet*.

Nord généalogie, afl. maart-april 1979.

Bevat als antwoord op een vraag een fragment-kwartierstaat van ***Emilius Franciscus Eliodorus (de) Testa,*** geb. Constantinopel 1821.

Nordgénéalogie, afl. mei-juni 1979.

Première liste des patronymes contenus dans le fichier du Groupement généalogique de la région du Nord. De kartotheek in kwestie bevat volgens deze lijst gegevens over o.m. families genaamd ***Van Bel, Bogaert, Van Bokstael, Bourquin, Boutmy,*** *Bouttemy,* ***Breton, Buyck, Duquesnoy, Fierens,*** *Flament,* ***De*** *Jonghe,* ***De*** *Landas,* ***Langlois, Lepoutre,*** *Moerman, Muys,* ***Persoon,*** *Plouvier,* ***Du*** Quesne, Van *Renterghem,* **Six** en ***Van*** *Vooren.* Voor inln. wende men zich tot: G. G. R. N., 1 million de fiches, boîte postale 547, Roubaix Cedex 1.

Bulletin [de la] Société de l'histoire protestantisme français, afl. juli-sept. 1979.

Bevat o.a. 1. „Notices sur les membres laïques du consistoire de l'église réformée de Paris de 1803 à 1848" door M. Richard. Met onder het hoofd „Notices" vermelding van de namen ***Meerman van Dalen, Slingerland, De*** *Staël, Ver Huell* (zie: Ned. Adelsboek 1953, bl. 49, sub VI, 3) en *Wauren;* **2.** „Les quatres peintres ***Jean Michelin"*** door P. Romane-Musculus.

Familia, jrg. XV (1978), afl. 2.

W. Hattingh, Die familie *Hattingh* ***in*** Suid-Afrika. (II). Met allianties' ***Horn, De Lanoy*** en ***Visser.*** — ***N.*** A. Coetzee, ***Heystek.*** — Die vestiging van 'n familie. (11). *Jan* ***Heystek,*** stamvader van de fam. van die naam in Zuid-Afrika, is jan. 1816 te Giessen (Ned.) geb. uit het huw. van *Joost* ***Heystek*** en *Jannigje* ***van der Beek*** en getr. ald. 18 juni 1846 met *Johanna* ***Elizabeth*** *Roza.* Met allianties, ***Van Helsdingen,*** *Mostert,* ***Du*** *Plessis,* ***Van*** *Rooyen* en ***Swanepoel.***

Familia, jrg. XV (1978), afl. 3.

M. H. C. du Preez, Antroponimie en familiegeskiedenis. — C. Pama, Kwartierstaat van „*Marie*" ***Koopmans-de Wet. Maria*** *Margaretha* ***de Wet (1834-1906)*** stamt af van *Jacobus* ***de Wet,*** geb. Amsterdam (= kw. 16) en van ***Magdalena Elizabeth Taats,*** geb. Hattem (Ned.) (= kw. 23) — C. Pama, The *Battenbergs* once more. Betr. aanv. op het in jrg. IV (1967) van dit tds. gepubliceerde: de fam. stamt uit het Hessische (Neukirchen, Weissenborn).

THA. J. VAN ALFF.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Bandelet, In welke garnizoensplaatsen worden vóór 1668 inschrijvingen aangetroffen onder de naam *Bandelet* of ***Bandelé ?***

Nijmegen. DRS. G. H. F. OLDE HEUVELT.

Van den **Clooster-Swaefken.** In De Ned. Leeuw jrg. 1936, kol. 134 e.v. beschrijft Mr. J. Belonje een kwartierstaat ***Van den Cloosfer-Swaefken,*** handschrift op perkament, in waterverf geschilderd, 50 x 45 cm., die hij — naar ik aanneem in 1936 — heeft geraadpleegd uit de verzameling van Mr. J. G. Westra van Holthe te Dwingelo (Dr.). Intensieve navraag bij de erfgenamen en thans nog levende overige familieleden van genoemde heer Westra van Holthe heeft geresulteerd in de verklaring dat geen hunner deze kwartierstaat thans in bezit heeft of zelfs ooit heeft gezien. Kan één der leden meedelen waar deze kwartierstaat zich thans zou kunnen bevinden ?

Dieren. A. VAN OOSTEN.

Cruset-Van **Welvelde** (1979, kol. 381) . De naam ***Crusef (t)*** komt regelmatig voor te Arnhem en is dan steeds een fonetische verschrijving van de naam ***Du*** *Creuset,* een familie van Franse militairen in Staatse dienst.

De compagnie van kapt. ***André du*** *Creuset,* die in 1658 luitenant-kolonel van het vierde regiment Fransen is, ligt van 1638-1652 in garnizoen te Arnhem. Naast ***André*** maken ook ***Charles*** en *Gilbert* ***du Creuset*** deel uit van deze compagnie, de laatste vanaf 1644 als luitenant. (Bronnen: Gem. arch. Arnhem, Reg. B.S. en de Serviesboeken ald.; Ten Raa en De Bas, Het Staatsche Leger, deel IV en V).

Nijmegen. DRS. G. **H. F. OLDE HEUVELT.**

Ledulx.

Gevraagd worden aanvullingen op en voorouders van dit geslacht. Het is niet uitgesloten dat deze naam een verschrijving zou zijn van ***Le Doulx.*** In het Album Studiosorum van Leiden wordt op 9 sept. 1616 melding gemaakt van *Gulielmus* ***le Doulx,*** Gallus. Deze voornaam komt in het onderhavige geslacht verscheidene malen voor. Te Colombo komen de volgende twee personen ***Ledulx*** voor, die wellicht zusters van generatie 1 zouden kunnen zijn.

a. ***Cornelia Ledulx,*** **tr.** ***Pieter Hendriksz. van den Brand(e)*** , van Rotterdam, woont Colombo 19 juni 1707, vaandrig op Coromandel 19 aug. 1709; hij hertr. Colombo 16 mei 1694 *Leentje* ***Leendertsz.*** en tr. 3e Colombo 12 mei 1697 ***Anna Hopman.***

b. *Monica* ***Ledulx,*** tr. *Reijnier* ***Bruyzer.***
Uit dit huwelijk voor zover bekend:
Willem *Bruyzer,* ged. Galle in april 1692.

1. *Guilliam* ***Ledulx,*** van Galle, chirurgijn O.I.C., tr. Colombo 28 jan. 1691 ***Merciana*** *Pegalotti,* ged. Colombo 2 april 1673, dr. van *Angelo Pegalotti,* van Genua, vrijburger en *Dominga Pieris.*

Uit dit huwelijk voor zover bekend:

1. ***Maria Ledulx,*** van Colombo,† na 12 febr. 1732, tr. le Colombo 15 april 1708 ***Gerrit Franchimont,*** ged. Uithoorn 23 okt. 1675, assistent O.I.C., zn. van Mr. ***Johan*** (ook wel *Jacob*) ***Franchimonf,*** advocaat te Mijdrecht en daarna te Uithoorn, en *Elizabeth Versteech;* tr. 2e ***Magnus Schot*** (testeert te Colombo met zijn vrouw dd. 12 febr. 1732).

Uit haar eerste huwelijk:

a. *Johan Volkaard Franchimont, ged.* **Colombo 26 mei 1709.**

b. *Willem* **Gerard** *Franchimont,* **ged. Colombo 18 mei 1710.**

*c. **Justus Clement Franchimont,*** ged. Colombo 20 dec. 1711.

2. ***François,*** volgt II.

3. *Mercina **Ledulx,*** van Colombo, begr. Batavia 14 nov. 1767, tr. Colombo 27 mei 1736 *Robert Cornelis Bagilet,* boekhouder en lste gezworen klerk te Colombo, 21 juli 1738 onderkoopman te Galle, 9 aug. 1746 naar Batavia ontboden, 16 juni 1750 secretaris van huwelijks- en kleine gerichtszaken, begr. Batavia 7 maart 1762, zn. van *Bastiaan Cornelis Bagilet* en *Maria Smit.*

II. *François Ledulx,* van Colombo, vermeld op de monsterrol van 1719 als soldaat, assistent O.I.C., tr. Colombo 17 dec. 1719 *Anna de Neck,* ged. Colombo 20 okt. 1697, dr. van *Hendrik de Neck* en *Valentin Christiaansz.;* zij hertr. *Jan Frans van Pol,* assistent O.I.C.

Uit dit huwelijk voor zover bekend:

1. *Willem Ledulx,* vermeld als klerk te Colombo 1742, boekhouder ald. 5 aug. 1755, nog vermeld ald. in 1788.

Hij kan de vader zijn van:

Anna Helena Ledulx, tr. ***Jacob Gideon Trek,*** geb. (mogelijk Galle) 31 jan. 1762, zn. van *Gillis Wouter Trek,* onder-koopman en secretaris van Politie en Justitie **O.I.C.** te Galle, en *Christina de Rooij.*

2. Godfried Ledulx, vermeld te Colombo 1755, gezworen klerk van Justitie ald. 1790, woont Colombo 1807.

3. *Frans,* volgt III.

III. *Frans Ledulx,* in 1747 in dienst als soldaat bij de pen, uitgezonden via de Kamer Amsterdam, 1757 negotieoverdrager te Tutucorijn, 1768 2de resident te Manapaar, 1783 te Colombo, † vóór 27 nov. 1787, tr. le *Anna Maria Heyzer, geb.* (mogelijk Colombo) 12 okt. 1745, † vóór 1780, dr. van *Jan Pieter Heyzer,* van Halberstadt, en *Helena Willemsz:* tr. 2e *Catharina Elizabeth van Geyzel,* ged. Colombo 21 sept. 1755, dr. van *Dirk van Geyzel,* boekhouder O.I.C. te Tutucorijn, en *Johanna Fijbrandsz.* (*Ledulx-van Geyzel* testeren Colombo 1780).

Uit het eerste huwelijk:

1. Ds. *Godfried Gerard Ledulx,* in 1773 naar Nederland gezonden, ingeschreven als student te Harderwijk 17 aug. 1780 (*Godefredus Gerardus le Dulks,* Ceylonensis, theologie), † vóór 1788.
2. *Johan Gerard Ledulx,* in 1780 nog in leven.
3. ***Gerardus Cornelis Ledulx,*** in 1780 nog in leven.
4. *Anna Helena Ledulx,* in 1780 nog in leven.
5. ***Guiliam Pieter,*** volgt IV.

IV. Dr. *Guiliam Pieter Ledulx,* geb. Tutucorijn 1761, in 1773 naar Nederland (Amsterdam) gezonden, ingeschreven als student te Harderwijk ***17*** aug. 1780 (*Gulielmus Petrus le Dulks,* Ceylonensis, theologie), wederom ingeschreven ald. 1 juli 1787 *(Guilliam Pieter le Dulx,* Tutucoriensis, m (edicinae) cand.), opperchirurgijn van het kasteel en de stad Batavia en visitateur van de rheede ald. 14 juli 1789, oprichter Bataviaas Genootschap voor Wetenschappen, † Batavia 30 juli 1791, tr. Harderwijk 19 nov. 1787 (test. ald. 27 nov. 1787) *Elisabeth Maria Klein,* geb. Amsterdam 17 dec. 1769, † Batavia 13 aug. 1791, dr. van *Nicolaas Martinus Klein* en *Maria Catharina Kuysten van Hoesen.*

Uit dit huwelijk:

1. *Wilhelmina Fransina Martina van Hoesen Ledulx,* geb. a/b schip Zoutman tussen Kaap de Goede Hoop en Batavia 15 okt. 1788, ged. Batavia 21 nov. 1788 (get.: Samuel van Hoesen en Wilhelmina Hendrina Alting), begr. ald. 6 april 1789.
2. *Godfried Gerrard Ledulx,* geb. Batavia 7 mei, ged. ald. 15 mei 1791, begr. ald. 6 jan. 1792.

's-Gravenhage. E. J. C. BOUTMY DE KATZMANN.

Nagge. Het onderstaande is mede gebaseerd op gegevens ontvangen van Ing. T. van den Brink te Barneveld en Dr. Ir. A. C. Zeven te Wageningen en aan uittreksels uit het manuscript „Vroedschap van Deventer" in de collectie Röell op het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage.

De familie *Nagge* komt waarschijnlijk oorspronkelijk van de Noord-Veluwe. Reeds in 1449 komt er in Elburg een *Johan Nagge* voor. Een andere *Johan Nagge,* med. doctor, wordt in jan. 1498 burger van Zwolle (gratis). In de periode van 1570-1599 is er sprake in Doornspijk van een *Coenraet Nagge. Wilhelmus Nagge* is in de jaren 1560-1575 pastoor te Doornspijk. In Harderwijk wordt in 1576 de weduwe van *Willem Nagge* genoemd. In 1597 maken de broers *Wolter* en *Coenraet Nagge* te Elburg een afspraak over het recht van collatie en dragen zij hun neef *Willem Willemsz. Nagge,* student te Leiden, voor. Een *Dithmar Nagge* is omstreeks 1620 organist te Zutphen (afgezet wegens ongehoorzaamheid). *Conradus Nagge,* uit Elburg, wordt 7 sept. 1653 te Harderwijk als phil. student ingeschreven. Vermoedelijk een andere *Conradus Nagge* uit Elburg wordt, 21 jaar oud, op 13 sept. 1660 als theol. student te Leiden ingeschreven.

De naamdragers van wie de filiatie kon worden aangetoond, zijn in onderstaand fragment samengevat:

1. *Willem Nagge,* tr. N.N.

Uit dit huwelijk:

1. *Elisabeth Nagge,* † ca. 1642, tr. 18 mei 1600 Ds. *Hermanus Ribbius,* geb. Zwolle in 1575, predikant te Paasloo, Oldemarkt en IJsselham 1601, te Huizen 1606, te Bolsward 1616 en te Utrecht 1621, † ald. 11 nov. 1622, zn. van *Wilhelmus Ribbius,* voornaam koopman in wol en laken te Zwolle (vgl. Ned. Patr. jrg. 1918, in voce Ribbius, en ook jrg. 1937, in voce Nachenius).

Uit dit huwelijk tenminste vier zonen met de voornamen ***Willem, Johannes, Hermwn*** en Gerlacius.

2. *Willem,* volgt II.

II. Ds. *Willem (Wilhelmus) Willemsz. Nagge,* student te Leiden ca. 1597, predikant te Twello 1601-1637 (†), tr. Deventer 31 okt. 1609 *Geertruydt ten Stall,* dr. van *Herman ten Stall,* woaende in de Papestraat te Deventer, en *Agnes van Suyrhuys.*

Uit dit huwelijk:

Willem, volgt 111.

III. Ds. *Willem Nagge,* student te Deventer 23 april 1636, predikant te Twello als opvolger van zijn vader 1638-1685, geschiedschrijver van Overijssel, † in 1690, tr. le (ondertr. Deventer 6 mei 1643, att. gegeven op Twello 26 mei 1643) *Catalina Berdenis,* dr. van *Willem Berdenis,* schout van Holten en Bathmen, en *Hilleke Oolbeke;* tr. 2e (ondertr. Deventer 4 nov. 1654, att. gegeven

op Twello 25 nov. 1654) ***Henrica Smits,*** van Harderwijk, in 1654 wonende aan de Brinck te Deventer.

Uit het eerste huwelijk (volgorde onbekend):

1. ***Willem Nagge,*** † jong.
2. *Herman* ***Nagge,*** † jong.
3. ***Frederika Nagge,*** † jong.
4. *Hillegonda* ***Nagge,*** tr. Voorst 4 april 168 1 Ds. *Lubbertus Elberti,* ged. Voorst 23 okt. 1642, student te Deventer 19 april 1660, predikant te Voorst en Loenen, en te Twello (als opvolger van zijn schoonvader), † Twello (overluid) 25 sept. 1729, zn. van *Elbertus Lubberti* en ***Maria Bitter.***
5. ***Willemina Nagge,*** † in 1677, tr. (ondertr. Deventer 19 aug. 1676, att. gegeven op Twello 9 sept. 1676) ***Gijsbert Vastenauw,*** wonende in de Grote Overstraat te Deventer, wedr. van ***Johanna Willems.***
6. ***Christina Nagge,*** tr. Twello 1 juli 1683 ***Henricus*** *Elberti,* verwalter, scholtis en ontvanger in het ambt Voorst, zn. van *Elbertus* ***Lubberti*** en ***Maria Bitter.***

Uit het tweede huwelijk:

7. ***Geertruid Jacomina Nagge,*** tr. Twello 23 sept. 1683 ***Jean Gerhard Velfcamp,*** student te Deventer 4 sept. 1677, zn. van Ds. ***Gerhard*** *Veltcamp,* predikant te Oldenzaal.
8. ***Willem Nagge,*** student te Deventer 4 mei 1675, tr. ***Magdalena Bot.***

Willem en zijn zuster ***Geertruid*** *Jacomina* worden 28 maart 1694 als erfgenamen van hun tante Jacomina ***Smidt*** *weduwe* Tydeman beleend met het Wiltforsterleen Staeckenbergh in het kerspel Voorst, welk leen zij op dezelfde dag opdragen aan ***Peter*** ***Bloemink*** (Geld. **Leenreg.) .**

Magdalena Bor is mogelijk een dochter van ***Johan*** *Bor,* pander van de Staten van Utrecht, en diens tweede vrouw *Wilhelmina Verwey; Johan* ***Bor*** *was* eerst gehuwd met ***Magdalena*** *Bosch,* naar wie ***Magdalena*** *Bor* vernoemd zou kunnen zijn (vgl. Jb. Centr. Bur. voor Gen. 1966, blz. 250).

9. *Catalina* ***Nagge,*** ged. Twello 28 nov. 1658, † jong.
10. ***Catalina Nagge,*** geb. 7 aug., ged. Twello 12 aug. 1660.
11. ***Stephanus Nagge,*** geb. 4 okt., ged. Twello 6 aug. 1661, † jong.
12. ***Stephanus Nagge,*** geb. 9 juli, ged. Twello 13 sept. 1663.

Gevraagd aanvullingen op bovenstaand fragment.

Zutphen. JHR. **MR.** R. C. C. **DE** SAVORNIN LOHMAN.

Richner (Reichner). In verband met een uit te geven boek naar aanleiding van het feit, dat het over enkele jaren 200 jaar geleden is dat het orgel in de Ned. Herv. kerk te Rijswijk (Z.H.) geplaatst werd, wil ik graag de volgende vraag voorleggen.

Joachim ***Richner, 1666-1746,*** orgelbouwer te Rupperswill in Zwitserland, tr. ***Maria*** *Jäggi;* uit dit huwelijk als vierde kind: ***Hans Jacob Richner,*** 1694-1755, orgelbouwer, en als tiende kind: *Joachim* ***Richner,*** ged. Rupperswill 23 nov. 1705, volgens de gemeente aldaar ,,der Orgelbauer und ausgewandert". Zijn vermoedelijke zoon is: *Joachim* ***Richner*** (*Reichner*), geb. ca. 1725, bouwer van het orgel in de Ned. Herv. kerk te Rijswijk (Z.H.), † 's-Gravenhage in 1805, begr.

Rijswijk, tr. *Pieternella* ***Asman.*** In de kerkelijke registers van de Herv. gemeente te Rijswijk worden genoemd: *Joachim* ***Reichner sr.*** en ***jr.***

Waar is *Joachim* ***sr.*** ,,eingewandert", met wie was hij getrouwd, waar is hij overleden en waar en wanneer is zijn vermoedelijke zoon *Joachim* ***jr.*** geboren ?

Rijswijk (Z.-H.). K. **VAN DEN** SIGTENHORST.

Schüler-Cleijnpenningh-Noot. (1979, kol. 288).

De naam van de eerste familie werd in de 17de eeuw op velerlei wijzen geschreven: *Schuller, Schuler, Schoeler, Scheulder (zo* steeds in het midden van de eeuw door de tollenaars van de Grote Gelderse Tol te Arnhem), *Scheuler (zo* meestal door de tollenaars te Nijmegen). Later in de eeuw werd de schrijfwijze geconsolideerd tot *Schulder* (*Schüler* is onjuist).

Christiaan *Schulder* (*Schuller*), oorspronkelijk uit Roeroord, was koopman en schipper op de Rijn. Sinds 1655 voer hij geregeld op de Rijn en de Waal als schipper van de Roer. In 1678 komt hij nog voor. Toen hij 27 sept. 1670 voor notaris Arent van Neten te Dordrecht met zijn vrouw *Fijken* ***(Feytje) Cleynpenninck*** (tekent ***Kleynpenninck)*** een testament maakte, werd hij burger van die stad genoemd. 23 okt. 1675 maakten zij opnieuw een testament voor dezelfde notaris.

Uit deze testamenten blijkt het volgende omtrent hun kinderen:

1. ***Fijken Schulder,*** † vóór ***23*** okt. 1675, tr. vóór 27 sept. 1670 *Arent* ***Willemsen*** (***van Orsou),*** uit welk huwelijk kinderen.
2. *Stijneken* ***Schulder,*** de in de vraag genoemde ***Christina.*** Enige twijfel is gerechtvaardigd ten aanzien van enkele der gegevens in Gens Nostra 1965, blz. 230.
3. *Metje Schuller* ***(Schulder),*** ged. Amsterdam (O.k.) 4 okt. 1657, genoemd in de vraag. ***Hendrik Noot*** was een Rijnschipper.
4. etc. 27 sept. 1670 nog minderjarige kinderen (waaronder mogelijk 1 en 2 in de vraag),

Christiaan *Schulder* was wellicht nabij familie van (een oom van ?) de Rijnschipper *Hermen* of ***Harmen*** *Sch(e)ulder* (*Schuler*), die 15 aug. 1688 te Dordrecht een zoon *Kristiaan* ***(Christiaan)*** liet dopen. In de 17de eeuw voeren vele leden van deze familie op de Rijn, maar hun onderlinge verwantschap is (nog) niet duidelijk. Enkele worden in de eerste helft en tegen het midden van die eeuw als afkomstig van Culemborg vermeld. en komen voor op lijsten van schippers, die vrij voeren op de Grote Gelderse Tol als ,,burgers" van die stad. Het is mogelijk, dat de familie oorspronkelijk daar vandaan kwam. Een ***Christiaan*** en een ***Gerhard*** *Schuller* werden in 1640 burger van Roeroord (Herbert Lehmann, Ruhrort im 18. Jahrhundert, 1966, blz. 188). De doop- en trouwboeken van Roeroord zijn echter slechts bewaard gebleven van 1719 af.

De schippersfamilie ***Kleinpenningh*** komt in de tweede helft van de 17de eeuw veel te Huissen voor (o.a. *Selytjen Kleinpenningh,* weduwe van ***Willem*** *Goris,* tr. Huissen 5 nov. 1679 ***Roelof Keer,*** j.m. uit Emmerik). ***Rutger Kleinpenningh*** voer omstreeks 1620 op de burgervrijheid van Arnhem. ***Hendrik*** en ***Arend Kleynpennink*** uit Huissen werden burger van Nijmegen 24 mei 1671 (J. A. Schimmel, Burgerrecht te Nijmegen 1592-1810, nos. 2586 en 2587).

De familie ***Noot,*** soms geschreven ***Nooth,*** was een vooraanstaande Rijnschippersfamilie, die men in allerlei plaatsen langs

de Rijn aantreft. Vooral te Nijmegen zijn waarschijnlijk nadere gegevens over deze familie te vinden. Een ***Hendrik Noot,*** komende van Tiel, werd daar burger 19 mei 1662 (op. cit., no. 2144).

Warmond. W. F. LEEMANS.

Voor het gezin van *Metgen Schüler* en ***Hendrik Noot*** kan worden verwezen naar Gens Nostra 1965, blz. 231/232, waar evenwel de oudste dochter ***Sophia Noot*** niet wordt genoemd. De dochter ***Barbara Noot,*** ged. Keulen 3 febr. 1687, tr. 21 juni 1707 *Walraven* ***Wijnen,*** geb. Lobith 22 mei 1678, erfpachter in de Over-Betuwe, ontvanger der verpondingen te Herwen en Aerdt, † in 1717, zn. van ***Hendrik Wijnen,*** schepen te Lobith, en ***Sophia Vermeer.*** Uit dit huwelijk stamt een belangrijke tak van het geslacht ***Wijnen (De Witt Wijnen),*** waarvoor moge worden verwezen naar „Genealogie van het geslacht Wijnen" door Joh. D. G. van Epen en A. A. Vorsterman van Oijen, Genealogisch-Heraldisch Archief, 's-Gravenhage 1891, — waaraan vorenstaande gegevens zijn ontleend — en voorts naar de in het Repertorium Van Beresteyn opgegeven literatuur.

Nu verdient opmerking, dat een volle zuster van voornoemde *Walraven* ***Wijnen,*** te weten ***Johanna Margaretha Wijnen,*** geb. Lobith 14 of 24 maart 1676, † in 1750, eveneens met een *Noot* huwde en wel op 4 juli 1701 met ***Arnoldus Noot,*** geb. in nov. 1674, commissaris der tollen en licenten op de Schenkenschans, † in 1758, generatie II in de genealogie *Noot/Noodt,* gepubliceerd in Nederland's Patriciaat, jaargang 8, zodat men verwantschap tussen de hiervoor genoemde ***Hendrik Noot*** (getrouwd met *Metgen Schüler*) en ***Arnoldus Noot zou*** kunnen vermoeden, temeer daar tot de familiekring van ***Arnoldus Noot*** waarschijnlijk heeft behoord:

Hendrik Noot, beziender der tollen te Schenkenschans, tr. ***Geertruid*** *Haentjes,* waaruit:

1. *Katharina* ***Noot,*** ged. Mühlheim (Rh.) 18 aug. 1682.
2. ***Henderica Gerharda Noot,*** ged. Schenkenschans 21 okt. 1683.
3. ***Henderich Noot,*** ged. Schenkenschans 27 jan. 1686.
4. ***Berendina Geertruid Noot,*** ged. Schenkenschans 2 juni 1689, op 13 nov. 1708 getuige bij de doop van ***Sophia Noodt, Arnoldusdochter,*** te Schenkenschans.

Dat onderlinge samenhang tussen de voormelde naamgenoten zeer waarschijnlijk is, moge voorts blijken uit het feit, dat bij de doop van ***Berendina Geertruid Noot,*** voornoemd, mede getuige was *Metije Schuelders,* de huysvrouw van ***Henderich Noodt.***

Het zou te ver voeren hier alle gegevens Noot, die nu wijlen de heer J. J. Hooft van Huysduynen in 1959 voor mij verzamelde uit de kerkeboeken van Schenkenschans, Lobith en gereformeerd Millingen (O.B.), dat door de predikant van Schenkenschans werd bediend, te laten volgen.

Nu evenwel een herplaatsing van de genealogie ***(Huber) Noodt*** in Nederland's Patriciaat niet waarschijnlijk lijkt (de gepubliceerde tak stierf uit met Dr. *Ulrich* ***Huber Noodt*** in 1974), komt het zinvol voor alle gegevens *Noot/Noodt* eens in een publicatie elders samen te vatten, waarbij dan niet alleen de genealogie, zoals die destijds in N.P. werd gebracht, aanzienlijk zou kunnen worden uitgebreid, doch ook aandacht zou kunnen worden geschonken aan eventuele samenhang met andere naamgenoten, waarover Hooft van Huysduynen destijds berichtte: „Het is mij bekend, dat een geslacht Noot vrij vroeg in Nijmegen voorkwam, evenals te Tiel."

Tot de Nijmeegse familie behoorde mijn voormoeder *Elisabefh* ***Noodt,*** ged. Nijmegen 24 aug. 1679, tr. le Nijmegen 31 jan. 1706 ***Pierre*** *Sautel* ***de Contagnet,*** officier; tr. 2e mijn voorvader *Jean Baptiste* ***de Lavaux,*** geb. „du voisinage de Dijon en Bourgogne", officier in het Regiment de Viçouse, lidm. Waalse kerk te Utrecht 28 jan. 1712, wedr. van *Paulina Cornelia Junius.* (Uit het huwelijk ***De Lavaux-Noodt*** ged. te Wageningen op 26 sept. 1723 ***Cornelia Leonardina de Lavaux).***

Elisabeth Noodt was de dochter van *Jacobus Noodt,* die tr. Hees 8 juli 1677 (ondertr. Nijmegen 24 juni 1677) ***Margaretha Wiswiller Bernardsdochter.*** Omtrent deze personen worden aanvullende gegevens op prijs gesteld.

Mocht één der lezers voor een samenvattende publicatie als hiervoor bedoeld belangstelling hebben, dan ben ik gaarne bereid mijn gegevens ter uitwisseling beschikbaar te stellen. Zoveel is mij over deze interessante familie wel duidelijk geworden, dat in deze van éénmanswerk nauwelijks sprake zal kunnen zijn.

Bentveld. K. P. ACKEMA.

Sonneveld-van (der) Schoot. Gevraagd aanvulling van de volgende kwartierstaat:

1. ***Catharina*** *Zonneveld,* ged. Vreeswijk 25 dec. 1756 (getuige Vrouw ***van den Daal).*** Zij tr. (ondertr. Vreeswijk 8 mei 1782) ***Anthony*** *Bennik,* ged. Vreeswijk 8 febr. 1750, zandschipper, zn. van ***Hendrik*** *Bennik* en ***Maria*** *Verkerk.*
2. ***Arie (Aert)*** *Sonnevelt,* geb. Enspijk 24 juni 1705, tr. Vreeswijk 25 aug. 1743
3. ***Johanna (van der) Schoot,*** afkomstig van Ophemert.
4. *Jan* ***Pietersz. Sonneveld,*** tr.
5. ***Sijke*** *Roelofsen* ***de Leeuw.***
   In 1696 verkoopt Jan *Pietersz.* ***Sonneveld,*** man en momber van ***Seyken*** *Roelofsdr.* ***de Leeuw,*** een stuk grond gelegen in Enspijk (Vrijw. rechtspr. bank Deijl 1691-1710, fol. 90).
   Uit dit huwelijk tevens ***Pieter, Aart*** (geb. Enspijk 23 sept. 1698, † 30 jan. 1699), *Trijntje* (geb. ald. 7 jan. 1700), ***Roelof*** (geb. ald. 20 aug. 1702), ***Aryaentje*** (geb. ald. 26 april 1711) en ***Ariaantje (geb.*** ald. 13 nov. 1712).
6. ***Adriaen van Schoot,*** afkomstig van Cromvoirt, tr. Ophemert 12 sept. 1716
7. *Cathrijn* ***Aerts van Os,*** afkomstig van Ophemert.

14. ***Aert*** *Gerijtsen* ***van Os,*** afkomstig van Ophemert, tr. ald. 25 nov. 1694
15. ***Ariaentie Cornelis Dapper,*** afkomstig van Wadenoijen.

Voorburg. W. ENTERMAN.

INHOUD VAN DIT NUMMER.

Bestuursberichten. — Jaarverslag 1979. — Ernst Taets († 1411/1412) en zijn gezin, door Mr. D. Dunlop. — Verdelhan en Hasselaer, door Mr. A. Snethlage. — Korte mededelingen. — Inhoud van buitenlandse boeken en tijdschriften. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het M a a n d b l a d, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, ***p./a. Zeestraat 71 b,*** 9518 ***AA 's-Gravenhage.***

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad f **50,—** gelieve men steeds **vóór** 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan*** van ***Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (Met bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de **Katzmann,** conservator van het Genootschap, ***Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te **geschieden** op **postrekening** no. 48'70'73, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 7.8 **XCVII^e Jaargang** **juli-augustus** 1980

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van Dr. H. Th. van Wimersma Greidanus en Mr. J. J. van Zanten Jut, respectievelijk sedert 1961 en 1962 gewoon lid van het Genootsehap.

Tot lid zijn benoemd:

F. H. J. VAN AESCH, 2935 VN Ouderkerk a/d IJssel, ***Reigerlaan 58.***

Drs. N. A. VAN DUYVENDIJK, 2595 CA 's-Gravenhage, ***Juliana van Stolberglaan 37.***

H. R. FOLKERSMA, 1981 CH Velsen-Zuid, ***Thorbeckelaan 25.***

Jhr. Drs. N. W. D. C. VON HERTZBERG, 1942 LL Beverwijk, ***Vondellaan 108.***

W. J. KORTLAND G. H. M., 370'7 BP Zeist, St. „De Finsprong" (K.86, 2e ét.) ***Boulevard 24.***

Ir. J. C. A. VAN DER LUBBE, 4834 LN Breda, ***Stoutenbergstraat*** 43.

Mr. W. SIEWERTSZ VAN REESEMA, 1016 EJ Amsterdam, ***Keizersgracht 353***

Mevrouw G. W. M. RUITENBERG, 3705 BE Zeist, Oude ***Arnhemseweg 299.***

Mevrouw L. C. A. VAN STAPPERSHOEF geb. Jkvr. DE LANNOY, 7461 PB Rijssen, „Stappers Hoeve", ***Murkeloseweg 88.***

A. VAN ROOTSELAAR, 1104 EA Amsterdam, ***Kleiburg 131.***

S. E. N. M. FLEMMINKS SMID, 2511 VB 's-Gravenhage, ***Casuariestraat 27.***

Mevrouw W. L. VIJN, 1078 KJ Amsterdam, ***Krammerstraat 36 hs.***

Adreswijzigingen:

J. F. BECKMAN, Beaconsfield, Quebec H9W4B4, Canada, 400 ***Beaconsfield Boul.***

Dr. J. H. DE BRUIJN, 3711 AJ Austerlitz, Oude ***Postweg 62.***

Ds. W. J. A. VAN 'T EINDE, 1217 HK Hilversum, ***Insulindelaan 7.***

Mevrouw H. M. GRADUSSEN geb. VAN MULUKOM, 6538 LX Nijmegen, ***Zwanenveld 15—22.***

J. A. L. K. E. KEMPERS, 2585 HN 's-Gravenhage, ***Riouwstraat 121.***

J. A. C. KRONENBURG, 2804 CE Gouda, ***Veenxoom*** 165.

Dr. W. F. LEEMANS, 2361 GA Warmond, ***Laan*** van ***Oostergeest 1.***

Mevrouw Mr. E. C. M. LEEMANS geb. PRINS, 2361 GA Warmond, ***Laan van Oostergeest 1.***

Drs. T. OENEMA, 8446 SV Heerenveen, ***Els 203.***

H. N. M. A. ROBERTZ, 2441 CJ Nieuwveen (Z.H.), ***Dorpsstraat*** 84.

Prof. Mr. P. J. VERDAM, 3723 HA Bilthomen, ***Soestdijkseweg N 323.***

Mevrouw M. J. VERKUIJL geb. VAN DEN BERG, 1788 AN Den Helder, ***Meester Jan Hendrikxstraat 52.***

A. de VRIES, 9207 BW Drachten, ***De Nova Cura 3.***

Notulen van de algemene ledenvergadering, gehouden op kasteel Amerongen te Amerongen op 17 mei 1980.

De voorzitter opent om 11.12 uur de vergadering welke volgens de presentielijst door 115 leden wordt bijgewoond. Hij heet de aanwezigen hartelijk welkom, van wie in het bijzonder het ere-lid Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg, de voorzitter van de Nederlandse Genealogische Vereniging, Drs. H. H. W. van Eijk, en het lid J. J. C. baron Taets van Amerongen op wiens schouders het slagen van deze dag voor een groot deel berust.

De ingekomen stukken bestaan uit een tweetal berichten van verhindering de vergadering bij te wonen.

De notulen van de algemene ledenvergadering van 1 december 1979, welke in het Maandblad van maart 1980 zijn gepubliceerd, worden goedgekeurd. Over het daarin gestelde aangaande de arcering van het rijkswapen zal de heer P. P. G. Kolk schriftelijk contact met de secretaris opnemen.

Het jaarverslag wordt door de secretaris voorgelezen en door de vergadering goedgekeurd. De voorzitter dankt de secretaris voor het opstellen hiervan.

Naar aanleiding van het financieel overzicht van het jaar 1979, welke aan de leden is uitgereikt, merkt de voorzitter op dat een extra subsidie door het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk groot ƒ 157.938,— is verkregen voor de verhuizing en de aanschaf van meubilair. Het voordelig saldo zou groter geweest zijn als niet het overschot van 1978 van ruim ƒ 4.000,— zou zijn teruggevorderd.

Naar aanleiding van het gestelde in de baten- en lastenrekening merkt J. W. F. baron van Wassenaer op dat een bedrag niet geheel juist is vermeld; dit moet inderdaad ƒ 12.536,50 zijn in plaats van ƒ 12.563,50.

Vervolgens leest Mr. F. J. J. Besier het verslag van de Kascommissie voor. De heer Besier spreekt zijn waardering uit voor de wijze waarop de penningmeester de werkzaamheden in dit moeilijke jaar heeft verricht. Aan de penningmeester wordt décharge verleend. De voorzitter dankt de leden van de Kascommissie voor de afgelopen periode.

De voorzitter stelt Mr. F. J. J. Besier en Mr. E. J. Mac Gillavry voor te benoemen in de Kascommissie voor 1980. Dit voorstel wordt aanvaard.

Vervolgens kondigt de voorzitter aan dat ons lid Ir. G. L. Meesters op 30 april j.l. tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau is benoemd. Hij wenst de heer Meesters met deze benoeming van harte geluk. Het ere-lid Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg zal op 27 juni a.s. uit handen van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard de zilveren anjer ontvangen. Beide onderscheidingen zijn in verband met de genealogische verdiensten van de betrokkenen toegekend.

De verhuizing van het bureau van het Genootschap heeft medio maart plaatsgevonden in plaats van in december 1979, dit in verband met de vertraging in de aflevering van het meubilair. Een en ander is goed verlopen. Het bureau beschikt nu over een aantal mooie ruimten. Het zal vanaf 2 juni a.s. op maandag en de zaterdagochtend weer voor de leden toegankelijk zijn.

Met betrekking tot het maandblad meldt de voorzitter dat het laatste nummer iets later is verschenen omdat dit, traditiegetrouw, geheel aan het Koninklijk Huis is gewijd. Een en ander moest in korte tijd worden samengesteld. Hij dankt de redacteur en de schrijvers van de oaderhavige artikelen, in het bijzonder de heer Van Valkenburg, voor hun bijdragen.

Het ligt in het voornemen in de serie Werken van het Genootschap het werk van de hand van Dr. Bemolt van Loghum Slaterius over Nederlandse familiepenningen eind 1980 te doen verschijnen. De uitgave van „Emanuel van Portugal en Emilia van Nassau" heeft enige vertraging ondervonden, doch het werk zal binnenkort verschijnen.

Deel 7 van het Bijblad zal nog dit jaar verschijnen. Publicaties voor deel 8 kunnen ingezonden worden.

Ten aanzien van de viering van het 100-jarig bestaan zegt de voorzitter nog weinig over een bepaalde feestdag te kunnen zeggen. Er wordt naar gestreefd in de Serie Werken van het Genootschap een boek bij die gelegenheid te laten verschijnen het welk van algemeen belang zal zijn. Aangaande de verdere plannen geeft de voorzitter het woord aan Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, voorzitter van de commissie ter voorbereiding van het 100-jarig bestaan van het Genootschap.

De heer Beelaerts zegt dat het in de bedoeling ligt een tentoonstelling te houden van genealogische manuscripten van vóór 1800. Deze tentoonstelling zal gehouden worden in het museum Meermanno Westreenianum te Den Haag en wel in de periode half december 1982 tot februari 1983. Omdat naar alle waarschijnlijkheid de beschikbare ruimte te klein is alle hierop betrekking hebbende stukken te exposeren, zullen alleen de mooiste en de belangrijkste stukken tentoongesteld worden. Wel zullen, indien mogelijk, in een catalogus beschreven worden het werk van genealogen die zich hebben beziggehouden met meerdere geslachten en manuscript-genealogieën van geslachten, één enkel geslacht betreffende, met opgave waar deze zich bevinden. De idee is het topografisch bij elkaar vinden wie in bepaalde streken heeft gewerkt. De heer Beelaerts is zich ervan bewust dat dit een omvangrijk werk zal worden. Mogelijk zullen er supplementen op moeten komen. Hij doet een beroep op de leden hieraan mede te werken. Er zal ook een oproep dienaangaande in het Mededelingenblad geplaatst worden. Hij hoopt medewerking van de leden te verkrijgen die gegevens' kunnen verschaffen uit familie-archieven van vóór 1800. Er zullen geen wapenboeken in de betreffende catalogus worden vermeld. Dit acht hij een te grote opgave binnen het tijdsbestek.

De voorzitter kondigt aan dat de nieuwe statuten in druk zijn verschenen. Na afloop van de vergadering kunnen deze bij het bestuur worden verkregen.

De voorzitter, Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel en de onder-voorzitter, Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, treden statutair af. Beiden worden bij acclamatie herkozen.

Ir. P. M. Vrijlandt spreekt zijn waardering uit over de voorgenomen activiteiten met betrekking tot het 100-jarig bestaan van het Genootschap. Hij stelt voor — gezien het vele werk — dienstweigeraars b.v. geschiedenisstudenten in te schakelen. De heer Beelaerts acht dit een goede suggestie.

Naar aanleiding van het betrokken artikel in het Maandblad van de hand van de heer Van Valkenburg vraagt Mr. G. J. J. van Wimersma Greidanus wie de Prins der Nederlanden nu is. De heer Van Valkenburg zegt dat hierover een en ander in de Staatscourant van 29 april j.l. is gepubliceerd. Hij zal in een volgend artikel in het Maandblad hierop nader ingaan.

Mr. L. P. A. M. Hofstee vraagt of er niet een wetenschappelijk artikel gepubliceerd kan worden aangaande het taal-

gebruik de titulatuur betreffende; met name in de pers wordt hiermede onzorgvuldig omgesprongen.

De voorzitter sluit om 12.00 uur de vergadering.

Vervolgens geeft de conservator van kasteel Amerongen, J. J. C. baron Taets van Amerongen, een boeiende uiteenzetting over de geschiedenis en de bewoners van Amerongen, verluchtigd met tal van anecdotische details. Sinds april 1978 is het kasteel als museum geopend. In het eerste jaar van de opening waren er 30.000 bezoekers. Vele dorpsbewoners helpen mee het museum in stand te houden, onder andere door het verrichten van vele hand- en spandiensten.

Hierna volgt een rondleiding door het kasteel.

Na de lunch wordt een bezoek gebracht aan de Hervormde kerk van Amerongen, alwaar een kerkvoogd een overzicht geeft van de geschiedenis ervan en de daar aanwezige rouwborden.

Vervolgens wordt de kapel van Renswoude bezocht. Ook hier geeft de heer Taets van Amerongen een interessante uiteenzetting over de geschiedenis en de bewoners van kasteel Renswoude. Hierna wordt kasteel Renswoude bezocht, alwaar de heer Taets van Amerongen het gezelschap een borrel aanbiedt.

Na afloop wordt door 65 leden aan het diner deelgenomen, dat in Bistro De Kolmp te Veenendaal/De Klomp plaatsvindt.

Oldambster geslachten (II),

door DRS. 0. D. J. ROEMELING.

(Vervolg van 1980, kol. 1-28).

§ 11. Huninga.

Vóór de 17de eeuw wordt de naam *Huninga* weinig aangetroffen. Bijna steeds is sprake van patroniemen. Aan 17de-eeuwse stukken ontleende reeds Hommes een stamreeks [1]. In de Inleiding maakten wij gewag van een beknopte stamboom der *Huninga's* in de verzameling aantekeningen van Van Rhemen [1a], terwijl de Groninger hoogleraar *Johan Huninga* in zijn Oratio funebris voor Eggerick Phebens meer dan één *Hemmo* en voorts een *Hayo* en een *Ubeco Huninga* noemt [1b], 'overigens zonder verdere bijzonderheden.

Bewijsbare filiaties zijn echter eerst vanaf de VIIIste (bij Hommes de VIIde) generatie te geven. In hoofdlijnen wijken de door Hommes over de oudste generaties vermelde gegevens niet fundamenteel af van het door Van Rhemen geboekstaafde. Op enkele punten zijn er echter wel belangrijke verschillen.

Het belangrijkste verschil is dat *Eppo Aylckes Huninga* († na 1619) (bij Hommes: generatie VII) in de door Hommes vermelde reeks een kleinzoon is van *Eppo Hemmens Huninga* (generatie V). In de genealogie bij Van Rhemen is *Eppo Aylckes* echter een achterkleinzoon van voornoemde *Eppo Hemmens*. Diens zoon *Aylcko Eppens* stierf in 1494 na een huwelijk van een half jaar. Posthuum werd een zoon geboren die — zoals vaker voortkwam — naar de overleden vader werd genoemd. Blijkbaar komt hij later met diens patroniem voor, dus als *Aylcko Eppens* en niet als *Aylcko Aylckens*. Chronologisch gezien moet op dit punt de voorkeur gegeven worden aan de weergave bij Van Rhemen.

Een tweede belangrijk verschil is dat de door Hommes vermelde *Huninga's* (vanaf generatie VII) niet de oudste tak blijken te vormen maar behoren tot een joagere lijn. Onderzoek in met name de protocollen van verzegelingen, verleden voor predikant en kerkvoogden te Winschoten, had reeds tot het bestaan van een *Huninga*-tak geconcludeerd, afstammende van een *Lupko Aylckens* († vóór 1590), broer van *Eppo Aylckens*. Ook Van Rhemen noemt *Lupke* en *Eppe* als broers, echter met een aanmerkelijk verschil in leeftijd: *Lupke zou* zijn geboren in 1517, *Eppe* in 1560 ! Het geboortejaar van *Eppo is* niet in strijd met andere over hem bekende gegevens (zijn sterfjaar — 1637 — geeft bv. geen aanleiding zijn geboortetijd ver voor 1560 te stellen).

Een zoon van *Lupko* is in 1596 reeds gehuwd, terwijl een achterkleinzoon in 1627 huwt. Marginaal gerekend over vier generaties betekent dit voor *Lupke* een geboortejaar uiterlijk ca, 1540; tenminste één decennium eerder lijkt echter realistischer. Een contra-indicatie voor de door Van Rhemen vermelde geboortejaren 1517 resp. 1560 is derhalve niet aanwezig.

De vader van *Lupko* en *Eppo, Aylcko,* overleed — volgens Van Rhemen — in 1567. De jongste zoon erfde blijkbaar de bezittingen te Woldendorp, de zetel van het geslacht. Dat deze goederen niet kwamen aan de oudste zoon, zou verklaard kunnen worden door te veronderstellen dat *Aylcko's* weduwe als vruchtgebruikster van de nalatenschap op de bezittingen van haar man bleef wonen met haar jonge zoon. Wanneer *Aylcko's* weduwe, die aanmerkelijk jonger geweest moet zijn dan haar in 1494 geboren man en die zijn tweede vrouw moet zijn geweest, overleed, is onbekend. Haar stiefzoon — ouder dan zij — zal toen reeds overleden zijn geweest en diens kinderen zullen eventuele rechten op de goederen te Woldendorp niet geldend hebben kunnen maken tegen hun oom dan wel elders gelegen goederen toegewezen hebben gekregen. Van met de jongere staak vergelijkbare materiële welstand en daarmee samenhangende sociale status blijkt bij de hoofdtak echter niet.

De genealogie (in de eerste zeven generaties niet bewijsbaar) vangt aan met:

1. *Upko N. Huninga.*

Uit zijn huwelijk 2 (volgens Hommes) of 3 (volgens Van Rhemen) kinderen:

1. *Hemmo,* volgt 11. 1.
2. *Hayo,* volgt II. 2.
3. dochter (v. Rh.), tr. *Ayolt Gockinga.*

Alvorens de van *Hemmo* afstammende tak te behandelen, wordt vervolgd met:

II. 2. *Hayo Upkes Huninga.*

Volgens door Hommes gebruikte 17de-eeuwse stukken, waaraan hij ook de andere gegevens betreffende de eerste zes (zeven) generaties ontleende, proost van het klooster Aduard en vader van *Tjacco Hayens Huninga.* Het klooster Aduard heeft echter nimmer proosten gekend. Volgens Van Rhemen was hij gehuwd met een dochter van *Ayolt Weynga;* „quae mortuo fratre ejus haereditatem adepta est post multos conta-

1. H. L. Hommes, Enkele Oldambtster en Stad-Groninger geslachten en hun verwanten in de 17e eeuw, in: De Ned. Leeuw LXXX, 1963, kk. 83-116 en aanvullingen daarop door H. L. Hommes en Ir G. L. Meesters, ibid., kk. 413-417, i.h.b. § 7 *Huninga van Oostwold* en van H. L. Hommes in: De Ned. Leeuw LXXXII, 1965, k. 61.

1a. RA Gelderland, Genealogieën Van Rhemen, H pp. 726728.

1b. Oratio funebris in honorem Eggrici Eggaei Phebens .. defuncti Anno M.D.C.XV die XII. Novemb. a Ioh. Huninga Ostvvoldano, Groningen 1616, p. 3.

tiones cum *Doede Tiddinga* fratris tutore". Hij stelde zich met zijn zwager *Ayolt Gockinga* tegen de Friezen, raakte daarom aanvankelijk zijn goederen kwijt totdat het na vijf jaren vrede werd. Daarna begaf hij zich weer met zijn schoonvader en *Eppo Gockinga* in de oorlog met behulp van *Tjaard, Tiacke, Eltke* en *Wybke Huninga* (1435). Zij gingen een verbond aan met Groningen en verdreven hun vijanden uit het land. Tot zover Van Rhemen.

Volgens getuigenverklaringen van bejaarde personen op 21 juli 1487 behoorde destijds, (ca. 50 jaren geleden) het gericht te Fimel (bij Termunten) aan *Hayo Eppens* en Olde *Nanke* en dat te Lutke Termunten aan *Hayo* en *Eppo Ubkens* 1c. Is *Hayo Upkes* mogelijk dezelfde ?

Dezelfde getuigen verhalen hoe *Ailcko Houwerda,* zoon van *Menno Ebensxoon,* met hulp van de Oostfries Keno ten Broeck sommige hoofdelingen uit het land verdreef en hun land en heerlijkheid had ontnomen. De eveneens Oostfriese Focke Ukena bracht de ballingen weer in het land en hielp ieder weer aan zijn aandeel in de bediening van de rechtsstoel. Houwerda riep toen de Hamburgers te hulp en bracht de andere hoofdelingen ten onder of verdreef ze. Tegen al deze gewelddadigheden riep men. aldus de getuigenverklaring, de stad Groningen te hulp. De terugkeer der ballingen zal gevolgd zijn op de slag bij Oterdum (1427), terwijl het ingrijpen van Groningen na het te hulp roepen der Hamburgers door Houwerda in 1438 plaats vond 1c.

Zonder twijfel staat het door Van Rhemen vermelde hiermee in verband, al is het vreemd dat Van Rhemen *Hayo Huninga* stelt aan de zijde van de met de *Houwerda's* verbonden *Gockinga's*. Verder is over hem niets bekend.

Hij zou de vader zijn van:

Tjacco Hayens Huninga, over wie evenmin iets bekend is.

11. 1. *Hemmo Upkes Huninga,* vermeld 1391 en 1420. Hij zal bedoeld zijn met *Hemmo Huyninga* te Oostwold, genoemd in 1391 en 1402 [2]. Volgens Doys was hij gehuwd met *Ideke,* dochter van *Menno Houwerda te* Termunten (vermeld 1398-1428) [2a]; Van Rhemen noemt haar echter de vrouw van zijn gelijknamige kleinzoon.

Volgens Van Rhemen had hij twee zoons:

Upko, volgt III. 1.

Sybke, volgt 111. 2.

Wij vervolgen eerst met laatstgenoemde:

III. 2. *Sybke Hemmens Huninga.*

Over hem is niets anders bekend dan dat Van Rhemen hem de vader noemt van:

Tiaert en *Eltke Huninga,* de onder 11. 2 als met *Hayo Upkes Huninga* (hun oudoom !) verbondenen.

111. 1. *Upko Hemmens Huninga,* vermeld 1398 (?) tr. N. *Poptada.*

Van Rhemen noemt hem hoofdeling te Oostwold in

1c. GA Groningen, Reg. Feith 1487/7; samengevat weergegeven door A. S. de Blécourt, Oldambt en Ommelanden, Assen 1935, pp. *324-326.* Voor de gebeurtenissen rond de verwerving van de heerlijke rechten in het Oldambt door de stad Groningen en de strijd met de *Gockinga's* en *Houwerda's:* dit werk, i.h.b. pp. 921100 en 138-139.

2. G. A. Stratingh en C. A. Venema, De Dollard, Groningen 1855, pp. 304-308 en 309-312 (waarin afgedrukt overeenkomsten uit 1391 en 1420); de overeenkomst uit 1391 ook in P. J. Blok e.a., Oorkondenboek van Groningen en Drenthe, deel 11, Groningen 1899, nr. 814; zie ook § 111 noot 60.

2a. Gerlach Doys, Libri quattuor continentes deductiones genealogicas variarum familiarum nobilium (Hs., Prov. Bibl. Friesland, Leeuwarden), 11, p. 420 (i.v. Houwerda).

1398 *(zijn* vader leefde echter in 1420 nog; mogelijk had *Upko* reeds goederen van zijn moeder geërfd). Hommes noemt als zijn vrouw een *Poptuda.*

Kinderen volgens Van Rhemen:

1. *Hemmo,* volgt IV.

2. *Tiacke,* volgens Van Rhemen proost te Loppersum.

Een *Tiacko* (*Upkens Huninga),* proost van Loppersum, is niet bekend, wel een provisie van Paus Martinus 'V dd. 18 juni 1425 voor *Dacho,* pastoor te Midwolda, met de proostdij van Loppersum 'waarvan zich na het overlijden van de vorige proost een leek, Jacob Beyer, had meester gemaakt 2b. Voor *Dacho,* een in Groningen geheel onbekende' naam, kan mogelijk *Tiacko* gelezen worden.

Betrokkene heeft zijn rechten op de proostdij blijkbaar niet geldend kunnen maken: nog in 1428 is Beyer proost te Loppersum.

3. *Wypke.*

Tiacke en *Wypke Huninga* steunden in 1435 *Hayo Upkes Huninga* (hun oudoom). *Huninga* noemt in de reeds aangehaalde Oratio funebris als „agnatus" de monnik *Wibeco Huninga.*

IV. *Hemmo Upkes Huninga,* vermeld 1441, 1454, tr. *Ideke Houwerda.* dochter van *Menno Houwerda:* en/of tr. *Gedeke Weynga.*

Als volmacht van Oostwold komt in een dijkbrief van het Oldambt van 16 februari 1441 voor *Hemme Ubekens* 3. Als *Hemmo Ubeken* compareert hij als volmacht voor het Oldambt 20 mei 1454 4. De Oratio die de betrokken overeenkomst aanhaalt noemt hem *Hemmo Huninga* 1b, terwijl met hem dan voorkomen o.m. *Ailco Weynga, Febo* en *Tyacko Poptada* en *Dodo Tiddinga.* In 1441 worden genoemd o.m. *Remko Gogkynghen* (= *Gockinga*) *te* Noordbroek. *Ebele Huwerdes* (= Houwerda ?; elders werd Luwerdes *gelezen* 5) *te* Meeden, *Ailke Ungyngha* (= *Weynga*) te Eexta. *Ype Kampinga* (= *Camminga* ?) te Scheemda en *Tyacke Popta* (= *Poptada) te* Scheemda.

In het midden van de 15de eeuw blijken de *Huninga's,* evenals' reeds ca. 1400, dus gegoed te zijn in Oostwold.

Van Rhemen haalt eveneens de vermelding uit 1454 aan en zegt dat *Hemmo* toen hielp een dijk door de Dollard te leggen — daarmee doelend op de dijk die in dat jaar gelegd werd tussen Palmar en Finsterwolde. In de overeenkomst die 20 mei 1454 werd gesloten tussen de stad Groningen en de Ommelanden aan de ene en het Oldambt aan de andere kant tot het maken en onderhouden van de Reiderlander dijken tussen Palmar en Finsterwolde komen de in de Oratio genoemde personen voor als *Aylcko Wwnaen, Febo Ponten, Dodo Tiddinga* en *Tyacko Popten* 4.

Volgens Van Rhemen 6 huwde hij met *Ideke,* dochter van de van 1398 tot 1428 vermelde *Menno Houwerda* en dan broer van de onder 11. 2 genoemde *Ailcko Houwerda.* Hommes daarentegen noemt als zijn vrouw *Gedeke Weynga.* Mogelijk is *Hemmo* tweemaal gehuwd geweest.

Onder II. 1 werd reeds vermeld dat Doys *Ideke Houwerda* gehuwd vermeldt met *Hemmo's* gelijknamige grootvader, hetgeen ons op chronologische bezwaren lijkt te stuiten.

Bekend is slechts één kind. Wellicht is daarbuiten een nakomeling *Menne* te Borgsweer (zie § XX).

Kind:

Eppo, volgt V.

3. GAG, Reg. Feith 1441/6; gedrukt in G. A. Stratingh en C. A. Venema, op. cit., pp. 324-326.

4. GAG, Reg. Feith 1454/5; gedrukt als voren, pp. 330-331.

5. G. A. Stratingh en C. A. Venema, op. cit., p. 325.

6. Als onder la en ibid., H p. 690 (i.v. Houwerda).

V. *Eppo Hemtnens* Huninga, vermeld 1488, † in 1505, tr. *Fosseta Mensenborch.*

Bij mandaat van 30 juni 1488 wordt met anderen (o.w. ***Luwert*** *Tiddinga te* Midwolda) door de stad ***Gro***ningen tot betaling van een „restant" genaamd ***Eppe Hemmens*** 6a. Verder is hij oorkondelijk niet aangetroffen.

Van Rhemea noemt zijn vrouw niet, blijkens de door Hommes gebruikte bron was hij gehuwd met ***Fosseta*** *Mensenborch. Zij zal* verwant zijn geweest aan de door *Huninga* in de Oratio genoemde broers Nomno, proost te Weener, en Occo, priester te Termunten 1b. „Heer Nonno provest tho Weener tho Wynschoten geboren", zoals in 1564 vermeld wordt 6b, komt 2 november 1476 als Nomno ***Folperti*** de Winschoten, proost en cureet in Hatzum en Weener, voor. Hij schenkt dan aan het klooster te Ter Apel voor zijn zieleheil en dat van zijn ouders ***Folpertus*** en ***Dyure*** een jaarlijkse rente uit land 6c. De betaling van deze rente wordt regelmatig verantwoord in de rekeningen van dit klooster, helaas zonder dat aangegeven is door wie deze werd voldaan. De betaling is geboekt vanaf 1506, zodat Nomno kort voordien zal zijn overledenec. Ocko *Mensenborch* overleed als pastoor te Groot Termunten in 1500 6d.

Wederom volgens Van Rhemen bracht ***Eppo*** een huwelijk tot stand tussen zijn zoon en de enige dochter van ***Doedo*** Tiddinga. en maakte daardoor 'vrede, nadat over ***Doedo's*** voogdij jarenlang strijd was geweest. Kort daarop werd hij, volgens dezelfde bron, gevangen genomen door graaf Gerhard van Oldenburg. Eerst na lange tijd werd hij op een groot rantsoen uit gevangenschap ontslagen en stierf hij in 1505. Wat hem betrok bij een oorlog met Gerhard van Oldenburg (die echter reeds in 1483 door zijn zoon Johan als graaf werd opgevolgd, maar eerst in 1500 stierf), is onbekend.

Zoon:

Aylcko, volgt VI.

VI. *Aylcko Eppens* Huninga, † in 1494, tr. in 1493/4 *Ebbe Tiddinga,* dochter van *Doedo Tiddinga.*

Door Van Rhemen wordt hij „enige hoofdeling" te Oostwold genoemd. De benaming „hoofdeling" kan echter niet juist zijn omdat de daarvoor noodzakelijke eigendom van heerlijke rechten — in casu althans een deel in het oorspronkelijk ommegaande rechterschap — ontbrak in het Oldambt. De stad Groningen oefende de heerlijke rechten uit. De familieoverlevering die de bron voor alle mededelingen van Van Rhemen zal zijn geweest, zal danwel niet op de hoogte zijn geweest van de juiste verhoudingen danwel ***AyZcko's*** ongetwijfeld onbetwiste leidende sociale positie ter plaatse aldus tot uitdrukking hebben willen brengen.

Hij huwde met *Ebbe,* „enige erfdochter" van ***Doedo Tiddinga,*** als reeds onder V aangegeven en overleed na een huwelijk van een half jaar in 1494. De alliantie ***Huninga-Tiddinga*** wordt bevestigd door kwartieren van zijn kleinzoon en diens kinderen.

Zoon:

Aylcko, volgt VII.

VII. *Aylcko Aylckens,* steeds *Aylcko Eppens,* Huninga, geb. (posthuum) 1494, † in januari 1567: tr. le *Theda Ewens,* dochter van *Tiddo Ewens* (bijgenaamd *de Lange),* hoofdeling te Siddeburen: tr. 2e N., dochter van N. *Bunninga* en N. *Gockinga.*

6a. GAG, inv. voor Reductie rood (vRr) 1103, Hs. in fo. 161-2, p. 415 vo.

6b. GAG. Reg. Feith 1588/64, lees 1488 (vgl. § 1, noot 3).

6c. GAG, Arch. Klooster Ter Apel, inv. 47, reg. 39 resp. inv. 4 1, p. 45, en 4 11, p. 28.

6d. H. Reimers, Friesische Papsturkunden aus dem Vatikanischen Archive zu Rom, Leeuwarden 1908, nr. LI.

Volgens Van Rhemen werd hij in 1494 geboren; hij noemt hem hoofdeling te Oostwold en Leermens, hetgeen ten aanzien van Oostwold — wij merkten het reeds op — met juist is. Wel kan hij heerlijke rechten te Leermens hebben uitgeoefend, die dan moeten hebben toebehoord aan zijn eerste 'vrouw. De inhoudelijke vermelding ten aanzien van Leermens wordt — mogelijk — ondersteund door de vermelding van ***Johan Huninga*** (zijn kleinzoon) dat ***AyZcko*** gehuwd was met *Theda,* dochter van ***Tiddo*** *Ewens de Lange,* hoofdeling te Siddeburen, wiens broer ***Focko Ewens*** in 1515 als hoofdeling te Leermens vermeld wordt 1b, 7.

AyZcko wordt steeds als ***AyZcko Eppens*** vermeld, dus met voornaam en patroniem van zijn vader na wiens dood hij werd geboren. Destijds heeft dit aanleiding gegeven in de vader en de zoon dezelfde persoon te zien.

Hij woonde te Oostwold. Een landregister, opgesteld ca. 1530(?), noemt ***Aylke Eppes Hermans*** (= ***Hemmens ?)*** „in Oestwolt" met 21 grazen land te Baamsum onder Termunten 8. In 1532(?) bezit hij 15 grazen land te Reide9. Op 1 september 1548 worden vele eigenaren van land bij de dijken onder Fimel en Zwaag bij Termunten, waaronder ***Aeylko Eppens 'te*** Oostwold en ***Focke Mennens 'te*** Borgsweer, door Burgemeesters en Raad van Groningen aangeschreven om over het dijkonderhoud te spreken; zo ook ***Walrick .Nantkes*** te Borgsweer 10. ***Aeylko Eppens,*** „***Bauke Eppens*** 'van wegen sins susters", ***Focke Mennes voor*** zich en wegens de kinderen van ***Febo Aelts*** „verlaten" daarop het land (dwz. abandonneren het), blijkens een overzicht dd. 27 mei 1549 van Menno Houwerda 10, die 3 april 1565 verklaart het overzicht op 27 mei 1549 opgesteld te hebben 10. De stad Groningen nam ten behoeve 'van het onderhoud der Eems- en Dollarddijken bezit van het land. ***AyZcko's*** eigendommen lagen aan weerszijden van de westelijke Dollard-boezem. Van Rhemen weet te melden dat bij de inloop van de Dollard in 1507 hij grote schade leed en „Hueninga-Heerd van Woldendorp tot Oostwolde toe meest verdronken" werd. Voorts vermeldt hij dat graaf Enno van Oostfriesland in 1534 „Huninga-borch" verbrandde „soo dat ***Ailko*** selfs ter nauwer noot daer wt quam". Waar deze borg stond is niet aangegeven. De *Huninga's* hadden een borg te Oostwold waarvan de plaats altijd bekend is geweest, doch ook één te Woldendorp, waarvan de borgstede eerst onlangs is vastgesteld 11.

AyZcko Eppens en Hero Eggens stellen 19 mei 1554 tegen de schatbeurders van Oostwold dat de meiers van Ekamp geen schatting behoeven te betalen; Burgemeesters en Raad van Groningen stellen hen in het ongelijk 12. Op 21 januari 1557 en wederom 19 juni 1557 procedeert Aytzo Foppens in appèl tegen ***AyZcko Eppens*** over land 12a, zonder dat verdere bijzonderheden blijken. Op 27 januari 1560 wordt ***AyZcko Eppens*** op getuigenis van Wypku Johans en Tyako Aylckens be-

7. Over het geslacht ***Ewens: 0.*** D. J. Roemeling. De afstamming van het geslacht Ewens te Leermens, in Gruoninga, jrg. 12, 1966, pp. 55-60, waar de naam van de vrouw van ***AyZcko Huninga, Theda,*** dochter van ***Tiddo Ewens,*** nog niet vermeld wordt.

8. RA Groningen, Arch. Termunterzijlvest, inv. ll.

9. GAG, inv. vRr 1381, Hs. in fo. 159, p. 129; datering onzeker; in dorso met latere hand (Feith ?) „1551", doch duidelijk eerder, zoals blijkt uit vergelijking met ibid., p. 128 (eveneens in dorso met jaartal 1551): p. 129 noemt bv. nog „de zusters" te Reide, die ca. 1534 hun klooster moesten opgeven.
P. 128 noemt ***AyZcko*** *Eppens* als eigenaar van land tussen Reide en Dallingeweer. P. 129 is door ons gedateerd 1532 ?, omdat het stuk mede een notitie bevat over het leggen in dat jaar van een zomerdijk bij Reide en de lijst van eigenaren mogelijk diende ter bepaling van hun aandeel in de kosten.

10. GAG, inv. vRr 1381, Hs. in fo. 159, pp. 93 en 98vo., resp. inv. vRr 1387, Hs. a.v., p. 134.

11. Mededeling van Ing. B. Hazelhoff te Leens (Gr.).

12. GAG, Rechterlijke archieven (RA) 111 a 1.

12a. GAG, R A 111 a 1, pp. 356, 390, 506, 802 en 926.

genadigd en uit de gevangenis ontslagen mits hij een borg stelt voor de aan Johan Wypkens vervallen breuk [12a]. Op 14 juni 1564 wordt ***Aylcko*** in een zaak, door Frans Ockens als appelant aangespannen, gelast de grootte van het (betwiste ?) land te bewijzen [12a]. Frans Ockens treedt 26 mei 1565 — dan mede namens Poppo Hummens, Tako Tonckens en Bunno Herens als eigenerfden te Oostwold — weer op tegen ***Aylcko Eppens*** die dan wordt opgedragen geen land te (ver)graven totdat daarvan bezichtiging heeft plaatsgevonden [12a]. Als kerkvoogd te Oostwold komt hij in hetzelfde jaar voor [13]. Hij stierf volgens Van Rhemen in januari 1567 [1b]. Land te Oostwold, grenzende aan o.m. *Ailko* ***Eppens'*** erfgenamen, wordt vermeld 11 mei 1583 [14]. Burgemeesters en Raad van Groningen spreken 16 maart 1585 uit dat „de kerckvoegeden to Oestwolt sullen de landthuren / onder Foppo Galtkens / moegen arresteren bes se vanwegen het strafh(ue)s van *Aylco* ***Eppens*** gecontenteert" [14a].

Vermeld werd reeds, zijn huwelijk met *Theda,* dochter van Tiddo ***Ewens,*** hoofdeling te Siddeburen. Wederom volgens zijn kleinzoon ***Johan*** *Huninga* waren dochters uit dit huwelijk gehuwd met ***Luwert Tiddinga*** (zie § 1 gen. IV) en ***Jacob Engelken.*** Bij de behandeling der *Tiddinga's* werd reeds gesteld dat ***Luwert*** Tiddinga mogelijk ca. 1500/10 werd geboren; voor zijn vrouw zal ca. 1520 als tijd van geboorte kunnea worden aangehouden. Ook de man van haar zuster was blijkbaar vrij veel ouder dan zijn vrouw: ***Jacob*** *Engelken* werd 3 juli 1516 als juridisch student te Keulen ingeschreven en is in 1563 60 jaren oud [15].

Volgens Van Rhemen was ***Aylcko*** *Huninga* vader van twee zoons, te weten ***Lupke,*** geboren in 1517, en *Eppo,* geboren in 1560. Het geboortejaar van laatstgenoemde — chronologisch zeer wel mogelijk want hij stierf eerst in 1637 — impliceert dat hij uit een ander huwelijk van ***Aylcko*** is geboren. Hierop wijzen ook Eppo's kwartieren :

Huninga ***x*** Tiddinga en ***Bunninga x*** *Gockinga*

Deze kwartieren (zie later), ook voorkomende bij vier (!) zoons van ***Eppo,*** bevestigen feitelijk ook de vermelding van Van Rhemen dat ***Eppo*** een kleinzoon was van *Aylcko Huninga* en ***Ebbe*** *Tiddinga* en niet een zoon, zoals Hommes aangaf.

Eppo's moeder moet volgens deze kwartieren een *Bunninga* zijn ***geweest ex*** matre ***Gockinga.*** Over haar en haar familie is verder niets bekend. Zij zal echter verwant zijn geweest aan ***Sebo Bunninga*** (zie § 111). De voornaam ***Sebo*** bij de *Huninga's* kan aan de *Bunninga's* ontleend zijn.

Uit het eerste huwelijk:

1. Lupko, volgt VIII. 1.

2. dochter, tr. ***Luwett Tiddinga*** (zie § 1).

3. *Lubbe, † vóór 1564,* tr. *Jacob Engelken,* geb. ca. *1503,* richter en gezworen schrijver van het Oldambt, kerkvoogd te Winschoten, † na 7 juli 1574.

Jacob *Engelken* (broer van Johan, die onder VIII. 2 ter sprake zal komen) komt vanaf 1538 tot 1559 als richter [16] en van 1543 tot 1560 ***als*** gezworen schrijver van het Oldambt voor [17]. Op 6 augustus 1558 [18] en in 1566 [18] wordt hij als kerkvoogd te Winschoten vermeld. Hij is nog in leven 7 juli 1574 en komt dan als gewezen richter voor [19].

Hij en zijn vrouw ***Lubbe*** [20] hadden vijf kinderen van wie de zoon ***Boelo*** in 1564 reeds mondig was en de jongste dochter ***Etke*** in 1573 nog oagehuwd. Deze kinderen zullen in de periode 1540-1555 zijn geboren. Het betreft:

a. *Boelo,* bewoonde vanaf 1564 een door zijn moeder nagelaten heerd tot zijn dood [20]. Waarschijnlijk is hij omstreeks 1564 gehuwd met ***Hayke,*** die 26 januari 1571 [21] als zijn vrouw en 16 januari 1573 [20] als zijn weduwe voorkomt. Voorstanders over hun kinderen zijn in 1571 Memmo Hayens, Luert Sebens (nb. Bunninga) en Luppe Hermans [21].

b. ***Lauwe,*** † vóór 20 december 1572 met nalating van kinderen, over wie Tyacko Wypkens voormond is.

c. *Focke* (mogelijk ***Foske*** ?), † vóór 20 december 1572 met nalating van kinderen, van wie voormond is Poppo Tyabkens.

d. ***Hayka,*** tr. ***Luwart Egberts*** [20], waarvan een zoon ***Egbert*** *Luwerts,* die 33 jaren oud te Noordbroek op 14 januari 1603 overleed [22] en dus in 1569 werd geboren.

e. ***Etks,*** in 1573 nog niet uitgeboedeld en ongehuwd [20].

Uit het tweede huwelijk:

4. *Eppo,* volgt VIII. 2.

Tak te Winschoten

VIII. 1. *Lupko Aylckens Huninga,* geb. in 1517, † tussen 28 juni 1581 en 8 oktober 1590; tr. le N. *Sebens Bunninga,* dochter van *Sebo Bunninga* en N. *Tiddinga;* tr. 2e N. N.

Lupko zal zijn genoemd naar ***Lupko*** Ewens, grootvader van zijn moeder. Van Rhemen noemt 1517 als zijn geboortejaar en hem als hoofdeling te Oostwold [1b] (over deze qualificatie zie hiervoor). Volgens dezelfde maakte *Lupko* veertiea jaren lang de oorlogen in Saksen en Gelderland mee (de laatste eindigde in 1543, zodat ***Lupko*** wel jong ten strijde moet zijn getrokken, wellicht als schildknaap ?).

In 1546 wordt te Winschoten genoemd ***Lupko*** *Aylkens* wegens ***Walrich Wabbens*** land, en dezelfde „up ***Seebe*** *Walrich's* heert wonende" [23]. Als ***Lypke Ayckens*** komt hij in 1571 (met o.m. *Jacobus Engelkens* en ***Tyacke Doens)*** voor [24]. ***Lupko Aylckes*** treedt 28 juni 1581 op als volmacht van Winschoten [25]. In 1553 is sprake van ***Lupko*** *Aylkens'* ***sate*** te Winschoten [25a]. Op 13 januari 1570 eisen „Bonno ende Memmo Hayens, gebroederen, eens-, hoer beclagende up ende tegens ***Lupke Ailckens,*** anderdeels, ende dat van wegen hoere huesfrn (n ?) om een arfscheydinge der selven salige moeders nagelaten goederen" nakoming van de scheidbrief dd. 20 juni 1560 [25b] (Memmo Hayens is de in 1571 genoemde voormond over de kinderen van ***Boel*** *Jacobs,* zoon van ***Jacob*** *Engelkens* en ***Lubbe*** *Huninga* [21]).

In 1556 wordt een ***Luppo*** *Aeylkens* ***als*** meier van land te Woldendorp van het Grijzemonnikenklooster genoemd [25c]. Een ***Luppo*** *Aylckens* wordt 9 juli 1576 „vrij

13. GAG. Rekening der stad Groningen 1565, post mandaten, afgerekend 31 december 1565.

14. RAG, Huisarch. Farmsum, reg. 553.

14a. GAG, RA 111 a 4p. 331.

15. H. Keussen, Die Matrikel der Universität Köln, 11, p. 766, resp. GAG, Reg. Feith 1567/68, inv. vRr 712.

16. GAG, Reg. Feith 1538/8; GAG, Arch. Klooster Ter Apel, inv. 34, reg. 208 (dd. 6 oktober 1539); RAG, Reg. Feith 1559/93, lade 131 (dd. 23 september 1559).

17. GAG, Rekening der stad Groningen 1542-1543, post kleding dd. 5 mei 1543: idem, 1559-1560, post mandaten dd. 28 februari ***1560.***

18. GAG, Arch. Klooster Ter Apel, inv. 38, reg. 251. resp. GAG, Rekening der Stad Groningen 1566, post mandaten.

19. GAG, inv. vRr 965.

20. GAG, RA 111 ex 2, 16 januari 1573 appèl van een sententie van de drost van het Oldambt dd. 20 december 1572; vgl. De Blécourt, op. cit., pp. 353-355.

21. GAG, RA 111 ex 2: uitspraak in appèl van een doem dd. 28 december 1570.

22. A. Pathuis, Groninger gedenkwaardigheden (te citeren : Pathuis), Assen/Amsterdam 1977, nr. 2894.

23. GAG, inv. vRr 1103, Hs. in fo. 161, 2e stuk, pp. 375 en 382vo.; vgl. § 111 (*Bunninga*).

24. 0. D. J. Roemeling, De Hoogstaangeslagenen in het Oldambt in 1571, in: Gruoninga, jrg. 10, 1964, pp. 59-61.

25. GAG, RA 111 c, p. 339vo.

gekant sijn anpart belangende — contra — de gewesenen edder olde kerkckvoegeden in d'Schemda" [25d]. Op 24 mei 1577 procedeert ***Luppo Aylckens*** tegen Egge Sypkens [25d], terwijl ***Luppo Aylckens 28*** juni 1577 in een appèlzaak — zonder bijzonderheden — wordt vermeld [25d]. Het is echter de vraag of ***Lupko Aylckens*** en Luppo ***Aylckens*** dezelfde persoon zijn.

Op 8 oktober 1590 wordt in het proces tussen Johan Suringh en *Sebe* ***Lupkens*** gevonnist dat Suringh zal moeten spreken op de nagelaten en nog resterende goederen van wijlen ***Lupke Aylckens*** „der wijlen Sebe voerscr. sich des saligen vaders goederen neett en bekroent anders dan he bij desselfs leven de angecofft daer voer oeck rentebreven, in den koopbrief benoempt up sich genoemen" [25e], terwijl 6 november 1591 wordt uitgesproken dat „Sebe Lupkens sal van sijn egen en van sijn s. vaders broecke componeren" [25e].

Lupke Aylckens moet (tenminste) twee maal gehuwd zijn geweest. Zijn eerste huwelijk moet reeds voor 1546 zijn gesloten. Wanneer in 1564 wordt gerefereerd aan een door hem op 27 augustus 1554 afgelegde getuigenverklaring [25], wordt „*Luerth* ***Sebens Lupken*** zwager" genoemd [25f]. In 1546 blijkt ***Lupke*** — zoals hiervoor reeds vermeld — te wonen op de heerd van Seebe Walrichs, die in een ander stuk doch in dezelfde context de heerd van Walrich Wabbens wordt genoemd [23]. *Sebe Walrichs* ***was*** naar alle waarschijnlijkheid de vader van ***Luert Sebens*** (*Bunninga*) (zie § 111); ***Lupke's*** zoon *Sebo* zal naar deze genoemd zijn geweest. ***Luwert Sebens*** stelt zich 14 december 1571 borg voor zijn neef ***Sebo Lupkens*** (zie hierna), terwijl 20 maart 1613 de vrouw van ***Ipo Wildrix, Ennecke Bauckens,*** dochter wordt genoemd van een volle nicht van ***Sebo Lupkens*** (zie hierna). ***Ennecke's*** moeder was een dochter van de reeds genoemde ***Luwert Sebens.*** De relatie is daarmee wel duidelijk: ***Lupko Aylckens was*** een zwager van ***Luwert*** Sebens, woont in 1546 op de boerderij van ***Sebo*** *Walderichs* (eerder toebehorende aan ***Walrich Wabbens)*** ; de naam ***Sebo*** zal uit de familie van *Luwert* ***Sebens*** komen. De „zwager"-relatie was inderdaad die tussen schoonbroers (en niet in de zin van schoonzoon), omdat de zoon van ***Lupko*** en de dochter van ***Luwert*** volle neef en nicht blijken.

Wanneer ***Lupke*** reeds in 1546 gehuwd blijkt, kan zijn vrouw onmogelijk de moeder zijn van de kinderen van ***Lupko Aylckens,*** over wie ***Eppo Aylckens 21*** mei 1603 voormond wordt [26]. Bij de beschrijving van de schulden van ***Sybelke Lupkens*** en zijn vrouw ***Hiske*** pretendeert ***Eppo Aylckens te*** Woldendorp als voormond over „sijnes ***Sybelken*** onnoesel broeder" („sijnes" refereert aan ***Sybelke,*** niet aan ***Eppo)*** een vordering te hebben [27]. ***Sybelke Lupkens*** komt — evenals zijn zoon en een zoon van een broer — later voor als *Huninga.* Het lijdt daarom geen twijfel in zijn vader de (veel oudere) broer te zien van ***Eppo Aylckens*** *Huninga,* die — in tegenstelling tot ***Lupko*** — wel met de naam *Huninga* voorkomt. Daarbij moet overigens wel worden opgemerkt dat bij ***Eppo*** de naam *Huninga* in de schriftelijke bronnen eerst in 1619 wordt aangetroffen !

Sibelke Lupkens wordt 9 mei 1601 gedaagd door de voorstanders over zijn twee jongste broers en gerechtelijk gelast de scheidbrief uit te voeren [28]. Hij en zijn broers zullen in de periode 1570-1585 zijn geboren. De naam en herkomst van hun moeder hebben wij niet kunnea vaststellen.

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Sebo,*** volgt IX. 1.

2. ***Aise,*** † na 1610, tr. ***Reiner Wibbens,*** † na 1610 (zie bij de broer ***Sebo).***

26. Ibid., p. 397.

27. GAG, RA 111 m 3, 1607; RA 111 1 2, nr. 15, dd. 25 oktober — 27 december 1607.

28. GAG, RA 111 c, p. 339vo.

Uit het tweede huwelijk:

3. ***Sybelko,*** volgt IX. 2.

4. ***Tiddo,*** volgt IX. 3.

5. ***Tammo,*** † ***vóór 7*** oktober 1630.

Tammo ***Lupkens*** komt slechts posthuum voor als broer van ***Sibelko*** en *Tiddo* ***Lupkens*** *Huninga* en overleed, blijkbaar kinderloos,, voor 7 oktober 1630 [29]. Was hij mogelijk de „onnoesel broeder" van ***Sybelko,*** vermeld in 1607, waarover ***Eppo Aylckens (sc.*** *Huninga*) te Woldendorp voormond was [27] ?

6. dochter (?).

Mede-erfgenamen van de hiervoor onder 5 genoemde ***Tammo Lupkens*** waren de broers ***Lupko*** en Seebo ***Willems*** alsmede ***Henrick Dercks.*** De relatie tussen laatstgenoemde en de *Huninga's* blijkt wanneer 9 april 1627 ***Sibelko*** *Huninga* „olde oom" genoemd wordt van *Henrick* [30], wiens ouders ons niet met name bekend zijn. Waarschijnlijk was zijn vader of moeder een broer of zuster van voornoemde ***Lupko*** en ***Seebo.***

Lupko *Willems* ***was*** voormond over de kinderen van ***Tiddo Lupkens*** (IX. 3) na het hertrouwen van diens weduwe en komt 28 juni 1622 voor in het gericht Bellingwolde, alsmede aldaar 27 mei 1630 met zijn broer ***Ceebo*** *Willems* [31].

Hun vader cf hun moeder moet een *Huninga* zijn geweest, waarschijnlijk hun moeder (omdat de nakomelingen, waaronder ***Lupko's*** zoon zich niet *Huninga* noemen); als gestudeerde (jurist) zou zeker deze niet hebben nagelaten te refereren aan een agnatische verwantschap met de veel aanzienlijker afstammelingen van een broer van zijn overgrootvader (zie VIII. 2 en vlgg.).

In hoeverre het 1/5 aandeel in de nalatenschap van *Tammo* ***Lupkens een*** aanwijzing vormt, is de vraag. Zou *Tammo* slechts twee broers ***(Sybelko*** en *Tiddo*) en een zuster (de moeder van ***Lupko*** en ***Seebo*** *Willems*) hebben gehad, dan had de staak van ***Lupko*** *Willems* ***c.s.*** volgens landrecht inderdaad slechts recht op 1/5 in de boedel (en *Tammo's* broers, elk op 2/5).

7(?). ***Sybe,*** † na 3 december 1642.

8(?). ***Hapko,*** † na 3 december 1642.

Wanneer Nonano ***Ayckens,*** zoon van ***Aycko*** *Hayens* en *Nomne,* die eerder gehuwd was met *Tiddo* ***Lupkens*** *Huninga,* op ***3*** december 1642 huwelijksvoorwaarden aangaat, verschijnen aan zijn zijde naast ***Luppo*** *Huninga* als broer (in feite: halfbroer) de broers ***Sybe*** en ***Hapko Lupkes*** als ooms, alsmede ***Haycko*** *Menses,* ***Wilhelmus Lupkens*** en ***Henrick Dercks als*** neven [32].

Vast staat dat ***Sybe*** en ***Hapko*** geen broers waren van ***Aycko*** *Hayens* ***(deze*** had alleen een broer Peyo ***33;*** zusters had hij ook niet, zodat zij ook zijn zwagers, niet geweest kunnen zijn). In theorie kunnen zij zijn halfbroers zijn geweest, ofwel broers of zwagers, van Nomne wier afkomst ons onbekend is gebleven.

Men kan echter ook veronderstellen dat zij broers waren van ***Tiddo Lupkens*** *Huninga,* volle ooms dus van een halfbroer van de bruidegom (ook volle neven van diens halfbroer paraisseren hier als „neven").

Zeker is dat *Sybelko* ***Lupkens*** in 1601 nog twee onmondige broers heeft [28], terwijl zijn broer Tiddo in 1598 reeds mondig is. Zo Tammo één van deze onmondige broers is geweest, moet er in ieder geval nog een broer zijn geweest. Wellicht waren ook ***Sybe*** en ***Hapko*** bedoeld in 1601. Zo dit laatste het geval is geweest, waren

29. GAG, RA 111 m 3.

30. RAG, RA V dd 3.

31. GAG, inv. na Reductie rood (nRr) 372, rekeningen Heerlijkheid Westerwolde.

32. RAG, RA V dd. 5.

33. RAG, RA V dd 2, 23 oktober 1619.

er dus (uit het tweede huwelijk van ***Lupko Aylckens) zes*** kinderen waarvan ***Tummo vóór 1630*** kinderloos stierf. Zijn nalatenschap kan dan door vijf staken zijn verdeeld waarbij aan de staak van zijn enige zuster (zie 6) „broederpart" kan zijn toegestaan geweest.

Overigens lijken de kinderen uit de twee huwelijken van ***Lupko Aylckens*** generlei relatie met elkaar onderhouden te hebben.

Hoewel wij niet aannemen dat ***Lupko*** en Sebo ***Willems*** in mannelijke lijn afstammen van ***Lupko Aylckens*** (VIII. 1), wordt aan deze staak nog in het kort enige aandacht besteed.

1. 1. ***Lupko Willems,*** tr. ***Ide,*** beiden † na 11 januari 1644, waarvan:

Wilhelmus *Lupkonis,* geb. ca. 1608, † 5 september 1645, tr. (huw. voorw. 11 januari 1644) ***Albertien Memmens,*** weduwe van *Heero Hayckens* (zie § VII; broer van Bauwe Hayckens, zie IX. '7) ; zij hertrouwt (huw. voorw. 23 juni 1648) Johan ***Haickens,*** artilleriemeester van Groningen.

Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden in 1644 zijn aan de zijde van ***Wilhelmus Lupkonis*** aanwezig zijn ouders, ***Albert Jacobs,*** oom, *Wyardt Eppens*, zwager, ***Willem Sebens,*** neef [34]. „De welgel. en der rechten wel ervaerne *Wilhelmus Lupkens*" overlijdt te Winschoten, oud 37 jaren, op 5 september 1645 [35]. Wapens komen op zijn grafzerk niet voor. Hij had geen kinderen.

Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden door zijn weduwe met ***Johan Haickens.*** zooa van *Haicke Hommes* en ***Anna,*** compareren voor haar ***Ubbo en Tammo*** *Memmens,* broers, ***Ubeko*** *Haickens* (§ VI) en *Crijne* ***Jansen,*** zwagers, ***Annstjen*** *Crijnes,* zuster, Ds. *Henricus Siso,* oom, Dr. Tammo *Harckens,* neef, Steven ***Jacobs,*** voormond over haar voorkinderen [36] (geboren uit haas eerste huwelijk).

1. 2. ***Sebo Willems, tr.*** *Ockien,* waarvan:

Willem Sebens (boven genoemd als neef van ***Wilhelmus Lupkonis.*** Wij stelden naar hem en eventuele verdere relaties geen onderzoek in).

1. 3. N.N., waarvan:

Hinrick Dercks.

Deze gaat 9 april 1627 huwelijkvoorwaarden aan met *Eltye Dyuwts.* Zijn ouders zijn reeds overleden: voor hem compareren *Sybelko Huninga* (IX. 2) als „olde oom" en *Feyo Alers* te Blijham [30]. *Eltye* was blijkens een akte dd. 29 mei ***1627*** een van de kinderen van *Dyuwt* ***Sybens*** en *Grete* [37].

Verder onderzoek werd naar hem niet gedaan.

IX. 1. Sebo *Lupkens (Huninga),* vermeld vanaf 1571, † na 27 juni *1613,* tr. *Poppe N.,* † na *12* juli *1612.*

Op ***14*** december 1571 stelt ***Luwert Sebens*** (§ 111) zich borg voor zijn neef ***Sebo*** *Lupkens* [38]. Hij komt daarna voor 16 mei 1585 wanneer Aytze Revnts tenen hem appelleert [39]). Dat hij zich „des saligen "vaders goederen neett en bekroent" [25e], bleek reeds (zie VIII. 1).

Op 1 november 1599 komt ***Sebo Lypkens*** als één van de volmachten van de eigenaren van de Pekela voor [40].

34. RAG, RA V dd. 5. De handtekening van ***Lupko Willems*** onder een kwitantie dd. 6 april 1631 (Statsarchiv Aurich, Rep. 220 f, nr. 168). Voor het geslacht Memmens: H. L. Hommes in: De Ned. Leeuw, jrg. 56, 1938, kk. 396-398.

35. Pathuis, nr. 4162.

36. RAG, RA V dd. 5. Voor het geslacht ***Haickens:*** H. L. Hommes in: De Ned. Leeuw, jrg. 56, kk. 390-394. ***Johan's*** weduwe hertrouwt in 1665 *Laurentius Dillinga,* iur. utr. dr.

37. RAG, RA V dd 3.

38. GAG, RA 111 a 2, p. 212.

39. GAG, RA 111 a 4, p. 367.

40. RAG, Reg. Feith 1599/3, lade 134-135.

In 1589 is ***Sebo Lupkens*** dijkrichter te Winschoten [41], terwijl hij voorts 24 april 1596 vermeld wordt 42.

Op 10 april 1610 gaan ***Sebo Lupkens*** en zijn vrouw ***Poppe een*** landruil aan met *Hendrick* ***Nantkes*** (§ XXII) en ***Anna,*** waarbij borgen voor ***Sebo*** (die tekent ***Sebo Lypkens)*** zijn zijn schoonzoons *Herman Berentz, Waelcko Reiners* en *Claes* ***Nunnes. Sebo*** en zijn vrouw staan af ***15*** akkers in het Winschoteroosteinde met boerenbehuizing in de Ooster- en Westerwippinge, gerekend op 38 deimten (à 52 dlr.) en verwerven land in Dallingeweer en een toegift van 2726 daalder. ***Sebo*** verklaart daarbij dat „salige ***Buntko Wapkens*** arffgn. andeel landes, in den selven heerdt gelegen", zoals de andere akkers, onder het huis beklemd zijn 43.

Mogelijk is dit dezelfde heerd als die waarvan in ***1546*** sprake was — ook deze lag ten oosten van Winschoten — en dan bewoond wordt door ***(Sebo's*** vader) ***Lupko Aylckens en*** dan o.m. „*Walrich* ***Wabbens*** land" genoemd wordt [23]. Wellicht was ***Buntko*** *Wapkens* verwant aan *Walrich Wabbens,* ook ***Wabbekens*** genoemd (broers ?) (zie § 111).

Op 20 maart 1613 spreekt ***Ipe*** *Wilrix* namens zijn vrouw ***(Enneke Bauckens) Hindrick Nantkes*** te Dallingeweer aan over naarkoop van land, door ***Hindrick*** in 1610 gekocht van ***Sebo Lupkens,*** waarover uitspraak van de drost op 30 januari jl., waarvan *Ipo* appelleert.

Zijn, ***Ipo's,*** vrouw is de dochter van een volle nicht van ***Sebo Lupkens*** en diens zuster ***Aise Lupkens,*** gehuwd met ***Reiner Wibbens,*** die ook naarkoop heeft verzocht èn verkregen maar dit volgens *Ipe* heeft misbruikt. Volgens *Nantkes* ***was*** appellants schoonvader *Hilbrant* ***Bauckens*** volledig accoord gegaan met de verkoop. Het appèl wordt afgewezen mits de gedaagde verklaart geen fraude met ***Reiner Wibbens te*** hebben gepleegd; 8 mei 1613 legt *Nantkes* hiertoe de eed af [44].

Enneke Bauckens was een dochter van *Hemme Luwerts,* dochter van ***Luwert Sebens*** (zie § 111).

Wanneer de zoon ***Benno*** in 1612 huwelijksvoorwaarden aangaat, wonen zijn ouders te Westerlee. ***Sebo was ge***huwd met ***Poppe,*** wier afkomst ons onbekend is gebleven. Hij wordt voor het laatst 27 juni 1613 [45], zij 13 juli 1612 [46] genoemd.

Uit dit huwelijk:

1. *Frouwtet,* † na 25 februari *1639,* tr. *Harmen Berents,* † na 10 april 1610.

Frouwtet woont blijkens een akte dd. 17 juli 1630 te Westerlee [47]; zij leent dan 200 Car. gl. aan haar dochter Friese en schoonzoon ***Tiacko*** *Berents* te Meeden, die eerder eveneens te Westerlee wonen, zo 3 mei 1626 [47].

Frouwtet en Harmen *Berents* hadden drie dochters:

a. Friese, tr. (huw. voorw. Westerlee 26 juni) 1625 ***Tiacko*** *Berents.*

Aan haar zijde is bij het aangaan der huwelijksvoorwaarden alleen haar moeder aanwezig [47].

b. ***Bouwe,*** tr. (huw. voorw. Westerlee 9 maart) 1629 ***Berent*** *Brongers.*

Aan haar zijde compareren daarbij haar moeder, Tiacko *Berents,* zwager, *Ettie Gerts,* moei, ***Benno Sebens,*** oom [47].

c. ***Wye,*** tr. (huw. voorw. Westerlee 25 februari) 1639 ***Albert*** *Wessels.*

Nu zijn aanwezig haar moeder ***Frouwtet*** en haar zwagers ***Tiacko*** *Berents* ***en*** *Berent Brongers* [47].

41. RAG, Oud-archief gemeente Winschoten, nr. 87, Reg. Feith 1589/14.

42. GAG, RA 111 a 5x.

43. RAG, RA V dd. 1.

44. GAG, RA 111 a 16.

45. RAG, RA V dd 1.

46. RAG, RA V kk 1.

47. RAG. RA V cc 1.

2. Wye, † na 10 juli 1624, tr. vóór 10 april 1610 *Waelco Reiners,* † na 10 juli 1624.

Samen komen zij voor 27 juni 1613 wanneer zij geld lenen, waarbij *Sebo Lypkens* getuige is [45], en 10 juli *1624* (de man heet dan Waelco *Reentx)* [48].

3. ***Moeder,*** † na ***30*** maart 1612, tr. (huw. voorw. Winschotten 21 juli) 1608 *Claes Nannes,* † na 30 maart 1612.

Uit de akte van huwelijksvoorwaarden blijkt dat de ouders van ***Claes Nannes*** reeds zijn overleden. Aan haar zijde compareren haar ouders *Sebo Lupkens en Poppe,* voorts *Ubbet Mennens, Gerke Wypkens* en ***Johann Engelbertz*** [49]. *Moeder* en haar man worden 30 maart 1612 genoemd [49].

4. ***Benno,*** † na 23 januari 1631, tr. le (huw. voorw. Meeden 12 juli) 1612 ***Thedo Ockens,*** weduwe van *Rimmet Hayens;* tr. 2e (huw. voorw. Westerlee 25 maart) 1629 ***Gepko Johans.***

Benno komt voor het laatst voor 23 januari 1631, wanneer hij en *zijn* tweede vrouw een huls, in gebruik bij *Berent Brongers* (schoonzoon van zijn zuster ***Frouwtet),*** te Westerlee verkopen [47].

Wanneer *Benno Sebens* voor het eerst huwelijksvoorwaarden aangaat, zijn zijn beide ouders, Le Westerlee wonende, aanwezig. De akte is getekend door *Sebo Lupkens, Hayo Haickens* en *Benno Sebens* zelf [46]. ***Theda*** had uit haar eerste huwelijk drie kinderen. Op 26 maart 1623 komen Uwo Rinnolts c.s. als voorstanders daarover voor [50], 8 oktober 1624 *Tyacko Ipens* als voormond en *Frans Jans* als vreemde voogd [46], 13 mei 1625 *Tyacko Ipens* als voormond en *Tammo Luppens* als sibbevoogd over *Eye, Ocko* en *Rimmet,* kinderen van wijlen ***Rimmet Hayen*** [46], *24* juli 1625 Ouwo *Rinnolts weer* als voormond [46], zo ook 28 augustus 1625 met *Tyacko Ipens en Frans Joansen als* medevoorstanders [46].

Benno Sebens komt 2 mei 1625 voor als voormond over de kinderen van wijlen Tammo *Ockens* en *Siwert* [51].

Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden in 1629 zijn aan zijn zijde aanwezig zijn zuster *Froutet* (tekent *Froutet Harmens)* en ***Tiacko Berends*** als „swager" (hier: aangehuwde neef), terwijl voor zijn vrouw verschijnen haar moeder *Sybo* ***Berends*** en oom Ouwe ***Dodes*** [47].

Uit *Benno's* beide huwelijken zijn ons geen kinderen bekend.

Sebo Lupkens noch zijn kinderen komen ooit met de naam ***Huninga*** voor.

IX. 2. ***Sybelko Lupkens Huninga,*** † tussen 9 april 1627 en 28 maart 1634, tr. vóór 5 december 1596 ***Hiske,*** † na 27 december 1607, dochter of kleindochter van ***Tyacko Doedens.***

Reeds vóór 5 december 1596 [52] huwde hij met *Hiske.* Zij wordt eenmaal genoemd dochter van *Tyacko* Dodens, een andere maal diens kleindochter [53]. *Tyacko Doedens was* o.m. in 1566 kerkvoogd te Winschoten [54].

Sybelko Lupkens en zijn vrouw woonden te Winschoten aan het Oosteinde 52. Op 2 februari 1598 dragen zij aandelen in de Pekeldervenen over, „***Hiske*** van hoiren saligen beste vader *Tyacko Doedens"* aangekomen, en — voor wat het andere deel betreft — *Sybelko* en zijn broer *Tiddo, die* mede verkoopt, van hun ouders geërfd [55].

Sybelko was echter ook gegoed aan de overzijde van de Dollard (waar de Huninga's van oudsher ook gegoed waren): op 10 februari 1597 verkoopt hij enig land bij de Ae over de Dollard, geërfd van zijn vader, aan Ludo Ubbens te Oostwold [56]. Aan hem en zijn vrouw wordt 2 mei 1599 land te Midwolderhamrik „verset" door Wipke Udens te Wenigermoor [57], terwijl zij zelf land versetten (met hypotheek belasten) 4 mei 1599 [57]. Van 25 oktober tot 27 december 1607 worden de schulden beschreven van ***Sibelke Lupkens*** te Winschoterkerspel [27]; de rentebrieven te zijnen laste bleven bewaard. Daaronder bevinden zich ook enkele schuldbekentenissen, destijds afgegeven door *Tyacko* ***Dodens*** te Winschoten (diens vrouw komt in deze stukken niet voor) [52].

Inzake beslaglegging op een koe komt ***Sibelke Lupkens*** voor 4 juli 1620 [58].

Op 17 februari 1614 wordt door de Landdag van Stad en Lande „geappoincteerd" *Sybelke Huninga* te Winschoten [59]. Op grond daarvan ontving hij jaarlijks een uitkering van *f* 52, die nog verantwoord wordt in de rekening 1624-1625, echter niet meer in de daaropvolgende [60]. Hij is echter nog in leven 6 april 1627 wanneer ***Sibelke Huninga*** als „olde oom" van ***Hinrick*** *Dercks* aanwezig is bij het opstellen van diens huwelijksvoorwaarden [30]. Hij overleed vóór 28 maart 1634 [61].

De samenstelling van de zojuist genoemde uitkering (tot 1625) van *f* 52 met die van een uitkering, verantwoord in de rekening van 1625-1626 ad *f* 364 aan Juffrouw *Frouwke* ***Huininga*** over een periode van zeven jaren (dus eveneens, *f* 52 per jaar), is onbekend. Zij was gedurende zeven jaren buiten de provincie geweest en daardoor niet in staat de uitkering in deze periode Le ontvangen [62].

Sybelko's vrouw *Hiske* vonden wij na 27 december 1607 met meer genoemd [27]. Uit hun huwelijk is slechts één zoon bekend.

Was *Frouwke* wellicht ***Sybelko's*** tweede vrouw ? Het lost overigens de vraag inzake de jaarlijkse uitkering niet bevredigend op, omdat dan over een aantal jaren dubbel zou zijn ontvangen !

Uit dit huwelijk:

Lupko, † na 28 maart 1634, tr. ***Trijne N.,*** † na 28 maart 1634.

Op 30 november 1630 verkoopt de „erentv. en manhafte" *Lupko* ***Huninga*** een huis met plaats te Winschoten [63]. Naar de handtekening te oordelen is hij dezelfde als *Lupko* ***Huninga,*** gehuwd met ***Trijne,*** die 28 maart 1634 afstand doet van alle akties, die zijn vader, wijlen *Sybelko* ***Huninga,*** „wegen sines sall. broders ***Tammen,*** up ***Eltyo*** *Hayckes* und dessen huisfrowen *Weendele,* und dessen schwager und broder *Lupko* ***Tiddes Huninga*** gehat". Hij belooft wegens de erfenis van zijn oom ***Tammo Huninga*** „up ***Eltyen*** und *Weendele,* ofte desselven schwager und broder *Lupken"* geen aktie in te stellen [61]. Gezien de gebezigde titulatuur moet hij militair zijn geweest (doch hem werd geen adellijke status toegekend).

Verder is over *Lupko* ***Sybelkens Huninga*** en zijn vrouw niets bekend. Evenmin is bekend of zij kinderen hebben gehad.

48. RAG, RA V ee 2.
49. RAG, RA V dd 1.
50. RAG, RA V ee 2.
51. RAG, RA V o 1.
52. GAG, RA 111 m 3.
53. GAG, RA 111 I 2: in 1607 genoemd een verzegeling dd. 1 mei 1566 „holdende over *Tyacko Dodens* vorsz. *Hisken* vader"; GAG, Hs. in fo. 498, losse charters Veenkoloniën: 2 februari 1598 verkoop van een aandeel in het Pekelderveen, „***Hiske*** van hoiren saligen beste vader *Tyacko Doedens"* aangekomen.
54. GAG, Rekening der stad Groningen 1566, post mandaten.
55. Zie noot 53, 2de alinea.
56. RAG, RA V jj 1.
57. RAG, RA V jj 1.
58. GAG, R A III a 20.
59. RAG, Statenarchieven (te citeren: StA) 3, p. 2061.
60. RAG, StA 2322, nog StA 2329, niet meer StA 2331.
61. RAG, RA V dd 4.
62. RAG, StA 2331, p. 473.
63. RAG, RA V dd 3.

IX. 3. *Tiddo Lupkens Huninga,* vermeld 2 februari 1598-14 februari 1613, † vóór 1619, tr. vóór 13 juni 1609 *Nomne N.,* † tussen 15 mei 1637 en 12 april 1640 (hertrouwd vóór 7 juli 1619 met *Aeycko Hayens*).

Tiddo Lupkens wordt voor het eerst genoemd 2 februari 1598 [55] en is dan mondig; hij komt niet met de naam *Huninga* voor, wel zijn kinderen.

Vóór 13 juni 1609 huwt hij met Nomne N. [64]. Op 14 februari 1613 verkopen zij een door hen bewoond huis te Winschoten voor *f* 1.700 [65]. Hij overleed vóór 1619.

Nomne is reeds 7 juli 1619 hertrouwd met ***Aeycko Hayens*** [66], zoon van ***Haeyo Aeyckens*** en Renske [67]. ***Aeycko's*** vader was toen hertrouwd met ***Vree,*** weduwe van *Rener Halsema,* waarvan één kind [68]. ***Aecko Hayens*** en *Nomne* kommen nog voor 15 mei 1637 [69]; zij overleed vóór 12 april 1640 [70].

Uit Nomne's tweede huwelijk werden twee kinderen geboren:

a. ***Nomno Ayckens,*** tr. (huw. voorw. 3 december 1642) ***Menske Tymens,*** dochter van ***Tymen Roelofs*** en ***Reaske (Jans*** volgens een akte dd. 23 september 1654 71). Aan zijn zijde verschijnen als dedingslieden ***Luppo Huninga,*** broer, *Sybe* en ***Hapko Lupkes,*** gebroeders, ooms, ***Haycko Menses, Wilhelmus Lupkes*** en ***Henrick Dercks,*** neven [32].

Nomno was bakker [72]; zijn vrouw overleed na 21 november 1643 [73], doch vóór 9 september 1645 [74]. Hij hertrouwde voor 16 januari 1661 met *Anneke* [75].

b. ***Renske Ayckens,*** tr. (huw. voorw. 23 januari 1643) met ***Jan Jansen,*** pottebakker. Aan haar zijde treden op „de erentv. en manh." ***Lupko Huninga*** en Nomno ***Ayckes*** als broers alsmede ***Edtxko Jans*** [76].

Uit dit huweijlk:

1. *Wendele,* † tussen 28 maart 1634 en 8 december 1636, tr. vóór 13 maart 1626 *Eltye Hayckens,* † voor 8 september 1656, zoon van *Haycko Gerardi* en *Eppe:* hij hertr. (huw. voorw. 21 februari 1637) *Geeske lans.*

Wendele Huninga huwt vóór 13 maart 1626 met ***Eltye Hayckens*** [77], die volgens een akte dd. 21 november 1626 bakker te Winschoten is [77]. Zij „versetten" 5 mei 1631 land in de heerd van Peter Köer en Lutgert, aan dezen [77]. Zij sterft na 28 maart 1634 [78] doch vóór 8 december 1636, wanneer ***Eltye Hayckens,*** bakker, ten overstaan van ***Aycko Hayes*** nomine uxoris (zijn stiefschoonvader), met ***Lupko*** (tekent ***Luppo)*** *Huninga* ***en*** vrouw accordeert over de nalatenschap van ***Weendele,*** vererfd op ***Lupko. Eltye Huyckes*** behoudt het huis met de schuur, ***Lupko*** *Huninga* ontvangt haar te Winschoter Oosteinde gelegen landerijen onder aftrek van de daarop rustende hypotheek [78].

Eltye was een zoon van ***Haycko*** *Gerhardi* en ***Eppe*** te Winschoten. Hij hertrouwt (huw. voorw. 21 februari 1637) met ***Geeske Jans;*** daarbij compareerden als ooms *Jurrien* en ***Jan Jans*** (zie voor deze § 1 — Tiddinga, sub. VI. 1) [79]. ***Eltyo Hayckes*** overleed kinderloos vóór 8 september 1656 [80].

2. *Lupko,* volgt X. 1.

X. 1. *Lupko Tiddes Huninga,* † na 23 augustus 1654, tr. vóór 6 december 1631 *Elske Gerrits,* † na 23 augustus 1654

Lupko Tiddes *Huninga* (meestal tekent hij als ***Luppo)*** komt als ***Lupko Tyddes*** voor het eerst voor 7 oktober 1630, als hij met zijn zuster *Wendele,* vrouw van ***Eltyo Hayckens,*** accordeert, waarbij hij haar broederpart, dus gelijke deling, toestaat in de goederen van hun overleden vader ***Tiddo Lupkes*** en hun overleden oom Tammo ***Lupkes,*** in ruil voor „ein goet nye pack kleide?"; uit genoemde goederen krijgt *Wendele* vooruit 100 Car. gl. „dar sie sick erlicken und na standtes gelegenheit mogh kleiden". Buiten deze regeling vallen de goederen die zij van hun moeder Nomne zullen erven [81].

Of ***Lupko*** dan reeds gehuwd is, blijkt niet. Met zijn vrouw *Elske Gerrits* alsmede zijn zwager en zuster verklaart hij 6 december 1631 van hun voormond ***Lupko Willems te*** Bellingwolde (zie hiervoor onder VIII. 1. 6) en sibbevoogd ***Aycko Haeyes*** (hun stiefvader) de erven en landen ontvangen te hebben en zij dechargeren hen van de aktie „so Theodorus Nutte an sich heft wegen öhr ohm *Sybelke* ***Lupkens"*** [81]. De volgende dag verkopen ***Lupko*** en ***Seebo*** *Willems,* broers, mede caverende voor hun vrouwen ***Ide en Ockien, en Henrick Dercks*** caverende mede voor zijn vrouw ***Ettyen,*** aan ***Eltye Hayckens*** en ***Luppo Tydens en*** hun echtgenotes „vijfen(?) part" in land, geërfd van Tammo ***Lupkens, gelegen*** in de heerd, gehuurd door Peter Köer, en strekkende tot de Rensel, te Winschoten [81].

Op 5 mei 1632 versetten de „erentv." ***Lupko Tyddens*** *Huninga* en zijn vrouw land, gelegen in de heerd van Peter Köer, aan dezen [82]. „De erentv. en manh." ***Luppo Tyddens*** *Huninga* verkoopt 24 februari 1634 ¼ deel in een heerd, bezeten en bewoond door Peter Köer, „na der koer van die jungeste broder, als ***Lupkes*** vorgl. thobehorich" [82].

Hieruit zou men wellicht kunnen afleiden dat zijn vader de j on g ste zoon was. Aangezien deze reeds in 1598 mondig was en in 1601 nog sprake is 'van onmondige broers, kan zulks niet het geval geweest zijn, tenzij er sprake is van halfbroers. Uit het transport dd. 7 december 1632 kan tot een verdeling in 1/5 delen in de nalatenschap van Tamme ***Lupkens*** (zie VIII. 1. 5) worden geconcludeerd. Reeds eerder kwam dit aan de orde (zie VIII. 1.).

Op 15 mei 1637 lenen ***Luppo*** en zijn vrouw geld onder borgstelling van zijn moeder en stiefvader [69]. „De erentv. en manh." ***Luppo*** *Huninga* en zijn vrouw ***Eltye*** verklaren 12 april 1640 van ***Aycko*** *Hayes* ontvangen te hebben alle goederen van diens vrouw Nomne op haar zoon ***Luppo*** vererfd en af te zien 'van verdere aanspraken [83]. ***Luppo Tiddes*** *Huninga* en ***Elske,*** e.l., verkopen 14 juli 1641 ¼ deel in een heerd, hen aangeërfd van zijn zuster ***Waendela,*** aan Gretye Jans, weduwe Meynt Claessen, die 3 juni 1641 reeds een ander deel kocht van Ayolt Jurriens en Assele, e.l., hen aangeërfd van haar moeder [83].

Daarna (of eerder) vestigden zij zich te Groningen. Blijkens de meermalen aangehaalde titulatuur was hij militair. Op 17 en 28 maart 1642 komt ***Lippe*** *Huninga* voor als rustmeester [84]. In 1648 wonen hij en zijn vrouw

64. RAG, RA V dd 1.
65. RAG, RA V dd 1.
66. RAG, RA V dd 2.
67. RAG, RA V dd 2, 23 oktober 1619.
68. RAG, Arch. Hoge Justitie Kamer (te citeren: HJK), inv. 841. 17 september 1605.
69. RAG, RA V dd 4.
70. RAG, RA V dd 5.
71. RAG, RA V dd 6.
72. RAG, RA V dd 5.
73. RAG, RA V dd 5, 21 november 1643.
74. RAG, RA V dd 5.
75. RAG, RA V dd 8.
76. RAG, RA V dd 5.
77. RAG, RA V dd 3.
78. RAG, RA V dd 4.
79. RAG, RA V dd 4.
80. RAG, RA V dd 7.
81. RAG, RA V dd 3.
82. RAG, RA V dd 4.
83. RAG, RA V dd 5.
84. RAG, StA 126.

aan het Schuitendiep, in 1651 in de Beulsgang te Groningen [85].

Hoeveel kinderen uit zijn huwelijk met *Elske Gerrits* werden geboren, is ons niet bekend. Zij waren reeds voor 6 december 1631 gehuwd doch eerst in 1648, 1651 en 1654 vernemen wij van dopen van kinderen van dit echtpaar.

Uit dit huwelijk:

1. *Gerardus,* ged. Groningen 19 april 1648, verder onbekend.
2. *Tiddo,* ged. Groningen 2 juli 1651, verder onbekend.
3. *Jan,* ged. Groningen 23 augustus 1654, verder onbekend.

Tak te Oostwold

Zegel en contrazegel van ***Eppo Aylckens*** *Huninga* (VIII. 2), 29 okt. 1623. R.A. Groningen, Arch. Cremers, inv. nr. 142.

VIII. 2. *Eppo Aylckens Huninga,* geb. in 1560, † 6 september 1637; tr. ca, 1582 *Etta Engelken,* † 12 september 1625, vermoedelijk dochter van *Johan Engelken* en *(Else 7) Bunninga en* eerder gehuwd met *Sebo Luwerts (Bunninga).*

Ook deze *Huninga* komt meestal slechts onder patroniem voor. De naam *Huninga* vinden wij bij hem voor het eerst wanneer Professor ***Johan*** *Huninga* ***23*** december 1619 optreedt als volmacht voor zijn ouders ***Eppo Aeilke*** *Huninga* en ***Etjen*** *Engelken* [86].

Eppo, die ca. 43 jaren jonger was dan zijn broer ***Lupko,*** komt voor het eerst als ***Eppe Aylckens*** voor 1 oktober 1585, wanneer zijn eis tegen Tyacko Wypkens ten landrechte wordt verwezen [87]. Hij woont te Woldendorp, waar hij 5 maart 1596 als kerkvoogd aanzweert [88]. Mogelijk bewoonde hij de borg waarvan de plaats onlangs is gelocaliseerd [11]. Met ***Eltye Johan. Coerdts*** (zie *Diurcken*) komt hij in 1608 en 1609 als kerkvoogd te Woldendorp voor [89]. Niettemin had hij ook relaties met Oostwold. voor welk kerspel hij 28 november 1601 als volmacht' optrad [90]. Kerkvoogd te Woldendorp is hij nog 15 maart 1616 [91]; als daar woonachtig vinden wij hem 10 februari 1613 [92] en 1 maart 1617 (dan als volmacht voor het Oldambt) [93]. In 1620 (na 20 april) blijkt *Eppo* ***Aylckes*** *Huninga* land te bezitten te Midwolderhamrik [94], op 10 juli 1624 ook te Oostwolderhamrik [95]. Op 23 januari 1630 komt hij voor als ***Eppo*** *Aeilkens Huninga van Oostwold* [96]. De toevoeging *„van Oostwold"*, ook bij zijn nakomelingen veelvuldig voorkomende, kan niet steunen op de eigendom van heerlijke rechten te Oostwold. Een dergelijke toevoeging is overigens uniek onder de Oldambtster geslachten in de 17de eeuw.

Of ***Eppo van*** Woldendorp naar de Huningaborg te Oostwold is verhuisd, is onbekend. Hij en zijn vrouw werden beiden te Woldendorp begraven.

Op 21 mei 1603 wordt *Eppo Aylckens* genoemd als voormond over de kinderen van wijlen ***Lupko Aylckens*** (VIII. 1) [26], in 1607 *Eppo Aylckens* ***te*** Woldendorp als voormond over *„Sybelken* onnoesel broeder" 27 (*Sybelko* ***was*** — waarschijnlijk de oudste — zoon van voornoemde ***Lupko).***

Op 28 april 1604 wordt behandeld een appèl van de sententie dd. 19 januari 1604 van de drost te Wedde tussen ***Eppe Aylckens*** namens zijn vrouw ***Etke*** eneren Luppe Geerts en Edzard Jeyens te Bellingwolde en Sypko Boeles te Blijham, voorstanders over ***Esse,*** jongste kind van wijlen *Menso* ***Johan*** *Engelkens* en ***Anna*** te anderer zijde [97]. *Menso* woonde te Blijham en was 7 oktober 1601 ***nog*** in leven [98].

Eppo's vrouw ***Etta*** of ***Etke*** *Engelken van Vriescheloo* (aldus genoemd op haar grafzerk te Woldendorp [99]) was eerst gehuwd met *Sebo Luwerts* ***(Bunninga)*** (zie § 111), waarvan een dochter *Wye Sebes*, die o.m. bezat „Ettien Engelken Huininga venne" te Blijham [100]. ***Etke*** zal ca. 1582 zijn hertrouwd.

De aanduiding „van. ***Vrieschelo"*** (naar analogie van *„van* ***Oostwold"*** bij haar man ?) maakt het niet waarschijnlijk in haar de jongste dochter, genaamd ***Etke,*** te zien van ***Jacob*** *Engelken* te Winschoten. In dit hoofdstuk kwam bij *Aylcko* ***Aylckens Huningu*** (VII) diens dochter ***Lubbe*** (uit zijn eerste huwelijk met ***Thedu*** *Tiddeus Ewens*) met haar man *Jacob Engelken* (***† na 1574)*** en hun vijf kinderen, waarvan de jongste — ***Etke*** -in 1573 nog ongehuwd, ter sprake. De kwartieren van de vrouw van ***Eppo Aylckens Huningu*** wijzen ook niet

85. Blijkens de doopinschrijving van hun zoons *Gerardus* en ***Tiddo.***
86. RAG, RA V ee 2.
87. GAG, RA 111 a 4. 429.
88. GAG, RA 111 a 5.
89. GAG, inv. nRr 973a.
90. RAG, Arch. De Sitter, inv. 167.
91. GAG, RA 111 a 18.
92. GAG, RA 111 f. 560vo.
93. GAG, inv. nRr 447, Stadsdocumenten in conventie.
94. RAG, RA V o 1.
95. RAG, RA V z 2.
96. RAG, RA V o 1.
97. RAG, Arch. HJK, inv. 840; vgl. ibid. 5 maart en 16 april 1604.
98. Ibid.
99. Pathuis, nr. 4292; vgl. nrs. 4296 en 1531.
100. RAG, Arch. De Sitter, inv. 96.

op afstamming van ***Jacob Engelken*** en ***Lubbe Huninga***. Als kwartieren van ***Etke Engelken*** komen op haar grafzerk te Woldendorp [99] (en ook bij de kwartieren van een aantal van haar zoons) voor:

Engelkens x Bunninga en ***Prenger x Poptada***

Bij gebrek aan gegevens is het ons niet mogelijk gebleken deze kwartieren op te lossen. ***Etke*** zal afkomstig zijn geweest uit Vrieschelo, waar de eerder genoemde ***Jacob Engelken*** verwanten had, in ieder geval een broer *Herman* [101]. De namen ***Jacob*** en *Herman* komen bij de kinderen (en verdere afstammelingen) van ***Etke*** niet voor., wel de naam Johan — waarschijnlijk de tweede zoon. Haar vader zou dan geweest kunnen zijn een ***Johan Engelken*** (en bovenstaande *Menso* ***Johan Engelken*** haar broer — de oudste zoon van ***Etke***'s oudste zoon heette eveneens *Menso !*). Een ***Johan Engelken,*** gehuwd met ***Else***, verkoopt met anderen 18 juni 1546 land te Diinebroek nabij Bellingwolde [102]. ***Johan Huninga*** noemt in de Oratio Phebens de richter ***Jacob Engelkens en*** diens broers ***Johan*** en ***Engelbert,*** priester te Rysum (O.-Fr.); laatstgenoemde studeerde in 1516 met ***Jacob te*** Keulen [15].

Ook de kwartieren van ***Eppo Huninga van Oostwold,*** zoals hij op zijn grafzerk wordt genoemd [82], zijn bekend. Nauwkeuriger gezegd, worden op zijn grafzerk zowel zijn kwartieren als die van zijn vrouw weergegeven:

1. *Huninga* en Tiddinga
   helmteken : *Huninga*

11. ***Engelkens*** en ***Prenger***
    helmteken: ***Engelkens***

III. ***Bunninga en Gockinga***
     helmteken: ***Bunninga***

IV. Bunninga en ***Poptada***
    helmteken: ***Bunninga.***

Dezelfde rangschikking wordt aangetroffen op de grafzerken van hun zoons ***Ailco*** (IX. 4) en *Doedo* ***(IX. 6).*** De rangschikking der kwartieren op de zerk van hun zoon ***Johan*** (IX. 5) is

Huninga	***Engelkens***	***Bunninga***	***Bunninga***
Tiddinga	Prenger	***Gockinga***	***Poptada,***

terwijl op de zerk van de jongste zoon ***Sebo*** (IX. 7) de kwartieren zijn aangegeven in de volgorde

Huninga	*Engelken*
Gockinga	***Bunninga***
Bunninga	***Prenger***
Tiddinga	***Poptada***

Verdere informatie geven kwartieren in een manuscript, bestemd voor ,,den heer Langerac" [103], te weten Frederik ***Henry,*** zoon van ***Frederik*** Gideon van den ***Boetxelaer,*** heer van Langerak, en ***Anna Maria*** *Huninga* (zie onder X):

,,sijn mamas zall. vaders vaders	*Huninga*
mama zall. grootmama	***Starkenborch***
sijn mama zall. overgrootmama	*Engelken*
sijn mama zall. overgrootmama mama	*Buninga*
sijn mama zall. grootpapa vaders moeder ...	Bunninga"

Deze stukken geven verder enige wapentekeningen met de volgende reeksen

Huninga	***Engelkes***
Tiddinga	***Prenger***
Bunninga	*Buninga* van *Reide*
Gockinga	***Pop tada***

In feite is voor de kwartieren van zowel ***Eppo*** als van zijn vrouw oorkondelijk geen oplossing te bieden. Het enige hoavast is de vermelding van Van Rhemen dat ***Eppo*** een kleinzoon was van ***Aylcko Eppes*** *Huninga* en ***Ebbe*** *Doedes* Tiddinga en niet een zoon, zoals' Hommes in zijn stamreeks aangaf [104]. Voorts constateerden wij dat ***Eppo*** niet kan zijn geboren uit het huwelijk van zijn vader ***Aylcko Aylckens*** met ***Thede Tiddens Ewens,*** welk huwelijk door ***Eppo's*** zoon ***Johan*** in diens reeds meermalen geciteerde Oratio Phebens wordt vermeld [1b].

Wij menen de kwartieren — op grond van het gegeven van Van Rhemen — als volgt te kunnen oplossen:

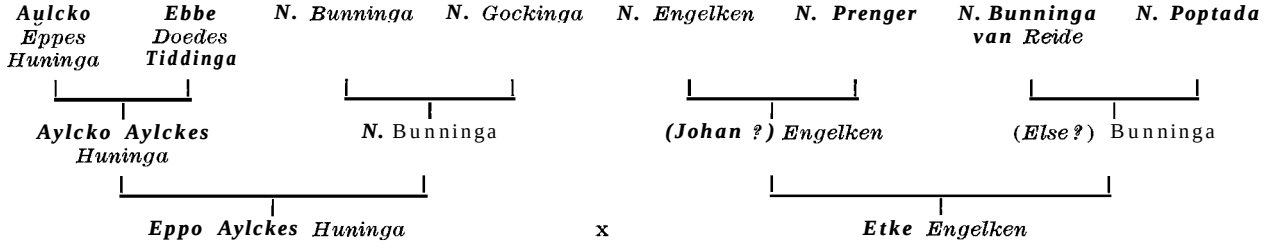

Deze oplossing heeft niet het bezwaar dat zij in strijd is met de door Van Rhemen gegeven stamreeks. Hommes schreef: ,,de door elkaar geplaatste kwartierwapens (sc. bij zoons van het echtpaar *Huninga* - ***Engelken) ge***ven geen oplossing, hoe de afstamming is, want de namen: *Huninga,* ***Gockinga,*** *Buninga,* ***Tiddinga*** aan de vaderlijke kant en ***Engelken, Bunninga, Prenger,*** *Poptada* ***aan*** de moederlijke kant kloppen niet met die (sc. door hem geraadpleegde) genealogieën. Het is mogelijk, dat door het huwelijk van hun moeder ***Etta*** *Engelken* met ***Bunninga*** met die kwartieren gegoocheld is" [104]. (Hommes volgt de weergave van de kwartieren op de zerk van de jongste zoon ***Sebo).***

Het zegel van ***Eppo*** *Huninga* (met contrazegel) bleef bewaard aan het huwelijkscontract van zijn zoon *Doedo* dd. 29 oktober 1623 [105].

Voorzover bekend hadden ***Eppo*** *Huninga* en ***Etta*** *Engelken* zeven kinderen. Van slechts enkele is het geboortejaar bekend. De door ***Bonno*** *Huninga* en zijn zwager ***Philips Reinhard Finck*** ten overstaan van Scato Gockinga, drost van de beide Oldambten, ten behoeve van ***Jan Huninga,*** gegeven attestatie geeft als volgorde op: ***Johan,*** *Doedo, Tiddo, Aurelia,* ***Aylcko,*** *Bonno,* ***Sebo*** [106], doch deze kan zeker ten aanzien van de plaats van ***Aylcko*** niet juist zijn. Op zichzelf geeft het reeds te denken dat pas de v i e r d e zoon de naam van de grootvader aan vaders kant zou dragen (tenzij er een oudere, joag overleden, zoon met deze naam zou zijn geweest), maar meer gewicht heeft het argument dat hij — ware de volgorde juist — eerst in 1588 zou kunnen zijn geboren, terwijl zijn oudste zoon in 1606 of 1607 moet zijn geboren. Wij nemen dan ook aan dat ***Aylcko*** de oudste zoon is geweest.

101. GAG, inv. vRr 965.
102. GAG, Arch. Klooster Ter Apel, inv. 1, fo. 95b vo., reg 231.
103. RAG, Reg. Feith 1726/30, Verzameling Familiepapieren.
104. Hommes, kk. 105-106. Evenmin is er reden 'te veronderstellen, zoals De Blécourt p. 77 noot deed, dat er in de kwartieren een fout is geslopen, omdat *Ewens/Ewsma* ontbreekt.
105. RAG, Arch. Verheyen, inv. 142 (voorheen: Collectie Verheyen, inv. 48).
106. Afgedrukt in Nobiliarium Groninganum, van Wilhelm Coenders van Helpen, uitgegeven door H. 0. Feith, 's-Gravenhage 1886, p. 30.

Uit dit huwelijk:

1. *Aylcko,* volgt IX. *4.*
2. *Johan,* volgt 1x. *5.*
3. *Doedo,* volgt IX. *6.*
4. *Tiddo,* kapitein, † tussen 10 maart 1663 en 1 februari 1676, tr. (procl. Groningen 20 maart) 1624 (van tafel en bed gescheiden 30 december 1660) *Lamme Entens,* dochter van *Egbert Entens,* ritmeester, en *Barbara Entens.*

   Tiddo Huninga woont in juni 1623 aan de Grote Markt te Groningen en wordt dan lidmaat. Hij is luitenant 13 maart 1628 [107], 16 september 1628 [108], te Oude Schans 29 mei 1634 [109], beëdigd als kapitein 11 februari 1634 [110], komt als zodanig voor 24 december 1634 wanneer hij en zijn vrouw 12 deimt land kopen te Oostwold [111]. Hij is kapitein te Nieuwe Schans 16 maart 1637 [112] en wordt 21 april 1641 benoemd tot kapitein van het krijgsvolk (oudste kapitein) [113]. Op 11 maart 1644 verkoopt hij aan Renske Memmens te Midwolda een deel in meenteland in haar heerd gelegen [114].

   Gedeputeerde Staten annuleren 27 november 1643 de hem 14 november door de krijgsraad opgelegde straf, inhoudende o.m. drie maanden suspensie als kapitein; zij besluiten dan dat bij zijn afwezigheid het tractement aan zijn vrouw wordt uitgekeerd [115].

   Op 2 oktober 1660 eist hij van Jr. *Edzard Grevinge* restitutie van gelden, betaald wegens afdoening ,,van wilen zijn moeders arffschulden" [116] (*Edzard's* moeder was een zuster van Tiddo). Tiddo was voormond over de kinderen van *Hemmo,* zoon van zijn broer *Doedo;* op zijn verzoek werd hij 10 maart 1663 als zodanig uit de eed ontslagen [117].

   Enige jaren voordien — op 30 december 1660 — was de scheiding van tafel en bed tussen hem en zijn vrouw uitgesproken [118]. Zij woonde reeds voordien te Aduard, waar zij in 1659 als we d u w e (sic) *Huningu* op de lijst van lidmaten voorkomt.

   Kinderen zijn van hen niet bekend.

   Op 1 februari 1676 verkopen *Philips Daniel Finck* en de luitenant *Regnerus Stalbergen,* erfgenamen van de kapitein Tiddo *Huninga,* mede namens de andere erfgenamen, een graf op het koor van de A-kerk te Groningen (no. 648) aan Dr. Reneke Busch [119].

5. *Auke* (*Aurelia*), wordt lidmate te Groningen juni 1621, tr. *Edzard Grevinge,* jonker en hoofdeling tot Leermens, Enum, Zeerijp en 't Zandt, † na 1649 [120].
6. *Bonno,* ritmeester, gesneuveld in 1640.

   Hij is vaandrig 30 april 1618 [120]. De ruiter *Bonno Huninga* krijgt 13 mei 1622 vier maanden verlof om in het gevolg van Cornelis Pijnacker naar Algiers en Tunis te gaan [121]. Als cornet wordt hij in maart 1625 lidmaat te Groningen. Later is hij ritmeester ten dienste van de Koning van Denemarken en sneuvelt hij ,,bij een rencontre op het eiland Wunsel in Denemarken". Hij was ongehuwd [120].

   „De edele eereveste manhafte jonker *Brand Huininga van Oostwold",* overleden in 1640, werd begraven te Woldendorp. Zijn zerk lag — met die van zijn broer *Aylcko* (IX. *4)* — in 1875 achter een boerderij [122]. *„Brand"* is zonder twijfel foutief afgelezen voor *„Bonno".*

7. *Sebo,* volgt IX. 7.

Zegel van *Aylcko Huninga vun Oostwold* (IX. 4), 29 okt. 1623.
R.A. Groningen, Arch. Cremers, inv. nr. 142.

1x. 4. *Aylcko Huninga van Oostwold,* geb. ca. 1583, richter van Westerwolde 1618, ambtman van het Klei-Oldambt 1623-1641, kerkvoogd te Woldendorp, † 16 sept. 1641, tr. *Bennecke Bauckens,* † *vóór 29* mei 1645, waarschijnlijk dochter van *Hilbrant Bauckens.*

Op grond van de voornaam achten wij *Aylcko* de oudste zoon van de voorgaande. Als *Aylcko Eppo Huninga* komt hij met zijn broer *Doedo 31* augustus. 1618 als getuige voor [123]. De daaraanvoorafgaande dag ontsloeg Anna van Croy, hertogin van Arenberg, als vrouwe van Westerwolde haar drost Edzard Rengers, de richter *Aeilke Eppens Huningu* en de gerichtsschrijver Copius Buiter uit de eed aan haar gedaan, om deze opnieuw te doen aan Willem van den Hove, die de heerlijkheid Westerwolde had gekocht [124]. De Arenberg's hadden Westerwolde gekocht van de Schenck'en van Toutenburg. Na de verovering van Westerwolde op de Spanjaarden werden de rechten der Arenberg's volkomen genegeerd en hun goederen te eniger tijd verbeurd verklaard. In plaats van Arenberg's drost Mathias Ort werd Jacob Entens aangesteld en na zijn overlijden Edzard Rengers, beiden door de Staten-Generaal. Na het sluiten van het Twaalfjarig Bestand moesten de Arenberg's weer als heren van Westerwolde worden toegelaten; de aanstelling van de drost en de eveneens door de Staten-Generaal benoemde richter moesten zij echter overnemen. Op deze wijze bezaten zij zekere traditionele inkomsten en de jurisdictie mits zij het leen Westerwolde in Overijssel opnieuw verhieven [125].

Aylcko Huningu kan nog slechts korte tijd als richter in functie zijn geweest, omdat Caspar (de) Prenger nog

107. Hommes, k. 107.
108. RAG, StA 122.
109. RAG, RA V dd 3.
110. RAG, Arch. kerkeraad Herv. Kerk Oudeschans, handelingen.
111. RAG, RA V z 3.
112. RAG, StA 125.
113. RAG, StA 126.
114. RAG, RA V ee 3.
115. RAG, StA 127.
116. RAG, Arch. HJK, inv. 889.
117. RAG, Arch. HJK, inv. 892.
118. Hommes, k. 10'7.
119. RAG, Arch. De Marees van Swinderen en Van Swlnderen, inv. 328.
120. Hommes, k. 107.
121. RAG, StA 122.
122. Pathuis, nr. 4295.
123. RAG, Arch. Lewe, inv. 124, fo. 172vo.
124. Ibid., inv. 124, fo. 166.
125. P. J. van Winter, Westerwolde Generaliteitsland, Assen 1948, pp. 27-28, 30, 74.
126. RAG, Arch. HJK, inv. 853, p. 183.

21 januari 1618 richter was [126]. Op 26 oktober 1618 wordt ***Ayle*** (sic) ***Eppens*** door Wessel Dijckhuis gedaagd om zich te oathoaden van de bediening van, het richterambt van Westerwolde op grond van „enige pretense commissie" van Willem van den Hove (de nieuwe heer van Westerwolde); ***Eppens*** „de foro excipiërende en voer het nedergerichte geconvenieert tho worden, (wordt) in sijne ingewante exceptioae fori ongefundert" verklaard [127]. Op 30 november 1618 verklaart ***Aylt*** (sic) ***Eppens,*** gedaagd door de volmacht van enige ingezetenen van Westerwolde inzake het richterambt, zijnde naar landrecht daartoe niet „gequalificeert", geen commissie van het richterambt te hebben en voor deze instantie ook niet te pretenderen, hetgeen „in actis" getekend wordt waarmee de Hoofdmannen het mandaat (van inhibitie tot bediening van het richterambt) voltrokken achten [127]. Waarschijnlijk was ***Aylcko*** „gedisqualificeerd", omdat hij geen ingeborene van Westerwolde was; dat zijn moeder wel uit Westerwolde kwam, zal onvoldoende geweest zijn.

Op 15 februari 1623 wordt hij benoemd tot ambtman of drost van het Klei Oldambt met als standplaats Termunten en 23 maart d.a.v. in de kerk aldaar beëdigd [128]. Hij overleed 16 september 1641 en werd in de kerk te Woldendorp begraven [99]. Als ***zijn opvolger*** wordt wederom een Oldambtster benoemd en wel *Sebo* ***Ockens op 23*** oktober 1641 [129]. In 1623 zegelde hij de huwelijksvoorwaarden van zijn broer *Doedo* [105].

Hij was gehuwd met ***Bennecke Bauckens*** (zie § X). Op ***12*** augustus, 1638 kopen zij 4 deimt land te Midwolderhamrik van Altyn Buttels, vrouw van de welgeleerde Franciscus van Heerma, convooimeester te Staveren [130].

Op 29 mei 1645 delen de erfgenamen van *Tako Bauckens en de* kinderen van Benne ***Bauckens,*** tezamen erfgenamen van de redger ***Hilbrant Bauckens*** met de erfgenamen van Anna ***Wypckens*** een heerd land te Scheemda waarvan de staak-Bauckens 2/3 deel toekomt, ad 17 ¼ deimt. Hierbij treden ***Sebo*** *Huninga* en ***Ubko*** *Hauens* op als voormond en sibbevoogd over de twee jongste kinderen van wijlen ambtman *Ailco* ***Huninaa;*** *Menso Huninga*, ***Sebo*** *Huninga* als lasthebber van *Eiso Huninga*, voorts ***Hemmo, Eppo*** en *Tetien Huninga* [131]. Dezelfde dag verkopen de erfgenamen van *Tako* ***Bauckens,*** gerechtigd voor een broederpart, en die van ***Benne*** Bauckens, gerechtigd voor een zusterpart, erfgenamen van de redger ***Hilbrant Bauckens,*** land [131]. *Tako* ***Bauckens*** was een zoon van ***Hilbrant Bauckens*** [132]. Men kan dus aannemen dat Benne zijn zuster was, hoewel de naam ***Eisso*** van haar tweede zoon eerder wijst in de richting van ***Hilbrant's*** broer ***Eisso*** *Bauckens* ***als*** vader van ***Benne,*** zoals Hommes dan ook veronderstelde [133].

De oudste kinderen verkopen 30 mei 1645 aan hun broer ***Eppo*** en zuster *Tetien* 5/7 deel in een huis met schuur, door hun ouders bewoond en gelegen te Woldendorp, met poorten, gracht etc. voor 821 car. gl. [131].

Uit dit huwelijk:

1. *Menso,* volgt X. ***2.***

2. Eisso, volgt X. ***3.***

3. Hemmo, vaandrig, †tussen najaar 1647 en 7 oktober 1651, tr. (procl. Groningen 21 augustus) 1647 *Mettien* ***Thomas*** (zuster van *Reyner* ***Thomas);*** zij hertrouwt (procl. Groningen 3 september, attestatie gegeven 22 obtober, als Juffrou ***Metta*** *Huninga* weduwe van de vaandrig *Huninga*) ***1664 Johan*** *Scholtes,* van Hamburg, kapitein.

Hemmo *Huninga*, kapitein van de adelborsten in de compagnie ***Huninga,*** wordt 11 mei 1635 benoemd tot vaandrig [134]. Als vaandrig komt hij ook voor 2 februari 1642 [135], is ***najaar 1647 nog in leven,*** maar overlijdt voor 7 oktober 1651 wanneer zijn weduwe *Mettien* ***Thomas*** procedeert tegen haar zwager *Menso Huninga,* nadat 8 september 1651 door Gedeputeerde Staten van Stad en Lande revisie van het vonnis van het Krijgsgericht dd. 30 augustus 1651 was toegestaan [136].

Kinderen schijnt hij niet te hebben nagelaten: althans worden 24 januari 1653 *Menso Huninga c.s.* „haer dragende als arfgenaemen van haer sal. broeder vendrich ***Hemmo*** *Huninga*" genoemd [137].

4. *Eppo,* † na ***30*** mei 1645; waarschijnlijk ongehuwd.

Hij wordt als student te Groningen ingeschreven 29 april 1632 en lidmaat aldaar in maart 1635. Hij is in ieder geval nog in leven 30 mei 1645 [131].

Op 26 juli 1656 wordt behandeld een zaak over de betaling „nopende des e.e. *Eppo* ***Huninaa*** wechriidens met (eisers) peerd, saedel, toom, stexel end spooren" [138]. Mogelijk betreft het hem, wellicht echter (zijn neef) *Eppo Ludolph* (zie IX. 5. 1.).

5. *Tetien,* tr. voor ***22*** mei 1647 ***Eltio*** *Bonnes* (niet: *Bonnema* [139]).

Op 11 juli 1646 verklaart zij geld schuldig te zijn aan Wybo Nannes en Anneke Philippus [140]. Met haar man leent zij geld 22 mei 1647 [141]. In september 1648 komt zij als lidmate naar Groningen met attestatie van Wetsinge.

Eltio *Bonnes* ***was*** een zoon van *Bonno Elties* [142] en ***Thete,*** en kleinzoon van *Eltio Bonnes* en ***Tiacka*** [143]. Een zuster van *Bonno, Focke,* ging tussen 9 november en 22 december 1629 huwelijksvoorwaarden aan met ***Hiltio*** *Upkens* (zie § V) [144]. *Thete, Eltio's* moeder, was eerst gehuwd met *Boelo Boelens,* waarvan een zoon ***Luwert*** *Boelens*, gehuwd met ***Abele*** *Wildrix*, ***en*** weer daarvan een dochter ***Fosse, in*** 1643 gehuwd met ***Diurcko Ouwens*** (zie § V), terwijl ***Luwert's*** broer *Egbert Boelens* huwde met ***Aylcke*** *Jochums* [145].

6. *Luwert,* † na 23 april 1661.

Hij is nog minderjarig 29 mei 1645 [131]. Gedeputeerde Staten van Stad en Lande staan hem 29 januari 1647 niet toe onder de compagnie van zijn oom *Tiddo Huninga* te blijven [146]. Hij is nog in leven 23 april 1661 [147].

Of hij gehuwd geweest is en kinderen heeft nagelaten, is onbekend.

7. *Etje,* tr. N. ***Haykens.***

Zij was genoemd naar haar grootmoeder *Etta* ***Engelken*** en is nog onmondig 29 mei 1645 [131]. Zij zou gehuwd geweest zijn met N. ***Haykens*** [148]. Wellicht was zij nog in leven toen de eerder (onder VIII. 2) genoemde attestatie [106] werd opgesteld. Verder is over haar niets bekend.

12'7. RAG, Arch. HJK, inv. 852, p. 225vo. en 243vo.
128. GAG, Stadsregeerboek; cf. Hommes, k. 108.
129. Ibid.
130. RAG, RA V o 2.
131. RAG, RA V z 4.
132. GAG, RA 111 a 16 dd. 14 januari 1613.
133. Hommes, k. 108.
134. RAG, StA ***125.***
135. RAG, StA 126.
136. RAG, StA 128.
137. RAG, Arch. HJK, inv. 883, p. 50.
138. RAG, Arch. HJK, inv. 886.
139. Hommea, k. 109.
140. RAG, RA V kk 2.
141. RAG, RA V z 5.
142. Ibid, dd. 2 juni 1653.
143. RAG, RA V kk 1 dd. 14 januari 1617.
144. RAG, RA V kk 1.
145. RAG, RA V kk 2 dd. 10 januari 1641.
146. RAG, StA 127.
147. RAG, Arch. HJK, inv. 890.
148. Hommes, k. 109.

X. 2. *Menso Huninga,* geb. ca. *1607,* convooimeester in Limburg, vervolgens te Delfzijl, † tussen *24* januari 1653 en *29* januari 1655, tr. (procl. Groningen 16 maart) 1639 *Anna Coenders,* † na *29* januari 16.55, dochter van *Albert Coenders* en *Catharina Hillebrandes.*

Menso wordt 26 augustus 1628 op 21-jarige leeftijd te Groningen als student ingeschreven en in december 1629 als lidmaat aldaar aangenomen. Op 10 juli 1632 legt hij de eed van trouw als redger (waar, is niet aangegeven) af [149]. Kort daarop wordt hij convooimeester in Limburg: 21 november 1632 stelt ***Aylcko Huningu van Oostwold*** zich ten behoeve van de Admiraliteit te Rotterdam borg, met als onderpand land te Blijham en Nieuwolda, voor zijn zoon ***Menso Huningu,*** door de Staten-Generaal benoemd tot licentie- of convooimeester „tot Limborch" [150]. Later komt hij in dezelfde hoedanigheid te Delfzijl: als convooimeester aldaar legt hij de eed af 18 maart 1643 [151]. Hij is nog in leven 24 januari 1653: de kapitein ***Tiddo Huninga vun Oostwold*** daagt dan ***Menso Huninga,*** convooimeester te Delfzijl, c.s., „haer dragende als arfgenaemen van haer sal. broeder vendrich ***Hemmo Huninga***" [137]. Voor 29 januari 1655, wanneer zijn weduwe wordt vermeld [152], Stierf hij. Van zijn crediteuren ***is*** sprake 17 maart 1656 [153] en 23 april 1661, wanneer zij en ***Loewart Huningu (X. 7.*** 6) verzoeken een stuk grasland te mogen verkopen [147].

Uit zijn huwelijk met ***Anna Coenders*** [154] zijn geen kinderen bekend.

Wellicht waren zij de ouders van:

1 (?). *Elteke,* vermeld 21 februari 1661.

Als erfgename van haar vader zegt ***Elteke Huningu 21*** februari 1661 geld op [155].

2(?). *Benneke,* † na 26 december 1693, tr. *Nicolaas Graffwegh,* † voor 26 december 1693.

Op ***26*** december 1693 maakt *Johanna Grawers,* weduwe van de vaandrig ***Jan Altinck,*** haar testament. Aan haar nicht ***Hebbelia Tettema,*** weduwe *Wirtz,* legateert zij f 2.500, aan haar neef ***Otto Swulve*** f 250 en aan Benneke *Huninga,* weduwe van Nicolaas ***Gruffwegh,*** f 50 [156].

Gezien haar voornaam kan zij een kleindochter zijn geweest van *Aylcko Huninga* en ***Bennecke Bauckens*** (IX. 7).

X. 3. *Eisso Huninga,* laatstelijk commandeur van het Fort te Voorn, † vóór 1677, tr. le *Maria van de Velde,* † vóór 1649; tr. 2e Overasselt 2 juni 1649 *Johanna van Kerpen,* † Haps 11 januari 1662; tr. 3e (ondertr. Nijmegen 27 mei, attestatie naar Beers 10 juni) 1666 *Catharina Elias* of *Jeliss.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Johan,* volgt XI. 1.
2. *Cornelia,* begr. Tiel 22 februari 1698, tr. le Herwijnen en Hellouw 18 september 1670 *Adolph Blancken,* i.u. dr., ged. Tiel 3 juli 1640, schepen en burgemeester van Tiel, † aldaar (vóór 7 mei) 1692; tr. 2e Tiel omstreeks 7 november 1695 *Johan Hass,* kapitein, † Tiel 19 januari 1703.

Uit het derde huwelijk:

3 (?). *Elias,* doopgetuige te Gastel 24 september 1718.

149. RAG, StA 124.
150. GAG, RA 111 x 12.
151. RAG, StA 127.
152. RAG, Arch. HJK, inv. 885.
153. RAG, Arch. HJK, inv. 886.
154. Hommes, k. 109.
155. RAG, Arch. HJK, inv. 890.
156. GAG, RA III y.

x1. 1. *Johan Huninga van Oostwold,* † vóór 1697, tr. le Hedel (voor schepenen) 29 januari 1665 *Johanna Maria van de Poll;* tr. 2e vóór juni 1671 *Anna Maria Havermans,* † na oktober 1680; tr. 3e N. *Surmont.*

Een door Hommes twijfelachtig genoemd huwelijk met ***Anna Maria*** Havermans blijkt uit de ons door Mevrouw E. D. Heijnis-Rensen te Arnhem medegedeelde doopinschrijvingen (R.K.) van vier kinderen van dit echtpaar te Zaltbommel.

Uit het eerste huwelijk:

1. (?) *Maria Emerentiana,* tr. (ondertr. Ophemert 16 oktober 1696) Varik (R.K.) 29 januari 1697 *Albertus Gerrits van Manen,* † vóór 5 november 1733.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Joanna Hedwigis,* ged. (R.K.) Zaltbommel 26 juni 1671.
3. *Adriana Elisabeth,* ged. (R.K.) Zaltbommel 8 februari 1674, tr. (ondertr. Herwijnen 24 december 1696) Varik (R.K.) 9 maart 1697 *Petrus Franciscus Buycx.*
4. *Maria Anna,* ged. (R.K.) Zaltbommel 13 februari 1678, tr. *Jan Baptista Buycx,* broer van *Petrus Franciscus.*
5. *Eisso,* (als *Zsaias)* ged. (R.K.) Zaltbommel 5 oktober 1680, † in Oost-Indië na 1697.
6. *Francisca Maria,* tr. na 1697 *David Zeeus.*

Onbekend is de in 1720 optredende G. *Huninga van Oostwold* als doopgetuige bij de doop van een zoon van *David Zeeus* en *Francisca Maria Huninga van Oostwold* [157].

Het over *Eisso Huninga* (X. *3)* en zijn nageslacht vermelde is — verkort weergegeven — ontleend aan Hommes, met enkele aanvullingen van Mevrouw Heijnis.

1x. 5. *Johan Huninga van Oostwold,* geb. in april of mei 1584 (niet 1588 [158]), hoogleraar, daarna raadsheer, lid van Gedeputeerde Staten, van de Hoofdmannenkamer, curator der Universiteit te Groningen, † Groningen 9 juli 1639, oud 55 jaren en 2 maanden [159], tr. Groningen 18 januari 1624 *Anna Maria Tjarda van Starkenborgh,* geb. in mei 1590, † Groningen 26 juli 1638, begr. te Garsthuizen, dochter van *Ludolf Tjarda van Sfarkenborgh* en *Hidda Onsta,* en weduwe van *Rempt ten Ham.*

Voor *Johan's* loopbaan wordt verwezen naar De Blécourt en Hommes [160]. Door huwelijk werd hij heer van Hissema en Dijkum en hoofdeling te Garsthuizen.

Hij en zijn vrouw ruilen 30 mei 1629 een venne land, groot ca. 6 deimten, in de Tiddingeheerd te Midwolda tegen een venne land te Oostwold [161]. Uit de ouderlijke boedel erfde hij de Huningaborg te Oostwold [162].

157. Hommes, kk. 109-111 en De Ned. Leeuw 1965, k. 81.
158. Hommes, k. 107, geeft abusievelijk 1588 als geboortejaar, k. 105 daarentegen correct 1584.
15s. Pathuis, nr. 1287.
160. De Blécourt, pp. 75-76; Hommes, k. 107.
161. RAG, RA V y 5.
162 „Vrouwe Clants" woont in 1678 te Oostwold, waarschijnlijk wel op de Huningaborg (RAG, Arch. HJK, inv. 1181; dan gedaagd ter instantie van *Anna Maria Huninga).*

Later waren eigenaren van de borg de families *Sibinga, Sparringa, Siertsema* en tenslotte *Sypkens.* In de tweede helft van de 19de eeuw werd het „steenhuys" afgebroken. Achter het borgterrein was een boerderij verrezen, later genoemd „Huningaheerd" (die in tegenstelling met een eveneens aldus genoemde heerd te Beerta (zie hierna) te recht deze naam draagt) (cf. Th. P. E. de Klerck e.a., Boerderijen en hun bewoners (jubileumboek afdeling Beerta van de Groninger Maatschappij van Landbouw), Winschoten 1967, pp. 289—292.

Uit dit huwelijk:

1. *Eppo* ***Ludolph,*** † vóór 14 juni 1666.

Hij was genoemd naar zijn beide grootvaders. Op 25 januari 1647 wordt hij op verzoek van zijn voogden geplaatst onder de compagnie van ***Tiddo Huninga*** [163]. Land van ***Eppo Ludolph Huninga*** wordt genoemd 12 april 1662 [164]. Van zijn vader erfde hij de helft van de Huningaborg te Oostwold. Op 14 juni 1666 stellen Burgemeesteren en Raad van Groningen, na gerechtelijke verkoop, de weduwe van ***Asinga Swier Clant*** (zijn zuster *Hidda*) in de eigendom van de helft van een heerd benevens het halve „steenhuys" te Oostwold, afkomstig van ***Eppo Ludolph Huninga,*** meierwijze in gebruik bij ***Tiddo Tiddens***, welke helft groot is 17 deimt en zich uitstrekt van de Ringsloot van het Oostwoldermeer tot de Dollard [165]. De eigenaar van de andere helft is niet vermeld. Zij betaalde per deimt 225 Car. gl. [165].

Hij is blijkbaar ongehuwd overleden.

2. ***Aylcko,*** volgt X. 4.

3. ***Hidda*** *Onsta*, tr. (procl. Groningen 3 februari) 1655 *Asinga* ***Swier*** *Clant*, geb. ca. 1629, † 2 november 1665, oud 36 jaren, begraven te Bierum, zoon van ***Assuerus Clant van*** *Scharmer* en ***Regina van Osingeweer*** en weduwnaar van *Sibylla* ***van Ewsum*** [166].

Als weduwe *Clant* komt zij voor 2 juni 1668 [167].

4. *Etta*, lidmate te Groningen december 1648, tr. *Wolter* ***van Besten*** [167], mogelijk zoon van *Wolter* ***van Besten*** (luitenant, † kort vóór 24 april 1634 [168]).

5. *Tiddo*, geb. ca. 1634, † na 21 februari 1648.

De 13-jarige ***Tiddo*** *Huninga*, zoon van de burgemeester, wordt 21 februari 1648 op verzoek van zijn voogden op de rol van zijn oom ***Tiddo*** *Huninga* geplaatst [169]. Hij is verder niet aangetroffen.

6, *Teete*, † ***28*** augustus 1652, begraven te Groningen in de Martinikerk [170].

Op haar zerk komen alleen de wapens *Huninga* en *Tjarda* van *Starkenborgh* voor [170].

X. 4. ***Aylcko*** *Huninga* ***van Oostwold,*** † vóór 22 juni 1666, tr, (procl. Groningen 18 oktober) 1656 ***Sybe*** of ***Sibranda Stachouwer,*** geboren te Amsterdam of Blaricum, † vóór 22 juni 1666, dochter van ***Johan Stachouwer,*** vrijheer van Schiermonnikoog, en ***Wijbranda Appelman;*** zij hertrouwt in 1666 ***Popko Everhardi*** *d'Emda*, weduwnaar van *Everdina Broersema* [171].

Aylcko wordt als luitenant in maart 1660 lidmaat te Groningen. Hij eist 11 december 1660 van *Asinga* Swier *Clant* (gehuwd met zijn zuster) copie van een scheidbrief [172].

Zijn in 1666 hertrouwde weduwe overleed nog in hetzelfde jaar voor 22 juni [172a].

Uit dit huwelijk:

1. ***Anna Maria,*** ged. Groningen 22 december 1658, †

163. RAG, StA 127.
164. RAG, RA V hh 1.
165. RAG, Arch. Farmsum, inv. 1088, zie verder noot 162.
166. Hommes, k. 108.
167. RAG, Arch. HJK, inv. 889.
168. RAG, StA 125 (hij was 27 september 1628 van vaandrig tot luitenant benoemd, ibid. StA 123).
169. RAG, StA 127.
170. Pathuis, nr. 1560A.
171. Hommes, k. 108; J. W. des Tombe en C. W. L. van Boetzelaer, Het geslacht Van den Boetzelaer, Assen 1969, 246.
172. RAG, Arch. HJK, inv. 889.
172a. RA III hh 2.

's-Gravenhage (aangifte overlijden 27 augustus) 1705 (als vrouwe van Langerak, vervoerd naar Langerak), tr. le ***Hendrik Cantzius,*** waarschijnlijk zoon van *Wijnandus* ***Cantzius,*** predikant te Mijnsheerenland, en ***Margaretha van Riet;*** tr. 2e Dordrecht (Franse kerk) 10 december 1686 ***Frederik Gideon*** des H. R. R. baron ***van den*** *Boetzelaer*, heer van Langerak, ged. Utrecht (Walenkerk) 17 mei 1666, † vóór 22 mei 1704, zoon van ***Frederik Hendrik*** des H. R. R. baron ***van den Boetzelaer*** en ***Anna*** *Juliana* ***Ferens*** [171].

Op 22 juni 1666 zweert ***Philippus*** *Daniel Finck* „bij provisie ende ter tijdt Capitain Ham op losse reeckeninghe ende overleeveringe" van de goederen van wijlen ***Eppo Ludolph*** *Huninga* zal hebben gedaan als voormond aan over het kind van wijlen luitenant ***Aylcke*** *Huninga* en diens overleden vrouw [172].

Anna Maria *Huninga* komt in Groninger archivalia voor 21 november 1676 [173].

Zegel van *Doedo Huninga* ***van Oostwold*** (IX. 6), 29 okt. 1623.
R.A. Groaingen, arch. Cremers, inv. nr. 142.

1x. 6. *Doedo Huninga* ***van Oostwold,*** † ***24*** februari 1627, begr. Groningen (Martinikerk), tr. (huwelijksvoorwaarden 29 oktober) Deventer 30 november 1623 *Hester* ***de*** *Hertoghe*, geb. 15 december 1608, † tussen juni 1656 en december 1657, dochter van ***Michiel de*** *Hertoghe* en *Susanna* ***de Masserdt*** of *Mastart*; ***zij*** hertrouwt in 1628 ***Maximiliaan de Sanderen,*** kapitein te Heusen, in 1651 commandeur van het fort Crèvecoeur [174].

Doedo Huninga komt met zijn broer ***Aylcko 31*** augustus 1618 als getuige voor [123]. Op 19 november 1619 wordt hij van adelborst onder de kapitein Martens benoemd tot vaandrig in de compagnie Sloot [175]; hij wordt in december 1620 lidmaat te Groningen [174], 26 januari 1622 benoemd als opvolger van de kapitein Gerhard Sloot [176], welke benoeming wordt geapprobeerd 1 maart 1622 [177].

Op 7 april 1624 wordt hem toegestaan een woning voor een sauve-garde te Oostwold te bouwen [178].

De huwelijksvoorwaarden tussen hem en ***Hester de Hertoghe*** worden gesloten op 29 oktober 1623. *Doedo* ontvangt daarbij van zijn vader, die Jr. ***Eppo*** *Huninga*

173. RAG, Arch. HJK, inv. 905.
174. Hommes, kk. 111-112.
175. RAG, StA 4, 2472vo.
176. RAG, StA 118.
177. RAG, StA 5p. 2643.
178. RAG, StA 119.

wordt genoemd, een heerd land te Oostwold „over het meer" in de Ekamp, groot omstreeks 60 grazen, en een akker land te Blijham, groot omstreeks 10 grazen. Als getuigen aan zijn zijde zijn aanwezig zijn vader en zijn broer ***Aylcko,*** aan bruidszijde de vader. Het stuk is door de drie *Huninga*'s alsmede door *Michiel de Hertoghe* gezegeld [105].

Doedo en zijn vrouw kopen 30 april 1624 voor *f* 1.000 land [179]. Hij overleed als kapitein in het Nassausche regiment 24 februari 1627 en werd te Groningen begraven [180]. Zijn weduwe verzoekt 7 maart 1627 een maand gage boven de maand waarin haar man is overleden, hetgeen wordt toegestaan, en een plaats op de rol voor haar zoontje, wat wordt afgewezen [181]. Zij heeft daarop blijkbaar steun gezocht bij de Staten-Generaal; althans blijkt 2'7 september 1627 dat ***Hemme Huninga*** inmiddels door de Staten-Generaal is geappointeerd [182].

Haar tweede man, ***Maximiliaan*** *de Sunderen,* stierf kort na 1651. *Esther d'Hertogh,* weduwe *Sander,* komt met ***Ernestus*** *de Sander* (zoon uit haar tweede huwelijk) in juni 1656 met attestatie van 's-Hertogenbosch naar Groningen. Zij overleed vóór 9 december 1657 [187].

Uit dit huwelijk:

Hemmo, volgt X. 5.

X. 5. *Hemmo Huninga,* heer op Engelum en Jellema, ged. Deventer *22* maart 1625, † tussen maart 1648 en 16 juni 1652, tr. vóór 22 mei 1646 *Justina Gaykinga,* † na 1672, doch voor 26 juli 1673, dochter van *Allard Gaykinga,* van Ter Borch en Jellema, en *Catharina Ringels;* zij hertrouwt (procl. Groningen 17 september, attestatie gegeven 6 oktober) 1653 *Asinga van Ewsum,* † in 1669, zoon van *Christoffel van Ewsum,* heer op Tammingahuizen en Ten Post, en *Anna Allardsdr. Gaykinga.*

Hemmo wordt als student -te Groningen ingeschreven 9 september 1641, lidmaat aldaar met attestatie van Zuidwolde maart 1648 [183]. Hij stierf vóór 16 juni 1652 wanneer Udo Bontkens zich als borg voor goede levering inlaat voor zijn vrouw [184].

Met zijn vrouw verkoopt hij 22 mei 1646 verschillende percelen land te Beerta voor ruim *f* 11.000 en ca. 200 daalder, terwijl bij twee transacties geen koopsom wordt vermeld [185]). Dezelfde dag staan ***Sebo Huninga*** (zijn oom) en diens vrouw hen het recht van naarkoop toe van 6 akkers land, groot ca. 23 deimt, in mei 1645 door ***Maximiliaan*** *de Sunderen* en *Esther de Hertoghe (Hemmo's* stiefvader en moeder) gekocht [185].

Hemmo's weduwe hertrouwde met ***Asinga van Ewsum,*** als student te Groningen ingeschreven 7 februari 1643, later lid van Gedeputeerde Staten van Stad en Lande, in 1663 gecommitteerde ter Admiraliteit te Amsterdam wegens Stad en Lande [183]. Op 28 februari 1654 zweren capitain *Tiddo Huningu,* Jr. Sicco ***Rewgers*** en Jan ***Ringels aan*** als voogden over de kinderen van wijlen *Hemmo* ***Huninga*** [186]. De voorstanders eisen 1 december 1658 van Jr. „***Sanders***" (30 november 1658 „op Tackenborch") (= *Ernst de Sanderen,* halfbroer van ***Hemmo)*** inventaris van de nalatenschap van zijn moeder, na sententie van Burgemeesteren en Raad van Groningen dd. 9 december 1657; de gedaagde wenst ook zijn in 's-Gravenhage verblijvende broer hierin te kennen [187].

179. RAG, RA V ee 2.
180. Pathuis, nr. 1531.
181. RAG, StA 6, p. 3270vo.
182. Ibid., p. 3338vo.
183. Hommes, k. 112; Pathuis, nr. 3017 ad XI. 2.
184. RAG, RA V ee 4.
185. RAG, RA V ee 3.
186. RAG, Arch. HJK, inv. 884, p. 134.
187. RAG, Arch. HJK, inv. 887.

Op 27 september 1659 daagt de kapitein ***Tiddo Huninga*** Jr. de *Sunderen* om in zijn plaats aan te zweren als voormond over de kinderen van Jr. *Hemmo* ***Huninga*** bij ***Josyna Gayckinga*** [188]. Op 11 februari 1660 daagt hij zijn broer ***Sebo*** om in zijn plaats als voormond aan te zweren; ***Sebo*** wenst ook zijn in „de stad" (sc. Groningen) wonende „zwager" (hier schoonzoon) gedaagd te zien [189]. Op 10 maart 1663 dagen Sicco *Rengers* en ***J. Ringels*** *jr. Michiel Erenst de Sunderen* om als voormond aan te zweren; op zijn verzoek wordt de kapitein *Tiddo* Huningu uit de voormonderseed ontslagen [190]. Op 29 november 1664 eisen de voorstanders van Jr. ***Eernst van Sanders*** inventaris van de nalatenschap van zijn moeder [191].

Uit dit huwelijk:

1. *Doedo Allard,* volgt XI. 2.

2. *Susanna Maria,* geb. ca. 1648, tr. le Oldehove 27 december 1668 Jr. *Henricus tho Nansum,* † vóór 1694, zoon van *Eppo tho Nansum* en *Sophia Valck* (eerder gehuwd met *Johan van Bronckhorst en Batenburg);* tr. 2e Groningen 18 december 1694 Jr. *Edzart Hinrich Cannegieter* [183].

Susanna Maria wordt 14 december 1666 „out over de achtijn jaeren" op verzoek van Sicco *Rengers, A. van* ***Ewsum*** (haar stiefvader) en ***J. Ringels*** mondig verklaard [192].

x1. 2. *Doedo Allard Huninga, geb.* in 1647, jonker en hoofdeling in Langewold Oosterdeel, Leegkerk en Dorquert, Leermens en Kloosterburen, † in 1685, tr. Oldehove 4 juni 1671 *Anna Clara van Maneel,* geb. Appingedam 24 of 25 mei 1648, † 15 januari 1679, begraven te Oldehove, dochter van *Johannes van Maneel* en *Johanna Maria Kyff genaamd Frens* [183].

Doedo Allard Huninga zegt 25 januari 1667 een geldlening op [193], de huur van een perceel land 18 januari 1668 [194]. Ook hij procedeert veelvuldig tegen ***de De Sanderen's***: zo 15 december 1668 [195], 18 november 1671 tegen de luitenant *Eernst de Sanderen* over de inventaris van de quota goederen van zijn grootmoeder ***Hester de Hertoghe,*** waarbij gedaagde verwijst naar haar testament, dat volgens eiser ten aanzien van deze goederen niet zou gelden, en zo dat wel het geval zou zijn, dan de inventarisatie van de legitieme portie vraagt [196]. Ook procedeert hij 26 juli 1673 over de nalatenschap van zijn moeder, die hertrouwd is en uit dat huwelijk nog een zoon en *een* dochter in leven heeft [197] (zodat haar zoon *Christoffel* ***van Ewsum*** nadien moet zijn overleden [198]).

Doedo Allard was grietman in Humsterland, in 1671 en 1672 curator der Groainger Universiteit vanwege de Ommelanden en lid van Gedeputeerde Staten der provincie [183].

Uit dit huwelijk:

1. *Hemmo Allard,* geb. Appingedam 14 en ged. aldaar 20 april 1672, waarschijnlijk jong †.

188. RAG, Arch. HJK, inv. 888.
189. RAG, Arch. HJK, inv. 889.
190. RAG, Arch. HJK, inv. 892.
191. RAG, Arch. HJK, inv. 893.
192. RAG, Arch. HJK, inv. 895.
193. RAG, Arch. HJK, inv. 896.
194. RAG, Arch. HJK, inv. 897.
195. RAG, Arch. HJK, inv. 897.
196. RAG, Arch. HJK, inv. 900.
197. RAG, Arch. HJK, inv. 902.
198. Hommes, k. 112.

2. *Hemtno Joan, ged.* Groningen 13 juli 1673.

Waarschijnlijk dezelfde als Jr. ***Hemmo Huninga***, 22 januari 1689 aangesteld tot soldaat onder de kapitein Ayckema [199].

3. *Johanna Maria,* ged. Groningen 28 april 1675, lidmate aldaar maart 1693, tr. aldaar 25 september 1694 *Reint Evert Cannegieter,* luitenant.

Hij en zijn vrouw worden genoemd in het testament van zijn zuster ***Barbara Elidia*** Cannegieter dd. 23 oktober 1706 [200]. Hun zeven kinderen zijn door Hommes vermeld [201].

4. *Justina Sibylla,* ged. Groingen 30 september 1677, als lidmate te Godlinze aangenomen 18 maart 1695, komt met attestatie van Godlinze naar Groningen september 1696 [201].

Zij kan dezelfde zijn geweest als *Justine* ***Huningu,*** gehuwd met *Hero* ***Jakobus,*** waarvan te Appingedam twee kinderen werden gedoopt:

a. ***Jakobus,*** ged. 29 oktober 1713.

b. *Catharina* ***Maria*** *Gratiana,* ged. 1 februari 1'719.

IX. 7. *Sebo Huninga van Oostwold,* geb. in 1605, † Beerta 15 april 1661, tr. ca. 1625 *Tyade Tiddinga,* † na 15 mei 1682, dochter van *Doedo Tiddinga* (zie § 1) en *Bauwe Hayckens (zie* § VII).

Sebo, jongste zoon van ***Eppo Aylckes*** *Huninga* en ***Etta*** *Engelken*, werd in 1605 geboren en waarschijnlijk vernoemd naar een lid van het geslacht *Bunninga* (§ 111); zijn beide grootmoeders behoorden tot dit geslacht.

Door huwelijk met het enige (wettige) kind van *Doedo* ***Tiddinga*** te Beerta kwam hij in het bezit van de Tiddingaborg aldaar (die later Huningaborg zal heten). Als eigenerfde te Beerta komt hij voor 8 september 1630 [202]. Kerkvoogd aldaar was hij vanaf 14 oktober 1630 [202] tot 27 februari 1658 [203] wanneer hij voor het laatst als zodanig voorkomt. Op 11 juni 1658 gelast hij de predikant te Beerta een nieuwe kerkvoogd te (doen) aanstellen [204].

Met zijn vrouw verkoopt hij een stukje land te Beerta 19 maart 1632 [205], land 28 maart 1635 [206], verhuurt hij land te Midwolderhamrik (geërfd van wijlen hopman ***Haeicko*** *Tammens* en ***Ike*** (zie § VI; grootouders van zijn vrouw) volgens scheiding tussen de erfgenamen van *Tammo Hayens*) op 8 mei 1642 [207], koopt land te Oostwdd 16 juni 1648 [208], verkoopt een deel in land (gekocht 26 maart 1650) op 10 september 1651 [209], verkoopt 5 deimten 12 juni 1657 [210] en een huisplaats 24 januari 1658 [211].

Op 10 augustus 1639 sloot de bevolking van het Oldambt een verbond tegen de aanmatiging van de stad Groningen; ***Sebo*** werd toen als een van de drie volmachten van het Oldambt benoemd. Deze aktie leidde tot gewapend optreden van de zijde van Groningen, dat hem verbande. Inmenging van de Stadhouder en de Staten-Generaal leidden er in 1650 toe dat Groningen haar rechten op en in het Oldambt bleef behouden [212].

199. RAG, StA 145.
200. GAG, RA 111 y.
201. RAG, Kerkeboek Godlinze en Hommes, k. 113.
202. RAG, RA V ee 2.
203. Hommes, k. 113.
204. GAG, RA III a 60.
205. RAG, RA V y 5.
206. RAG, RA V ee 2.
207. RAG, RA V ee 3.
208. RAG, RA V z 5.
209. RAG, RA V dd 6.
210. RAG, RA V ee 4.
211. RAG, RA V ee 4.
212. Hommes, k. 113; uitvoeriger Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek 111, k. 620, en De Blécourt, pp. 92-168.

Sebo stierf, 56 jaren oud, te Beerta 15 april 1661 en werd aldaar begraven [213].

Tia Tiddinga, weduwe *Huninga,* als legitima tutrix over haar twee jongste kinderen alsmede haar twee oudste zoons *Doedo* en *Bonno* ruilen 23 december 1661 land met Jr. ***Philips*** *Daniel Finck* en ***Ettien*** *Huninga,* haar dochter [214]. Met haar zoon *Bonno* en haar schoonzoons verzet zij 15 mei 1668 haar heerd land te Beertsterhamrik, genaamd „Hamster Hoff", voor 4.000 Car. gl. [215]. Op 28 april 1675 verkoopt zij met haar zoons *Bonno* en ***Eppo*** Bauckensheerd te Beerta, groot 47 deimten, voor 8.930 Car. gl. [216]. Met haar schoonzoon en zoon *Bonno* verkoopt zij 24 april 1674 land in de heerd van wijlen ***Hemmo*** *Huninga* [217]. Met haar zoon ***Eppo*** verklaart zij 2 oktober 1673 sedert 1668 schuldig te zijn wegens geleverde winkelwaren 225 daalder 18 st. 3 pl. en leent zij nog eens 200 Car. gl. [218].

Oy 4 ayril 1678 egan Tia ***Tiddinqa,*** weduwe *Huninga,* bijgestaan door Jr. *Doedo Allard Huninga,* Jr. *Philips Daniel Finck* en zijn vrouw ***Ettien*** *Huninqa,* Jr. *Finck* voornoemd als vreemde voogd met Dr. *Joannes van Lunen* als voogd over de kinderen van wijlen de kapitein ***Bernard Heckman*** en zijn vrouw ***Bouwina*** *Huninga,* Jr. *Bonno Huninga* en ***zijn*** vrouw ***Sypke Fockens,*** en tenslotte de omstreeks 29-jarige Jr. ***Eppo*** *Huninga,* eveneens door *Doedo Allard Huninga* bijgestaan, inzake hun onderlinge „questie over de deilinge en wisselinge van hare landerijen, alsmede coop van het starfhuis, schuir en duivenhuis mitsgaders plantagien in de Beerta" een accoord aan.

Bij dit accoord wordt bepaald dat Jr. *Finck* en zijn vrouw zullen behouden het land dat zij thans bezitten, groot ca. 67 deimten. De kinderen ***Heckman*** blijven in het bezit van de 60 deimten, die hun moeder als "bruidsschat kreeg. *Bonno* Huningu krijgt de gehele huisheerd, strekkende van het Ruigeveen tot aan de Heeresloot, te Beerta met uitzondering van 24 deimten, alsmede de eigendom van het kerkgestoelte en de graven in de kerk te Beerta (waarvan zijn broer, zuster en zusterskinderen echter het medegebruik zullen hebben); de hem door zijn moeder bij huwelijksvoorwaarden meegegeven heerd te Blijham (die 80 à 90 deimten groot was [230]) zal echter aan haar terugkeren tot afdoening van de schulden. ***Eppo*** *Huninga* ontvangt de 24 deimt, waarvan hiervoor sprake was, en de op 42 deimten getaxeerde Hamsterhoff, die bezwaard is met *f* 4.000, die hij zelf zal aflossen. Voorts wordt bepaald dat Tia en haar zoon ***Eppo,*** zolang deze ongehuwd is, in het aan *Bonno* ***toegewezen*** huis levenslang twee kamers mogen bewonen en vrije „brand" (stof) genieten. Buiten de verdeling blijft het zg. Ruigeveen, terwijl goederen, waarvan in het bovenstaande geen melding wordt gemaakt, aan de moeder zullen blijven [219]. Buiten de „huisheerd" (de oorspronkelijke T i d d i n g a b o r g) en het Ruiaeveen alsmede de niet gespecificeerde goederen, die aan-Tia blijven, is dus sprake van ca,. 273 à 283 deimten (ca. 136 à 142 ha.) land, dat voor een deel verhuurd was of in beklemming uitgegeven.

Tyade Tiddinga is nog in leven 15 mei 1682 [220].

Uit dit huwelijk:

1. *Doedo,* geb. ca. 1627, † Beerta 20 april 1665, oud 38 jaren, en aldaar begraven [221].

Hij komt voor het eerst voor 6 april 1649 [222], koopt van zijn ouders 18 november 1654 15 koeien, 12 paarden

213. Pathuis, nr. 847.
214. RAG, RA V ee 4.
215. RAG, RA V ee 5.
216. RAG, RA V ee 5.
217. RAG, RA V ee 5.
218. RAG, RA V z 7.
219. RAG, RA V ee 6.
220. Hommes, k. 113.
221. Pathuis, nr. 850.
222. RAG, RA Vee 4.

en roerende goederen voor *f* 2.000 [222], wordt genoemd als eigenerfde te Beerta 4 november 1662 [222], leent geld 1 november 1663 [222].

Hij is ongehuwd gebleven.

Op zijn grafzerk staat een gedeeld wapen: rechts *Huninga,* links *Tiddinga* [221].

2. ***Ettien,*** † na 2 oktober 1688, tr. (huw. voorw. Beerta 7 augustus) 1649 met Jr. *Philips Daniel* ***Finck,*** † (vóór 2 oktober) 1688 [223].

Bij huwelijksvoorwaarden brengt hij al zijn in Duitsland gelegen goederen in. ***Ettien*** *Huninga van* ***Oostwold*** zal gelijk met haar broers en zuster delen in de ouderlijke boedel en ontvangt 45 deimt land te Midwolderhamrik. Aan zijn zijde is alleen hij aanwezig, aan haar zijde compareren haar ouders, haar broers *Doedo* en *Bonno* en haar oom de capitain *Tiddo Huninga van Oostwoid* [224].

Op 29 april 1650 ontvangen zij een plaats te Beertsterhamrik [225]. Tussen 8 en 18 mei 1665 wordt ***Finck*** kerkvoogd te Beerta [226].

3. *Bonno,* volgt X. 6.

4. *Bouwina,* † na 4 april 1678 [219], tr. (huw. voorw. Beerta 26 juni) 1666 met ***Bernard Heckman,*** † ***(vóór 24*** december) 1674, zoon van *Jacob* ***Heckman*** en ***Abele Tjarda van Starkenborch*** [223].

Ten huwelijk ontvangt zij van haar moeder 60 deimt verhuurd land te Midwolderhamrik. Aan zijn zijde zijn aanwezig de luitenant ***Thomas*** *van Loenen* als stiefvader en zijn moeder, alsmede *Rudolph van Dompselaer* en *Boudina Tjarda* ***van*** *Starkenborgh* als oom en tante. Aan haar zijde zijn tegenwoordig haar moeder, mede als voogdes over haar minderjarige zoon, ***Philips Daniel Finck en Ettien*** *Huninga,* zwager en zuster, Jr. *Bonno Huninga van* ***Oostwold,*** broer, Jr. ***Edzart Greving*** als neef [223, 226].

Bij zijn huwelijk is ***Heckmun*** luitenant; 26 augustus 1673 wordt hij tot kapitein benoemd [223].

Naast de door Hommes [223] genoemde zoons was er nog een dochter ***Tytia Maria Heckmun,*** die 23 juli 1701 te Groaingen huwelijksvoorwaarden aangaat met ***François Dupont.*** Op 29 juli 1701 ondertekent ***Jun Huiningu*** deze als neef [227].

5. *Eppo,* geb. in 1649, † na 18 maart 170 1.

Op 4 april 1678 wordt hij ca. 29 jaren oud genoemd [219]. Hij verklaart 18 maart 1701 volgens obligaties van 22 maart 1697 en 6 december 1697 400 Car. gl. schuldig te zijn [228]. Blijkbaar is hij ongehuwd gestorven.

X. 6. *Bonno Huninga* ***van Oostwold,*** † tussen 7 maart 1697 en 22 februari 1699 [223]), tr. (huw. voorw. Eexta 2 april) 1667 ***Sypke Fockens,*** † tussen 4 januari 1689 en 7 maart 1697, dochter van ***Focke Elties*** en ***Senske Wyardts.***

Bonno komt als mondig voor 23 december 1661 [229]. Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden ontvangt hij van zijn moeder 80 à 90 deimt land te Blijham, geërfd van haar ouders. Aan zijn zijde compareren zijn moeder en beide zwagers. aan de hare de zijlvest ***Eltio Hindrix*** als grootvader, Ds. *Henricus Walrix* ***als*** oom, *Hindrick Mennens,* Dr. ***Abraham*** *Huisman* en *Aelrich* ***Heerens*** als neven [230].

Sypke was een dochter van ***Focke Elties*** en ***Senske Wyardts*** (hertrouwd met ***Eppo Reints),*** kleindochter

223. Hommes, k. 114.
224. RAG, RA V ee 4.
225. RAG, RA V ee 4.
226. RAG, RA V ee 5.
227. GAG, RA III y.
228. RAG, RA V jj 3.
229. RAG, RA V ee 5.
230. RAG, RA V bb 3.

van *Eltio Hindrix* ***en*** *Bawe* ***Fockens (vun Hoysum,*** zie § XX) en van *Wyardt* ***Popckeas*** (zie § IV) en ***Annecke (Jochums ?***), achterkleindochter van ***Hendrick Elties en Wypcke Tummes*** (zie § I en VI). ***Bonno's*** overgrootvader en ***Sypke's*** overgrootmoeder waren broer en zuster.

Op 20 mei 1667 handelen *Bonno Huninga* ***en*** zijn vrouw met de voorstanders over ***Luppo*** en ***Reynt*** *Frerix* met hun moeder ***Anneke Luppens*** de boedel af van ***Eppo Reynts*** en ***Senske Wyardts.*** De aangeërfde goederen keren daarbij terug naar de zijde van herkomst. *Bonno* verwerft tegen betaling van 4.530 Car. gl. de tijdens huwelijk aangewonnen goederen [231].

Aanvankelijk woonden *Bonno* en zijn vrouw te Scheemda: zo 4 december 1667 ***wanneer zij*** *f* 1.000 lenen en voor zes jaren een huis met land voor *f* 4.000 versetten [232]. Waarschijnlijk wonen zij daar nog 17 januari 1672 [233]. Zeker echter in 1673 zijn zij reeds te Beerta; hun attestaties zijn echter niet ingeboekt in het in 1671 aanvangende lidmatenregister van Beerta. Op 31 januari 1682 verhuren zij een huis met plaats, eerder verhuurd aan dan wijlen ***Reynt*** *Frericx* voornoemd [234] (gehuwd met ***Bauwke*** *Frix* ***volgens*** een akte van 24 mei- 1682 [235], waarschijnlijk *Bauwke* ***Diurcken,*** gehuwd met *Nicolaus Frix,* zie § V).

Sypke Fockens stierf voor 7 maart 1697, wanneer haar man Jr. *Bonno Huninga* voorkomt als legitimus tutor over hun kinderen [236]. Hij stierf vóór 22 februari 1699, wanneer zijn tweede dochter ***Bouwe*** met haar man haar erfdeel in de nalatenschap der ouders overdraagt aan haar oudere zuster ***Senske*** en haar man [237].

Uit dit huwelijk:

1. ***Senske,*** † vóór 21 december 1722, tr. Beerta 4 juni 1692 Geert *Tonnis* ***Hesse,*** geb. te Weener, † aldaar 18 september 1716, zoon van *Tonnis* ***Harmens Hesse*** en ***Geeske*** *Rötgers* [237].

Senske wordt lidmate bij het derde Avondmaal 1689 te Beerta, komt 2 december 1698 weer naar Beerta met attestatie van Weener. Zij erfde na het overlijden van haar broers en de overdracht van het erfdeel van haar zuster (zie ook hierna) de bezittingen der *Huninga*'s te Beerta. Daartoe behoorde de T i d d i n g a b o r g, die vererfde op haar zoon *Bonno Huninga* ***Hesse*** en diens nakomelingen. Na het overlijden van ***Bonno's*** kleindochter ***Juntje Oomkens*** in 1857 werd de borg afgebroken [237]. De ter plaatse gebouwde boerderij kreeg in 1941 de naam „H u n i n g a h e e r d" [238]; de naam „T i d d i n g a h e e r d" ware juister geweest.

De naast deze boerderij gelegen boerderij maakte eveneens deel uit van deze bezittingen der ***Huninga's.*** In 1713 werd deze verkocht door Gesinu ***Hesse,*** oudste dochter van *Senske* [238].

2. Sebo, ged. Beerta 28 februari 1673, jong †.

3. Focco, ged. Beerta 18 juli 1675, jong †.

4. Bouwe, ged. Beerta 29 juli 1677, † na 21 december ***1722,*** tr. le tussen 1 juni 1698 en 22 februari 1699 ***Berent Melchers van Vullen (Vollen),*** † (na augustus) 1704; tr. 2e (huw. voorw. Beerta 14 augustus) 1709 *Jacobs Jans,* zoon van ***Jan*** *Jacobs* [237].

Bouwe wordt 3 maart 1704 lidmate te Beerta. Bij het

231. RAG, RA V bb 3.
232. RAG, RA V z 6.
233. RAG, RA V z 6.
234. RAG, RA V bb 3.
235. Hommes, k. 95.
236. RAG, RA V ee 7.
237. Hommes, k. 115; zie over het geslacht ***Hesse*** verder: Deutsches Geschlechterbuch, Bd. 26 (Osffriesisches Geschlechterbuch. Bd. 1), 1913, 256.
238. Th. P. E. de Klerck, op. cit., pp. 58-61.

aangaan van huwelijksvoorwaarden tussen haar en haar tweede man waren aan haar zijde geen „vrienden" (verwanten) aanwezig[237]. Op 21 december 1722 verkopen ***Bouwe*** 'en haar man aan de kinderen van ***Geert Hesse*** en ***Senske Huninga*** „sodanige anpart", als haar van haar overleden vader en broers is aangekomen [237], nadat ***Bouwe 22*** februari 1699 reeds haar aandeel in de nalatenschap harer ouders aan haar zuster had overgedragen [237].

5. *Jan,* ged. Beerta 27 februari 1680, † na 19 september 1701 en waarschijnlijk vóór 1 augustus 1705.

   Jan *Huininga* tekent 29 juli 1701 de huwelijksvoorwaarden — als neef — van Tytia ***Maria Heckman*** (dochter van *Bauwina Huninga* [227]). Op 9 augustus 1701 wordt ***Johan Huninga*** benoemd tot vaandrig in het regiment Reinhard, waarop hij 19 september 1701 de eed van zuivering aflegt[239]. Hij zal vóór zijn broer *Sebo* zijn overleden.

6. *Sebo,* ged. Beerta 29 april 1683, jong †.
7. ***Anna,*** ged. Beerta 17 september 1684, jong †.
8. *Sebo,* ged. Beerta 21 november 1686, † vóór 1 augustus 1705, wanneer zijn nalatenschap tussen zijn twee zusters wordt verdeeld [237]. De andere kinderen moeten dus voordien zijn overleden.
9. *Ailko,* ged. Beerta 4 januari 1689, jong †.

Naast de in voorgaande genealogie genoemde ***Huninga's*** is er nog een gering aantal dat in die genealogie (nog) geen plaats kon worden gegeven.

a. ***Eylcke Huninga van Menterne,*** geb. ca, 1450-1455, tr. ***Omke Snelger Houwerda.***

Hayo ***Ripperda,*** overleden 6 december 1504, was gehuwd met ***Eylcke Houwerda,*** overleden 30 april 1497 [240], dochter van ***Omko Snelger Houwerda en Eylcke Huninga*** van Menterne [241]. ***Eylcke's*** kleindochter ***Sophie Ripperda*** huwde in 1523 met Dodo *Manninga* [242]. De kwartieren van hun dochter Anna *Manninga,* gehuwd met ***Egbert Clant,*** worden opgegeven als

Ripperda — Houwerda — Ukema — *Huinga* [243], waarbij voor „*Huinga*" *Huninga* gelezen zal moeten worden. *Menterne* refereert aan de omgeving van Termunten.

Eylcke Huninga kan ca. 1450-1455 zijn geboren. Ook Doys maakt melding van het huwelijk van ***Omko Houwerda ter Munte*** en ***Ailke Huninga*** van *Menterna* „daerna *Fimel*" [2a].

b. ***Bouwe Huninga.***

Onder de kwartieren van de echtelieden Ds. ***Eggo Tonckens*** (1601/2—1665) en ***Aise Wynckens*** komt ***Bouwe Huninga*** voor ***als*** grootmoeder van beide.

Eggo Tonckens was een zoon van ***Tonckert Tammens*** en ***Ailke Ockens,*** dochter van ***Ocko Luppes*** [244] en ***Bouwe Huninga*** [245].

Aise Wynckens was een dochter van ***Wyncko Aissens*** († 19 oktober 1631) en ***Aise Ockens,*** dochter van ***Ocko Luppes*** alias ***Ocko*** Ockens te Finsterwolde en ***Bouwe Huninga*** [246].

239. RAG, StA 152.
240. C. P. L. Rutgers, Genealogie van het geslacht Ripperda (overdruk uit De Wapenheraut, jrg. 5, 1901), p. 3 alsmede
241. Udo Reichsfreiherr von Ripperda, Genealogie .... des Reichsfreiherrlichen Geschlechtes von Ripperda, z.pl., 1934.
242. De Ned. Leeuw LXXI, 1954, k. 310.
243. De Ned. Leeuw LVI, 1938, k. 451.
244. De Ned. Leeuw LVII, 1939, k. 420.
245. Nederland's Patriciaat, jrg. 34, 1948, p. 311 (i.v. *Tonckens).*
246. T. W. Siertsema, Kwartierstaat (in ms., RAG), onder verwijzing naar „Geneal. Toackens". Bedoeld zullen zijn publicaties in de Ned. Leeuw LV, 1937, kk. 313-317, en met name De Ned. Leeuw LVII, 1939, kk. 419-420, alwaar echter geen *Huninga* wordt genoemd.

Oorkondelijke onderbouwing voor de relatie tussen ***Ailke*** en ***Aise*** (zusters) hebben wij niet kunnen vinden. Bij de behandeling van het geslacht ***Tonckens*** (§ ***XIX)*** wordt hierop nader teruggekomen. Het geboortejaar van ***Bouwe Huninga*** zou ca. 1540-1550 gesteld kunnen worden.

c. *Hille Huninga.*

Blijkens de rekening van de Groninger kloostergoederen ontving Jr. ***Hille Huninga als*** „geappoincteerde" jaarlijks een bedrag van *f* 33. Zij komt reeds voor in de rekening 1619/1620 [247] en staat in die voor 1625/1626 te boek met een bedrag van *f* 26 [248]. Een verschrijving voor ***Huynge*** is wellicht niet uitgesloten [249].

d. N. *Hunninga.*

Bij de kwartieren ***Boesses — Vestrick*** wordt melding gemaakt van een ***Elisabeth van Goor,*** dochter van ***N.*** van Goor en ***N. Hunninga*** [250]. Een achterkleindochter van Elisabeth werd in 1716 geboren [250]. Verder is ons over een en ander niets bekend.

e. ***Eggerick Huninga.***

Al5 lidmate wordt 14 december 1660 te Delfzijl aangenomen ***Antjen Eggerits,*** vrouw van ***Eggerit Huininga,*** korporaal onder de kapitein Sytsema. *Eggerit* zal staan voor ***Eggerick,*** een bij de ***Huninga's*** verder niet voorkomende voornaam, die echter bv. bij de ***Tiddinga's*** wel bekend is.

f. ***Arnold Huininga = Huinge.***

Vanaf mei 1659 worden te Delfzijl in lidmaten- en doopregisters soldaten vermeld, behorende tot de compagnie ***Huininga.*** Op 11 december 1661 komen „met de compagnie van de E. ***Arnold Huininga***" verschillende soldaten met attestatie van Leerort naar Delfzijl over, terwijl 12 maart 1662 sprake is van de kapitein ***Arent Huininga.***

Steeds is sprake van de kapitein ***Arnold Huinge,*** later commandant van Oudeschans en eigenaar van de Brake te Obergum [251].

In hoeverre met het hier behandelde geslacht *Huninga* samenhangt het geslacht, waarvan de afstamming in eerste instantie werd teruggevoerd op ***Ulfart Fockes,*** wonende op „Huninga" te Eenrum, en zijn vrouw ***Dedde Edzes*** van Lesterhuis (onder Termunten) (ca. 1548—1633), en dat eveneens een leeuw in zijn wapen voert, kon niet worden vastgesteld. Bekend is dat nakomelingen van dit echtpaar relaties onderhielden met Borgsweer, gelegen in de streek waar de ***Huninga's*** van oudsher gegoed waren. Deze relaties kunnen teruggaan op ***Menne te Borgsweer,*** van wie *Ulfart Fockes* waarschijnlijk een kleinzoon was. Het van laatstgenoemde afstammende geslacht, bekend onder de namen ***Fockens*** en ***Hoysum,*** zal afzonderlijk worden behandeld (zie § XX).

§ III. Bunninga.

Min of meer bij toeval gelukte het het geslacht met deze naam te traceren. Leden ervan komen namelijk nimmer met de geslachtsnaam voor — een verschijnsel dat wij ook constateerden bij de ***Huninga's,*** wier oude naam pas in het begin der 17de eeuw weer „herleefde", althans weer in de administratie voorkomt. Of zij zelf zich voordien *Huninga* noemden,

247. RAG, StA 2322.
248. RAG, StA 2331, k. 468vo.
249. Hommes, k. 105, wees reeds op de mogelijkheid tot verwarring van de namen *Hu(i)ninga* en *Huinge.*
250. De Ned. Leeuw LXXV, 1958, k. 451.
251. W. J. Formsma, R. A. Luitjens-Dijkveld Stol en A. Pathuis, De Ommelander Borgen en Steenhuizen, Assen 1973, p. 305.

is bij gebrek aan materiaal niet te bepalen. Waarschijnlijk is het echter wel en hetzelfde kan gelden voor leden van het geslacht *Bunninga*.

De naam *Bunninga* komt in feite — met één uitzondering die hierna ter sprake komt — alleen voor onder de kwartieren van de kinderen van *Eppo Aylckes Huninga (1650-1637)* en *Etta Engelken († 1625)* (zie § 11, VIII. 2).

Blijkens deze kwartieren stamde *Eppo's* moeder uit een huwelijk *Bunninga-Gockinga*, terwijl zijn vrouw eveneens een *Bunninga* tot moeder had, dan echter een dochter van een echtpaar *Bunninga van Reide-Poptada*. Een tak der *Bunninga's* is blijkbaar te Reide gevestigd geweest en kan vandaar zijn verdreven door de grote overstromingen in de eerste helft der 16de eeuw. Over deze *Bunninga's* is echter niets bekend. De naam *Sebo* van de jongste zoon van het echtpaar *Huninga-Engelken* staat echter mogelijk in verband met de vóór 1548 overleden *Sebo Waldricks Bunninga*, die — zoals zal blijken — ook de grootvader was van *Sebo*, zoon van *Lupko Aylckes Huninga* (zie § 11, VIII. 1 en IX. 1).

Dat het geslacht *Bunninga* — ongetwijfeld veel ouder dan de eerste helft van de 16de eeuw — getraceerd kon worden, danken wij aan het uitgangspunt van de in de voorgaande hoofdstukken reeds meermalen aangehaalde bijdrage van wijlen de heer Hommes over een aantal Oldambtster geslachten. Daarbij ging hij uit van een geslachtsregister van *Eppo Ailckes Huninga* en *„Ettien Engelken* weduwe van .... *Bunninga* met een dochter genaemt *Wea*" [1]. Laatstgenoemde komt later voor als *Wea Sebes*, geboren ca. 1581, dochter — zoals Hommes schrijft — van *Sebo Bunninga* en *Etta Engelken:* de enige andere maal dat van de naam *Bunninga* sprake is. *Wea* of *Wya* was eerst gehuwd met *Boelo Tiddinga (zie* § 1) en werd daarna de tweede vrouw van *Rinnolt Diurcken* (§ V) [2]. De Heer Meesters gaf in een aanvulling op de genealogie-*Diurcken* voorts aan, dat *Rinnolts' eerste* vrouw een dochter was van *Luwert Sebens* en *Tyabbe*. Tot dit huwelijk concludeerde hij uit het feit dat *Rinnolt Diurcken* mee deelde in de nalatenschap van *Luwert Sebens* en *Tyabbe*, gescheiden op 5 juli 1611 [3]. Ook hij noemde *Wea* of *Wya Sebes* als tweede vrouw van *Rinnolt*, wier afkomst boven is aangegeven. Verband tussen *Luwert Sebens* en *Sebo Bunninga* kwam niet ter sprake.

Niettemin blijkt sprake van een misverstand. Zoals bij de behandeling van het geslacht *Diurcken* (§ V) nader zal blijken, was *Rinnolt* eerst gehuwd met *Eye Hayens († 1603)* en daarna — 1604 — met *Wya Sebes*, wier vader blijkens het bovenstaande een *Bunninga* was en dan dus een *Sebo Bunninga* geweest moet zijn. Deze nu moet een jong overleden zoon van *Luwert Sebens* en *Tyabbe* zijn geweest.

Wya Sebes was namelijk gerechtigd tot de boedel van *Luwert Sebens* en *Tyabbe (1611)* en later haar kinderen resp. kleinkinderen uit haar beide huwelijken tot die van *Eggo Phebens* (1653), wiens moeder een dochter was van *Luwert Sebens* en *Tyabbe*. Haar aanspraken kunnen niet aan haar moeder — een *Engelken* — ontleend zijn, omdat in dat geval ook de *Huninga's* gerechtigd zouden zijn geweest, dan bovendien in 1611 niet *Rinnolt Diurcken* namens zijn vrouw maar *Eppo Aylckes Huninga* namens diens vrouw (de schoonmoeder van *Rinnolt)* bij de scheiding zou zijn

1. H. L. Hommes, op. cit., De Ned. Leeuw LXXX, 1963, k. 84.
2. Ibid., k. 94.
3 Ibid., k. 415 en aldaar, noot 2.

betrokken. *Wya's vader* was dus tot de boedel gerechtigd. Omdat *Wya* nimmer *Luwerts* wordt genoemd doch wel meermalen *Sebes*, kan zij geen dochter zijn geweest van *Luwert Sebens* en moeten wij dus in haar een kleindochter zien. Dat kan slechts indien haar vader een zoon van *Luwert Sebens* en *Tyabbe* was. Waar deze, *Wya's* vader blijkens het door Hommes gebruikte geslachtsregister *Sebo Bunninga* heette, zijn daarmee *Luwert Sebens* en zijn kinderen als leden van het geslacht *Bunninga* geïdentificeerd.

Voorts is het mogelijk gebleken dit geslacht iets verder terug te volgen. Een dochter van *Luwert Sebens, Hemme,* huwt met *Hillebrant Bauckens;* hun dochter *Ennecke Bauckens* wordt in 1613 volle nicht genoemd van *Sebo Lupkens* en diens zuster *Aise* [4]. *Sebo's* vader *Lupko Aylckens (sc. Huninga)* komt in 1562/4n relatie met *Luwert Sebens* voor: *„Luerth Sebens Lupken* zwager"[5], terwijl *Lupko's* zojuist genoemde zoon *Sebo* 14 december 1571 neef van *Luwert Sebens* wordt genoemd [6]. Het meest voor de hand ligt dan de veronderstelling dat *Lupko Aylckens* gehuwd was met een zuster van *Luwert Sebens,* met een dochter van een *Sebo* dus.

Theoretisch zijn er andere mogelijkheden: de vrouwen van *Lupko* en *Luwert* kunnen zusters zijn geweest, danwel *Luwert's* vrouw kan een zuster van *Lupko* zijn geweest. De naam *Sebo* bij de zoon van *Lupko Aylckens* wijst echter in de eerste richting.

Lupko Aylckens woont in 1546 „up Seebe Walrichs heert", terwijl in hetzelfde jaar *„Lupko Aylckens* van weghen Walrich Wabbens heert", blijkens de context dezelfde als „Seebe Walrichs heert", wordt vermeld [7]. Deze *Sebo Walrichs* zal de schoonvader van *Lupko Aylckens* en de vader van *Luwert Sebens* zijn geweest. In *Walrich Wabbens.* wiens geboortejaar globaal ca. 1460/'70 gesteld kan worden, zullen wij *Sebo's* vader kunnen zien.

Hun relatie tot de in de aanhef van dit hoofdstuk genoemde *Bunninga's* is onbekend. Evenmin is 'overigens iets naders bekend over de in bovenvermelde kwartieren genoemde *Gockinga* en *Poptada* en hun verwanten. Enkele *Poptada's* komen in 1454 voor: één hunner woont in 1441 te Scheemda (zie § 11 sub 11).

De genealogie van het geslacht, dat een zespuntige ster van zilver op een veld van keel voerde [8], vangt waarschijnlijk aan met:

1. *Walrich Wabbens,* geboren ca. 1460/'70, † na 2 december 1513, waarschijnlijk na 1515, tr. *Eyse,* † na 2 december 1513.

   In 1562-1564 wordt geprocedeerd over de eigendom van aanwas van land ten oosten van Winschoten. In dit kader wordt 17 februari 1564 gerefereerd aan een (vroegere, niet overgeleverde) verklaring van „dre olde mannen ***Walrich Wabkens,*** Luppo Tyabkens unde Aeylke Smit (die) tuegeden dat de proest vs. bekent hadde" dat de Rensel de landscheiding was [9]. De proost was de uit Winschoten afkomstige [10] *Nomno Folperti* ***(Mensenborch)***, proost van Hatzum en Weener [11]. De uit-

4. GAG, RA 111 a 16.
5. GAG, inv. nRr. 1103, Hs. in fo. 161-2, p. 424vo.
6. GAG, RA 111 a 2, p. 212.
7. Als onder 5, pp. 375 en 382vo.
8. RAG, Reg. Feith 1726/30, Verzameling Familiepapieren.
9. Als onder 5, p. 417.
10. Ibid., p. 415vo.
11. Ibid., p. 422.

Tabel IV.

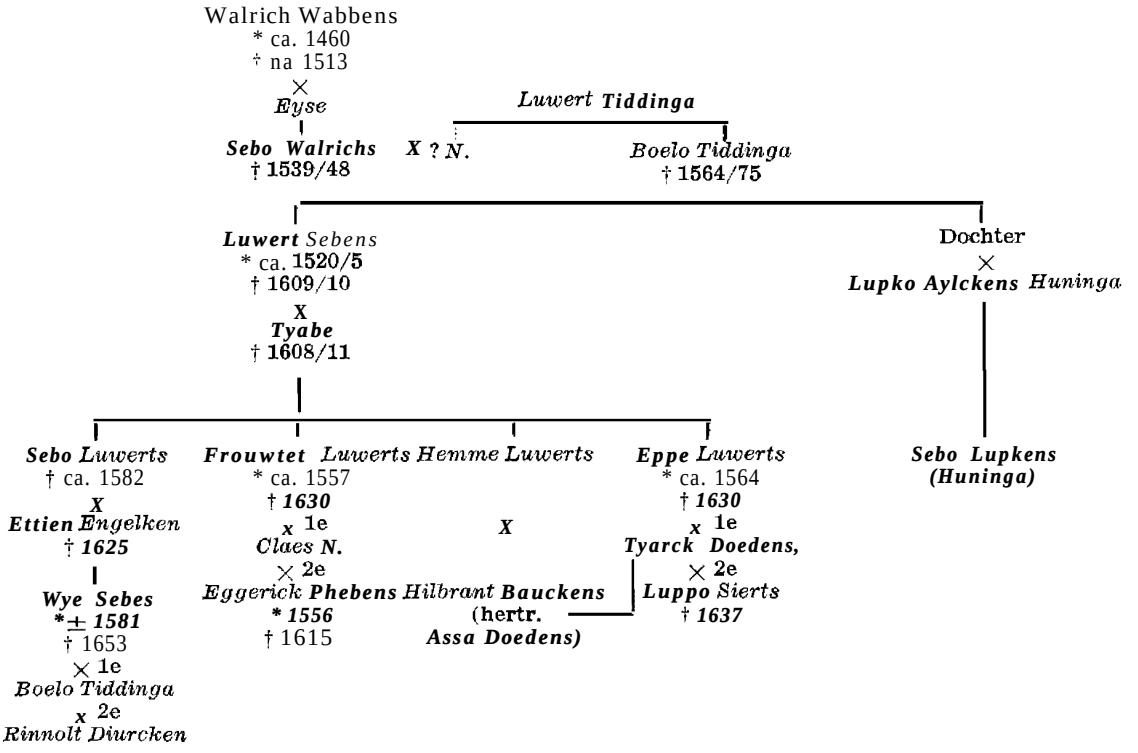

spraak die aangeeft dat de destijds verdronken en nu weer aangewassen landen behoorden tot „soeven arffheerden tho weeten ... *Walrich Wabbens* ...." bevestigt 5 juni 1564 de dan optredende eisers (niet met name genoemd) in hun bezit [12].

Walderich Wabbens en zijn vrouw *Eyse* verkopen 2 december 1513 aan het klooster Ter Apel 4½ akker land te Blijham[13], toen in huur bij Folkerus te Blijham, vanaf 1525 in huur bij Sebe Edsasdts te Blijham, overleden in 1546, en vervolgens bij diens zoon Boelo Sebens [13a].

In 1515 koopt hetzelfde klooster een rente van *f* 4 uit de goederen van „*Waldryck* in Wynschotte", losbaar met 80 Emder gl. In 1548 wordt door het klooster een rente van 5 Emder gl. gekocht uit de goederen van *Luwert Sebens te* Winschoten. Beide renten worden als één post behandeld in de rekeningen van het klooster. De betalingen worden regelmatig geboekt; over 1559 is daarbij aangetekend dat *Lippe Eylkens* (de bovengenoemde *Lupko Aylckens)* betaalde [13b].

Mogelijk had hij een broer ***Buntko Wapkens,*** wiens erfgenamen land bezitten in een heerd, beklemd onder het huis te Winschoteroosteinde, dat met 15 eveneens daaronder beklemde akkers in die heerd 10 april 1610 door ***Sebo Lupkens*** geruild wordt [14].

Zoon (waarschijnlijk) :

Sebo, volgt 11.

II. *Sebo Walrichs,*† tussen *2* juni 1541 [14a] en 20 februari 1548, tr. (?) *N. Tiddinga,* dochter (?) van *Luwert Tiddinga.*

Op 1 augustus 1534 komen Jacob Engelkens en ***Seebe Walrichs*** als volmachten van Winschoten voor [15]. Hij bezat land te Blijham, door hem en na zijn dood door ***zijn zoon Luwert*** Sebens verhuurd (aangenomen dat de terzake in 1548 als overleden genoemde vader van ***Luwert Sebens, Sebo,*** dezelfde is als de in 1534 genoemde ***Seebe Walrichs).***

Op 22 juni 1539 kopen ***Boelo Tiddinga*** en ***Sebe Walrichs*** te Winschoten land te Pewsumerhamrik [17]. Omdat 3 april 1577 ***Luwert Sebens c.s.*** als erfgenamen van ***Boelo (Luwerts) Tiddinga*** procederen tegen diens weduwe, nemen wij aan dat ***Luwert's*** moeder een zuster van voornoemde ***Boelo was.***

Uit dit huwelijk (volgorde onbekend) :

1. *Luwert,* volgt 111.
2. d o c h t e r, tr. vóór 1546 *Lupko Aylckens* (*Huninga)* (zie § 11, VIII. 1).

Op 24 februari 1546 wordt gerefereerd aan ***„Lupko Aylckens*** van weghen W a l r i c h W a b b e n s heert", samen met „Sybele Luppens van weegen Hayo Boanens wippinge landen", terwijl in dit verband ook de namen van Eppo Edzens en Walko Tyabkens worden genoemd [7]. Op 2 november 1546 wordt inzake dezelfde gebeurtenis als in de vorige verklaring vermeld, gerefereerd aan „*Lupko Ayeldes* up Seebe Walrichs heert wonende", met vermelding van dezelfde andere personen [7]. „Ayeldes" (*Ayolts*) is dus fout, terwijl de heerd van ***Seebe Walrichs*** dezelfde blijkt te zijn als die van ***Walrich Wabbens. Lupko zal*** dus een van zijn schoonvader afkomstige heerd hebben bewoond.

In 1562/4 wordt „*Luerth* ***Sebens Lupken*** zwager" genoemd [5].

12. Ibid., p. 381.

13. GAG, Arch. Klooster Ter Apel, inv. 1, p. 77, reg. 164.

13a. Ibid., inv. 4 1, p. 95vo, en 4 11, p. 31.

13b. Ibid., inv. 4 II, p. 26.

14. RAG, RA V dd 1.

14a. Vermelding als belender van land te Winschoten (GAG, Arch. A. H. S., inv. 57, p. 5vo).

15. ***Als*** onder 5, p. 373vo.

16. GAG, Arch. Klooster Ter Apel, inv. 34, reg. 237.

17. Staatsarchiv Aurich, Rep. 234, Kontraktenprotokolle Emden 2, p. 969.

Voor het overige wordt naar § 11 verwezen. Hun dochter ***Aise zal*** zijn genoemd naar ***Eyse,*** vrouw van ***Walrich Wabbens.***

111. ***Luwert Sebens,*** vermeld vanaf 1548, † tussen 10 januari 1609 en 13 maart 1610, tr. ca. 1556 ***Tyabbe N.,*** † tussen 17 juli 1608 en 1 juni 1611.

Ook ***Luwert Sebens*** komt alleen onder patronymicum voor, voor het eerst 20 februari 1548 wanneer hij een gare land te Blijham verkoopt, waarvan „de twedele hem erfflich unde ewich" toebehoort, aan Tjark Bunnekes, die één derde deel reeds bezit en de gare huurde van ***Luwert's*** vader ***Sebo*** en nadien van ***Luwert*** zelve [16]. Indien ***Luwert*** slechts één zuster had en geen broers, erfde hij volgens Oldambtster landrecht 2/3 en zijn zuster 1/3. Dit 1/3 deel zou door haar (en haar ***man)*** voordien reeds aan Tjark Bunnekes kunnen zijn verkocht.

Als ***Lieuwert Sebens*** (in het Oldambt) komt hij voor 16 juli 1554 [18], als volmacht voor Winschoten 12 september 1562 [19] en 11 juli 1579 [20]. Op 14 december 1571 stelt ***Luwert Sebens*** zich borg voor zijn neef ***Sebo Lupkens*** [6]. ***Op 6*** juni 1575 procedeert hij tegen ***Ocko,*** weduwe van ***Boelo Tiddinga*** [21], 3 april 1577, mede namens de mede-erfgenamen van ***Boelo Tiddinga,*** tegen diens weduwe (zie § 1) [18].

Op 29 mei 1582 tekent de Groninger stadssecretaris aan: „Luppe Herens 5 ackers co Doe Tiddinga verwisselt. ***Luwert Sebens*** anpart hyr met sich te verglijcken des sullen dan d' vijff ackeren up d'andere clageren onkosten angeslagen ende gekundight worden" [22].

Op 11 oktober 1586 klagen Doedo Tyarcks en hij dat de drost (te Wedde) Orth Bellingwolde en Blijham boven „vermoegen" in de nieuwe tax wil bezwaren [23]. Op 6 juli 1587 verkoopt hij een stuk land, genaamd de Moellenborch in het „Ronde Loech" te Winschoten [24]. Hij bezat o.m. land te Winschoter-Zuiderveen zoals reeds blijkt 29 oktober 1586 [25]. Op 1 april 1595 wordt hij aangetroffen als kerkvoogd te Winschoten [26]. Blijkbaar was hij kerkvoogd tot zijn overlijden, dat moet zijn geschied tussen 10 januari 1609 en 13 maart 1610 [27].

Zijn vrouw ***Tyabbe,*** wier afkomst ons niet is gebleken, komt voor het eerst voor 2 april 1572, wanneer zij met haar man geld uitleent [28]. Zij wordt nog genoemd 17 juli 1608 [29] en moet zijn overleden voor 1 juni 1611 [30].

Na hun overlijden ontstond geschil over de wijze van deling van de erfenis, tussen de kinderen resp. kleinkinderen. Nadat de zaak reeds, 1 juni 1611 had gediend, beslisten Burgemeesteren en Raad van Groningen 8 juni 1611 in het geschil tussen enerzijds de voorstanders over *Hemme Luerdtz'* kinderen, ***Tako Baukens*** voor zich en qlte. voor ***Bawko Hilbrants*** cum suis, als mede-erfgenamen van ***Luert Sebens,*** voor wie compareerden onder meer de redger ***Hilbrant Bauckens en*** *Tako* ***Baukens*** voornoemd, ***en*** anderzijds de Groninger raadsheer ***Eggerick Egges, Luppe Sierts*** en ***Rinnolt Diurcken*** als mede-erfgenamen dat de boedel in vier gelijke parten verdeeld moet worden, waartussen partijen moeten loten [31]. De nalatenschap van ***Luwert Sebens*** en ***Tyabe*** werd daarop 5 juli 1611 gescheiden door

18. GAG, Rekening der stad Groningen 1554, mandaten.
19. GAG, RA 111 b 1.
20. RAG, Reg. Feith 1579/90, Verzameling van stukken, deel 49, p. 280.
21. GAG, RA 111 a 2, p. 693.
22. GAG, RA 111 a 3, p. 945.
23. GAG, RA 111 a 4, p. 589.
24. RAG, Arch. De Sitter, inv. 192.
25. GAG, Reg. Feith 1586/44.
26. GAG, inv. nRr 447, Stadsdocumenten in conventie.
27. RAG, RA V dd 1 resp. RA V z 1.
28. GAG, Reg. Feith 1572/1.
29. RAG, RA V dd 1.
30. GAG, RA 111 a 14.
31. GAG, RA 111 a 14.

(a) ***Eggerick Egges Phebens,***
(b) ***Hilbrant Bauckens*** namens zijn kinderen,
(c) ***Rinnolt Diurcken*** namens zijn vrouw ***Wye,***
(d) ***Luppo Sierts*** [32].

Hiermee zijn de vier staken gegeven. Of de volgorde geënt was op de leeftijdsvolgorde van de kinderen wier aanspraken hier in het geding waren of bepaald was door de loting, is overigens onbekend. Slechts van twee kinderen is het geboortejaar bij benadering bekend (***Frouwtet ca. 1557, Eppe ca. 1564)*** alsmede dat van het kleinkind ***Wye Sebes*** (ca. 1581).

Uit dit huwelijk:

1. ***Sebo,*** volgt IV.

2. ***Ftouwtet,*** geb. ca, 1557, † 6 september 1630, oud 73 jaren, tr. 1 e *Claes N.;* tr. 2e 1586 ***Eggerich Phebens,*** geb. ca. februari 1556, † 12 november 1615, zoon van *Eggo* ***Phebens*** en N. *Eggerics* (zie § 1).

Over ***Frouwtet's*** eerste man is niets bekend. Haar tweede man ***Eggerick Eggens*** wordt 7 maart 1587 „***Luyrt Zebens*** dochter man" genoemd [33]. Hij werd geboren te Midwolda; zijn levensloop is, met als uitgangspunt de door zijn streekgenoot ***Johan Huninga*** uitgesproken lijkrede [34], elders uitvoerig behandeld [35]. Hij overleed 12 november 1615, oud 59 jaren en 9 maanden [35], nalatende een dochter [35] (over wie ons verder niets bekend is en die kinderloos moet zijn overleden) en een zoon. ***Frouwtet*** overleed op 73-jarige leeftijd op 6 september 1630 [36].

Uit haar eerste huwelijk werd geboren:

a. *Claes Claesz.,* tr. (huw. voorw. 18 februari) 1611 ***Haycke Tyarcks.***

Claes Claesz. 'van Groningen komt 25 september 1608 voor als kleinzoon van ***Luwert Sebens*** [37]. Op 18 februari 1611 gaat hij huwelijksvoorwaarden aan met ***Huycke Tyarcks,*** waarbij aan zijn zijde aanwezig zijn ***Frouwtet*** Eggerics, moeder, ***Luppo Sierts*** en ***Eppe*** (oom en tante). Hij brengt in zijn deel in de nalatenschap van zijn vader, zijn grootmoeder en zijn halfbroer. Aan haar zijde compareren ***Luppo Meeckens*** en ***Theeda*** als stiefvader en moeder, ***Remmo Eltkens*** en ***Fossu*** (oom en volle tante) en ***Alerdt Feickens*** [38].

Claes moet zijn overleden vóór 11 maart 1619 wanneer zijn vrouw als weduwe voorkomt [39]. Zij was een dochter van ***Tyurck Mellens*** en ***Theeda Aelrichs,*** die uit dit huwelijk nog twee zoons had (*Wyerdt* en *Tyarck)* [40] en uit haar huwelijk met

32. RAG, RA V dd 1.
33. GAG, RA III a 4, p. 646.
34. Oratio funebris in honorem Eggrici Eggaei Phebens .... defuncti Anno M.D.C.XV die XII. Novemb. A Joh. Huninga Ostvvoldano, Groningen 1616. Voor zijn niet meer aanwezige grafzerk: Pathuis, op. cit., nr. 1824.
35. W. B. S. Boeles, Het leven en de verdiensten van Eggerik Egges Phebens, in: Bijdragen tot de geschiedenis en oudheidkunde inzonderheid van de provincie Groningen, Groningen, deel 1, 1864, pp. ***255288.*** *Eggerik* ***Phebens*** overleed dus niet in 1630 zoals -abusievelijk vermeld in: K. J. Ritzema van Ikema, Ommelander Geslachten, (Kollum) 1957, p. 43.
Merkwaardig genoeg noemt Huninga niet de naam van ***Eggerik's*** vrouw (*Frouwtet*), hoewel zij een zuster was van de eerste man van zijn eigen moeder ***Ettien Engelken.***
36. Familiekroniek Broeils, beginnende in het jaar 1630 (in hs., partic. bezit), summier gedrukt in K. J. Ritzema van Ikema, op. cit. p. 4345; vgl. ibid., pp. 4041.
37. RAG, RA V dd 1.
38. Ibid.
39. RAG, RA V dd 2.
40. RAG, RA V kk 1, 29 maart 1619, en RA V dd 3, 27 oktober 1626.

Luppo Meeckens vier zoons ***(Aelrich, Meecko, Aylt*** en ***Menno)*** [41].

Haycke Tyarcks hertrouwde vóór 18 januari 1624 met ***Edzo Bennes***[42]. Uit dit huwelijk werd een dochter ***Thede*** geboren, die 4 januari 1643 huwelijksvoorwaarden aangaat met ***Tyarck Hemmes*** (zie § IV), kleinzoon van ***Fossa Aelrichs*** en ook kleinzoon van ***Eppe Luwerts***, hierna te behandelen.

Uit haar tweede huwelijk werden geboren:

b. do c h te r, kinderloos †.

c. ***Eggo Eggericks Phebens,*** geb. 158'7, † 8 maart 1649, tr. le ***Teteke Huisman;*** tr. 2e ***Joanna Cnoll.***

Op de levensloop van ***Eggo Phebens*** wordt hier niet verder ingegaan. Zijn eerste vrouw overleed bij de geboorte van hun eerste kind; uit het tweede huwelijk werden drie jong overleden kinderen geboren.

Eggo's nalatenschap vererfde op nakomelingen van de zusters' en broer van zijn ouders, te weten aan vaderszijde de luitenant ***Hero Sterenborch*** en de kinderen van diens zuster ***Hisse Sterenborch*** en aan moederszijde de nakomelingen van ***Sebo,*** ***Hemme*** en ***Eppe Luwerts***, waarop wij nog terugkomen.

De ***Sterenborch***'s moeten afstammen van een zuster van ***Eggerick Phebens.*** Bekend is dat deze inderdaad een zuster heeft gehad[35]. De relatie loopt langs de moeder van ***Hero*** en ***Hissien***. Wanneer ***Hissien 26*** juli 1635 te Midwolda huwt met ***A i o l t A*** wordt zij dochter genoemd van ***Aeitie Synckens*** en ***Eessche. Aeitie,*** op 1 april 1597 te Midwolda als lidmaat aangenomen, overleed als oaderling aldaar in februari 1637 (het begraafregister stelt zijn begrafenis op 30 (!) februari 1637). Hij en zijn vrouw ***Esse*** verkopen 15 juni 1623 land aan bovengenoemde ***Eggo Phebens***[43]. ***Aeitie*** had een broer ***Syncko Synckes***, die o.m. een zoon ***Heero Synckes*** en een dochter Fosse had@. Waar 18 november 1631 te Midwolda een Fossa ***Aeitiens*** wordt begraven, kàn — indien zij een dochter was van ***Aeitie Synckens*** — de moeder van ***Aeitie*** en ***Syncko Fosse*** geheten hebben. Omdat de staak van ***Syncko Synckes*** niet gerechtigd was tot de boedel van ***Eggo Phebens,*** moeten de rechten van de ***Sterenborch's*** afgeleid worden van hun moeder ***Esse,*** over wie verdere berichten ontbreken. Chronologisch past zij niet als zuster van ***Eggerick Phebens*** (de vader stierf in 1580); zij zal dus een dochter van deze zuster zijn geweest.

Als erfgenamen aan moedersaijde van ***Eggo Phebens*** worden genoemd:

(a) ***Anna Luppens,*** weduwe ***Fockens*** (dochter van ***Eppe Luwerts***, zie hierna onder 4);

(b) de erfgenamen van ***Wye Sebes,*** waarvoor verschijnen ***Ayoldus Hommens*** en ***Tiabbe Tiddingu, en Ludolph Coenders*** mede voor zijn zwager en zuster ***Iwo Auwema*** en ***Ettien Coenders, Lubbe Diurcken,*** weduwe ***Clinge,*** en ***Bawe Diurcken,*** vrouw van de luitenant ***Claas Frix;***

(c) de erfgenamen van ***Ennecke Bauckens,*** te weehaar drie dochters ***Ickjen,*** gehuwd met ***Cornelis Philips,*** ***Hemmetien***, weduwe van ***Haycko Matthiae en Aylke,*** weduwe van ***Ubbo Memmius*** [45].

De boedel wordt 3 augustus 1653 gescheiden, waarbij

41. RAG, RA V dd 2, 24 oktober 1620, en RA V dd 3, 6 oktober 1629.
42. RAG, RA V dd 3.
43. RAG, RA V jj 1.
44. RAG, RA V dd 5, 30 maart 1649; vgl. ibid., 9 februari 1649, waar ***Heero*** Aeitiens ***Steerenborch*** en ***Heero Synckes*** neefs genoemd worden.
45. RAG, RA V z 5.

namens de kinderen van ***Hisse Sterenborch*** de vader ***Jan Epkens*** optreedt [45], eerst tussen de erfgenamen aan vaders- en moederskant, en op dezelfde dag ook tussen de laatstgenoemden. Eerder reeds, op 30 juni 1653, hadden dezen 3/5 van een plaats te Winschoten, geërfd van wijlen hoofdman ***Eggo Phebens,*** verhuurd [46]. De boven onder (a) en (c) genoemden hadden blijkbaar de rechten van andere tot hun staken behorende familieleden overgenomen.

3. ***Hemme,*** tr. ***Hillebrant Bauckens,*** redger (hertrouwd met ***Assa Doedens,*** weduwe van ***Reent Wierts,*** en dochter van de richter ***Doedo Tjarcks,*** zie § IX.)

Uit het huwelijk van ***Hildebrant*** en ***Hemme*** werden tenminste vier kinderen geboren, die hier slechts' ter sprake komen voorzover in hun relatie tot de hier behandelde familie van belang:

a. ***Bawko Hilbrandts,*** tr. vóór ***23*** mei 1614 ***Thyeske,*** woonde te Hoorn onder Wedde [47].

b. ***Wye Bauckens,*** tr. ***Boelo Reents,*** kerkvoogd te Winschoten (zoon van bovengenoemde ***Reents Wierts*** en ***Assa Doedens).***

Bawko, ook in 1611 reeds als erfgenaam van ***Luwert Sebens*** genoemd, en zijn vrouw ener- en ***Boelo*** (met zijn zoon ***Reint*** en dochter en schoonzoon ***Fossa*** en ***Hayo Aykens)*** anderzijds scheiden 24 februari 1636 mandelig land van ***Bawko*** en ***Boelo's*** overleden vrouw ***Wye,*** geërfd van haar ouders ***Hillebrant Bauckens*** en ***Hemme Luwers,*** gelegen te Blijham (welk land grensde ten noorden aan raadsheer ***Eggo Phebens,*** ten oosten ***Edze Fockens*** (nb. schoonzoon van ***Eppe Luwerts,*** zie onder 4 en ten westen de kapitein Menno Houwerda) , voorts te Beerta, Beertsterhamrik, Farmsumerhamrik en Pekela [48].

c. ***Tako Bauckens, als*** erfgenaam in 1611 genoemd en ook 6 februari 1613 als mede-erfgenaam van ***Luwert Sebens*** vermeld 49.

d. ***Ennecke Bauckens,*** tr. le ***Ipo Wilrichs,*** tr. 2e ***Ubeko Hayckens*** (zie § VI).

Uit haar eerste huwelijk werden de drie hiervoor genoemde dochters ***(Ickjen, Hemmetien*** en ***Aylke)*** geboren.

Ipo Wilrichs noemt 20 maart 1613 zijn vrouw dochter van een volle nicht van ***Sebo Lupkens*** en diens zuster ***Aise*** 4. (zie hiervoor o.m. onder 11).

4. ***Eppe,*** geb. ca. ***1564,*** † 19 september ***1630,*** oud ***66*** jaren, tr. le ***Tyarck Doedens,*** † na ***16*** december 1595, zoon van ***Doedo Tiarcks,*** richter, en ***Hemme***; tr. 2e ***Luppo Sierts,*** kerkvoogd te Winschoten, † te Groningen ***6*** maart 1637 en begraven in de Martinikerk aldaar.

Eppe's eerste man, een volle broer van de hiervoor onder 3 genoemde ***Assa Doedens,*** komt nog voor 16 december 1595 [51], doch is kort daarop overleden, nalatende twee kinderen (zie verder § IX).

De afkomst van ***Eppe's*** tweede man hebben wij niet kunnen vaststellen. Ook voor hem was het een tweede huwelijk: althans dient 4 februari 1620 een eis tegen hem van ***Harmen Geerts*** om te delen alle goederen van ***Harmen***'s moeder, die ***Luppo's*** eerste vrouw was. ***Luppo*** stelt daartegen dat „de sake tho Slochteren in processe is" waarop ***Harmen's*** eis wordt afgewezen [52].

Na het overlijden van zijn schoonvader werd ***Luppo***

46. Ibid.
47. RAG, RA V dd 1.
48. RAG, RA V dd 4.
49. GAG, RA 111 a 16.
50. Vervallen.
51. GAG, Reg. Feith 1595/2.
52. GAG, RA III a 21.

Sierts kerkvoogd te Winschoten; vanaf 21 februari 1612 wordt hij als zodanig vermeld [53]. Hij overleed 6 maart 1637 en werd in het koor van de Martinikerk te Groningen begraven [54]. Zijn vrouw stierf, 66 jaren oud, 19 september 1630 (bijna twee weken na haar zuster *Frouwtet*) [55].

Uit ***Eppe's*** tweede huwelijk werden geboren:

a. ***Tyabbetien Luppens, begr. 26*** mei 1642 [55]. Op 6 april 1621 gaat zij huwelijksvoorwaarden aan met ***Edxo Fockens,*** zoon van ***Focko Ulfarts op Hoysum*** en Gese *Jacobs* (zie § XX). De bruid brengt 2.000 Emder gl. in. Dedingslieden aan zijn zijde zijn ***Henrick Eltkens*** en diens twee zoons ***Eltko*** en ***Menno*** (zie § 1 onder V. 1 en voorts § VIII). aan haar zijde haar ouders en voorts *Hemmo Hommens* en zijn vrouw ***Hayke*** (zie § IV) (haar halfzuster en zwager) [56]. Het huwelijk werd 3 juni 1621 voltrokken [55].

b. ***Anna Luppens,*** tr. (procl. Groningen 13 augustus) 18 september 1625 ***Johannes Grawens,*** zoon van de raadsheer *Hendrick* ***Grawens;*** voor haar compareert bij de ondertrouw (haar neef) ***Eggo Phebens. Johannes,*** eveneens later raadsheer te Groningen, stierf 7 november 1644 [55]. Op 14 april 1641 werd een zoon ***Philippus*** (afgeleid van ***Luppo), 4*** april 1643 een zoon *Claes* geboren [54].

Anna hertrouwt (ondertrouw Groningen 7 augustus) 164'7 met ***Jacob Fockens op Huninga*** te Eenrum (voor wie de administrator ***Abbrinck*** als neef) ; voor haar compareert als neef de vaandrig ***Folkier Tettemu.*** Jacob was een broer van ***Edxo Fockens*** voornoemd en stierf 1 november 1652 [54].

Vrouw ***Anna Luppens*** ging daarop 26 augustus 1654 te Groningen in ondertrouw met ,,De heer ***Coehoorn*** op Tekema" te Uithuizen.

IV. ***Sebo*** *Luwerts* ***(Bunninga),*** † vóór ca. ***1582,*** tr. *Ettien* of *Etta Engelken,* † 12 september 1625, vermoedelijk dochter van ***Johan*** *Engelken* en (*Else ?*) ***Bunninga;*** zij hertrouwt ca. 1582 ***Eppo*** *Aylckens Huninga* (zie § II, VIII. 2).

Sebo *Luwerts* vonden wij in de bronnen niet genoemd. In de inleiding tot dit hoofdstuk werd tot zijn bestaan geconcludeerd. Hommes refereert aan een geslachtsregister dat hem ... ***Bunninga*** met een dochter genaemt *Wyes*" noemt 1.

Uit dit huwelijk:

Wya Sebes, geb. 1581, begr. Midwolda 10 januari 1653, tr. le *Boelo* ***Tiddinga*** (zie § I); tr. 2e 10 juli 1604 *Rinnolt* ***Diurcken*** (zie § V).

Op 15 september 1655 werd de nalatenschap van „Vrou ***Wye Sebes*** tot Midwolda" gescheiden tussen:

(a) ***Iwo Auwema,*** mede-gecommitteerde raad der Ommelanden, en ***Ettye Coenders,*** alsmede ***Ludolph Coenders,*** mede-gecommitteerde raad in de Admiraliteit te Harlingen, voor ¼;

(b) *Ayold Hommens,* medehoofdman, en ***Tiabbe Tiddinga,*** voor ¼;

(c) ***Lubbe Diurcken,*** weduwe van de hoofdman en raadsheer ***Jan Clinge,*** voor ¼, en

(d) luitenant Nicolaas ***Frix*** en ***Bauwe Diurcken, voor*** ¼.

De boedel was zeer omvangrijk. De eerste staak ***(Auwema*** en ***Coenders)*** werd toegescheiden: een heerd van 10 akkers te Blijham met een van ***Baucke Eysses*** gekocht huis, ,,***Weye Cebes*** Wippinge een gaere landes" te Beerta, 6 akkers te Bellingwolde x), 11 ***grazen*** land te Leermens x), een venne land van 12 korte akkers te Eexta x), een huisheerd in de Bovenburen te Winschoten, 2 kampen bouwland in de Bovenburen te Winschoten bij het klooster Heiligerlee, en een ,,actie" van 7 akkers te Winschoterzuiderveen x).

De tweede staak ***(Tyabbe Tiddinga)*** ontving: een heerd van 13½ akkers te Beertsterhamrik x), 6 korte akkers te Beertsterhamrik x), een heerd van 7 akkers te Beertsterhoogen x), ,,*Phebens* Wippinge een gaere landes" te Beerta x), ,,***Ettien*** *Engelken Huininga* venne" te Blijham, 5 akkers te Winschoten in de Bovenburen, een akker te Boveneexta x), een venne groot 9 deimt met aanwas in de Dellen te Midwolderhamrik x) en twee vrouwenzitplaatsen in de Martinikerk te Groningen x), alsmede ,,Doengecamp" te Eexta.

De derde staak ***(Lubbe Diurcken)*** kreeg toegewezen: de heerd, geheten E n n e ma , groot 14 akkers met het huis daarop (verset voor 1500 Car. gl., die ***Lubbe*** zal aflossen), 6 deimten te Midwolderhamrik in de T i d - di n g ah e e r d (door wijlen raadsheer *Clinge* wegens wijlen luitenant ***Rinnolt Diurcken*** bij executie gekocht), 3 deimten in Popingeweer te Midwolderhamrik. een gare land te Blijham, 2½ deimten in Blijham, een heerd of venne land te Finsterwolde onder Veenhuizen, ¼ deel van 5 akkers te Finsterwolderhamrik x), een akker aldaar en 2¼ akkers te Noordbroek.

De laatste staak tenslotte *(Bauwe* ***Diurcken)*** werd toegedeeld: een heerd land groot 16 akkers te Beerta, een akker te Beertsterhamrik in het nieuwe land, een heerd te Blijham, een kamp geheten de ,,Breevenne" te Finsterwolde onder Veenhuizen, ¾ deel in 5 vennen te Wagenborgen x), ¾ deel in een venne aldaar, geheten de ,,Steenecamp" x), en een huisplaats te Winschoten [57].

De met x) gemerkte eigendommen zijn blijkens de akte van scheiding afkomstig uit de boedel van ***Eggo Phebens.*** Interessant onder de vele bovengenoemde eigendommen (die overigens, voor het overgrote deel in beklemming waren uitgegeven) is de E n n e m a h e e r d te Midwolda, die werd toegescheiden aan ***Lubbe Diurcken*** en aldus in het geslacht ***Diurcken*** kwam. Hoe ***Wye*** deze heerd verworven of hoe deze oorspronkelijk op de E n n e m a b o r g teruggaande heerd in haar geslacht kwam, is niet bekend.

Over de geschiedenis van E n n e m a is zo goed als niets bekend. De eerstbekende eigenaar heet te zijn de in 1391 vermelde ***Sebo*** *Ennens* te Sc h e e m d a , die dan met een aantal andere Oldambtster en Reiderlander hovelingen de grensscheiding tussen het Oldambt en Reiderland regelt [58] en die door Ubbo Emmius ***Sebo*** *Ennema Midwoldanus* wordt genoemd [59]. Bij het vernieuwen van de overeenkomst-in 1420 wordt genoemd ***Duert Zebinga*** te Midwolda [60], mogelijk een zoon van ***Sebo*** voornoemd. Daarna ontbreken gegevens totdat blijkt dat ***Wye Sebens*** (Bunninga) dit goed bezit.

Boven werd de boedel van ***Eggo Phebens*** aangehaald. Onder III. 2. c. werd reeds vermeld dat daarvan, eerst een scheiding plaats vond tussen de erfgenamen aan vaders- en aan moederszijde. De laatstgenoemden brachten dezelfde dag (7 augustus 1653) de hen toegedeelde goederen tot scheiding [57].

Aan ***Anna Luppens*** werd toegedeeld: een heerd te Beerta, groot 12 akkers, voorts 5 akkers aldaar, 12½

53. RAG, RA V dd 1.
54. K. J. Ritzema van Ikema, op. cit., p. 44.
55. Als onder 36.
56. RAG, RA V dd 2.
57. RAG, Arch. De Sitter, inv. 96.
58. P. J. Blok, J. A. Feith, S. Gratama, J. Reitsma en C. P. L. Rutgers, Oorkondenboek van Groningen en Drente, Tweede deel, Groningen 1899, nr. 814 (hierin ook genoemd ***Hemmo*** *Hunnijnga* alsmede ***Tyacko*** *Tijddinga* in Eexta).
59. Aangehaald door K. ter Laan, Groninger Encyclopedie, deel 1, Groningen 1954, p. 186, i.v. Ennemaborg.
60. G. A. Stratingh en S. A. Venema, De Dollard, Groningea 1855, pp. 310-312 (daarbij eveneens genoemd ***Hemmo Hunninga te*** Oostwold en ***Tiacke Tiddinga*** te Eexta). A. S. de Blécourt, Oldambt en Ommelanden, p. 68, noot 4, beschouwt het op 1420 gedateerde stuk als een exemplaar van de oorkonde van 1391 en brengt ,,*Duirt* Sibinga en ***Sebo Ennens*** of *Ennema* in Midwolde beiden" tot 1391.

akkers te Beertsterhamrik, 4½ akkers aldaar „noch onafgeswettet" en een perceeltje land, een „briede" land te Finsterwolde, 12 akkers aldaar, 7/10 deel in 3 akkers Pekelveen ten noorden van de Pekel A, 7/10 deel in 4 akkers Pekelveen, een „actie" van *f* 2.790 op de West Indische Compagnie (zijnde de helft van een vordering waarvan ***Eggo's*** weduwe ***Johanna Cnoll*** de andere helft toebehoort) en een „actie" van 4½ akkers veen ten zuiden van de Pekel A.

De erfgenamen van Wye *Sebes* krijgen: een venne van 12 akkers te Boveneexta, een akker land aldaar, een heerd van 7 akkers te Beerta, 6 akkers te Beertsterhamrik (onverscheiden in 9 akkers waarvan de erfgenamen van ***Hilbrant Bauckens*** 3 akkers toebehoren), een gare land in de „Wippinge" te Beerta, ½ deel van 5 akkers te Finsterwolderhamrik, 3 deimten in Popingeweer te Midwolderhamrik, 9 deimten met de aanwas te Midwolderhamrik, ¾ van de landerijen te Wagenborgen en de gehele venne bij de „Schieve Till" te Midwolderhamrik (met uitzondering van 1¼ deimt vreemd land), alles gelegen in 5 vennen (het resterende ¼ deel hierin hebben de gezamenlijke erfgenamen van *Eggo* gemeenschappelijk met diens weduwe), ¾ deel van de venne, geheten de Henecamp, te Wagenborgen (het ¼ deel als voren), 22 grazen te Leermens in een heerd van 72 grazen (in gebruik bij *Grietjen Eeuwes*), waarvan 11 grazen zijn verset voor 620 Emder gl., voorts twee vrouwenzitplaatsen in de Martinikerk te Groningen en een „actie" van 7 akkers te Winschoterzuiderveen (gekocht in 1624).

Tenslotte ontvangen de erfgenamen van *Ennecke Bauckens*: een heerd te Winschoten met 14 akkers, een venne geheten „de Zie-dijcken" te Winschoterzuiderveen, een venne land in het gaarland over de Pekel A, een gare land te Blijham, een gare land te Bellingwolde in Den Ham, 10 akkers te Flinsterwolderhamrik, nog een akker aldaar, een „swat" land te Oostwold, 4 deimten miedland in „de Hollebusch" te Scheemderhamrik, 7 akkers Pekelveen en een „actie" van 4 akkers Pekelveen.

De lasten van het vruchtgebruik van ***Eggo's*** weduwe blijven gemeenschappelijk tussen de erfgenamen aan beide zijden.

Onder de vele eigendommen valt op dat *Eggo* land had te Leermens. Afgeaien van niet nader in oppervlakte of akkers aangeduide landen, erfden de erfgenamen aan moederszijde bij elkaar genomen ruim 114 akkers,, 16 deimten, 6½ vennen en 22 grazen.

Het land te Leermens gaat mogelijk terug op ***Eggo's*** overgrootmoeder ***Ewens*** (zie § 1, Tabel 11). ***Eggo's*** vader, de raadsheer ***Eggerick Eggens,*** zegt begin 1596 (van kracht verklaard 20 januari) land op aan ***Focko Ewens te*** Leermens [61]; waar dit land lag, is niet aangegeven maar wellicht betrof het hetzelfde land dat in 1655 wordt genoemd als in gebruik bij *Grietjen Eeuwes* [62].

61. RAG, HJK, inv. 838. Zie voor ***Ewens: 0.*** D. J. Roemeling, De afstamming van het geslacht Ewens te Leermens, in „Gruoninga", jrg. 12, 1966, p. 55-60.

62. Waarschijnlijk is bedoeld *Grietie Brunnens*, weduwe van ***Popko Ewens,*** zie § 1 en noten 36j en 36jj aldaar.

Van der Veen (Harlingen),

door MR. *0.* SCHUTTE.

Aan het Harlingse geslacht ***Van der Veen*** is enige aandacht besteed in verband met de persoon van ***Jan van der Veen Azn.*** (1810—1885), die als litterator naam verwierf; aan hem werden artikelen gewijd in het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek (deel 111, kol. 1272) en de Nieuwe Drentse Volksalmanak (1942, pag. 89), in deze laatste publicatie ook aan zijn voorgeslacht.

Op de wapenborden der schutterijofficieren, der voogden en voogdessen van het Stadsweeshuis, der diakenen en der voogden der algemene armen te Harlingen komt het wapen van leden van het geslacht vijf maal voor, alle verschillend.

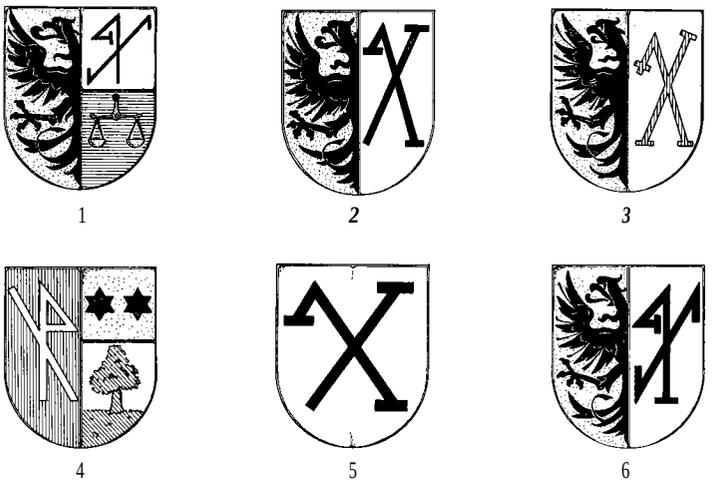

1 2 3

4 5 6

Tekeningen door P. Bulthuis.

1. ***Jan Lammerts van der Veen*** (111) voerde in 1786 als diaken: gedeeld; 1 de Friese adelaar: 11 doorsneden; a in zilver een zwart merk: b in blauw een gouden weegschaal.

2. Dezelfde voerde in 1790 als voogd van het Stadsweeshuis: gedeeld: 1 de Friese adelaar: 11 in zilver een zwart merk. Zijn echtgenote voerde in 1809 en 1814 dit zelfde wapen als voogdes van het Stadsweeshuis.

3. Hun zoon ***Sijds Schaaf van der Veen*** Jzn. (III,5) voerde in 1823 dit zelfde wapen, maar met het merk rood op zilver, als schutterijofficier.

4. *Sijds* ***Schaaf van der Veen*** Jzn. voerde in een onbekend jaar tussen 1835 en 1850 als diaken: gedeeld: 1 in rood een zilveren merk; 11 doorsneden: a in goud twee zwarte sterren naast elkaar: b in zilver een geplante groene boom.

5. *Nicolaas* ***van der Veen*** (Vb) voerde in 1849 als voogd der algemene armen alleen in zilver het zwarte merk.

6. Later en ook nu nog voerde de familie een variant van 1.

1. ***Jan Lammerts,*** tr. Harlingen 15 juli 1725 ***Aaltje*** *Minnes.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Lammert Jans,*** ged. Harlingen 12 febr. 1726.
2. ***Lammert,*** volgt 11.

11. ***Lammert Jans van der Veen,*** ged. Harlingen 18 nov. 1727, deed met zijn echtgenote belijdenis ald. 20 nov. 1766, woonde toen op de Laanen, bakker, tr. Harlingen 20 jan. 1754 ***Hinke Piers,*** ged. ald. 9 juli 1730, † Harlingen 30 juli 1792, dr. van ***Pier*** *Doekes* en ***Hotske Andries.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Pier Lammerts van der Veen,*** geb. Harlingen 10 maart, ged. ald. 13 april 1756, † Harlingen 3 nov. 1822.
2. *Jan,* volgt 111.
3. ***Minne Lammerts van der Veen,*** geb. Harlingen 17 juli, ged. ald. 28 aug. 1764, † Harlingen 15 febr. 1825, tr. ald. 10 mei 1807 ***Akke Jans van der*** *Meulen,* geb. onder Almenum, ged. (als Aukje) Harlingen 30 april 1765, † ald. 15 maart 1823, dr. van ***Jan*** *Cornelis* en ***Sytske Dirks*** en wede. van ***Theunis*** *Willems Douwes*

Pastels op papier, door Berend Kunst, 1824.
Ds. Albert Jans van der Veen (IV, 1785-1843) en Hylcke van der Tuuk (1788—1876).
Foto's: Iconographisch Bureau.

49(,5) x 40 cm.
Coll. W. van der Veen-Van Rijn, Amersfoort.

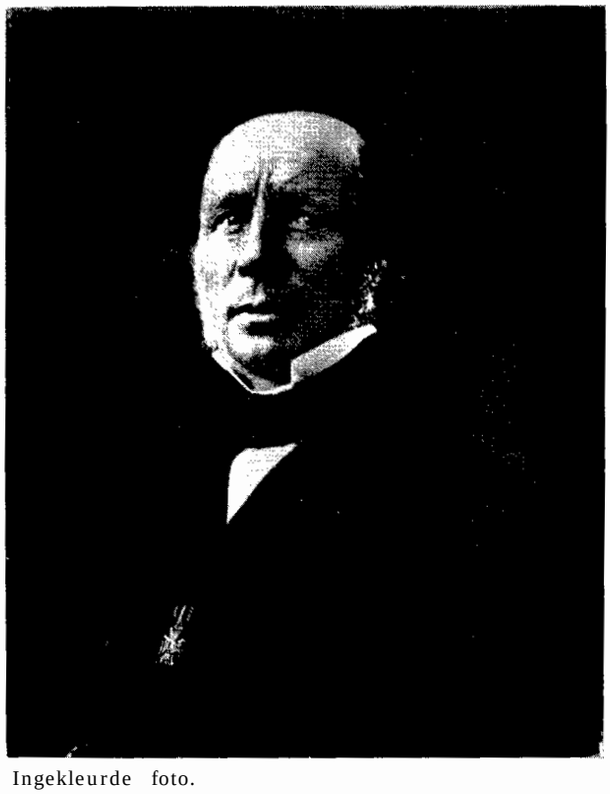

Ingekleurde foto.
Jan van der Veen Azn. (Va, 1810—1885).
Coll. W. van der Veen-Van Rijn, Amersfoort.

Houtsma, houtkoper te Harlingen, lid fa. Jan W. Douwes & Comp. 1796.

4. *Hotske Lammerts van der Veen,* geb. Harlingen 7 sept., ged. ald. 6 okt. 1767, † Harlingen *21* nov. 1818.

111. *Jan Lammerfs van der Veen,* ged. Harlingen 6 mei 1760, koopman ald., kocht in 1794 met zijn zwager Laas Tjebbes Spannenburg een tegel- en plateelbakkerij buiten de Kerkpoort ten zuiden van de stad, waar zijn oudste zoon 30 maart 1796 de eerste steen legde voor een nieuwe oven (thans in het museum te Harlingen), diaken 1786, voogd van het Stadsweeshuis 1790 en lid van de municipale raad en de raad 1812—†, † Harlingen 19 maart 1837, tr. ald. 11 jan. 1784 *Hiske Alberts Doedes Vuurman,* ged. Harlingen 30 maart 1762, voogdes van het Stadsweeshuis 1809, 1814, † Harlingen 12 febr. 1827, dr. van *Albert Doedes* en *Rinske Dirks Agema.*

Uit dit huwelijk:

1. *Albert,* volgt IV.
2. *Lammert Jans van der Veen, geb.* Harlingen 10 nov., ged. ald. 5 dec. 1786, † Harlingen 18 febr. 1827.
3. *Hinke Jans van der Veen,* geb. Harlingen 30 juni, ged. ald. 27 juli 1788, † Marssum 18 mei 1867, tr. Harlingen 10 okt. 1811 *Jan Breunissen Appeldoorn,* geb. Harderwijk 20 juni, ged. ald. 24 juni 1781, apotheker en diaken te Harlingen, † ald. 25 okt. 1830, zn. van *Rykert Jan Appeldoorn,* houtkoper, onderprovisor van de Armenzolder 1788-1789 en lid van de municipaliteit 1795-1798 te Harderwijk, en *Elbarta van Wessel.*
4. *Trijntje Schaaf van der Veen,* geb. Harlingen 9 april, ged. ald. 6 mei 1794, † Harlingen 11 juli 1859.
5. *Sijds Schaaf van der Veen* Jzn., geb. Harlingen 12 sept., ged. ald. 7 okt. 1798, winkelier en kaarsenmaker tot 1849, 2de luitenant bij de lste compagnie schutterij 1823 en diaken ald., woonde later te Maarssen, † Harlingen 20 nov. 1854.

IV Ds. *Albert Jans van der Veen,* geb. Harlingen 26 mei, ged. ald. 14 juni 1785, stud. te Groningen 17 sept. 1802, Hervormd predikant te Wier (Menaldumadeel) 1808, Engelbert (gem. Noorddijk, Gr.) 1811, Gorredijk 1816 en Hoogeveen 1829, † ald. 14 aug. 1843, tr. Groningen 12 okt. 1808 *Hylcke van der Tuuk,* ged. ald. (Akerk) 20 juli 1788, † Hoogeveen 4 sept. 1876, dr. van Ds. *Nicolaus van der Tuuk* Mich.zn., Gereformeerd predikant te Adorp 1762, Usquert 1767, Drachten 1778 en Groningen 1780—† 1809, en *Hermanna Henderica Eilerts.*

Uit dit huwelijk:

1. *Jan,* volgt Va.
2. *Nicolaas van der Veen,* geb. Engelbert 9 juni 1812, † ald. 9 jan. 1815.
3. *Nicolaas,* volgt Vb.
4. *Pier Minne van der Veen,* geb. Gorredijk 7 juni 1817, reiniger te Rotterdam tot 1882, † Ellecom 6 maart 1889.
5. *Hiske van der Veen,* geb. Gorredijk 24 okt. 1821, † na 10 nov. 1880 (vertrok toen van Hoogeveen naar Arnhem).

Va. *Jan van der Veen* Azn., geb. Wier 6 mei, ged. ald. 27 mei 1810, griffier van het kantongerecht te Hoogeveen 1842-1877, schoolopziener 1847, lid van het Provinciale kerkelijke bestuur van Drenthe en van de Algemene synode der Nederlands Hervormde kerk, letterkundige, lid van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde, buitengewoon lid van het Friesch Genootschap, versierd met het Metalen kruis, † Hoogeveen 31 okt. 1885, tr. Ruinen 5 mei 1842 *Getruida Ansingh,* geb. Wagenborgen (gem. Termunten) 3 okt. 1818, † Hoogeveen 10 dec. 1901, dr. van Ds. *Borchard Ansingh,* Hervormd predikant te Wagenborgen 1815 en Ruinen 1825—† 1862, en *Aletta Sissingh.*

Zie over hem: Nieuw Ned. Biografisch Woordenboek 111, 1272 en Nieuwe Drentse Volksalmanak 1942, 89. Hij is onder meer de auteur van Drentsch Mosaïk, le st., Groningen 1844, 2e st., Groningen 1848 (herdruk 1975), van Nieuw Drentsch Mozaïk, Assen, 1878, en van Douwe Osinga en zijn gezelschap of herinneringen aan de Historische tentoonstelling van Friesland in 1877, Franeker, 1878.

Uit dit huwelijk:

1. *Albert van der Veen,* geb. Hoogeveen 27 maart 1843, vertrok naar Velzen 10 aug. 1863, werd daar van het bevolkingsregister afgevoerd; zou — volgens een familieverhaal — omgekomen zijn bij de ondergang van de Titanic 15 april 1912.
2. *Aletta van der Veen,* geb. Hoogeveen 1 aug. 1845, † ald. 10 juli 1922.
3. *Borchart van der Veen,* geb. Hoogeveen 2 1 april 1849, notaris, te Schoorldam 1891, † Warmenhuizen 14 jan. 1904, tr. Middelburg 9 juli 1880 *Maria Cornelia Baart,* geb. ald. 7 nov. 1857, † Bergen 20 okt. 1942, dr. van *Kornelis Baart,* koopman, en *Willemina Maria Beunke.*
4. *Nicolaus,* volgt VI.
5. *Hylcke Henrica van der Veen,* geb. Hoogeveen 20 maart 1855, † ald. 4 dec. 1918.
6. *Jan van der Veen,* geb. Hoogeveen 9 nov. 1859, notaris' te Alkmaar 1896-1924, † 's-Gravenhage 19 april 1943, tr. Alkmaar 26 april 1888 *Helena Pieternella Kenens,* geb. Middelburg 22 okt. 1864, †'s-Gravenhage 22 juni 1949, dr. van *Servaas Kenens,* directeur van de gasfabriek te Alkmaar, en *Anna Jobina de Weerd.*

VI. *Nicolaus van der Veen,* geb. Hoogeveen 1 febr. 1852, filiaalhouder te Rotterdam van Kramer's boekhandel te Amsterdam, directeur van de firma Wm. H. Muller & Co. te Rotterdam, † Baarn 12 juli 1915, tr. Rotterdam 15 mei 1879 *Wilhelmina Cornelia de Keulenaar,* geb. ald. 19 febr. 1851, † Rotterdam 23 dec. 1940, dr. van *Willem Cornelis de Keulenaar* en *Barrelina Spanjersberg.*

Uit dit huwelijk:

1. *Johanna Getruida van der Veen,* geb. Rotterdam 22 april 1880, † ald. 5 april 1954, tr. Rotterdam 6 juni 1900 *Johannes Gerardus Vaes,* geb. ald. 4 dec. 1871, lid firma J. G. Vaes 1896 en firma Vaes & Van Rede 1898-1919, makelaars in vetwaren, lid van de commissie van advies van de Nederland Overzee Trust, directeur van Ant. Jurgens' Margarinefabrieken 1919, van Anton Jurgens' Vereenigde fabrieken 1928, plv.

lid raad van beheer N.V. Margarine Unie, daarna Unilever N.V., commissaris N.V. Niehuis & Van den Berg's scheepsreparatiebedrijf, voorzittend commissaris N.V. Rotterdamsche Vennootschap voor belegging in huizen, mede-oprichter en bestuurslid 1933 van de Nederlandsche Bond van de Handel in Oliën en vetten, lid dagelijks bestuur Crisis Zuivel Centrale, kapitein vrijwillige landstorm, officier Oranje-Nassau, drager van het Bronzen en het Witte Mobilisatiekruis, † Rotterdam 28 juni 1940, zn. van Johannes *Franciscus Vaes,* Rijkstelegrafist, en *Gerardina Tollenaar.*

2. *Nicolaus van der Veen,* geb. Rotterdam 10 jan. 1882, werkzaam firma Vaes & Van Rede, † Arnhem 29 juni 1956.

3. *Barrelina van der Veen,* geb. Rotterdam 8 aug. 1884, werkzaam geweest bij de Hollandsche Aanneming Maatschappij, tr. Rotterdam *14* maart 1912 (echtsch. ingeschr. ald. 4 febr. 1928) *Louis Maas,* geb. Rotterdam 21 sept. 1886, boekhouder, later journalist, † waarsch. vóór 1938, zn. van *Willem Adrianus Maas* en *Arijana Lena Landheer.* [Voorschoten]

4. *Wilhelmina Cornelia van der Veen,* geb. Rotterdam 2 sept. 1887, † 's-Gravenhage 28 nov. 1969, tr. Rotterdam 23 maart 1911 (echtsch. ingeschr. ald. 30 april 1932) Mr. *Hubertus Wouterus Arij van Toen,* geb. Delfshaven 9 maart 1882, advocaat en procureur te Rotterdam, † 's-Gravenhage 12 juni 1956, zn. van *Teunis van Toen* en *Anna Adriana Maas;* hij hertr. Rotterdam 12 okt. 1933 *Cornelia Engelina Donderwinkel.*

5. *Pier Minne,* volgt VIIa.

6. *Borchardus Jan Willem,* volgt VIIb.

VIIa. *Pier Minne van der Veen,* geb. Rotterdam 8 okt. 1889, gouvernementsambtenaar in Ned. Indië 1921-1930, 1937-1949, inspecteur genie Kon. Ned.-Ind. Leger, architect, † Amersfoort 19 okt. 1970, tr. Amsterdam 8 april 1916 *Dina Johanna Ohms,* geb. Arnhem 23 juli 1886, † Amersfoort 26 mei 1953, dr. van *Hendrikus Johannes Ohms,* onderwijzer, en *Antonia Cornelia Berendina van Heumen.*

Uit dit huwelijk:

Mia van der Veen, geb. Batavia 29 aug. 1919, lid van de gemeenteraad van Rhenen 1978, tr. Burgh-Haamstede 26 sept. 1946 *Jan Hendrik Koning,* geb. Batavia 16 juli 1912, planter, eigenaar van een kippenfarm te Soest, technisch vertaler Engels bij de Explosieven opruimingsdienst, zn. van *Marinus Cornelis Koning,* luitenant-ter-zee 2de kl. 1897-1905, president-directeur Kon. Paketvaart Mij. in Ned. Indië 1916-1919, lid van de Volksraad in Ned. Indië 1910-1919, voorzitter raad van bestuur Kon. Paketvaart Mij., directeur 1919-1934 en commissaris Stoomvaart Mij. Nederland, lid raad van beheer Amsterdamsche Bank en Noord- en Zuidhollandsche Redding Mij., ridder Ned. Leeuw, ridder Oranje-Nassau m.d.z., en *Johanna Maria Gesina Hoek.* [Rhenen]

VIIb. *Borchardus Jan Willem van der Veen,* geb. Rotterdam 1 dec. 1897, directeur van een credietbank te Rotterdam, beheerder van een legkaartencentrale te Amersfoort 1941, † ald. 9 juni 1963, tr. le Rotterdam 18 juli 1922 (echtsch. ingeschr. ald. 3 mei 1931) *Nelly Albertina Eldermans,* geb. Rotterdam 4 april 1897, ['s-Gravenhage], dr. van *Hendrik Willem Eldermans,* boekhouder, en *Immetje Vos;* tr. 2e Schiebroek 4 okt. 1932 *Willemina van Rijn,* geb. Rotterdam 13 febr. 1905, oud-secretaresse, dr. van *Jan Hendrik van Rijn,* hoofd ener school, en *Hendrika Willemina van IJsselstein* en gesch. echtg. van *Jacob Anne Schotel.* [Amersfoort]

Ult het eerste huwelijk:

Else van der Veen, geb. Rotterdam 7 sept. 1923, [Amersfoort], tr. 's-Gravenhage 30 juli 1948 (echtsch. ingeschr. ald. 17 okt. 1967) *Reindert van Dam,* geb. Rotterdam 23 april 1925, rayondirecteur Levensverzekerings Mij. Ennia N.V., zn. van *Maarten van Dam,* assuradeur, en *Elizabeth Barbera Schuijf;* hij hertr. Hilversum 28 aug. 1970 *Anna Maria Judith van der Meer.* [De Bilt]

Vb. *Nicolaas van der Veen,* geb. Engelbert 14 febr. 1815, apotheker en voogd der Algemene armen 1849 te Harlingen, lid van het Friesch Genootschap, † Harlingen 5 aug. 1854, tr. ald. 26 juli 1848 *Mintje Johanna Ruitenga,* geb. Harlingen 1 sept. 1820, apothekeres, † Harlingen 10 mei 1864, dr. van *Johannes Ruitenga,* apotheker, en *Elisabeth Lijcklama à Nijeholt.*

Uit dit huwelijk:

1. *Elisabeth van der Veen,* geb. Harlingen 9 sept. 1849, werd 16 okt. 1869 afgevoerd naar Heerenveen, maar staat daar niet in het bevolkingsregister vermeld, † waarsch. vóór 10 maart 1935.

2. *Hijlcke van der Veen,* geb. Harlingen 5 maart 1851, † Oosterbeek 10 maart 1935, tr. Utrecht 21 mei 1874 *Jacobus Lydius Marius van Gorkum,* geb. Nijmegen 28 jan. 1845, luitenant-ter-zee lste kl. b.d. 1881, † Bennekom 17 jan. 1901, zn. van *Ciprianus Gerhardus Arend van Gorkum,* majoor der artillerie, en *Sara Elisabeth Sanderus.*

3. *Geertruida Antonetta van der Veen,* geb. Harlingen 4 jan. 1853, † Velp 14 febr. 1950.

4. *Hiske Nicoline van der Veen,* geb. Harlingen 3 april 1855, † ald. 27 okt. 1867.

KORTE MEDEDELINGEN.

Het geslacht ('t) Loosje (Groenendijck) uit Hoogvliet

(1980, 74-86).

In dit maandblad wijdt de Heer K. J. Slijkerman uitvoerig aandacht aan het geslacht *('t) Loosje (Groenendijck)* uit Hoogvliet.

Hij gaat daarbij uit van het feit, dat *Cornelis Claesz. Loosgen* de stamvader is van alle leden van het geslacht *Loosje,* hetgeen niet juist is.

Dat is het gevolg van enige factoren. In de eerste plaats zijn voor het samenstellen van een genealogie — en dus ook voor deze — boedelscheidingsakten, waaruit alle kinderen van een echtpaar zijn te achterhalen, van groot belang. De Heer Slijkerman heeft het zichzelf, door het ontbreken van derge-

lijke akten bij zijn onderzoek, niet gemakkelijk gemaakt. Bovendien zijn niet alle beschikbare bronnen geraadpleegd, ofschoon deze studie de indruk van het tegendeel wekt. Met name zijn te noemen:

Doop- en Trouwboek van de Nederduitsch Gereformeerde Gemeente van Poortugaal (met hiaten en soms slecht of geheel niet leesbaar).

Rechterlijk Archief van Rhoon nrs. 2, 3, 12.

Rechterlijk Archief van Pernis nrs. 112, 113, 995, 998.

Rechterlijk Archief van Poortugaal nrs. 1, 2, 3, 4, 13.

Notarieel Archief van Poortugaal nrs. 6871, 6872.

Aan zijn conclusies ontbreekt dan ook de vereiste zuiverheid.

Onze opvatting is en deze opvatting wordt nog door de tijd heen versterkt, dat naarmate men zich langer met genealogie bezig houdt, men des te voorzichtiger moet zijn met een oordeel. Zeker als de periode waarop het onderzoek zich richt, vele nog andere te raadplegen bronnen, die mogelijk van belang zijn, kent.

Het feit, dat er minimaal drie takken *Loosje* bestaan, die (nog) niet aan elkaar zijn te koppelen, heeft ons weerhouden al eerder met een publicatie voor het voetlicht te treden.

De thans gepubliceerde studie verplicht ons te reageren. Wij zijn ons ervan bewust, dat er (vele) vraagtekens blijven bestaan, Wij maken in geen enkel opzicht aanspraak op volledigheid, omdat ook dit artikel niet het resultaat is van een uitputtend onderzoek.

De stamvaders van de drie takken *Loosje,* die omstreeks 1600 leven, zijn:

1. *Cornelis Claesz. Loosje,* wonende in Hoogvliet, die mogelijk een zuster *Ariaentje Claesdr.* heeft.

2. *Cornelis Cornelisz. Loosje,* die in Rhoon woont.

3. *Cornelis Ariensz. Loosje,* die waarschijnlijk in Pernis woont.

Gelet op hun geslachtsnaam en de omgeving waar zij vertoeven, is het zeer wel mogelijk, dat zij eenzelfde voorvader hebben, alhoewel niet uitgesloten is, dat de familienaam via de moederskant is vererfd. Een en ander leidt tot de volgende hypothetische opstelling.

Cornelis N. N.

Cornelis Cornelisx.	*Claes Cornelisz.*	*Arien Cornelisz.*
A	B	C
Cornelis Cornelisz., tr. ***Liedewij Cornelisdr.***	***Cornelis Claesz.*** tr. 1e (?) ***Yde Ariensdr.;*** tr. 2e ***Maritge Willemsdr.***	***Cornelis Ariensz.*** tr. ***N. N.***

Recent is nog een vierde tak ,,*Loosje*" gevonden, waarvan de stamvader *Leendert Boudewijnsz.* is. Wij hebben de indruk, dat deze *Leendert* ook tot de onderhavige familiegroep behoort, alhoewel hij in 1646 wordt vermeld als afkomstig van Rockanje. Nader onderzoek zal de oplossing wel brengen.

Genealogie A.

1. *Cornelis Cornelisz. Loosje,* wonende in de Hije (1604). † vóór 2 jan. 1619, tr. *Liedewij Cornelisdr.*, vermeld

Rhoon 1588, 1604, † na 2 jan. 1619, dr. van *Cornelis Ghijsz.*, schepen en heemraad te Rhoon, en van *Neeltje Pietersdr.*

14/28 mei 1588: Procedure van ***Dirick Adriaensz. als*** gemachtigde van Jan ***Begemy*** contra ***Cornelis Ghijsz. als*** vader van ***Lydewijn Cornelisdr.*** 1.

23 april 1604: ***Cornelis Lenaertsz. Roboll als*** vader ende voocht van zijn kinderen, mitsgaders, in den naeme van ***Lenaert Cornelisz.,*** zijn swaegher, ***Cornelis Cornelisz. als*** man ende voocht van ***Liedewij Cornelisdr., Pieter Cornelisz.*** ende ***Ghijs*** Cornelisz., tesaemen kinderen ende erffgenaemen voor vyer vijffde parten van ***Cornelis Ghijsx.*** ende ***Neeltgen Pietersdr.*** verkopen en transporteren aan ***Bastiaen Lenaertsx. Wercker*** als man ende voocht van ***Mijntgen Cornelisdr.,*** zijn huysvrouwe, vyer vijffde paerten van zeeckere huysinghe ende erve etc., gelegen in Roon, voor de som van 1360 ponden. ***Bastiaen Wercker*** blijft de koopsom schuldig 2.

30 sept. 1604: ***Pieter Huijbrechtsx.,*** schout tot Rhoon, verkoopt en transporteert aan ***Cornelis Cornelisz. Loosghen,*** wonende in de Hije, 3 gemeten land in de polder Jachin in Rhoon voor 600 ponden. ***Cornelis Loosghen*** blijft de koopsom schuldig 3.

2 jan. 1619: ***Lidewij*** Cornelisdr., wed. van Cornelis ***Cornelisz. Loosje,*** won. in 's-Gravenambacht, geassisteerd met Cornelis ***Cornelisx. Loosje,*** haar zoon, en ***Lenert Adriaensz. Hoosgen,*** haar zwager, wonende in Charlois, deze haere gerequireerde voochden, is schuldig aan ***Gyllis Jansz. Vriese,*** rentmeester, woaende te 's-Gravenhage (gecasseerd 29 juni 1624) 4.

Tot nog toe is geen acte beschikbaar, waaruit blijkt welke kinderen uit dit echtpaar stammen. Enige andere gegevens — zoals de vernoeming van de kleinkinderen t.w. de dochter ***Liedewij*** bij ***Cornelis Cornelisx.*** en de dochter ***Liedewij*** bij ***Bastiaen Cornelisx.*** en de omstandigheid, dat in na te noemen acten ***Bastiaen*** regelmatig als voogd optreedt voor kinderen van ***Cornelis*** en ***Neeltje*** — rechtvaardigen de thans volgende opstelling.

Uit dit huwelijk (volgorde onbekend) :

1. *Cornelis,* volgt IIa.

2. *Bastiaen.* volgt IIb.

3. *Neeltje Cornelisdr.*, † na 8 mei 1664, tr. *Leendert Adriaensz. Hoosje,* † in 1655, zn. van *Adryaen Lenertsz. Hoosje* en *Thoontge Lenerfsdr.*

19 dec. 1603: ***Bastiaen Geenen,*** gehuwd met de weduwe van ***Adriaen Lenertsx. Hoosge,*** is schuldig aan de vier weeskinderen van ***Adriaen Lenertsx. Hoosje,*** van wie moeder is ***Thoontge Lenertsdr.,*** t.w. ***Lenaert, Bastiaen, Lenaert en Neeltge*** 5.

8 maart 1664: ***Neeltge Cornelisdr.*** *Loosje,* wed. van ***Leendert Aryensz. Hoosje,*** inwoonster binnen Charlois testeert. Zij benoemt tot haar erfgenamen: ***Lijsbeth Hoosje,*** haar dochter, gehuwd met ***Jacob Jansz. Blijdorp,*** en ***Leendert*** en Cornelis ***Aryensz. Hoosje,*** kinderen van wijlen ***Aryen Leendertsx. Hoosje,*** haar zoon. Voogden zijn: ***Bastiaen Cornelisx.*** *Loosje,* haar broer, en ***Leendert Aryensz. Hoosje,*** haar overleden mansbroer 6.

IIa. *Cornelis Cornelisz. Loosje* tr. in nov. 1613 *Neeltje Ariensdr.*

Dit echtpaar is niet getrouwd in het Rosant, zoals aanvankelijk werd aangenomen. In het trouwboek van Poortugaal staat bij nadere bestudering ,,versamelt in

1. A.R.A., Recht. Arch. Rhoon 2, fol. 45/46v.
2. A.R.A., Recht. Arch. Rhoon 12, fol. 87v/88.
3. Als noot 2, fol. 91v/92.
4. G.A. Rotterdam, Pernis 995, fol. 16.
5. G.A. Rotterdam, Recht. Arch. Charlois 12.
6. G.A. Rotterdam, Oud Not. Arch. 3934, fol. 389.

den eestant" (dat is de huwelijkse staat) en niet „versamelt in den Rosant".

CorneZis ***Cornelisx. Loosje*** wordt vermeld te Rhoon op 18 nov. 1635, 1'7 dec. 1648; zijn erven op 11 juli 1656 [7].

29 dec. 1638: Naast anderen wordt genoemd ***Cornelis Cornelisx. 't Loosgen,*** oom en bloedvoogd van ***Cornelis*** en ***Aryen Bouwensz.*** en ***Maertgen*** en ***Trijntgen Bouwensdr.,*** onmondige kinderen van ***Boudewijn Cornelisx. Robol*** en ***Trijntgen Ariensdr.*** [7].

15 jan. 1646: Cornelis Cornelisz. Loosje Groenendijck verkoopt/transporteert aan ***Ningetje Pietersdr.*** [8].

9 juni 1646: Cornelis Cornelisx. Loosje, wonende aan de Groenendijck [9].

15 sept. 1657: Taxatie van land etc. door ***Heyndrick Leendertsx. Welhoeck,*** gekocht van de kinderen en de erfgenamen van ***Cornelis Cornelisx. Loosjen Groenendijck*** en ***Neeltje Ariensdr.,*** beiden zal. [10].

1 okt. 1657: Transport verleden door de meerderjarige, mitsgaders voogden van de minderjarige kinderen van ***Cornelis Cornelisx. Loosjen Groenendijck*** en ***Neeltje Ariensdr.,*** beiden zal., aan ***Heijndrick Leendertsa. Welhoeck.*** De comparanten zijn: Symon ***Ariensx., ge***huwd met ***Lidewij Cornelisdr., Cornelis Jansz.,*** gehuwd met ***Trijntjen Cornelisdr. Loosjen,*** wonende te Pernis, ***Bastiaen Cornelisx. Loosjen,*** oom en bloedvoogd van vaderszijde. ***Willem Heijndricksz. Hoogewerf,*** ***f,*** schout van Poortugaal en voogd van moederszijde van de minderjarige en weeskinderen van ***Cornelis Cornelisz. Loosjen Groenendijck*** en ***Neeltje*** Ariensdr., beiden zal. [10].

16 juli 1659: ***Aert Cornelisx. Vermaet*** is schuldig aan de weeskinderen van CorneZis ***Cornelisz. Loosje Groenendijck*** en ***Neeltje Ariensdr.,*** beiden zal.; geld ontvangen uit handen van ***Bastiaen Cornelisx. Loosjen Groenendijck, als*** oom een voogd van de weeskinderen [10].

29 jan. 1667: ***Matthijs Jansz. Verhage,*** gehuwd met ***Lijsbeth Cornelisdr. 't*** Loosie, en ***Bastiaen Aryensz. 't Greyn,*** gehuwd met ***Ariaentje Cornelisdr. 't Loosie,*** transporteren aan ***Bastiaen Cornelisx. 't Loosie*** [10].

Uit dit huwelijk (volgorde onbekend):

1. Boudewijn ***Cornelisz.*** *Loosje,* ged. Poortugaal 1 april 1635, † tussen 17 april 1705 en 15 jan. 1714. Hij is kennelijk kinderloos overleden.

   19 mei 1665: ***Aryen Cornelisz. Loosje*** en ***Boudewijn Cornelisx. Loosje,*** kinderen en erfgenamen van ***Cornelis Cornelisz. Loosje,*** transporteren aan ***Heyndrick Leendertsx. Groenendijck*** [11].

   26 juli 1669: Schuldbrief t.b.v. ***Bouwe Cornelisz. Loosgie*** [12].

   1688: Boudewijn Loosje gebruikt land in het oude land van Strijen [13].

   8 febr. 1700 te Goudswaard: ***Bouwen Loosje*** is doopgetuige bij ***Lidewij, dr. van Cornelis Sijmonsz.*** in ***'t Velt.***

   15 jan. 1714:CorneZi.s ***Bastiaensz.'t Greijn,*** Bastiaen ***Jansz. Moerkercken,*** wonende in de Eendrachtspolder, die een zoon is van ***Neeltje Bastiaensdr.'t Greijn,*** samen kind en kindskind van ***Arjaantje*** Cornelisdr. ***Loosje,*** weduwe van ***Bastiaen Aryensz.'t Greijn,*** die enige universele erfgenaam was van Boudewijn ***Cornelisz. Loosje*** blijkens testament van 17 april 1705 [14].

2. ***Maartje Cornelisdr.*** *Loosje,* ged. Poortugaal 22 nov. 1637, † vóór 6 dec. 1671, tr. le Piershil (ondertr. Oud-Beijerland 9 sept. 1657; Poortugaal) 14 okt. 1657 *Jan Maertensz.* ***van der*** *Werff,* j.m. van de Hitsert, † vóór 29 april 1668; tr. 2e Nieuw-Beijerland (ondertr. Oud-Beijerland 29 april 1668; Poortugaal) 27 of 28 mei 1668 ***Pieter Willemsz. van der Weijde,*** ged. Poortugaal 31 okt. 1621, schepen van de Hitsert (1699), † vóór 3 mei 1705, zn. van ***Willem Pietersz. van der Weijde*** en *Neeltje* ***Cornelisdr.;*** hij hertr. Piershil (ondertr. Oud-Beijerland 6 dec.; attestatie 22 dec. 1671) ***Maria Teunisdr. Landsheer,*** dr. van ***Teunis Cornelisz. Landsheer.***

   1659: ***Jan Maartensx. van der Werff*** is gebruiker (47) van 24 morgen 424 roe in de polder Zuijd-Beijerland van de erven A. Bogaert [15].

   12 maart 1662: Jan ***Maertensx. van der Werff,*** wonende in de Hitsert, gehuwd met ***Maertgen*** *Cornelisdr.,* dr. van CorneZis Cornelisx. ***Loosje*** en ***Neeltje Ariensdr.,*** beiden zal. [16].

   17 mei 1662: ***Jan Maertensz. van der Werff*** transporteert aan ***Heijndrick Leendertsx. Welhoeck*** [10].

   2 okt. 1680 (rechtdag): ***Ary Cornelisse*** Gouswaert als in huw. hebbende Cleysjen ***Dirckx, Jan Dyrckse Vrij,*** mitsgaders ***Jacob van der Werff,*** rentmeester tot Leyden in qualiteit als van 's vaderszijde, Cornelis ***Janse Burger,*** in huw. hebbende ***Trijntie CorneZis, Arien*** en *Cornelis* Cornelis ***Loosje, Adriaentie CorneZis,*** weduwe van ***Bastiaen Ariense 't*** Grein, ***Matijs Jans Verhaage,*** in huw. hebbende ***Lijsbet Cornelis Loosje, Arien Sijmonse in 't Velt*** mitsgaders ***Tonis Dirckse van Dijck als*** voogd van de kinderen van ***Sijmon Ariense*** en ***Boudewijn Cornelisse Loosje,*** alle mede-erfgenamen van 's moederszijde van zal. ***Kleijsje Jans van der Werf,*** die een dochter was en mede-erfgenaam van ***Jan Maerse van der Werff*** en ***Maertie Cornelis,*** weduwe zal., overleden in de Hitsert, mitsgaders van ***Pieter Janse van der Werff,*** haer overleden suster van volle en van Willem en *Cornelis Pietersse* van ***der Weijde,*** haer overleden broeder en zuster van halve bedde, eisers, contra ***Pieter Willemse van der Weijde,*** laest wedr. van de voornoemde ***Maertie Cornelis,*** gedaagde [17].

   18 febr. 1699: ***Pieter Willemsz. van der Weijden,*** schepen van de Hitsert, ondertekent diaconie-rekening over 1698 [18].

   3 mei 1705: De weduwe van ***Pieter Willemsz. van der Weijden.*** De diaconie van Zuid-Beijerland ontvangt van haar erfhuis ***f 9.11.0.*** [18].

3. ***Trijntje Cornelisdr. Loosje (Groenendijck),*** wonende onder Poortugaal (1656) tr. Pernis nov./dec. 1656 (trouwboek Poortugaal) ***Cornelis*** *Jansz.* ***Burger,*** j.m. van Pernis, ook schout van Pernis 1687, vermoedelijk zn. van ***Jan Cornelisz. Burger.***

   Cornelis Jansz. ***Burger*** wordt veelvuldig genoemd in Pernis in de jaren 1680 en later [19].

4. *Aryen* ***Cornelisz.*** *Loosje,* † na 4 juni 1681, tr. (mogelijk le) *Maertje* ***Willemsdr.,*** dr. van ***Willem*** *Jansz.,* dijkgraaf van Oud-Piershil, en ***Elisabeth Leendertsdr.;*** tr. waarsch. 2e *Claesjen* ***Isaacxdr.***

   1 okt. 1650: ***Maertien Willems,*** gehuwd met ***Aeryen Cornelisz. Loosie, is*** de dochter van ***Willem Jans,*** dijkgraaf van Out-Piershil, en ***Elisabeth Leenderts*** (identiek ?) [20].

7. A.R.A., Recht. Arch. Rhoon 3.
8. G.A. Rotterdam, Pernis 112.
9. A.R.A., Recht. Arch. Poortugaal 1.
10. A.R.A., Recht. Arch. Poortugaal 2.
11. G.A. Rotterdam, Pernis 998.
12. A.R.A., Recht. Arch. Rhoon 3, fol. 244/244v.
13. Streekarchief Heinenoord, G.A. Strijen 72.
14. A.R.A., Recht Arch. Poortugaal 4.
15. Dr. C. Baars, De geschiedenis van de landbouw in de Beijerlanden, deel 2, blz. 30'7.
16. A.R.A., Recht. Arch. Poortugaal 26, fol. 220.
17. A.R.A., Recht. Arch. Zuid-Beijerland 1 (vriendelijke mededeling van de Heer F. Kwekel).
18. Streekarchief Heinenoord, Diaconie Zuid-Beijerland.
19. G.A. Rotterdam, Pernis 112 en 113.
20. A.R.A., Recht Arch. Piershil 4 (Ned. Leeuw 1968, kolom 194).

19 mei 1665: *Aryen* ***Cornelisx.*** en *Boudewijn* Cornelisx. *Loosje* [11].

Diverse vermeldingen te Rhoon 1666, 1668, 1669, 1670 [7].

29 dec. 1670: *Aryen* ***Cornelisx.*** *Loosje* transporteert aan ***Cuniertje*** Bastiaensdr. weduwe van ***Pieter Arentsx.*** *Hollaer* [7].

9 juli 1679: *Aryen* ***Cornelisx.*** *Loosje* huurt land [21].

4 juni 1681: *Aryen* ***Cornelisx.*** *'t Loosje* te Pernis [22].

1681: *Ary* ***Cornelisse*** *Loosje* met attestatie uit Rhoon lidmaat Herv. Kerk te Pernis (later toegevoegd: obiit) [23].

Attentie: Op 8 november 1609 wordt te Poortugaal gedoopt *Adrian,* zoon van ***Cornelis*** *Loosge* ***op*** de Hey (genealogie C).

5. *Cornelis Cornelisz. Loosje,* † na ***24*** okt. 1687, tr. *Jacomijntje (Jaepje)* ***Cornelisdr.*** *Robol,* † na ***25*** april 1687.

28 april 1666: Cornelis ***Cornelisz.*** *'t Loosie* is schuldig aan Cornelis *Engelsz.,* ***woa.*** te Bleijswijk [10].

28 april 1666: idem aan ***Cornelis Cornelisx.*** *Vergilst* [10].

9 juni 1666: Cornelis *Loosje* koopt van *Sijmon Meesz.,* wonende te Rhoon [7].

7 nov. 1685: *Cornelis Loosje* met bruikwaar [24].

25 april 1685: Cornelis ***Cornelis*** *'t Loosje,* wonende te Rhoon (geroyeerd 11 maart 1699) [26].

25 april 1687: Mutueel testament van *Cornelis Cornelis* ***Loesjen*** (volgens register Laetssen) en ***Jaepje Cornelisdr.*** *Roobol* [25].

6. Liedewij Cornelisdr., j.d., wonende onder Poortugaal 1649, † vóór 8 juni 1669 in den Hitsert, tr. Rhoon 4 okt. 1649 (trouwboek Poortugaal) *Sijmon* ***Ariensz. in 't Velt,*** geb. ca. 1625, j.m., wonende onder Mijnsherenland, bouwman in den Hitsert tussen 1 mei en 8 juni 1669, zn. van ***Adriaen*** *Sijmonsz.* ***in*** *'t Velt* en *Pleuntje* ***Thonisdr.***

19 sept. 1649: *Sijmon* ***Arentsoon in 't Velt,*** jegenwoordich wonende in Mijnsheerenlandt, huurt van *Nicolaes van der Mast,* getr. hebbende Catalina ***Arentsdr. van der Graeff,*** huis, schuur, barch etc. in Groot Zuijt Beijerlandt. Borg is Cornelis Cornelis *Loosge Groenendijck,* wonende onder Poortegael [27].

27 nov. 1655: *Sijmon Adriaensz.* ***in 't Velt,*** oud in de 30 jaar, zoon en erfgenaam van ***Adriaen*** *Sijmons* ***in 't Velt,*** verwekt aan *Pleuntje* ***Thonis*** [28].

23 mei 1660: *Sijmon* ***Aryensx. in 't Velt,*** wonende in de Hitsert; zijn moeder was ***Pleuntje*** *Thonis,* wed. *Arijen Sijmons* in *'t* ***Velt*** [29].

1 mei 1669: *Sijmon* ***Arentsx. in 't Velt,*** bouman op de woninge van de Heer ende Mr. ***Bartholomeus van der Mast,*** heeft bij zijn testament, op heden gemaakt, aangesteld als executeur d'Heer ***Geerloff*** *Vervoorn,* schout ende secretaris van Piercil ende den Coorendijck [31].

26 juli 1669: d'Heer *Geerlof Vervoorn* als executeur van de nagelaten boedel van *Sijmon* ***Arentsx. in 't Velt zal.,*** transporteert [31].

21. A.R.A., Not. Arch. Poortugaal 6871.
22. G.A. Rotterdam, Pernis 113.
23. G.A. Rotterdam, lidmatenlijst Pernis.
24. A.R.A., Recht Arch. Rhoon 4.
25. A.R.A., Recht. Arch. Rhoon 16.
26. A.R.A., Recht. Arch. Poortugaal 3.
27. G.A. Delft, Not. Arch. 1846, aktenr. 59 (vriendelijke mededeling van de Heer F. Kwekel).
28. A.R.A., Not. Arch. Klaaswaal 5096, blz. 341/2.
29. A.R.A., Not. Arch. Oud-Beijerland 538.
30. A.R.A., Not. Arch. Oud-Beijerland 548.
31. A.R.A., Recht Arch. Rhoon 3, fol. 244/244v en oagenummerd = 333/333v.

8 juni 1669: de weeskinderen van Simon. ***Ariensz. in 't Velt,*** gepr. bij ***Liedewij Cornelisdr.,*** beiden zal.; zij zijn in de Hitsert overleden [30].

7. *Ariaentje* ***Cornelisdr.*** *Loosje,* j.d. uit Poortugaal, wonende te Zuid-Beijerland, † vóór 15 jan. 1714, tr. le (ondertr. Oud-Beijerland 20 juni 1666) ***Bastiaen Arienzs*** *'t Greyn,* j.m. van de Hitsert, † vóór 2 okt. 1680, zn. van ***Arien Dircxz.*** *'t Greyn* en vermoedelijk ***Janneke Willemsdr.;*** tr. 2e *Pieter* ***Cornelisz. Boender,*** schepen van Zuid-Beijerland 1686, 1687, 1688, 1693, † na 2 juli 1706, zn. van *Cornelis Aryensz. Boender,* schepen van Cromstrijen, en van *Leendertgen Anthonisdr. van de Kooy,* weduwnaar van *Ariaantje Cornelisdr. Aendewech* [41].

3 mei 1667: ***Bastiaen*** *Aryensz.'t Greyn,* wonende te Oud-Beijerland, getroawd met ***Ariaentje Cornelisdr.,*** dochter en erfgenaam van Cornelis *Cornelisz. Loosje,* transporteert aan ***Heyndrick*** *Leendertsz. Groenendijck* [11].

11 en ***26*** mei 1687: Nalatenschap van ***Arie Dircks*** *'t Greijn.* Willem ***Ariens*** *'t Greijn* is naast anderen voogd over de twee kinderen van zijn broeder ***Bastiaen*** *Ariens* ***'t Greijn. Cornelis Janse Burger,*** schout van Pernis, bood als oom aan de nalatenschap van *Arien Dircks* te aanvaarden [32].

19 dec. 1694, Zuid-Beijerland: ***Ariaentje Cornelisdr.*** *Loosje* is doopgetuige bij *Arij Willemsz.* ***'t*** *Greijn.*

16 nov. 1704, Numansdorp: idem bij ***Pieter Boender.***

2 juli 1706: *Dirck* ***Bastiaensx.*** *'t* ***Greyn*** heeft procuratie van 28 juni 1706 van zijn moeder ***Arjaentje*** *Cornelisdr. Loosje,* wonende in Zuid-Beijerland, nu huisvrouw van ***Pieter Cornelisx. Boender*** [14].

8. *Lijsbeth Cornelisdr. Loosje,* † na 2 okt. 1680, tr. *Mathijs Jansz. Verhaege,* † na 2 okt. 1680.

7 mei 1665: *Matthijs Jansz.* ***Verhaeg,*** getrouwd met ***Lijsbeth Cornelisdr.,*** dochter en erfgename van Cornelis ***Cornelisx.*** *Loosje,* transporteert aan *Hendrick Leendertsx. Groenendijck* [11].

IIb. ***Bastiaen Cornelisz.*** *Loosje,* wonende op de Hijde (1628, 1631, te 's-Gravenambacht (1645), † na 6 mei 1682 [26], tr. *Ariaentje Claesdr. Weij.*

1631: ***Bastiaen Cornelisx. jonghe*** *Loosje* op de Hijde [33].

24 mei 1645: ***Bastiaen Cornelis*** *Loosje,* wonende te 's-Gravenambacht [8].

14 april 1646: ***Bastiaen Cornelisx.*** *Loosje* [9].

8 febr. 1648: Hij koopt [8].

8 juni 1652: Hij koopt [8].

25 juni 1654: Belending Pernis [8].

Diverse vermeldingen te Poortugaal 1658, 1659, 1660, 1661, 1675, 1679, 1680, 1682 [10, 26].

Idem te Pernis 1665, 1675, 1676 [11].

Uit dit huwelijk:

1. *Lidewij Bastiaensdr. Loosje,* † aangifte Poortugaal 2 maart 1729, tr. *Hendrick Leendertsz Welhouck alias Groenendijck.*

23 febr. 1686: Liedeweyen ***Bastiaensdr.,*** weduwe van *Heyndrick Leendertsz.* ***Groenendijck,*** machtigt [34].

29 aug. 1700: *Lijdewij* ***Bastiaensdr.,*** wede. van *Hendrick Leendertsz. Groenendijck,* en Cornelis *Bastiaansz. Loosje* [11].

18 mei 1707: ***Barber Pietersdr. Vroom,*** wede, van ***Maarten*** *Gerritsz.* ***Meugh,*** geassisteerd met ***Pieter***

32. A.R.A., Weeskamer Zuid-Beijerland 1.
33. G.A. Rotterdam, Pernis 1048.
34. A.R.A., Not. Arch. Poortugaal 6872.
35. A.R.A., Gaarder Poortugaal 2 ; 1.

Maertensz. Meugh, haar zoon, wonende in den Ketel, erfgenamen van Cornelis ***Pietersx. Vroom voor*** de helft, transporteren aan *Lijdewij Bastiaensdr. Loosje,* ***wede.*** van ***Hendrick Leendertsx.*** *Groenendijck,* mede-erfgenaam van Cornelis ***Pietersx. Vroom*** voor de wederhelft 14.

2 maart 1729: ***Henderick*** *Dircksz.* ***van Driel*** geeft aan het lijk van sijn grootemoeder *Liedewij Bastiaans Loosje,* wede. van *Henderick* ***Leendersx.*** *Groenendijck* overleden onder Poortugaal, onder de classis van dartigh gulden oudt 98 of 100 jaren (dus *f* 30-0-0), onder Rhoon begraven 35.

Diverse vermeldingen te Pernis 1714 en 1724 11.

2. ***Cornelis Basfiaensz.,*** volgt 111.

111. *Cornelis Bastiaensz. Loosje,* ged. Poortugaal 19 nov. 1628 (get. geen; vader: Bastiaen Cornelissen op de Hijde, also de predicant van Pernis niet thuys en was), cok schepen Pernis 1676/1678, † na 1700, tr. *Hillegrond Jacobsdr. van der Laen,* † tussen 20 april 1699 en 24 mei 1703.

9 nov. 1661: ***Cornelis Bastiaensx.*** *Loosje* koopt in Rhoon 7.

8 mei 1664: idem 7.

Diverse vermeldingen te Pernis 1665, 1675, 1682, 1686, 1695, en 1700 11.

23 okt. 1676: Cornelis ***Bastiaensz.*** *Loosje,* schepen van Pernis 22.

15 sept. 1677: *Cornelis* ***Bastiaensx.*** *'t Loosje,* ziek, en ***Hillegont Jacobsdr.,*** wonende aan de Carreveltseweg, testeren. Hun zoon ***Bastiaen*** krijgt na het overlijden van één hunner de gerechte helft. Voogden namens hem: *Bastiaen Cornelisz. 't Loosje,* zijn vader, en *Heyndrick* ***Leendertsx.*** *Groenendijck,* zijn zwager; namens haar: ***Jacob Leendertsx. van der*** *Laen,* haar vader, en ***Bastiaen Jacobsx. van der*** *Laen,* haar broer 21.

1.2 mei 1678: ***Cornelis Bastiaensz.*** *Loosje,* wonende op de Hijde in 's-Gravenambacht, verleent procuratie aan ***Hendrick de*** *Man* 36.

4 juni 1678: *Cornelis* ***Bastiaen*** *'t Loosje,* schepen van Pernis, voogd van de erfgenamen van Cornelis *Claesz. Weij,* zijn, oom, die gehuwd was geweest met *Annetje* ***Centen*** 21.

8 juni 1678: ***Cornelis Bastiaensz.*** *Loosje,* wonende in de heerlijkheid van 's-Gravenambacht 37.

16 sept. 1680: *Cornelis* ***Bastiaensz.*** *Loosje* wordt vermeld in de inventaris van de nagelaten boedel van ***Joris*** *Castilien* zal., in leven gehuwd met ***Anna*** *Boll* 38.

Diverse vermeldingen te Pernis 1681, 1690, 1694 22.

Vermeldingen te Poortugaal 1683 26.

18 mei 1686: Cornelis ***Bastiaensz.*** *Loosje,* voogd van het nagelaten kind van ***Maertje Jacobsdr.,*** waar vader van is *Eldert* ***Pietersx*** 11.

2 juni 1686: ***Cornelis Bastiaensx.*** *Loosje,* schepen van Pernis 22.

19 feb. 1691: belending in de Deijffel 39.

26 sept. 1691: belending te Hoogvliet 40.

Belening met 7 gemet, 1 lijn, 4 roede land in de Eijfel (leen 58E in Ons Voorgeslacht 1972, pag. 137/8):

15 juli 1681: *Cornelis* ***Bastiaensx.*** *Loosje* bij opdracht van ***Witte Leenderts.***

24 mei 1703: ***Bastiaen*** *Cornelisz. Loosje,* wonende te 's-Gravenambacht bij dode van *Cornelis* ***Bastiaensx.*** *Loosje.*

36. G.A. Schiedam, not. arch. 765, fol. 673.
37. G.A. Schiedam, not. arch. 765, fol. 685.
38. G.A. Schiedam, not. arch. 785, fol. 219.
39. G.A. Schiedam, not. arch. 794, fol. 33.
40. G.A. Schiedam, not. arch. 808, fol. 79.
41. Centraal Bureau voor Genealogie, dossier Boender.

24 april 1705: ***Aryaentje Bastiaensdr.*** *Loosje,* ***14*** jaar, wonende te 's-Gravenambacht, bij dode van ***Bastiaen*** *Cornelisz. Loosje,* gedaan bij ***Bastiaen*** *Jacobsz.* ***van der*** *Laen.*

26 aug. 1705 (?): ***Jan*** *Cornelisz. Verheul,* 46 jaar, wonende te 's-Gravenambacht, bij opdracht van ***Ariaentje*** *Bastiaensdr. Loosje* 42.

Uit dit huwelijk:

Bastiaen Cornelisz., volgt IV.

IV. *Bastiaen Cornelisz. Loosje,* tr. le *Maertje Jansdr. Visser* alias *den Boer;* tr. 2e *Jannetje* ***Willemsdr.*** *Goetbier,* wonende te 's-Gravenambacht (1702).

1694: *Bastiaen* ***Cornelisx.*** *Loosje,* schepen van Pernis 22

Uit het eerste huwelijk:

1. *Jan Basfiaensz. Loosje.*
2. *Aarjaenfje Loosje* tr. le Pernis 1 sept. 1708 *Jacob Doensz. Rodenburg;* tr. 2e *Pieter Pietersz. Feteris.*

16 april 1760: Zsaac ***Tromer,*** baljuw van Rhoon, erfgenaam van *Adriana Loosje,* wede. van ***Pieter*** *Feteris,* voor 1/3 part, en *Ary Verheul,* voogd van de nagelaten erfgenamen van *Adriana Loosje* voor het resterende 2/3 part volgens testament van 13 mei 1757, transporteren aan *Ary Verheul* 11.

3. *Jan Basfiaensz. Loosje.*
4. *Hilletje (Hillegonda) Loosje,* tr. le *Johan Jacob Bruneck;* tr. 2e *Jan Gillisz. den Offer.*

18 nov. 1710 en 28 sept. 1712: ***Johan Jacob Bruneck,*** gehuwd met ***Hillegond*** *Loosje* 11.

29 juli 1713: idem, wonende te Schiedam 11.

Genealogie B.

Ia. *Cornelis Claesz. Loosje,* geb. naar schatting circa 1560, wonende op Hoogvliet 1593, 1596, 1599, 1600, 1601, 1622, 1625, † vóór 29 mei 1645, waarschijnlijk visser, tr. vermoedelijk le Pernis (3e gebod 23 mei 1593, trouwboek Poortugaal) *Yde Ariansdr.,* j.d. van Pernis, wonende te Jan Gijsz. in Rhoon, † vóór 4 febr. 1596; tr. 2e Poortugaal (le gebod 4 febr. 1596) *Maritge Willemsdr.,* j.d., wonende in Poortugaal, † vóór 29 mei 1645, dr. van *Willem N. N.* en *Haesje Jansdr.*

De enige bedenking, die tegen een huwelijk met *Yde Ariansdr.* is aan te voeren, is dat geen van de dochters uit het tweede huwelijk de naam *Yde* krijgt. Een dergelijke vernoeming was in die tijd toch gebruikelijk.

Zoals hierna blijkt, wordt op 13 dec. 1600 te Poortugaal een dochter *Stephania* gedoopt. Zij zou de dochter uit het eerste huwelijk kunnen zijn; het is dan niet mogelijk, dat *Haessie Jansdr.* bestemoeder, die als doopgetuige optreedt, de grootmoeder van dit kind is. Wij hebben daarom vooralsnog aangenomen, dat zij toch geboren is uit het tweede huwelijk.

19 aug. 1622: Schout en schepenen van Hoogvliet hebben ontboden alle personen onder de jurisdictie van Hoogvliet in enige ambten of bedieningen of neringen 'doende, onder wie *Cornelis* Claesx. *Loosge* met zijn huisvrouw 43.

29 mei 1645: ***Cornelis*** *Cornelisz.* ***jonge*** *Loos,* wonende te Oud-Beijerland, ***Jacob Beyensz.,*** man en voogd van *Willemtje Cornelisdr.,* wonende te Pernis, *Arien* ***Corsthensx. van*** *Dijck,* man en voogd van ***Neeltje*** *Cornelisdr.,* mede wonende te Oud-Beijerlsnd, kinderen en erfgenamen van ***Cornelis*** *Claesz. Loosje* en Maertje *Willemsdr.,* beiden zal., transporteren aan *Dirck Dircksz.* ***Goetbier*** 9.

42. A.R.A., Leenkamer Holland 232/234, blz. 375.
43. A.R.A., Recht. Arch. Poortugaal 13.

Uit het huwelijk met *Yde Ariansdr.:*

1. *Sfephanie Cornelisdr.* (misschien identiek met de sub 3 vermelde dopeling), j.d. van Hoogvliet, geb. circa 1594, † vóór 23 april 1642, tr. le Poortugaal 10 juni 1615 *Cornelis Piefersz. den Boofser,* j.m. van Rhoon, † vóór 23 april 1642, vermoedelijk zn. van *Pieter Piefersz. Cranendonck (Boofser)* en N. N.; tr. 2e *Jan Huygenz. van Noorf,* † vóór 23 april 1642, weduwnaar van *Commertje Huybrechfsdr. Boomgaartman.*

22 mei **1647:** Comparitie van Cornelis ***Huyge van Noort,*** wonende te Schiedam, oom en bloedvoogd van vaderszijde van de nagelaten kinderen van *Jan.* ***Huygen van Noort,*** geprocreëerd bij ***Commertje Huybrechtsdr.*** en ***Stephania Cornelisdr.,*** allen zal., en ***van Cornelis Huybrechtsx. Boomgaartman,*** oom en bloedvoogd van moederszijde van de kinderen van ***Commertje Huybrechtsdr. en van*** mr. ***Jacob Beyensx.,*** behuwde oom van moederszijde van de kinderen van ***Stephania Cornelisdr.*** en Jan *Huygenz.* Zij transporteren aan *Jan* ***Eeuwoutsx.*** in Pernis. Door de mondige kinderen en de voogden van Jan ***Huygen was*** al verkocht na voorgaande publicatie1 op 23 april 1642. De akte d.d. .... 1644 was echter ongepasseerd blijven liggen [8].

Uit het huwelijk met *Maritgen Willemsdr.:*

2. *Willempje Cornelisdr.,* ged. Poortugaal 30 mei 1599 (get. Haessie Jansdr. beneden 't dorp; vader: Cornelis Claesz. Vischer op Hoog-Vliet), † na 29 mei 1645, tr. mr. *Jacob Beijensz.,* gerechtsbode te Pernis (1658. 1660), lidmaat Herv. Kerk Pernis 1669, zn. van *Beijen Doensz.* en N. N.

3. *Sfephania Cornelisdr.,* ged. Poortugaal 13 dec. 1600 (get. Haessie Jansdr., bestemoeder, Wouter Ariansz. van Ruesel, Arien Gerits, Henrica Musses, onse suster; vader': Cornelis Claesz. op Hoogvliet), † jong.

4. *Claes Cornelisz.,* ged. Poortugaal 23 sept. 1601 (get. Maritge, wijf van Gerit Machielsz., Lambrecht Bartelsz. schoenmaeker, Janneke Centen j.d., Claes Jansz. weerdt, Jacob Jacobsz.; vader: Cornelis Claesz. Vischer op Hoogevliet), † jong.

5. *Neeltgen Cornelisdr.,* ged. Poortugaal 25 april 1605 (get. Yda Jansdr., Aechgen Corssendr., Pyeter Huijbrechtsz., schout in Rhoon, Claes Centen, Geertgen Voochten; vader: Cornelis Claesz.), wonende op Hoogvliet 1628, † na 29 mei 1645, tr. Oud-Beijerland in 1628 (ondertr. Poortugaal 2 jan. 1628) *Ary Cornelisz. (Corstiaensz.) van Dijck,* j.m. van Oud-Beijerland, † na 29 mei 1645.

6. N. N. (kan identiek zijn met *Cornelis),* ged. Poortugaal 22 mei 1607 (get. 001 Adriaensz. van Claeswael, Adriaen Jansz. Doell; vader: Cornelis Claesz.).

7. *Cornelis Cornelisz.,* volgt 11.

De kopie laat zich slecht lezen, wellicht te vereenzelvigen met de sub 6 vermelde dopeling.

11. *Cornelis Cornelisz. Loosje,* j.m. van Poortugaal, leeft nog in 1678, tr. le Oud-Beijerland april/mei 1646 *Glaudine (Ladyna) Gerrifsdr.,* † vóór 19 okt. 1653; tr. 2e (ondertr. Oud-Beijerland,/Westmaas 19 okt. 1653) *Aeltje Chielen,* j.d. van Westmaes.

Kinderen voorzover bekend uit het tweede huwelijk:

1. *Cornelis Cornelisz. Loosje,* ged, Westmaas 23 aug. 1654 (get. Jannighje Cornelis).

2. *Susanneke Cornelisdr. Loosje,* ged. Numansdorp 23 jan. 1656, wonende te Middelsluis 1677, tr. Numansdorp (ondertr. Oud-Beijerland 9 okt. 1677, Numansdorp 10 okt. 1677) vermoedelijk 24 okt. 1677 *Jacob Jacobsz. Molenaer,* j.m. geb. van Sinkweg.

30 jan. 1629: ***Cornelis Cornelisz. Jongelois, 20 jaar,*** legt met anderen te Poortugaal een verklaring af [43].

1663: ***Cornelis Cornelisz. Loosje*** wordt vermeld in polderarchief Cromstrijen (Westmasche-Nieuwland ?) [44].

Circa 1664: hij woont onder Numansdorp en op Middelsluis [45].

1672: Cornelis ***Cornelisz. 't Loosje,*** weerbaar man in Numansdorp aan de oostzijde van de havenweg, heeft een pieck; hij is pieckenier van het 5de gelith [46].

1678: Hij heeft een emmer en woont aan de oostzijde van den havenweg op de Middelsluijs [46].

Ib. *Ariaenfje Claesdr.,* j.d. van op Hoogevliet, tr. Poortugaal 4 april 1590 *Sijmon Jansz., j.g.* van Slierich.

Mogelijk is ***Ariaentje Claesdr.*** een *„Loosje"*; bij de doop van haar kind ***Pietertje op 23*** aug. 1592 te Poortugaal treedt namelijk onder meer als doopgetuige op ***Cornelis Claesz.*** op Hoogvliet.

Genealogie C.

I. *Cornelis Ariensz. Loosje,* geb. circa 1570, wonende aan de Hil in 1614, in Pernis in 1644, † na 16 mei 1644.

Wellicht is hij identiek met Cornelis *Loosge* op den Hey, die op 8 nov. 1609 te Poortugaal een zoon laat dopen, genaamd ***Adrian.*** Getuige is ***Bastiaen de Wercker.***

Cornelis Ariansx. jonge Loossie is naast *Gerit Pietersz.* en ***Cornelis Cornelisz.*** doopgetuige bij de doop van ***Cornelis,*** zn. van ***Pieter Cornelisz. op 2*** dec. 1601 te Poortugaal.

30 jan. **1614:** ***Cornelis Ariensx. Loosge aan*** de Hil, 44 jaar, legt, ten verzoeke van ***Bartholomeus van der Swan*** als procureur een verklaring af, waaruit onder meer blijkt, dat ***Cornelis Loosge*** woont in een huis, dat eertijds is gekomen van ***Jacob Cornelisz. Leeuwenburg*** [43].

16 mei 1644: Cornelis *Ariensz. Loosje,* woaende in Pernis, heeft verkocht aan ***Gerrit Gerritsz. Vrijlandt,*** huis, erf, boomgaard, avelinge en grienden, gelegen aan de Hil in Poortugaal, belend *ten* oosten: boomgaard van ***Cornelis Cornelisz. Vrijlandt,*** ten zuiden: bruikland van ***Cornelis Waddensz.*** in Rhoon en land van ***Bastiaan Cornelisz. Loosje,*** ten westen: Puttenpoelseweg, ten noorden: Hilweg; belast met 8 kapoenen aan de Grafelijkheid van Holland [9].

MR. J. J. F. LOTS,
ING. H. DEN BOER.

44. Streekarchief Heinenoord, Polderarchief Cromstrijen nr. 240.
45. Streekarchief Heinenoord, Recht. Archief Cromstrijen nr. 64 en 65.
46. Streekarchief Heinenoord, Particulier Archief 3, 926, 927, 679.

Joden, alias de Jode, die Joede, de Jeude.

In De Nederlandsche Leeuw, 1953, k. 26 en 27 stelt F. W. Smulders dat de geslachtsnamen *De Jode, De Jeude,* enz. patronymica zijn. Volgens de grote Van Dale, 1970, deel 11, p. 1494, is een patronymicum: een persoonsnaam, afgeleid van de naam van de vader.

Smulders, die zijn bewijsvoering baseert op gegevens ontrokken aan de Bossche Protocollen en aan diverse regesten, is er echter niet in geslaagd om, zij het maar in een enkel geval, te verwijzen naar een persoon die „zelf" de persoons-

naam *Zudas* voerde, laat staan dat hij de vadersnaam van een dergelijke *Zudas* heeft kunnen achterhalen. Immers de doopnaam *Zudas* was, vooral tijdens de kruistochten en de jaren van de Zwarte Dood, een evenzeer ,,besmette" naam als de oud-testamentische namen *Israël* en *Mozes*. Geen christen liet zijn zoon *Zudas* dopen. Een naam die de betekenis van verrader impliceerde !

In tegenstelling tot de christenen voerden de joden met trots de naam *Juda* (zonder ,,s"). Een naam die hen herinnerde aan *Juda*, de vierde zoon van aartsvader *Jakob*, en ook wel aan hun held *Zudas Maccabeus*. De joden lazen het Nieuwe Testament niet. De passages over *Zudas van Iskarioth*, de verrader van *Jezus*, waren hun niet bekend, althans werden noch door hen geciteerd noch werkten op hen afschrikwekkend. In de door Smulders besproken periode komen wij veel joodse geleerde mannen tegen met de naam *Zuda* [1]):

Zuda ben Asjer, leefde in Keulen 1270—1349;

Zuda ben Izaak, leefde in Parijs 1164-1224:

Zuda ben Kalonymus ben Meïr, wiens schoonvader eveneens *Zuda* heette, leefde te Spiers 1196/1199 ? aldaar †;

Zuda ben Kalonymus ben Mozes, leefde te Mainz, † omstr. 1200;

Zuda ben Samuël He-chassid leefde te Regensburg omstr. 1150-1217, zijn meest prominente leerling was rabbi *Eleazar ben Zuda van Worms;*

in Roermond ontmoeten wij in 1270 *Zuda de Herle*, wiens grootvader eveneens, *Zuda* heette [2].

Overigens zou in die tijd de naam *Zudas* bij volk en kerk niet verbasterd worden tot *Die Joede* of *De Joden*. Een zoon van ene *Zudas* zou eenvoudigweg *Zudaszoon* heten [3]. Etymologisch heeft ,,*Joden*" geen andere betekenis dan: afkomstig van joden, zonder enige relatie met de naam *Zudas* !

De transcripties van het cognomen (toe- of bijnaam) *De Jode*, enz. in *Zudas, Zudaes, Zudais*, enz., zoals wij die in archivalia tegenkomen, waren niet anders dan ,,vriendelijke" vertalingen van *De Jode* en dergelijke, omdat deze te zeer op de gehate joodse afkomst zouden wijzen. Bovendien wisten de schrijvers van de betreffende actes enz. dat de betrokken *De Jode* gedoopt was, dus feitelijk geen jood meer was !

De jodenhoeden op hun zegel, bij sommigen zelfs op hun wapen [4] verwijzen immers niet naar een patronymicum *Zudas* maar uitsluitend naar de joodse afkomst van deze heren. Een leeuw sierde het schild en de banier der koningen van Judea, overeenkomstig Genesis 49 : 9 (,,een leeuwewelp is Juda"), maar de Nederlandse geslachten *De Jode, De Jeude* enz. moesten genoegen nemen met een jodenhoed:

Johannes genaamd Joede, wisselaar, zegelde met één jodenhoed (Archief van de Tafel van de Heilige Geest, 's-Hertogenbosch, regest 947, anno 1384).

Berwoud de Joede, schepen, later burgemeester van Arnhem, zegelde met drie jodenhoeden (G.A. Arnhem, inv. nr. 4490, regest 206, d.d. 20 jan. 1364).

1. Encyclopedia Judaica, **1974, passim.**
2. Hoeniger Stern in: **H. Beem en R. C. Hekker, De Joden in Limburg enz. in de** 13e **eeuw, Maastricht, 1967.**
3. **Vergelijk patronymica in: H. G.** Hamaker, **De Rekeningen der Grafelijkheid van Zeeland, 1343-1346, Utrecht, 1880, passim.**
4. **Vorsterman van** Oyen *en* Rietstap's Armorial **général, 11, p. 592.**

Jan de Jode, schepen te Tiel, zegelde met drie jodenhoeden (R.A. Gelderland, Huisarchief Waardenburg-Neerijnen, inv. nr. 1217, d.d. 16 april 1438).

Deze eer 'viel **eveneens toe aan** *Norbertus* zoon van *Jacobus de Jode* uit Gent, die op 17 aug. 1694 tot abt van Berne werd gekozen en benoemd. In de hal van deze abdij te Heeswijk-Dinther kan men vandaag de dag nog het olieverfpaneel bewonderen van genoemde abt. Het wapen van de abt laat drie jodenhoeden zien gecombineerd met staf en mijter van de abt [5].

Terecht tekent Mr. H. J. Koenen aan [6]: dat ,,de bekering, van eenen jood met zijn huisgezin tot het christendom, aanleiding zal hebben gegeven tot eene benaming, die naderhand zijne nakomelingen zal hebben aangekleefd". Op pagina 84 merkt Koenen op: ,,het groot aantal joden, in het naburige Braband, gedurende de XIIIde en de eerste helft der XIVde eeuw, en hunne verbazende toeneming in Gelderland, in de tweede helft dier eeuw en in geheel de volgende, maken het meer dan waarschijnlijk, dat zij ook in het Utrechtsche Sticht niet zullen hebben ontbroken".

Ieder historicus weet immers dat joden, gedurende de kruistochten en de jaren van de Zwarte Dood slechts konden overleven, door voortdurend op de vlucht te zijn of zich ,,in het aangezicht des doods" te laten dopen. Vandaar de Nederlandse, Beierse, Westphaalse, Deense geslachten *De Jode, De Jeude, Judels, Judenkopf, Judden, Judmann, Juel*, die allen één of drie jodenhoeden in hun wapen voerden. Het geslacht *Judenkopf* kombineerde de jodenhoed zelfs, met een ,,allesoverheersend" kruis, ! Nee, het patronymicum *Zudas* had er echt niets mee te maken !

J. BECKER.

5. **Postel's Biographisch Woordenboek, Th. Ign.** Welvaarts, Tilburg, **1892.**
6. **Mr. H. J. Koenen, Geschiedenis der Joden in Nederland, Utrecht, 1843, p. 82.**

De Zuil (1979, 278-281, 357-358).

Ik zou graag reageren op enkele reakties die ik gekregen heb n.a.v. mijn artikel over de zuil.

Daar was ten eerste de brief van Prof. Dr. W. Ph. Coolhaas, waarvoor langs deze weg mijn dank. Hij vermeldde de legendarische afstamming der *Van Zuylen*'s uit het Romeinse geslacht *Colonna*. Ik dacht dat genealogische onderzoekingen wel bewezen hadden dat dit verhaal naar het land der (wapen-) fabels verwezen kon worden.

De heer Coolhaas ziet verder in de zuilen eerder twee, aan de basis met een band aan elkaar verbonden Ionische zuilen, zodat het kapiteel van de onderste naar beneden is gericht, ongeveer zoals in fig. 1.

Buiten het feit dat deze figuur niet lijkt op de heraldische zuil, zou ik ook niet weten waarom een dergelijk stuk als wapenbeeld genomen moest worden.

Waarom zouden zuilen trouwens Ionisch zijn ? In de tijd waarover we spreken bestonden slechts Romaanse of vroeg-Gotische zuilen, en die zien er heel anders uit (fig. 2). Romeinse overblijfselen waren verdwenen en zouden tot in de Renaissance uit de mode blijven. (De Romeinen gebruikten trouwens veel meer de zuil van de Corintische orde: fig. 3).

Dan wat betreft het antwoord van Dr. A. Johanna Maris in De Nederlandsche Leeuw. Zij vermeldt de afkomst van de

Van Zuylen's uit het Kleefse Sulen. Hier kom ik direkt met de vraag: wat was er eerder, de kip of het ei ? Heet de plaats Sulen naar de heren die zuilen in hun wapens voerden, of heten de heren naar Sulen ? (misschien zelfs een oeroude naam die niets met zuilen te maken heeft, maar waarvan de schragen (?) hun naam op hun beurt weer ontvingen ?).

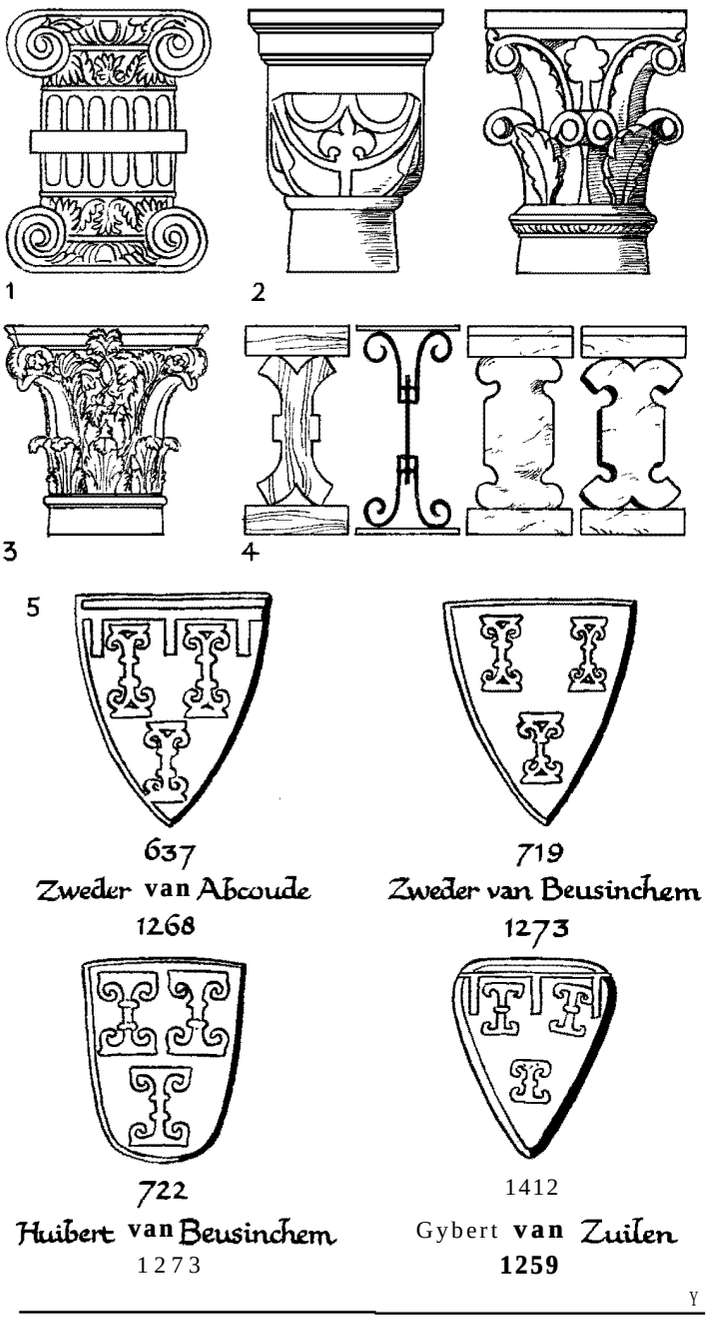

Het antwoord verliest zich waarschijnlijk in de mist der tijden.

Het feit dat de heren ***van Beusichem*** erfschenken zijn geweest, heeft weinig met het aannemen van een zuilenwapen te maken, behalve misschien om te laten zien dat ridders het geen minderwaardige taak vonden om hun heer van drank te voorzien, Ridders werden van hun zevende jaar opgevoed

in dienstbaarheid aan een meester en er was niets oneervols in om hofmeester, voorsnijder enz. te zijn, zeker niet als het (later) een erebaan werd, die met jaloerse afgunst beschermd en bewaakt werd.

Het is dan ook helemaal niet zeldzaam dat dergelijke beroepssymbolen als bekers, hoefijzers (maarschalk en/of hoefsmid), lepels enz. in schilden verschenen van ridder-matige geslachten.

De heer Davies, die het gehele zuilenvraagstuk aan het rollen bracht, antwoordde in „the Coat of Arms" nr. 110 op mijn stuk (hetzelfde als in De Ned. Leeuw) in „the Coat of Arms" 108 van 1979.

Hij dacht de zuilvorm terug te kunnen vinden in de pilasters van balkons en trapleuningen en voegt daar enige tekeningen aan toe (fig. 4). Buiten het feit dat deze pilasters niet lijken op zuilen, komt het mij voor dat dergelijke balustrades, hoogstens van de 15de eeuw kunnen dateren, daar voor die tijd steunen eenvoudige balken en planken waren, Waarom zou een ridder trouwens een balkonsteun in zijn wapen zetten ?

Hij vermeldt verder dat tafels ± 1250 bestonden uit planken bladen die op ruwe vierpotige schragen werden gelegd en die na gebruik weer uit elkaar werden genomen en tegen de muur werden gezet. Dat was mij al heel lang bekend.

Er zijn uit die tijd echter geen tafels bewaard gebleven. Op afbeeldingen gaan tafels van voor 1300 meestal schuil achter lange afhangende tafelkleden.

De weinige onbedekte tafelbladen in herbergscenes en boereninterieurs (meestal na 1300) hebben of bovengenoemde schragen of vaste poten. Ook op enkele miniaturen kan men wel dergelijke schragen vermoeden. Waarom konden er echter niet meer typen schragen voorkomen ? „Mijn" schraag kan ook zeer eenvoudig uit elkaar genomen worden; een kwestie van de keg wegslaan.

Ir. G. L. Meesters deed mij de oplossing aan de hand. Als ik wil bewijzen dat tafelschragen van voor 1250 wel zuilen of sulen werden genoemd, zal ik inventarissen of boedelbeschrijvingen uit die tijd moeten raadplegen. Die zullen moeilijk te vinden zijn. Misschien kan één van onze lezers mij hierbij helpen.

Als laatste voeg ik hierbij nauwkeurige tekeningen van de oudste zegels met zuilenwapens vermeld in het Corpus, Sigillorum Neerlandicorum (fig. 5).

Men ziet hier binnen vijftien jaar drie verschillende typen zuilen optreden, bij drie verschillende, hoewel verwante families Ik zie hier nog steeds geen muurankers in. evenmin als zuilen.

En of het schragen zijn ...?

HENK 'T JONG.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — Notulen van de algemene ledenvergadering, gehoaden op kasteel Amerongen te Amerongen op 17 mei 1980. — Oldambster geslachten (11), door Drs. 0. D. J. Roemeling. — Van der Veen (Harlingen), door Mr. 0. Schutte. — Korte mededelingen.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maand blad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a. Zeestraat* 71 *b,* 2518 AA *'s-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, *Laan van Koot 43,* 2244 *AT Wassenaar.*

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, *Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.*

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 9 **XCVIIe Jaargang** **september 1980**

Het geslacht Diepraam in de 17de eeuw te Rotterdam,

door W. A. VAN RIJN.

Inleiding.

Voor het samenstellen van kwartierstaten had ik meermalen gegevens nodig betreffende het geslacht *Diepraam*. De naam *Diepraam* vond ik een merkwaardig naam, die niets, te maken had met een diep raam, doch een verbastering moest zijn van een andere naam. Daar de voor de kwartierstaten benodigde gegevens niet verder behoefden terug te gaan dan tot het midden van de tweede helft der 17de eeuw, besloot ik naar de oudere generaties en de verdere herkomst dezer familie verder te zoeken.

De eerste *Diepraam,* die ik te Rotterdam vond, was *Hendrick Diepraam,* die volgens het stadstrouwboek aldaar op 14 sept. 1621 trouwde: *„Hendrick Dirx Diephaen,* van Santen, en *Ingetgen Pieters,* jongeluyden."

Het eerste kind van *Hendrick Diepraem* werd op 23 jan. 1622 in de Lutherse Kerk gedoopt: *„Arent,* zoon van *Hendrik Diepraam;* get. *Annetje Hendriks".* Dit was de later bekende schilder.

Hendrick Diepraem, die aanvankelijk Luthers was, schijnt zich later bij de Doopsgezinden te hebben gevoegd. Ik meen dit te moeten opmaken uit het feit dat zijn zoon *Jan Hendricksz. Diepraem* op 12 nov. 1669 vier kinderen Remonstrants liet dopen, die resp. 10, 9, 7 en 3 jaar oud waren, en dus ook eerst Doopsgezind zal zijn geweest.

Voor notaris Jacob Duijfhuijsen den Ouden compareerden op 26 sept. 1628 *„Dirck Snellenberch,* van Coelen, broeder van *Jan Snellenberch,* in dienste onder capt. Peter Dircxs Lieffkint za., op zeecker convoy naer Santen, ontrent negen vierendeel jaers geleden, in de jachte dootgeschooten, ende heeft ten versoecke van *Henrick Simonss,* kleermaker, burger deser stat Rotterdam, bij de waerheyt in plaetse ende met presentatie van eede des noots ende versocht zijnde, getuycht ende gedeposeert, dat hij supt. aen *Frans Claessz. den Bout,* schrijver van de voornoemde capt. Lieffkint, ende jegenwoordich schrijver van capt. Peter van Alle-vrunden, noyt procuratie, last noch bevel, noch schriftelijck, noch mondeling, gegeven heeft, omme tot Rees de goederen van eenen *Dirck Simonssz.,* des requirants broeder, wonende tot Santen, te arresteren; alzoo hij deposant noyt clachte jegen den voornoemden *Dirck Simonssz.* gedaen heeft, gelijck hij alnoch jegens hem *Dirck Simons* niet clachtich verclaerde te zijn. Verclaerde verders dat hij deposant, aen eenen *Victor Hanssz.,* burger tot Santen, over geleende penningen, ende coop van hemden, drye rijcxdaler schuldich is geweest, de wekke hij aen de (ontrent vijff Rijcxdaler,) die de dootschulden zijns voornoemden broeders, *Jan Snellenberch,* gecoft hadden ende bij hem deposant betaelt waren, meynde te corten, doch dat d'gemelde drye rijcxdaler, bij den schrijver *Frans Claessz. den Bout,* hem deposant gecort ende ten proffijte van Victor Hans voornoemt ingehouden zijn".

Op 10 maart 1632 compareerde *Hendrick Diepraem* met zijn vrouw voor notaris J. C. van der Swan: *„Henrick (Simonsz.* is doorgehaald) *Diepraem* met desselfs huysvrouwe *Ingetghen Pieters,* mij notaris bekent, wonende binnen Rotterdam, dewelcke hebben geconstitueert ende machtich gemaect sulcx sij doen mitsdesen hunnen broeder *Dirck Diepraem,* wonende tot Santen, om in haere constituantes naemen ende van harent beyde wegen te transporteren haerluyder competente portie

aen seeckere huysinghe ende erve, staende ende gelegen binnen de stadt Wesel aen de Koremart op den hoeck van de Dimmerstraet, aen d'eene zijde gelegen Barent Mentsinghe, hen constituanten aen bestorven door het overlijden van haerluyder oom *Geerlich Harmans*, uytwijsende het testament daervan zijnde, ende dat voor den gerechte van Wesel volgens de ordre, usantie ende costume aldaer, met macht om 't voorsz. transport te doen ende te doen doen met de appendentiën ende dependentiën van dien aen haren broeder *Jan Diepraem*".

Hendrick Diepraem testeerde met zijn vrouw 3 jan. 1649 voor notaris Arent van der Graeff: „*Hendrick Sijmonssz. Diepraem*, cleermaker, ende *Ingetje Pietersdr.*, echteluyden, woonende binnen deser stede, mij notaris bekent, hij *Hendrick Sijmenssz.* sieck van lichame ende sij *Ingetje Pietersdr.* clouck ende gesont, doch beyde haer verstant wel hebbende ende gebruyckende soo opentlijck bleeck", „verclaerden in alle deselve d'een d'ander d'eerststervende de langstlevende over ende weder over tot sijne ofte hare eenige ende universele erffgename genomineert ende geïnstitueert te hebben gelijck sij respective nomineren ende instituëren bij desen, mits dat de langstlevende gehouden ende verbonden blijft hen testanten minderjarige kinderen d'eerststervende in levende na te laten sal, te alimenteren, onderhouden ende versorgen van kost, drancq, clederen ende andere behouften tot haren mondigen dagen ofte huywelijcken state toe, ende middelerwijle deselve te doen ende laten leeren lesen ende schrijven ende eenich hantwerck ofte andere eerlijcke exercitie daer mede deselve den kost sullen konnen verdienen, ende tot den voorsz. mondigen dagen gekomen sijnde wt te keeren aen hare voorsz. kinderen, te weten aan haren soone *Arent Diepraem* een rosenobel ende dat ten insichte van de extra ordinaris oncosten die sij testanten aen den selven hebben te koste geleyt soo in 't leeren van 't ambacht ofte konste van glaesschrijven als schilderen, ende noch selven ter wijle sijn kost eerlijcken souden hebben konnen winnen in ende dan een merckelijcke somme verstrect, verclarende testanten in goeder trouwe alle 't selve de legitime portie den voornoemde haren soone naer rechte competerende mede te excederen, derhalven den selven daer inne in plaetse van dien ende verder niet mede instituerende, aen haere soonen *Pieter* ende *Jan Diepraem, elcx* de somme van hondert gulden van xx stuyvers 't stuck, deselve daerinne in plaetse van de legitime portie mede instituerende bij desen, aen haer testanten dochter *Geertruijt Heijndricxdr.* de somme van hondert vijftich gulden mede van xx stuyvers 't stuck, ende tot voldoening van de legitime portie als vooren haer daer inne mede instituerende ende aen haer testanten vermincte dochter *Cafrina Heijndricxdr.* de somme van tien hondert gulden van xx stuijvers 't stuck, het meerdere boven de legitime portie deselve ten insichte van hare vermincheyt ende onmacht omme haer selve den kost te verdienen".

De leeftijd van *Hendrick Diepraem* wordt vermeld in een attestatie op 27 juli 1649, verleden voor notaris, Arent van der Graeff: „*Hendrick Sijmonssz. Diepraem*, cleermaker, out Liij jaren" en tekende: „*Hendrick Sijmonsz*". Hij moet dus omstreeks 1596 geboren zijn en is te Rotterdam begraven 14 april 1654.

Kort na het overlijden van haar man, op 10 juli 1654, verkoopt „*Ingetge Pieters*, wede. van *Henrick Sijmonsz.* za. ged." aan Willem Evertsz. Schaeps „een huys ende erve, staende ende gelegen aen de noortsijde van de Blaeck binnen deser stad" voor *f* 3746.5.— (protocol no. 4329).

Ingetje Pietersdr. maakte 11 febr. 1659 een codicil voor notaris Vitus Mustelius: „d'eerbare *Ingetje Pieters*, wede. van *Heijndr. Sijmonsz Diepraem* zalr., wonende alhier", „verclaerde zij comparante in consideratie van de zekerheit des doots ende d'onsekere uure van dien beraden te wesen omme van haer tijdelijcke goederen te disponeren in manieren hier naer volgende; eerstelijck en alvoren beveelt etc. ende comende ter dispositie verclaerde zij comparante bij desen te prelegateren ende vooruit te maecken aen *Catharina Diepraem*, hare impotente dochter, d'somme van twee honderd guldens tot xx stuyvers 't stuck en onvermindert alle alsulcke goederen ofte penningen als haer voorsz. dochter bij testamente van haer comparante en haere voorsz. man zalr. t'samen is gemaeckt, welcke goederen ofte penningen zij comparante verclaert dat noch in haren boedel berustende zijn, welck testament gepasseert voor notaris Jacob Doude en zekere getuygen alhier op den 26 september 1653; als mede verclaert zij comparante hare oprechte meyningh ende uuterste begeerte te wesen dat hare voorsz. dochter *Cafharina Diepraem* boven 't gene voorsz. is noch bij forme van prelegaet zal genieten alle haer comparantes huisraedt als mede linde ende wolle soo 't gene dies aengaende in haer comparantes huishoudinge gebruickt wert als oock haer comparantes wolle ende linde kleederen t' haren lijve behorende, mitsgaders mede haer comparantes boucken ende voorts alles wes eenichsints onder de benaeminge van huisraed begrepen is en bij haer comparante dieshalver naergelaten zal werden": „compareerden mede *Pieter* en *Jan Diepraem*, zoonen van de bovengenoemde comparante ende verclaerden bij desen haer voornoemde moeders dispositie in voegen d' selve hierboven verhaelt staet in allen deelen te accepteren en ratificeren jegens den inhouden van dien niets te zullen doen noch laten geschieden in geeniger manieren onder verbandt van haer personen ende goederen".

Ingetge Pietersdr. overleed *24* sept. 1668. Dit blijkt uit een boedelbeschrijving, die *26* mei 1669 gemaakt werd door notaris Philips Basteels: „Staet van den boedel ende goederen, die *Ingetje Pieters*, in haer leven weduwe ende geïnstitueerde erffgenaem van *Hendrick Diepraem*, beseten heeft ende sij met de doodt ontruymt ende nagelaten heeft op den 24en september 1668, mitsgaders scheydinge ende deelinge van den voorsz. boedel"; „*Ingetje Pieters* heeft bij haer codicille, die sij gemaeckt ende verleden heeft voor den notaris Vitus Mustelius ende sekere getuygen alhier op den 1 len februarij 1659 gepraelegateert aen *Catharina Diepraem*, haer dochter, alle haer testatrices huysraet als mede linde, wolle, soo 'tgene dies aengaende in haer testatrices huyshoudinge gebruyckt wierd, als haer wolle ende linde kleederen t'haeren lijve behoorende, mitsgaders haer testatrices boecken, ende voorts alles wes eenichsints onder de benaminge van huysraet begrepen ende bij haer testatrice nagelaten is". „*Arend Diepraem* komt voor sijn vaders erffenisse volgens desselfs testamentaire dispositie, gepasseert voor Mr. Jacob d'Oude, gewesen notaris ende sekere getuygen alhier op den 26en september 1653 de somma van *f* 6—.—."

„Scheydinge

Den suyveren staet deses boedels bedraegt de somma van *f* 705.19.—.

Arend Diepraem, soon ende mede erfgenaem voor een gerecht vierde part van *Ingetje Pieters* komt voor sijn erfportie ..... *f*. 176.9.12.

Pieter Diepraem, mede soon ende erfgenaem voor een vierde part van *Ingetje Pieters*, komt voor sijn erfportie mede ..... *f*. 176.9.12.

Jan Diepraem, insgelijx soon ende erfgnenaem van sijn voornoemde moeder voor een vierde part, komt voor zijn erfportie gelijcke ..... *f.* 176.9.12.

Catharina Diepraem, dochter ende erfgenaem voor een vierde part van haer moeder voornoemt, komt voor haer erfportie insgelijx ..... *f.* 176.9.12.

Maeckende t'samen de voorsz. somme van . *f* 705.19.—."

„Aldus gedaen, gerekent ende geliquideert mitsgaders gescheyden ende gedeelt bij *Pieter Diepraam* ter eenre zijde, *Jan Diepraam* ter andere zijde ende *Catharina Diepraam* ter derder zijde, yder voor hen selven ende wijders tesamen voor ende in den naem van *Arend Diepraem,* haer oudtsten broeder, alle meerderjarige kinderen ende erfgenaemen ab intestato van *Ingetje Pieters,* in haer leven weduwe van *Hendrick Diepraem".*

Het overlijden van *Ingetge Pietersdr.* werd in de week van 23-29 sept. 1668 aangegeven voor de Weeskamer: „*Ingetje Pieters,* wede., op de Huijbrugge bij de Wanne".

Met behulp van het voorgaande en andere in mijn bezit zijnde gegevens kon het volgende worden samengesteld:

Genealogie.

I. *Hendrick Symonsz. (Dircksz.) Diepraem,* geb. Xanten omstreeks 1596, kleermaker, woonde op de Blaak N. Z. bij de Schrijnwerkerssteeg, testeerde met zijn vrouw 3 jan. 1649 voor notaris Arent van der Graeff, attesteerde 27 juli 1649 voor dezelfde notaris „out Liij Jaren", begr. Rotterdam 14 april 1654, tr. Rotterdam (stadstrouw) 14 sept. 1621 *Ingetje Pietersdr.;* zij verkocht 10 juli 1654 het huis op de Blaak N. Z. voor *f* 3746.5.—, † Rotterdam 24 sept. 1668.

Uit dit huwelijk:

1. *Arent Diepraem,* ged. (Luth.) Rotterdam 23 jan. 1622, bekend „glasschrijver en schilder", woonde in de Dwars Jufferstraat (Jodensteeg), † Rotterdam in juli 1670.
2. *Jan,* volgt II.
3. *Pieter,* volgt IIbis.
4. *Geertruijt Diepraem, † vóór 24* sept. 1668.
5. *Catharina Diepraem,* geb. Rotterdam, „vermincte dochter", woonde in 't Hang, begr. Rotterdam 20 dec. 1677, tr. Rotterdam 9 febr. 1676 *Jan Jansz. Kamerbeeck,* geb. Rotterdam.

II. *Jan Hendricksz. Diepraem,* geb. Rotterdam, woonde op de Schiedamsedijk, later in de Jufferstraat op de hoek van de Jodensteeg, begr. Rotterdam 14 april 1676, tr. Rotterdam (stadstrouw) 1 nov. 1654 *Cathalijntie Teunisdr.,* geb. Rotterdam, begr. ald. 31 dec. 1709.

Uit dit huwelijk:

1. *Hendrik,* volgt 111.
2. *Teunis,* volgt IIIbis.
3. *Abraham,* volgt IIIter.
4. *Claas,* volgt IIIquater.
5. *Pieter,* volgt IIIquinquies.

111. *Hendrik Jansz. Diepraem,* geb. Rotterdam omstreeks 1657, ged. (Rem., oud 12 jaar) 12 nov. 1669, woonde bij zijn overlijden op de Vest naast de Hoornbreker, begr. Rotterdam 21 sept. 1686, tr. Kethel 20 aug. 1679 *Evertje Imansdr. van Oudewater,* geb. Rotterdam, dr. van *IJman Splintersz.* en *Maria Jansdr. van Zanen; zij* hertr. *Steven Coopman* en tr. 3e Rotterdam (stadstrouw) 24 sept. 1702 (huw. voorw. 18 sept. 1702 voor notaris Jan van der Hoeven) *Matthijs Huijers,* wedr. van *Jacobmijntje Kool.*

Uit dit huwelijk:

1. *Johannes (Jan),* volgt IV.
2. *Abraham Diepraem,* ged. (Rem.) Rotterdam 16 febr. 1683, begr. ald. 21 mei 1687.
3. *IJemand Diepraem,* ged. (Rem.) Rotterdam 22 nov. 1685, begr. ald. 21 sept. 1686.

IV. *Johannes (Jan) Hendricksz. Diepraem,* geb. Rotterdam omstreeks 1679, woonde op de Schiedamsedijk, later op de Schiedamsesingel, was 1718 „in zee", † vóór 23 juli 1722, op welke datum Hendrik Jansse Sinkelaer en Jan Pieterse Lebé door de Weeskamer worden aangesteld tot voogden over zijn nagelaten weeskinderen, tr. Rotterdam 4 maart 1703 *Maetje (Marijtje) Dircksdr. van der Waal,* geb. Rotterdam, begr. ald. 14 juli 1722.

Uit dit huwelijk:

1. *Hendrick Diepraam,* ged. (Geref.) Rotterdam 13 nov. 1703.
2. *Marijtije (Maertje) Diepraam,* ged. (Geref.) Rotterdam 29 sept. 1705, tr. ald. 23 sept. 1727 *Joris Adamse,* geb. Rotterdam.
3. *Jan Diepraam,* ged. (Geref.) Rotterdam 1 jan 1708, matroos, „in den jare 1731 voor de kamer van de geoctroyeerde Oostindische Compagnie binnen Delft met het schip Haemstede voor matroos gevaren naer Oostindien nog jongman en ongetrout zijnde en zedert aldaer overleden".
4. *Eva Diepraam,* ged. (Geref.) Rotterdam 18 dec. 1710.
5. *Saartje Diepraam,* ged. (Geref.) Rotterdam 17 jan. 1713, jong †.
6. *Sara Diepraam,* ged. (Geref.) Rotterdam 7 jan. 1714, tr. ald. 11 mei 1745 *Joggum Dircksz. Biersteker.*
7. *Johanna Diepraam,* ged. (Geref.) Rotterdam 23 okt. 1718.

IIIbis. *Teunis (Anthony) Jansz. Diepraem,* geb. Rotterdam omstreeks 1660, ged. (Rem., oud Y jaar) 12 nov. 1669, woonde in de Jufferstraat, tr. *Maria Aelbertsdr. Kampvelt,* begr. Rotterdam 3 febr. 1694.

Uit dit huwelijk:

1. *Aalbert Teunisz. Diepraam,* ged. (Rem.) Rotterdam 20 okt. 1680, opper-zeilmaker, woonde in de Houttuin hoek Zevenhuissteeg, bevond zich 1712 te Batavia, testeerde met zijn vrouw 15 dec. 1713 voor notaris Daniël d'Olijslager, „nu laatst met het schip Grimmelsteijn in qualiteyt als opper zeylmaker uyt Indiën voor de kamer van Amsterdam alhier te lande gearriveerd", begr. Rotterdam 10 jan. 1722, tr. ald. 20 maart 1703 *Annetie (Annetje) van Tafelen,* ged. (Geref.) Rotterdam 15 sept. 1675, woonde 1736 op de Botersloot, testeerde 14 nov. 1736 en 31 jan. 1741 voor notaris Herbert van der Meij, woonde bij haar overlijden „in 't hofje van de Frankenstraat", begr. Rotterdam 22 juni 1754, dr. van *Aert Gerritsz.* en *Reijmpje Dircksdr.*
2. Kind, begr. Rotterdam 16 jan. 1683.
3. *Catarina Diepraam,* ged. (Rem.) Rotterdam 6 sept.

1683, woonde in de Halsteeg, bij haar overlijden in de Lombertstraat W. Z., testeerde met haar eerste man 20 febr. 1721 en met haar tweede man 6 dec. 1728 voor notaris Herbert van der Meij, alleen 5 april 1737 voor notaris Jan Swinnas en 19 febr. 1744 voor notaris Levinus Silvergieter Engelszoon, begr. Rotterdam 1 april 1749, tr. le ald. 18 nov. 1708 ***Pieter van*** *Armelen,* geb. Rotterdam, begr. ald. 26 febr. 1721: tr. 2e Rotterdam 20 mei 1722 ***Johannes*** *Amsius (Ansems),* geb. Geertruidenberg.

4. ***Johannes Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 29 juli 1685, begr. ald. 16 aug. 1687.
5. ***Abraham Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 22 dec. 1686.
6. ***Anna Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 15 juli 1688.
7. *Jan* ***Diepraam,*** ged. Rotterdam 1 jan. 1691, begr. ald. 8 jan. 1691.

IIIter. ***Abraham*** *Jansz.* ***Diepraem,*** geb. Rotterdam omstreeks 1662, ged. (Rem., oud 7 jaar) 12 nov. 1669, schilder, woonde bij zijn huwelijk in de Jufferstraat en bij zijn overlijden in het Gasthuis, tr. Ro'tterdam 3 juli 1685 *Francijntje* ***Hendricksdr. Kroot (Krot),*** geb. Rotterdam: zij testeerde als weduwe, wonende te Krimpen aan de Lek, voor notaris Frederik Luijt te Gouda op 7 febr. 1734; haar enige en universele erfgenamen zijn haar vier kinderen Hendrik, Catharina, Abraham en Isac Diepraam en Trijntje Borsje, het dochtertje van haar overleden dochter Sara Diepraam, † na 7 febr. 1734, dr. van *Hendrick* en ***Cornelia Johannesdr. de*** *Goij.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Heindrik (Hendrik) Abrahamsz. Diepraam,*** ged. (Rem., in huis) 20 mei 1686, testeerde met zijn vrouw op 8 juli 1725 voor schout en schepenen van Krimpen aan de Lek, tr. Krimpen aan de Lek 24 maart 1709 *Neeltje* ***Leenderfsdr. van Krimpen.***
2. ***Johannes Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 12 okt. 1687.
3. ***Cornelia Diepraam,*** ged. (Rem.) 22 febr. 1689, begr. ald. 30 juli 1694.
4. ***Cafharina Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 2 juli 1690, woonde in de Jaap Quaeckensteeg, testeerde met haar man 3 dec. 1729 voor notaris Jean du Clou, begr. Rotterdam 13 mei 1777, tr. ald. 22 nov. 1723 ***Jan Smif,*** geb. Haarlem, „varendgesel", wedr., was op 9 nov. 1760 „overmits zijne innocentie jegenwoordig bewaerd wordende in het Dulhuys deser stad", † vóór 26 april 1768, op welke datum zijn weduwe haar huis in de Jaap Quaeckensteeg verkoopt.
5. ***Sara Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 11 dec. 1691, testeerde met haar eerste man 8 aug. 1725 voor notaris Nicolaes Spruijt te Hillegersberg, tr. le (ondertr. Krimpen aan de Lek 21 juli 1724) ***Abraham Kerver,*** ged. (Geref.) Rotterdam 10 nov. 1686, chirurgijn, † Krimpen aan de Lek 10 mei 1726, zn. van ***Willem*** en ***Maria*** *Hardewijl* ***(Hardewil),*** wedr.; tr. 2e Krimpen aan de Lek 10 juli 1729 *Cornelis Borsje.*
6. ***Abraham Diepraam,*** † na 7 febr. 1734.
7. ***Zsaack Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 25 sept. 1695, jong †.
8. ***Zsaack Diepraam,*** ged. (Rem.) Ro'tterdam 15 jan. 1697, jong †.

9. ***Jacob Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 4 nov. 1698, jong †.
10. *Isac* ***Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 30 dec. 1699, broodbakker, † vóór 18 juni 1776, tr. 1 e Krimpen aan de Lek 8 sept. 1726 ***Ariaanfje Jansdr.*** *Timmers;* tr. 2e (huwelijkse voorwaarden 14 mei 1748 voor notaris Herbert van der Meij te Rotterdam) *Maggeltje Verhoeff,* wede. van ***Jan Groen.***
11. ***Jacob Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 13 juli 1706.

IIIquater. *Claas Jansz.* ***Diepraam,*** geb. Rotterdam omstreeks 1666, ged. (Rem., oud 3 jaar) 12 nov. 1669, woonde in de Jufferstraat hoek Jodensteeg, bij zijn overlijden in de Baan achter het Armhuis, begr. Rotterdam 27 dec. 1710, tr. le ald. 1 jan. 1688 ***Cornelia van der Licht,*** ged. (Geref.) Rotterdam 10 jan. 1666, † vóór 30 april 1705, dr. van ***Leendert Teunisz.*** en *Neeltje* ***Fransdr.*** *Oranijen;* tr. 2e Rotterdam 17 maart 1705 ***Pieternella*** *Pluijm,* geb. Rotterdam, dr. van ***Anthony*** en *Maritje* ***Piefersdr.,*** en wede. van ***Jan Arentsz. Steenhelt.***

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Neelfijen Diepraam,*** ged. (Geref.) Rotterdam 3 juli 1689, begr. ald. 5 aug. 1689.
2. *Leendert* ***Diepraam,*** ged. (Geref.) Rotterdam 23 juli 1690, begr. ald. 24 nov. 1691.
3. ***Jan Diepraam,*** ged. (Rem.) Ro'tterdam 30 dec. 1692, „in 't jaer 1728 in dienst van de Ed.Agtb.heeren bewindhebberen van de geoctroyeerde Oostindische Compagnie ter kamere van Middelburg in Zeeland met het schip Duijnbeek voor matroos gevaren na Oostindiën", wooade bij zijn huwelijk op de Binnenweg, bij zijn overlijden in de Weste Wagenstraat bij het Blindemanswater, begr. Rotterdam 30 aug. 1735, tr. ald. 8 sept. 1722 ***Lijsbet Steenhelt,*** ged. (Geref.) Ro'tterdam 27 okt. 1695, † na 22 aug. 1733, dr. van ***Jan*** en ***Piefernella Pluijm.***
4. ***Catharina Claesdr.,*** leeft nog 1732.
5. ***Leendert Diepraam,*** ged. (Geref.) Rotterdam 11 sept. 1698, begr. ald. 28 juni 1700.
6. ***Leendert Diepraam,*** ged. (Rem.) Ro'tterdam 5 juni 1702, matroos V.O.C., volgens een akte van 28 okt. 1731, verleden voor notaris Levinus Silvergieter Engelszoon, was hij „vuyt Oostindien, voor matroos met 't schip de Susanna ter kamere van Amsterdam onlangs alhier te lande gearriveert en wesende deselven nu opnieuws voornemens om weder voor matroos met het schip De Ketel, in dienst van de Oostindische Compagnie ter kamere alhier, te vertrecken", testeerde met zijn vrouw 28 okt. 1731 voor dezelfde notaris, tr. Ro'tterdam 9 okt. 1731 ***Anna de Val,*** ged. (Geref.) Rotterdam 7 aug. 1707, dr. van *Claas Willemsz.* en *Henderijntje Anthonisdr. Pluijm;* ***zij*** hertr. Rotterdam 8 nov. 1735 ***Barfholomeus Hammendorp.***
7. *Claas* ***Diepraam,*** ged. (Geref.) Rotterdam 12 aug. 1704, begr. ald. 26 jan. 1705.

Uit het tweede huwelijk:

8. ***Anthony Diepraam,*** ged. (Rem.) Ro'tterdam 18 juli 1706.
9. ***Abram Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 19 febr. 1708.
10. *Marijtje* ***Diepraam,*** ged. (Rem.) Rotterdam 8 okt. 1709.

ll. Jacobus *Diepraam*, ged. (Geref.) Rotterdam 5 april 1711.

12. *Claas Diepraam*, ged. (Geref.) Rotterdam 5 april 1711, tweeling met het voorgaande kind.

IIIquinquies. *Pieter Jansz. Diepraem*, ged. (Rem.) Rotterdam 27 dec. 1672, meester broodbakker, woonde in de Jufferstraat, † na 26 april 1707, op welke datum hij en zijn vrouw een procuratie laten passeren voor notaris Herbert van der Meij, tr. Rotterdam 14 febr. 1696 *Marija van Voorst*, ged. (Rem.) Rotterdam 8 aug. 1675, † na 26 april 1707, dr. van *Willem Gerritsz.* en *Arentje van Dijck*.

Uit dit huwelijk:

1. *Johannis Diepraam*, ged. (Rem.) Rotterdam 1 juli 1696, jong †.
2. *Willem Diepraam*, ged. (Rem.) Rotterdam 22 juli 1697, jong †.
3. *Cafharina Diepraam*, ged. (Rem.) Rotterdam 10 juni 1698.
4. *Johannes Diepraam*, ged. (Rem.) Rotterdam 24 sept. 1699.
5. *Willem Diepraam*, ged. (Geref.) Rotterdam 22 okt. 1702.
6. *Margreta Diepraam*, ged. (Geref.) Rotterdam 1 nov. 1705.

IIbis. *Pieter Hendricksz. Diepraem*, geb. Rotterdam, kleermaker, bezat een huis in het Hang, later in de Wijnstraat, woonde bij zijn overlijden op de Schiedamsedijk, testeerde met zijn eerste vrouw 13 juli 1653 voor notaris Vitus Mustelius, begr. Rotterdam 2 okt. 1691, tr. le ald. (stadstr.) 23 febr. 1653 *Petronella van der Knap*, geb. Rotterdam, † ald. in 1658, dr. van *Hendrick Christiaensz.* en *Maria Jansdr. van der Schoot;* tr. 2e (ondertr. Rotterdam in okt. 1659) *Maria Gerritsdr.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Geertruijt Diepraam*, ged. (Rem.) Rotterdam 3 juli 1654, jong †.
2. *Maria Diepraam*, ged. (Rem.) Rotterdam 17 okt. 1655, leeft nog 6 maart 1677.
3. *Hendrick Diepraam*, ged. (Rem.) Rotterdam 13 febr. 1657, begr. ald. 10 juni 1657.
4. *Henrick Diepraam*, ged. (Rem.) Rotterdam 10 maart 1658.

Uit het tweede huwelijk:

5. *Ingetje Diepraam*, ged. (Rem.) Rotterdam in 1666.

Tot het hiervoren behandelde geslacht *Diepraam* behoorde ongetwijfeld *Johanna Mechtildis (von) Dieperam*, die gehuwd was met *Jacob Adolph Heix* en wier dochter *Anna Mechtilda Heix* op 25 nov. 1766 te Xanten huwde met Mr. *Johannes Philippus Antonius de Nerée*, heer van Babberich en de Heegh: zie Nederland's Patriciaat 1915, pag. 272. Wapen *Von Dieperam:* in zilver drie groene klaverbladen.

Een paar jaar geleden bezocht ik Xanten en vernam toen dat in de tweede wereldoorlog de stad voor 80 procent werd verwoest. Wat aan archivalia was overgebleven lag op de zolder van het stadhuis opgestapeld. Er was toen juist een archivaris benoemd voor het ordenen en inventariseren van hetgeen de ramp had overleefd.

De Schoonhovense familie Kalf,

door K. J. **SLIJKERMAN**.

Inleiding.

In de uitgave Verzamelde Genealogische Studiën deel 1 (Rotterdam, 1978) [1] is voor de eerste maal aandacht besteed aan de genealogie van de enige familie *Kalf* die in vroeger eeuwen te Schoonhoven heeft gewoond. *Antoni Kalf*, stamvader van de Schoonhovense familie, huwde in 1679 in de gereformeerde Domkerk te Utrecht met de van Schoonhoven geboortige *Weijntje Groeneveld.* Rond 1680 vestigden zij zich te Schoonhoven, alwaar de uit hen stammende familie *Kalf* tot in het jaar 1844 heeft voortbestaan. Van omstreeks 1720 tot in 1801 hebben enkele leden van dit geslacht te Rotterdam gewoond. In laatst genoemd jaar werd de laatste telg van de familie aldaar ten grave gedragen. Zeer waarschijnlijk hebben enkele familieleden zich mettertijd elders gevestigd — zonder dat nochtans bekend is waar — en hebben mogelijk de familie elders voortgezet. In elk geval is de familie te Schoonhoven en Rotterdam in respektievelijk 1844 en 1801 uitgestorven.

Een diepgaand onderzoek in de archieven van Schoonhoven (nog niet met klappers toegankelijk !) en Rotterdam heeft een redelijke hoeveelheid materiaal opgeleverd, waardoor enig inzicht is verkregen in de maatschappelijke positie van deze familie. Aanvankelijk behoorde dit geslacht tot de eenvoudige, minvermogende burgerij van Schoonhoven (nadien van Rotterdam). Pas in de tweede helft van de 18de eeuw kwamen de leden in wat betere materiële omstandigheden te verkeren, doch toen stond de familie — althans' wat Schoonhoven en Rotterdam betrof — bijkans op uitsterven. Rond 1800 was de familie gelieerd geraakt aan enkele welvarende goud- en zilversmedenfamilies.

Ondanks deze vrij sobere maatschappelijke omstandigheden kon een deel der familie bogen op afstamming en verwantschap met diverse Schoonhovense regentenfamilies. Deze relatie was voortgekomen door de sterke maatschappelijke neergang van het gezin van de Schoonhovense schepen en vroedschap *Cornelis de Leeuw* (1639-1716). Blijkbaar ten gevolge van een financiële débacle kwamen diens kinderen en kleinkinderen in de kringen der eenvoudige burgerij te verkeren. Het was dan ook niet verwonderlijk dat zijn kleindochter *Pieferfje Houling (1698-1742)* in het huwelijk trad met de eenvoudige burger *Hendrick Kalf* (1698—1775/'76, IIId) . Of de stammoeder *Weijntje Groeneveld* tot de gelijknamige Schoonhovense regentenfamilie behoorde, is voorshands niet met zekerheid te zeggen. Over het algemeen is er trouwens nog zeer weinig gepubliceerd over Schoonhovense patricische geslachten. Een omvangrijk veld van onderzoek ligt nog braak!

Aangezien de oudste generaties' in de stad Utrecht woonden, werd aldaar een onderzoek ingesteld in de hoop de genealogie verder op te kunnen voeren. Al spoedig bleek dat de familienaam *Kalf* daar vrij algemeen was geweest. Bij zijn ondertrouw (in 1678) werd *Antoni Kalf* vergezeld met zijn moeder *Grietje Kalf*. Aanvankelijk werd door mij aan een buitenechtelijke geboorte van *Antoni* gedacht, daar zijn moeder immers ook *Kalf* heette, doch al spoedig werd mij duidelijk, dat destijds geregeld vrouwen onder hun man's naam in de registers werden opgetekend. Het is duidelijk dat dit gegeven het onderzoek er niet gemakkelijker op maakt.

1. Zie K. J. Slijkerman, Verzamelde Genealogische Studiën deel 1 (Rotterdam 1978), blz. 25-36: Een familie Kalf te Utrecht, Schoonhoven en Rotterdam.

Antoni's enig bekende broer, ***Frans Kalf,*** huwde eveneens in 1678 in de gereformeerde kerk en ook bij zijn ondertrouw was zijn moeder ***Grietje** „Kalf"* getuige.

In hun ondertrouwakte worden de gebroeders vermeld als j(onge) m(an) van Utrecht. Hun doop werd in de gereformeerde registers' echter niet teruggevonden. Mogelijk waren zij niet te Utrecht geboren, doch pas op wat oudere leeftijd aldaar komen wonen. De mogelijkheid van een andere religie dan de gereformeerde mag echter ook niet over het hoofd worden gezien. Het is opmerkelijk dat *Frans Kalf* aldaar geen kinderen in de gereformeerde kerk heeft laten dopen, hoewel hij toch zeer waarschijnlijk kinderen heeft gehad. Tot heden mocht het niet gelukken een min of meer kompleet overzicht op te stellen van de uit hem stammende familie ***Kalf.*** Met vrij grote zekerheid kan men stellen, dat op het einde van de 18de eeuw te Utrecht nog nakomelingen woonachtig waren.

Mogelijk was de familie van oorsprong de doopsgezinde religie toegedaan, hetgeen een verklaring kan zijn voor het tevergeefs zoeken naar doopakten in de gereformeerde kerk. ***Antoni** Kalf* was na zijn huwelijk wellicht overgegaan naar de gereformeerde kerk — zijn vrouw was gereformeerd — en liet zijn kinderen ook zo dopen. Zijn broer ***Frans*** zal doopsgezind zijn gebleven en liet zijn kinderen derhalve niet kort na de geboorte in de gereformeerde kerk dompen.

Over de ouders der gebroeders is momenteel niet méér bekend, dan dat hun vader N. N. ***Kalf*** omstreeks 1650 in leven moet zijn geweest en dat hun moeder ***Grietje N. N.*** in 1678 nog tot de levenden behoorde en wellicht met haar zoons op de Achterweg te Utrecht woonde. Ondanks naarstig speuren in de in aanmerking komende bescheiden uit het notariële en weeskamerarchief, werd tot heden niets naders gevonden. Evenmin kon verwantschap worden aangetoond met één van de talrijke overige familiegroepjes ***Kalf*** aldaar.

Leden van de Schoonhouense familie werden onder tal van verschillende schrijfwijzen van de familienaam vermeld gevonden: *Kalff, Calf, Kalv, Kalft* enz.. In de hierna volgende genealogie is ***Kalf*** als uniforme schrijfwijze aangehouden.

Alle in deze genealogie genoemde personen — uitgezonderd wellicht de oudste twee generaties der familie — waren van de gereformeerde religie, tenzij anders vermeld.

Genealogie.

1. N.N. *Kalf,* leeft omstreeks 1650, tr. *Grietje N.N.,* † na 1678.

   Op 17 nov. en 15 dec. 1678 is zij als Grietje ***„Kalf"*** te Utrecht getuige bij de ondertrouw van haar zoons ***Frans en Anthoni Kalf.***

   Uit dit huwelijk bekend (volgorde onzeker) :

   1. ***Frans Kalf, j.*** m. van Utrecht (doop ald. niet gevonden), woont ald. (1678, 1733), † Utrecht 22 mei 1733 (impost pro deo 1 juni), tr. Utrecht (Domkerk) 11 dec. 1678 ***Jannichje** Robbert van Vloo (d'Vloo),* j. d. van Vloo, woont te Utrecht (1678), † ald. 27 maart 1732 (impost pro deo 1 april), dr. van *Robert **(van Vloo ?)*** en *Susanna **Jacob.***

      Frans woont ten tijde van zijn huwelijk op de Achterweg te Utrecht: zijn bruid aan de Wittevrouwenpoort ald. In 1732 wonen zij in de Lange Rietsteegh, ***Frans*** in 1733 in de Jufferstraat ald.

      Zij lieten geen kinderen te Utrecht dopen. Mogelijk werd op 30 juli 16'79 aldaar een dochter begraven. Een zoon was mogelijk: *Bartholomeus Kalf,* woont Korte Jufferstraat te Utrecht (1700), tr. ald. (Catharijne Kerk) 21 mei 1700 *Geertruijd Mastenbroeck,* woont Korte Jufferstraat ald. (1700), † na 3 aug. 1728. Hun zoon: ***Frans Kalf,*** tr. Utrecht (Catharijne Kerk) 3 aug. 1728 *Cathrina Gerritsdr. van Weesel.* Zii laten te Utrecht 3 kinderen dopen (geref.) : *Catharina* (Buurkerk) 14 febr. 1742. ***Hendrica*** (Domkerk) 25 maart 1744 en *Catharina* '(Domkerk) 28 jan. 1746.

      Een andere zoon van het echtpaar ***Kalf-van Vloo*** was mogelijk: ***Anthonij Kalf,*** woont Jufferstraat te Utrecht (1714), tr. ald. (Jacobs Kerk) 23 febr. 1714 *Jacoba Pellissinon (Pulisino),* j. d. tot Zeist. Hun dochter was *Anna Catharina,* ged. Utrecht (Domkerk) 30 dec. 1714 (zij wonen dan bij de Wittevrouwenpoort ald.).

   2. ***Ant** (h) **oni,*** volgt II.

11. *Ant(**h)oni Kalf, j.*** m. van Utrecht (doop ald. niet gevonden), woont te Utrecht (1678, '79) en te Schoonhoven (sedert ca, 1680), † waarsch. te Schoonhoven tussen 1698 en ca. 1710, tr. Utrecht (Domkerk) 4 jan. 1679 *Weijntje **Cornelisdr. Groeneveld** (t),* ged. Schoonhoven 29 april 1657, woont te Utrecht (1678/'79), † waarsch. te Schoonhoven tussen ca. 1710 ***en*** 1735 [2], dr. van ***Cornelis Hendricksz. Groeneveldt*** en ***Maritge Andries van der** Hoeff.*

    Ten tijde van hun huwelijk wonen beiden op de Agterweg te Utrecht.

    Omstreeks 1710 heeft ***Weijntje Groeneveld*** — vermoedelijk reeds weduwe zijnde — enige tijd een geestelijk gestoorde vrouw in haar huis te Schoonhoven opgenomen [3].

    Uit dit huwelijk:

    1. ***Katharina (Catrijn, Kaatje) Kalf,*** j. d. van Schoonhoven (doop ald. niet gevonden, evenmin te Utrecht), geb. naar schatting ca. 1680, † na 8 maart 1722 [4], tr. le Schoonhoven 12 april 1702 *Balthazar **(Bastiaan) Wilts*** (***Wils),*** j. m. van Antwerpen, soldaat in het regiment onder de Prins, van Birkenfelt (1702), † tussen 1703 en 1707 [5]; tr. 2e Schoonhoven (ondertr. Rotterdam 10 april) 25 april 1707 *Cornelis **Krap, j.*** m. van Schoonhoven (doop ald. niet gevonden) [6], woont te Rotterdam (1707), † vóór 1720; tr. 3e Schoonhoven 28 jan. 1720 ***Johannes (Jan)** Rutte (n),* ged. Schoonhoven 10 juni 1696 (get. Claes Bergeijt, Anna Bergeijt), † na 8 maart 1722, zn. van *Machiel Rutten* en ***Elisabeth van der Bergh.***

       Cornelis Krap woont ten tijde van zijn huwelijk Achter 't klooster te Rotterdam.

       Uit het eerste en derde huwelijk is nakomelingschap bekend.

    2. *Cornelis,* volgt IIIa.
    3. ***Maria** Kalf,* ged. Schoonhoven 13 febr. 1685, † ald. (impost pro deo 30) mei 1742, tr. Schoonhoven 6 nov. 1729 ***Gerrit Jansse de Vries,*** ged. Schoonhoven 12 dec. 1686, lidmaat geref. gemeente ald. sedert 1706 [7], † (waarsch. te Schoonhoven) in 1745 [7], zn. van *Johannis **de Vries*** en ***Catharina Jans Terwael;*** hij tr. le Schoonhoven 23 okt. 1705 *Trijntje Willems **van***

2. In het gaardersarchief van Schoonhoven zijn de impostbetalingen op trouwen en begraven bewaard gebleven vanaf het jaar 1735. Daarin wordt zij niet vermeld.
3. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv.nr. 7209, akte dd. 15 mei 1714.
4. Doop van een kind te Schoonhoven.
5. Doop van een kind te Schoonhoven dd. 1 maart 1703.
6. Mogelijk onder patroniem gedoopt.
7. Register van lidmaten der Nederduits gereformeerde gemeente te Schoonhoven. Kopie aanwezig op het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage.

Miere(n), j.d. tot Schoonhoven (dit huwelijk door echtscheiding ontbonden).

Maria Kalf moet in Schoonhoven een veelbesproken figuur zijn geweest. Zij had maar liefst vier buitenechtelijke kinderen — mogelijk bij één en dezelfde man, misschien haar latere echtgenoot — die te Schoonhoven ten doop zijn gehouden: ***Anthoni Kalf,*** ged. 19 nov. 171'7, ***Catrijntje Calf***, ged. ***20 aug*** 1719, ***Flip Kalf,*** ged. ***24*** juli 1721 en ***Pietertje Kalf,*** ged. ***26*** okt. 1723. Over deze kinderen zijn geen nadere gegemens bekend. Zij werden te Schoonhoven ook niet onder de naam ***De Vries*** aangetroffen.

Blijkens de trouwakte van het echtpaar ***De Vries-Kalf*** had ***Trijntje van Mieren*** haar echtgenoot ***Gerrit de Vries*** verlaten en was inmiddels met een andere man in het huwelijk getreden. Ongetwijfeld was zij dezelfde als ***Trijntje Willems van Mieren,*** dochter van wijlen ***Willem van Mieren***, gewoond hebbende en overleden- te Schoonhoven, en ***Dilliaentje Nieusteeg,*** die op 23 dec. 1743 in een notariële akte wordt genoemd als huisvrouw van ***Hertog van Essevelt,*** wonende te Rijswijk [8].

7 sept. 1722: betaald aan ***Gerrit de Vries*** voor varkensvoer *f* 27-9-0 [9].

4. ***Pietertje Kalf,*** ged. Schoonhoven 21 sept. 1687, tr. ald. 28 dec. 1710 ***Pieter Schaapmeester,*** j. m. van Gent, soldaat in de compagnie onder kapitein Koen (1710).

   Vermoedelijk zijn zij kort na hun huwelijk uit Schoonhoven vertrokken.

5. ***Johannes (Jan),*** volgt IIIb.
6. ***Merchje Kalf,*** ged. Schoonhoven 15 juni 1692, † (waarsch. te Schoonhoven) vóór 2 aug. 1693.
7. ***Merchje (Merrigje, Marrijtje, Margje) Kalf,*** ged. Schoonhoven 2 aug. 1693, † ald. (impost pro deo 6) jan. 1768, tr. Schoonhoven 5 mei 1720 *Johannis* ***(Jan) Dros(t)*** , ged. Schoonhoven 29 nov. 1699 (get. Gijsbert de Vries, Meijntje de Vries), lidmaat geref. gemeente ald. sedert 1730 [7], † ald. (impost pro deo 5) juni 1781, zn van ***Pieter Drost,*** waarsch. lid van het Oranje Vendel sedert 1708 te Schoonhoven [10], en ***Lijsbeth Boom.***

   Uit dit echtpaar talrijk nakomelingschap.

8. ***Andries,*** volgt IIIc.
9. *Hendrick,* volgt IIId.

IIIa. ***Cornelis Kalf,*** ged. Schoonhoven 15 maart 1682 (get. Heijltje Cornelis Groeneveldt), † ald. (impost pro deo 28) maart 1742, tr. le Schoonholven 28 sept. 1704 *Inge(n)tje* ***(Engeltje) Jans, j.*** d van Schoonhoven, † 1709/'10; tr. 2e Schoonholven 22 juni 1710 *Jannigje* ***Kunst,*** j. d. van Gouda, woont te Schoonhoven (1710), † ald. (impost pro deo 26) maart 1761, dr. van *Cornelis Kunst*

3 mei 1734: ***Cornelis Kalff*** treedt op als getuige voor notaris J. van Kempen te Schoonhoven [11].

Inge(n)tje (Engeltje) Jans werd mogelijk op 9 febr. 1676 te Schoonhoven gedoopt als dochter van ***Jan Arensz. Bos*** en ***Jacobijn Westerbaan.***

Uit het eerste huwelijk:

Over deze vier kinderen is verder niets bekend,

8. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7234, akte dd. 23 dec. 1743.
9. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7227, akte dd. 7 sept. 1722.
10. Poorterboek van Schoonhoven 1696-1802. Afschrift aanwezig op het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage.
11. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7233, akte dd. 3 mei 1734.

1. *Weijntje* ***Kalf,*** ged. Schoonhoven 2 juli 1705.
2. ***Antonie Kalf,*** ged. Schoonhoven 2 juli 1706 (get. Merkje Hendriks Hagen).
3. *Johannis* ***Kalf,*** ged. Schoonhoven 13 mei 1708.
4. ***Johanna Kalf,*** ged. Schoonholven 20 sept. 1709.

IIIb. *Johannis* ***(Jan) Kalf,*** ged. Schoonhoven 8 jan. 1690, † ald. (impost pro deo 9) nov. 1747, tr. le Schoonhoven 2 mei 1723 ***Agnieta (Angenietje) de Ruijter,*** ged. Schoonhoven 23 april 1682, †1724/'28, dr. van *Dirck* ***de Ruijter*** en ***Maria Gallen; zij*** tr. le Schoonhoven 9 okt. 1707 ***Joost van Houling, j.*** m. van Schoonhoven (een familielid van haar latere schoonzuster ***Pietertie*** *Kalf-Houling,* zie IIId); *Johannis* ***Kalf*** tr. 2e Schoonhoven 20 juni 1728 ***Johanna (Anna) Jans van Wijnen, j.*** d. van Schoonhoven (doop ald. niet gevonden) [6], † ald. (impost pro deo 16) febr. 1742; zij tr. le Schoonhoven 25 sept. 1709 ***Johannes Wortman,*** j. m. van Dorsten, soldaat onder kapitein Bechevel in het regiment van de heer Torcey (1709) en 2e Schoonhoven 4 febr. 1720 ***Pieter Lauwer (Louwen),*** j. m. van Trier, soldaat in de compagnie van de overste Wek (1720): *Johannis Kalf* tr. 3e Schoonhoven 29 juli 1742 ***Maria*** *Colijns(Calonts),* geb. te Antwerpen, woont te Schoonhoven (1742), wed. van ***Hendrik den Boer.***

Anna van Wijnen werd door haar eerste man ***Johannes Wortman*** verlaten.

Uit het eerste huwelijk:

Antoni Kalf, ged. Schoonhoven 4 juli 1724.
Over deze zoon is verder niets bekend.

IIIc. ***Andries (Anderis) Kalf,*** ged. Schoonhoven 4 aug. 1695, woont te Rotterdam (sedert ca. 1720), † ald. (begr. 11) april 1744, tr. le Rotterdam 25 juni 1720 ***Grietie van der Hout,*** j. d. van Rottterdam (doop ald. niet gevonden) [6], woont te Rotterdam (1714), †1723/'26 (begr. te Rotterdam niet gevonden); zij tr. le Rotterdam 9 sept. 1714 ***Paulus Jansz. Post, j.*** m. van Rotterdam: ***Andries Kalf*** tr. 2e Rotterdam 4 juni 1726 *Swaantje* ***(Zwaantie) (van)*** *Amerongen(n),* ged. Utrecht (Geertekerk) 1 febr. 1688, woont te Rotterdam (1726), † na 11 april 1744, dr. van ***Jan Dirckse van Amerongen*** en *Gijsbertjen* ***Kip.***

Andries Kalf woont in de Pietersteeg (Achter Clooster) te Rotterdam (1720—1723), op de Nieuwe Haven (1726) en op het Oosteijnde over het gasthuijs (1729, 1744) aldaar. Zijn eerste vrouw ***Grietie van der Hout*** woont aldaar in de Pietersteeg (1714) en Achter 't Clooster (1720). ***Swaantje van Amerongen*** woont ten tijde van haar huwelijk op de Nieuwe Haven te Rotterdam. Wellicht heeft zij na het overlijden van haar man Rotterdam verlaten. Aldaar — en evenmin te Utrecht — werden zij en haar enige kind *Johannis* niet meer vermeld gevonden.

15 juni 1727: ***Andries Kalff*** is getuige bij de overdracht van een obligatie door Jacobus Kuchlinus Chanfleury uit Amsterdam. ***Andries*** ondertekent de akte met „A K" [12].

29 okt. 1727: Andries *Calff* en ***Swaantie*** van *Amerongen,* echtelieden wonende te Rotterdam, maken mutueel testament. De langstlevende is enig voogd over hun na te laten kinderen. Zij zijn in de registers van de 200-ste penning niet bekend [13].

12. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 2226, fol. 1032 e.v. akte dd. 15 juni 1727.
13. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 2227, fol. 838 e.v., akte dd. 29 okt. 1727.

Uit het eerste huwelijk:

1. Kraamkind, † Rotterdam (begr. 28) mei 1721.
2. Kraamkind, † Rotterdam (begr. 20) mei 1722.
3. Kraamkind, † Rotterdam (begr. 21) mei 1723.

Uit het tweede huwelijk:

4. *Johannis Kalf,* ged. Rotterdam 20 sept. 1729 (get. Dirkje van Ameronge).

Over deze zoon is verder niets bekend. Vermoedelijk verliet hij in of na 1744 Rotterdam en vestigde zich met zijn moeder elders.

IIId. *Hendrick Kalf,* ged. Schoonhoven 6 nov. 1698, borger van Schooahoven. lidmaat der geref. gemeente ald. sedert 17197, † ald. (impost bet. ƒ 3,— 3 jan. 1776), tr. le Schoonhoven 5 mei 1720 *Pietertie (Pieternella) Houling (van Houwelingh)*, ged. Schoonhoven 17 juni 1698, lidmaat der geref. gemeente ald. sedert 1719 [7], † ald. (impost pro deo 12) april 1742, dr. van *Pieter Joosten van Houwelingh* en *Margriet Cornelisdr. de Leeuw;* tr. 2e Schoonhoven (impost pro deo 12 juli) 28 juli 1743 *Maria Wolters van der Linden,* j. d. van Rotterdam (doop ald. niet gevonden) [6], woont te Schoonhoven (1743), † ald. (impost pro deo 30) okt. 1800.

23 dec. 1741 en 4 dec. 1762: *Hendrik **Kalf*** treedt op als getuige bij notaris J. van Kempen te Schoonhoven [14].

15 mei 1764: ***Hendrik Kalf*** en ***Paulus Loreijn,*** borgers te Schoonhoven, beiden van competente ouderdom, verklaren op verzoek van ***Jan Hollebeek,*** mede borger, dat zij hebben gekend ***Jan Plaisier, onechte*** zoon van *Neeltje* wan Stappen, die is overleden in het hospitaal te Banda in Ned. Oost-Indië op 14 febr. 1761 [15].

2 sept. 1768 en 8 juli 1772: ***Hendrik Kalf*** treedt op als getuige bij notaris S. van Nooten te Schoonhoven [16].

Margriet de Leeuw. de schoonmoeder van *Hendrick **Kalf,*** was een dochter van de Schoonhwense schepen en vroedschap *Cornelis **de Leeuw*** (1639—1716), stammend uit een zeer oude Schoonhovense regentenfamilie en derhalve gelieerd aan tal van vooraanstaande families aldaar. Waarschijnlijk ten gevolge van de flinke achteruitgang in welstand raakte het gezin van *Cornelis de **Leeuw*** ook in maatschappelijk opzicht aan lager wal. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zijn kleindochter ***Pietertie Houling*** een huwelijk sloot met een eenvoudig Schoonhovens barger [17].

Uit het eerste huwelijk:

1. *Margrieta (Margaretha, Grietje) Kalf,* ged. Schoonhoven 3 dec. 1720 (get. Sara Houweling), lidmaat der geref. gemeente ald. sedert 1746 [7], † ald. (impost bet. ƒ 3,— 14) april 1765, tr. Schoonhoven 2 mei 1745 *Philippus van Moerkerken,* ged. Mijnsheerenland 25 okt. 1711 (get. Cornelia Philipsdr. Moerkerken), poorter van Schoonhoven 7 nov. 1743 [10], herbergier in de stadsherberg („de stad Schoonhoven") ald. (1762), † ald. (impost pro deo 7) dec. 1767, zn. van ***Cornelis*** *Philipsz. Moerkerken* en *Jannetje Gerritsdr. Paauw* [18].

14. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7234, akte dd. 23 dec. 1741 en inv. nr. 7237, akte dd. 4 dec. 1762.
15. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7237, akte dd. 15 mei 1764.
16. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7252, akte nr. 40 en inv. nr. 7254, akte nr. 126.
17. Zie voor de kwartieren van de kinderen ***De Leeuw:*** Ons Voorgeslacht jrg. 1979, blz. 122, 123, 362, 363.
18. Zie voor de kwartieren van ***Philippus van Moerkerken***: K. J. Slijkerman, De Kwartierstaat van Kees Jan Slijkerman (Rotterdam 1978), blz. 13. Zie ook: G. Meijer, Hoe leden van de familie Leeuwenburg in de Zeventiende Eeuw in de Hoeksche Waard kwamen, in Ons Voorgeslacht jrg. 1965, blz. 77-84.

7 nov. 1743: ***Philippus van Moerkerken, van*** Moerkerken (= Mijnsheerenland), wordt poorter ***van*** Schoonhoven [10].

13 jan. 1746: ***Philippus van Moerkerken*** en ***Margrieta Kalf,*** echtelieden, wonende binnen Schoonhoven, maken mutueel testament en benoemen de langstlevende tot voogd over hun kinderen. Deze kinderen zullen bij meerderjarigheid (25 jaar of eerder huwelijk) hun legitieme portie uitgekeerd krijgen naar gelang de staat der boedel Zij zijn geen ƒ 2000,— gegoed [19].

4 juli 1746: ***Teuntje Moerkerken,*** wonende te Schoonhoven, en ***Gerrit Moerkerken,*** wonende te Utrecht, medeerfgenamen van wijlen hun vader *Cornelis **Moerkerken*** en wijlen hun moeder *Jannetje* Paauw, gewoond hebbende en overleden te Mijnsheerenland van Moerkerken, machtigen hun broer ***Philippus Moerkerken,*** wonende te Schoonhoven, om voor het gerecht van Mijnsheerenland te compareren en het huis met erf, gelegen binnen het dorp van Mijnsheerenland voor ƒ 220,— over te dragen aan ***Johannes Schellink, wonende*** aldaar [20].

5 jan. 1748: ***Philippus van*** *Moerkerken* stelt zich borg voor een uitkering aan de kinderen van ***Maarten Verbeek*** en diens overleden vrouw ***Maria van*** *Zeijl* [21].

25 sept. 1762: ***Philippus van Moerkerken,*** herbergier binnen Schoonhoven, machtigt ***Leendert Boer,*** notaris en procureur te Schoonhoven, om zijn zaken en processen waar te nemen, welke hij genoodzaakt is dan en in de toekomst te voeren [22].

1 febr. 1766: ***Philip Moerkerken*** tekent een schuldbrief van ƒ 1000,— ten behoeve van ***Pieter, Anthonia, Wijna, Catharina, Sara*** en ***Swaantje Kalf*** (zijn zwager en schoonzusters) in verband met de overdracht van hun huis, erf en stal aan de noordzijde van de Lopickerstraat te Schoonhoven [23].

Tussen 1747 en 1762 is ***Philippus (wan) Moerkerken*** talrijke malen getuige bij notaris J. van Kempen te Schoonhoven [24].

Dit echtpaar had zes kinderen, waarvan er slechts twee hen overleefden en als wezen werden opgenomen in het Burgerweeshuis te Schoonhoven: ***Pietertje Moerkerken,*** geld. Schoonhoven 13 maart 1753, lidmaat der geref. ***gemeente ald.*** 1772, verder geen gegevens bekend. en ***Janniaie (Jannetie, Johanna) Moerkerken,*** ged. Schoonhoven 18 febr. 1759, lidmaat- der geref. gemeente ald. 1779 [7], † Wijk bij Duurstede 19 sept. 1842. tr. Schoonhoven 27 juni 1790 ***Jacobus (de)*** *La Rivière,* ged. Dordrecht 24 juni 1767, lidmaat geref. gemeente te Schoonhoven 1788, poorter van Schoonhoven 8 mei 1790, eerste commies der indirecte middelen ofte belastingen te Lande (1815). stedeliik commies' (1842. 1850), waagmeester (1848)' en cipier (?) te Wijk bij Duurstede. † ald. 27 nov. 1850, zn. van ***Pieter (de) La Rivière,*** koekbakker te Dordrecht, later mr. grutter, herbergier/kastelein (mede-eigenaar met zijn zoon ***Jacobus)*** in de herberg „de stad Schoonhoven" te Schooahoven, en ***Catharina*** *Hommelsiepen.* Uit het echtpaar ***(De) La Rivière-Moerkerken*** stamt een tak van de thans nog voortlevende familie ***La*** *Rivière* [25].

2. *Antonia Kalf,* ged. Schoonhoven 16 nov. 1723, dienst-

19. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7235, akte dd. 13 jan. 1746.
20. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7235, akte ***dd. 4*** juli ***1746.***
21. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7235, akte dd. 5 jan. 1748.
22. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7237, akte dd. 25 sept. 1762.
23. A.R.A. 's-Gravenhage, recht. arch. Schoonhoven, inv. nr. 2378, akte dd. 1 febr. 1766.
24. A.R.A. 's-Gravenhage. not. arch. Schoonhoven. inv. nr. 7235. akten dd. 11 febr. 1747, 7 april, 19 april, 22 aug. en 18 nov. 1748 en inv. nr. 7237, akten dd. 30 april, 25 en 31 aug. en 1 sept. 1762.
25. Zie K. J. Slijkerman, Genealogie La Rivière, de nazaten van de hugenoot Jacques de La Rivière uit Rouaan (tweede aflevering), in Mensen van Vroeger jrg. 1976, blz. 59 e.v. Aldaar ook een afbeelding van de voormalige herberg „de stad Schooahoven".

meid (1771). keukenmeid (1773) bij de familie *Silvius* te Rotterdam, † ald. (impost bet. *f* 6,— 4 maart) 28 febr. 1791.

Zij woont in den Oppert (1771) en in de Schrijnwerkerssteeg bij 't Hang (1791) te Rotterdam.

28 aug. 1771: ***Antonia Kalff,*** meerderjarige en ongehuwde dochter, wonende als dienstmeid ten huize van Mevrouw de weduwe van de Weledelgestrenge Heer Dr. *Silvius* in den Oppert te Rotterdam, testeert. Zij vermaakt al haar goederen aan haar vader ***Hendrik*** *Kalff,* wonende te Schoonhoven. Indien deze niet 'voldoende zijn om in zijn onderhoud te voorzien, zullen de executeurs van haar testament mogea doen wat nodig is om ***Hendrik*** alsnog in zijn onderhoud te doen voorzien. Na het overlijden van ***Hendrik Kalf*** — of indien hij reeds *vóór* de testatrice is overleden — komt de (resterende) nalatenschap ieder voor een vijfde part aan: haar broer ***Pieter Kalff,*** wonende te Schoonhoven, haar zusters ***Weijna Kalff,*** wonende te Schoonhoven, Sara ***Kalff,*** huisvrouw van Cornelis *Francke,* wonende te Rotterdam, ***Katharina Kalff,*** huisvrouw van ***Aelbert Schoonevelt,*** wonende te Rotterdam en aan twee nagelaten kinderen van wijlen haar zuster ***Grietje Kalff,*** verwekt door ***Philippus Moerkcrke,*** met name ***Pieternella en Janmetje Moerkerke,*** thans wonende in het burgerweeshuis te Schoonhoven. ***Katharina Kalff*** zal slechts het vruchtgebruik bezitten van de haar toekomende portie zolang haar vader of haar echtgenoot in leven is. Indien haar man haar overleeft en zij kinderen nalaat, zal de portie aan haar kinderen komen. Indien ***Katharina*** haar vader, echtgenoot en (eventuele) kinderen overleeft, zal zij de vrije beschikking over haar portie verkrijgen, zonder de daarop rustende lasten. (Blijkbaar kon zij slecht met geld omgaan). *Jannetje* en ***Pieternella Moerkerke*** zullen hun portie bij 25-jarige leeftijd of eerder huwelijk uitgekeerd krijgen. Tot dan blijft deze onder beheer van de administrateurs. Bij vooroverlijden van één der zusters zal de ene helft van de vijfde portie komen aan de langstlevende van hen beiden. Tot executeurs en administrateurs van haar testament en nalatenschap worde-1 aangesteid haar broer ***Pieter Kalff te*** Schoonhoven cn haar zwager Cornelis ***Franke*** te Rotterdam. Zij is geen *f* 2000,— gegoed [26].

25 maart 1773: Lucia ***Pelt,*** weduwe van *Daniel* ***Silvius,*** oud-schepen van Rotterdam, testeert en vermaakt aan haar keukenmeid *Antonia* ***Kalf*** — indien deze bij haar overlijden nog bij haar woont en haar niet de huur als keukenmeid zal zijn opgezegd — een legaat van *f* 2000,—. Blijkbaar was de testatrice zeer op haar keukenmeid gesteld, want zij kreeg een groter legaat dan sommige familieleden van de weduwe [27].

2 maart 1791: Monsieur ***Pieter Kalff,*** wonende te Schoonhoven, doch zich dan te Rotterdam bevindend, verklaart dat zijn zuster *Antonia* ***KaZff*** op ***28*** febr. 1791 te Rotterdam is overleden en dat zij blijkens haar testament dd. 28 aug. 1771 tot executeurs enz. van haar testament heeft aangesteld de comparant en ***Cornelis Franke,*** welke laatste inmiddels is overleden. In diens, plaats stelt ***Pieter Kalff: Paulus Hendrik van*** der *Giessen,* wonende te Rotterdam [28].

Vermoedelijk woonde zij ten tijde van haar overlijden ten huize van haar zuster Sara ***Kalf*** in de Schrijnwerkerssteeg te Rotterdam. Zij was ongehuwd.

3. ***Weintje*** (*Weijna, Wijna*) ***Kalf,*** ged. Schoonhoven 24 dec. 1725, lidmaat der geref. gemeente ald. sedert 1751 [7], † ald. (impost bet. *f* 3,— 1 aug.) 1793. Ongehuwd.

4. ***Pieter Kalf,*** ged. Schoonhoven 16 nov. 1728 (get. Sara van Houweling), † vóór 23 nov. 1732.

26. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3290, fol. 9 e.v., akte dd. 28 aug. 1771.
27. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3046, fol. 344, akte dd. 25 maart 1773.
28. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3310, fol. 110 e.v., akte dd. 2 maart 1791.

5. ***Catharina (Catrina, Kaatje, Kaatie) Kalf,*** ged. Schoonhoven 28 maart 1730 (get. Sara Houweling), dienstmaagd te Rotterdam (1745, 1747), † ald. (begr. 26) maart 1789, tr. Rotterdam 8 juli 1770 *Aalbert* ***van*** Schoonevelt, ged. Lienden 28 febr. 1734, poorter van Rotterdam 25 jan. 1763, noodhulp van de korenmeters ald. (1797), † ald. 2 dec. 1797 (begr. 7 dec.), zn. van *Jordaen van Schoneveld* en *Geertruijd van Beeck;* hij tr. le Rotterdam 22 aug. 1762 *Luudie Geertruij van Grutingen,* j.d. van Oosterbeek.

Catharina woont op de Steijger (1770), in de Korte Pannekoekstraat (1770-1774) en in het Armhuis (1789) te Rotterdam. *Aalbert* woont aldaar op de Leuvehaven (1762), in de Korte Pannekoekstraat (1770) en in Crooswijk (1797).

Reeds op zeer jeugdige leeftijd was ***Catharina Kalf*** dienstmaagd te Rotterdam. In 1745 was zij al enige tijd in betrekking bij de remonstrantse koopman ***Adrianus*** *Backvis.*

23 dec. 1745: *Adrianus Backvis,* wonende te Rotterdam, testeert en vermaakt op verzoek van wijlen zijn vrouw (*Adriana* ***Boekenes)*** aan zijn dienstmaagd ***Kaatje Kalff*** een legaat. Indien zij bij zijn overlijden nog bij hem in dienst zal zijn, zal zij „voor hare moeijte in 't oppassen van zijn huisvr. gedurende haar ziekte" zo veel *f* 100,— boven haar verdiende loon ontvangen, als zij jaren bij hem in betrekking zal zijn geweest. De testateur is tussen de *f* 20.000,— en *f* 50.000,— gegoed [29].

Op 29 mei 1747 werd ***Catharina Kalf*** een zoontje geboren, waar haar werkgever *Adrianus Backvis* ongetwijfeld de natuurlijke vader van was. Het zal voor haar een keus geweest zijn tussen het opgeven van haar eerbaarheid of afzien van het aanlokkelijke legaat.

30 juni 1747: ***Adrianus*** *Backvis,* wonende te Rotterdam, testeert en vermaakt een legaat van *f* 6000,— ***aan*** het zoontje van *Kaatje* ***Kalff,*** dat op 29 mei 1747 is geboren. Indien het zoontje sterft zal de helft van dit bedrag aan ***Kaatje KaZff*** komen: de andere helft zal aan de erfgenamen van de testateur komen. Er wordt verwezen naar een overeenkomst tussen *Backvis* en *Kaatje* ***Kalff,*** opgemaakt dd. 9 juni 1747, waarin voorwaarden stonden waaraan zij zich moest houden. Tot heden werd deze akte in het Rotterdamse archief niet teruggevonden [30].

De doopakte van het buitenechtelijke zoontje van ***Kaatje Kalff*** werd te Rotterdam en in de omliggende dorpen niet teruggevonden. Wellicht was het ten huize van *Backvis* gedoopt. De natuurlijke vader zal wel in zijn schik zijn geweest met deae spruit, want zijn vijf huwelijken hadden hem geen volwassen kinderen opgeleverd. Dit zoontje zal op jonge leeftijd zijn overleden; in elk geval vóór mei 1774. Zijn begraafakte werd te Rotterdam niet teruggevonden.

Adrianus *Backvis,* geb. te Rotterdam (doop ald. niet gevonden) [6], koopman ald., was vermoedelijk sedert zijn eerste huwelijk remonstrant. † ald. (impost bet. *f* 30.- 22) mei 1780, tr. le Rotterdam 16 mei 1712 ***Elisabeth van der Kerk,*** j. d. van Rotterdam; tr. 2e Rotterdam 5 mei 1715 ***Elizabeth Blommendaal, j.*** d. van Rotterdam; tr. 3e Rotterdam 19 sept. 1717 ***Ariaentje de Vries, j.*** d. van Rotterdam: tr. 4e Rotterdam 25 ian. 1733 ***Hendrina van Biesum,*** bejaarde j. d. van Rotterdam; tr. 5e Rotterdam 26 okt. 1738 ***Adriana Boekenes,*** j. d. te Rotterdam [30a].

25 jan. 1763: *Aalbert* ***van*** *Schoonevelt,* geboren te Lienden is poorter geëed, *f* 12,— [31].

29. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 2809, fol. 234 e.v., akte dd. 23 dec. 1745.
30. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 2266, fol. 807 e.v. akte dd. 30 juni 1747.
30a. In het not. arch. van Rotterdam zijn nog tal van akten betreffende *Adrianus Backvis* ***te*** vinden.
31. G.A. Rotterdam, inv. nr. 932, poorterboek van Rotterdam, fol. 166, dd. 25 jan. 1763.

1 maart 1774: ***Aelbertus van Schoonevelt en Catharina Kalf,*** echtelieden, wonende in de Korte Pannekoekstraat te Rotterdam, testeren. Indien hij voor zijn echtgenote komt te overlijden, zal zijn voorzoon *Daniel* (uit het huwelijk met ***Luudie Geertruij van Grutingen)*** *f* 50,— uitgekeerd krijgen. Al de overige goederen en gelden komen aan zijn vrouw ***Catharina Kalf en*** aan zijn voornoemde zoon *Daniel* of diens kinderen. De goederen moeten tevoren getaxeerd worden. Indien *Daniel* zonder nakomelingen komt te sterven, zal *Catharina* enig erfgenaam zijn, welke dan gehouden zal zijn hun eventuele minderjarige kinderen op te voeden e.d.. ***Catharina*** benoemt haar man tot enig erfgenaam. Hij stelt tot voogden over zijn voorzoon ***Daniel: Pieter Simon Madrij,*** zijn schoonbroeder, en Jan ***Ingen,*** koetsier, beiden wonende te Rotterdam. Van het natuurlijke zoontje van ***Catharina*** wordt niet gesproken, zodat deze hoogstwaarschijnlijk overleden was. Zij zijn beneden de *f* 2000,— gegoed [32].

Catharina Kalf kon blijkbaar niet goed met geld omgaan, getuige de bepaling in het testament ***van*** haar zuster Antonia; zij stierf in het armhuis.

Uit het huwelijk van ***Schoonevelt-Kalf geen*** nakomelingschap.

6. ***Pieter,*** volgt IV.

7. ***Antonie Kalf,*** ged. Schoonhoven 7 aug. 1735 (get. Jan Kalf), † ald. (impost pro deo 10) aug 1735.

8. ***Sara Kalf,*** ged. Schoonhoven 25 nov. 1736, woont sedert 1765/'67 te Rotterdam, koopvrouw in vis ald. (tot in 1800), lid van het Rotterdamse visvrouwengilde, † ald. (impost bet. *f* 3,— 23 okt.) 20 okt. 1801, tr. 1 e ca. 1766 (haar achterneef) ***Cornelis Franken,*** ged. Schoonhoven 23 juni 1722, poorter van Rotterdam 3 mei 1766, meester zilversmid ald., † ald. (impost bet. *f* 3,— 21) dec. 1775, zn. van ***Johannes Franke,*** soldaat uit Emmerik, en ***Johanna*** *Cornelisdr.* ***de Leeuw;*** hij tr. le Rotterdam 13 febr. 1753 *Jacoba* ***Trap,*** weduwe van Leiden; ***Sara*** *Kalf* tr. 2e Rotterdam 14 febr. 1792 ***Johannes Hen (de) ricus Collemans,*** ged. Gilze en Rijen 24 mei 1719 (get. de heer Johannes Hendricus Damisze, secretaris van Gilze, Ginneke enz. en juffrouw Catharina de la Tour), woont te Rotterdam (1742), ingeboekt zakkendrager ald. (1792), † ald. (begr. 20 febr.) 16 febr. 1800, zn. van *François* ***Collemans*** en ***Maria Catharina*** *Roelands;* hij tr. le Rotterdam 17 april 1742 *Cornelia* ***de Kat,*** *j.* d. van Rotterdam en 2e Rotterdam 29 aug. 1779 ***Anna Elisabeth Smits,*** weduwe van Helmond.

Sara Kalf woont in de tweede Lombertstraat naast Ds. *Bonnet* (ook wel: achter Ds,. *Bonnet*) (1768/'73), ***in*** de Schreinwerkerssteeg (1792) en in 't Hang nabij de Zeevismarkt (ook wel: in de Kromte) (1800/'01) te Rotterdam. Haar eerste man *Cornelis* woont aldaar in de Kipstraat (1753) en in de Schuddevissteeg midden (1765). Haar tweede echtgenoot *Collemans* aldaar op de Vissersdijk (1742) en aan de Botersloot (1779).

Mogelijk is Sara *Kalf* omstreeks 1765/'66 naar Rotterdam gekomen om het huishouden te bestieren van haar toen onlangs weduwnaar geworden zijnde achterneef ***Cornelis Franken.*** Zij zal omstreeks 1766 met hem zijn gehuwd. De trouwakte werd noch te Rotterdam, noch te Schoonhoven of op het Zuidhollandse platteland teruggevonden. ***Johanna de Leeuw,*** de moeder van ***Cornelis Franken,*** was eveneens een dochter van de Schoonhovense schepen en vroedschap Cornelis de ***Leeuw*** (1639-1716) (zie onder IIId) [17].

25 febr. en 12 sept. 1743: ***Cornelis Franken*** treedt op

32. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3134, fol. 546 e.v., akte dd. 1 maart 1774.

als getuige bij notaris J. van Kempen te Schoonhoven [33] (volgens de wet was hij echter nog minderjarig!).

3 mei 1766: Cornelis ***Franken,*** geboren 'te Schoonhoven, is poorter geëed, *f* 12,— [34].

11 aug. 1774: ***Cornelis Franken,*** meester zilversmid, en Sara ***Kalff,*** echtelieden wonende te Rotterdam, maken mutueel testament. De langstlevende is enig voogd over de na te laten minderjarige kinderen. Zij zijn beneden de *f* 2000,— gegoed [35].

24 april 1792: ***Johannes Henricus Collemans,*** ingeboekt zakkendrager, en ***Sara Kalf,*** eerder weduwe van ***Kornelis Franken,*** echtelieden, wonende in 't Hang te Rotterdam, testeren. Indien de man de eerst stervende is, zal zijn nalatenschap in drie parten worden gedeeld en deze gaan naar: le Sara ***Kalf,*** zijn vrouw, 2e naar zijn dochter ***Maria Catharina CoZZemans,*** huisvrouw van ***Pieter van Lom,*** door hem in voorgaand huwelijk verwekt en 3e naar ***Johannes Hendricus*** en François ***Collemans,*** nagelaten kinderen van wijlen zijn voorzoon ***Libertus*** CoZZemans. Indien de kinderen en kindskinderen vóór hem sterven, zal ***Sara Kalf*** enig erfgenaam zijn. Sara stelt bij vooroverlijden tot erfgenamen haar echtgenoot en haar zoon ***Hendrik Franken.*** Indien deze zooa eerder sterft zonder nakomelingschap, zal haar man enig erfgenaam zijn. Tot voogden en administrateurs worden aangesteld: ***Johannes Jacobus*** *Halmmans* en ***Paulus Hendrik van der*** Giessen te Rotterdam. Zij zijn beneden de *f* 2000,— gegoed [35].

Johannes Henricus CoZZemans was kennelijk van goeden huize. In zijn doopakte wordt zijn vader „de heer" genoemd, een aanspreekvorm die slechts voor „deftige" lieden werd gebruikt. De doopgetuigen wijzen ook op voorname relaties. Wellicht behoorde hij tot één van die talrijke protestante ambtenaren-families in Noord-Brabant. Zijn beroep van zakkendrager wijst op een flinke daling op de maatschappelijke ladder.

15 okt. 1801: Sara ***Kalf,*** weduwe van ***Johannes*** *Henricus* ***CoZZemans,*** wonende te Rotterdam, ontslaat ***Paulus Hendrik van der Giessen*** als voogd en administrateur van haar nalatenschap en stelt ***Jan*** *Kuijlenburg,* wonende te Moordrecht en (wederom) ***Johannes Jacob*** *Halmmans,* wonende elven buiten Rotterdam in deze funktie aan [36].

13 april 1802: inventaris van de nagelaten goederen van Sara ***Kalf,*** laatst weduwe van ***Johannes Henricus*** *Collemans,* gewoond hebbende in 't Hang nabij de Zeevismarkt te Rotterdam en aldaar omerleden in okt. 1801. De nalatenschap heeft een waarde van beneden de *f* 4000,— en bestaat uit huisraad, kleding, goud, zilver, linnengoed en ca. *f* 100,— aan kontante gelden. Medeadministrateur en -voogd *Halmmans* is 'vanwege zijn hoge ouderdom en vele administratiën bij akte dd. 30 okt. 1801 voor de weesmeesters van Rotterdam, vervangen door Jan ***van Leeuwen*** *Jansz.* [37].

5 nov. 1802: Rekening van de nagelaten boedel van Sara ***Kalf,*** overleden te Rotterdam op 20 okt. 1801, eerder weduwe van ***Hendrik*** (sic! — ***Cornelis) Franken,*** laatst van ***Johannes Henricus Collemans.*** Uit deze akte blijkt Sara lid van het visvrouwengilde te zijn geweest waarvan zij een wekelijkse uitkering kreeg. Zij bleek op een huurkamer te wonen en gedurende haar ziekte werd zij met medicijnen en lavementen behandeld door de med. doctor C. van *Reijn.* Na haar overlijden werd een rouwadvertentie geplaatst in de Nieuwe Rotterdamsche Courant. Het batig saldo bedraagt *f* 580-13-8, welke aan de enige zoon van Sara: *Hendrik Franken* (geb. in 1768) komen. Deze woont in 1802 te Kaan de Goede Hoop en de Rotterdamse koopman *Albertus*

33. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7234, akten dd. 25 febr. en 12 sept. 1743.
34. Als noot 31, fol. 214, dd. 3 mei 1766.
35. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3539, fol. 697 e.v. akte dd. 24 april 1792.
36. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3712, fol. 412, akte dd. 15 okt. 1801.
37. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3680, fol. 212 e.v., akte dd. 13 april 1802.

Tresson int bij machtiging dd. 12 juli 1802 voor not. 1. Valenton de erfenis [38].

9. *Anthonij Kalf,* ged. Schoonhoven 2 nov. 1738, † ald. (impost pro deo 2 nov.) 1742.

10. ***Swaantje Kalf,*** ged. Schoonhoven 1 aug. 1741, † ald. (impost bet. ƒ 3,— 17) mei 1768. Ongehuwd.

10 okt. 1768: ***Antonia Kalff*** en ***Katharina Kalff,*** meerderjarige ongehuwde dochters, ***Cornelis Franke,*** gehuwd met Sara ***Kalff,*** allen wonende te Rotterdam, ***Weintje Kalf*** en ***Pieter Kalf,*** beiden wonende te Schoonhoven, en de twee nagelaten kinderen van ***Margaretha Kalff,*** verwekt door ***Philip Moerkerken*** (= ***Pietertje en Jannetje Moerkerken),*** erfgenamen van de te Schoonhoven overleden ***Swaantje Kalff.*** De te Rotterdam wonende erfgenamen machtigen ***Weintje Kalff*** om hun rechten in de boedel te behartigen; in het bijzonder om het huis in de Lopikstraat te Schoonhoven voor ƒ 25,— (!) over te dragen aan hun voornoemde broer ***Pieter Kalff*** [39].

IV. ***Pieter Kalf,*** ged. Schoonhoven 23 nov. 1732, lidmaat der geref. gemeente ald. sedert 1757 [7], † ald. (impost bet. ƒ 15,— 24) april 1797, tr. Schoonhoven (impost bet. ieder ƒ 6,— 10 okt.) 31 okt. 1776 *Ida (IJda) Kuijpers,* ged. Schoonhoven 19 april 1739, lidmaat der geref. gemeente ald. sedert 1758 [7], † ald. 30 okt. 1809, dr. van ***Jacobus Kuijpers*** en ***Swaantje de Koning.***

4 april 1772: De heer ***Adrianus van der Hagt*** tekent een schuldbrief groot ƒ 1400,— ten behoeve van ***Pieter*** en ***Wijntje Kalf*** i.v.b. met zijn huis en erf binnen Schoonhoven in de Lopickerstraat op de hoek van 't Babokkestraatje', zijn pakhuis, en erf in 't voorzegde straatje en zijn tuin en tuinhuis en bijbehoren aan 't Doeleplijn [40].

3 sept. 1776: *Antonia Kalf,* meerderjarig en ongehuwd, *Aalbert van Schooneveld,* gehuwd met *Catharina Kalf,* en Sara ***Kalf,*** weduwe van ***Cornelis Franken,*** allen wonende te Rotterdam, machtigen hun broer, resp. aanbehuwd broeder mons. ***Pieter Kalf,*** wonende te Schoonhoven, om de nalatenschap te regelen van wijlen hun vader ***Hendrik Kalf,*** die binnen Schoonhoven is overleden [41].

15 okt. 1785: ***IJda Kuijpers,*** huisvrouw van ***Pieter Kalf,*** wonende te Schoonhoven, nagelaten kind van ***Jacobus Kuijpers,*** die een broer is geweest van ***Pieter Kuijpers,*** gewoond hebbende en op 25 iuni 1785 overleden te -Rotterdam. Laatstgenoemde" had bij akte dd. 5 juni 1784 voor not. Van Ede van der Pals te Rotterdam een legaat van ƒ 4000,— vermaakt aan de kinderen van ***Jacobus Kuijpers. Pieter Kalf is*** door de erfgenamen gemachtigd tot het innen van het legaat van de universele erfgenaam van ***Pieter Kuijpers: Jacobus Neigh*** te Rotterdam [42].

17 okt. 1785: ***Jacobus Neigh,*** koetsier in dienst van ***Hendrik Backers*** op de Schiekade te Rotterdam, universeel erfgenaam van ***Pieter Kuijpers,*** gewoond hebbende te Rotterdam. Erfgenamen van het legaat van ƒ 4000,— zijn de kinderen van ***Jacobus Kuijpers: Jan Kuijpers,*** *IJda Kuijpers,* huisvrouw van *Pieter Kalf, Willemijntje* ***Kuijpers,*** huisvrouw van *Huijbert* ***Kuijpers*** en *Niesje Kuijpers,* weduwe van *Bastiaen Mesman* (welke laatste te Schoonhoven bij akte voor not. S. van Nooten ***Pieter Kalf*** machtigde tot het innen van het legaat te Rotterdam). Op 18 okt. 1785 int ***Pieter Kalf*** het legaat [43].

38. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3681, fol. 536 e.v., akte dd. 5 nov. 1802.

39. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 2910, fol. 667 e.v., akte dd. 10 okt. 1768.

40. A.R.A. 's-Gravenhage, recht. arch. Schoonhoven, inv. nr. 2378, akte dd. 4 april 1772.

41. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3222, fol. 1058 e.v., akte dd. 3 sept. 1776.

42. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7256, akte nr. 389, akte dd. 15 okt. 1785.

43. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 3402, fol. 686 e.v., akte dd. 17 okt. 1783.

29 nov. 1785: ***Jan Kuijpers, IJda Kuijpers,*** gehuwd met ***Pieter Kalf. Willemijntje Kuijpers,*** gehuwd met ***Huijbert Kuijpers*** en de nagelaten kinderen van ***Adrianus Kuijpers,*** verkopen een obligatie groot ƒ 1200,— ten behoeve van het Gemene Land van Holland en Westvriesland ten comptoire van de Gemenelandsmiddelen te Gouda (no. 7 in dato 30 juni 1697) aan *Gerrigje* van ***der Hek,*** wonende te Schoonhoven. Deze obligatie was hen toeeekomen bij scheiding tussen ***Jan Kuijpers, Niesje Kuijpers,*** weduwe van ***Bastiaan Mesman,*** en de comparanten [44].

11 april 1788: boedelinventaris van wijlen Zsaac *Hooijkaas,* apotheker: „aan ***Pieter Kalff*** voor geleverde knoopen ƒ 3-15-0" [45].

1792: ***Pieter Kalf*** genoemd als eigenaar van een belendend perceel grond in het Hofland onder de jurisdictie van Schoonhoven [46].

4 april 1799: ***Ida Kuijpers,*** weduwe van ***Pieter Kalff,*** *Jacoba Hofman,* weduwe van ***Willem van Loo,*** en ***Alida*** *Hofman,* weduwe van ***Jan van der Horst,*** zijn in het bezit van een obligatie groot ƒ 600,— ten laste van ***Jacobus Knijpers*** en ***Jan Boon.*** Alle comparanten zijn te Schoonhoven woonachtig [47].

Wellicht bestond er verwantschap tussen ***Ida Kuijpers*** en de gezusters ***Hofman. Alida Hofman was*** blijkens een akte dd. 5 juni 1802 hertrouwd met Ds. ***Abraham Bruining,*** geref. predikant te Schoonhoven [48].

Uit dit huwelijk:

1. ***Pieternella*** (*Petronella*) ***Maria Kalf,*** ged. Schoonhoven 11 jan. 1778, lidmaat der geref. gemeente ald. sedert 1796 [7], † ald. 31 okt. 1844, tr. Schoonhoven (impost bet. ieder ƒ 12,— 24 okt.) 12 nov. 1805 *Hendricus de Vos,* ged. Schoonhoven 15 mei 1774, lidmaat der geref. gemeente ald. sedert 1796 [7], meester goudsmid ald., † ald. 7 juli 1824, zn. van ***Andries de Vos*** en ***Bastiana Kloot.***

11 aug. 1806: ***Hendricus de Vos*** en ***Pieternella Maria Kalf,*** echtelieden, wonende te Schoonhoven, testeren. Als de man de eerst stervende is en zonder nakomelingen komt te overlijden, zal zijn weduwe aan diens ouders — zo deze nog in leven mochten zijn — de legitieme portie uitkeren. Indien zij kinderen hebben, zal de langstlevende voogd zijn en deze zal hen moeten, onderhouden e.d. en bij meerderjarigheid ƒ 10,— uitkeren. Tot medevoogden enz. worden aangesteld: *Daniel Slingeland* en ***Frederik de Groot,*** wonende te Schoonhoven. Ondanks de tamelijke welstand van hun ouders zijn zij beneden de ƒ 1000,— gegoed [49].

Bostiana Kloot was een dochter van ***Henricus Kloot,*** herbergier in de herberg „de stad Schoonhoven" (1751, 1752, 1766) [50] (evenals ***Philippus van Moerkerken,*** echtgenoot ***van Margrieta Kalf,*** zie IIId; 1, en ***Pieter de La Rivière.*** de schoonvader van *Jannetje Moerkerken,* dochter van voornoemd echtpaar ***Van Moerkerken-Kalf,*** zie IIId. 1). en *Elselina van Erkel.*

Andries de Vos was in eerste echt (1767) gehuwd met ***Johanna Waterland,*** vermoedelijk een kleindochter van ***Pieter Waterland*** en ***Johanna Cornelisdr. de Leeuw***

44. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7256, akte nr. 295, akte dd. 29 nov. 1785.

45. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7257, akte nr. 456, akte dd. 11 april 1788.

46. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7258, akte nr. 529, jaar 1792.

47. A.R.A. 's-Gravenhaae., not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7259, akte nr. 632, akte dd. 4 april 1799.

48. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 7260, akte nr. 682, akte dd. 5 juni 1802.

49. A.R.A. 's-Gravenhage. not. arch. Schoonhoven, inv. nr. 735, akte nr. ***735,*** akte dd. 11 aug. 1806.

50. Zie ***o.m.*** de volgende akten betreffende Hendrik Kloot: A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. Schoonhoven, inv. nrs. ***7236,*** akten dd. 1 aug. 1751 en dd. 23 mei 1752 en nr. 7237, akten dd. 27 maart en 5 juni 1766.

(tr. 1700), welke laatste ook de moeder was van *Cornelis* ***Franken,*** de eerste echtgenoot van Sara *Kalf* (zie IIId, 8), wier grootmoeder weer een zuster van voornoemde *Johanna de Leeuw was* [51].

Pieternella (Petronella) Maria Kalf was de laatste van haar geslacht te Schoonhoven. De familienaam *Kalf* werd voortgezet met haar zoon *Pieter Kalf de Vos,* geb. Schoonhoven 20 juli 1810, goudsmid ald., tr. Schoonhoven 20 juli 1834 *Elisabeth Johanna Blommendaal,* geb. Nieuwpoort 17 mei 1805, dr. van de zilversmid *Bastiaan Blommendaal. Tot* deze familie behoorden ook de takken *Fuijk (Vuijk) de Vos, Kloot de Vos* en *Oostram de Vos.*

2. *Jacobus Kalf, ged.* Schoonhoven *27* juni *1779,* † ald. (impost bet. *f* 3,— *7)* aug. *1779.*

51. Als noot 17. Zie ook de door wijlen kolonel J. P. de Man *gestelde fragment-genealogie *De* Leeuw in het dossier *Roosenburg* in de collectie manuscript-genealogieën van het Ceatraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage.

KORTE MEDEDELINGEN.

De geslachten Appeldoorn en Apeldoorn uit Harderwijk (1957, 287-301 en 316-323, 1960, 24 en 1962, 15-17).

Gebleken is dat van de uit het geslacht *Appeldoorn* stammende *Pieter Baarensen Appeldoorn* (VIIIter, 1958, kol. 299), van wie bekend was dat hij in 1857 naar Noord-Amerika vertrok, nog nakomelingen voortleven. Voor zover deze gegevens bekend zijn, volgen zij hier.

VIIIter. *Pieter Baarensen Appeldoorn, geb.* Harderwijk 23 febr., ged. ald. 5 maart 1809, schoenmaker te Harderwijk, vestigde zich te Kalamazoo (Mich.) in 1857, oprichter en lid firma P. B. Appeldoorn Sons & Co., schoenfabrikanten en -handelaren ald., † Kalamazoo 16 mei 1884, tr. Epe 27 juli 1836 *Willempjen Peters van Tongeren,* geb. ald. 21 maart, ged. ald. 9 april 1809, † 12 maart 1896, dr. van *Peter Goossens van Tongeren* en *Willempjen Jans Bosch.*

Uit dit huwelijk:

1. *Reyer,* volgt IXa.
2. *Peter Appeldoorn,* geb. Harderwijk 5 dec. 1840, † ald. 8 okt. 1847.
3. *Pietertje* (Nellie) *Appeldoorn,* geb. Harderwijk 18 aug. 1842, tr. Kalamazoo 27 april 1873 Dr. *François J. D. Scholten,* geb. waarsch. Delavan (Minnesota) 1844/'45.
4. *Willem,* volgt IXb.
5. *Bartha Maria* (Mary) *Appeldoorn, geb.* Harderwijk 3 aug. 1847, tr. Kalamazoo 27 maart 1873 *Herman H. Idema.*
6. *Peter Appeldoorn,* geb. Harderwijk 22 maart 1851, † ald. 12 mei 1851.
7. *Peter Appeldoorn,* geb. Harderwijk 25 jan. 1856, † in de Ver. Staten vóór 1862.
8. *Peter,* volgt IXc.

IXa. *Reyer* (zich noemende Ryer) *Appeldoorn,* geb. Harderwijk 29 mei 1838, lid firma P. B. Appeldoorn Sons, ouderling en diaken van de Gereformeerde kerk, † Kalamazoo 21 juli 1933, tr. ald. *Elisabeth van Noordende,* geb. Zonnemaire (Zeel.) 31 dec. 1845, † Kalamazoo 31 jan. 1909, dr. van *Abraham van Noordende,* koopman, en *Lena van den Berge.*

Uit dit huwelijk:

1. *Peter B.,* volgt Xa.
2. *Allie* (Ella) *Appeldoorn,* geb. Kalamazoo (?) 13 dec. 1871, † ald. (?) 26 aug. 1872.
3. *Minnie Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 30 maart 1873, † ald. 15 dec. 1960.
4. *Frederick Abraham,* volgt Xb.
5. *Leonard,* volgt Xc.
6. *Mary Ridley Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 19 okt. 1883, † ald. 8 febr. 1956.

Xa. *Peter B. Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 2 dec. 1868, lid firma P. B. Appeldoorn 1895-1942, † Kalamazoo 13 okt. 1955, tr. ald. 18 juni 1903 *Genevieve May Hauvenier,* geb. (in Nederland) 9 dec. 1876, † Kalamazoo 30 april 1950, dr. van *Henry Hauvenier* en *Mary De Smit.*

Uit dit huwelijk:

1. *Lois Elizabeth Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 1 jan. 1905, tr. *Ray* C. *Crites* [Detroit, Mich.].
2. *Eleanor Rose Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 25 febr. 1908, tr. *Arthur W. Anderson* [Dearborn, Mich.].
3. *Paul Bernard,* volgt XIa.

XIa. *Paul Bernard Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 19 nov. 1910, vroeger werkzaam bij A. C. Spark Plug, tr. *Vivian N.* [Lake Leelanau, Mich.].

Uit dit huwelijk:

Een dochter, tr. N. *Bradley.*

Xb. *Frederick Abraham Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 6 juni 1876, lid firma P. B. Appeldoorn Sons 1898-1945, makelaar in onroerend goed 1945-1966, diaken en ouderling van de tweede Gereformeerde kerk, † Kalamazoo 1 april 1971, tr. Grand Rapids 9 juni 1904 *Julia Martha Hoebeke,* geb. ald. 25 nov. 1879, † Kalamazoo 17 nov. 1954, dr. van *William Hoebeke,* opzichter van een interior building factory, en *Klazina Vrieling.*

Uit dit huwelijk:

1. *Helen Winifred Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 11 juli 1907, director of special education (retired) [Arlington Heights, 111.1.
2. *William Ryer,* volgt XIb.
3. *Julian Anthony Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 27 febr. 1916, districtmanager van Sales-Upjohn Comp., tr. Walhalla (Mich.) 6 mei 1967 *Pearl Vander Slik,* geb. Byron Center (Mich.) 25 juli 1914, dr. van *Thomas Peter Vander Slik,* salesman, en *Anna Boersma* [Kalamazoo].

XIb. *William Ryer Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 3 aug. 1909, consulting mechanica1 engineer, tr. Kalamazoo, 18 dec. 1948 *Betty Jean Trowbridge,* geb. ald. 27 maart 1921, dr. van *Jack Trowbridge* en *Gertrude Bennink* [Kalamazoo].

Uit dit huwelijk:

1. *Sarah Jean Appeldoorn,* geb. Kalamazoo 29 juli 1949,

international business machines-administrative account specialist, tr. 21 dec. 1974 *Carl Ray Stevens*, geb. Newberry (Mich.) 1 febr. 1938, product sales manager bij United Steel and Wire, zn. van *Henry Morris Stevens*, automechanic, en *Mary Koresh* [Plainwell, Mich.].

2. *William Jeffrey Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 8 juni 1951, engineer manufacturer's representative Norman S. Wright Co. [Albuquerque, New Mexico].
3. *David Alan Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 23 sept. 1957, student Michigan State University.

Xc. Rev. *Leonard Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 5 dec. 1879, predikant Gereformeerde kerk te Mellenville (N.Y.) 1911, Port Ewen (N.Y.) 1918, Rochester (N.Y.) 1923, Beacon (N.Y.) 1925, Mohawk (N.Y.) 1930 en Albany (N.Y.) 1933-1948, † Albany 6 sept. 1966, tr. Grand Rapids 16 mei 1912 *Minnie Janet Kotvis*, geb. *18* okt. 1878, † Albany 27 mei 1961, dr. van *John Kotvis*, medeeigenaar van een flour and feed store, en *Minnie Vrieling*.

Uit dit huwelijk:

1. *Elizabeth Appeldoorn*, geb. Mellenville 4 juni 1915, lerares, Engels, tr. *Kennefh G. Huba*, geb. Albany (N.Y.) 7 jan. 1915, vroeger werkzaam bij de state income tax, zn. van *Albert Huba*, real estate agent, en *Florence Kale* [Albany, N.Y.]
2. *John Kotvis*, volgt XIc.

XIc *John Kotvis Appeldoorn*, geb. Mellenville 10 okt. 1917, chemical engineer bij Exxon, tr. Hackensack (N.J.) 30 juli 1949 *Margaref Pafricia Dennebeil*, geb. Maywood (N.J.) 31 okt. 1926, dr. van *Louis Dennebeil*, salesman, en *Josephine N.* [Bernardsville, N.J.].

Uit dit huwelijk:

1. *Bruce Jay Appeldoorn*, geb. Hackensack 27 aug. 1950, nurseryman, tr. Black Mountain (N. Car.) 9 sept. 1972 *Pafricia Smith*, geb. 15 dec. 1947, dr. van *Arthur Smifh*, physician, en *Anna N.*
2. *Richard Scott Appeldoorn*, geb. Plainfield (N.J.) 26 febr. 1952.
3. *Paul Jeffrey Appeldoorn*, geb. Plainfield 20 jan. 1954.
4. *Leslie Jo Appeldoorn*, geb. Plainfield 4 maart 1959.

IXb. *Willem Appeldoorn*, geb. Harderwijk 26 okt. 1844, lid firma P. B. Appeldoorn Sons, † Kalamazoo 30 dec. 1898, tr. ald. 11 jan. 1869 *Jennie Oosfing* (of *Oosten*?), geb. (in Nederland) 1849/'50, † Kalamazoo 26 mei 1887, dr. van *Pefer Oosfing* en N.N.

Uit dit huwelijk:

1. *Minnie Appeldoorn*, geb. 1869/'70, tr. Kalamazoo 27 febr. 1895 *Louis G. Young*, geb. 1869/'70, woodworker.
2. *Willie B. Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 22 jan. 1873.
3. *William Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 26 febr. 1874, † ald. 4 sept. 1892.
4. *Anna Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 26 april 1876, tr. ald. 30 okt. 1896 *Charles W. Taylor*, geb. (in Engeland) 1874/'75, zn. van *George Taylor* en N.N.
5. *Pefer Appeldoorn*, geb. 1876/'77, † Kalamazoo 16 sept. 1884.

6. *John Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 10 sept. 1880, † ald. 16 dec. 1899.
7. *Nellie Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 10 juli 1882.
8. *George Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 5 aug. 1884, † ald. 17 mei 1905.
9. *James Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 10 mei 1887, † ald. 25 juni 1889.

IXc. *Peter Appeldoorn*, geb. Kalamazoo in 18'62, lid firma P. B. Appeldoorn Sons tot 1890, boekbinder bij Kalamazoo Publishing Cy., tr. Kalamazoo 13 aug. 1890 *Haftie Rowena Hayden*, geb. ald. 1859/'60, † 25 febr. 1939, dr. van *Cullen F. Hayden* en *Lulu Janny N.*

Uit dit huwelijk:

1. *Rufh J. Appeldoorn*, geb. Kalamazoo 3 jan. 1894, tr. N. *Hicks*.
2. *Hyllis Hayden Appeldoorn*, geb. Kalamazoo' 17 aug. 1898.

MR. O. SCHUTTE.

Stijl

(1977, 293-297).

Naar aanleiding van het boven aangehaalde artikel was Dr. P. W. de Lange zo vriendelijk mij een aantal aanvullingen op de genealogie *Stijl* te dolen toekomen. Naast zijn eigen aantekeningen betreffen deze ook gegevens ontleend aan een ms.-genealogie *Stijl* in de collectie Hingst, die ik indertijd niet onder ogen gehad heb. Voor zover deze verschillen controleerbaar waren en juist bleken of oncontroleerbaar waren, worden zij hieronder vermeld.

1, 2. *Anne Jellis Stijl*, van Harlingen, tr. Haarlem (schep.) 16 sept. 1657 (3de procl. ondertr, Harlingen 19 aug. 1657) *Clara IJsbrants Bout*, van Haarlem.

1, 3. *Jetse Jelles Stijl*, diaken (1673-1695 en opnieuw 1696) en twaalfman 1678 der Verenigde Doopsgezinde gemeente.

II. *Sijmon Jelles Stijl* † volgens het ms.-Hingst in dec. 1666; *Geertie Bentes* komt echter voor op een op 4 dec. 1665 opgemaakte lijst van weduwen, die lidmaat van de Doopsgezinde gemeente waren; als echtgenoten worden zij niet vermeld op een op die datum opgemaakte lijst van echtparen. *Geerfie Bentes* was mogelijk dr. van *Bente Tjeerfs Bonck* en *Grietie Fridsen (Hingsf)* .

II, 1, a *Simon Esges Stijl*, † *vóór 3* mei 1728, tr. *Fokeltie Lammerfs Tromp*.

Uit dit huwelijk:

Ds. *Lieve (Livius Simonides) Stijl*, zie onder IV, 4.

II, 4. *Trijntje Sijmens Stijl*, geb. in jan. 1664.

III, 2. *Geertje Jelles Stijl*, diakones en weesvoogdes 1735 Doopsgezinde gemeente, tr. 1e *Dirck Harmens*, van Leeuwarden: tr. 2e *Eelke Dirks Wildschut*, twaalf-man (1718 en na 1723 tot 1733) en diaken (1721, 1728, 1735) Doopsgezinde gemeente.

111, 3. Omstreeks 1776 is bij de erfenis van de kinderen van IV van hun tante *Geertje Jelles Stijl* (111, 2) sprake van hun neef *Gerrit Dirks Stijl*: deze zal dus de hier vermelde zijn.

IV. *Symon Jelles Stijl,* tr. *Geertje Selis (Zeeles),* † in of vóór 1738 (gezien de scheiding van haar boedel in dat jaar), dr. van *Seelis Clases,* koopman te Makkum.

IV, 1. *Antie Symons Stijl,* tr. *Gijsbert Wildschut,* † vóór 1776, zn. van *Seerp Dirks Wildschut* en *Aaltje Gijsberts Bakker* (volgens het ms.-Hingst: *Bijker*).

IV, 3. *Selis Simons Stijl,* † in 1776 of 2 maart 1789: hij wordt op deze laatste datum echter niet in de overlijdensregisters vermeld.

IV, 4. Ds. *Lieve (Livius Simonides) Stijl:* Hoewel ik geen positieve bewijzen had voor zijn plaats in de genealogie, heb ik hem hier opgevoerd, gezien zijn globale geboortejaar en zijn patronimicum, mij wel realiserend dat hij niet vermeld wordt onder de kinderen van IV (kol. 296 bovenaan); hij kon ten slotte eerder uitgeboedeld zijn ! Dr. De Lange vond echter in het Authorisatie-boek van Harlingen op 3 mei 1728 een *Lieuwe Sijmons Stijl,* nagelaten zoon van *Sijmon Edsges,* te Harlingen, 16 jaar, als requirant tegen Dirck Doekes. Hiermee is de juiste plaats, van hem als zoon van *Simon Esges Stijl,* vermeld sub 11, 1, a, komen vast te staan.

Va. *Jelle Symons Stijl,* geb. Harlingen omstr. jan. 1709.

Vb, 4. *Aafke Stijl,* geb. Harlingen 26 jan. 1754, † ald. 12 april 1755.

Vb, 6. Ds. *Joannes Stijl,* geb. Harlingen 22 okt. 1759.

MR. 0. SCHUTTE.

Het geslacht ('t) Loosje (Groenendijck) uit Hoogvliet

(1980, **74-86** en **266-276).**

Met grote belangstelling heb ik kennis genomen van de aanvullingen en ingrijpende correcties van de hand van Mr. J. J. F. Lots en Ing. H. den Boer op mijn publikatie *Loosje.* Het door mij ingestelde onderzoek in de archieven van Poortugaal, Rhoon, Hoogvliet, Pernis en Charlois werd in ernstige mate bemoeilijkt door het totaal ontbreken van klappers. Een deel van het archief van Poortugaal kon niet meer door mij geraadpleegd worden i.v.m. de uitermate slechte staat der folianten. Juist dit archief blijkt nu belangrijke akten voor de genealogie *Loosje* te bevatten. Voor een 'eenling is het een vrijwel onbegonnen zaak de vele honderden folianten, waaruit genoemde archieven bestaan, bladzijde voor bladzijde door te nemen. Na het raadplegen van een omvangrijke hoeveelheid stukken meende ik dan ook voorlopig een punt te moeten zetten achter het onderzoek naar de familie *Loosje* op IJsselmonde. Een aanzienlijke hoeveelheid materiaal was inmiddels verzameld, die m.i. een redelijk goed beeld gaf van dit boerengeslacht. Dat betekende echter niet dat er geen vraagtekens bleven bestaan. Jarenlang gaf de „kop" van de genealogie de nodige moeilijkheden. Akten waarin de juiste samenhang duidelijk werd weergegeven mocht ik niet 'ontdekken. Echter leek de samenhang zoals weergegeven in mijn artikel — bij gebrek aan nadere gegevens — zeer voor de hand te liggen, vooral ook omdat ik jarenlang in genoemde archieven en elders tevergeefs naar een oplossing had gezocht. Ten langen leste is men dan geneigd de op het oog zo voor de hand liggende samenhang als juist te bestempelen. Maar het blijkt maar weer hoe gevaarlijk het is om zonder uitdrukkelijk bewijs zijn conclusies te trekken, hoe voor de hand liggend deze ook

lijken te zijn. Dikwijls worden hypothesen met later gevonden materiaal bevestigd, maar hoe vaak blijkt niet dat de vork tóch anders in de steel zit ! Voor ons genealogie-beoefenaars moge het weer een les zijn slechts op bewijsmateriaal af te gaan en op niets anders !

Ik acht het een gelukkige omstandigheid dat de heren Lots en Den Boer hun bevindingen t.a.v. de familiegroepen *Loosje in* een publikatie hebben verwerkt. Ongetwijfeld zullen de archieven op IJsselmonde en in de Hoeksche Waard nog veel aanvullend materiaal bevatten.

Gedurende mijn onderzoek werden uiteraard de doop- en trouwregisters van Poortugaal doorgenomen. Verscheidene malen meende ik onder patroniem genoemde leden van het geslacht *Loosje* op het spoor te zijn, doch het ontbreken van aanvullende gegevens heeft mij ervan weerhouden daar verder op door te borduren. De publikatie van de heren Lots en Den Boer bevestigen nu de meeste van mijn vermoedens.

Inmiddels zijn er weer enige aanvullende gegevens aan het licht gekomen:

Mr. *Jacob Beijensz.,* de echtgenoot van *Willemtje Cornelisdr.* (kol. 76 en 275) was nog in 1666 bode te Pernis [1]. In 1667 wordt hij vermeld als waarsman van de polder Boudewijn Hartsland [2].

Cornelis Jansz. Burger, de man van *Trijntje Cornelisdr. Loosje alias Groenendijck* (kol. **77** en 270), was in de jaren 1676-1680 schepen van Pernis. Aldaar was hij armmeester in 1681 en schout in de periode 1682-1697 [3]. Nadien wordt hij diverse malen „gewesene schout van Pernis" genoemd [4]. In mijn artikel maakte ik melding van zijn ondertrouw te Pernis, op 8 sept. 1698 met *Niesje Cornelisdr.* (kol.77), welk huwelijk echter geen doorgang vond. Bij toeval stuitte ik te Charlois op de trouwakte van *Cornelis* en *Niesje,* die bijna 6 jaren nadien toch in het huwelijk zijn getreden. *Cornelis Burger* woonde in 1704 te Charlois en huwde dat jaar op 10 aug. aldaar met *Niesje Cornelisdr. Barendregt,* weduwe van *Hendrick Jacobsz. Rap* (geen: *Kap).* Op 23 juli 1704 betaalden *Cornelis* en *Niesje* ieder ƒ 6,— impost om te trouwen. *Niesje* was blijkens haar ondertrouwakte met *Hendrick Rap* (Charlois 1 sept. 1674) afkomstig van Charlois en zal omstreeks 1650 aldaar geboren zijn. Daar de doopregisters van Charlois pas vanaf 1660 bewaard zijn gebleven, kan haar doopakte niet meer achterhaald worden. Blijkens een akte uit het archief van Pernis dd. 10 mei 1713 [5] stierf *Cornelis Burger* te Charlois. Inderdaad werd aldaar op 15 juli 1706 ƒ 3,— impost betaald voor zijn begraven, Derhalve kan hij niet identiek geweest zijn met de op 8 mei 1722 genoemde naamgenoot (kol. 77). 1 ndien *Niesje Barendregt* te Charlois is gestorven, zal zij in de periode 1709-1734 — het tijdvak waarvan geen registers van begraven bewaard zijn gebleven — aldaar begraven zijn.

Bastiaen Cornelisz. Loosje (kol. 79 en 272) was in 1666 collecteur van de 100ste penning in de heerlijkheid 's-Gravenambacht.

1. G.A. Rotterdam, Pernis recht.arch., inv.nr. 77, akte dd. 23 sept. 1666.
2. G.A. Rotterdam, Pernis recht.arch., inv.nr. 77, akten dd. 1 en 2 mei 1667.
3. G.A. Rotterdam, Pernis recht.arch., inv.nr. 113.
4. Zie o.a.: G.A. Rotterdam, Pernis recht.arch., inv.nr. 113, fol. 97, akte dd. 1 april 1699; zie ook de ondertrouwakte te Pernis dd. 8 sept. 1698.
5. G.A. Rotterdam, Pernis recht.arch., inv.nr. 97. In deze akten worden zijn kleinkinderen genoemd.

Cornelis Bastiaensz. Loosje (kol. 80, 81 en 273) was schepen van Pernis in de periode 1676-1678, 1682, 1684, 1686, 1687, 1689 en 1690". Zijn vrouw *Hillegond Jacobsdr. van der Laen* was in sept. 1694 nog in leven, hetgeen klopt met het gegeven van de heren Lots en Den Boer (kol. 273). Zij wordt genoemd — reeds overleden zijnde — in een akte dd. 6 mei 1705 [6].

Hendrick Leendertsz. Welhouck alias Groenendijck, de echtgenoot van *Liedewij Basfiaensdr. Loosje* (kol. 79 en 272) was in 1678 schepen van Poortugaal.

Pieter Feteris (*Feters*) , de tweede echtgenoot van *Aarjaentje* (*Adriana*) *Loosje* (kol. 82, 83 en 274) was koopman te Rhoon. Ook in 1739 en 1744 vond ik hem vermeld als schepen van Rhoon [7]. In 1750 was hij collecteur van de gemene landsmiddelen in ,,de Rhoonse marktschuit" (= herberg ?) in de Rijstuinen tot Rotterdam [8].

Zijn huwelijken met *Neeltje Hubregtsdr. Cock* en *Geertruida van Schie* zijn te Rhoon voltrokken. Laatstgenoemde was een dochter van Ds. *Jacobus van Schie,* legerpredikant, later predikant te Poortugaal, en diens eerste echtgenote *Agnieta Dijkmans* [9].

Pieter Feteris overleed te Rhoon vóór 1 maart 1754 [10].

Jan Jillisz (Gillisz.) den Otter, tweede man van *Hilletje* (*Hillegond*(*a*)) *Loosje* (kol. 86 en 274). was een zoon van *Jillis Cornelisz. den Otter* en *Geertje Huijsmans* [11].

Op 6 mei 1685 huwden te Rockanje *Pieter Leendertsz. Loosje* en *Trijntje Jans.* Wellicht was hij verwant aan *Leenderf Boudewijnsz. Loosje,* vermeld in 1646 en afkomstig van Rockanje (kol. 267).

Aanvullingen en correcties op de publikaties *Loosje* worden zeer gaarne ingewacht.

K. J. SLIJKERMAN.

6. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal not.arch., inv.nr. 6869.
7. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon gaardersarchief.
8. Zie: De Ned. Leeuw jrg. 1930, kol. 340.
9. G.A. Rotterdam, not.arch.,inv.nr. 2106, fol. 381 e.v., akte dd. 11 maart 1727; zie ook: Mr. J. Nolen, Het geslacht Van Schie, in Ons Voorgeslacht jrg. 1963, blz. 45.
10. G.A. Rotterdam, Pernis recht.arch., inv.nr. 102; zie ook akte dd. 22 maart 1755.
11. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon recht.arch., inv.nr. 16, akte 141, dd. 12 okt. 1729; zie ook akte 131, dd. 12 mei 1729.

Hoe de geschiedenis zich herhaalde bij het geslacht Den Jongen, De Jonge of De Jongh (Nieuwpoort/Ameide).

,,Dat ik, bij ongetrouwde vrouwspersoonen in barensnood geroepen zijnde, haar zal afvragen wie de vader van de vrugt is, zonder den eed daarop af te vorderen, en dat ik na de verlossinge van het declaratoir kennisse zal geeven aan den heer balliuw ofte heeren burgemeesteren". Aldus een zinsnede uit de eed die de vroedvrouw te Schoonhoven in de 18de eeuw moest afleggen [1]. Deze plicht rustte ook op de schouders van *Aeffken Joosten,* vroedvrouw van het aan de overzijde van de Lek gelegen stadje Nieuwpoort. Zij liet zich door maar liefst vier vrouwen vergezellen, toen zij op 7 december 1634 voor schepenen compareerde ,,omme getuygenisse der waerheyt te geven ten versoecke van *Crijntgen Hendricx,* suster van *Grietgen Hendricx.* Ende daertoe behoorlijck ondervraecht sijnde, tuychden ende verclaerden alsdat zij getuygen op gisterenavont, den VIen deser maent decembris, gehaelt ende dienvolgende gegaen zijn ten huyse van *Willem Adriaensen Kievit,* burger deser stede, alwaer ten huyse was de voorschreve *Grietgen Hendricx,* dewelcke den arbeyt off barentsnoot aenquam ende jegens haer getuygen in haeren grooten noot overluyt seyde dat zij *Grietgen* swanger was bij *Pieter Pietersen",* oudste der vier kinderen van *Pieter Pietersen den longen* en *Annichgen Henricks de Bruijn* [2].

De kraamvrouw blijkt zeer mededeelzaam ten aanzien van de gebeurtenissen die tot haar situatie hebben geleid en verhaalt omstandig hoe ,,denselven *Pieter Piefersen* ontrent een maent voor Paessen lestleden [3] ten huyse van *Steven Jansen* binnen dese stede (alwaer zij *Grietgen Hendricx* dier tijt woonde) is gecomen ende zij *Griefgen,* hebbende wtgeweest ende in huys commende, heeft denselven *Pieter Pietersen* aldaer ten huyse gevonden, sittende bij *Anneken,* de huysvrou van den voorschreven *Steven Jansen,* bij 't vuer. Ende een wijle in huys geweest zijnde, is de voorschreve *Anneken* nae beth gegaen ende den voornoemden *Pieter Pietersen* opstaende ende maeckende de manier van nae huys te gaen, heeft hij de deur op- ende toegedaen, meynende zij *Grietgen Hendricx* dat hij nae huys gegaen was. Ende alleene noch een weynich tijts bij 't vuer geseten hebbende ende hebbende 't selve gereeckent, is zij *Grietgen* opgestaen om de deur te sluyten. Ende daerontrent commende, heeft zij *Grietgen* over den voorschreven *Pieter Pietersen,* dewelcke (sonder haer weten) op de vloer lach, gevallen. Tastende hij *Pieter Pietersen* haer datelijck oneerlijck aen, poogende zijn wille met haer te doen, vallende haer op 't lijff ende houdende zijn mont over haer mont ende haer alsoo belettende om te cunnen roepen, doende alsoo veel fortse ende gewelt om haer te overweldigen. Ende zij *Grietgen Hendricx,* doende haer wtterste dewoir om den voorschreven *Pieter Pietersen* aff te weeren, ende alsoo woelende ende worstelende van ontrent halff thien uuren tot over één uure in den nacht, zulcx dat zij beyde dapper besweet ende vermoet waeren ende zij *Grietgen* (doordien den voorschreven *Pieter Pietersen* haer mont soo toestopten) genochsaem in onmacht sijnde, heeft entelijck den voorschreven *Pieter Pietersen* met haer zijn wille gedaen ende vleyselijck geconverseert, ende 't selve gedaen hebbende, is hij wechgegaen".

Uit de vermelde data blijkt dat de conceptie toen moet hebben plaatsgevonden. Het relaas van het tweede bedrijf, dat ongeveer acht weken later speelde en voor *Pieter* minder succesvol verliep, is daarom slechts een pikante bijkomstigheid. ,,Dat daerna op de Pincxsteren lesteleden, zijnde zij *Grietgen Hendricx* alleenne in 't voorschreve huys ende te bedde leggende, is den voornoemden *Pieter Pietersen* in huys gecomen terwijle zij *Grietgen Hendricx* lach en sliep, hebbende een venster opgebroocken, zoo zij daernae bevont, ende heeft zij *Grietgen Hendricx,* doordien denselven *Pieter* haer oneerlijck aentasten, wacker gewoorden ende bevonden dat den voorschreven *Pieter Pietersen* naect bij haer in 't bedde lach, soeckende met haer zijn wille wederomme te doen, heeft zij *Grietgen Hendricx* hem *Pieter Pietersen* zoo geweldich geschopt met een voet, dat hij daerop seyde: ,,Zout ghij mijn soo schoppen *Grietgen,* gij sout mijn bederven". Zulcx dat

1. Rijksarchief Utrecht. Archief Huize Jaarsveld, inv.no. 1060.
2. Algemeen Rijksarchief. Rechterlijke Archieven Ameide, inv.no. 34.
3. *Pasen viel* in 1634 op 6 april: H. Grotefend. Taschenbuch des Zeitrechnung des Deutschen Mittelalters und der Neuzeit, blz. 138 en 219. Hannover 1971.

den voorschreven *Pieter Pietersen* alsdan zijn wille met haer niet en dede".

Om haar betoog kracht bij te zetten voegde de kraamvrouw hieraan toe ,,dat zij gebonden most blijven zoo den voorschreven *Pieter Pietersen* de vader niet en was, seggende dat zij het oordeel Gots daerop wilde verwachten ende dat se niemants anders haer leven hadt bekent als den voorschreven *Pieter Pietersen*, 't selve tot verscheyden maelen verhaelende, zulcx dat zij entelijck daerop is verlost van een jonge dochter" [4].

Het trieste lot, dat *Grietgen* ,,deselve haere verclaringe met haer doot heeft geconfirmeert", vernemen wij uit een ander processtuk van deze rechtszaak, die ruim een jaar zou duren. Getuigen verklaarden te hebben gehoord ,,dat denselven *Pieter* ontkende van haer *Grietgen* met gewelt onteert te hebben off diergelijcke, maer dat hij wel bekende dat hij met deselve te doen hadde gehadt, dan dat hij van 't kint van deselve *Grietgen Hendricx* alleene de vader niet en was" maar toegaf ,,dat hij bij nacht tot *Steven Jansen* een venster opgebroocken hadde ende dat hij bij de voorschreve *Grietgen Hendricx* gecomen was ende dat deselve *Grietgen* hem dan zoo schopten dat hij daer qualijck van gingh" [5].

Pieter nam het zekere voor het onzekere en reageerde niet op een viertal dagvaardingen om voor het schepengerecht te verschijnen. Bij vonnis van 15 februari 1636 werd hij bij verstek veroordeeld tot levenslange verbanning uit de jurisdictie van het gerecht van Nieuwpoort, ,,sonder daerinne wederomme te mogen comen, op peyne van aen den lijve gestraft te worden" en verbeurdverklaring van zijn goederen, ,,nu hebbende off te vercrijgen, zoo tot behoeff van beyde de Hooch- ende Welgeboren Heeren deser stede alsmede tot alimentatie ende opvoedinge van 't kint bij hem gecontumacheerde bij de voorschreve *Grietgen Hendricx* verweckt" [6].

Pieter week uit naar Ameide en huwde later met *Anneken Balthus*, bij wie hij drie kinderen verwekte [7], bewijzende dat hij op Pinksteren 1634 niet werd bedorven. Anders was het volgende verhaal ongeschreven gebleven.

In het doopboek van Ameide-Tienhoven vinden wij op 17 februari 1684 de volgende aantekening:

> ,,*Annetie, Pieter* ende *Stoffeltie,* onegte kinderen. Moeder: *Marritie Cornelis,* die deselve in 't baren heeft opgeswooren aen *Pieter Pietersen de Jonge.* T: *Oijtie Pieters".*

Deze *Pieter Pietersen de Jonge* was de kleinzoon van de hoofdpersoon uit het vorige verhaal, zoals blijkt uit bijgaande stamreeks. Is het ter wereld komen van een drieling reeds een bijzonderheid (1 op 6400 geboorten), nog uitzonderlijker is het, zeker in die tijd, dat de op 7 februari geboren kinderen op 1 maart allen nog in leven waren, daar een drieling doorgaans veel te vroeg wordt geboren [8]. Genoemde data zijn ontleend aan de akte waarbij de alimentatie van de kinderen werd geregeld [9]. Omdat de nieuwbakken vader nog minderjarig was, werd de overeenkomst met de jonge moeder ten

4. Algemeen Rijksarchief. Rechterlijke Archieven Nieuwpoort, inv. no. 91.
5. Ibidem, inv. no. 6.
6. Ibidem, inv. no. 2, fo 114.
7. Algemeen Rijksarchief. Rechterlijke Archieven Ameide, inv. no. 36. fo 15v-16r.
8. Vriendelijke mededeling van H. M. Kuypers.
9. Algemeen Rijksarchief. Rechterlijke Archieven Ameide, inv. no. 49, fo 154r-155r.

overstaan van schout en schepenen van Ameide in eerste instantie gesloten door diens vader, *Pieter Pietersen de Jongh* den 'ouden. ,,Ende sij comparanten verclaerden t'samen geaccordeert ende overcomen te wesen dat hij *Pieter Pietersen*, twee(de) comparant, aenstonts naer hem sal nemen, opvoiden ofte alimenteeren ende onderhouden van alles, soowel in sieckten als gesontheyt, het voornoemde socmtyen, genaemt *Pieter*, ende sal het eene dochtertjen, genaemt *Annegen*, mede voor de gerechte helft moeten opvoiden, onderhouden ende versorgen van alles dat tot desselffs opvoidinge ofte onderhout van noode mocht wesen. Ende sal de wederhelft van het kint, genaemt *Annegen*, ende het kint, genaemt *Stoffeltijen*, in 't geheel sijn en blijven tot laste van de voornoemde *Marrigen Cornelis*, eerste comparante. Voor welcke opvoidinge ende onderhoudinge van ider de sijne hierboven genoemt sij den anderen costeloos beloven te sullen indemneeren, onder expres bespreck dat off eenige van de voorseyde kinderen mochte comen te overlijden, dat dat comen sal tot voordeel van degeene die het overleden kint belooft hadde te onderhouden, sonder dat sij ofte hij tot onderhout van de levendige ietwes meerder tot ontlastinge van den anderen gehouden sullen wesen te contribuweeren".

Uiteraard werd ook de jonge vader bij de overeenkomst betrokken. ,,Gelijck mede compareerden *Pieter Pietersen de Jongh* den jongen ende verclaerden het voorstaende accoort, bij sijn vader gemaeckt, in allen sijnen deelen te approbeeren, belovende sijnen vader tot onderhout van de voorschreven aengenomen kinderen te sullen assisteeren ende bij overlijden van sijn vader het onderhout bij sijn vader belooft te sullen doen". Om de nakoming van de overeenkomst af te dwingen, tenslotte de bepaling ,,dat off sij eerste comparante het kint, genaemt *Annegen*, dat sij gemeen moeten onderhouden, wilde opvoiden ofte onderhouden, dat alsdan de laeste comparanten het hougelt tot behoorelijcke prijs voor de helft aen haer alle acht dagen sullen betalen ende daervan in gebrecke blijvende, sal sij hetselve kint aen de laeste comparanten mogen thuysbrengen, die 't selve in dien gevalle sullen moeten opvoiden ende 'onderhouden". Al met al een rechterlijke beslissing, Koning Salomo waardig ! Ten aanzien van de kosten van dit accoord werd overeengekomen ,,dat partijen ider daervan de helft sullen moiten lasten". Ook de bepaling dat zij elkaar ontslaan van rechten die zij ,,wt crachten van trouwbeloften ofte andersints in eeniger manieren soude connen ofte mogen pretendeeren" karakteriseert de hier beschreven geboorte als een wel zeer bijzonder gevolg van een gewone menselijke vergissing, waartegen het bruto gebeuren in 1634 schril afsteekt.

De held uit ons tweede verhaal huwde 10 februari 1687 met *Neeltjen Leenderts*, uit welk huwelijk acht kinderen werden geboren. Zijn natuurlijke zoon, *Pieter*, huwde te Ameide-Tienhoven 3 april 1707 met *Maria Jans van Alom*. Wat er van *Annetie* is geworden, is ons niet bekend. Stoffel*tie* zette de familietraditie op vrouwelijke wijze voort door op bijna 32-jarige leeftijd te Nieuwpoort als ongehuwde moeder het leven te schenken aan een dochter. Zij wendde zich tot het schepengerecht aldaar en verklaarde dat de vader, *Leenderf Foppen*, ,,een geruimen tijd bij haar eischeresse hebbende verkeert in 't poinct van vrijasie, totdat eindelijk het daartoe gekomen is om met alkanderen te trouwen, hebbende ten dien einde rechiproche iterativelijk en onveranderlijk belooft 'tselve te zullen doen. Dat dienvolgende hij gedaagden de eischeresse heeft weten te seduceren tot vleeschelijke conversatie, welke hij gedaagden diversche maale met haar eischeresse op door-

gaande trouwbelofte heeft gehouden, daardoor sij ook van hem bevrugt is geworden en op den 18e december 1715 in de craam bevallen of gekomen van een dogter. Concludeerende dienvolgende dat den gedaagden gecondemneert zal werden de eischeresse in facie ecclesiae of anders wettelijk te trouwen en bijaldien dese conclusie niet souden connen volgen, dat hij gedaagden in sulken gevallen zal werden gecondemneert voor defloratie aan haar persoon begaan te betalen vijfhondert gulden mitsgaders voor de kraamkosten sesendartig gulden en wijders voor 't onderhouden van 't kint wekelijx twee gulden tien stuivers of sooveel meer of min als de heeren schepenen bevinden zullen te behooren". *Leendert Foppen*, een zeeman uit Delft, reageerde niet op dagvaardingen om voor het gerecht van Nieuwpoort te verschijnen. Hij bleek met de noorderzon naar Groenland te zijn vertrokken [10].

Tenslotte volgt hier een overzicht van vier generaties:

1. *Pieter Piefersen*, wonende te Nieuwpoort, in 1641 bijgenaamd „den ouden monnick" [11], † tussen 12 mei en 23 nov. 1644 [12,13], tr. *Annichgen Henricks de Bruijn*, † kort vóór 5 jan. 1655 [7], uit welk huwelijk vier kinderen werden geboren [2], te weten *Willem*, *Abraham*, *Oeghken* en:

II. *Pieter Pietersen*, in 1635 bijgenaamd „munnick" [5], † vóór 18 jan. 1654 [14], verwekte in 1634 bij *Grietgen Hendricx* een natuurlijke dochter en huwde later met *Anneken Balthus*, uit welk huwelijk drie kinderen werden geboren [7], te weten *Jan*, *Marijcken* en:

III. *Pieter Pietersen*, in 1684 bijgenaamd „den ouden" [9], † te Ameide 6 maart 1704 [15], tr. Ameide-Tienhoven 27 sept. 1663 *Niesjen Daniëls de Koninck*, uit welk huwelijk aldaar vier kinderen werden geboren, te weten *Daniël1* (ged. 19 nov. 1665), *Geertje* (ged. *14* maart 1669), *Geertjen* (ged. 1 maart 1671) en:

IV. *Pieter Pietersen*, ged. Ameide-Tienhoven 9 juli 1664 (getuige: Anneken Balthus), begr. aldaar in 1715, in 1684 bijgenaamd „den jongen" [9], verwekte in dat jaar bij *Marrigen Cornelis* een drieling en tr. Ameide-Tienhoven 10 febr. 1687 *Neeltjen Leenderfs*, uit welk huwelijk aldaar acht kinderen werden geboren, te weten *Daniël* (ged. *22* mei 1687), *Daniël* (ged. 28 okt. 1688), *Leendetf* (ged. 11 dec. 1690), *Jan* (ged. 2 april 1693), *Jan* (ged. 17 mei 1694), een niet bij name bekend kind (ged. 28 juni 1696), *Maike* (ged. 18 dec. 1698) en *Maria* (ged. 4 sept. 1701).

E. **M.** DE BRUIJN-TER DENGE.
DR. J. **H.** DE BRUIJN.

10. Algemeen Rijksarchief. Rechterlijke Archieven Nieuwpoort, inv. no. 37.
11. Algemeen Rijksarchief. Rechterlijke Archieven Ameide, inv. no. 34, fo 217v-219r.
12. Ibidem, inv. no. 34, fo 270r-270v.
13. Ibidem, inv. no. 35, fo 1r-1v.
14. Ibidem, inv. no. 1, fo 227v.
15. Ibidem, inv. no. 30, fo 43r.

Het embleem **van Hr. Ms. Scheveningen.**

Het is een oude traditie bij de Nederlandse Marine dat sommige schepen genoemd worden naar provincies, steden of plaatsen. Reeds in de 17de eeuw voerden deze schepen dan ook meestal het wapen van deze geografische eenheden op de spiegel. In deze eeuw is deze traditie voortgezet doordat de minister van defensie de schepen van de Marine machtigt tot het voeren van een embleem, dat dan het onveranderde wapen van die geografische eenheid is, geplaatst in de omlijsting die voor de oorlogsschepen is vastgesteld.

Zo goed als altijd hebben de provincies, steden en plaatsen, waaraan de naam van het schip ontleend is, een bestaand wapen. Bij Scheveningen was dit niet het geval. Zoals Dr. W. Moll in zijn artikel Heeft Scheveningen een eigen wapen gehad ? [1] aantoont, heeft Scheveningen nooit een eigen wapen gehad, ook al is incidenteel een wapen met drie 'haringen, de koppen overtopt met een kroon, hiervoor wel aangezien c.q. gebruikt. Toen voor Hr. Ms. Schveningen een embleem diende te worden vastgesteld, moest dus een wapen/embleem worden ontworpen, dat de geografische eenheid, waaraan de naam ontleend is, nooit zelf gevoerd heeft: voor zover ik weet een novum op het terrein van de overheidsheraldiek.

Scheveningen heeft altijd bestuursrechtelijk onder 's-Gravenhage gehoord: deze band diende dus in het embleem een plaats te krijgen. Daarnaast leken haringen heel goed op hun plaats, aangezien Scheveningen in vroeger dagen bij uitstek een vissersdorp was.

Bij beschikking van de minister van defensie van 11 juli 1980 is daarom Hr. Ms. Scheveningen gemachtigd tot het voeren van een embleem met de volgende omschrijving: In azuur twee schuingekruiste haringen van zilver: in een gouden schildhoek een ooievaar van natuurlijke kleur. Het geheel geplaatst in de gebruikelijke omlijsting.

Het ware te wensen, dat Scheveningen in het vervolg, waar een wapen op zijn plaats is, nu ook gebruik zal gaan maken van dit wapen.

MR. 0. **SCHUTTE.**

1. Die Haghe, jaarbook 1925/27, 194.

Het wapen van het waterschap Het Lange Rond.

Met ingang van **1** januari 1977 zijn 37 waterschappen in de provincie Noord-Holland verenigd tot één groot waterschap, dat de naam Het Lange Rond keeg. Globaal gesproken wordt dit nieuwe waterschap begrensd door het

Noordzeekanaal, de Zaan, de noordzijde van de Schermer, een uitloper ten noord-westen van Alkmaar tot voorbij Schoorl en de duinenrij.

Van al deze oude waterschappen had alleen de Schermer een zegel, dat overigens niet als wapen bevestigd was tijdens het Koninkrijk, maar wel reeds bij besluit van het Hof van Holland van 13 nov. 1635 was verleend [1]. Dit zegel vertoonde een schuinrechts geplaatste aartsengel Michael, houdende in de rechterhand een opgeheven zwaard en aan de linkerarm een schild, waarop een poldermolen, en als opschrift: SCHERMEERS BESCHERMER: omschrift: S. CHOMARCHIAE SCHERMERANAE AD CAUSAS. De woordspeling Schermer - beschermer duidt erop dat het hier om een sprekende voorstelling gaat. Het lag voor de hand dit oude embleem op een of andere manier in het wapen van het waterschap onder te brengen: bovendien stelde het bestuur het op prijs indien de vier afdelingen van het waterschap (Noord-Kennemerland, Midden-Kennemerland, De Groene Long Noord en de Zaanlanden) in het wapen zouden kunnen worden teruggevonden.

Kennemerland kon het best gerepresenteerd worden door de Hollandse leeuw en een Benedictijner monnik, afkomstig uit de abdij Egmond, de Zaanlanden door een leeuw uit de typisch Zaanse versie van het wapen Henegouwen-Holland; de poldermolen kon dan gehandhaafd blijven als symbool voor het lage midden-gebied van het nieuwe waterschap. Uit deze elementen kon een harmonisch wapen worden samengesteld, dat bij Koninklijk besluit van 23 november 1979, no. 44, werd vastgesteld en waarvan de omschrijving luidt:

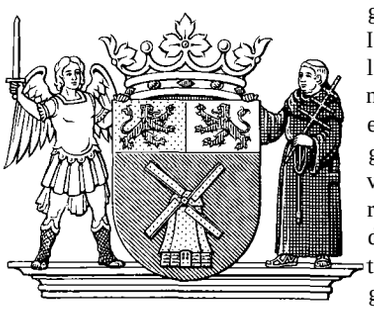

In sinopel een poldermolen van goud; een gedeeld schildhoofd: I in goud een omgewende leeuw van keel, getongd en genageld van azuur, 11 in zilver een leeuw van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gehouden rechts door de aartsengel Michael van natuurlijke kleur, geharnast en gekleed van zilver, met een opgeheven zwaard van zilver met gevest van goud in de rechterhand, en links door een Benedictijner monnik van natuurlijke kleur met een vizierlineaal en een schietlood van goud in de linkerhand.

O. SCHUTTE.

1. J. Belonje, De Schermeer 1633-1933, Wormerveer, z.j., blz. 29 met noot 1.

Het wapen der nieuwe gemeente Obdam.

Bij de gemeentelijke herindeling van een stuk van het noorden der provincie Noord-Holland zijn de gemeenten Obdam en Hensbroek samengevoegd. De nieuwe gemeente kreeg de naam Obdam.

Natuurlijk verlangde het bestuur der nieuwe gemeente een eigen wapen, De beide samenstellende delen voerden allebei een z.g. ,,sprekend" wapen d.i. een wapen waarvan de figuren op de naam der gemeente waren geïnspireerd.

Obdam voerde sinds 1816 het wapen van het geslacht *Van Wassenaer*, maar met de wassenaars van een ander metaal: drie gouden wassenaars op een rood veld.

Hensbroek had sinds 1817 eveneens een sprekend wapen: een klepbroek (in vele streken ook wel flapbroek genoemd *) waarop een kip zit, dit alles óók op een rood veld.

In 1817 heeft de schout van Hensbroek aan de Hoge Raad van Adel bericht dat reeds sinds onheugelijke tijden dit wapen gold voor de heerlijkheid Hensbroek. Hoe bizar deze kombinatie ook was, het hoge college deed wat de schout verlangde en zo voerde de gemeente Hensbroek een wapen waarvan Sierksma in zijn boekje ,,De gemeentewapens van Nederland" schreef, dat het een vaak bespot wapen is.

Het leek voor de hand liggend, dat de nu ontstane gelegenheid zou worden benut om althans de broek uit het wapen der gemeente te doen verdwijnen. Immers de tweede lettergreep van de gemeentenaam heeft met een kledingstuk niets maar dan ook niets te maken en betekent slechts, dat de gemeente in een moerassige streek lag.

Echter reeds bij de eerste voorbespreking bleek, dat het oude Hensbroeker wapen door de uit dat deel der gemeente afkomstige leden beslist gewenst werd. Er werd op gewezen dat ooh Abbenbroek een dergelijke broek in haar wapen voert, al is daar dan de abt die in de gedachtengang van de ontwerper van het Hensbroeker wapen op die broek zou moeten zitten gelukkig weggelaten.

Er was geen andere mogelijkheid dan het samenstellen van een wapen mèt kip en klepbroek.

Gekozen werd toen voor het volgende wapen, verleend bij Koninklijk Besluit van 27 november 1979, No. 19, waarvan de officiële beschrijving aldus is geredigeerd:

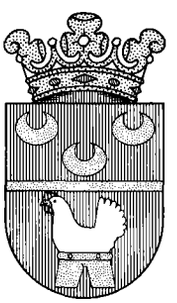

,,In keel een versmalde dwarsbalk, vergezeld boven van drie wassenaars, geplaatst twee en één, beneden van een broek, alles van goud, de broek getopt met een zittende hen van zilver, gekamd en geleld van keel, gebekt van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

G. A. BONTEKOE.

*) Een klepbroek heeft geen gulp. Het voorpand werd in zijn geheel omgeslagen en was aan weerskanten met knopen bevestigd. De broek werd oudtijds gedragen door veldarbeiders, b.v. hannekemaaiers, turfgravers e.d. en reikte dan tot de knie, de pijpen werden daar gesloten door een band en daaronder werden wollen kousen gedragen die tot boven de knie reikten. Later en zeker nog tot in het begin van deze eeuw werden ook broeken met lange pijpen gedragen met dezelfde sluiting.

Schrijver dezes heeft een oude man gekend die tot zijn dood, pas enkele jaren geleden een dergelijke broek droeg en ermee ter kerke ging. Omdat de jeugd hem daarom bespotte kwam hij politiebescherming vragen ...

Het wapen van de nieuwe gemeente Drechterland.

Sinds 1 januari 1979 is uit delen van de voormalige gemeenten Hoogkarspel, Westwoud en Blokker een nieuwe gemeente, genaamd Bangert, gevormd. Krachtens de Wet van 24 oktober 1979, Stb. 613, werd met ingang van 1 januari 1980 de naam Bangert gewijzigd in Drechterland. De achterliggende gedachte hierbij was, dat de naam Bangert minder aangenaam klinkt en de nieuwe gemeente ongeveer daar ligt,

waar zich het oude Drechterland of Drechtinger ambacht bevond.[1]

Het was een goede gedachte om voor het nieuwe gemeentewapen geen combinatie te beproeven van de wapens der opgeheven gemeenten [2], maar direct terug te grijpen naar het landschapszegel van Drechterland van omstreeks 1300; aangezien dit alleen op een zegel voorkomt, zijn de kleuren ervan uiteraard niet overgeleverd, zodat deze voor het gemeentewapen opnieuw gekozen moesten worden.

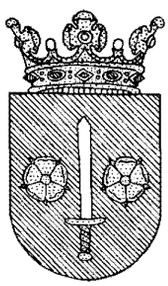

Bij Koninklijk besluit van 21 december 1979, no. 13, werd aan de gemeente Drechterland een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt: In sinopel een zwaard van zilver met gevest van goud, aan weerszijden vergezeld van een roos van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

0. SCHUTTE.

1. Men zie hierover de kaart bij het artikel van Mr. Elisabeth C. M. Prins, De landschapszegels van West-Friesland omstreeks 1300, in : dit tijdschrift jrg. 1958, 245.
2. Voor Hoogkarspel werd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 26 juni 1816 bevestigd als wapen: van keel, beladen met een vaal paard, ziende ter linker zijde, volgens de tekening aan te vullen met: staande op een grond van sinopel.
Voor Westwoud werd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 22 oktober 1817 bevestigd als wapen: van zilver, beladen met een dorre boom in welker takken zijn geplaatst 3 vogelen, op een terras, alles, van sabel.
Voor Blokker werd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 26 juni 1816 bevestigd als wapen: een veld van synople, beladen met een boom van goud, waarop drie kraijen van sabel, volgens de tekening aan te vullen met: staande op een grond van goud. Hoewel de wapens van Hoogkarspel en Blokker bevestigd werden, zijn er geen oudere afbeeldingen van bekend. Het wapen van Westwoud komt reeds voor in 1562: een schild beladen met een dorre boom [L. Ph. C. van den Bergh, Beschrijving der vroegere Nederlandsche gemeentezegels in het Rijks-Archief, 's-Gravenhage, 1878, 112].

Het wapen der nieuwe gemeente Opmeer.

De samenvoeging der gemeenten Opmeer en Hoogwoud tot een nieuwe gemeente die de naam Opmeer blijft gebruiken, was uiteraard aanleiding om een wapen aan te vragen voor het nieuwe overheidslichaam.

Het oude Opmeer was al in 1959 gecombineerd met Spanbroek en voerde een wapen dat gevierendeeld was en op zilver een rode leeuw (Spanbroek) in het eerste en vierde kwartier vertoonde en in de beide overige kwartieren een gouden dorre boom op blauw (Opmeer). Als schildhouders fungeerden twee leeuwen.

Hoogwoud had al vóór de Franse tijd een wapen en dit is op 26 juni 1816 in de registers opgenomen. Het schild had een lindeboom als wapenfiguur, althans dat was aangevraagd, maar in de officiële beschrijving werd gesproken van een „boom" en de tekening leek op een ontbladerde bloemkool op een wat lange steel, met geen mogelijkheid als lindeboom te herkennen. Achter het schild was een adelaar als schildhouder aangebracht.

De gemeenteraad vroeg om zo mogelijk figuren te gebruiken die aan Opmeer, Hoogwoud, Spanbroek èn Aartswoud herinnerden.

Daar in het wapen van het oude Opmeer gebruik was gemaakt van de rode leeuw op zilver van Spanbroek, konden twee vliegen in één klap worden geslagen door die leeuw in het eerste kwartier te plaatsen. De lindeboom van Hoogwoud kon ook worden gebruikt, maar dan zó getekend dat de soort van de boom goed herkenbaar is. Van Aartswoud is geen wapen bekend, maar in de herenbank van de kerk van dat dorp staat een korenschoof gebeiteld, die steeds is versleten voor het wapen van dit dorp. De raad stelde er prijs op die korenschoof óók op het schild te plaatsen. Dat is gedaan.

Tenslotte was er nog het belangrijke historische gegeven, dat op 8 januari 1256 graaf *Willem II van Holland* tijdens een veldtocht tegen de Friezen het leven heeft gelaten ergens bij de grens tussen Opmeer en Hoogwoud. De plaats is niet nauwkeurig bekend, maar het is in elk geval gebeurd binnen de grenzen der nieuwe gemeente. Dit werd in beeld gebracht door de Hollandse leeuw op te nemen maar dan wel met de kop duidelijk gescheiden van de romp.

Om een esthetisch zo fraai mogelijke aanblik te krijgen werden de twee kwartieren met de rode leeuwen schuin tegenover elkaar als eerste en vierde geplaatst, de korenschoof en de linde werden beide op een blauw veld in het tweede en derde kwartier opgenomen. De schildhouders van Hoogwoud en Opmeer bleven behouden. De Hoogwoudse adelaar die de oudste rechten heeft, kwam ter rechter zijde niet achter maar náást het schild, de gouden leeuw van Opmeer aan de andere kant. Op het schild kwam de gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee paarlen. Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 1 april 1980, No. 25.

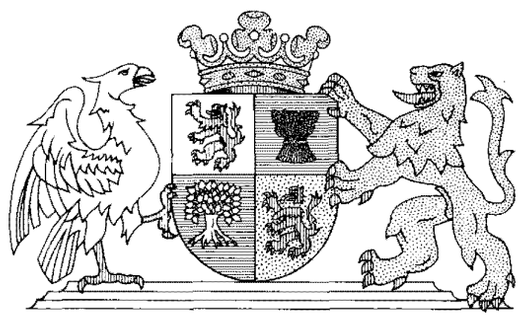

De officiële beschrijving is aldus geredigeerd: „Gevierendeeld; 1 in zilver een leeuw van keel; 11 in azuur een korenschoof van goud: III in azuur een uitgerukte lindeboom van zilver; IV in goud een leeuw met afgehouwen kop van keel, met neerhangende tong, getongd en genageld van azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gehouden rechts door een adelaar van zilver, gebekt, getongd en gepoot van keel en links door een leeuw van goud, getongd en genageld van keel."

G. A. BONTEKOE.

Het wapen van de nieuwe gemeente Noorder-Koggenland.

Bij de Wet van 28 juni 1978, Stb. 355, tot Gemeentelijke herindeling van oostelijk West-Friesland is met ingang van 1 januari 1980 uit de gemeenten Opperdoes en Twisk en delen van de gemeenten Sijbekarspel, Hoogwoud, Abbekerk, Midwoud Wervershoof en Nibbixwoud een nieuwe gemeente Noorder-Koggenland gevormd.

Aangezien het niet mogelijk was uit de wapens van

de opgeheven gemeenten[1] een aanvaardbaar — en herkenbaar — nieuw wapen te creëren, was het een goede gedachte het aanknopingspunt te zoeken in de naam van de nieuwe gemeente. Kogge betekent in dit verband (de bemanning van) een strijdbaar binnenschip[2]; aangezien een platboomd binnenschip, dat bemand wordt met roeiers, uit een heraldisch oogpunt weinig spectaculair is, werd echter de vrijheid genomen deze te vervangen door een zeewaardige handelskogge. De lindeboom, zoals deze als rechtssymbool in vele Westfriese wapens voorkwam (onder andere in die van Midswoud en Sijbekarspel, zij het daar als dorre boom), werd als schildhouder toegevoegd.

Bij Koninklijk besluit van 31 januari 1980, no. 31, werd aan de gemeente Noorder-Koggenland een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt: In azuur een uitkomend koggeschip van goud; een golvende schildvoet, golvend gedwarsbalkt van zes stukken, zilver en azuur. Het schild hangende aan een lint van keel in een lindeboom van natuurlijke kleur.

0. SCHUTTE.

1. Voor Abbekerk werd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 26 juni 1816 bevestigd als wapen: een veld van zilver waarop een kerk [van natuurlijke kleur, de toren rechts, staande op een losse grond van sinopel]. Oudere afbeeldingen zijn niet bekend.
   Voor Midwoud werd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 22 oktober 1817 bevestigd als wapen: van lazuur beladen met een dorre boom, waarin drie spreeuwen. op een terras, alles van goud. Ook hiervan zijn oudere afbeeldingen niet bekend.
   Voor Opperdoes werd bij besluit van dc Hoge Raad van Adel van 22 oktober 1817 bevestigd als wapen: van goud beladen met drie koornairen, staande op een terras, alles van lazuur. Dit wapen komt reeds voor op de uit 1688 daterende preekstoel in de kerk [Herma M. van den Berg, De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst,, deel VIII, tweede stuk, Westfriesland, Tessel en Wieringen, 's-Gravenhage, 1955, 201].
   Voor Sijbekarspel en Benningsbroek werd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 26 juni 1816 bevestigd als wapen: van lazuur beladen met een dorren boom, waarop drie vogels en staande op een terras,, alles' van goud. Dit wapen komt reeds voor op de uit de eerste helft der zeventiende eeuw daterende preekstoel in de kerk [Herma M. van den Berg, O.C., 213].
   Voor Twisk werd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 26 juni 1816 bevestigd als wapen: van lazuur, beladen met drie dorre boonstoppels, staande op een terras, alles van goud. Dit wapen komt voor op een uit 1731 daterende rijkbewerkte koperen lezenaar op de preekstoel in de kerk [Herma M. van den Berg, O.C., 215].
2. Zie onder meer: H. P. H. Jansen en P. C. M. Hoppenbrouwers, in: Bijdragen en Mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden, deel 94 (1979).

BOEKBESPREKING.

A. 1. Menalda geb. Van der Hoeven, Van der Hoeven (Besoyen) en een speurtocht door de Langstraat, 's-Gravenhage, 1973, 380 + 20 blz.

Dit werk, dat gedeeltelijk beschouwd moet worden als een aanvulling op „Geschiedenis van onze familie" door wijlen Prof. Mr. H. van der Hoeven (1923), bestaat uit de volgende afdelingen:

1. Een uitvoerige kwartierstaat van de kinderen van Prof. Mr. ***Henri van der Hoeven*** (1843-1924) en ***Elisabeth Plate*** (1849-1934). waarbij van elk kwartier — voor zover bekend — alle kinderen met hun echtgenoten kort worden vermeld: hierbij onder andere de namen ***Arminius, Von Aussem, (Van) Brakel, Brodier, Dibbets, Engelen*** (in mannelijke lijn uitgestorven), ***Van de Polder, De Cordua, Snellen, Floto, Van Gils, Van de Graeff, Hennequin, Reael, Rombouts, Van der Wallen, Sorgh, Spranger*** **(s)** , ***Wagenknecht*** enz.
2. Enige verbeteringen op het boven aangehaalde werk van Prof. Mr. H. van der Hoeven, die niet in de overige tekst ter sprake zijn gekomen.
3. Een uitvoerig gedocumenteerde genealogie ***Van der Hoeven*** over de periode 1500 tot 1800, aansluitend op het gepubliceerde in Nederland's Patriciaat, jrg. 57 (1971), pag. 158-178, met een los bijgevoegde stamboom van het gehele geslacht tot 1800 en de beide in Nederland's Patriciaat bewerkte takken tot heden.
4. Talloze merendeels nieuwe gegevens' over geslachten in de Langstraat over de periode 1500 tot 1650. Van 31 van de daar toen toonaangevende families zijn fragmentgenealogieën opgenomen, onder andere ***Van Andel, De Bie, De Bont, Van Clootwijck, Van Campen, Cuysten, Glavimans, Van Gorp, Hecx, Molengraeff, Van der Punten, Verhoeven*** (twee geslachten), ***Roithals, Smit*** en *Verster*; de overige behandelde geslachten komen in de betrokken tijd nog onder patronimicum voor.

Deze — reeds, door velen zeer gewaardeerde — uitgave is in off-set gedrukt, telt 362 pagina's afgezien van de zeer uitvoerige achttien pagina's kleingedrukte index, is verzameld in een multo-band (groot formaat) en voorzien van ongeveer 95 portretten (waaronder de afbeelding van een schilderij van ***Thomas Lawman,*** dat inmiddels gestolen is), die merendeels niet eerder gepubliceerd zijn, alsmede van afbeeldingen van huizen, wapens, landkaartjes enz., handtekeningen en handschriften, Aanvullingen en verbeteringen op 20 pagina's zijn nog toegevoegd.

Het werk is voor ƒ 85,— te bestellen bij de schrijfster, Montensbos 18 te Breda, tal. 076 - 655386.

Onlangs verschenen:

Eemlandse klappers deel 5: Dopen R.K. parochie Hoogland 1656-1 8 ll. Bussum, 1979. VI + 178 blz.

Idem deel 6: Huwelijken Hoogland tot 1811; Dopen Geref. gemeente Hoogland 1760 — 1811. Bussum, 1980. VII + 131 blz.

Idem deel 7: Dopen Geref. gemeente Bunschoten 1631-1812. Bussum, 1980. VIII + 170 blz.

Al deze klappers, die in een verheugend tempo het licht zien, zijn bewerkt door de heer J. H. M. Putman en uitgegeven door Genealogische Documentatie Service te Bussum. De prijs, bedraagt van deel 5: ƒ 25,—, deel 6: ƒ 20,—, deel 7: ƒ 25,—. Gegadigden, die het verschuldigde bedrag dienen over te maken op postgirorekening nr. 3812378 of rekening nr. 64.47.32.962 bij N.V. Slavenburg's Bank te Bussum ten name van Genelogische Documentatie Service voornoemd onder opgave van de klapper(s) , waarom het hun te doen is, kunnen zich van toezending verzekerd houden.

J. Fox.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Het geslacht Diepraam in de 17de eeuw te Rotterdam, door W. A. van Rijn. — De Schoonhovense familie Kalf, door K. J. Slijkerman. — Korte mededelingen. — Boekbespreking.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt **maandelijks** en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a.* Zeestraat **71 b,** 8518 AA *'s-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, Laan van ***Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (Met bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE*** 's-Gravenhage.

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op **postrekening** no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 10 **XCVII^e Jaargang** **oktober 1980**

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van de Heren Drs. N. A. Duyvendijk, Jhr. Mr. P. R. Feith, C. H. de Koning en W. Zondervan, respectievelijk sedert 1979, 1951, 1978 en 1958 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd:

R. G. C. M. M. VAN BASTEN BATENBURG, 2312 BZ Leiden, *2e Binnenvestgracht 13.*

F. W. G. EVERSTEIJN, ***2551*** CJ 's-Gravenhage, ***W. Pijperstraat 39.***

J. F. B. VAN HASSELT, ***3583*** XM Utrecht, *Stolberglaan 53.*

J. A. P. TH. VAN HEES, ***5231*** AC 's-Hertogenbosch, Vierde ***Buitenpepers 8.***

A. E. JAGER, ***2587 XS*** 's-Gravenhage, *Brugsestraat 22.*

Jhr. M. E. J. DE LANNOY, ***7414*** CL Deventer, ***Breklenkamp 25.***

Ing. J. W. 0. VAN LEEUWEN, Denia-Alicante, Spanje, ***Apartado 198.***

A. J. DE LUIT, ***3031*** RM Rotterdam, *p/a* ***Wm. Schürmanstraat 5a.***

Mejuffrouw TH. I. C. M. G. VOS DE WAEL, ***2592*** JE 's-Gravenhage, *Kornalijnhorst 386.*

R. A. VAN WALREE, ***2585*** BS 's-Gravenhage, ***Burg.*** *Patijnlaan 304.*

Adreswijzigingen:

K. P. ACKEMA, 2071 EP Santpoort-Noord, *„Vlugt-Hoven", Hoofdstraat 296.*

Mevrouw G. J. A. BEERTHUIZEN, geb. VAN KOOTEN, 3417 HJ Montfoort, ***Lange Kerkstraat*** 4.

Drs. P. K. VAN BOVEN, 2597 PJ 's-Gravenhage, van ***der Woertstraat 37.***

Mr. C. W. baron VAN DEDEM, 7731 BN Ommen, ***Doormanstraat 31, flat 23.***

Mr. H. J. DONS, 1081 BS Amsterdam, *p/a* ***Soetendaal 178.***

A. E. D. HARTMANN, 2611 JJ Delft, ***Voorstraat 19.***

Jhr. Mr. F. H. VAN KINSCHOT, 2361 GB Warmond, *„Mariëngaerde", Mgr. Aengenentlaan 3, flat A9.*

PETER P. G. KOLK, 4201 AG Gorinchem, ***Appeldijk 71.***

Jhr. Mr. C. C. VAN LIDTH DE JEUDE, 3741 GE Baarn, *Wagenaarlaan* 51.

A. J. MENSEMA, 8031 CJ Zwolle, *Beethovenlaan 562.*

N. 1. MOUTHAAN, 4880 Spa, België, *Résidence „Joly Bois" boîte 37,* ***Route de*** *Balmoral 29.*

A. VAN OOSTEN, Victoria BC, Canada, V9A 6Y8, 1372 *Treebank* ***Road.***

H. H. PAAP, 2071 SV Santpoort-Noord, ***Huis te*** *Wissenlaan 12.*

Dr. J. W. D. BERKELBACH VAN DER SPRENKEL, CH-1838 Rougemont VD, Zwitserl., *Chalet l'Echauguette* ***le Borgeaud.***

Jhr. Mr. C. H. V. DE VILLENEUVE, 2241 JB Wassenaar, *Clematislaan 43.*

J. H. C. VOORHOEVE, 2512 BC 's-Gravenhage, *Dunne Bierkade 18.*

C. A. M. VAN DER VOORT, 2685 VZ Poeldijk, ***Dr.*** *Weitjenslaan* 34.

Les titres du Premier Empire Français en relation avec les Pays-Bas,

par OTTO SCHUTTE.

§ 1. Introduction.

Quelques specialistes se sont certes intéressés à la concession de titres à des sujets "hollandais" pendant la période de l'annexion du Royaume de Hollande à l'Empire Français (1810-1813); plusieurs aspects de la question n'ont cependant pas été suffisamment éclaircis, comme il apparaîtra du matériel apporté dans le présent article. La complexité relative du système a fait que seule une étude plus approfondie que les précédentes pourra expliquer certains points restés obscurs. Aucun historien au courant de l'administration napoléonienne ne sera étonné que, même à l'heure actuelle, il subsiste quelques points d'interrogation, bien que des recherches effectuées à Paris aient fourni d'importants matériaux jusqu'ici inconnus.

En France, le système napoléonien de la concession de titres n'a pas commencé avant 1806/1808 et a continué à se développer encore après 1813. La période pendant laquelle le système a fonctionné effectivement aux Pays-Bas a donc été de courte durée, si l'on considère qu'il était indispensable de passer par les différentes phases conduisant l'une après l'autre à l'hérédité du titre accordé (la délivrance des lettres patentes, la création d'un majorat[1]).

Les personnes qui reçurent un titre à cause de leurs fonctions ou en récompense de leurs mérites, formeront l'objet du § 2. En outre — apparemment pour faire un geste de bienveillance à l'égard des pays réunis à l'Empire — il fut décidé par décret du 11 août 1811 que la noblesse féodale aurait la possibilité de requérir des titres après avoir obtenu une autorisation du Conseil du sceau des titres. On ignorait jusqu'ici que par cette voie de nombreuses personnes sont devenues baron de l'Empire; cette catégorie sera traitée au § 3.

Les details biographiques sur les personnes dont il s'agit ont été complétés et basés sur des documents dans la mesure du possible pour la période d'annexion. En ce qui concerne les renvois bibliographiques, nous n'avons pas visé à être complet. Dans ces renvois, nous avons employé les abrévations suivantes:

A.I.: Almanach Impérial:

A.N.F.: Algemeen Nederlandsch Familieblad, 1883-1905;

Dronkers A: J. M. G. A. Dronkers, De admiraals van het Koninkrijk Holland (1806-1810), mededelingenblad van het Bureau Maritieme historie van de Marinestaf, deel 1, 1967;

Dronkers G: Id., De generaals van het Koninkrijk Holland 1806-18 10, uitg. Sectie krijgsgeschiedenis en ceremonieel, 's-Gravenhage, 1968:

Elias: Johan E. Elias, De vroedschap van Amsterdam 1578—1795, Haarlem, 1903—1905;

G.H.d.A.: Genealogisches Handbuch des Adels, 1951 jusqu'à présent;

N.A.: Nederland's Adelsboek, 1903 jusqu'à présent;

N.L.: De Nederlandsche Leeuw, 1883 jusqu'à présent:

N.N.B.W.: Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, Leiden, 1911-1938;

N.P.: Nederland's Patriciaat, 1910 jusqu'à présent;

Rietstap: J. B. Rietstap, Wapenboek van den Nederlandschen adel, Groningen, 1883—1887;

Schutte: 0. Schutte, Repertorium der Nederlandse vertegenwoordigers, residerende in het buitenland, 1584-18 10, 's-Gravenhage, 1976;

V.R.O.A.: Verslagen omtrent 's Rijks oude archieven 1878-1967, 's-Gravenhage, 1879-1969.

Nous avons essayé de trouver dans les archives des familles auxquelles appartiennent les personnes en question, des pièces concernant le sujet qui nous intéresse. 11 est étonnant de voir combien peu de documents subsistent actuellement. Nous les mentionnerons pour autant que ces recherches aient eu un résultat positif. Dans l'Appendice 1 on trouvera le texte des lettres patentes de ***Van Dedem***, les seules qui aient été conservées.

Aux Pays-Bas, ce sujet a été étudié par les auteurs suivants (par ordre chronologique) :

P. A. van den Velden, Nederlanders in den Franschen Senaat, in: De Ned. Heraut 1887, 268: l'article a été emprunté à Léonce de Brotonne, Les sénateurs du Consulat et de l'Empire, documents inédits; on n'y trouve que les noms des six sénateurs hollandais avec quelques détails biographiques;

Nederland.3 Adelsboek, 1903 jusqu'à présent, plus particulièrement la série de listes d'ascendances 1940-1953: celles-ci sont incomplètes et confondent souvent les dates des décrets et des lettres patentes;

G. F. Gijsberti Hodenpijl, Napoleon in Nederland, Haarlem, 1904, plus particulièrement la p. 174a: l'auteur essaie de donner en principe une liste détaillée (sans mentionner les autorisations), mais il n'est pas complet;

G. F. Gijsberti Hodenpijl, Mededeelingen over adellijke titels onder Napoleon 1, in: De Ned. Leeuw 1911, 378;

M. G. Wildeman, Naschrift op: Mededeelingen 'over adellijke titels onder Napoleon I, in: De Ned. Leeuw 1912, 244;

M. G. Wildeman, Adelsaanvragen door Nederlanders gericht tot Napoleon 1, in: De Wapenheraut 1912-1913, 77: il traite les autorisations des titres de la noblesse feodale et emprunte ses matériaux à Révérend (voir plus loin);

W. J. J. C. Bijleveld, Adel van het Fransche Keizerrijk in Nederland, in: De Ned. Leeuw 1918, 43: article basé sur Campardon (voir plus loin);

M. A. Beelaerts van Blokland, Adelsbeleid en adelsrecht voor 1813, II, onder de inlijving (1810—1813), in: De Hoge Raad van Adel, geschiedenis en werkzaamheden, 's-Gravenhage, 1966, 21: l'auteur traite surtout le lien qui unit la noblesse napoléonienne à celle du royaume des Pays-Bas qui lui est postérieure; la nomenclature est incomplete (les autorisations n'y sont pas mentionnées);

J. A. de Boo, Heraldiek in de Franse tijd, in: Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie, tome 31 (1977), 180.

En outre, il existe deux ouvrages français qui font autorité et qui doivent être signalés:

Emile Campardon, Liste des membres de la noblesse impériale dressée d'après les registres de lettres patentes conservés

1. Un majorat est un bien inaliénable et indivisible attaché à la possession d'un titre de noblesse et transmis avec ce titre au fils aîné: selon les articles du Code civil, il ne saurait être susceptible de saisie, d'hypothèques etc.

aux Archives Nationales, Paris, 1889: cette liste ne mentionne que les personnes et les villes ayant reçu des lettres patentes, et non les décrets sur lesquels celles-ci reposent; l'ouvrage est dépassé par:

A. Révérend, Armorial du Premier Empire, titres, majorats et armoiries, concédés par Napoléon Ier, 4 tomes, Paris, 1894-1897: l'auteur donne dans son introduction le texte des décrets généraux qui formaient la base de la noblesse impériale; il est évident que Révérend, qui ne cite pas ses sources, n'a pas consulté les pièces conservées dans les archives du pouvoir exécutif de 1789 à 18 15 (Paris, Archives Nationales, série AF): ainsi, d'importants matériaux ont échappé à son attention.
Dans le premier volume (AC), Révérend divise les titulaires en quatre catégories: 1) les titulaires ayant reçu des lettres patentes enregistrées auprès du sénat; 2) les titulaires n'ayant pas reçu de lettres patentes ou dont les titres sont fondés sur la Constitution ou simplement sur une lettre de la chancellerie; 3) les légionnaires qui ont réalisé un revenu de 3000 francs, mais qui n'ont pas reçu de lettres patentes; 4) les nobles provenant des régions annexées qui, en donnant suite au décret de 1811, ont fourni leurs preuves pour renouveler ou pour faire remplacer les titres qu'ils avaient portés dans le passe, et dont apparemment les requêtes n'ont pas abouti à des lettres patentes ou à des décrets. Dès le volume 2 (D-K), Révérend a rejeté cette division, en combinant les trois premières catégories pour n'en faire qu'une seule.

Pour terminer, on peut signaler:

Notice historique sur le titre de chevalier, in: Annuaire de la Noblesse de France (A.N.F.) 1851, 307;

Titres et majorats créés sous l'Empire, la Restauration et le règne de Louis-Philippe, in: A.N.F. 1858, 390;

Titres régulièrement concédés, titres avec dotations ou majorats de propre mouvement, créés par l'Empereur, 1810—1814, in: A.N.F. 1859, 354;

Liste des chevaliers, qui ont justifié d'un revenu net de 3000 francs, in: A.N.F. 1864, 374;

Liste des gentilhommes des pays réunis à l'Empire français qui ont demandé des titres impériaux pour remplacer ceux qu'ils possédaient auparavant et qui ont produit leurs preuves devant le Conseil du sceau de l'Empire, 1808-1815, in: A.N.F. 1865, 417:

Xavier de Ghellinck Vaernewyck, Un point de droit héraldique, les titres de l'Empire français au point de vue nobiliaire belge, in: Recueil de l'Office généalogique et héraldique de Belgique, tome II (1952), 73;

Jean Tulard, La noblesse de l'Empire, in: L'Ordre de la noblesse, vol. Ier, Paris, 1978, CXCV.

Jean Tulard, Napoléon et la noblesse d'Empire, avec la liste complète des membres de la noblesse impériale (1808—18 15), Paris, 1979; l'ouvrage donne un aperçu historique, mais la liste des noms est incomplete et les concessions de titres après autorisation ont été négligées.

La noblesse, sous sa forme ordinaire, est la transmission d'un certain rang social à tous les descendants masculins d'une ceule personne, où, par un système de primogéniture, certains titres ou privileges particuliers peuvent être accordés éventuellement au "chef de famille". A ceci correspond le système britannique, du moins pour autant qu'il permette la succession comme "chef de famille" (le peer, qui en général a le droit de faire partie de la Chambre des lords) à tous les descendants d'une seule personne, sans que cependant ces descendants soient censés appartenir à la noblesse tant qu'ils n'ont pas bénéficié de cette succession. La noblesse personnelle est une concession de rang personnelle, établie suivant les formes du système nobiliaire en vigueur.

En appliquant cette formule à la "noblesse" napoléonienne, on arrive à la conclusion que seule la création d'un majorat pouvait amener l'hérédité du titre accordé, et que par là elle créait une forme de noblesse ressemblant le plus à celle que l'on trouve en Grande-Bretagne. La levée des lettres patentes était une condition pour la création d'un majorat et pour des privileges accessoires comme le droit de porter des armoiries et l'indication des couleurs pour les livrées.

Le droit de porter un titre était formé soit par le fait d'avoir été nommé déjà antérieurement (avant le 1er mars 1808), soit par la nomination (après le 1er mars 1808) dans une certaine fonction ou dans un certain ordre, auxquels un titre était attaché (par décret général — éventuellement sous certaines conditions — ou par décret spécial). Comme aucun Néerlandais, à ce qu'on sache, n'a créé de majorat [2], il faut conclure que pour tous les titulaires néerlandais il n'a été question que de la concession d'un titre.

On peut signaler enfin que, dans, la législation de l'époque, le terme de "noblesse" ne se rencontre pas. Ce sera seulement plus tard — après la Restauration — qu'on emploiera le mot "noblesse" pour la noblesse napoléonienne; l'article 71 de la Constitution du 4 juin 1814 était conçu comme suit: "La noblesse ancienne reprend ses titres; la nouvelle conserve les siens". C'est en ce même sens que l'on parle de "noblesse" dans le décret du 8 octobre 1814 (concernant la transmissibilité du titre de chevalier).

§ 2. Les concessions dépendant du mérite ou d'une fonction.

Nous donnons ici un bref aperçu des décrets concernant cette catégorie, qui ont une importance particuliere pour les Pays-Bas; il y a eu quelques décrets préalables (depuis le 30 mars 1806), par lesquels furent institués quelques royaumes et quelques principautés, donnés à des membres de la famille impériale et à certains hauts dignitaires.

Le Premier statut du 1er mars 1808, portant création et transmission des titres: les articles de ce statut qui nous semblent avoir de l'importance sont les suivants:

Art. 4. Nos ministres, les sénateurs, nos conseillers d'Etat à vie, les présidents du Corps législatif, les archevêques porteront, pendant leur vie, le titre de comte. 11 leur sera, à cet effet, délivré des lettres patentes scellées de notre grand sceau.

Art. 8. Les présidents de nos collèges électoraux de département, le premier président et le procureur général de notre Cour de cassation, le premier président et le procureur général de notre Cour de comptes, les premiers présidents et les procureurs généraux de nos Cours d'appel, les évêques, les maires des trente-sept bonnes villes (plus tard augmenté jusqu'à cinquante-deux), qui ont droit à assister à notre couronnement, porteront, pendant leur vie, le titre de baron, savoir: Les présidents des collèges électoraux, lorsqu'ils auront présidé le college pendant trois sessions, les premiers prési-

2. Seul *Verhuell* a fondé en 1825 un majorat, mais à cette date il était déjà en possession d'un titre héréditaire.

dents, procureurs généraux et maires, lorsqu'ils auront dix ans d'exercice, et que les uns et autres auront rempli leurs fonctions à notre satisfaction.

Art. 10. Les membres de nos collèges électoraux de département qui auront assisté à trois sessions des collèges, et qui y auront rempli leurs fonctions à notre satisfaction, pourront se présenter devant l'archichancelier de l'Empire, pour demander qu'il nous plaise de leur accorder le titre de baron. [...]

Art. ll. Les membres de la Légion d'honneur et ceux qui, à l'avenir, obtiendront cette distinction, porteront le titre de chevalier.

Art. 13. Nous nous réservons d'accorder les titres que nous jugerons coavenables aux généraux, préfets, officiers civils et militaires, et autres de nos sujets, qui se seront distingués par les services rendus à l'Etat.

Art. 14. Ceux de nos sujets à qui nous aurons conféré des titres ne pourront porter d'autres armoiries, ni avoir d'autres livrées que celles qui seront énoncées dans les lettres patentes de création.

Art. 15. Défendons à tous nos sujets de s'arroger des titres et qualifications que nous ne leur aurons pas conférés, et aux officiers d'Etat civil, notaires et autres de les leur donner; renouvelant, autant que besoin serait, contre les contrevenants, les lois actuellement en vigueur.

L'article 5 règle la transmission du titre de comte; l'article 6 fixe le niveau des bénéfices des majorats, d'après lequel ce titre devient héréditaire (par droit de primogéniture). L'article 9 fournit les réglementations par rapport au titre de baron.

L'article 12 est conçu comme suit: Ce titre (chevalier) sera transmissible à la descendance directe et légitime, naturelle ou adoptive, de mâle en mâle, et par ordre de primogéniturr, de celui qui en aura été revêtu, en se présentant devant l'archichancelier de l'Empire, afin d'obtenir, à cet effet, nos lettres patentes, et en justifiant d'un revenu net de 3,000 francs au moins. A cet article fait suite le titre V du décret du 3 mars 1810, concernant le siège des majorats, les fils des titulaires de majorats et le titre de chevalier:

Art. 21. Des chevaliers de l'Empire. Ce titre pourra être accordé à ceux qui auront bien mérité de l'Etat ou de l'empereur.

Art. 22. Lorsqu'une dotation aura été accordée à un chevalier de l'Empire, membre en même temps de la Légion d'honneur, et qu'il ne sera revêtu d'aucun titre impérial, ledit titre de chevalier ne sera transmissible à l'aîné de ses descendants, qui ne serait pas membre de la Légion d'honneur, jusques et y compris la troisième génération, qu'autant qu'ils en auront obtenu la confirmation, sur demande adressée par eux au Conseil du sceau des titres; mais, après trois confirmations successives, la transmission du titre de chevalier de l'Empire aura lieu, sans autre fsrmalité que celle du visa du Conseil du sceau des titres.

Le deuxième statut du 1er mars 1808 comporte au titre 1, section 111, des règles concernant la délivrance et l'enregistrement des lettres patentes, d'où il ressort que, pour les lever, il fallait payer un cinquième du montant des bénéfices obligatoires du majorat attaché au titre, à savoir pour les comtes 6000 fr., pour les barons, 3000 fr. et pour les chevaliers, 600 fr.

Par décret du 12 mars 1813 enfin, les décorés de l'Ordre de la Réunion furent mis sur le même pied que ceux de la Légion d'honneur. Les deux articles de ce décret sont rédigés comme suit:

Art, 1. Les art. 11 et 12 de notre premier statut impérial du 1er mars 1808, ainsi que les règlements postérieurs concernant les titres et notamment l'article 22 de notre premier décret du 3 mars 1810, seront applicables aux membres de l'Ordre de la Réunion.

Art. 2. En conséquence, les membres dudit Ordre sont autorisés à se pourvoir devant notre cousin le Prince archichancelier de l'Empire, à l'effet d'obtenir, en justifiant d'un revenu de trois mille francs, des lettres patentes du titre de chevalier de l'Empire, désignant leurs livrées et armoiries, lesquelles lettres ne seront définitives et n'établiront sans retour un titre transmissible à la descendance directe, légitime, naturelle ou adoptive, par ordre de primogéniture de l'impétrant, que lorsqu'elles auront reçu notre confirmation pendant trois générations successives.

Ce qui est frappant, c'est que les listes de Révérend ne comprennent que ceux parmi les membres de la Légion d'honneur et de l'Ordre de la Réunion, qui ont prouvé un revenu de 3000 fr. et qui oui ou non ont reçu des lettres patentes. Tous ces milliers de légionnaires et toutes ces dizaines de décorés de l'Ordre de la Réunion qui, formellement, étaient devenus chevaliers sont apparemment considérés par lui comme des chevaliers de second ordre. Cette façon d'agir est soutenue par l'Almanach Impérial, qui mentionne pour tous les décorations, mais qui désigne comme chevalier un nombre beaucoup moins grand. En ceci, nous n'avons donc pas pu faire autrement que de suivre Révérend et l'Almanach Impérial. La liste complète imprimée des légionnaires (avec données biographiques) ne va que jusqu'au 25 prairial An XII (le 14 juin 1804) [3] et pour les Pays-Bas non plus, il n'y a pas de liste complète de personnes ayant reçu ultérieurement la Légion d'honneur. En ce qui concerne l'Ordre de la Réunion, il en va autrement: une reconstruction digne de foi du registre a été publiée par Stalins [4]; il est cependant possible de prouver que là où il mentionne des titres, il ne s'agit pas toujours de titres de l'Empire [5]. Les publications qui font autorité, telles

3. **Lievyns, Verdot et Bégat, Fastes de la Légion-d'honneur, 5 tom., Paris, 1842-1847.**
4. **Jean-Luc Stalins, Ordre Impérial de la Réunion, institué par l'Empereur Napoléon Ier le 18 Octobre 1811, Paris', 1958.**
5. **11 suffit de comparer le résumé ci-dessous des doanées fournies par Stalins et l'Almanach Impérial,** avec les listes qui suivent :

Stalins:	**Almanach Impérial 1813:**
grands-croix:	
G. F. comte *Bentinck van Rhoon*, maire de Varel	
***F. J.* comte van *Bylandt Halt*, ancien membre du Corps législatif de Hollande**	***De Bylandt Halt***
A. chevalier van der *Heim*, ancien conseiller d'Etat hollandais	***Van der Heim*, ancien conseiller d'Etat**
***J. H.* comte van *Kinsbergen*,** sénateur	***De Kinsbergen***
***W. F.* baron *Röell*, ancien ministre du Roi de Hollande**	***Röell***
***J. G.* comte de *Winter*, vice-amiral, inspecteur-général des Côtes de la mer du Nord**	—
commandeurs:	
***G. A. G.* baron van der *Capellen*, ancien ministre du Roi de Hollande**	***Van der Capellen***
***A.* chevalier van *Doorn de Boede*, membre du Corps législatif (Bouches-de-l'Escaut)**	***Van Doorn*, membre du Corps législatif**

que l'*Adelsboek* et le *Patriciaat,* feraient donc bien de mentionner aussi la Légion d'honneur et l'Ordre de la Réunion, puisqu'à un moment donné ces ordres ressortissaient au domaine des affaires "intérieures" du pays et que ceux qui les avaient reçus devenaient par là automatiquement chevaliers. Dans le cadre des listes qui vont suivre, ces mentions nuiraient à la clarté de l'ensemble.

La division que nous proposons ici ne suit pas entierement celle de Révérend. Sous A nous avons mentionné ceux qui, en raison d'un décret général ou particulier, avaient le droit de porter un titre, qu'ils eussent levé leurs lettres patentes ou non. Pour ceux qui avaient reçu des lettres patentes, nous avons ajouté entre parentheses quelle augmentation d'armoiries leur fut accordée; on s'étonne ici de constater que *Van Hogendorp* fut fait comte, mais que son écusson ne fut augmenté que des insignes de baron militaire (ou s'agit-il peut-être d'un lapsus de la part de Révérend ?). Sous B nous nommons ceux qui figurent avec un titre dans l'Almanach Impérial: en général, il n'y a pas lieu de douter que ces titres aient été portés légalement, bien qu'aucun décret ne soit connu. Pour les chevaliers, ce titre pourrait découler du fait qu'ils étaient légionnaires ou, plus tard, qu'ils furent nommés dans l'Ordre de la Réunion, mais il va de soi que cela ne concerne pas les barons.

A. En droit de porter un titre en raison d'un décret.

Par le décret général du Ier mars 1808:

Gérard Antoine Edmond Assuère von Loë, 1749-1813, sénateur 19 mai 1806, lettres patentes comte sous la dénomination *d'Imstenraedt* 15 mai 1808 (comte sénateur), membre de la Légion d'honneur, grand-croix Réunion 22 févr. 1812 [6].

Rutger Jan Schimmelpenninck, 1761-1825, grand-trésorier de l'Ordre des Trois Toisons d'Or 15 août 1809, sénateur 30 déc. 1810, lettres patentes comte 10 avril 1811 (comte sénateur) , commandant Légion d'honneur 30 juin 1811, grand-croix Réunion 22 févr. 1812 [7].

Philip Julius van Zuylen van Nyevelf, 1743-1826, gouverneur du palais impérial à Amsterdam 14 sept. 1810, sénateur 30 déc. 1810, lettres patentes comte 17 mars 1811 (comte sénateur) , membre Légion d'honneur 30 juin 1811, grand-croix Réunion 22 févr. 1812, officier Légion d'honneur 6 avril 1813 [8].

Frederik Gijsberf van Dedem van de Gelder, 1743-1820, sénateur 30 déc. 18 10, lettres patentes comte 13 mars 18 11 (comte sénateur), membre Légion d'honneur 30 juin 1811, commandeur Réunion 29 févr. 1812, officier Légion d'honneur 6 avril 1813 [9].

A. G. J. baron ***van Hugenpoth tot Aerdt,*** président de la Cour Impériale de La Haye — ***Van Hugenpoth,*** nrésident de la Cour Impériale de La Haye

D. van Guericke, lieutenant-général hollandais en retraite — baron de ***Guericke,*** général

A. M. van *Pallandt,* ancien premier chambellan du Roi de Hdlande — baron van *Pallandt*

J. F. baron van *Spaen* van ***Biljoen,*** ancien ministre du Roi de Hollande — ***De Spaen de Biljoen***

6. N.A. 1943-48, 415.
7. N.A. 1951, 108; Schutte no. 39.
8. N.A. 1953, 569.
9. Père du no. 86 dans le § 3. N.A. 1941, 17'7; Schutte no. 274; A.R.A., collectie Van Dedem van de Gelder, inv. nr. 114.

Jan Wolfers van de Poll, 1759—1826, sénateur 30 déc. 1810, lettres patentes comte 13 mars 18 11 (comte sénateur), membre Légion d'honneur 30 juin 1811, grand-croix Réunion 22 févr. 1812, grand-officier (?) Légion d'honneur [10].

Johan Meerman, sieur de Dalem et Vuren, 1753-1815, sénateur 30 déc. 18 10, membre Légion d'honneur 30 juin 18 11, commandeur Réunion 29 févr. 1812, lettres patentes comte 17 avril 1812 (comte sénateur), officier Légion d'honneur 6 avril 1813 [11].

Mafhias Franciscus van Camp, 1750—1824, membre Légion d'honneur 16 mai 1810, évêque de Bois-le-Duc 22 oct. 1810, lettres patentes baron 13 août 1811 (baron évêque) [12].

Hendrik Joseph Michiels van Kessenich, 1770-1824, maire de Ruremonde, membre Légion d'honneur 22 janv. 1810, lettres patentes chevalier 3 févr. 1813 (Légion d'honneur) [13].

Par décret du 18 janv. 181 1:

Joannes Bapfisfa Dumonceau, 1760-1821, membre Légion d'honneur 18 juill. 1804, noblesse du Royaume de Hollande 13 avril 1810, comte hollandais sous la dénomination de *van Bergerduin* 15 avril 1810, général de division 11 nov. 18 10, officier Légion d'honneur 5 janv. 1811, lettres patentes comte sous la dénomination de *de Bergendal 2* mai 1811 (comte militaire), donataire (fr. 10000) sur le département de l'Ombrone par décret du 24 févr. 1811, commandant Légion d'honneur 30 juin 1811, grand-croix Réunion 22 févr. 1812, grand-officier Légion d'honneur 23 août 1814 [14].

Carel Hendrik Verhuell, 1764-1845, membre 1 juin 1804 et grand-aigle 11 juin 1806 Légion d'honneur, noblesse du Royaume de Hollande 13 avril 1810, comte hollandais sous la dénomination de *van Sevenaer* 29 avril 1810, membre du conseil pour les affaires de la Hollande à Paris 22 juill.—29 oct. 1810, vice-amiral 12 déc. 1810, lettres patentes comte 25 mai 1811 (comte militaire), donataire (fr. 10000) sur le département de l'Ombrone par décret du 24 févr. 1811, grand-croix Réunion 22 févr. 18 12, premier inspecteur-général de la Marine 18 mai 1814-1 janv. 1816, chevalier Ordre de mérites militaires 20 juin 1814, naturalisé français 11 nov. 1814, pair de France 5 mars 1819, lettres patentes baron-pair 25 juin 1822, fondateur d'un majorat 25 juill. 1825, chevalier Ordre militaire de Guillaume 3me cl. 5 août 1843 [15].

Jan Willem de Winfer, 1761-1812, membre Légion d'honneur 18 juill. 1804, noblesse du Royaume de Hollande 3 mai 1810, comte hollandais sous la dénomination de *van Huessen 4* mai 1810, vice-amiral 12 déc. 1810, officier Légion d'honneur 5 janv. 1811, lettres patentes comte 9 mai 1811 (comte militaire), donataire (fr. 10000) sur les départements de la Méditerranée et de l'Ombrone par décret du 24 févr. 1811, inspecteur-général des côtes de la mer du Nord 23 mars 1811, grand-croix Réunion 22 févr. 1812 [16].

Jan Hendrik van Kinsbergen, 1735-1819, noblesse du Royaume de Hollande 3 mai 1810, comte hollandais sous la dénomination de *van Doggersbank 4* mai 1810, sénateur

---

10. N.A. 1949, 467.
11. N.N.B.W. IV, 956.
12. N.N.B.W. VI, 255.
13. N.A. 1949, 130.
14. N.A. 1941, 268; Dronkers G 101.
15. N.A. 1953, 49; Dronkers A 65; Schutte no. 43; Inv. Rijks- en andere archieven IV (1931), 122, inv. nr. Z 295.
16. Dronkers A 70.

30 déc. 1810, n'assuma pas sa fonction en tant que tel et fut considéré, par décret du 22 févr. 1812, comme ne faisant plus partie des sénateurs, comte (sans lettres patentes), grand-croix Réunion 22 févr. 18 12 [17].

Adriaan Pieter Twent, sieur de Raaphorst et (de l'Ile) de Roosenburg, 1754-1816, ministre de l'Intérieur et des Ponts et Chaussées du Royaume de Hollande, noblesse de ce Royaume 17 mai 1810, comte hollandais sous la dénomination de van *Rosenburg* 18 mai 1810, lettres patentes comte 13 juin 1811 (comte ancien-ministre), membre Légion d'honneur 25 oct. 1811, grand-croix Réunion 22 févr. 1812, permission de fonder un majorat par décret du 2 janv. 1814 [18].

Etienne Jacques Travers, 1765-1827, membre Légion d'honneur 18 juill. 1804, noblesse du Royaume de Hollande 1 juin 1810, baron hollandais sous la dénomination de *van Iever* 10 juin 1810, général de brigade 11 nov. 1810, commandant du département de la Dyle dans le 24me district militaire 24 déc. 1810, grand-croix Réunion 22 févr. 1812, lettres patentes baron sous la dénomination de de lever 3 janv. 1813 (baron militaire), donataire (fr. 4000) sur le département de Rome par décret du 5 mars 1813 [19].

Par décret (?), à partir du jour où il accepterait sa fonction (le 16 mai 1811):

Jan Willem Janssens, 1762-1838, membre du conseil pour les affaires de la Hollande à Paris 22 juill.—29 oct. 1810, général de division 11 nov. 1810, gouverneur-général des possessions (françaises) à l'est de l'Ile de France 16 nov. 1810, grand-officier (à partir du jour où il accepterait sa fonction: le 16 mai 1811) 19 nov. 1810, commandant (à partir du jour où il quittera la France: le 29 déc. 1810) 21 nov. 1810, membre et officier 25 nov. 1810 Légion d'honneur, baron (sans lettres patentes), grand-croix Réunion 22 févr. 1812 [20].

Par décret du 30 juin 181 1:

Dirk van Hogendorp, 1761-1822, membre du conseil pour les affaires de la Hollande à Paris 22 juill.—29 oct. 1810, général de division 11 nov. 1810, aide de camp de l'empereur 5 mars 1811, donataire (fr. 30000) en Westphalie par décret du 30 juin 1811, lettres patentes comte 24 août 1811 (baron [sic] militaire), grand-croix Réunion 22 févr. 1812, membre 2 juin 1812 et officier 2 juin 1812 Légion d'honneur [21].

Carel Gerard Hultman, 1742-1820, préfet du département du Vaucluse 13 déc 1810 et des Bouches-de-l'Yssel 12 mars 1813, lettres patentes baron 27 févr. 1812 (baron préfet), chevalier Réunion 7 mars 1812 [22].

Jan van Styrum, 1757-1824, préfet du département du Zuyderzée et de la Loire-Inférieure 13 déc. 1810-12 mars 1813, officier Légion d'honneur 5 janv. 1811, grand-dignitaire Ordre Royal des Deux-Siciles (approbation 17 févr. 1811), lettres patentes baron 23 oct. 1811 [23] (baron préfet), grand-croix Réunion 22 févr. 18 12 [24].

17. N.A. 1948, 172; Dronkers A 46.
18. N.A. 1952, 514; Rietstap 11, 233.
19. N.A. 1918, 95; Dronkers G 201.
20. N.A. 1943-48, 69; Dronkers G 135.
21. N.A. 1942, 569; Dronkers G 129; Schutte no. 9'7; V.R.O.A. 1927, 1, 119, inv. nr. 61bis.
22. Schutte no. 187.
23. Révérend: 23 oct. 1813.
24. N.A. 1952, 143.

Hendrik Ludolf Wichers, 1747-1840, préfet du département de l'Ems-Occidental, lettres patentes baron 7 [25] sept. 1811 (baron préfet), membre Légion d'honneur, chevalier Réunion 7 mars 1812 [26].

Johan Gijsbert Versfolk, 1776-1845, préfet du département de l'Yssel-Supérieur et de la Frise 13 déc. 1810, membre Légion d'honneur (avant 17 juill.) 1811, lettres patentes baron 12 nov. 1811 (baron préfet) [27].

David Hendrik Chassé, 1765-1849, membre Légion d'honneur 15 nov. 1808, baron hollandais 1 juill. 1810, général de brigade 11 nov. 1810, gouverneur de la province de La Mancha 5 juin 1811, baron (sans lettres patentes), commandeur Réunion 29 févr. 1812, officier Légion d'honneur 25 nov. 1813 [28].

Par décret du 23 oct. 181 1 [29]:

Willem Joseph van Brienen van de Groote Lindt, 1760-1839, maire d'Amsterdam 24 janv. 1811, membre du conseil général du département du Zuyderzée, membre Légion d'honneur 30 juin 1811, lettres patentes baron 3 janv. 1812 [30] (baron maire), commandeur Réunion 29 févr. 1812, officier Légion d'honneur [31], [32].

Robert Voûte, 1747-1823, maître de requêtes au Conseil d'Etat 30 août 18 10, directeur-général de la caisse centrale du trésor à Amsterdam, membre Légion d'honneur 25 oct. 1811, lettres patentes baron 12 févr. 1812 (baron tiré du Conseil d'Etat), commandeur Réunion 29 févr. 1812 [33].

Salomon Dedel, 1775-1846, intendant des biens de la couronne en Hollande 10 sept. 1811, baron (sans lettres patentes), chevalier Réunion 7 mars 1812 [34].

Godert Theodoor Adriaan Snouckaert van Schauburg, 1733-1832, trésorier-général de la couronne à Amsterdam 25 oct. 1810, officier de la maison de l'empereur 13 oct. 1811, baron (sans lettres patentes), chevalier Réunion 7 mars 1812 [35].

Par décret du 2 mai 1812:

Constantin César François Maur Guillaume de Geloes d'Eysden, 1786-1861, membre du collège électoral du département de la Meuse-Inférieure, lettres patentes baron 15 juin 1812 (baron membre d'un collège électoral) [36].

Par décret du 8 janv. 1813:

Jean /on(c) kbloet, fourrier du palais impérial, chevalier Réunion 11 oct. 1812, chevalier (sans lettres patentes), donataire (fr. 500) sur le département du Rhin-et-Moselle par décret du 8 janv. 1813, membre Légioa d'honneur [37].

25. Campardon: 6 sept. 1811.
26. N.A. 1953, 348.
27. N.A. 1953, 92; V.R.O.A. 1914, 1, 377, inv.nr. 18.
28. Dronkers G 69.
29. A cette date Napoléon se trouva à Amsterdam.
30. Campardon: 3 janv. 1813.
31. A.I. 1813.
32. N.A. 1940, 550.
33. A.N.F. 1893, 38.
34. Seulement selon Gijsberti Hodenpijl; N.A. 1941, 172; Schutte no. 111.
35. Sealement selon Gijsberti Hodenpijl; N.A. 1951, 457; Cf. § 3, no. 615.
36. N.A. 1942, 40.
37. On ne sait pas si, à l'époque traitée ici, il peut (toujours) être considéré comme Néerlandais; vu son nom et le fait qu'il a reçu l'Ordre de la Réunion, on peut présumer qu'il a été d'origine néerlandaise.

Par décret du 7 mars 1813:

Ralph ***Dundas Tindal, 1773-1834,*** général de brigade 2 janv. 1812, major-commandant du 3me régiment grenadiers à pied de la garde impériale, donataire (fr. 6000) sur les départements du Taro et de l'Arno par décret du 1 janv. 1812, commandeur Réunion 29 févr. 1812, membre Légion d'honneur 25 avril 1812, adjudant-général de la garde impériale 15 févr. 1813, lettres patentes baron 12 avril 1813 (baron militaire), commandant Légion d'honneur 3 janv. 1814 [38].

Par le décret général du 12 mars 1813:

Abraham van Doorn van de *Boede,* 1760-1814, député (du département des Bouches-de-l'Escaut) au Corps législatif 13 févr. 1811, commandeur Réunion 29 févr. 1812, lettres patentes chevalier 6 [39] mai 1813 (Ordre de la Réunion) [40].

Pieter Hieronimus van Westreenen, sieur de Themaat, 1768-1845, député (du département du Zuyderzée) au Corps législatif 13 févr. 1811, chevalier Réunion 7 mars 1812, lettres patentes chevalier 3 juill. 1813 (Ordre de la Réunion) [41].

Hermanus Maurits *Dibbetz,* 1777-1843, capitaine de frégate 12 déc. 1810, chevalier Réunion 7 mars 1812, lettres patentes chevalier 11 sept. 1813 (Ordre de la Réunion), membre Légion d'honneur [42].

Anthony van der *Heim,* 1756-1831, propriétaire, chevalier Réunion 7 mars 1812, lettres patentes chevalier 2 oct. 1813 (Ordre de la Réunion) [43].

Adriaan van Helden, 1746—1822, lieutenant-général en retraite (sa pension de *f* 4000 le 26 déc. 1810 fut changé en 1812 en fr. 8400 par le gouverneur général Lebrun), chevalier Réunion 7 mars 1812, lettres patentes chevalier 9 oct. 1813 (Ordre de la Réunion) [44].

Pieter Jacob de Bye, 1766-1836, conseiller à la Cour de cassation à Paris 29 juin 1811, chevalier Réunion 26 mars 1813, lettres patentes chevalier 25 nov. 1813 (Ordre de la Réunion) [45].

Willem *Philip* ***Barnaart,*** 1781—1851, maire de Haarlem 23 oct. 1811, chevalier Réunion 7 mars 1812, lettres patentes chevalier 25 nov. 1813 (Ordre de la Réunion) [46].

Par décret du 6 avril 1813:

Jean Theodore Serraris, 1787—1855, lieutenant en 1er des fusiliers-grenadiers de la vieille garde impériale 6 oct. 1811, chevalier (sans lettres patentes) [47].

38. **N.A. 1952, 381.**
39. **Campardon: 16** mai **1813.**
40. **N.A. 1941, 245.**
41. **Schutte no. 237.**
42. **N.N.B.W. V, 127.**
43. **N.A. 1942, 468.**
44. **Dronkers G 123.**
45. **N.A. 1940, 576. On peut remarquer que ses armoiries de famille "d'or à la fasce bretessée et contre-bretessée de sable, accompagnée de sept abeilles du même, quatre en chef et trois en pointe" furent remplacées par "d'or à la fasce contre-bretessée de sable, au chevron d'azur brochant et chargé du signe des chevaliers de la Réunion".**
46. **N.A. 1940, 112.**
47. **N.A. 1951, 237.**

Par décret du 19 juill. 1813:

Carl Heinrich *Wilhelm* ***Anthing,*** 1766-1830, général de brigade 11 nov. 1810, chevalier Réunion 7 mars 1812, commandant du 1er brigade de la 9me division dans le 3me corps sous Ney en Saxe 26 avril 1813, baron (sans lettres patentes), donataire (fr. 2000) sur le département de l'Escaut par décret du 19 juill. 1813, commandant Légion d'honneur 10 août 1813 [48].

Par décret du 24 oct. 1813:

Abraham Jacob van Lennep, 1778-1841, écuyer de l'empereur 14 sept. 1810, donataire (fr. 4000) en Illyrie par décret du 1 janv. 1812, chevalier Réunion 7 mars 1812, baron (sans lettres patentes) [49].

Par décret du 26 nov. 1813:

Charles Marie Joseph du Bois, 1772-1829, colonel-major du 2me régiment chevau-légers lanciers de la garde impériale, chevalier Réunion 7 mars 1812, lettres patentes baron 24 janv. 1814 (baron militaire) [50].

Par décret du 2 janv. 1814:

Pierre Guillaume de *Liedel* ***de*** *Well,* 1774-1852, membre du college électoral du département de la Roer, chambellan de l'empereur 29 mars 1813, membre du conseil général du département de la Roer 10 avril 1813, baron (sans lettres patentes) [51].

Par décret du 22 janv. 1814:

Andries Jan Jacob des *Tombe,* 1786-1845, capitaine avec rang de chef de bataillon dans le 4me régiment tirailleurs de la garde impériale 10 sept. 1810, capitaine à la suite dans ce régiment 28 févr. 1812, dans les grenadiers de la garde 2 avril 1812, membre Légion d'honneur 24 mai 1812, capitaine adjudant-major dans le 2me régiment tirailleurs-chasseurs de la garde 22 juin 1812, officier Légion d'honneur 17 mai 1813, chevalier Réunion 14 sept. 1813, chef de bataillon-aide de camp du général de division Roguet 20 sept. 1813, baron (sans lettres patentes) [52].

Par décret du 5 avril 1814:

Joannes Baptista van Merlen, 1772-1815, colonel à la suite du 2me regiment lanciers de la garde impériale, chevalier Réunion 7 mars 1812, général de brigade 12 janv. 1813, membre 13 sept. 18 13 et officier 4 déc. 18 13 Légion d'honneur, baron (sans lettres patentes) [53].

B. Mentions dans l'Almanach Impérial.

a) Dans celui de 1811:

Zsaac Jan Alexander *Gogel, 1765-182* 1, conseiller d'Etat et intendant-général des finances et du trésor en Hollande, chevalier, officier 8 janv. 1811 et commandant 30 juin 1811 Légion d'honneur, grand-croix Réunion 22 févr. 1812 [54].

48. **Dronkers G 43.**
49. **N.A. 194348, 288.**
50. **N.A. 1940, 368.**
51. **N.A. 194348, 356.**
52. **N.A. 1952, 401; R.A. Utrecht, arch. Des Tombe, inv. nr. 73.**
53. **N.A. 1949, 99.**
54. **N.N.B.W. VII, 480.**

b) Dans celui de 1812:

Charles Louis Guillaume Joseph de Keverberg van Kessel en Aldengoor, 1768-1841, membre Légion d'honneur 1 juin 1809, préfet du département de l'Ems-Supérieur, chevalier[55].

c) Dans celui de 1813:

Carolus Jacobus Blanckenheym, 1767-1835, adjoint au maire de Rotterdam 27 mai 1811, chevalier Réunion 7 mars 1812, maire de Rotterdam 25 mars (installé 18 juin) 1813, chevalier"".

Boudewijn Donker Curtius, 1746-1832, président de la Cour impériale à La Haye (1812), chevalier Réunion 21 sept. 1812, baron[57].

Lamoraal ***Joachim Johan*** *Rengers,* 1757-1831, député (du département de la Frise) au Corps législatif 19 févr. 1811, maire de Lemmer 18 déc. 1811, chevalier Réunion 28 mars 1812, baron[57a].

Sebastiaan Tielemanus van *Son,* capitaine de frégate (1812), chevalier Réunion 7 mars 1812, chevalier.

§ 3. Les concessions de titres (après autorisation) par le décret du 26 août 181 1.

Vu que Révérend se contente de présenter un extrait du décret du 26 août 1811, nous en donnons tout d'abord ici le texte intégral: Décret du 26 août 1811 accordant jusqu'au 1er janvier 1813 à ceux des habitants des divers départements réunis à l'Empire, qui étaient en possession de titres féodaux, la faculté de se puurvoir en obtention de nouveaux titres dudit Empire français, ainsi que de nouvelles armoiries et livrées.

Article 1er. Ceux de nos sujets des départements de l'Arno, des Appennins, des Bouches-de-la-Meuse, des Bouches-de-l'Elbe, des Bouches-de-l'Escaut, des Bouches-de-l'Yssel, des Bouches-du-Rhin, des Bouches-du-Weser, de la Doize, de l'Ems-Occidental, de l'Ems-Oriental, de l'Ems-Supérieur, de la Frise, de Gênes, de la Lippe, de Marengo, de la Méditerranée, de Montenotte, de l'Ombrone, du Pö, de Rome, du Simplon, de la Sesia, de la Stura, du Trasimène, du Taro, de l'Yssel-Supérieur, du Zuyderzée, qui étoient en possession de titres féodaux avant la réunion de ces pays au territoire de l'Empire, auront pendant 16 mois, c'est à dire jusqu'au 1 er janvier 1813 la faculté de se pourvoir devant notre cousin le prince archichancelier de l'Empire, à l'effet de solliciter de notre grâce la concession de nouveaux titres de l'Empire, nouvelles armoiries et livrées en remplacement de ceux que les lois de l'état ne leur permettent pas de conserver.

Art. 2. La demande sera formée, instruite et suivie par le ministère de l'un des avocats de notre Conseil d'état conformément aux dispositions de notre décret du 24 juin 1808.

Art. 3. La requête et les pièces à l'appui seront remises au secrétaire général du Conseil du sceau des titres et communiqués par ordonnance du prince archichancelier à notre procureur général près ledit Conseil, lequel est chargé de vérifier les droits et la possession des requérants,

55. N.A. 1943-48, 170.
56. N.P. 1955, 24.
57. N.P. 1950, 116.
5'7a.N.A. 1950, 253.

Art. 4. Le Conseil du sceau des titres, après avoir entendu notre procureur genera1 en ses conclusions, délibérera sur la requête et les pièces jointes.

Art. 5. La délibération dudit Conseil, l'extrait de la requête et des conclusions du procureur général seront mis sous nos yeux par le prince archichancelier, lequel d'après nos ordres fera expédier sur la demande de l'impétrant les lettres patentes portant collation du titre que nous aurons jugé à propos d'accorder.

Art. 6. Les titres, ainsi obtenus, seront transmissibles à la descendance directe et légitime, naturelle ou adoptive, de mâle en mâle, par ordre de primogéniture, de ceux qui en auront été revêtus lorsqu'ils auront institué un majorat conformément à nos statuts impériaux du 1er mars 1808, dont les dispositions seront suivies en tous points pour la collation des titres qui auront lieu en exécution du présent décret.

Art. 7. Notre cousin le prince archichancelier de l'Empire est chargé de l'exécution du présent décret, qui sera inséré au bulletin des lois.

Une liste détaillée des pièces qu'on devait remettre au Conseil du sceau, fut envoyée sur demande aux intéressés (voir l'Appendice II). Plus de mille personnes ont profité de cette possibilité; quelques-unes d'entr'elles ont reçu la permission de demander un titre (l'autorisation) dont, à leur tour, une partie est devenue baron de l'Empire par décret du 27 janvier 1813, après avoir présenté une requête. Leurs requêtes furent numérotées et inscrites par ordre chronologique. Le recueil de lettres se trouve dans la série BB 29-787 aux Archives Nationales; la numérotation, les dates de la déposition et les noms (avec l'orthographe exacte et complétés par les données personnelles, comme au § 2) seront présentés dans la liste suivante, à l'exclusion des Italiens. Par contre, les habitants des départements en Allemagne, qui ne faisaient pas partie du Royaume de Hollande, seront traites sans exception. Dans la quatrième rubrique, nous indiquerons si les intéressés ont obtenu l'autorisation, ceci d'après la liste publiée dans l'Annuaire de la Noblesse de France de 1865. Comme nous n'avons trouvé aucune liste authentique des dates de l'autorisation, nous avons préféré laisser de côté les données mentionnées ailleurs dans la littérature, en partie apparemment faussées.

Révérend non plus ne savait pas que cette autorisation fut suivie d'un décret du 27 janvier 1813, par lequel un grand nombre de seigneurs féodaux furent nommés barons de l'Empire. C'est ainsi que, chez lui, plusieurs personnes ont été placées dans la mauvaise catégorie: il a bien trouvé leurs titres et même les dates, qui étaient authentiques, mais il ne s'est pas rendu compte qu'à la base se trouvait aussi un décret authentique.

L'article 2 du décret du 27 janvier 1813 est ainsi conçu:

En vertu de notre présent décret notre cousin l'archichancelier les admettra à jwstifier du revenu voulu par notre premier statut pour le titre de baron et lorsqu'ils auront justifié du revenu exigé dans les formes déterminées, il leur sera délivré des lettres patentes du titre de baron scellées du grand sceau pour jouir du susdit titre et le transmettre à leurs descendants mâles avec le majorat qu'ils auront constitué conformément aux clauses des statuts.

Personne n'ayant créé un majorat, il est clair qu'aucunes lettres patentes n'ont été délivrées.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
	1811			
5.	25 oct.	*Erhard Gustuv von Wedel-Evenburg, 1756-*1818, né à Loga (dép. de l'Ems-Oriental), général de brigade, commandant des troupes illyriennes à Turin, chevalier Réunion 7 mars 1812 (comte) [58]	+	+
21.	27 déc.	*Clemens* **Auaust Ketteier uuf** *Harkotten, ca.* 1750-1815, né à Tuchtorff (dép. de l'Ems-Supérieur), conseiller intime d'état de l'électeur de Coiogne, membre du conseil général du dép. de la Lippe (baron) [59]	+	+
	1812			
35.	3 janv.	***Clemens August von Wede1 zu Gödens, 1754-1825, né à*** Loga (dép. de l'Ems-Occidental), maire de Loga, chevalier Réunion 7 mars 1812 (comte) [58]	+	+
50.	22 janv.	***Willem Gustauf Frederik*** *Bentinck-Rhoon,* ***1762-1835,*** né à La Haye, maire de Varel (dép. des Bouches-du-Weser), grand-croix Réunion 22 févr. 1812 (comte du St.-Empire) [60]	+	+
86.	6 mars	***Anthony Boldewijn*** *Gijsbert van Dedem* van de *Gelder,* 1774-1825, né à Wijhe (dép. des Bouches-de-l'Yssel), général de brigade 19 avril 1811, commandeur Réunion 29 févr. 1812, chevalier 26 mars 1813 et officier 10 août 1813 Légion d'honneur, commandant de la lère brigade de la llme division (Ricard) du 3me corps 16 août 1813 (baron) [61]	+	+
124.	31 mars	***David*** *van Guericke,* ***1748-1816,*** né à La Haye, général de division en retraite (sa pension de f 4000 du 26 déc. 1810 fut changée en 1812 en fr. 8400 par le gouverneur général Lebrun), commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron du St.-Empire) [62]	+	+
131.	7 avril	***Johan. Frederik Willem*** *van Spaen* ***van Biljoen, 17461827,*** né à La Haye, commandeur Réunion 29 févr. 1812, chevalier Légion d'honneur ca. août 1818 (baron du St.-Empire), frère du no. 179, père du no. 540, oncle du no. 541 [63]	+	+
153.	18 avril	***Maarten van der Goes vun*** *Dirxland,* 1751—***1826,*** né à La Haye, officier Légion d'honneur 9 janv. 1811, député (du dép. des Bouches-de-la-Meuse) au Corps législatif 19 févr. 1811, grand-trésorier 18 oct. 1811 et grand-croix 22 févr. 1812 Réunion (noble) [64]	+	+
173.	24 avril	***Edzard Mauritz zu Innhausen und Knyphausen,*** 1748-1824, commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron du St.-Empire), frère du no. 185 [65]	+	
174.	,,	***Carl Wilhelm Georg zu Innhausen und Knyphausen, 1784-1860,*** son fils aîné, chevalier Réunion 7 mars 1812 [65]	+	
175.	,,	***Anton. Franz zu Innhausen und Knyphausen,*** 1792-1875, son fils puîné [65]	+	
176.	25 avril	***Tido Ernst Wilhelm zu Innhausen und Knyphausen,*** 1793—?, son 3me fils [65]		

58. Gräfliches Taschenbuch 1872, 904; G.H.d.A. 47, 498.
59. G.H.d.A. 44, 222.
60. N.A. 1940, 199.
61. Fils de ***Frederik*** *Gijsbert* ***van Dedem*** *van de Gelder* dans le § **2.** N.A. 1941, 177; Dronkers G 95; Schutte no. 109.
62. Dronkers G 115.
63. N.A. 1951, 466, 468 et 467; Schutte no. 95.
64. N.A. 1942, 113; Schutte no. 217.
65. G.H.d.A. 28, 218, 219, 221 et 226.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
179.	1 mai	***Gerrit Carel van Spaen van Voorstonden, 1756-1841,*** de La Haye, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron du St.-Empire), frère du no. 131, oncle du no. 541 [63]	+	
185.	,,	***Karl Gustav zu Innhausen und Knyphausen-Leer,*** 1749-1841, député (du dép. de l'Ems-Oriental) au Corps législatif, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron du St.-Empire), père des nos. 239 et 240, frère du no. 173 [65]	+	
186.	,,	***Ludolph van Heeckeren van de Wiersse,*** 1755—1841, né à Zwol (dép. des Bouches-de-l'Yssel), maire de Zutphen- (baron), père des nos. 241, 242 et 586 [66]	+	+
187.	,,	*Reinerus Engelbertus* van ***Dorth van Medler,*** 1759-1847, adjoint du juge de paix à Vorden (baron), père des nos. 232-235 [67]	+	+
188.	,,	***Anthony Sloet van Oldruitenborgh,*** 1769—1853, né à Vollenhove (dép. des Bouches-de-l'Yssel), receveur général de la loterie en Hollande, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron) [68]	+	+
189.	,,	***Arend Sloet,*** 1791-1812, son fils aîné, né à Vollenhove, lieutenant au llme régiment de hussards (baron) [68]	+	+
190.	,,	Jan Willem ***Sloet,*** 1792-1863, son 2me fils, né à Vollenhove, receveur des domaines dans le dép. des Bouches-de-l'Yssel (baron) [68]	+	+
191.	,,	***Willem Johan Philip Sloet,*** 1796-1873, son 3me fils, né à Vollenhove (baron) [68]	+	+
192.	,,	Anton ***Henri Sloet,*** 1798-1871, son 4me fils, né à Vollenhove (baron) [68]	+	+
194.	4 mai	***Andries van Pallandt,*** seigneur d'Eerde, 1781-1827, né à Ommen, commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron), frère du no. 925 [69]	+	+
195.	5 mai	*Allard* ***Philip*** *Reinier Carel* ***van der Borch van Verwolde, 17661836,*** né à Laren (dép. de l'Yssel-Supérieur), sous-préfet de Zutphen 12 juin 1811, membre Légion d'honneur, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron), neveu du no. 384 [70]	+	+
196.	,,	***Frederik Wilhelm van der Borch,*** 1791—1866, son fils aîné , né à Laren (baron) [70]	+	+
197.	,,	***Arend van der Borch,*** 1792-1871, son fils puîné, né au même lieu (baron) [70]	+	+
198.	,,	***Willem*** *François Emile* ***van der Borch,*** 1802-1849, son 3me fils, né au même lieu (baron) [70]	+	+
199.	,,	***Borchard Frederik Willem van Westerholt, 17661852,*** né à Vorden (dép. de l'Yssel-Superieur), juge de paix à Vorden (baron) [71]	+	+
200.	,,	***Borchard Frederik Lodewijk van Westerholt,*** 1794-1863, son fils aîné, né à Zutphen (baron) [71]	+	+
201.	,,	***Arend van Westerholt,*** 1795-1878, son fils puîné, né à Vorden (baron) [71]	+	+
202.	,,	*Carel* ***Willem Alexander van Westerholt, 1800-1873,*** son 3me fils, né au même lieu (baron) [71]	+	+

66. N.A. 1942, 354 et 355.
67. N.A. 1941, 258, 259 et 262.
68. N.A. 1951, 384, 385, 391 et 393.
69. N.A. 1949, 365 et 364.
70. N.A. 1940, 393-395 et 392.
71. N.A. 1953, 355 et 336; R.A. Gelderland, arch. Huis, Hacfort, inv. nr. 165.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
203.	„	*Hendrik* **Adriaan Willem** *van* **Rouwenoort van den Ulenpas, 1741-1815.** chevalier Réunion 7 mars 1812 (noble) [72]	+	
204.	„	*Gerardus* **Wilhelmus Josephus van Lamsweerde**, 1758-1837, né à Loenen (dép. de l'Yssel-Supérieur), juge de paix à Zutphen, membre du conseil général du dep. de l'Yssel-Supérieur 1811, commandeur Réunioa 29 févr. 1812 (baron), père des nos. 224-229 [73]	+	+
205.	„	***Wilt Gerrit Jan*** van ***Rhemen, 1757-1827,*** ***né*** à Vollenhave, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron) [74]	+	+
206.	„	***Alexander van Rhemen, 1783-1822,*** son fils aîné, né à Zutphen, intendant des domaines impériaux à Dieren près Arnhem (baron) [74]	+	+
207.	„	*Gerrit* Jan van ***Rhemen, 1784-1830,*** soa fils puîné, né à Dieren, maire de Dieren (baron) [74]	+	+
208.	„	***Adriaan Johan Wolter Helenus van Rhemen, 1791-1812,*** son 3me fils, né à Dieren, lieutenant au 1er régiment d'artillerie à cheval (baron) [74]	+	+
215.	9 mai	***Willem*** *Anna Lodewijk* ***van*** *Gronsfeld-* ***Diepenbroeck-Impel, 1750-1827,*** né à Oegstgeest (dép. des Bouches-de-la-Meuse), président du canton de Grave (dép. des Bouches-du-Rhin), maire de Beers (comte) [75]	+	+
216.	„	***Adolf*** *Christian Börries* **Otto Grote,** 1769—1841, né à Hanovre, député (du dép. de l'Ems-Supérieur) au Corps législatif (comte) [76]	+	+
224.	16 mai	*Maurus* **Theodorus** *Oliverus* **Antonius van** Lamsweerde, 1790-1826, fils aîné du no. 204, né à Zutphen, sous-lieutenant au 1er régiment de ligne (baron) [73]	+	+
225.	„	***Theodorus Marcellus Ignatius Aloysius van Lamsweerde,*** 1791-1861, fils puîné, né à Zutphen (baron) [73]	+	+
226.	„	***Josephus*** *Joannes Gerardus* ***Franciscus van Lamsweerde,*** 1795-1875, 3me fils, né à Zutphen (baron) [73]	+	+
227.	„	Franciscus ***Wilhelmus*** *Joannes Arnoldus* **van** Lamsweerde, 1798-1871, 4me fils, né à Zutphen (baron) [73]	+	+
228.	„	*Carolus Gerardus Everhardus* **Alexander van Lumsweerde, 1801-1874,** 5me fils, né à Zutphen (baron) [73]	+	+
229.	„	***Alexander*** *Fredericus Ernestus Martinus* **van Lamsweerde,** 1802—1864, 6me fils, né à Zutphen (baron) [73]	+	+
230.	„	*Wigbold* **Albert Willem van der Does van Limburg Stirum, 1786-1855,** né à Bois-le-Duc, maire de Noordwijk (comte), frère des nos. 381 et 382, neveu du no. 23177	+	+
231.	„	***Otto Ernst*** *Gelder* **van Limburg Stirum, 1752-1826.** né à Hooaeveen (dép. de l'Ems-Oriental), député (du dép. de l'Yssel-Supérieur) au Corps législatif, sous-préfet d'Arnhem (comte), frère du no. 257, oncle du précédent [78]	+	+

72. N.A. 1950, 378.
73. N.A. 1943-48. 239-241 et 249.
74. N.A. 1950, 291—292; Schutte no. 238.
75. N.A. 1941, 213.
76. G.H.d.A. 56, 203.
77. N.A. 1943-48, 392 et 396.
78. N.A. 1943—48, 371 et 384. ***Otto Ernst*** *Gelder* dans l'A.I. 1812 comte.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
232.	„	*Zeno* **Theodorus Johannes** *Hermannus* van **Dorth tot Medler,** 1795-1886, fils aîné du no. 187 (baron) [67]	+	+
283.	„	***Clemens Augustus Antonius Ignutius*** *Gerardus* **van Dorth tot Medler,** 1797-1875, fils puîné (baron) [67]	+	+
234.	„	***Theodoor Joseph Marten Hendrik*** vun ***Dorth tot Medler, 1808-1863,*** 3me fils (baron) [67]	+	+
235.	„	*Gijsbert* **Hendrik** Willem ***Laurens van Dorth tot Medler, 1811-1875,*** fils cadet (baron) [67]	+	+
236.	„	*Lodewijk* **van Heeckeren,** seigneur du Cloese, 1768-1831, né à Hummelo (dép. de l'Yssel-Supérieur), député (du dép. . . .) au Corps législatif, grand-croix Réunion 22 févr. 1812 (baron) [79]	+	+
237.	„	***Charles*** *Juste* **van Heeckeren, 1789-1848,** son fils aîné, né à La Haye (baron) [79]	+	+
238.	„	*Frédéric Florent Jacques* **Henri van Heeckeren,** 1799-1870, son fils puîné, né au même lieu (baron) [79]	+	+
239.	„	***Ernst*** *Friedrich Moritz zu* **Innhausen und Knyphausen,** 1795-1854, fils ainé du no. 185 [65]	+	
240.	„	*Wilhelm* **Ferdinand** *zu Innhausen* **und Knyphausen, 1797-1863,** 2me fils [65]	+	
241.	„	***Robbe-rt Jacob van Heeckeren, 1785-1854,*** fils aîné du no. 186, né à Zutphen (baron) [66]	+	+
242.	„	***Willem Frederik van Heeckeren,*** 1790—1812, 2me fils, né à Zutphen (baron) [66]	+	+
245.	21 mai	*Jan Gijsbert* **Ludolf Adriaan** *van* **Neukirchen genaamd Nyvenheim, 1784-1818,** né à Arnhem (dép. de l'Yssel-Supérieur) , chambellan, chevalier Réunioa 7 mars 1812 (baron) [80]	+	+
257.	4 juin	*Samuel* **John van Limburg Stirum, 1754-1824,** né à Hoogeveen (dép. de l'Ems-Occidental), député (du dép. de l'Yssel-Supérieur) au Corps Iégislatif (comte), frère du no. 231 [78]	+	+
262.	6 juin	*Robbert Jaspar* **van der** *Capellen* **van de Marsch, 1743-1814,** de la Gueldre, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron), père du no. 330, oncle du no. 263 [81]	+	
263.	„	***Johan Fredrik Benjamin*** van ***der Capellen van Rijsselt, 1770-1851,*** membre du conseil de l'arrondissement de Zutphen (baron) neveu du précédent [81]	+	
264.	„	***Jacob Abraham*** van *Zuylen van* **Nyevebt,** 1773-1839, né à Rotterdam (baron) [82]	+	+
265.	„	***Paulus Jacob van Zuylen van Nyevelt, 1775-1855,*** son frère puîné, né à Rotterdam, capitaine de frégate (baron) [82]	+	+
266.	„	***Jan Adriaan van*** *Zuylen* **van Nyevelt,** 1776—***1840,*** 3me frère, né à Rotterdam, sous-préfet de l'arrondissement de Rotterdam, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron) [82]	+	+
267.	„	***Cornelis van*** *Zuylen* **van. Nyevelt, 1777-1833,** 4me frère, né à Rotterdam, secrétaire de légation à St.-Petersbourg (baron) [82, 83]	+	+
268.	„	***Arnout*** van ***Zuylen*** van ***Nyevelt, 1780-1835,*** 5me frère, né à Rotterdam, adjoint au maire de Rotterdam (baron) [82]	+	+

79. N.A. 1942, 367 et 368.
80. N.A. 1949. 247. Dans l'A.I. 1811 baron.
81. N.A. 1941; 37 et 38; R.A. Gelderland, arch. Van der Capellen, inv. nr. 444.
82. N.A. 1953, 561, 562, 565 et 568.
83. Schutte pag. 156.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
269.	„	Hugo van *Zuylen* von ***Nyevelt,*** 1781-1853, 6me frère, né à Rotterdam, membre du conseil de l'arrondissement de Dordrecht, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron) [82, 84]	+	+
270.	„	Philip *Julius van* Zuylen van ***Nyevelt,*** 1785—1827, 7me frère, né à Rotterdam, lieutenant en ler près du général ... (baron) [82]	+	+
271.	8 juin	***Gerhard von Heymann,*** 1748-1831, ancien maître des postes à Brême [85]	+	
280.	23 juin	***Adolph Heidenreich Bernhard Anton Joseph Droste zu Vischering, 1769-1826,*** membre du conseil général du dép. de la Lippe (baron) [86]	+	
281.	„	***Maximilian Heidenreich Ludwig von Wulffheim Droste zu Vischering,*** 1794-1849, son fils aîné [86]	+	
282.	„	***Johann Felix Heidenreich Bernhard von Wulffheim Droste zu Vischering, 1808-1865,*** son 2me fils [86]	+	
283.	„	***Leopold Frans Jan Jacob van Sasse van Ysselt, 1778-1844,*** du dép. des Bouches-du-Rhin, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron) [87]	+	
284.	„	***Ludovicus Johannes Baptist van Sasse van Ysselt,*** 1809-1888, son fils [87]	+	
291.	26 juin	***Otto Anne van Bylundt, 1766-1857,*** chambellan, commandeur Réunion 29 févr. 1812 (comte) [88]	+	
292.	„	Willem ***Frederik van Bylandt, 1771-1855,*** son frère puîné, père des nos. 351-353 [88]	+	
293.	„	***Jean Charles van Bylandt, 1776-1841,*** son frère cadet, chevalier Réunion 7 mars 1812, père des nos. 321 et 322 [88]	+	
294.	1 juill.	***Jacob Adriaan van Brakell van Geldermalsen, 1779-1814, né*** à Tiel (dép. de l'Yssel-Supérieur), maire de Geldermalsen (baron) [89]	+	+
295.	4 juill.	*Justinus Sjuck Gemold Juckema van Burmania Rengers,* 1773-1832, député (du dép. de la Frise) au Corps législatif 19 févr. 1811, juge de paix à Leeuwarden (baron), frère du no. 629 [90]	+	+
296.	„	***Philipp Ferdinand von Hoffmann,*** 1774—***1821,*** né à Detmold (dép. de la Lippe), entreposeur principal des tabacs du dép. de l'Ems-Oriental (chevalier du St.-Empire) [91]	+	+
308.	6 juill.	Caspar von ***Voght,*** né ca. 1750, domicilié à Hambourg, ancien directeur de la .. à Hambourg (baron du St.-Empire) [92]	+	+
309.	7 juill.	***Assueer Lubbert Adolf Torck van Rosendael, 1806-1842,*** né à Rosendael (dép. de l'Yssel-Supérieur) (baron du St.-Empire) [93]	+	+
310.	„	***Jan Poppe Andreae vwn Huren, 1755-1818,*** éditeur à Dresde (baron) [94]	+	

84. Schutte no. 313.
85. Adeliges Taschenbuch 1933, 248.
86. Gräfliches Taschenbuch 1906, 229 et 230.
87. N.A. 1951, 61 et 62.
88. N.A. 1940, 601-603, 608 et 609. ***Otto Anne*** dans l'A.I. 1811 comte.
89. N.A. 1940, 494.
90. N.A. 1950, 237 et 241. ***Justinus Sjuck Gerrold*** dans l'A.I. 1813 baron.
91. Briefadeliges Taachenbuch 1909, 358.
92. Deutsches Geschlechterbuch 23, 153 et 63, 558; K. F. von Frank, Standeserhebungen und Gnadenakte für das Deutsche Reich und die österreichischen Erblande bis 1806. tome 5. 1974, 166.
93. N.A. 1952, 412.
94. N.A. 1942, 315.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
313.	11 juill.	***Evert Frederik van Heeckeren van Enghuizen, 1755-1831,*** né à Arnhem (dep. de l'Yssel-Supérieur), membre du conseil général du dép. de l'Yssel-Supérieur (baron), père des nos. 338-340 [95]	+	+
321.	16 juill.	***Eugène Jean Alexandre van Bylundt,*** 1807—***1876,*** fils ainé du no. 293 [88]	+	
322.	„	Willem ***Johan Anne Isidore van Bylandt, 1808-1884,*** fils cadet [88]	+	
323.	„	***Jacob van der Dussen, 1763-1820,*** né à Baarn (dép. du Zuyderzée) (baron) [96]	+	+
324.	25 juill.	***Wolf Floris van Hemert tot Dingshof,*** 1753—***1832,*** concervateur des hypothèques à Deventer (baron) [97]	+	
327.	„	*Paulus* ***Hubert Adriaan*** *Jan Strick van Linschoten van Hekendorp,* 1769-1819, né à Utrecht (dép. du Zuyderzée) (baron) [98]	+	+
328.	„	***Jan*** Clifford, 1768-1823, receveur des droits réunis à Amsterdam, chevalier Réunion 7 mars 1812 (noble) [99]	+	
329.	„	***Albert Anne Clifford,*** 1810-1812, son fils	+	
330.	„	***Fredrik Benjamin Alexander Philip van der Capellen, 1781-1854,*** fils du no. 262 (blaron) [81]	+	
331.	„	***Rudolph van Hoevell, 1771-1848,*** de Deventer (baron) [100]	+	
332.	„	***Gerrit Willem Wolter Carel van Hoevell, 1778-1865,*** son frère, de Harlem (baron) [100]	+	
333.	„	***Arnoldus Johannes Anthonius Jacobus van Hövell van Westerflier, 1779-1865*** (baron) [101]	+	
334.	„	***Jan van der Wijck, 1762-1833,*** membre du conseil de l'arrondissement de ..., chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron), frère des nos. 447, 579 et 580 [102]	+	
338.	29 juill.	***Jacob Adolph van Heeckeren, 1784-1837,*** fils du no. 313, né à Zutphen (baron) [95]	+	+
339.	„	***Hendrik Jacob Carel Johan van Heeckeren,*** 1785—1862, son frère puîné, né à Zutphen (baron) [95]	+	+
340.	„	***Jacob Derk Burchard Anne van Heeckeren,*** 1792-1884. son frère cadet, né à Zutphen (baron) [95]	+	+
344.	6 août	***Evert Jan Benjamin van Goltstein,*** 1751—***1816,*** membre du conseil de l'arrondissement d'Utrecht (baron) [103]	+	
345.	„	***Alexander Hendrik Adolf Carel van Goltstein, 1784-1812,*** son fils aîné (baron) [103]	+	
346.	„	***Hendrik Rudolph Willem van Goltstein,*** 1790-1868, son 2me fils (baron) [103]	+	
347.	„	***Jan Carel van Goltstein,*** 1794-1872, son 3me fils (baron) [103]	+	
348.	„	***Philip Hendrik Benjamin van Goltstein, 1802-1879,*** son 4me fils (baron) [103]	+	
350.	8 août	***Willem René van Tuyll van Serooskerken, 1781-1853,*** né à Utrecht (dép. du Zuyderzee), président du tribunal de lère instance d'Amersfoort 24 janv. 1811 (baron) [104]	+	+

95. N.A. 1942, 365 et 366.
96. N.A. 1941, 276.
97. N.A. 1942, 478.
98. N.A. 1952, 93; Schutte no. 108.
99. N.A. 1941, 83; N.P. 1960, 35.
100. N.A. 1942, 540 et 541.
101. N.A. 1942, 550.
102. N.A. 1953, 483 et 488.
103. N.A. 1942, 165-167; R.A. Gelderland, arch. Van Goltstein. inv. nr. 52.
104. N.A. 1952, 479.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron pas décret du 2'7 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
351.	,,	***Frederik Hugues Alexander van Bylandt,*** 1804—1847, fils aîné du no. 292 (comte) 88	+	
352.	,,	***Edouard Henri Elphinstone van Bylandt,*** 1806-1869, son frère puîné (comte) 88	+	
353.	,,	***Louis Eugène van Bylandt, 1808-1888,*** son frère cadet (comte) 88	+	
354.	10 août	***Adolf Carel Bentinck, 1764-1837,*** des Bouches-de-l'Yssel (baron) 105	+	
370.	29 août	Jacob ***Hendrik van Neukirchen genaamd Nyvenheim, 1775-1827*** (noble), père du no. 403 106	+	
371.	,,	***Willem van Ittersum van*** den Oosterhof, 1776-1854, né à Raalte (dép. des Bouches-de-l'Yssel) (baron) 107	+	+
372.	,,	***Jan Arend van Ittersum, 1803-1874,*** son fils aîné, né à Vollenhove (même dép.) (baron) 107	+	+
373.	,,	***Frederik Ernst Alexander*** van ***Ittersum, 1805-1860.*** son fils puîné, né à Vollenhove (même dép.) (baron) 107	+	+
374.	,,	Jan ***Arend Goáert*** van ***Ittersum, 1810-1886,*** son fils cadet, né à Vollenhove (même dép.j (baron) 107	+	+
375.	,,	***Judocus Henricus Antonius Adrianus Josephus Joannes van der Heyden van Baack,*** 1765—1854, né à Wijnbergen (dép. de l'Yssel-Supérieur), membre du conseil général du même dép. (baron) 108	+	+
376.	,,	*Clemens Fredericus* ***Wilhelmus van der Heyden,*** 1791-1838, fils aîné du précédent, né à Baack (même dép.) (baron) 108	+	+
377.	,,	***Augustus Alexander Wilhelmus van der Heyden, 1803-1868,*** son 2me fils, né à Zutphen (baron) 108	+	+
378.	,,	*Maximilianus* ***Joannes Aegidius Everhardus Canisius van der Heyden, 1805-1818,*** son 3me fils, né à Baack (baron) 108	+	+
379.	,,	***Ludovicus Wilhelmus Joannes Josephus*** van der Heyden, 1806-1856, son 4me fils, né à Baack (baron) 108	+	+
380.	,,	***Adolphus Clemens Carolus van der Heyden, 1808-1858,*** soa 5me fils, né à Baack (baron) 108	+	+
381.	,,	***Otto Jan Herbert van Limburg Stirum,*** 1789-1851 (comte), frère du no. 230 77	+	
382.	,,	***Frederik Govert van Limburg Stirum,*** 1790—***1813,*** son frère (comte) 77	+	
383.	,,	***Otto van Randwijck, 1763-1833,*** maire de Nimègue (noble), père des nos. 401 et 402 109	+	
384.	,,	***Lucas Willem Philip*** van der ***Borch,*** 1738—***1820,*** né à Zutphen (baron), oncle du no. 195 70, 110	+	+
385.	,,	***Olivier Gerrit Willem Joseph Hacfort van ter Horst, 1768-1824.*** né à Loenen (dép. de l'Yssel-Supérieur), membre du conseil général du même dép., maire de Loenen (baron) 111	+	+
386.	,,	*Alard* ***Hendrik Wijnand*** Willem Hacfort, 1800-1817, son fils aîné, né à Loenen (même dép.) (baron) 111	+	+

105. N.A. 1940, 192.
106. N.A. 1949, 251 et 252.
107. N.A. 1943-48, 48 et 52.
108. N.A. 1942, 513 et 514.
109. N.A. 1950, 93 et 94.
110. R.A. Gelderland, arch. Van Goltstein, inv. nr. 52.
111. N.A. 1942, 238-240.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron pas décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
387.	,,	***Caspar Florentius Ignatius*** Franciscus ***Hacfort,*** 1808-1875, son second fils, né à Loenen (même dép.) (baron) 111	+	+
388.	,,	*Gerhard* ***Joseph Henri Antoon Martinus Hacfort,*** 1809-1882, son 3me fils, né à Loenen (même dép.) (baron) 111	+	+
389.	,,	***Willem Anne Schimmelpenninck van der Oije, 1750-1816,*** né à Arnhem (dép. de l'Yssel-Supérieur), membre du conseil général du même dép., commandeur Réuuion 29 févr. 1812 (baron) 112	+	+
390.	,,	***Ernestus Judocus Rudolphus van*** *Grotenhuis,* 1775-1847, né à Wamel (noble) 113	+	
391.	,,	*Balthasar* ***Georgius Josephus*** *Gerardus Ferdinandus van Grotenhuis,* 1796-1822, son fils (noble) 113	+	
401.	3 sept.	***Frans Carel Theodoor van*** *Randwijck,* 1800-1844, fils aîné du no. 383 (noble) 109	+	
402.	,,	*Godard* ***Adriaan Jacob van Randwijck, 1805-1870, son*** 2nd fils (noble) 109	+	
403.	,,	*Wolter* Karel ***Lodewijk van Neukirchen genaamd Nyvenheim, 1807-1826,*** fils du no. 370 (noble) 106	+	
409.	8 sept.	***Anthony Coenraad Willem van Haersolte van den*** Doorn, 1760-1820, du dép. des Bouches-de-l'Yssel (noble), frère du no. 475 114	+	
410.	,,	*Coenraad* ***Willem Anthony van Haersolte,*** 1783—1862, son fils, du dép. des Bouches-de-l'Yssel (noble) 114	+	
415.	18 sept.	***Jan de Rovere van*** *Breugel,* 1757-1829, d'Utrecht (noble), père du no. 1010, frère du no. 975 115	+	
446.	19 oct.	[Otto van Randwijck, oacle de] ***Lodewijk Napoleon van*** *Randwijck,* 1807-1891, né à Amsterdam, de Nimègue (comte) 116	+	+
447.	,,	***Harmen Jan van der*** *Wijck,* 1769-1847, chef de bataillon au corps impérial de génie, chevalier Réunion 7 mars 1812, frère des nos. 350, 579 et 580 (baron) 102	+	
448	= 295.		+	
451.	28 oct.	*Joan* ***Arend de Vos van Steenwijk, 1746-*** 1813, membre du conseil général des Bouches-de-l'Yssel, commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron) 117	+	
452.	,,	***Godert Willem de Vos van Steenwijk,*** 1747—***1830,*** son frère (baron) 117	+	
453.	,,	*Reint* ***Hendrik de Vos van Steenwijk,*** 1755—***1836,*** son frère, président de canton (baron) 117	+	
454.	,,	*Carel* ***de Vos van Steenwijk,*** 1759—1830, son frère, député (du dép. des Bouches-de-l'Yssel) au Corps Iégislatif 19 févr. 1811, commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron) 117	+	
455.	,,	***Jan Arend*** Godert de ***Vos van Steenwijk, 1784-1824,*** fils du no. 451 (baron) 117	+	
456.	,,	***Hendrik Anthony Zwier de Vos van*** *Steenwijk* genaamd van Essen, 1786-1834, son frère (baron) 117	+	

112. N.A. 1951, 105.
113. N.A. 1942, 218; R.A. Gelderland, arch. Van Grotenhuis, inv. nr. 4.
114. N.A. 1942, 268.
115. N.A. 1940, 531 et 534.
116. N.A. 1950, 99.
117. N.A. 1953, 170-172, 175 et 186. ***Carel*** dans l'A.I. 1813 baron,

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
459.	31 oct.	Oncko *van Swinderen,* 1775-1850, conservateur des hypothèques à Groningue (noble) 118	+	
460.	4 nov.	***August** Ferdinand **von Merveldt, 1759-1834,*** né à Munster, membre du conseil général du dép. de la Lippe (comte du St.-Empire) 119	+	+
461.	,,	*Ferdinand Karl* ***von Merveldt, 1788-1853, son*** fils aîné, né au même lieu (comte du St.-Empire) 119	+	+
462.	,,	***Karl Hubert von Merveldt,*** 1790-1859, son 2me fils, né à Lembeck (même dép.), officier aux lanciers du grand-duché de Berg (comte du St.-Empire) 119	+	+
463.	,,	***Muximilian von Merveldt, 1797-1849,*** son 3me fils, né à Munster (comte du St.-Empire) 119	+	+
464.	5 nov.	***Frederik Willem Floris** Theodorus van **Pallandt,*** seigneur de Barlham, 1772-1853, chevalier Réunion (baron), frère du no. 469 120	+	
465.	,,	***Adolf** Werner **Carel Willem** van **Pallundt, 1802-1874,*** son fils aîné (baron) 120	+	
466.	,,	***Hans Willem** van Aylva van **Pallundt, 1804-1881,*** son 2me fils (baron) 120	+	
467.	,,	*Joan* ***Jacob Adolf** Alexander van Pallandt, **1807-1876,*** son 3me fils (baron) 120	+	
468.	,,	Carel ***Anne** Adriaan **van** Pallandt,* 1810—***1883,*** soa 4me fils (baron) 120	+	
469.	,,	***Jun van** Pallandt,* seigneur de Walfort, 1776-1844, membre du conseil général du dép. de l'Yssel-Supérieur (baron< frère du no. 464120.	+	
470.	,,	***Sumuel** François **Anne** van Pallandt,* 1808—***1880,*** son fils aîné (baron) 120	+	
471.	,,	***Frederik** Carsilius **van** Pallandt,* 1810—1869, son 2me fils (baron) 120	+	
472.	,,	***Hendrik** Gerhard van Pallandt,* 1811-1893, soa 3me fils (baron) 120	+	
473.	,,	***Joseph Pierre Adrien Louis de Stuers, 1783-1827, né à*** Ruremonde, secrétaire général du dép. du Zuyderzée, auditeur au Conseil d'Etat lère classe (chevalier du St.-Empire), frère des nos. ***784*** et ***785*** 121	+	+
474.	,,	***Johan** Goll **van** Franckenstein, **17561821,*** d'Amsterdam (noble) 122		
475.	,,	***Anthony Frederik** Robbert **Evert** van Haersolte, **1756-1830,*** receveur général du dép. de l'Yssel-Supérieur (baron), frère du no. 409 123	+	
476.	7 nov.	***Alexander Hendrik Adolf** Carel van Haersolte, **17861854,*** son fils aîné (baron) 123	+	
477.	,,	Gerard ***Godert Anthony** Zwier van Haersolte,* 1790-1819, son 2me fils, lieutenant en ler des chevau-légers lanciers de la garde impériale (baron) 123	+	
484.	10 nov.	***Alexander Wilhelmus Josephus** Joannes **van Hugenpoth** van **Aerdt,*** 1780-1859, président de la Cour impériale à La Haye, commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron), frère des nos. 1000 et 1001 124	+	

118. N.A. 1952, 236.
119. Gräfliches Taschenbuch 1942, 354.
120. N.A. 1949, 343, 344, 350, 353, 359 et 360.
121. N.A. 1952. 116 et 117.
122. N.A. 1942; 157.
123. N.A. 1942. 266 et 267
124. N.A. 1942; 645-647.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron pax décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
490. 20	nov.	***Bernhard von Wenge,*** de Munster (noble) 125	+	
491.	,,	***Jan Diederik van Tuyll van Serooskerken, 1773-1834,*** né à Heeze (dép. des Bouches-du-Rhin) , sous-préfet d'Utrecht, député (du dép. des Bouches-du-Rhin) au Corps législatif, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron) 126	+	+
497.	***23*** nov.	*Justus* ***Hendrik Ludovicus d'Aulnis de Bourouill, 1777-1832*** (baron) 127		
498.	,,	*Frederic Hendrik d'Aulnis* ***de** Bourouill,* 1805—1885, son fils ainé (baron) 127		
499.	,,	*Ferdinand Folef d'Aulnis* ***de** Bourouill, **1807-1837,*** son 2me fils (baron) 127		
500.	,,	***Willem Hendrik van der** Duyn, **1755-1832*** (baron) 128		
501.	,,	*Willem* ***Lodewijk van der** Duyn,* 1792-1871, son fils aîné (baron) 128		
502.	,,	*Edouard Ernest* ***Anne van der Duyn,*** 1799-1860, son 2me fils (baron) 128		
503.	,,	***Barend van Lockhorst, 1771-1831*** (baron) 129		
504.	,,	***Dirk van Lockhorst,*** 1797-1881, soa fils (baron) 129		
505.	,,	*Coenraad* ***Willem** Sloet **van** Tweenyenhuizen,* 1767-1849 (baron) 130		
506.	,,	***Arend** Sloet **van Tweenyenhuizen,*** 1790-1849, son fils aîné (baron) 130		
507.	,,	***Joun Philip** Sloet **van Tweenyenhuixen,*** 1794-1874, soa 2me fils (baron) 130		
508. 28	nov.	Floris ***Willem** Sloet van Warmelo, **1753-1838,*** sous-préfet de ... (noble) 131		
509.	,,	***Lodewijk Arend Sloet, 1786-1840,*** son fils aîné (noble) 131		
510.	,,	*Willem* ***Maurits Sloet,*** 1795-1833, son 2me fils (noble) 131		
511.	,,	***Frederik** Derk Sloet,* 1797-1831, son 3me fils (noble) 131		
512.	,,	*Gerhard Carel* ***Sloet, 1800-1872,*** son 4me fils (noble) 131		
513.	,,	*Volkier Rudolph* ***Bentinck van Schoonheten, 1738-1820*** (baron) 132		
519.	2 déc.	***Josephus Jounnes van** Goltstein **van** Hoekenburg,* 1765-1819 (baron), père du no. 592 133		
527.	5 déc.	***De Mérode,*** entreposeur principal de tabac à Munster (dép. de la Lippe) (baron)		
528.	,,	***Jacob Godefroy van Rechteren, 1736-1831*** (comte) 134		
529.	,,	***Frederik** Rudolph Carel van **Rechteren,*** 1741-1819 (comte), frère du précédent 134		
530.	,,	***Joseph** Anton **Gerhard von Wintgens,*** 1745/50- ? (baron) 135		
531.	,,	*Albrecht* Nicolaas ***van Aerssen Beijeren van Voshol, 1786-1834*** (baron) 136		

125. Cf. Uradeliges Taschenbuch 1918, 929.
126. N.A. 1952, 512.
127. N.A. 1940. 81.
128. N.A. 1941; 283 et 284.
129. N.A. 194348, 408 et 409.
130. N.A. 1951, 381 et 383.
131. N.A. 1951, 364 et 365.
132. N.A. 1940, 179.
133. N.A. 1942, 161 et 162.
134. N.A. 1950, 174 et 175.
135. Cf. Fahne, Geschichte der Westphälischen Geschlechter, Cöln, 1858, 413.
136. N.A. 1940, 22.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 2'7 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d) (e)
534.	7 déc.	Sigismund Jacques van Reinestein, 1771-1830, de l'Ems-Oriental (comte), frère du no. 561 137	
535.	9 déc.	***Louis van. Heiden Reinestein,*** 1809-1882 (comte), son fils 137	
540.	,,	***Alexander Jacob van Spaen, 1776-1848,*** de l'Yssel-Supérieur (baron du St.-Empire), fils du no. 131 63	
541.	,,	***Frederik Adolf van Spaen, 1781-1837,*** de Breda (baron du St.-Empire), neveu des nos. 131 et 179 63	
542.	,,	***Ferdinand von Graes,† 1831,*** maire de Liedern (dép. de la Lippe) (baron) 138	
543.	,,	*Herman* ***Roelof Wolf van der Feltz,*** 1777—***1814,*** maire de Zwol (noble), frère du no. ***745*** 139	
544.	,,	***Harmen Willem Jan*** *Sloet* van ***Westerholt, 1787-1840,*** de Zutphen (baron) 140	
545.	,,	***Reint*** *Wolter* ***Sloet van Marxveld,*** 1755—***1842,*** des Bouches-de-l'Yssel (baron) 141	
546.	,,	*Reinerus* ***Wilhelmus Josephus Antonius Franciscus van Middachten, 1755-1840,*** membre du conseil général du dép. des Bouches-de-l'Yssel (baron) 142	
547.	,,	***Mauritius*** Georgius ***Wilhelmus van.*** *Middachten,* ***1782-1847*** (baron), son fils aîné 142	
548.	,,	***Wilhelmus Theodorus*** *Emanuel* ***van Middachten, 1786-1839*** (baroa), son 2me fils 142	
549.	,,	*Ernestus* ***Georg*** van ***Middachten,*** 1796-1862 (baron), son 3me fils 142	
558.	11 déc.	***Gustaaf Willem van Imhoff,*** 1767—1830, député (du dép. de l'Ems-Occidental) au Corps législatif 19 févr. 1811. chevalier Réunion ***7*** mars 1812 (baroa) 143	
559.	,,	*Arent* Willem ***van Imhoff,*** 1794-1817 (baron), son fils aîné 143	
560.	,,	***Gustaaf Willem Hendrik van Imhoff,*** 1801—1890 (baron), son 2me fils 143	
561.	12 déc.	***Willem Jacques van*** Heiden Reinestein, 1778-1835, de l'Ems-Occidental (comte), frère du no. 534 137	
562.	,,	Willem ***Antonie Joseph van*** *Oldenneel,* ***1778-1836,*** chef d'escadron au 20e ..., officier Légion d'honneur (baron) 144	
579.	15 déc.	***Berend Hendrik van der*** *Wijck,* ***1756-1830,*** des Bouches-de-l'Yssel (baron), frère des nos. 334, 447 et 580 102	
580.	,,	***Derk Jan van der*** *Wijck,* ***1760-1847,*** juge de 1ère instance à Assen (baron), frère des nos. 334, 447 et 579 102	
581.	,,	*Joan Derk François* ***van. der*** *Wijck,* 1777—1839, juge de lère instance à Zwol (baroa), frère du no. 584 145	
582.	,,	***Hendrik*** *Joan* ***van der*** *Wijck,* ***1777-1813,*** chef du secrétariat général du dép. des Bouches-de-l'Yssel (baron), frère du no. 583 146	

137. N.A. 1942, 459.
138. Cf. Freiherrliches Taschenbuch 1878, 253, et Fahne, o.c., 178.
139. L. C. van der Feltz, Genealogie van het geslacht Van der Feltz, 's-Gravenhage, 1891, 19; N.A. 1941, 394.
140. N.A. 1951, 354.
141. N.A. 1951, 377.
142. N.A. 1949, 143-145.
143. N.A. 194348, 13 et 14. ***Gustaaf Willem*** dans l'A.I. 1813 baron.
144. N.A. 1949, 305.
145. N.A. 1953, 507 et 509.
146. N.A. 1953, 504.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d) (e)
583.	,,	***Frederik*** *Joan* ***Theodorus van der*** *Wijck,* 1779-1858, capitaine de génie (baron), frère du préoédent 146	
584.	,,	***Hendrik van der*** *Wijck,* ***1783-1854,*** receveur des contributioas à Ommen (baron), frère du no. 581 145	
585.	21 déc.	***Paulus Wilhelmus*** Bosch van Drakestein, 1771-1834, maire d'Utrecht (noble) 147	
586.	,,	***Alexander*** van ***Heeckeren,*** 1806-1891 (noble), 3me fils du no. 186 66	
587.	,,	*François Gijsbert* ***van Brakell,*** ***1772-1836,*** officier municipal de Druten (baron) 148	
588.	,,	***Diederik Louis van Brake11 tot den*** *Brakell,* ***1768-1852,*** juge de lère instance à Tiel (baron), frère du précédent 148	
590.	,,	*Reindert* ***Albert*** *Lodewijk* ***van*** *Isendoorn* ***à Blois van*** Cannenburg, 1786-1856 (noble) 149	
591.	,,	***Frederik Karel Theodoor van Isendoorn*** *à* ***Blois van Cannenburg, 1784-1865*** (noble), frère du précédent 149	
592.	,,	***Joannes Hermanus*** Winoldus ***Eugenius*** *Walradus* ***Theodorus*** van *Goltstein* ***van Hoekenburg,*** 1793-1835 (noble), fils du no. 519 133	
595.	,,	Georg ***Frederik thoe Schwartxenberg en*** *Hohenlansberg,* 1791-1868 (baron) 150	
596.	,,	***Haro*** Caspar von *Inn-* ***und Knyphausen,*** ***1777-1842,*** juge de paix à ... (baron), 151	
597.	,,	***Ferdinand*** *Folef* ***von Inn- und Knyphausen,*** ***1804-1884*** (baron), son fils aîné 151	
598.	,,	***Scato Ludolph*** *von* ***Inn- und*** *Knyphausen,* 1807-1836 (baron), son fils puîné 151	
614.	23 déc.	***Albert*** *Carel* ***Snouckaert van Schauburg,*** ***1763-1841,*** sous-préfet d'Amersfoort (baron), père des nos. 996-999 152	
615.	,,	***Godert Theodoor Adriaan Snouckaert van Schauburg,*** voire la liste du § 2 le 23 oct. 1811 (baron), frère du précédent, père du no. 995	
616.	,,	***Roelof*** *Wolter Herman* ***van Broeckhuysen,*** ***1774-1833,*** de l'Yssel-Supérieur (baron) 153	
617.	,,	*Coenraad* ***Jan van Zuylen van*** *Nievelt,* 1779-1837 (baron) 154	
618.	,,	***Gerrit Willem van*** *Zuylen* ***van*** *Nievelt,* ***1807-1881*** (baron), son fils 154	
619.	,,	***Willem Jan*** van ***Dedem tot*** den ***Berg,*** 1776—1851, président du tribunal de lère instance à Zwol (baron) 155	
620.	,,	Jan ***Arend Godert van Dedem, 1780-1824,*** avocat à Zwol (baron), frère du précédent 155	
621.	,,	*Godert* ***Willem van Dedem,*** 1791-1866, maire de Veesen (baron), frère des précédents 155	
622.	24 déc.	*Samuel* van ***Eck,*** 1779-1843, d'Arnhem (noble) 156	
623.	,,	*Gijsbert Casijn* van ***Eck, 1780-1814,*** d'Arnhem (noble), frère du précédent 156	

147. N.A. 1940, 433.
148. N.A. 1940, 492.
149. N.A. 1943-48, 35 et 36.
150. N.A. 1951, 208.
151. N.A. 194348, 30 et 31.
152. N.A. 1951. 452-454 et 458.
153. N.A. 1940; 557.
154. N.A. 1953, 554 et 556.
155. N.A. 1941, 183-185.
156. N.A. 1941, 290-292.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
624.	,,	***Jacob Willem van Eck,*** 1789-1849, trésorier (baron), frère des précédents [156]		
625.	,,	***Johan Frederik van Reede van Oudtshoorn,*** 1779-1850, imposteur de douane à Lyon (baron), père des nos. 1004 et 1005 [157]		
626.	,,	***Adolf Jacob Hendrik Willem van Heeckeren van Nettelhorst, 1784-1857,*** substitut du procureur impérial de lère instance à Arnhem (baron), fils du no. 828 [158]		
627.	,,	***Govert Johan Adolph van*** Hardenbroek, 1780-1830, juge de paix à Velp (baron) [159]		
628.	,,	***Reinhard van Lynden,*** 1742-1819, juge de paix à Beetsterzwaag (baron) [160]		
629.	,,	***Bernard Walraad van Welderen Rengers, 1777-1823,*** sous-préfet de Sneek (baron), frère du no. 295 [90]		
630.	,,	***Gerrit*** Ferdinand ***van Asbeck, 1764-1836,*** maire d'Ameland, commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron) [161]		
655.	,,	***Berthout van Berchem,*** membre de collège électoral (baron) [162]		
656.	,,	***Berthout van Berchem,*** propriétaire, frère du précédent [162]		
657.	,,	***Jean Arthur Amédée Berthout van Berchem,*** propriétaire, son fils [162]		
658.	,,	***Maximilian Anton Karl*** von ***Boeselager,*** 1775-1821, maire de Munster (baron) [163]		
660.	,,	***Maximilian Friedrich von Westerholt und Gysenberg, 1772-1854,*** à Munster, chevalier Légion d'honneur, grand-maître de palais du roi de Naples (comte) [164]		
661.	,,	***Antonius Josephus Joannes Caspar de Voocht,*** 1775—1845, maire de Tongelre (chevalier) [165]		
662.	,,	Maximilian ***Friedrich von Korff*** ***genannt Schmising,*** 1779—1840, membre du conseil général du dép. de la Lippe (baron) [166]		
663.	,,	***Jan Pieter Teding van Berkhout, 1786-1856,*** conseiller municipal de Harlem (noble) [167]		
664.	,,	***Rudolph Jacob von Rehden-Rysum,*** chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron) [168]		
665.	,,	***Johann Ignaz Franz von Landsberg-Velen, 1788-1863,*** maire de .. (baron du St.-Empire) [169]		
666.	,,	Maximilian. ***Friedrich Edmund von Droste vow Senden,*** 1777-1847, maire de ... (baron) [170]		
667.	,,	***Klemens Wenzel Maria Aloysius Franx Anton*** von Oer, 1768—1835, sous-préfet de Steinfurt (baron) [171]		

157. N.A. 1950, 200 et 201.
158. N.A. 1942, 333 et 334.
159. N.A. 1942, 311.
160. N.A. 1943-48, 489.
161. N.A. 1940, 69.
162. Non identifiés.
163. Freiherrliches Taschenbuch 1940, 52.
164. G.H.d.A. 18, 488.
165. N.A. 1953, 126.
166. Fahne, Geschichte der Herren und Freiherren von Hövel, Cöln, 1860, Taf. III après pag. 231.
167. N.A. 1940, 257.
168. Max Gritzner, Chronologische Matrikel der Brandenburgisch-Preussischen Standeserhöhungen und Gnadenacte. 1873, 44.
169. Gräfliches Taschenbuch 1865, 484.
170. Freiherrliches Taschenbuch 1906, 156.
171. Uradeliges Taschenbuch 1909, 543 et 544.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
668.	,,	***Mus Priedrich von Oer,*** 1767-1839, maire de Legden (baron) [171]		
669.	,,	***Friedrich Anton Johann Nepomuk von Korff, 1775-1836;*** maire de Pachtorff (noble) [166]		
682.	26 déc.	***Lodewijk Carel Jacob Christiaan Frans van Nispen,*** 1790-1872, adjoint au maire de 's-Heerenberg (baron) [172]		
683.	,,	*Hermannus Carolus Casparus Bartholomaeus van Nispen,* sieur de Pannerden, 1764-1829, membre du conseil général du dép. de l'Yssel-Supérieur (baron), oncle du précédent [172]		
684.	,,	*Everhard* ***Christiaan van Nispen,*** sieur de Zevenaar, 1784-1842, percepteur de contributions à Zevenaar (baron) [172]		
709.	28 déc.	***Hendrik Anthon van Rappard, 1767-1845,*** procureur impérial criminel de l'Yssel-Supérieur (chevalier) [173]		
715.	,,	*Henricus* ***Antonius van der Renne, 1767-1828,*** conseiller intime de S.A.S. le prince de Hohenzollern (chevalier) [174]		
716.	,,	***Von Bothmer,*** de Duiven (baron) [175]		
718.	,,	***Josephus Joannes*** Franciscus ***Antonius Matthias van Voorst, 1767-1841,*** de Zevenaar (baron) [176]		
719.	29 déc.	*Gerhard Alberda* ***van Menkenau, 1764-1828,*** membre du conseil général de l'Ems-Supérieur (baron) [177]		
720.	,,	*Goossen* ***Geurt Alberda van*** *Dijxterhuis,* ***1766-1830*** (baron), frère du précédent [177]		
721.	,,	*Onno* ***Joost*** *Alberda,* 1775-1849, sous-préfet d'Appingedam (baron) [177]		
722.	,,	Willem ***Alberda,*** 1792-1869 (baron), frère du précédent [177]		
723.	,,	***Heinrich*** *Basilius* Baermayer van *Bariënkhofen,* 1754-1820 (baron), père du no. 727 [178]		
724.	,,	***Hendrik*** *Collot d'Escury* ***van Heinenoord, 1773-1845,*** des Bouches-de-la-Meuse (baron), neveu du no. 931 [179]		
725.	,,	***Carel Emilius Els*** *Collot d'Escury,* 1779-1828, maire de Minnertsga (baron), frère du précédent [179]		
726.	,,	*Jacobus* ***Petrus Yvo Diert*** (*van Melissant*), ***1774-1847,*** juge de lère instance à La Haye (noble) [180]		
727.	,,	***Henri*** *Elisa* ***Petrus Baermayer*** *van Bariënkhofen,* 1808—1849 (baroa), fils du no. 723 [178]		
728.	,,	*Marc Cornelis* ***Willem*** *du* ***Tour van*** *Bellinchave,* 1764-1850, de la Frise (baron) [181]		
729.	,,	*Carel* ***Hendrik*** *Lodewijk* ***Maurits*** *Herman Sigismund* ***von Quadt*** (*-Huchtenbroeck*), ***1776-1852,*** capitaine au 4me régiment étranger (baron) [182]		

172. N.A. 1949, 255 et 262; N.P. 1918, 277.
173. N.A. 1950, 151.
174. N.A. 1950, 261.
175. Non identifié; probablement ***Karl Friedrich von Bothmer, 1773-1854,*** seigneur de Balken près Xanten, v. Adeliges Taschenbuch 1902, 165.
176. N.A. 1953, 130.
177. N.A. 1940, 42, 41, 34 et 35.
178. Indische Navorscher 1936.
179. N.A. 1941, 124, 129 et 131.
180. N.A. 1941, 215.
181. N.A. 1950, 416.
182. N.A. 1950, 7.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
730.	,,	***Jan Hendrik van** Lynden **van** Lunenburg,* 1765-1854, député (du dép. du Zuyderzée) au Corps législatif 19 févr. 1811, commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron) 183		
731.	,,	Franciscus ***Johannes de Wijkerslooth de Weerdesteyn,*** 1792-1864 (baron) 184		
732.	,,	***Coenraad** Carel **Vincent van Boetxelaer, 17761845,*** receveur général du dép. des Bouches-de-la-Meuse (baron) 185		
733.	,,	*Zeno* ***Willem Anne Lodewijk van Tengnagell, 1783-1836,*** chef de bataillon au régiment des pupilles de la garde impériale, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron) 186		
738.	,,	***Valerius Lodewijk Vegilin*** van *Claerbergen,* 1774-1844, membre du coaseil général du dep. de la Frise (baron) 187		
739.	,,	***Philip Ernst** Assuërus **Vegilin van** Claerbergen, 1781-1851,* maire d'Akkrum (ba,-ron) 188		
740.	,,	***Epo** Sjuck **Burmania Vegilin van** Claerbergen,* 1790-1831 (baron), frère du précédent 188		
741.	,,	***Albertus Dominicus van Limburg Stirum, 1788-1832,*** receveur d'enregistrement à Leeuwarden (comte) 189		
742.	,,	***Evert Willem van Heeckeren*** van *Molecaten,* 1760-1819, juge de paix à Hattem (baron) 190		
743.	,,	***Willem Hendrik van Heemstra,*** 1779-1826, maire d'Oudwoude (baron) 191		
744.	,,	***Maurits*** Pico ***Diederik van** Sytzama,* 1789—1848, conseiller municipai de Veenwouden (baron) 192		
745.	,,	***Gustaaf Willem van der** Feltz, 1742-1816,* de l'Ems-Occidental (baron), frère du no. 543 139		
746.	,,	***Albertus van*** Harinxma ***thoe** Slooten,* 1765-1816, juge de paix à Holwerd (baron) 193		
747.	,,	Frans ***Julius*** Johan van Eysinga, 1752—1828, membre du conseil général du dép. de la Frise (baron) 194		
750.	,,	***Henri** Balthazar **van Wevelinchoven-Sittert, 1747-1827,*** du dép. de la Roer (baron) 195		
751	,,	*Gerhard* ***Brantsen van de Zyp, 1772-1814,*** chambdlan, chevalier Réunion 7 mars 1812 196		
756.	,,	***Alexander Diederik van Omphal van** IJzen-*doorn, 1752-1813, sous-préfet de Deventer (baron) 197		
757.	,,	Jan *Teding* van ***Berkhout,*** 1769-1820, de Deventer (comte) 198		

183. N.A. 1943-48, 481. Dans l'A.I. 1812 baron.
184. N.A. 1953, 522.
185. N.A. 1940, 337.
186. N.A. 1952, 324.
187. N.A. 1953, 16.
188. N.A. 1953. 24 et 25.
189. N.A. 1943148, 366.
190. N.A. 1942, 348.
191. N.A. 1942, 418.
192. N.A. 1952, 257.
193. N.A. 1942, 317.
194. N.A. 1941, 355.
195. A.N.F. 1905, 230.
196. N.A. 1940, 515.
197. N.A. 1949. 316.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
758.	,,	***Jan Willem Hendrik** Teding **van Berkhout, 1797-1877*** (comte), son fils 198		
778.	30 déc.	***Friedrich Clemens Johann Nepomuk** Karl **Maria von Elverfeldt genannt von** Beverfoerde Werries, 1767-1835,* maire d'Ostbevern (baron) 199		
779.	,,	***Matthias Alexander Heereman*** von *Zuydtwyck,* 1789-1854 (baron) 200		
780.	,,	***Meinhard von Ising,*** 1790-1861, ler lieutenant et adjudant-major 1 mars 1811, capitaine au 8me régiment d'infanterie légère 12 juill. 1812, capitaine de recrutement (chevalier) 201		
781.	,,	***Antoine Guillaume van Borssele,*** 1784—***1857,*** du dép. de l'Yssel-Supérieur (baron) 202		
782.	,,	*François* van ***Borssele,*** 1785—?, du dép. de l'Yssel-Supérieur (baron), son frère 202		
783.	,,	***Frédéric Guillaume Louis Gabriel van Borssele,*** 1794-1851, du dép. de l'Yssel-Supérieur (baron), son frère 202		
784.	,,	*Lambert* ***Joseph** Corneille **Antoine Marie de Stuers, 1784-1866,*** lieutenant en ler aux grenadiers de la garde impériale (chevalier), frère des nos. 473 et 785 121.		
785.	,,	***Hubert Joseph Jean** Lambert **de** Stuers, 1788-1861,* lieutenant en 1er-sous-adjudant-major aux chevau-légers lanciers, officier Légion d'honneur (chevalier), frère du précedent 121		
787.	,,	*Christian* ***August Ludwig Adolf von Behr, 1755-1815,*** maire de Stellichte (noble) 203		
794.	,,	Jan ***Evert Lewe van** Aduard, 1774-1832,* capitaine de vaisseau, chevalier Réunion 7 ***mars 1812*** (baron), frère du no. 796 204		
795.	,,	***Edzard Jacob Lewe van** Middelstum,* 1783—***1856,*** président de commission des digues, maire de Middelstum (baron) 205		
796.	,,	*Carolus* ***Justus Lewe van** Aduard,* 1767—***1836,*** membre du comité de digues (baron), frère du no. 794 204		
797.	,,	***Edzard Willem Lewe van** Nijenstein,* 1781—***1820,*** membre du conseil d'asrondissement d' Appingedam (baron) 206		
798.	,,	*Scato* ***Ludolph Lewe van** Nijenstein, **1805-*** 1839 (baron), son fils mineur 206		
802.	,,	***Pieter Melvill van Carnbee, 1743-1826,*** commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron) 207		
803.	,,	***James John** Melvill* van ***Carnbee,*** 1776—***1837,*** capitaine de vaisseau, chevalier Réunion 7 mars 1812 (baron), son fils aîné 207		
804.	,,	***James John Melvill van Carnbee, 1802-1842*** (baron), son petit-fils 207		
805.	,,	***Isaäc August Melvill van Carnbee,*** 1780—***1845,*** secrétaire d'administration (baron), son 2me fils 207		

198. N.A. 1940, 246 et 247; 0. Schutte, Het archief van de familie Teding van Berkhout, 1974, inv. nr. 495.
199. G.H.d.A. 13, 84.
200. G.H.d.A. 39, 268.
201. Adeliges Taschenbuch 1927, 426; Soldatisches Führertum no. 1756.
202. N.A. 1940, 428; archives municipales de La Haye.
203. Uradeliges Taschenbuch 1922, 38.
204. N.A. 1943-48, 325 et 322.
205. N.A. 194348, 314.
206. N.A. 1943-48, 318 et 319.
207. N.A. 1949, 89-91.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par dfcret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d) (e)
806.	,,	***Pieter Melvill van** Carnbee, **1785-1835,*** auditeur (baron), son 3me fils 207	
810.	,,	Jan ***Ernst** Polman Gruys, **1776-1818,*** membre du conseil général du dép. de l'Ems-Occidental (baron) 208	
813.	,,	***Willem Frederik** Schratenbach **Rengers, 1758-1831, à** Groningue (baron) 209*	
814.	,,	*Cornelis **Scheltinga van Heemstra, 1767 1820,*** maire d'Oenkerk (baron) 210	
815.	,,	Onno ***Joost Sickinghe, 1782-1845,*** contrôleur des contributions 211	
821.	,,	*Johan Sicco Tjalling **Cumstru thoe** Schwartxenberg **en Hohenlansberg,*** 1769-1829, membre du conseil général du dép. de la Frise (baron) 212	
822.	,,	*Michaël Onuphrius **thoe** Schwartzenberg **en** Hohenlansberg, **1776-1863*** (baron), son frère 212	
826.	,,	***Von der** Wisch,* substitut de lère instance à Brême (baron) 213	
827.	,,	***Pieter** Hendriksz. **van Brederode, 1766-1838,*** adjoint au maire de Zype (comte) 214	
828.	,,	***Evert Christiuun** Carel Willem van Heeckeren* van ***Nettelhorst, 1744-1816,*** membre du conseil de l'arrondissement de Zutphen (baron), père du no. 626 158	
829.	,,	***Rudolph Otto vun Holthe,*** seigneur d'Echten, 1772-1832, membre du conseil général du dép. de l'Ems-Occidental (baron) 215	
830.	,,	*Aalt **Willem van Holthe,*** 1780—1854, maire de Dwingelo (baron), frère du précédent 215	
831.	,,	*Vitus Valerius **van** Cammingha,* 1790-1852, étudiant en droit (baron) 216	
832.	,,	*Idzerd **Aebinga van** Humalda,* 1754-1834, maire de Wommels (baron) 217	
833.	,,	*Godefridus **Dominicus*** van *Hellenberg,* 1759 -1817, conseiller municipal de Tiel (baron) 218	
834.	,,	*Walraad **Otto van Hugenpoth tot den** Berenclaauw, **1767-1814*** (baron) 219	
835.	,,	Van ***Punhuys,*** membre de conseil municipal (baron) 220	
838.	31 déc.	*Frans Beelaerts **van** Blokland, **1775-1844,*** substitut à la Cour impériale de La Haye (noble) 221	
839.	,,	***Willem Anne Beelaerts vun Blokland,*** 1775—1849, propriétaire (noble), frère du précédent 221	
840.	,,	***Pieter** Adriaan **Beeluerts** van Blokland, **1801-1877*** (noble), son fils aîné 221	
841.	,,	François *Guillaume Anne Beelaerts **van** Blokland, **1808-1872*** (noble), son 2me fils 221	

208. N.A. 1942. 227.
209. N.A. 1950; 257.
210. N.A. 1942, 413.
211. N.A. 1951, 273.
212. N.A. 1951, 215 et 219.
213. Non identifié.
214. J. Belonje, Het Koegras, 1974, 41 sqq.
215. N.A. 1942, 600 et 607.
216. N.A. 1942, 21.
217. N.A. 1940, 12.
218. De Nederlandsche Leeuw 1952. 53,
219. N.A. 1942, 641.
220. Non identifié.
221. N.A. 1940, 148 et 156.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron pas décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d) (e)
842.	,,	*Coenraad **van Pletenger*** (noble) 222	
859 = 280.			
870.		***Theodoor Jan Roest van** Alkemade,* 1754—***1829,*** adjoint au maire de La Haye (baron) 223	
871.		*Cornelis Joan* de Lange *van* Wijngaarden, 1752-1820, maire de ..., chevalier Réunion 7 mars 1812 (noble), frère du no. 873 224	
872.		***Bonaventura Adriaan*** Cornelis ***de*** Lange *van Wijngaarden, **1782-1845*** (noble), son fiis 224	
873.		***Jan** Herman **de Lange,*** 1759-1818 (noble), frère du no. 871 224	
874.		***Bonaventuru Cornelis de*** Lange, 1786-1852 (noble), son fils 224	
894.		Jun Floris vun *Nassau la **Lecq,*** 1751-1814, de la Hollande (comte) 225	
895.		***Jan Floris Hendrik** Carel **van** Nassau la **Lecq, 1783-1824*** (comte), ***son*** fils ainé 225	
896.		***Maurits Lodewijk vun Nussuu la Lecq,*** 1789 -1814 (comte), son 2me fils 225	
897.		***Abraham van** Nassau la **Lecq,*** 1791-1814 (comte), son 3me fils 225	
908.		***Alexander** Carel **Jacob Schimmelpenninck van der** Oije,* 1796-1877, agent sous l'autorité de son tuteur (ncble) 226	
909.		***Willem Anne Schimmelpenninck van der** Oije,* 1800—1872, id. (noble), son frère puîné 226	
910.		***Frederik Jan Jacob** Carel Schimmelpenninck **vun der** Oije,* 1801-1839, id. (noble), son 3me frère 226	
911.		***Hendrik** Jan **Schimmelpenninck*** van ***der** Oije,* 1804-1844, id. (noble), son frère plus jeune 226	
912.		*Willem* Anne van Spuen ***la Lecq,*** 1750-1817, commandeur Réunion 29 févr. 1812 (baron) 227	
916.		*Ludolph Everhardus **Willem Sophonius Sloet van Oldhuis en de** Beele,* 1750-1819, conseiller municipal de ... (noble) 228	
917.		***Boldewijn Reint** Wolter Sloet **vun** Hagensdorp, **1773-1863,*** percepteur (baron) 229	
918.		***Arend** Sloet **tot Hagensdorp,*** 1804-1829 (baron), son fils aîné 229	
919.		***Anthony Frederik** Sloet **tot Hugensdorp,*** 1809-1883 (baron), son 2me fils 229	
921.		***Adriaan van der Does, 1762-1840*** (noble) 230	
922.		*Cornelis **Jacob** van **der Does,*** 1798-1853 (noble), son fils 230	
923.		***Gerrit Helmich** van **Voërst,*** 1791-1826 (baron) 231	
924.		*Isaac **van** Schinne,* 1759-1831, maire de La Haye, membre du conseil général du dép. des Bouches-de-la-Meuse (noble) 232	

222. Non identifié.
223. N.A. 1950, 348.
224. De Vos, De vroedschap van Zierikzee. Middelburn. 1931. 718.
225. N.A. 1949, 237 et 238; A. W. E. Dek, Genealogie van het vorstenhuis Nassau, Zaltbommel, 1970, 157 et 158.
226. N.A. 1951, 91, 98 et 100.
227. N.A. 1951, 470. Dans l'A.I. 1813 baron,
228. N.A. 1951. 355.
229. N.A. 1951; 394-396.
230. N.A. 1941, 224 et 225.
231. N.A. 1953, 123.
232. N.A. 1951, 123.

(a) = no. d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
925.	,,	*Adolph Warner* **van Pallandt,** seigneur de Beerse, 1780-1848, vice-président du tribunal de lère instance à Zwol (noble), frère du no. 194 69		
928.	,,	***Otto Willem** Johan* **Berg,** 1752-1825 (noble) 233		
929.	,,	*Willem* **Otto Berg,** 1783-1841 (noble), son fils aîné 233		
930.	,,	Frans ***Ernst Berg,*** 1802-1834 (noble), son 2me fils 233		
931.	,,	***Robert** Collot d'Escury, 1753-1834* (baron), oncle des nos. 724 et 725 179		
935.	,,	***Friedrich Adolf von Heintxe, 1768-1832,*** du dép. des Bouches-de-l'Elbe (chevalier) 234		
936.	,,	*Franz Karl* **von Vincke,** † 1818, à Minden (baron) 235		
939.	,,	*Karl* **Friedrich** *Wilhelm* **von Bernuth, 1757-1832,** directeur des contributions directes du dép. de l'Ems-Occidental, chevalier Réunioa 7 mars 1812 (chevalier) 236		
940.	,,	***Friedrich Heinrich von Bernuth,*** 1789-1859 (chevalier), son ler fils 236		
941.	,,	*Johann* **Ludewig** von ***Bernuth,*** 1793-1834 (chevalier), son 2me fik 236		
942.	,,	***Emil von Bernuth,*** 1797-1882 (chevalier), son 3me fils 236		
943.	,,	***Ernst von Bernuth,*** 1798—? (chevalier), son 4me fils 236		
944.	,,	***Johan du Tour, 1746-1818,*** du dép. des Bouches-de-la-Meuse (baron) 237		
945.	,,	***Jacob** Nanning* **du Tour,** 1749-1823 (baron), frère du précédent 237		
949.	,,	*Tinco* **Martinus** *Lycklama* **à Nyeholt, 1766-1844,** sous-préfet de Heerenveen (noble) 238		
975.	,,	*Casper* van *Breugel,* ***1752-1833,*** directeur des contributions directes du dép. de la Frise (chevalier), frère du no. 415 115		
976.	,,	***Johan Karel Gideon** van* der ***Brugghen,*** seigneur de Croy, 1753-1828, sous-préfet d'Eindhoven (baron) 239		
977.	,,	***Menno** Coehoorn van Scheltinga,* ***1778-1820,*** juge de paix à Heerenveen (noble) 240		
978.	,,	*Daniel* **de** *Blocq* **van Scheltinga,** 1767—***1816,*** maire de Mildam (noble), frère du précédent 240		
980.	,,	Nicolaas *Cornelis* **Wittert, 1765-1838,** demeurant à La Haye (baron) 241		
	1813			
995.	23 janv.	*Guillaume* **Charles Snouckaert van** *Schauburg,* 1809-1893 (baron), fils du no. 615 152		
996.	,,	***Willem Carel Snouckaert van. Schauburg,*** 1790-1847 (baron), fils du no. 614 152		
997.	,,	***Philip** Godart* **Reyndert Snouckaert van Schauburg,** 1795-1869 (baron), soa frère 152		
998.	,,	***Willem Frederik Snouckaert van*** Schauburg, 1799-1874 (baron), son 2me frère 152		
999.	,,	***Albert** Carel* **Snouckuert** van ***Schauburg, 1803-1878*** (baron) , son frère cadet 152		

233. N.A. 1940, 231, 233 et 239.
234. G.H.d.A. 7, 156.
235. Freiherrliches Taschenbuch 1871, 750.
236. Briefadeliges Taschenbuch 1909, 37-40.
237. N.A. 1952, 419 et 420.
238. N.A. 1943—48, 455.
239. N.A. 1940, 562.
240. N.A. 1951, 82 et 78.
241. N.A. 1953, 407.

(a) = **no.** d'ordre; (b) = date du dépôt; (c) = impétrants; (d) = autorisation; (e) = baron par décret du 27 janv. 1813.

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
1000.	,,	***Otto** Maximilianus* **Theodorus** *Adolphus* **van Hugenpoth van Aerdt, 1781-1846** (baron), frère du no. 484 124		
1001.	,,	***Joannes** Nepomucenus Wilhelmus* **Antonius van Hugenpoth van Aerdt,** 1789-1849 (baron), son frère 124		
1002.	,,	***(Jan) Carolus** Ferdinandus* **Adrianus** *van Laer van Hoenloo,* ***1747-1823*** (baron) 242		
1003.	,,	***Alexander Josephus Ludovicus van** Laer* van ***Hoenloo, 1810-1875*** (baron), son fik 242		
1004.	,,	***Willem** Frederik* **van** *Reede van* **Oudtshoorn,** 1805—1878 (baron), fils du no. 625 157		
1005.	,,	*Johan* **Frederik van** *Reede van Oudtshoorn,* ***1806-1860*** (baron), son frère 157		
1010.	20 févr.	***Jan Jacob de Rovere van Breugel,*** 1790—***1861,*** receveur de l'enregistrement (chevalier), fils du no. 415 115		

§ 4. Conclusion.

Au cours des pages qui précèdent, nous avons essayé d'esquisser ce qui s'est passé aux Pays-Bas pendant la période d'annexion à la France dans le domaine des anoblissements. Du côté néerlandais, une étude exhaustive manquait jusqu'ici, tandis que les études françaises sur cette matière étaient incomplètes, entre autres faute d'informations sur ce qui s'était passé au-delà des frontières de la France actuelle.

Comme institution, la noblesse napoléonienne s'est développée en commençant par en haut: dès 1806 on a créé un certain nombre de duchés, grands fiefs de l'Empire; plus tard, par les deux Statuts du 1er mars 1808, on a réglé aussi les comtes, les barons et les chevaliers. A l'origine, on accorda des lettres patentes à ceux qui s'étaient rendus personnellement utiles à l'égard de l'Empire, sans considérer leur naissance. Peu à peu cependant, le système s'est développé de sorte que les membres qualifiés de la noblesse féodale furent également admis en nombre croissant. L'hérédité devenait de plus en plus importante, pourvu qu'on pût et qu'on voulût satisfaire à une seule condition indispensable: la fondation d'un majorat, par lequel le niveau social du titulaire était assuré à perpétuité. 11 est clair que, même en France, la période qui va de 1808 à 1814/'15 fut trop brève pour qu'un tel système pût prendre forme. Il ne faut donc pas s'étonner que dans les pays réunis cela n'ait pu aboutir à rien de définitif.

11 est vrai cependant que, pour les pays réunis, la direction prise par le nouveau système, c'est-à-dire celui des nouvelles règles d'anoblissement pour la noblesse récente et ancienne, fut accentuée d'une manière particuliere par la concession de titres après autorisation, telle qu'elle avait été fixée par le décret du 26 août 18 11. Son exécution ne pouvant avoir lieu qu'à partir de 1813, cette évolution fut interrompue prématurément elle aussi.

Appendice 1.

Les lettres patentes pour *Frederik Gijsbert van Dedem van de Gelder,* comme comte de l'Empire:

Napoléon par la grâce de Dieu Empereur des Français,

242. N.A. 1943-48, 230.

Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération du Rhin, Médiateur de la Confédération Suisse, à tous présents et à venir salut,

Par l'article quatre de notre premier statut du premier Mars mil huit cent huit, Nous avons déterminé que Nos Ministres, les Sénateurs, Nos Conseillers d'Etat à vie, les Présidents du Corps Législatif, les Archevêques, porteraient le titre de Comte, et qu'il leur serait à cet effet, délivré des Lettres-patentes scellées de Notre grand Sceau.

Notre cher et amé le Sieur Van Dedem Van de Gelder désirant jouir de cet honneur, s'est retiré par devant Notre Cousin le Prince Archi-Chancelier de l'Empire, afin d'obtenir de notre Grâce les susdites Lettres-patentes qui lui sont nécessaires pour jouir de son Titre; et attendu que notre cher et amé le Sieur Frédérick Gysbert Van Dedem Van de Gelder, sénateur, né au Chateau de Gelder, dépt des Bouches-de-l'Issel, le dix sept février mil sept cent quarante trois, est au cas mentionné dans l'article quatre de notre statut ci-dessus, Nous lui avons par ces Présentes signées de Notre main, Conféré et Conférons le titre de Comte de Notre Empire.

Le dit titre de Comte de Notre Empire sera transmissible à la descendance directe, légitime, naturelle ou adoptive de mâle en mâle par ordre de primogéniture, de Notre cher et amé le dit Sieur Van Dedem Van de Gelder après qu'il se sera conformé aux dispositions contenues en l'article six de notre premier statut du premier Mars mil huit cent huit.

Permettons à notre cher et amé le dit Sieur Van Dedem Van de Gelder de se dire et qualifier Comte de Notre Empire dans tous Actes et Contrats, tant en Jugement que dehors; Voulons qu'il soit reconnu par tout en la dite qualité, qu'il jouisse des honneurs attachés à ce Titre, après qu'il aura prêté le serment prescrit par l'article trente sept du second statut du premier Mars mil huit cent huit, devant celui ou ceux qui seront par nous délégués à cet effet; qu'il puisse porter en tout lieu les Armoiries, telles qu'elles sont figurées aux Présentss; de gueules à trois bandes échiquetées d'azur et d'argent, franc quartier des Comtes sénateurs, brochant sur le tout: et pour livrées: les Couleurs de l'Ecu.

Chargeons Notre Cousin le Prince Archichancelier de l'Empire de donner communication des présentes au sénat et de les faire transcrire sur ses registres;

Car tel est Notre bon plaisir; Et afin que ce soit chose ferme et stable à toujours, Notre Cousin le Prince Archi-Chancelier de l'Empire y a fait apposer par Nos ordres Notre grand Sceau en présence du Conseil du Sceau des Titres.

Donné à Paris le treize du mois de Mars de l'An de grâce mil huit cent onze, Scellé le vingt un Mars mil huit cent onze.

(w.g.) Napoléon

Le Prince Archichancelier de l'Empire

(w.g.) Cambacérès

[in dorso:]

Enregé. au Conseil du sceau de titres to. (R.D.) fo. 231.

(w.g.) le Cte. Regnier

Transcrit sur les registres du sénat le vingt huit mars mil huit cent huit.

Le Chancelier du sénat,

(w.g.) ...

[Alg. Rijksarchief, Collectie Van Dedem van de Gelder, inv. nr. 114.1

Appendice 11.

INSTRUCTION

Les pièces principales que doivent envoyer MM. les impétrans sont:

1°. L'acte de naissance du titulaire;

2°. Copie du titre ou des titres, s'il en existe plusieurs, certifiée par un notaire dont la signature sera légalisée:

3°. A défaut de titres, un acte de notoriété fait devant notaire et souscrit par sept notables du Canton, constatant que l'impétrant (désigné par ses nom, surnoms, titres et qualités) a toujours été connu, désigné, qualifié par la dénomination de . . .; que toujours, avant et depuis la réunioa, il a porté dans le commerce ordinaire de la vie, et pris dans tous sea actes le titre de . . .; qu'au surplus il est de notoriété publique que M. .. vit noblement, et qu'il jouit d'un revenu annuel d'environ ...

4°. S'il y a des alliances dont les impétrans veuillent se faire un titre, ils devront les énoncer, et rapporter les actes qui les constatent;

5°. On peut indiquer, dans les demandes en coacession, le nouveau titre que désirerait l'impétrant; mais, en présentant sa requête, il faudra conclure en s'en rapportant à Sa Majesté; c'est la disposition de la loi.

Indépendamment de l'acte de notoriété, l'impétrant doit donner, sous signature privée, une déclaration signée par lui, par laquelle il indiquera:

1°. La carrière qu'il a parcourue; et, s'il a servi, dans quel grade;

2°. Son état actuel;

3°. S'il a rempli quelques fonctioas publiques, et quelles fonctions;

4°. Le nombre et le sexe de ses enfans;

5°. L'état de la fortune, si on le peut, de ses divers enfans;

6". Il doit de plus énoncer s'il a émigré ou non, à quelle époque, et combien de tems il est resté en émigration.

KORTE MEDEDELINGEN.

Een bijdrage tot de genealogie van de heren van Borselen.

In 1927 plaatste Dr. H. Obreen, verdeeld over verschillende afleveringen, in dit maandblad een genealogie van de heren *van Borselen,* een werk dat tot in onze dagen heeft standgehouden. Pas in 1979 gaf Dr. A. W. E. Dek het licht aan een verbeterde uitgebreide uitgave „genealogie van de heren van Borselen" [1].

In zijn eerste noot deelt Dr. Dek mede, dat hij de gegevens over ***Peter van** Borselen* en zijn nageslacht zonder meer van Dr. Obreen heeft overgenomen. Dit is jammer, want hierin schuilt een onjuistheid.

Dat er iets onjuist was, ontdekte ik na de publicatie van de genealogie ***Van** Heenvliet* door Dra. Ros-de Korte in dit maandblad, jaargang 1972. *Jan **van Heenvliet*** (in haar opstelling IVd) kocht 2 november 1359 van *Aleyt **van Strijen** **en Putten*** en *Boudewijn **van** Praet* de uitgors de Stadt. Bij deze gelegenheid noemen zij *Jan **van Heenvliet*** haar neef [2].

1. Europese Bibliotheek, Zaltbommel, 1979.
2. De Ned. Leeuw, 1972, k. 271.

Zoekt men deze verwantschap uit volgens de door Obreen opgestelde genealogie, dan komt men tot een verwantschap in de zevende graad. Men kan hier nog middeleeuwse beleefdheid achter zoeken, doch bij het nagaan van deze familierelatie gebruikte ik de in 1932 door Obreen in dit maandblad gepubliceerde genealogie De heeren *van Putten en Sfrijen.* Dit maakte mij niet veel duidelijk, maar ik stuitte weer op een onverklaarbare familierelatie. Obreen citerend: „De toenmalige heer *van Voorne, Gerard* geheten, had in 1303 met zijn neef (de verwantschap ontgaat ons) den heer ***van Putten*** een nauw verbond gemaakt" etc. [3].

Dit bracht mij ertoe, bovengenoemde genealogie uit 1927 over *Van Borseten* te onderzoeken en te ontdekken dat er twee heren *Ftorens van Borseten* hebben geleefd, die oom konden zijn van *Aleyt van Putten en Strijen.* Om de relatie te onderzoeken, stelde ik een staatje samen met de andere *Ftorens van Borseten* met het navolgende resultaat. De volgorde van de kinderen is willekeurig genomen terwille van het overzicht, de naam *Cibitie van Randerode* komt later in dit artikel ter sprake.

Wolfert van Borselen, † 1 aug. 1269,
× 1e *Cibilie* ***van*** Runderode vóór 25 nov. 1282,
× 2e *Katharina van Durbuy* (× ***le Aelbrecht van Voorne***)

Wolfert II, × *ca.* 1312 ***Aleyt***	*Florens van* ***Borselen***	*Heylwijf,* × Gerard van ***Voorne,*** zn. van ***Aelbrecht en Katharina van Durbuy***	***N.N.*** † vóór 25 nov. 1294, × ca. 1288 ***Willem 111 van Strijen***	***overige*** kinderen

Wolfert 111, × *Hadewich* ***Both van. der Eem***

Aleyt van Borselen, × Jan van. ***Heenvliet***

Aleyt, × vóór 1303 Nicolaas ***Raes van Putten van*** *Gaveren*

Hadewij, x .

De familierelatie is nu goed te zien. *Gerard van Voorne* is de aangehuwde oom van *Nicolaas van Putten,* zelfs bijna dubbel, nl. als stiefzoon zowel als schoonzoon van de grootvader van *Ateyt,* de vrouw van *Nicolaas van Putten. Jan van Heenvliet is* achterneef van *Ateyt.*

Vrij recent ontdekte ik, dat ik niet de eerste was, die de mogelijkheid niet uitsloot, dat Obreen niet de juiste *Ftorens van Borseten* in zijn genealogie had gekozen. Reeds in 1928 [4] wijst Jhr. Dr. Th. van Rheineck Leyssius op deze mogelijkheid, omdat *Beatrijs,* de dochter van *Ateyt, Hendrick* heeren *Ctaesz.* haar neef noemt [5]. Al in de volgende aflevering [6] wijst Obreen dit van de hand: de familierelatie negeert hij, misschien omdat hij *Ctaes* geen zoon *Hendrick* had toegekend en houdt vast aan zijn oude standpunt, echter, zoals hijzelf nadrukkelijk, gecursiveerd, schrijft, zonder enig bewijs.

Wat betreft de geslachtsnaam van *Cibitie van Randerode,* deze volgt uit oorkonde 750 van het O.B. van Holland en Zeeland d.d. 25 november 1294 [7]:

3. De Ned. Leeuw, 1932, k. 367.
4. De Ned. Leeuw, 1928, k. 11-13.
5. Zie ook ***Ons*** Voorgeslacht 1979, Repertorium op de lenen van de hofstede Putten door J. C. Kort.
   153. 32 pond jaarlijks uit het gors Dormken.
   22 febr. 1349: ***Hendrik*** van *Borsele* heer *Nikolaasz.,* neef van de leenheer, voor zijn leven, 1 fo. 246.
6. De Ned. Leeuw, 1928, k. 58, 59.
7. Voor datering: Zie Jhr. mr. H. J. L. Th. van Rheineck Leyssius in De Ned. Leeuw, 1926, k. 169-171.

Nicolaas van Putten stelt zijn vrouws zuster *Hadewig* in het bezit van haar erfportie, bestaande uit 200 pond Hollands en vestigt deze rente o.m. op tienden, in pacht gehouden van het kapittel van St. Pieter te Utrecht.

Om het beknopt te houden citeer ik alleen de betreffende zinsnede: „Ende voirt heeft si vertegen up alle die versterfenesse, die hoir verstorven is van hoirs vaders doot ende hoire moeder, ende alle dat hoir versterven mach van hoir oudemoeder *van Randerode* tot *Ateyden* behoif mijns wijfs, hoir zuster, ende te mine" [8].

Hier volgt uit: de erfenis van haar groomoeder *Van Randerode* is op *25* nov. 1294 nog niet geregeld. Is zij haar grootmoeder paternel ? Dit is uitgesloten te achten. Haar grootvader paternel *Willem van Strijen* is reeds in 1253 hertrouwd [9]. Het mogelijke erven kan dus alleen maar haar grootmoeder maternel betreffen, *Cibitie.*

Neemt men de genealogie *Van Randerode (Von Randerath)* voor zich [10] dan ziet men dat aan het echtpaar *Ludwich II* en *Ateidis (van Helpenstein ?)* onder voorbehoud, met stippellijn, een dochter wordt toegeschreven, overl. 1290, geh. met *Withetm d.j. von Sfrijen* 1275/93. Aan de hand van het voorafgaande kunnen wij reconstrueren: De samensteller kende oorkonde 750, echter misschien niet de verbeterde datering [11], meende dat de oorkonde de grootvader paternel betrof, die dus een *Willem van Strijen* moest zijn, maar niet de *Willem van Sfrijen* die in 1253 hertrouwde en gaf de dochter dus noodgedwongen *Willem III van Strijen,* haar schoonzoon, tot echtgenoot. Dat hij een stippellijn gebruikt ligt voor de hand. In zijn genealogie *Van Borseten* [12] volgt de samensteller de gegevens van Obreen. Een dochter van *Petrus van Borseten* trouwt met *Willem van Sfrijen.* Ook dit vertrouwt de samenseller niet en gebruikt een stippellijn.

Alles samenvattend luidt het begin van de genealogie *Van Borseten* dus (voor uitvoerige bronvermeldingen en jaartallen verwijs ik naar de reeds vermelde werken van Obreen en Dek) :

1. *Nicolaas* heer *van Borseten,* 1243/1263.

   Van zijn kinderen zijn bekend:

   1. *Peter* heer *van Borseten en Goes,* 1263/1278.

      Van zijn kinderen zijn bekend:

      a. *Jutte,* tr. 30 okt. 1271 met *Hendrik* heer *van der Lecke.*

      b. *Floris* heer *van Borseten en Goes,* † *22* juni 1322. Nageslacht.

   2. *Hendrik Wisse,* volgt 11.

   3. Dochter, leefde in 1263.

11. *Hendrik Wisse,* ridder, verm. 1263/1266.

    Van zijn kinderen zijn bekend:

    1. *Nicolaas,* verm. 1271.

    2. *Wolfert I,* volgt 111.

8. Zie ook Ons Voorgeslacht 1979, Repertorium op de hofstede Strijen door J. C. Kort, pag. 50, no. 24, met dezelfde inhoud.
9. De Ned. Leeuw, 1932, k. 326.
10. Dettlev Schwennicke, Europäische Stammtafeln, Band VII, Düsseldorf, 1978, Tafel 159.
11. Zie noot 7.
12. Dettlev Schwennicke, Europäische Stammtafeln, Band VI, Düsseldorf, 1978, Tafel 40.

3. *Hendrik Wisse,* verm. 1290/1303.
4. Raas, stamvader van de heren van Cortgene.
5. *Jan Mulart,* tr. *Beatrix van Haarlem.*
   Uit dit huwelijk nageslacht.

III. *Wolfert I,* heer van Veere en Zandenburg, geb. ca. 1250, vermoord 1 aug. 1299, tr. le vóór 12 nov. 1282 *Cibilie van Randerode,* † in 1294, waarschijnlijk dochter van *Ludwich II* en *Aleidis (van Helpenstein ?);* tr. 2e *Catharina van Durbuy,* dochter van *Gerard van Luxemburg* en *Machteld van Kleef.*

Kinderen, uitsluitend uit het eerste huwelijk bekend:

1. Dochter, † vóór 25 nov. 1294, tr. ca. 1288 *Willem van Strijen,* † vóór 25 nou. 1294.
2. *Wolfert II,* stamvader van de heren *van Veere en Zandenburg.*
3. *Hendrik Wisse,* † vóór 11 mei 1309.
4. *Floris* heer *van Scoudee.*
   Nageslacht.
5. *Frank,* † na 30 mei 1316, zonder nageslacht.
6. *Claas,* stamvader van de heren *van Brigdamme.*
7. *Heylwijf,* tr. in 1297 *Gerard van Voorne,* zoon uit het eerste huwelijk van haar stiefmoeder.

Ik heb voor de volgorde van de kinderen van *Wolfert* Dr. Dek gevolgd, die *Cibilie* reeds schrapte en een generatie later plaatste+ Alleen de vrouw van *Willem van Strijen* heb ik als oudste genomen[13], gezien de datum van haar trouwen en overlijden, misschien deels de reden, dat Obreen haar een generatie te hoog plaatste.

J. M. HOMS.

13. Obreen noemt Wolfert uitdrukkelijk „oudste zoon" (De Ned. Leeuw, 1927, k. 297), maar dat sluit een oudere dochter niet uit.

De schildhouder van het wapen van Brielle.

Onlangs herlas, ik het boek „Zegels en wapens van steden in Zuid-Holland". Wat mij eerder niet was gebeurd, nu viel mijn oog op de vermoedelijke oplossing van het probleem van de Brielse schildhouder.

De heer Klok schrijft op pag. 25, in zijn artikel „De zegels en het wapen van Brielle", dat Den Brie1 ontstaan is door het aaneengroeien van de twee naast elkaar gelegen dorpen Maerlant en Briel. Hij vermeldt ook dat de traditie melding maakt van het bestaan van twee verschillende zegels van deze ambachten. Ten overvloede beeldt hij dan ook nog twee verschillende, duidelijk middeleeuwse zegels van Maerlant af, die op het Rijksarchief gevonden werden. Het ene stelt een vroeggotisch schild voor, waarin een kruis (g e en streep-kruis) vergezeld van vier maal drie vogels; het andere een Simson die een leeuw de bek open breekt (zie ill. 1).

Even verderop schrijft de heer Klok dat omstreeks 1592 het wapen: in zilver een paal van keel, reeds algemeen ingang had gevonden. De kroniekschrijver Taerling beschrijft verder vroeg in de 17de eeuw (1605-1611) al de schildhouder. Het lijkt mij logisch te concluderen dat in het laatst van de 16de eeuw het wapen inclusief schildhouder al gebruikt werd.

Maar waar kwam die schildhouder dan vandaan ?

ILL 1

ILL 2

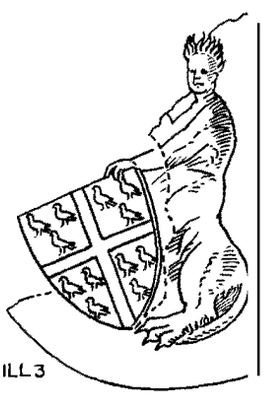
ILL 3

Zou het mogelijk zijn dat in deze figuur het in Brielle opgegane Maerlant werd gesymboliseerd ? Stel u voor dat het zegel van dit ambacht, dat Simson en de leeuw voorstelt, bewaard was gebleven. Ik bedoeld hier niet het exemplaar uit het Rijksarchief, natuurlijk, maar een ter plaatse aanwezig zegelfragment. Het moet zwaar beschadigd zijn geweest, maar voldoende bewaard om het woord „Maerlant" op het rand-schrift te kunnen lezen. Het kan dan tevens mogelijk geweest zijn, dat van de figuren nog maar zoveel over was, dat men er een monster uit decodeerde (zie ill. 2).

Misschien heeft men wel gedacht dat het werkelijk een schildhouder voorstelde die het schild met het kruis en de vogels uit het andere zegel vasthield (zie ill. 3).

Een schild met een paal en één met een kruis en twaalf vogels combineren is geen gemakkelijke opgave, maar het schild van het ene plus de schildhouder van het andere ambacht, lijkt mij een logische oplossing, en één die past in de 16de eeuw met zijn voorkeur voor fantastische vormen en monsters.

De naam Capirussa of Capirissa is waarschijnlijk ter plaatse verzonnen. (Latijn: Rode bok of Roodhoofd of Lachende bok of Lachend hoofd ?)

Hij komt in geen enkele lijst van heraldische monsters voor (behalve dan als schildhouder van Den Briel), zelfs niet in Engeland, waar ze met dat soort figuren toch wel raad weten.

Ik verwacht niet dat ik ooit bewijzen voor mijn theorie zal vinden, maar vind ze toch de moeite van het opstellen waard.

Dus: De schildhouder bij het wapen van Brielle, kan een verkeerde interpretatie van een beschadigde Simson en de leeuw uit een zegel van Maerlant zijn.

HENK 'T JONG.

Het wapen van het waterschap „De Aarlanden".

Bij de reorganisatie van het waterschapswezen binnen het hoogheemraadschap Rijnland is een nieuw waterschap gevormd, dat de naam „de Aarlanden" kreeg en waarvan de zetel is gevestigd in Ter Aar.

Uiteraard bracht de naam van het waterschap mee dat het wapen van de vroegere gemeente Aarlanderveen bij de samenstelling van de diverse ontwerpen een grote rol speelde. Het waterschapsbestuur wilde het doodshoofd echter weglaten.

Naast genoemd gemeentewapen werd gedacht aan de wapens der vroegere heerlijkheden Voshol, Leimuiden, Rijnsaterwoude en Woubrugge. En ook aan de vervening.

De adviseur van de minister gaf er echter de voorkeur aan alleen de zwaarden uit het vroegere wapen der gemeente Aarlanderveen te gebruiken en daarbij delen van de wapens der gemeenten Nieuwkoop en Leimuiden, alsmede de vos uit het wapen van de heerlijkheid Voshol.

Het waterschapsbestuur wilde de jachthoorn uit het wapen van Aarlanderveen echter óók behouden en rangschikte de ruiten uit het Leimuider wapen en de kruisjes van Nieuwkoop in verband hiermee anders om een esthetisch aanvaardbaar geheel te verkrijgen. Dit werd dan tenslotte aanvaard.

Het wapen werd verleend bij Koninklijk Besluit van 1 februari 1980, No. 21. De officiële beschrijving werd als volgt geredigeerd: „In azuur twee schuingekruiste zwaarden van zilver, vergezeld boven van drie ruiten, geplaatst twee en een, ter rechter- en linkerzijde van een schuinkruisje en beneden van een jachthoorn, alles van goud: in een hartschild van goud een klimmende vos van keel, Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

G. A. **Bontekoe.**

Het wapen der nieuwe gemeente Wognum.

De samenvoeging van de gemeenten Wognum en Nibbixwoud heeft uiteraard meegebracht dat er een nieuw gemeentewapen moest komen. Beide gemeenten kregen een wapen in 1816 en zelfs op dezelfde datum (26 juni).

In 1964 werd het Wognummer wapen veranderd. In hoofdzaak was dat een kleurverandering en toevoeging van de gebruikelijke kroon. De „boom" die in 1816 als voornaamste wapenfiguur werd gekozen werd groen in plaats van goud, maar de soort werd ook nu niet aangegeven. De tekening op het wapendiploma was beter dan die van **1816,** het was tenminste geen ontbladerde bloemkool op een te lange steel maar het feit bleef, dat aan de hand van de beschrijving even goed een spar getekend zou kunnen worden als een pereboom of wat voor boom dan ook, en dat behoort o.i. vermeden te worden als men tenminste geen loofhoutbestand van gemengd karakter wil symboliseren. In dat laatste geval heeft de tekenaar niet veel mogelijkheden en moet haast wel zijn tcevlucht nemen tot de boom van het bovengenoemde bloemkoolmodel.

Omdat de linde als schaduwboom veelvuldig in de gemeente voorkwam koos het gemeentebestuur deze boom, mede omdat de bladvorm zodanig is dat ze herkenbaar getekend kan worden. En dan met ontbloot en ingekort wortelgestel, „uitgerukt" zoals dat in de wapenkunde heet, omdat dit meer heraldische sfeer ademt dan de huiselijke terrasjes die zovele Nederlandse overheidswapens ontsieren.

De adviseur van de minister meende dat de leeuwen wel zouden zijn ontleend aan het wapen der graven van Holland uit het Henegouwse huis. Het is best mogelijk, ze komen in tal van Nederlandse wapens voor, meestal trouwens met zijn vieren. Maar omdat ze een fraaie aanblik bieden: een rode leeuw met blauwe tong en nagels voor Holland en een zwarte met rode tong en nagels daar tegenover, werd door het gemeentebestuur deze gedachte overgenomen. Voor de lindeboom werd de groene kleur die in 1964 werd gebruikt gehandhaafd. De leeuwen kregen nagels van de kleur die bij hun veronderstelde herkomst past, hetgeen in 1964 was nagelaten.

Het wapen van Nibbixwoud vertoonde drie baarzen volgens de officiële beschrijving, maar de gebrekkige tekening toonde een drietal vissen die zeker niet voor baarzen zouden worden versleten als het er niet bij stond.

Immers als een baars gevangen wordt is het eerste wat de hengelaar opvalt de opgezette stekelvin met haar venijnige punten. Dit direkt herkenbare onderdeel was niet getekend en ook de puntvormige, van de ruggegraat uitgaande zwarte aftekening was weggelaten. In de nieuwe tekening is dit natuurlijk veranderd.

De combinatie van beide wapens bood eigenlijk maar één esthetisch aanvaardbare oplossing: de baarzen 2 en 1 op een schildhoofd en de rest van het schild voor de lindeboom met de twee leeuwen.

Op het schild kwam vanzelfsprekend de gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee paarlen die ook reeds in 1964 aan het Wognummer wapen was toegevoegd. Uitsluitend ter versiering en verder zonder betekenis.

Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 8 februari 1980, No. 17. De officiële beschrijving is als volgt geredigeerd:

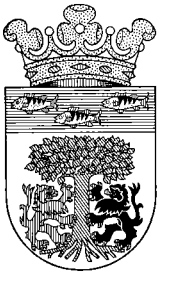

„In zilver een uitgerukte lindeboom van sinopel, ter rechter zijde gehouden door een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur, ter linker door een leeuw van sabel, getongd en genageld van keel: in een schildhoofd van azuur drie baarzen van goud, gestreept van sabel, gekieuwd, gevind en gestaart van keel, geplaatst twee en één. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

Niet in alle opzichten lijkt de blazoenering geslaagd. Er wordt gesproken van baarzen die „gestreept" zijn: de zwarte tekening kan o.i. maar moeilijk worden gezien als een verzameling strepen, het zijn eerder driehoeken met de basis aan de ruggegraat en de toevoeging „gekieuwd" plaatst de tekenaar voor de moeilijkheid hoe hij die rode kieuwen die veelal onzichtbaar zijn zou moeten laten uitkomen. Ook „gestaart" lijkt overbodig, de staart is tenslotte ook een vin en dus reeds eerder vermeld in het woord „gevind".

G. A. **Bontekoe.**

Het gewijzigde wapen van de gemeente Haarlemmermeer.

In verband met de viering van het 125-jarig bestaan van de gemeente Haarlemmermeer verzocht het gemeentebestuur een kroon op het gemeentewapen te mogen gaan voeren. Hiertegen was uiteraard geen bezwaar, maar wel werd de gelegenheid te baat genomen de beschrijving van het wapen in het Koninklijk besluit van 19 september 1856, nr. 69, in

overeenstemming te brengen met de thans gebruikelijke heraldische terminologie.

Bij Koninklijk besluit van 28 maart 1980, nr. 67, werd daarom het Koninklijke besluit van 1856 ingetrokken en aan de gemeente Haarlemmermeer een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt: Golvend doorsneden; 1 in azuur drie uit het midden van de snijdingslijn komende gebladerde korenhalmen van goud: 11 golvend gedwarsbalkt van vier stukken, zilver en azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

0. SCHUTTE.

BOEKBESPREKING.

Zoeklicht op Nijmegen, Genealogische Heraldische Bundel, onder red. van L. W. A. Berenbroek, Drs. P. M. den Brouw en N. A. Hamers, Nijmegen, 1980.

Deze bundel, verschenen ter gelegenheid van het tweede lustrum van de afdeling Kwartier van Nijmegen der Nederlandse Genealogische Vereniging, bevat — behalve een voorwoord, een Ter inleiding en een register — een vijftiental artikelen en vijf kwartierstaten van bekende Nijmegenaren.

De eerste bijdrage van de hand van N. A. Hamers betreft „Genealogisch onderzoek in Nijmegen en omgeving" en geeft een helder overzicht van de bronnen betreffende Nijmegen, die de genealoog met vrucht kan raadplegen, en wat hij ervan mag verwachten.

Een aantal bijdragen zijn meer als bronnenpublicatie te beschouwen of geven indices op bronnen: ontlastbrieven (1798—1810), een opgave van de te Nijmegen gelegerde Staatse regimenten of onderdelen daarvan (1760-1794) met vermelding, waar deze onderdelen vandaan kwamen en waarheen zij vertrokken, uitgaande en inkomende personen (1755—1776), „Van de oude Mans", in het Oud-Burgeren Gasthuis opgenomen mannen (1712—1822), huwelijken voor burgemeesters (1592—1694), doopinschrijvingen Nederduits Gereformeerde Gemeente Nijmegen (1591—1592), een zielboekje (1590), huwelijksafkondigingen (1590), overluidingen (1585—1587), geluchten (1547-1590) en morgengaven (1542-1616). De gebruiker blijve er opmerkzaam op dat voor andere perioden andere bronnen betreffende hetzelfde onderwerp aanwezig kunnen zijn.

Om in aanmerking te komen voor opname in het Oud-Burgeren Gasthuis moest men bewijzen overleggen van een Nijmeegs burger af te stammen: uit het kaartsysteem van het Gasthuis worden een aantal stamreeksen getoetst aan recenter genealogisch onderzoek. Het blijkt dat deze bron vaak niet erg betrouwbaar is.

Aardig ook is de bijdrage „Nijmeegse Jezuïeten en hun verwantschap met Peter Kanis". Van de 82 tot 1755 ingetreden geboren Nijmegenaren kon van niet minder dan 23 deze verwantschap worden aangetoond

Tenslotte bevat deze bundel 504 getekende wapens van Nijmeegse geslachten, ontleend aan een handschrift, opgesteld door de Nijmeegse archivaris H. D. J. van Schevichaven (1827-1918) met annotatie betreffende de personen, die deze wapens gevoerd hebben.

Al met al een bijzonder nuttige uitgave, waarmee de afdeling Kwartier van Nijmegen veel eer inlegt. De bundel is te bestellen door overmaking van ƒ 35,— op girorekening 4446866 t.n.v. Mevrouw E. E. Holla-Staffhorst, Prof. Molkenboerstraat 10, Nijmegen, waarna toezending volgt.

0. SCHUTTE.

Vertel eens van vroeger, grootmama, (herinneringen van P. C. de Jonge-Berg,) uitgegeven in eigen beheer, z.pl., z.j. [1979], met afbeeldingen.

In 83 bladzijden doet mevrouw de Jonge verslag van haar jeugd, haar jaren in Indië (1912-1925) en haar leven na terugkeer in Nederland tot 1978. Het accent ligt op de Indische jaren, die zij met man en kinderen doorbrengt op Simaloer, een eilandje voor de westkust van Sumatra, waar haar man werkt voor de Java Bosch Maatschappij, en te Semarang. Zij beschrijft het leven en de gebeurtenissen op heldere, afstandelijke manier met een grote belangstelling voor het werk van haar echtgenoot. Het verhaal is geïllustreerd met een aantal foto's die goed aansluiten bij de tekst. Interessant zijn de opnamen van de houtbouw op Simaloer. Een alleraardigst boekje dat een beeld geeft van een manier van leven, die voorgoed verdwenen is.

Het is verkrijgbaar door overmaking van ƒ 19,40 op postpostgiro 344626 t.n.v. Jhr. Mr. M. W. C. de Jonge, Theo Mann Bouwmeesterlaan 106, Den Haag, waarna het u franco thuis bezorgd wordt.

M. E. VAN OPSTALL.

Helge Bei der Wieden, Schaumburgische Genealogie, Stammtafeln der Grafen von Holstein und Schaumburg — auch Herzöge von Schleswig — bis zu ihrem Aussterben 1640, Schaumburger Studien, Heft 14, Verlag Grimme Bückeburg, 1966, 163 blz. en 6 genealogische tabellen

Het dynastengeslacht ***Schaumburg*** — ook wel aangeduid als ***Schauenburg*** — heeft niet alleen een belangrijke rol gespeeld in het stamland Schaumburg aan de Weser tot het in 1640 zou uitsterven, maar bovendien in Holstein en in Sleeswijk geregeerd alvorens deze landen in 1460 in personele Unie met de kroon van Denemarken verenigd zouden worden. Om kort te gaan: de status van dit geslacht, vermaagschapt aan de Deense en Zweedse koningshuizen, wettigt in historisch perspectief een volledige genealogie en het is verheugend, dat de auteur hierin heeft voorzien.

Betrekkingen tot de Nederlanden zijn er vooral in de zestiende eeuw. Prins ***Willem van Oranje (1533-1584)*** en ***Joost II van Schaumburg,*** heer van Gemen (1524-1581) waren neven doordat de laatste ***Maria van Nassau-Dillenburg*** tot moeder had. Aan de beroemde Maas-veldtocht van de Prins heeft ***Joost II*** in 1568 deelgenomen [1]. Meer dan zes jaren was het toen geleden, dat hij in 1561 te Culemborg in het huwelijk trad met ***Elisabeth van Pallandt.*** Het huis ***Schaumburg*** is nog andere allianties met Nederlandse geslachten aangegaan: met ***Bronkhorst*** al in 1289, met ***Van Limburg Stirum*** in 1591 en 1592.

De opzet van de genealogie mag voortreffelijk worden genoemd. Niet alleen vermeldt een lange lijst de archivalia, gedrukte bronnen en verdere litteratuur, die eraan ten grondslag ligt, maar bovendien wordt elk afzonderlijk gegeven in een voetnoot verantwoord, zodat het te verifiëren is. Het totaal aantal voetnoten bedraagt niet minder dan 1191 !

Ingewijden kennen de moeilijkheden, waarop een genealoog in de Middeleeuwen pleegt te stuiten. Menig punt moet door bronnenschaarste onzeker blijven, kan niet meer volledig

1. J. L. Meulleners, Legertochten tusschen Maastricht en Mook sedert 1568 tot 1575 ... in: Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Duché de Limbourg XXV — 1888, blz. 186.

worden opgehelderd. Zo'n uitgebreide documentatie is daarom van te meer belang. Personen, van wie het twijfelachtig is of zij tot het onderhavige geslacht behoren, zijn in kleinere druk opgenomen. Het gemis van een index aan het slot is niet zo bezwaarlijk als het op het eerste gezicht lijkt, omdat de genealogische tabellen achterin de functie van een index als het ware hebben overgenomen, Alle leden van het geslacht zijn in deze tabellen van een doorlopende nummering in Arabische cijfers voorzien. Deze nummers verwijzen naar de corresponderende nummers in de tekst.

Tegen het optreden van naamdragers, die niet tot het behandelde geslacht behoren, kan niet genoeg worden gewaarschuwd. Zo staat een *Bernard van Schauenburg*, door de hertog *van Atva* in 1568 tot commandant van Maastricht benoemd, ten onrechte als graaf te boek". *Margaretha van Parma* schrijft hem aan als „le sieur", niet als „le comte de *Schouwenburgh*" [3]. De genealogie gaat terecht aan hem voorbij, want hij bleek bij nader onderzoek tot een geslacht te behoren, dat zijn naam van de burcht Schauenburg in het Badense Schwarzwald afleidt [4]. De leden van dit geslacht voeren een totaal ander wapen dan dat van de aloude graven met het voor hen zo kenmerkende netelblad [5].

Joost *II*, heer van Gemen, had een gelijknamige zoon. „*Jobst*" — zo heet het van hem — „soll nach Capaun am 18. Januar 1574 geboren und am 24. März 1594 zu Groningen gestorben sein. Er wurde in Gemen beerdigt". Daar in de eerste zin en in de bijbehorende voetnoot nr. 1168 twijfel doorklinkt, is er alle aanleiding voor het overlijden van deze jonge edelman een beroep op Nederlandse bronnen te doen. Egbert Alting's „diarium" heeft bij 12 maart 1594 de aantekening: „grave *Joest van Schouwenborch* kranck ingecomen, den 25 gestorven ende den eersten aprilis t'Sunde Meerten begraven, aetatis ut fertur 19" [6]. Hier wordt zijn sterven dus één dag later gesteld. Het ligt in de rede dat men in de begraafgegevens géén tegenstrijdigheid heeft te zien: het stoffelijk overschot zal in de Martinikerk te Groningen zijn bijgezet alvorens naar Gemen te worden overgebracht, De geschiedschrijver Everhard van Reyd laat zich als volgt uit: „Een Graef *van Schouwenborch*, dienende voor Hopman onder Chimays Regiment, wiens Vader steedts den Prins *van Oraignien* ghevolcht hadde, werdt sieck van onghemack (d.w.z. van doorstane ontberingen) ende werdt nae Groeninghen ghevoerdt, ende daer begraven" [7].

2. Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek 11 (Leiden, 1912). kol. 1274. Vgl. J. L. Meulleners, als voren, blz. 183, 19'7 en 463.
3. P. Cuypers van Velthoven, Documents pour servir à l'histoire des troables religieux du XVIme siècle dans le Brabant Septentrioaal, Bois-le-Duc (1566-1570) 1 (Brussel, 1858), blz. 243 onder nr. CLXXV.
4. Een genealogie van dit geslacht is opgenomen in: Genealogisches Handbuch der Freiherrlichen Häuser A, Band 111 — 1959, blz. 417-429. De Freiherrentitel dateert van 1639; de graventitel van een uitgestorven tak van 1675.
5. Tekening en beschrijving van dit afwijkende wapen t.a.p. Het wapen vertoont zich ook op het zegel van „***Hanss van. Schouffenburch,*** heer van Seysbach" aan een oorkonde van 21 juni 1504: A. P. van Schilfgaarde, Het Archief der heeren en graven van Culemborg ('s-Gravenhage, 1949), inv. nr. 1417 ,reg. nr. 2799. ***Hans was*** de vader van genoemde ***Bernard.***
6. Diarium van Egbert Alting 15X3-1594, uitgegeven door W. J. Formsma en R. van Royen † : Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie 111 ('s-Gravenhage, 1964) blz. 891 noot a.
7. Everhart van Reyd, Voornaemste Gheschiedenissen in de Nederlanden ende elders (Arnhem, 1626), blz. 349. Latere drukken van dit werk verschenen onder de titel: Oorspronck ende voortganck van de Nederlantsche oorloghen . . .

We stuiten hier op een verschijnsel typerend voor de Tachtigjarige Oorlog: het strijden van familieleden in verschillende kampen. Me dunkt: zulke bijzonderheden roepen de vraag op of het huis *Schaumburg* geen goede familiegeschiedenis zou verdienen. De geneaolgie, die het gekregen 'heeft, biedt hiervoor het stramien.

J. Fo'x.

Helge Bei der Wieden, Schaumburg-Lippische Genealogie, Stammtafeln der Grafen — später Fürsteen — zu Schaumburg-Lippe bis zum Thronverzicht 1918, Schaumburger Studien, Heft 25, Verlag Grimme Bückeburg, 1969, 92 blz., 12 afbeeldingen en 4 genealogische tabellen.

De „Schaumburgische Genealogie", die van zijn hand verscheen, bracht de auteur een welverdiend succes. Maar al te begrijpelijk, dat hem daarna het verzoek bereikte de genealogie van het huis, *Schaumburg-Lippe* te bewerken. Stamvader van dit huis is graaf *Phitips (1601-1681)* , de jongste zoon van *Simon VI* graaf *van Lippe* en *Elisabeth* gravin *van Holstein-Schaumburg*. Hem viel een gedeelte van het oude graafschap Schaumburg toe, nadat het grafelijk huis van die naam in 1640 was uitgestorven. Dit werd het nieuwe graafschap Schaumburg-Lippe, sinds 1807 een vorstendom.

Ongetwijfeld heeft de auteur het hier heel wat gemakkelijker gehad dan bij zijn „Schaumburger Genealogie", doordat de bronnen sedert 1640 zoveel rijker vloeien. Zijn streven was erop gericht het werk van Alexander A. M. Stols „Geslachts-register van het Vorstenhuis Lippe: Lippe-Detmold, Lippe-Biesterfeld, Lippe- Weissenfeld, Lippe-Brake alsmede van het vorstenhuis Schaumburg-Lippe" (Maastricht, 1938) met betrekking tot de jongste tak aan te vullen en te verbeteren. „Stols" — zo staat in de Inleiding niet ten onrechte — „hat zwar die einschlägige genealogische Literatur benutzt, jedoch keine Archivstudien betrieben. Viele Fehler gerade dieser Arbeit mögen daher rühren, dass der Verfasser sie anlässlich der Geburt der niederländischen Thronerbin *Beatrix* erscheinen liess, also offensichtlich nicht die nötige Zeit zur Verfügung hatte". Desgewenst kan de lezer de gegevens van Stols en Bei der Wieden met elkaar vergelijken. Hiertoe lenen zich bijv. *Johan Lodewijk* rijksgraaf *van Rechteren*, heer tot Laer, Oldenhof en Borgbeuningen (1714-1762) en diens tweede echtgenote *Jutiane Louise* gravin *van Lippe-Alverdissen (1727-1796)*.

Al met al is dit boek een degelijk werkstuk geworden, gekenmerkt door zelfstandig archiefonderzoek en bronvermelding in voetnoten. Het wapen van het huis *Schaumburg-Lippe is* niet opgenomen. Daarentegen is het boek verlucht met tien portretten uit de „Fürstliche Gemaldesammlung" en plattegronden van de vorstelijke grafkelders in Bückeburg en Stadthagen.

J. Fox.

INHOUD VAN DIT NUMMER.

Bestuursberichten. — Les titres du Premier Empire Français en relation avec les Pays-Bas, par Otto Schutte. — Korte mededelingen. — Boekbespreking.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde.

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het M aan d b 1 a d, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, ***p./a. Zeestraat*** 71 ***b,*** 2518 ***AA 's-Gravenhage.***

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad ***f*** 50,— gelieve men steeds **vóór** 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (Met bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.***

Betalingen ***aan*** de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 11-12 **XCVIIe Jaargang** **december 1980**

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van de heren Mr. H. J. Dons, Dr. R. A. Hoogland, Mr. Dr. J. L. J. van de Kamp en Mr. H. J. Verspyck, respectievelijk sedert 1973, 1948, 1947 en 1966 gewoon lid van het Genootschap.

Tot corresponderend lid is benoemd?

H. B. HOFF, New York, N.Y. 10024, 900 ***Centra1 Park West.***

Adreswijziging:

B. DE KEIJZER, 3137 PK Vlaardingen, ***Lariksdreef 12.***

Meester Anthonie Paul van Schilfgaarde (1896-1980).
Ter nagedachtenis.

De 9de oktober 1980 overleed te Arnhem na een kort ziekbed Mr. ***Anfhonie Paul (Anton) van Schilfgaarde,*** voor de velen, die hem kenden, een ontstellende en droevige gebeurtenis. Geboren te 's-Gravenhage 22 januari 1896 als de enige zoon uit het huwelijk van ***Andries Adrianus*** (15 mei 1860—3 december 1906) en ***Diderika Nikoina Marianne de Vlaming*** (***22*** oktober ***1870-3*** maart 1956), werd hij vernoemd naar de kinderloos gebleven oudste broer van zijn vader. Zijn grootouders ***Van Schilfgaarde-Van den Es*** heeft hij nooit gekend, destemeer zijn grootvader van moederszijde, de luitenant-generaal *Leendert* ***de Vlaming,*** die in 1941 op 94-jarige leeftijd heenging. Tengevolge van de huwelijken van grootvader ***De Vlaming*** met *Judith* ***Agnes van Everdingen,*** *Anton*'s grootmoeder († 1 april 1875), en later met haar zuster ***Elisabeth*** *Nicoline* († ***28*** september 1926), die beiden in Buren geboren waren, gevoelden de ***Van Schilfgaarde***'s zich nauw met dit stadje verbonden. Toen ***Andries Adrianus*** als kapitein-adjudant van het 5de regiment infanterie te Amersfoort overleed, vond hij in het Oranjestadje zijn laatste rustplaats.

De jeugdige ***Van Schilfgaarde*** bezocht, nadat zijn moeder met haar beide kinderen in 1909 naar Den Haag teruggekeerd was, de 5-jarige H.B.S. aan het Bleyenburg en deed in 1913 eindexamen. Drie jaren later behaalde hij het diploma Staatsexamen B en liet hij zich als student in de rechten inschrijven aan de universiteit van Amsterdam. Het diploma A, dat toentertijd voor het afleggen van examens in de juridische faculteit vereist was, verwierf hij in 1917. Het doctoraalexamen rechten legde hij met goed gevolg af 11 juli 1923. Als lid van het Amsterdams Studenten Corps (A.S.C.) werd hij in november 1919 in de senaat (I.S.S.A.) gekozen. Het dispuutgezelschap „Viator", waarvan hij lid en een tijdlang quaestor was, maakte hem tot erelid.

Zijn eerste archiefbezoeken bracht ***Van Schilfgaarde*** in augustus 19 16 (Gemeente-archief Rotterdam en Algemeen Rijksarchief). Ongeveer een jaar later kwam hij in kennis met ***Freerk van*** *Rossem*. Hun samenwerking leidde tot de uitgave in 1920 van het „Stamboek van de Familie Van Rossem". In Nederland's Patriciaat 1920 gaf ***Van Schilfgaarde*** een nieuwe bewerking van de genealogie van zijn geslacht, waaraan al eerder, in N. P. 1912, zijns vaders neef *J.* ***P.*** *Enklaar* een artikel gewijd had. In N. P. 1952 volgden enige aanvullingen [1]. Als oudst bewezen stamvader geldt ***Aelbert***

1. In de nalatenschap van Mr. Van Schilfgaarde bevinden zich een uitgewerkte familiegeschiedenis en genealogische aantekeningen.

Andriesz., afkomstig uit Arnhem, die 4 oktober 1605 het Tielse burgerrecht verwierf en schoenmaker van beroep was. Deze huwde 15 december 1602 *Aeltje Willemsdr. van Barneveld*, de jeugdige weduwe van de soldaat *Pieter Lenartsz. Scemlerdt*, die kort tevoren in Vlaanderen de dood gevonden had („sponsae maritus ab Hispanis in Flandria trucidatus")[2]. Hun zoon *Andries Aelberfsz.* (geboren omstreeks 1605), lijndraaier en fruitkweker te Tiel, was het, die in 1649 het land de Schilfgaarde c.a. onder Zennewijnen en Wadenoyen kocht, waarnaar *Andries* en zijn nazaten zich „*van (den) Schilfgaarde(n)*" zijn gaan noemen. Mr. *Van Schilfgaarde* is er naderhand in geslaagd de Schilfgaarde, welke nog bij het leven van *Andries Aelberfsz.* in vreemde handen gekomen was, aan te kopen en te bestemmen voor de door hem opgerichte „Van Schilfgaarde Stichting". Aan *Andries Willemsz. van Schilfgaarde*, kleinzoon van *Andries Aelbertsz.*, klokke- en horlogemaker te Gouda (1707—1795), wijdde *Van Schilfgaarde* een interessant artikel in het tijdschrift „Zuid-Holland", VIII, 1962 (blz. 78)[3]. Van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde (destijds Genealogisch-Heraldisch Genootschap De Nederlandsche Leeuw) werd hij lid in 1920. Pas in 1936 trad hij tot de Groep Gelderland toe. In 1938 werd hij opgenomen in de redactie van het Maandblad „De Nederlandsche Leeuw", waarin hij zelf een groot aantal artikelen publiceerde. Na de bevrijding van ons land koos de algemene vergadering te 's-Gravenhage van 15 december 1945 *Van Schilfgaarde* tot lid van het bestuur van het Genootschap. Tien jaren later werd hij onder-voorzitter en hij trad de 25ste juni 1965 af in de jaarvergadering te Roermond; hem werd toen wegens zijn grote verdiensten het erelidmaatschap van het Genootschap verleend.

In de loop van 1923 werd *Van Schilfgaarde* volontair aan het Algemeen Rijksarchief en ging hij de colleges volgen aan de rijksarchiefschool. Het archiefwezen trok hem: tot het archivariaat voelde hij zich als geroepen. Hij behaalde het diploma voor archiefambtenaar der eerste klasse (= hoger archiefambtenaar) 21 juli 1924. Na het onverwachte overlijden van Jonkheer Mr. Wolter Gocko Feith († 2 maart 1924), die als commies-chartermeester aan het Algemeen Rijksarchief tevens belast was met het ordenen van het oude archief van het Huis Bergh, viel hem de eer te beurt dit werk te mogen voortzetten. De heer J. H. van Heek stelde *Van Schilfgaarde* tot archivaris met volle dagtaak aan ten dienste van de N.V. tot instandhouding der goederen en rechten van het Huis Bergh (tegenwoordig een stichting). De nieuwe archivaris toog met september 1924 aan het werk op het Rijksarchief in Gelderland onder toezicht van zijn gastheer Jonkheer Mr. A. H. Martens van Sevenhoven, die onlangs tot rijksarchivaris was benoemd. Na acht jaren kwam het grote werk gereed: de inventaris, van het oude archief van het Huis Bergh verscheen begin december 1932 in negen delen. De inventarisator *Van Schilfgaarde* had hiermede zijn naam als een bij uitstek deskundige op het terrein van huis- en familie-archieven en als bekwaam historicus en genealoog gevestigd [4]. In 1936 werd hij dan ook verkozen tot lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.

Mr. *Van Schilfgaarde* trad in 1931 in dienst bij het Rijksarchief in Gelderland als chartermeester, waarbij hem de inventarisatie van het archief der voormalige heren en graven van Culemborg werd opgedragen. De inventaris verscheen in druk na de oorlog in 1949. Nog vele inventarissen van in het Gelderse rijksarchiefdepot bewaarde familie- en huisarchieven zijn nadien van zijn hand in stencil verschenen of in machineschrift gereed gekomen. Zijn laatste grote werk is „De Graven van Limburg Stirum in Gelderland en de geschiedenis hunner bezittingen (Geschiedenis der graven van Limburg Stirum 111)", dat in drie stukken of boekdelen verscheen in 1961 [5]. *Van Schilfgaarde* was geen wereldvreemde theoreticus, maar toonde zich in zijn wetenschappelijke werk en in zijn optreden naar buiten een practicus, die met beide benen op de grond stond. Door het nemen van de juiste maatregelen met gevaar voor eigen leven en veiligheid slaagde hij erin het rijksarchiefgebouw en zijn inhoud voor algehele vernietiging te behoeden in het najaar van 1944 en in 1945. Wij kunnen hem en zijn weinige medehelpers niet dankbaar genoeg zijn [6]. Met ingang van 1 januari 1946 werd *Van Schilfgaarde* tot rijksarchivaris benoemd in de plaats van Jonkheer Mr. A. H. Martens van Sevenhoven, die de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt. Hij heeft zich een waardig en kundig opvolger betoond.

Met ingang van 1 februari 1961 werd aan Mr. *Van Schilfgaarde* eervol ontslag met dankbetuiging verleend. De dag tevoren werd hem een indrukwekkend afscheid bereid in het Provinciehuis te Arnhem. Het Provinciaal Bestuur zegde als blijk van waardering toe garant te blijven tot een bedrag van ten hoogste ƒ 3.000,— om de uitgave mogelijk te maken van het door de scheidende rijksarchivaris vrijwel voltooide boek „Zegels en genealogische gegevens van de graven en hertogen van Gelre, graven van Zutphen" (dit werk verscheen zes, jaren later als uitgave van de Vereniging „Gelre"). De Commissaris der Koningin in Gelderland, Mr. H. W. Bloemers, zeide in zijn toespraak bij het afscheid over *Van Schilfgaarde:* „Hij is een van de Rijksambtenaren, die niet in ons gewest zijn geplaatst, maar aan ons gewest zijn geschonken" [7].

Mr. *Van Schilfgaarde* is zo gelukkig geweest zich nog vele jaren na zijn ambtelijk afscheid te kunnen wijden aan werkzaamheden op het rijksarchief en in besturen en commissies actief te blijven. De laatste jaren, toen zijn physieke toestand hem dit alles onmogelijk maakte en zijn ogen sterk achteruit gingen, zijn heel moeilijk voor hem geweest. Helderheid van geest, zin voor de werkelijkheid en zelfs voor humor bleven hem eigen tot kort voor zijn levenseinde. Zijn heengaan was vredig.

A. JOHANNA MARIS.

2. R.A. Gelderland, R. B. S., inv. no. 1447, trouwboek Tiel, 1597—1612, in datis 16 maart 1600 en 6 nov./15 dec. 1602.
3. Na de verschijning van dit artikel verwierf de schrijver in 1977 een door zijn voorvader vervaardigd zilveren spilhorloge met gedreven voorstelling op de kloof en spreuk „Gis om te kiesen" (vermeld in de catalogus van de veiling d.d. 28 nov. en volgende dagen 1972 in de Zon, Amsterdam).
4. In aansluiting op de inventaris-Bergh verschenen nog: 1. regestenlijsten van brieven, 3 delen, stencil, 1952, 2. het door de Ver. „Gelre" uitgegeven werk „Register op de leenen van het Huis Bergh", 1929. 3. „Het Huis Bergh", 1950.
5. Men raadplege Bijdragen en Mededeelingen van de Ver. „Gelre", LXVI, 1972, blz. 269, Lijst van Geschriften van Mr. A. P. van Schilfgaarde.
6. Mr. A. P. van Schilfgaarde, Archiefzorgen in een doode stad, Nederlandsch Archievenblad, jrg. L, 1945/46, blz. 78. Voordracht van Van Schilfgaarde in de 218de bijeenkomst van de Groep Gelderland van de Ned. Leeuw van 6 oktober 1945 (zie notulenboek Groep Gelderland over 1937/46).
7. Voor het afscheid van Mr. Van Schilfgaarde zie de courantenverslagen van woensdag 1 februari 1961 in Arnhems Dagblad en Gelders Dagblad (Arnhemse Courant). Wegens zijn grote verdiensten als rijksambtenaar was hij 28 april 1954 benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Het geslacht Van der Hammen in Noord-Brabant (en daarbuiten) in de 17de en 18de eeuw,

door DR. L. VAN DER HAMMEN.

In 1979 verscheen in De Nederlandsche Leeuw van mijn hand een uitvoerig artikel over de afkomst van Johannes van ***der Hammen*** en zijn verwanten te Leiden [1]. Daarin werd de eerste Noordnederlandse (vooral Leidse) periode van het geslacht ***Van der Hammen*** behandeld, eindigend met het uitsterven (ook in de vrouwelijke lijn) van op één na alle takken. Het huidige artikel behandelt een volgende periode, die voornamelijk betrekking heeft op Noord-Brabant, en die eindigt omstreeks het jaar 1800, wanneer nog slechts uit twee takken (die van Vf en Vg) mannelijke nakomelingen bekend zijn.

Het artikel geeft, waar het de generaties 1 en 11 (uit de eerste periode) betreft, een zeer korte samenvatting van de stamreeks, en behandelt van generatie 111 alleen uitvoerig de voortzetter van die reeks. De daaropvolgende generaties IV en V worden eveneens uitvoerig behandeld. De behandeling van generatie VI (die al gedeeltelijk tot de 19de eeuw behoort) is daarentegen slechts schetsmatig.

Bij het onderzoek met betrekking tot het eerste artikel profiteerde ik van de omstandigheid dat het Leidse gemeentearchief dicht bij mijn eigen instituut gelegen is en ik aan het eind van de ochtend telefonisch de stukken mocht aanvragen die ik in de middagpauze wilde inzien. Hierdoor werd ik in staat gesteld het onderzoek op diepgaande wijze te verrichten. Bij een onderzoek in archieven die op grotere afstand gelegen zijn, is een overeenkomstige grondigheid echter uitgesloten (vooral wanneer de beschikbare tijd slechts beperkt is). Daarbij komt dat het gebrek aan ruimte en personeel in sommige Rijksarchieven, een enigszins remmende invloed op het onderzoek heeft gehad. Dat neemt overigens niet weg dat ik ook nu weer van enkele archieven, waaronder de gemeentearchieven van Tilburg en Waalwijk met name genoemd moeten worden, bijzondere medewerking ondervonden heb.

In mijn voorgaande artikel heb ik, door een analyse van alle contacten binnen de door mij bestudeerde groep, geprobeerd een bescheiden bijdrage te leveren tot de demografische kennis van de Vlaamse gemeenschap te Leiden. In het onderhavige artikel heb ik geprobeerd aan te sluiten bij recent onderzoek met betrekking tot de protestantse Noordbrabanders. Lange tijd heerste, vooral in rooms-katholieke kring, de overtuiging dat de reformatie in Noord-Brabant nooit weerklank gevonden had en dat de protestantse minderheid in die provincie geheel afkomstig was van latere import, vooral uit Holland. Wij weten nu dat de reformatie, juist in het Brabant van de zestiende eeuw, grote aanhang had maar dat, onder de druk der omstandigheden, de protestantse Brabanders in verschillende richtingen uitweken. Een groot deel emigreerde, uiteindelijk vooral naar de Noordelijke Nederlanden [2]. Belangrijke concentraties ontstonden echter ook langs de grote rivieren, zoals te Klundert, Sprang, Werkendam [3] en andere plaatsen in het Land van Altena (toen nog niet tot Brabant behorend). Een bijzonder aspect wordt gevormd door de terugkeer, in de loop van de 17de eeuw, van uitgeweken Brabantse geslachten. Over dit laatste aspect van de protestantse migraties is nog te weinig bekend. Mr. Dr. W. de Vries heeft op dit gebied belangrijk onderzoek verricht [4], hoewel een deel van zijn resultaten, na zijn overlijden, helaas ongepubliceerd bleef. In mijn vorige artikel wees ik erop dat ook andere Zuidnederlanders zich in de loop van de 17de eeuw in Noord-Brabant vestigden.

De Vries noemde, als voorbeelden van oud-Brabantse protestantse geslachten, de families ***Van Opstal, Van Breda, Van den Born, Dankaarts,*** *Deckers, Fabri, Wijnan(d)s* en ***Zijnen*** [5]. Blijkens een artikel van Dudok van Heel [6], behoorden ook de protestantse ambtenaren uit het geslacht Box tot de autochtone Noordbrabanders. Zoals hieronder zal blijken, moet aan deze lijst worden toegevoegd een protestantse tak van het geslacht ***Van den Heuvel:*** misschien is ook het in dit artikel genoemde geslacht ***Buurman*** van Brabantse afkomst. Nader onderzoek naar de oorsprong van andere protestantse Noordbrabantse geslachten (waaronder b.v. de in dit artikel genoemde geslachten *Scholt* en ***Timmers) is*** echter zeer gewenst: in vele gevallen wordt een dergelijk onderzoek bemoeilijkt door de herhaalde migraties, voorafgaande aan de Brabantse vestiging.

Zoals in de inleiding vermeld wordt, begint onderstaande genealogie met een zeer korte samenvatting van de generaties 1 en II, voor zover zij behoren tot de stamreeks. De samenvatting berust grotendeels op gegevens uit mijn vorige artikel (waar ook de bronnen worden geciteerd); enkele aanvullende gegevens zijn, daarentegen, herkenbaar aan de bronvermelding. Een overzicht van de, hier behandelde, vertegenwoordigers van de generaties III t.m. VI vindt men in de tabel.

I. *Lodewijk* [7] ***van (der) Hamme,*** afkomstig van Comene in

---

De in dit artikel gebruikte afkortingen zijn verklaard na noot 289.

1. De Nederlandsche Leeuw, 96 (19'79): 16'1-199.
2. Zie de in mijn vorige artikel genoemde literatuur. Sinds het schrijven van dat artikel verscheen: J. Briels, De Zuidnederlandse immigratie 1572-1630 (Haarlem, 1978).
3. In mijn vorige artikel (kolom 163, noot 6) noemde ik een ***Grietken Jans van der Hamme,*** afkomstig van 's-Hertogenbosch, die in 1611 te Werkendam in het huwelijk trad. Deze stamde waarschijnlijk uit het Brabantse geslacht ***Van den Hamme,*** dat al in de 16de eeuw te 's-Hertogenbosch vermeld wordt (zie De Brabantse Leeuw, 8: 59).
4. Van Opstal / De Munnick (De Brabantse Leeuw, 17 (1968) : 164-166).
   Nakomelingen van de beroemde „Geuze Els" (Jaarb. Centr. Bur. Geneal., 23 (1969) : 66-97).
   150 Jaar Welstand. De Maatschappij tot Bevordering van Welstand, voornamelijk onder Landlieden 1822-1972 (Bijdragen tot de Geschiedenis van het Zuiden van Nederland, 23 (1972) : XL en 1473).
   Protestantse Noord-Brabanders met een genealogie-Hanewin(c)kel (De Brabantse Leeuw, 25 (1976): 197-231).
5. De Vries, 150 Jaar Welstand, p. 24n.
6. De Nederlandsche Leeuw, 86 (1969): 19-27.
7. Evenals bij vele andere Zuidnederlanders, wordt bij voorkeur de Franse vorm van zijn voornaam (in verschillende spellingen) vermeld: *Loijs, Lowijs, Louwijs.* Bij de doop te Tilburg. op 13 januari 1658, van zijn achterkleinkind ***Lodewijk,*** wordt zijn zoon *Gillis* (die doopgetuige was) vermeld als Mr. *Gillis Laurente* (of *Laurense*) ***van der Hummen.*** Blijkens een aantekening op de pagina's 174 en 180 van de handgeschreven index op het tweede deel (1600-1632) van het ondertrouwregister no. 1 (= D.T.B. 56) der Nederduits-Gereformeerde Gemeente te Rotterdam, in het Gemeentearchief te Rotterdam, is *Laurensz.* een niet ongewone verschrijving voor *Lowijsz.* De verschrijving bracht J. van der Hammen Nzn., destijds gemeentearchivaxis van Waalwijk, ertoe de handgeschreven genealogie van het geslacht ***Van der Hammen*** (diverse copieën daarvan bevinden zich in familiebezit) te beginnen met een ***Laurens van. der Hummen.***

Overzicht van de generaties **III-VI** van het geslacht Van der Hammen (jong-gestorvenen niet opgenomen)

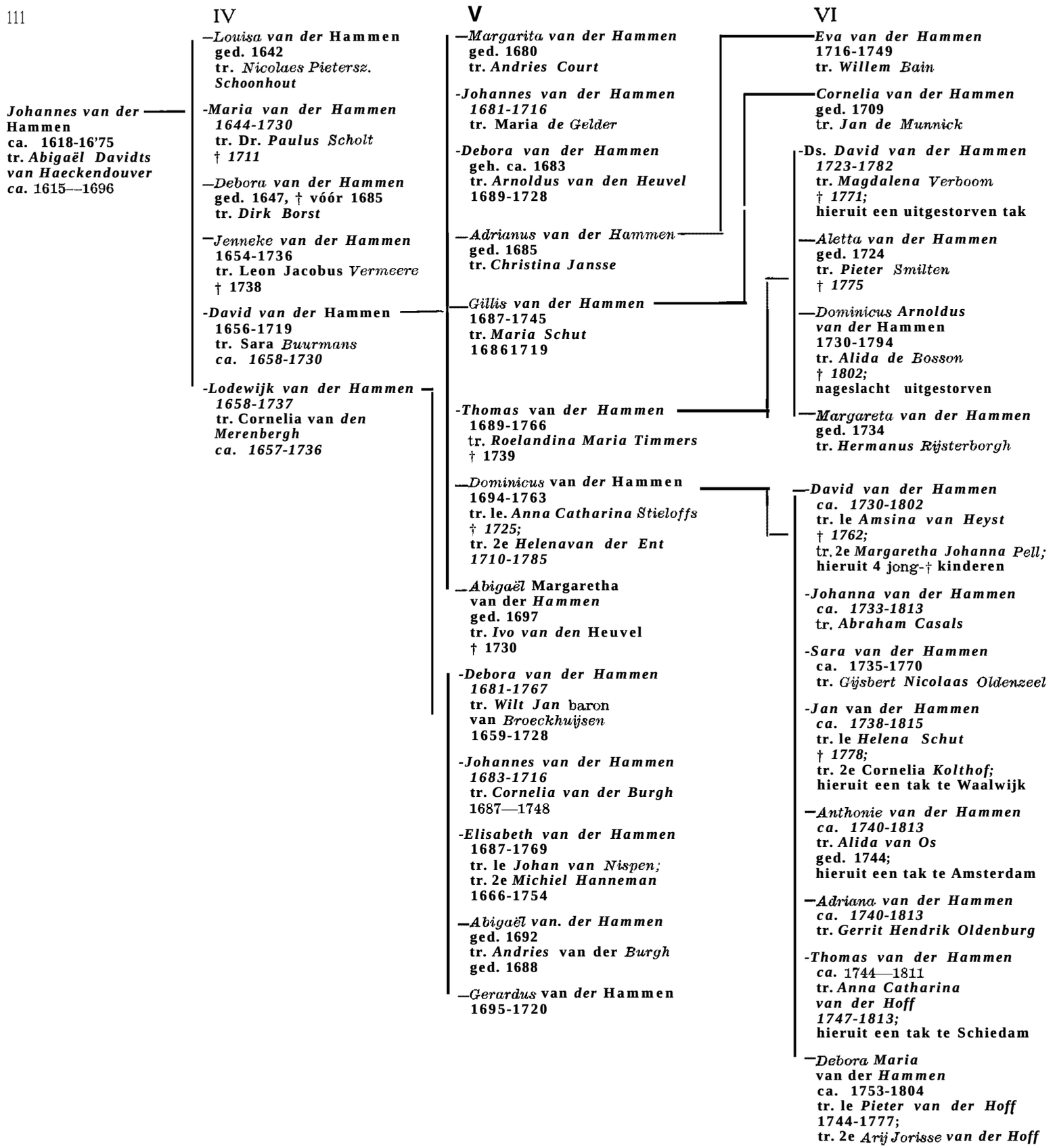

Vlaanderen, werd geboren omstreeks 1555. Hij vestigde zich vóór 1590 te Leiden, en was daar in 1600 mutsmaker van beroep. Hij werd te Leiden begraven in 1610. Hij was gehuwd met *Torijne (Trijntgen) Henricx;* de afkomst van deze echtgenote is onbekend en het is evenmin bekend of zij zijn eerste echtgenote en de moeder van zijn kinderen was. Van ***Lodewijk*** worden acht kinderen vermeld, vier zoons en vier dochters, waaronder een zoon *Gillis* (zie 11).

II. *Gillis* ***van (der) Hamme*** werd geboren te Leiden omstreeks 1592. Hij trouwde in 1616 te Leiden met ***Jannetgen Maillaerts,*** eveneens geboren te Leiden, dochter van ***Maillaert*** *Claesz.* (van Pollinchove in Vlaanderen) en ***Barbara*** *Jacobsdr. Baijs* (van Nieuwpoort in Vlaanderen). Hij was, ten tijde van zijn ondertrouw, raswerker van beroep. Hij ging in 1623 met attestatie van Leiden naar Rotterdam, en was daar schoolmeester. Hij nam op 23 december 1629 (met attestatie van Rotterdam) deel aan het eerste nachtmaal gehouden binnen 's-Hertogenbosch (op welke datum de Brabantse periode in de geschiedenis van het geslacht ***Van der Hammen*** begint). Tegen 21 april 1630 kwam hij, samen met zijn echtgenote, van Rotterdam naar 's-Hertogenbosch, en was daar schoolmeester en koster van de Kruisbroederskerk [8]. Hij werd in 1632 met het poorterschap van 's-Hertogenbosch vereerd. Hij is waarschijnlijk te 's-Hertogenbosch, omstreeks 1667, overleden. Zijn weduwe kwam op 21 september 1667 met attestatie van 's-Hertogenbosch naar Tilburg (naar haar zoon *Johannes*) [9] en werd daar in 1668 begraven. Van *Gillis* worden vier kinderen vermeld, waaronder een zoon *Johannes* (zie 111).

III. ***Johannes van der Hammen*** werd waarschijnlijk geboren te Leiden, omstreeks 1618. Hij ging ongetwijfeld in 1623 met zijn ouders mee naar Rotterdam, en waarschijnlijk in 1630 ook naar 's-Hertogenbosch. Bij zijn ondertrouw te Rotterdam, op 7 april 1641 [10], woonde hij in de Lommertstraet (Lombardstraat) aldaar, evenals zijn aanstaande echtgenote ***Abigail Davids van Haeckendoever,*** dochter van ***David Jacobsz. van Haeckendouver*** en *Grietgen Ariens* [11]. Het is mogelijk dat hij op dat moment woonde bij de familie van zijn a.s. echtgenote, hoewel daarover geen zekerheid bestaat. Het huwelijk werd op 23 april 1641 te Rotterdam voltrokken.

Op 9 november 1641 kocht ***Johannes van der Hammen,*** schilder, van de weduwe, kinderen en erfgenamen van *Jan Gerritsz. Spaen* een huis (met winkel) en erf aan de westzijde van de Westwagenstraet te Rotterdam [12]. De koopprijs was *f* 3000 (waarvan *f* 2600 voor het huis en *f* 400 voor enige losse winkelwaren). Van deze koopprijs werd *f* 600 contant voldaan, terwijl over de resterende f2400 een jaarlijkse rente van vijf procent

---

8. Laatstgenoemd ambt heeft hij waarschijnlijk nooit vervuld, daar de kerk in 1629 zwaar beschadigd was. Volgens A. F. 0. van Sasse van Ysselt, De Voorname Huizen *en* Gebouwen van 's-Hertogenbosch, dl. 1 ('s-Hertogenbosch, 1911), p. 347, begon men pas in 1648 met het herstel, en was de reparatie waarschijnlijk voltooid in 1650.
9. De oorspronkelijke attestatie bevindt zich nog in het gemeentearchief van Tilburg (Arch. Ned. Herv. Kerk Tilburg, no. 22).
10. G.A. Rotterdam, D.T.B. 58.
11. Het geslacht ***Van Haeckendouver was*** eveneens van Zuidnederlandse afkomst. De familienaam wijst op een Brabantse oorsprong: Hakendover ligt met ver van Tienen (Tirlemont) in (Belgisch) Brabant. Ik geef hier het volgende korte overzicht van de eerste drie Noordnederlandse generaties.
    1. ***Jacob*** *(Jacques)* ***van*** *Haeckendo(u)ver,* afkomstig van Antwerpen, waar zijn dochter ***Claertgen*** geboren werd, kwam omstreeks 1585 naar Delft en verhuisde vervolgens naar Rotterdam. Op 1 maart 1609 ging ***Jaques van Haeckendover,*** weduwnaar, wonende op de Huochstraet te Rotterdam, in ondertrouw met ***Lijntgen Struijs,*** weduwe van ***Pieter*** *Sallewechter,* wonende op het Martvelt (G.A. Rotterdam, D.T.B. 56, f. 343). ***Lijntgen Willems Struijs*** wordt in een testament van 24 september 1609 genoemd als moeder van ***Willem Pietersx. Solwachter*** (G.A. Rotterdam, O.N.A. 26, f. 51v—52). In 1610 kocht *Jacques van* ***Haeckendoever,*** cramer, een huis en erf aan de Oostzijde van de Molenstegh e bij het Mercktvelt (G.A. Rotterdam, Schepenarchief 493, pp. 566567). Op 14 februari 1618 werd hij nog genoemd als eigenaar van dat pand (G.A. Rotterdam, Schepenarchief 497, p. 294). Hij overleed vóór 28 april 1623, want op die datum verkocht zijn weduwe, ***Lijntje*** *Willemsdr.,* een huis en erf aan de Oostzijde van de Molensteegh, genaamd De Vogel Struijs (G.A. Rotterdam, Schepenarchief 498, pp. 510—511). De weduwe van ***Jacob van Haeckendouver*** werd op 24 mei 1623 nog vermeld als eigenares van een huis grenzend aan een pand aan de Oostzijde van de Westmolenstraet bij 't Mercktvelt (G.A. Rotterdam, Schepenarchief 498, p. 556).

    Van ***Jacob van Haeckendouver*** worden drie kinderen vermeld (de naam van de moeder is mij niet bekend): ***1.*** *Claertgen* (zie IIa); 2. *Susanna* (zie IIb); 3. ***David*** (zie IIc). Bii de doop ***van*** *Marija Davids van* ***Haeckendouver,*** op 2 juni 1630 (zie hieronder), wordt een *Areijaange Jaepijcks* ***als*** getuige genoemd; het is met onmogelijk dat deze ook een dochter was van ***Jacob van Haeckendouver*** (de zoon ***David*** staat nl. op dezelfde plaats vermeld als ***Davit*** *Jaepijcse*).

    Ha. ***Claertgen*** *Jacobs* ***van Haeckendouver*** werd geboren 'te Antwerpen. Op 12 februari 1606 gingen te Rotterdam in ondertrouw: ***Claertgen*** van ***Hacquedorp,*** j.d., geboren te Antwerpen en wonende te Rotterdam op de Hoochstraet, en ***Abraham van*** *Daelhuijsen,* geboren en wonende te Delft (G.A. Rotterdam, D.T.B. 56, f. 318v). Op 26 februari 1606 gingen te Delft in ondertrouw: ***Claertgen Iacobs van Haeckendeuffer*** en ***Abraham van*** *Daelhuijzen,* beiden geboren te Antwerpen (G.A. Delft, D.T.B. 4). Het huwelijk werd op 5 maart 1606 te Rotterdam voltrokken. *Claertgen* kwam daarna met attestatie van Rotterdam naar Delft: „woont voorbij de Schoolsteech, huijsvrouw van ***Abraham van*** *Dalhuijsen*" (G.A. Delft, fiche met gegevens uit het Archief van de Ned. Herv. Kerk).

    IIb. *Susanna Jacobs* ***van Haeckeadouver,*** geboren te Delft en wonende op het Oosteijnde aldaar, ging op 14 augustus 1611 te Delft in ondertrouw met *Lenaert Cornelisse* ***van*** *Nierop,* cleermaker, wonende op Maeslantsluijs (= Maassluis) (G.A. Delft, D.T.B. 5). Zij maakten op 31 juli 1612 te Delft hun testament (G.A. Delft, O.N.A. 1764, f. 191v—193v).

    IIc. ***David*** *Jacobsz.* ***van Haeckendouver*** werd geboren te Delft. Hij ging op 10 april 1611 te Rotterdam in ondertrouw met ***Grietje*** *Ariens,* j.d. van Rotterdam. ***David van Haeckendouva*** woonde bij zijn ondertrouw in de Molensteegh, ***Grietje*** *Ariens* op de Hoochstraet. Het huwelijk werd op 24 april 1611 te Rotterdam voltrokken (G.A. Rotterdam, D.T.B. 56, f. 358v). Op 6 mei 1620 kocht ***David van Haeckendouver te*** Rotterdam een huis aan de Noordzijde van de Vischdijk (G.A. Rotterdam, Schepenarchief 497, pp. 741-742; Schepenarchief 498, pp. 63-65). Op 13 februari 1626 werd hij, in een notariële akte, te Rotterdam als getuige genoemd (G.A. Rotterdam, O.N.A. 183, f. 212). Op 26 april 1629 verkocht hij een aflaet (= afdak) en erf, staande en gelegen aan de Zij1 (G.A. Rotterdam, Schepenarchief 500: 344). Bij de doop van één van zijn kinderen, in 1626, staat vermeld dat hij voorlezer was. In een akte van 1630, met betrekking tot de verkoop van een erf aan de Zijl, bij de Vissendijc (G.A. Rotterdam, Schepenarchief 500: 645—646) staat vermeld dat hij ziekentrooster was te Rotterdam. Zijn naam wordt na 1630 niet meer vermeld; *Grietgen* ***Adriaens*** wordt nog als doopgetuige genoemd op 19 oktober 1642 te Rotterdam (G.A. Rotter-

betaald molest worden: dit bedrag zou niet afgelost mogen worden vóór het overlijden van de weduwe van *Jan Gerritsz. Spaen.* *Op* 1 februari 1642 zou ***Johannes*** het voorhuis met de winkel, de kelderkeuken en de achterkamer in gebruik mogen nemen, terwijl hij op 1 mei ***1642*** het gehele huis zou aanvaarden. De eerste rente verviel op 1 mei 1643. De koop werd op 9 mei 1642 ingeschreven in het Gifteboek[13]. Op 15 juli 1642 verklaarde ***Johannes van der Hammen,*** schilder, ten overstaan van notaris Balthasar Basius (en in tegenwoordigheid van de curateur over de nagelaten boedel), dat hij eind december 1641 zijn huis aan de Westwagenstraet voor een periode van drie maanden (dus toen het huis nog niet volledig was opgeleverd) verhuurd had aan *Aert Verhagen* voor de somma van ***25*** Carolus guldens; deze *Aert Verhagen* was in de tussentijd echter overleden, terwijl van de huur pas vier gulden was ontvangen[14].

Zoals ik in mijn vorige artikel vermeldde, wooade ***Johannes'*** zuster ***Maria*** tot haar huwelijk in juni 1647 bij hem in huis.

Op 31 maart („den lesten martij") 1647 maakten ***Johannes van der Hammen,*** schoolmeester, en ***Abigaël Davits van Hakendouver,*** zijn huisvrouw, ten overstaan van notaris Jacob Duijfhuijsen Jr., te Rotterdam hun testament[15]. Zij benoemden elkaar tot erfgenaam, regelden de opvoeding van de kinderen, sloten de Weeskamer uit van bemoeienis met eventuele voogdij, bepaalden dat de kinderen bij hun meerderjarigheid (of hun huwelijk) uit de nagelaten boedel tezamen ƒ 50 zouden ontvangen, terwijl de verwanten van de eerstoverleden echtgenoot

dam. D.T.B. 6) en on 20 november 1650 te Tilburg (G.A. Tilburg, D.T.B. 13, 'Doopboek, f. 25). Drie dochters van ***David van Haeckendouver*** woonden bij hun huwelijk (resp. in 1641, 1650 en 1651) in de Lommertstraet te Rotterdam. Uit het huwelijk van ***David van Haeckendouver*** en ***Grietje Ariens*** zijn zes kinderen bekend: 1. *Abigaël,* geboren omstreeks 1615, die trouwde met ***Johannes van der*** Hammen. 2. *Susanna,* die op 11 april 1647 te Rotterdam getuige was bij de doop van ***Debora van der Hammen*** (G.A. Rotterdam, D.T.B. 7). 3. *Lidia* (zie IIIa). 4. *Magdalena* (zie IIIb). 5. ***Jacob,*** gedoopt te Rotterdam op 19 juni 1629 (G.A. Rotterdam, D.T.B. 3); een ***Jacobus van Haeckendouver*** werd 3 augustus 1648, in een notariële akte, ais getuige vermeld (G.A. Rotterdam, O.N.A. 492, f. 193). 6. *Marija,* gedoopt te Rotterdam op 2 juni 1630 (G.A. Rotterdam, D.T.B. 3).

IIIa. *Lidia (Lydia) Davids* ***van Haeckendouver*** werd op 25 oktober 1620 te Rotterdam gedoopt (G.A. Rotterdam, D.T.B. 1). Zij ging op 11 september 1650 te Rotterdam in ondertrouw met *Aelbert Pieters* ***Kuyp,*** j.m. van Utrecht, wonende op 't Hang te Rotterdam; het huwelijk werd op 25 september 1650 te Kralingen gesloten (G.A. Rotterdam, D.T.B. 61). *Aelbert* ***Kuyp*** was ziekentrooster te Rotterdam; zijn beroep werd vermeld toen hij op '7 mei 1656 te Tilburg doopgetuige was (G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 25v).

IIIb. *Magdalena Davids* ***van Haeckendouver*** werd te Rotterdam gedoopt op 20 maart 1626 (G.A. Rotterdam, D.T.B. 2). Zij ging op 29 oktober 1651 te Rotterdam in ondertrouw met Ds. ***Egbertus Janssonius;*** het huwelijk werd op 14 november 1651 te Rotterdam voltrokken (G.A. Rotterdam, D.T.B. 61). Ds. ***Egbertus Janssonius*** was predikant te Ouderkerk; zijn beroep werd vermeld toen hij en zijn vrouw op 15 december 1654 en 7 mei 1656 doopgetuigen waren te Tilburg (G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 25v).

12. G.A. Rotterdam, O.N.A. 329, f. 418—419v.
13. G.A. Rotterdam, Schepenarchief 507 (Gifteboek 28), f. 44v.
14. G.A. Rotterdam, O.N.A. 434, f. 87.
15. G.A. Rotterdam, O.N.A. 208, f 150v—152.

ƒ *25* zouden ontvangen (en daarmee uit de nagelaten boedel moesten blijven).

Op 11 mei 1649 kregen „*Johannes* ***van (der) Hammen*** en ***(Abig) aïl Davids*** sijn huysvrouw", van de Nederduits-Gerefoameerde Kerk te Rotterdam een attestatie „voor de Kercke Christi tot Goirle in de Meyereye van 's-Hertogenbosch"[16]. Op 12 juli 1649 werden zij ingeschreven in de lijst van lidmaten van die kerk[17]. Zij waren daar toen al enige tijd, want op dezelfde datum werden zij ingeschreven in het lidmatenboek van de Nederduits-Gereformeerde Kerk te Tilburg[18]. In de lidmatenlijst van Goirle staat aangetekend: „weder vertrokken op Tilborgh". Blijkbaar is ***Johannes*** ongeveer twee maanden schoolmeester geweest te Goirle, voor hij hetzelfde ambt in Tilburg aanvaardde[19]. Op 12 juli 1649 werden ook de koster ***Roelant Roelants*** en zijn huisvrouw te Tilburg ingeschreven (zij kwamen met attestatie van 's-Hertogenbosch) ; *Roelants* bleef koater tot zijn dood in 1667.

Johannes van der Hammen woonde, evenals later zijn zoon ***David,*** te Tilburg bij de kerk en het kerkhof (men vindt deze gegevens vermeld in diverse archiefstukken). Er stond in die tijd een rij van vier huizen ten Zuiden van het kerkhof, waarvan het meest Oostelijke in 1732 bewoond werd door ***Johan Coenraedt van Swanenburgh,*** opvolger van ***David van der Hammen*** (mededeling van de heer L. Langeweg te Tilburg); waarschijnlijk hebben ook ***Johannes*** en ***David van der Hammen*** daar met hun gezin gewoond. Men vindt de ligging van het huis op fragmentkaart 1 (Kerk en Heuvel) van de „Atlas van Tilborg en Goirle met de Bewoning 1732-1832" van L. Langeweg (Tilburg, 1972) (zie ook afb. 1). Het huis wordt ook aan het begin van de 19de eeuw nog vermeld als schoolmeesterswoning; later (in 1836) kwam hier een school (afgebroken in 19 13).

Volgens Dijksterhuis[20] was ***Johannes*** aangesteld tot schoolmeester op een tractement van ƒ 100, terwijl zijn voorganger, de oude Mr. ***Jan van Deurne,*** een tractement van ƒ 250 ontvangen had. In het gemeentearchief te Tilburg is een copie bewaard gebleven van een brief van ***Johannes van der Hammen*** met betrekking tot zijn salariëring, geschreven omstreeks 1650. Deze brief luidt als volgt: „Aen de Achtbare Magistraten der Heerlijckheyt Tilborgh. Geeft met behoorlijcke reverentie te kennen ***Johannes*** *Gillisz. vander* ***Hammen,*** schoolmeester in u Achtbaere Heerlijckheyt van haere Hooch M. gestelt, soe dat hij suppliant met een huysken vol kinderen is beswaert ende tot noch toe geen discipulen in sijne school heeft gekregen. Weshalve 't tractement van Haere Ho. Mo. hem suppl. toegeleyt te kleyn sal vallen ende niet mogelijck en is dat hij suppl. daer op soude conen leven. Soo werde hij supp. genootsaeckt sich te addresseeren aen u Achtb. met ootmoedigh versoeck u Achtb. gelieve hem swppl. een jaerlijckx tractement wt de Heerlijckheyt toe te leggen gelijck voorhenen sijnen predecesseur (nu

16. G.A. Tilburg, Arch. Ned. Herv. Kerk, 22. De attestatie is beschadigd; de tussen haakjes geplaatste letters zijn verloren gegaan.
17. G.A. Tilburg, Arch. Ned. Herv. Kerk, 19.
18. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 3.
19. Zowel Dijksterhuis, Bijdragen tot de Geschiedenis der Heerlijkheid Tilburg en Goirle (Tilburg, 1899), p. 158, als De Vries, De Brabantse Leeuw, 17 (1968), p. 166, vermelden slechts dat hij van Rotterdam naar Tilburg kwam.
20. Dijksterhuis, Bijdragen, p. 158.

Afb. 1.

Kaart van een gedeelte van Tilburg, met de kerk en de omgevende bebouwing (schaal ca. 1 : 3000). Vergroot fragment van kaartblad 1 (Kerk en Heuvel) van de „Atlas van Tilborg en Goirle met de Bewoning 1732—1832" door L. Langeweg. De plaats van de schoolmeesterswoning is rechts onder (thans zuidelijke rijbaan van het Stadhuisplein, dicht bij de hoek van de Bisschop Zwijsenstraat). Het verloop van de afgebeelde wegen is terug te vinden in het huidige stratenplan; men herkent de Oude Markt, de Heuvelstraat en de Nieuwlandstraat. (Gereproduceerd met vriendelijke toestemming van de heer L. Langeweg te Tilburg).

vertrocken sijnde) genoten heeft is't niet in't geheel immers ten deele, soo als u Achtb. sal goet vinden ende dat ter tijt ende wijle de schoole soo mochte aenwassen dat hij supp. sich selven sal konnen bedroopen. Oock dat hem supp. mach toegeleyt werden het cooren dat hij predecesseur vande arm-meesters, heeft genoten voor 't leeren van de arme kinderen, die hij willigh en bereyt is in sijn sohoole te ontfangen. 't welck doende" [21]. Ook de betreffende resolutie van de Raad van State, d.d. 27 juni 1650, is als copie bewaard gebleven: „Copye van Haer Ed. Mo: Resolutje vergunt op de regte der gesamentlijcke schoolmrs. en costers in het Quartier van Oisterwijck op den 27 Junii 1650 en luydt als volght. Den Raedt van Staten op den inhoudt geleth hebbende verstaen dat de supp.ten haer hebben te addresseren aen de wethouderen ende regeerders van respective dorpen daer sij aengestelt sijn, die gehouden sijn aen haer bequame wooninge, en om school te houden te moeten versorgen en (de) haer ook te laeten genieten de baten en proffijten soo van 't leeren van arme kinderen, van luyen en begraven van dooden ende andere heure corporele diensten soo als in andere plaetsen is geschiedende, daeraen de rentmrs. van Quartier de goede handt sullen hebben te houden, dat 't selve nae gecomen werden. Actum 27 junii 1650 ter ordonn. van den Raet van Staten" [22]. Als resultaat hiervan is het volgende besluit van schepenen, als copie bewaard gebleven (op hetzelfde vel papier als de copie van het verzoek van Johannes): „Copye van de appestille. Mijne Heeren Schepenen tot vermeerderinge van sijne gagie accorderen de suppliant de somme van hondert bare gul. 's jaerlijcx, ingegaen sijnde tot Sint Jan Baptista dach 1650, die hij vinden en ontfangen sal van den borgemester deser heerlijckheyt, als noch twee mudden rogge jaerlijckx in spetie die hij ontfangen sal van de H. Geest meesters alhier waer voor hij sal moeten leeren de huys armen, die sulckx van hem ter Caritate versoeckende sijn ende en sal de suppliant niet vorderen oft meer mogen eyschen van schoolgelt als sijne predesseuren gehadt ende genote hebben. Des wert gereserveert dat mijne Heeren Schepenen altijt sullen mogen minderen, meerderen soo 't selue hun gelieven sal" [23].

In de Acta van de Kerkeraad van 18 mei 1651 (herhaald op 5 november 1651) wordt vermeld dat Johannes een klacht indiende over het schoolhouden door de Rooms Katholieken: „Is ingestaen onse schoolmeester *Jan Gillisse van der Hammen*, en heeft gedoleert datter verscheydene plaetsen waeren in dese heerlijckheyt alwaer de Papisten noch school hielden, versoeckende met eene raet hoe dat soude moge gheweert werden: Is goet gevonden dat hij de E. Kerckenraet sal hebben in te leveren de naem van de Paepsche schoolmeesters met aenwijsinghe der plaetsen waer sij resideren, en sal dan uit naem des E. Kerckenraets de officier deser plaetse daer over begroet werden; en sal dat geschieden door Pastor Loci en Mr. *Jan Adam Wijtens*" [24].

Op 4 mei 1652, toen zijn financiële positie te Tilburg enigszins verbeterd was, verkocht *Johannes van der Hammen*, schoolmeester, zijn huis aan de Westzijde van de Westwagenstraat te Rotterdam aan *Denijs Jansz. Verburch* [25].

In 1652 kwam er volgens Dijksterhuis [26] weer een schoolmeester aan „de Hasselt", met name *Cornelis Smulders*. *Johannes* had een overeenkomst met hem gesloten, waarbij Tilburg in twee districten werd verdeeld en geen van beiden leerlingen uit het district van de ander op zijn school mocht toelaten. In de Acta van de kerkeraad van 12 september 1652 staat, o.a. met betrekking hiertoe, vermeld: „Is ingestaen Meester *Jan Gillisse van der Hammen* ende dooleert over *Cornelis Smulders*, schoolmeester aen de Hasselt, dat hij naementlijck kinderen van de Velthoven in sijn school ontvangt die onder sijn district behooren, selfs volghens accoord tusschen beyde de schoolmeesters ghemaect dat d'een niet en sal trecken kinderen anderens district behoorende: Oock datter noch paepsche schoolmeesters hier en daer sijn. Is goet gevonden en verstaen dat men ons naeder op de saeck sal informeeren en als dan te doen naer behooren" [27].

Op 3 mei 1655 kwam er een School-Reglement in de steden en ten plattenlande, in de heerlijckheden en dorpen staende onder de Generaliteyt, waarin de vereiste

21. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 106b.
22. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 106a.
23. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 106b.
24. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Resolutiën des Kercken-Raets van Tilburgh, p. 2bis.
25. G.A. Rotterdam, Schepenarchief 513 (Gifteboek 34), f. 60—60v. Volgens Hazewinkel (Oud-Holland, 55: 217-222) waren er in de betreffende periode te Rotterdam twee personen van die naam, nl.: (1) de vlaskoopman *Dionijs* Junk. ***Verburgh*** (een verwant van de latere schilders *Verburgh*), geb. te Rotterdam, en aldaar overleden in 1669. zoon van *Jan Dionijsz.* (wolwever, afkomstig van Wesel) en' *Barbara Butter*; en (2) een *Dionijs Jansz. Verburgh*, bekend in collegiantenkringen, zwager van de dichter *Joachim Frans Oudaen*, zoon van *Dionijs Corstiaensz.* en *Pietertje Thomus*.
26. Dijksterhuis, Bijdragen, p. 158.
27. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Resolutiën des Kercken-Raets van Tilburgh, p. 6.

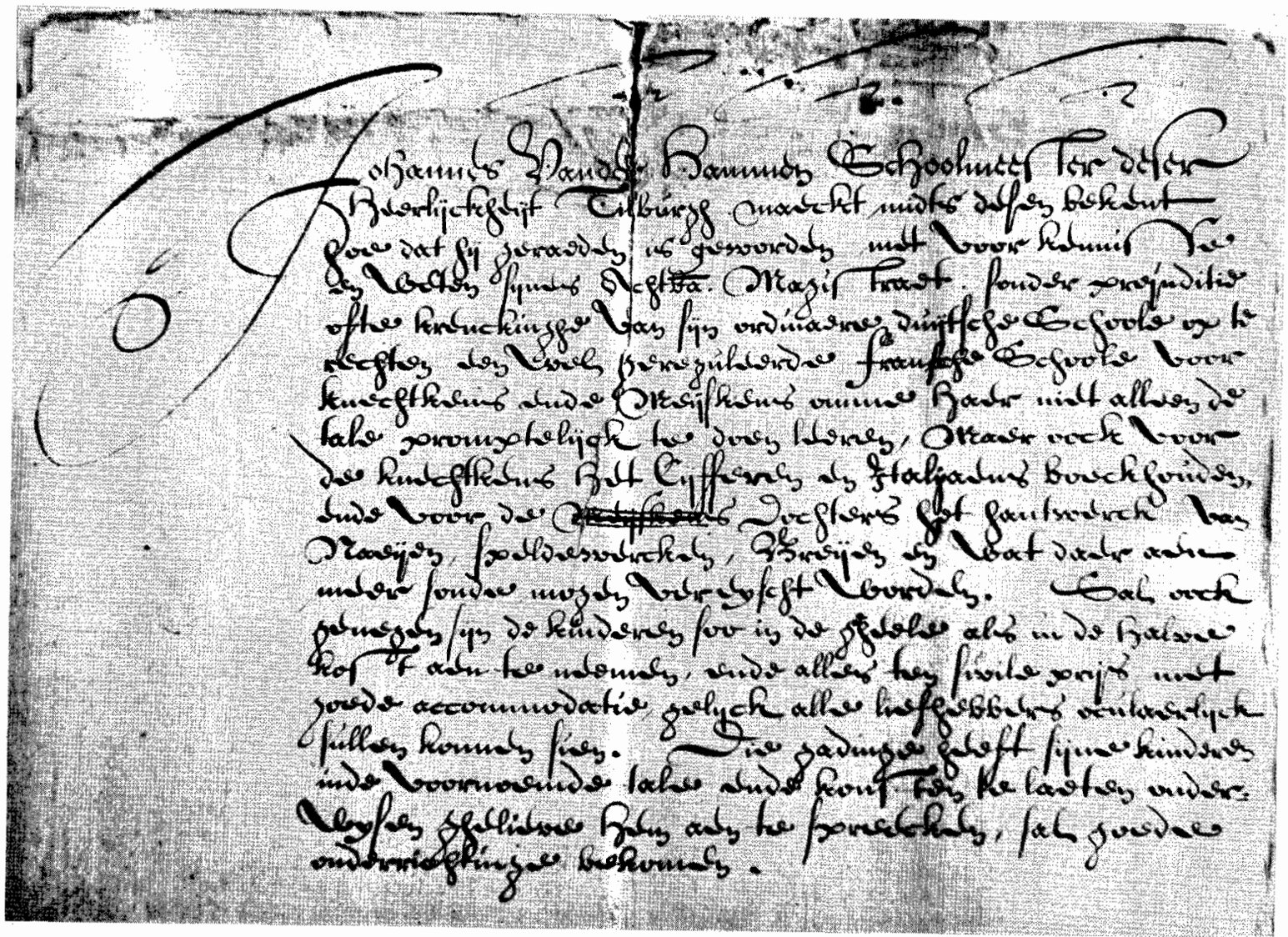

Afb. 2.
Gecalligrafeerde aankondiging, door Johannes van *der Hammen,* daterend van ca. 1670, van zijn plannen tot oprichting van een Franse school te Tilburg. (G.A. Tilbarg, Inv. Van Visvliet, no. 106i). (Iets verkleind).

bekwaamheden, de aanstellingen, de wijze van schoolhouden, de tractementen en emolumenten en bovendien het ambt van koster geregeld werden. Enkele artikelen van dat reglement werden vernieuwd bij besluit van 27 mei 1658[28].

In 1666 werd de Meijerij geplaagd door geplunderde benden die zich uitgaven voor Munsterse troepen[29]. Vele protestantse ingezetenen vluchtten in het begin van januari met hun beste goederen naar Sprang, Loon op Zand en 's-Hertogenbosch, waar zij bleven tot het begin van mei. De Raad van State verklaarde de meegenomen goederen vrij van de Brabantse land-tol. Het is mogelijk dat Johannes in die periode een toevlucht zocht bij zijn ouders in 's-Hertogenbosch.

Zoals hierboven vermeld werd, kwam Johannes' moeder, weduwe geworden, in 1667 van 's-Hertogenbosch naar Tilburg. *Zij* woonde toen ongetwijfeld bij haar zoon, en overleed te Tilburg in 1668.

In het Gemeentearchief te Tilburg[30] bevindt zich nog een fraai gecalligrafeerde bekendmaking van Johannes van *der Hammen* (afb. 2) waarin hij zijn plannen uiteenzet voor de oprichting van een Franse school. De tekst (die een indruk geeft van zijn bekwaamheden) luidt als volgt: ***Johannes Van der Hammen,*** schoolmeester deser heerlijckheyt Tilburgh, maeckt midts desen bekent hoe dat hij geraeden is geworden met voorkennisse en weten sijnes Achtba. Magistraet, sonder prejuditie ofte kren-

28. N. Wiltens, Kerkelijk Plakaat-Boek ('s-Gravenhage, 1722), pp. 475-488. Het onderwijs in de stad 's-Hertogenbosch was tevoren al geregeld bij een verordening van schepenen van 18 juni 1630 (met lijst van voorgeschreven boeken), en bij een Ordonnantie op het Stuck van de Nederduijtsche ende Fransche Schoolen van 4 mei 1640. Zie: M. de Haas, Bossche Scholen van 1629 tot 1795 ('s-Hertogenbosch, 1926), pp. 162-165, 266-268; en G.A. 's-Hertogenbosch, Resolutiën van de Stadsregering, A39, f. 32—34v.

29. J. H. van Heurn, Historie der Stad en Meyerye van 's-Hertogenbosch, dl. 3, p. 147. Dijksterhuis, Bijdragen, pp. 162-163.

30. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 106i.

ckinghe van sijn ordinaere Duytsche schoole op te rechten een wel gereguleerde Fransche schoole voor knechtkens ende meyskens omme haer niet alleen de tale promptelijck te doen leeren, maer oock voor de knechtkens het cijfferen en Italjaens boeckhouden ende voor de dochters het hantwerck van naeyen, speldewercken, breyen en wat daer aen meer soude mogen vereyscht worden. Sal oock genegen sijn de kinderen soo in de geheele als in de halve kost aen te nemen ende alles ten sivile prijs, met goede accomodatie gelijck alle liefhebbers oculaerlijck sullen konnen sien. Die gadinge heeft sijne kinderen in de voornoemde tale ende konsten te laeten onderwijsen ghelieve hem aen te spreecken, sal goede onderrichtinge bekomen". De tekst is niet gedateerd, maar stamt mogelijk uit 1670, omdat in 1671 voor korte tijd een Franse schoolmeester in Tilburg verbleef [31].

In juni 1672 werd Tilburg geplunderd door de Franse troepen [32]. Volgens Van Heurn vluchtten ,,veele predikanten, schoolmeesters, en andere ordentlijke lieden" uit de Meijerij naar 's-Hertogenbosch waar zij genoodzaakt werden aan de wallen te werken. Aanvankelijk werden zij daar ,,onder allerhande gemeen volk geplaatst", maar nadat zij daarover bij de regering geklaagd hadden, werden de vluchtelingen bij elkaar gesteld. Op de lijst van de schade te Tilburg geleden, die in 1695 werd opgesteld [33], komt de naam ***Van der Hammen*** niet voor. Hoewel de Fransen zich later terugtrokken, moest gedurende enkele jaren een zware oorlogscontributie betaald worden en bleef het wonen in Tilburg onzeker tot de vrede met Frankrijk in 1678 gesloten werd.

Op 2 april 1673, dus nog in de periode van de oorlog met Frankrijk, werd Mr. ***Johannes van der Hammen,*** schoolmeester en voorzanger, benoemd tot diaken van de Nederduits-Gereformeerde gemeente te Tilburg [34].

Op 10 februari 1675 was ***Abijgel van der Ham,*** ondanks de oorlog, te Rotterdam getuige bij de doop van haar kleindochter ***Pieternelletie Schoonhoudt*** [35].

Op *3* mei 1675 werd ***Johannes van der Hammen*** begraven in de kerk te Tilburg [36]. In de Acta van de Kerkeraad van 5 mei 1675 wordt hierover het volgende vermeld [37]: ,,Nademael het Godt Almaghtigh belieft heeft onsen schoolmeester en diaken ***Johannes van der Hammen*** in sijn Rijck te halen, is in desselfs plaetse extraordinaerlijck tot diaken verkooren den parsoon van Mons. *France* ***Vromans*** ... De Reeckeninghe van Meester ***Johan van der Hammen*** zael. sal nader opgenomen en bij desselfs nagelatene weduwe verantwoort werden."

Zoals wij hieronder zullen zien, werd ***Johannes'*** zoon ***David*** bij besluit van de Raad van State van 2 mei 1675 benoemd tot zijn opvolger: hieruit blijkt dat vóór het overlijden een verzoek om ontslag moet zijn ingediend (ongetwijfeld in verband met ernstige ziekte).

Abigel ***van der Ham*** was op *2* januari 1678, samen met *Lodewick* ***van der Ham*** (haar zoon), te Rotterdam

31. Dijksterhuis, Bijdragen, p. 174.
32. Van Heurn, Historie der Stad en Meyerye, di. 3, pp. 177-178, 187, 221-222, 234-235, 261-264. Dijksterhuis, Bijdragen pp. 166168.
33. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 637.
34. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Resolutiën des Kercken-Raets, p. 43.
35. G.A. Rotterdam, D.T.B. 13.

getuige bij de doop van haar kleinzoon ***Johannes*** *Schoonhoudt* [38].

In het Rechterlijk Archief van Tilburg [39] bevindt zich nog een akte van 1690 met betrekking tot de nalatenschap van ***Johannes.*** Volgens zijn testament, hierboven genoemd, zouden de kinderen na het overlijden van een van de ouders, bij hun meerderjarigheid (of bij hun huwelijk), tezamen *f* 50 ontvangen. ***Abigael Davits van Hakendouver,*** weduwe en testamentair boedelhoudster van wijlen ***Johannes van der Hammen,*** beloofde in de akte aan de diakonie de somma van vijftig gulden af te betalen met twee gulden 's jaars. Waarschijnlijk had zij van de diakonie geld moeten lenen om de testamentaire beschikking te kunnen uitvoeren. Men krijgt de indruk dat de welvaart te Tilburg, bij het overlijden van ***Johannes,*** minder was dan in 1647 te Rotterdam, bij het maken van het testament, was voorzien.

Abigaël van Hakendoever, weduwe, wonende aan de Kerk, werd op 2 april 1696 te Tilburg begraven [40].

Uit het huwelijk van ***Johannes van der Hammen*** en ***Abigaël van Haeckendouver*** zijn acht kinderen bekend:

1. ***Louisa,*** zie IVa.
2. ***Maria,*** zie IVb.
3. ***Lijsbefh,*** gedoopt te Rotterdam op 24 oktober 1645 [41]. Verdere gegevens over haar zijn mij niet bekend; waarschijnlijk is zij op jeugdige leeftijd overleden.
4. ***Debora,*** zie IVc.
5. ***David,*** gedoopt te Tilburg op 20 november 1650 [42]; hij moet op jeugdige leeftijd zijn overleden, vóór de geboorte van de hieronder genoemde ***David.***
6. *Jenneke,* zie IVd.
7. ***David,*** zie IVe.
8. ***Lodewijk,*** zie IVf.

IVa. De dochter *Louwijs* ***van der Hammen*** werd op 19 oktober 1642 te Rotterdam gedoopt [43]. Zij deed op 15 mei 1660 te Tilburg belijdenis, en vertrok daarna naar Rotterdam. Op 6 mei 1666 kwam zij met attestatie van Rotterdam naar Tilburg, maar ging daarna weer terug. Op 5 mei 1671 vertrok zij met attestatie naar Dongen. Op 15 december 1671 kwam zij met attestatie van Dongen terug, en vertrok daarna weer naar Rotterdam [44]. Op 21 maart 1674 werd te Tilburg attestatie ontvangen van Rotterdam dat aldaar in ondertrouw opgenomen waren *Nicolaes* ***Piefersz. Schoonhouf,*** j.m. van Beijerlant, met ***Lowijsa van der Hammen. Louisa*** kreeg op 15 april 1674 attestatie om te Rotterdam te mogen trouwen". ***Claes Pieterse,*** j.m. van Oud Beijerland, wonende op het Steijger te Rotterdam, en *Lowijsa*

36. G.A. Tilburg, D.T.B. 26.
37. G.A. Tilburg, Arch. Ned. Herv. Kerk 1 (Acta 1675—1704), f. 2.
38. G.A. Rotterdam, D.T.B. 14.
39. G.A. Tilburg, R.A. 382, f 29.
40. G.A. Tilburg, D.T.B. 27.
41. G.A. Rotterdam, D.T.B. 7.
42. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 25.
43. G.A. Rotterdam, D.T.B. 6.
44. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 4, 4v en 5. De aantekeningen bevinden zich onder de inschrijvingen van 15 mei 1660, 6 mei 1666 en 15 december 1671.
45. G.A. Tilburg, D.T.B. 15, f. ll.

van der Ham, j.d. wonende in de Keijserstraet te Rotterdam, werden aldaar op 1 april 1674 in het kerkelijk ondertrouwregister ingeschreven. Zij kregen attestatie om te Hillegersberg te trouwen op 29 april 1674 [46]. Inderdaad werd het huwelijk aldaar op die datum bevestigd [47].

Nicolaes Pietersz. Schoonhout was waarschijnlijk een zoon van Mr. *Piter Schoonhout* en *Nelletje Schrijversdochter te* Oud-Beijerland. Dezen lieten op 4 juli 1638 te Oud-Beijerland een dochter *Christijntje* dopen, waarbij de predikant van Abbenbroek getuige was [48]. Op 12 mei 1647 hertrouwde Mr. *Piter Schoonhout*, weduwnaar geworden, met *Cniertgen Cosen* [49].

Op 10 februari 1675 werd te Rotterdam het eerste kind van *Nicolaes Pietersz. Schoonhout* en *Louwijsa van der Ham* gedoopt, met name *Pieternelletie* [50]. Een *Pieternella Schoonhout*, die verdronken was „agter 't Coningshooft", werd op 14 november 1722 te Rotterdam begraven [51].

Op 9 augustus 1676 werd te Rotterdam een dochter *Johanna* gedoopt, en op 2 januari 1678 een zoon *Johannes*. Op 17 oktober 1679 werd te Rotterdam ook nog een dochter *Adriana* gedoopt [52].

Op 13 november 1679 werd een kind van een *Claets Schoenhouijt* begraven die woonde in de „Sandstraet over de 4-Windestraet tot den backer" [53].

Mogelijk is er ook nog een dochter *Kniertje* geweest. Een *Kniertje Schoonhout* ging nl. op 15 augustus 1706 te Rotterdam in ondertrouw met *Anthonij van der Hofstee* (het huwelijk werd op 31 augustus 1706 te Rotterdam voltrokken) [54]; deze *Kniertje* zal hieronder (zie IVd) nog ter sprake komen.

Mogelijk zijn *Louisa* en haar man omstreeks 1680 naar elders vertrokken. Het is mij niet bekend waar en wanneer zij zijn overleden.

IVb. *Maria van der Hammen* werd op 6 maart 1644 te Rotterdam gedoopt [55]. Zij deed op 23 september 1663 te Tilburg belijdenis [56]. Zij ging op 10 november 1679 te Tilburg in ondertrouw met *Paulus Scholt*, der medicinen docter, weduwnaar, geboortig van Sprangh [57]. De ondertrouw werd ook te Moergestel ingeschreven. Beiden woonden te Tilburg bij de kerk. Het huwelijk werd op 3 april 1679 voltrokken.

Dr. *Paulus Scholt* was de oudste zoon van Meester *Bernaert Scholt Pauluszoon* (chirurg+ te Sprang, en later drossaard te Moergestel) en *Lijsken de Bije*. Hij was armendokter te Tilburg, en zat in de periode 1683-171 1 herhaaldelijk (diverse malen als president) in de schepenbank van de heerlijkheid Tilburg en Goirle.

46. G.A. Rotterdam, D.T.B. 65, f. 27.
47. G.A. Rotterdam, Hillegersberg, D.T.B. 9.
48. A.R.A., Oud-Beijerland; D.T.B. 1, 74.
49. A.R.A., Oud-Beijerland, D.T.B. 6, 125.
50. G.A. Rotterdam, D.T.B. 13. Het kind heette waarschijnlijk naar Nicolaas' moeder, Nelletje Schrijversdochter.
51. G.A. Rotterdam, D.T.B. 104.
52. G.A. Rotterdam, D.T.B. 14 (de drie dopen zijn ingeschreven in hetzelfde doopboek).
53. G.A. Rotterdam, D.T.B. 89; D.T.B. 93.
54. G.A. Rotterdam, D.T.B. 69, f. 239v. Deze Kniertje heette waarschijnlijk naar bovengenoemde Cniertgen Cosen.
55. G.A. Rotterdam, D.T.B. 7.
56. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 4.
57. G.A. Tilburg, D.T.B. 15, f. 61.

Hij trouwde in 1664 te Driel met *Johanna de Cocq van Kerckwijck* en, na het overlijden van deze echtgenote, in 1669 met *Adriana van den Kieboom* (die in 1678 overleed) [58]. Hij had op 6 maart 1667, samen met zijn eerste echtgenote, te Tilburg belijdenis gedaan [59]. *Paulus Scholt* behoorde tot degenen die schade ondervonden van de Franse plundering in 1672 (hij declareerde ƒ 1600) [60].

Paulus Scholt, doctor in de medicijnen, werd op 31 augustus 1711 te Tilburg begraven [61]. *Maria*, weduwe *Paulus Scholt*, werd op 4 januari 1730 te Tilburg begraven; zij woonde bij haar overlijden te Corvel, en liet geen kinderen na [62].

IVc. *Debora van der Hammen* werd op 11 april 1647 te Rotterdam gedoopt [63]. Blijkens een aantekening in het Tilburgse lidmatenregister kwam zij op 4 december 1667 met attestatie van Rotterdam naar Tilburg en vertrok zij later naar Oost-Indië [64]. Zij moet getrouwd geweest zijn met *Dirk Borst*, want op 20 juli 1685 ging te Amsterdam in ondertrouw: *Dirk Borst*, weduwnaar van *Debora van der Hammen@*. Deze *Dirk Borst* was op 24 december 1681 te Tilburg getuige bij de doop van *Debora Lodewijksdochfer van der Hammen* [66].

IVd. *Jenneke van der Hammen* werd op 15 december 1654 te Tilburg gedoopt [67]. 0 p 4 oktober 1674 deed zij te Tilburg belijdenis onder belofte conform artikel 1 van de Acta van de kerkeraadsvergadering d.d. 3 oktober 1674 [68]. De tekst van dit artikel (dat ook hieronder nog ter sprake zal komen) luidt als volgt [69]: „En vooreerst nadien het H. Avontmael tegen den 7 was aenstaende heeft Pastor Loci de E. vergaderinghe consideratie gegeven dat nadien men mennighmael in dese Gemeynte tot onser hertelijcker droefheydt in voorgaende tijden bespeurt ende geleert hadde wat voor schade daer aen de Religie geschiet was door ongelijcke houwelijcken. In voegen mennighmale mans door hare Paepsche vrouwen tot den Afgodendienst verlijdt en afgetrocken Wierden; of niet nootsaeckelijck en geraetsaem weesen soude dat men de ongehijlijckte ledematen die door Godts genade dese Christelijcke gemijnte 't zij door belijdenisse ofte door attestatiën moghten toegevoeght werden dede belooven dat sij soveel in haer vermogen is soodanighe ongelijcke houwelijcken vermijden sullen: Gelijck sulck is conform den Woorde Godts Deuyternom. Cap. 7 vers 3. 1 Cor. Cap. 5 vers 9, 10. 2 Cor. Cap. 6 v. 14 en andere diergelijcke plaetsen. Mitsschaders de loflijcke gewoonte van eenighe kercken in Hollant. Ten fine de Gemeynte soo veel te nauwer verbonden zijnde dies te bequamer vermeerdert en vereenight moghte worden ?

58. J. A. W. Swane, De verwantea van de kievitseierenminnende Johan Scholt. — De Kleine Meijerij, 15 (5) : 12-15.
59. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 4v.
60. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 637.
61. G.A. Tilburg, D.T.B. 28.
62. G.A. Tilburg, D.T.B. 68.
63. G.A. Rotterdam, D.T.B. 7.
64. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 4v.
65. G.A. Amsterdam, D.T.B. 514. p. 109.
66. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 31.
67. G.A. Tilburg. D.T.B 13. Doopboek, f 25v.
68. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 5.
69. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Resolutiën des Kercken-Raets, p. 45bis.

Het welcke den E. Kerckenraet dienstigh geaght en geapprobeert heeft." De aangehaalde bijbelplaatsen (in de tekst van de Statenvertaling) luiden als volgt: Gij en sult u ook met hen niet vermaeghschappen: gij en sult uwe dochters niet geven aen hare sonen, ende hare dochters niet nemen voor uwe sonen (Deuteronomium 7: 3). Ick hebbe u geschreven in den brief, dat gij u niet en soudet vermengen met de hoereerders. Doch niet geheelick met den hoereerders deser werelt, ofte met den gierigaerts, ofte met den roovers, ofte met den afgoden-dienaers; want anders soudt gij moeten uyt de werelt gaen (1 Corinthe 5: 9, 10). En treckt niet een ander jock aen met de ongeloovige. Want wat mededeel heeft de gerechtigheyt met de ongerechtigheyt ende wat gemeynschap heeft het licht met de duysternisse? (2 Corinthe 6: 14).

In de lidmatenlijst is, na de vermelding van *Jenneke*'s belijdenis, toegevoegd dat zij later vertrok naar Breda.

Op 29 augustus 1688 ging ***Jannefje van der Hammen,*** jongedochter van Tilborch, te 's-Gravenhage in ondertrouw met ***Leon Jacobus Vermeere,*** jongeman van Heusden in Vlaanderen; beiden woonden bij hun ondertrouw te 's-Gravenhage[70]. In de marge van het ondertrouw-register staat aangetekend: „Debet consent van bruyts moeder. Is gebleken." Het huwelijk werd op 12 september 1688 in twee kerken voltrokken, nl. in de Nederduits-Gereformeerde kerk te Rijswijk (met attestatie van Den Haag)[71] en in de rooms-katholieke kapel van de Franse gezant te Den Haag[72].

Op 28 november ***1688*** werd in de kapel van de Franse gezant reeds een dochter ***Maria Catharina*** gedoopt[73]. Deze ***Maria Cafharina Vermeere*** ging op 22 juli 1708 te 's-Gravenhage in ondertrouw met ***Henrick Corfs,*** afkomstig van Dordrecht (huwelijk op 5 augustus 1708 in de Hoogduitse kerk te 's-Gravenhage)[74]; weduwe geworden, ging zij op 4 juni 1724 in ondertrouw met ***Hendrik van den Broek,*** j.m. van 's-Gravenhage (huwelijk op 18 juni 1724 in de Loosduinse Gereformeerde kerk)[75].

Op 6 januari 1715 werd ***Jennneffa van der Hammen*** door ***Maria, Davidf*** en ***Lodewijck van der Hammen*** (haar zuster en broers) gemachtigd om, mede namens hen, aanspraak te maken op een deel van de boedel nagelaten door ***Marcus den Drijver*** en zijn vrouw ***Jannefje*** *Coppijn* te Leiden[76].

Op 16 oktober 1715 verklaarde ***Jannefje van der Hammen*** ten overstaan van notaris Leendert Boon te 's-Gravenhage[77], dat zij zich borg stelde voor ***Cnierfje*** *Schoonhout* (waarschijnlijk een doohter van haar bovengenoemde zuster ***Louisa),*** weduwe van wijlen ***Teunis Janse van der Hoffsfede,*** in de wandeling genaamd ***Teunis Janse van Devenfer,*** ten behoeve van de „geoctroyeerde Oostindische Compagnie ter Camere binnen

70. G.A. 's-Gravenhage, R.A. 753, f. ***46.***
71. A.R.A., Rijswijk, D.T.B. 1, p. 292.
72. G.A. 's-Gravenhage, D.T.B. 344 (Doop- en trouwboek van de kapel van de Franse gezant).
73. G.A. 's-Gravenhage, D.T.B. 344, p. 133.
74. G.A. 's-Gravenhage, R.A. 756, f. 15.
75. G.A. 's-Gravenhage, R.A. 757. p. 170.
76. G.A. Tilburg, N.Ä. '63, f. 149; 149v. Zie over deze erfenis het bovengenoemde artikel van mijn hand in De Nederlandsche Leeuw, 96 (1979).
77. G.A. 's-Gravenhage, N.A. 933B, p. 637.

de stadt Delft, en dat voor soodanige somme van penningen als de voornoemde ***Knierfje Schoonhout*** wegens haar voornoemde overleden mans te goet hebbende gagie ter camer voors. sal comen te ontfangen." Bij de ondertekening van de borgstelling schreef ***Jenneke*** haar voornaam als ***Jenneffe.***

Op dezelfde dag verklaarde ***Leon Vermeere*** ten overstaan van dezelfde notaris, samen met *Pieter Poole* (identiteit onbekend), dat *Cniertje Schoonhout,* weduwe van wijlen ***Teunis Janse van der*** *Hoffstede,* in de wandeling genaamd ***Teunis Janse van Devenfer,*** in 1706 te Rotterdam in de kerk wettig met voornoemde ***Teunis*** getrouwd was, en dat deze ***Teunis*** geen kinderen had nagelaten[78].

Het overlijden van ***Jenneffe van der Ham*** werd op 28 februari 1736 te 's-Gravenhage pro Deo aangegeven[79]. Het overlijden van ***Lion Vermeer*** werd op 26 februari 1738 te 's-Gravenhage eveneens' pro Deo aangegeven[80].

IVe. ***David van der Hammen*** werd gedoopt te Tilburg op 7 mei 1656[81]. Op 2 mei 1675, één dag vóór de begrafenis van ***Johannes van der Hammen,*** werd door de Raad van State een akte van commissie „gedepescheert" voor ***David van der Hammen*** als schoolmeester, koster en voorlezer der heerlijkheid van Tilburg, „in plaetse van ***Johan vañ Hamme". Op 7*** mei 1675 legde hij de beide vereiste eden af[82]. Op 29 mei 1675 deed hij te Tilburg belijdenis, onder belofte conform het hierboven genoemde artikel[83].

Op 8 februari 1679 werd te Tilburg attestatie oatvangen van Hilvarenbeek dat aldaar in ondertrouw opgenomen waren: ***David van der Hammen,*** j.m. van Tilburg, wonende op het kerkhof, met ***Sara Thomas Buurmans,*** j.d. geboortig van Hilvarenbeek en aldaar wonende. ***David*** kreeg attestatie om op 5 maart 1679 te Hilvarenbeek te trouwen[84]. ***Sara Buurmans,*** huisvrouw van Meester

78. G.A. 's-Gravenhage, N.A. 933B, p. 641.
79. G.A. 's-Gravenhage, O.I.T.B. 12, f. 7v.
80. G.A. 's-Gravenhage, O.I.T.B. 12, f. 42.
81. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 25v.
82. A.R.A., Arch. Raad van State 1530 (Commissieboek 1673-16751, f. 224v.
83. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 6.
64. G.A. Tilburg, D.T.B. 15, f. 60. *Sara Buurmans was* een dochter van ***Thomas Buurman,*** schoolmeester en koster te Hilvarenbeek, en *Cornelia* ***Barendrecht*** (R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 2v). Volgens P. C. de Brouwer, De Geschiedenis van Hilvarenbeek tot 1813 (Hilvarenbeek, 1947), p. 54, was ***Thomas Buerman*** kort na 1648 te Hilvarenbeek benoemd, als opvolger van Nicolaas *Wijnters.* Eveneens volgens De Brouwer, l.c., p. 62, had de gemeente Hilvarenbeek in 1667 een school en een huis voor de protestantse schoolmeester laten bouwen op het kerkhof, en in 1671 een eigen huis, voor Mr. Thomas *Buerman* gekocht. Over de afkomst van Mr. ***Thomas Buurman*** is mij niets met zekerheid bekend. B. B. Zinkwea, De Familie Buurman, Genealogische Aanteekeningen betreffende het Geslacht Buurman (Schiedam, 1948). laat de stamboom van het geslacht ***Buurman*** omstreeks 1650 beginnen te Schoonhoven. Er bestaat echter een oudere vermelding van de naam. Op 26 mei 1591 ging namelijk te Dordrecht in ondertrouw: *Christiaen* ***Buurman,*** afkomstig van Dueren (Duuren was een gehucht bij Berchem, in de Meijerij van 's-Hertogenbosch), weduwnaar van *Elisabeth Jans* van Antwerpen, met *Heijltken Adriaensen,* een weduwe van Dordrecht (G.A.' Dordrecht, D.T.B. 16). Dit wijst erop dat er een Brabants geslacht ***Buurman*** bestaan heeft, dat wegens zijn protestantse geloof uitweek naar Holland. Het is niet onmogelijk dat zowel Mr. ***Thomas Buurman*** als het geslacht *Buurman* in de Alblasserwaard afstammen van een oud-Brabants geslacht ***Buurman.***

David van der Hammen, kwam op 16 juli 1679 met attestatie van Hilvarenbeek naar Tilburg [85]. Op 14 mei 1688 maakten Mr. *David van der Hammen*, schoolmeester te Tilburg, en *Sara Tomas Buermans*, die ziek te bed lag, te Tilburg hun testament. Zij benoemden elkaar tot universeel erfgenaam, regelden de opvoeding van de kinderen en sloten de magistraat uit van bemoeienis met de eventuele voogdij [86].

Op 21 oktober 1690 compareerde *Anthony Stakenborgh* voor schepenen van de heerlijkheid Tilburg en Goirle en verklaarde dat hij op 19 oktober door de vorster *Roosen* aan Mr. *David van der Hammen*, schoolmeester, had doen presenteren de somma van *f* 1.38, samen met een kwitantie ten bedrage van *f* 9.5, voor verteringen in de periode 21 juli 1683 tot 9 oktober 1686. Het totaal (f10.8.8) vormde het bedrag wat hij aan Mr. *David van der Hammen* schuldig was. *David* had deze wijze van verrekenen echter geweigerd, waarom *Stakenborgh* het bedrag aan geld en de specificatie onder de secretaris consigneerde [87].

Op 21 juni 1711 waren *David* en *Sara van der Hammen* te 's-Gravenhage getuige bij de doop van hun kleinkind *Johannes*, zoon van *Adriaen van der Hammen* en *Stijntje Jans* [88]. *David van der Hammen* werd op 6 maart 1719 te Tilburg begraven [89].

Sara Thomas Buurmans, weduwe van wijlen *Davidt van der Hammen* (in zijn leven koster, schoolmeester en voorlezer), verklaarde op 24 april 1720 voor notaris Andries van der Burght te Tilburg, op verzoek van *Johan Coenraedt van Swanenburgh*, thans koster, schoolmeester en voorlezer te Tilburg, dat haar schoonvader *Johannes van der Hammen* destijds een jaargeld van *f* 100 ontving, boven de corporele diensten, welk jaargeld haar man, *David van der Hammen*, nog vijf jaar ontvangen had, waarna de uitbetaling was gestaakt. Wijlen haar man had daarop een request ingediend bij drossaard en schepenen, vergezeld van originele stukken, waarop nooit antwoord was ontvangen en welke originele stukken (waarschijnlijk de stukken hierboven genoemd; zie de noten 21, 22 en 23) haar man daarna vergeefs geprobeerd had terug te krijgen. Aan de verklaring voegde zij nog toe, dat van de genoemde *f* 100 jaarlijks niet meer dan *f* 16 voor huur betaald werd [90].

Op 18 juli 1723 was *Sara Buurman* te Hilvarenbeek getuige bij de doop van haar kleinkind *David*, zoon van *Thomas van der Hammen*. Op 20 november 1726 was zij te Hilvarenbeek getuige bij de doop van haar kleinkinderen *Roedolph* en *Johanna*, eveneens kinderen van *Thomas van der Hammen* [91].

Sara wed. Mr. *David van der Hammen* werd op 6 januari 1730 te Tilburg begraven [92].

Uit het huwelijk van *David van der Hammen* en *Sara Buurmans* zijn de volgende negen kinderen bekend:

1. *Margarita*, zie Va.
2. *Johannes*, zie Vb.
3. *Debora*, zie Vc.
4. *Adrianus*, zie Vd.
5. *Gillis, zie* Ve.
6. *Thomas*, zie Vf.
7. *Abigaël*, gedoopt te Tilburg op 2 september 1691 [93] en waarschijnlijk op jeugdige leeftijd overleden (vóór de geboorte van de hieronder genoemde *Abigaël-Margarita)*. In het volgende is aangenomen dat, wanneer sprake is van *Abigaël Davids van der Hammen*, *Abigaël-Margarita* bedoeld is.
8. *Dominicus*, zie Vg.
9. *Abigaël-Margarita*. zie Vh.

Va, *Margarita van der Hammen* werd op 17 maart 1680 te Tilburg gedoopt [94]. Op 5 juli 1697 kwam zij met attestatie van Hilvarenbeek naar Tilburg en vertrok op 5 mei 1698 naar 's-Hertogenbosch [95]. Op 3 oktober 1708 kwam zij met attestatie van 's-Gravenhage, en vertrok weer op 1 november van dat jaar naar Breda om daar te dienen [96]. Op 13 oktober 1715 ging zij te 's-Gravenhage in ondertrouw met *Andries Court*, j.m., geboren en wonende te Breda: het huwelijk werd op 6 november 1715 in de Grote Kerk te 's-Gravenhage voltrokken [97].

Vb. *Johannes van der Hammen* werd op 2 november 1681 te Tilburg gedoopt [98]. Hij deed op 16 november 1707 te Tilburg belijdenis [99]. In de lidmatenlijst staat aangetekend dat hij daarna attestatie ontving om te vertrekken naar Werkendam. Op 4 december 1707 ging *Johannes van der Hammen*, j.m. van Tilburgh, te 's-Gravenhage in ondertrouw met *Maria de Gelder* [100]. Beiden woonden bij hun ondertrouw te Werkendam en hadden attestatie gekregen van Werkendam naar 's-Gravenhage.

Op 11 september 1713 kwamen *Jan van der Hammen* en *Marijke Jans de Gelder* met attestatie van Werkendam naar Tilburg [101]. In het Tilburgse lidmatenregister staat hierbij aangetekend dat zij op 10 juli 1714 attestatie kregen naar Hilvarenbeek. Op 20 maart 1714 was *Johannes van der Hammen* nl. door de Raad van State benoemd tot deurwaarder te Hilvarenbeek, „in plaats en mits het overlijden van *J. Buerman*" [102].

Volgens een aantekening in het doopboek van Hilvarenbeek (het werd in 1709 opnieuw aangelegd, nadat het oude in 1708, bij de plundering door de Fransen, verloren was gegaan), had Sara *Buurmans twee* zusters en een broer, nl. *Adriana (gehuwd met Christiaen de Vries), Jenneke* en *Jacobus. Jacobus Buurman,* wonende te Hilvarenbeek, werd op '7 oktober 1706 door de Raad van State benoemd tot deurwaarder van de gemene middelen over de Meijerij van 's-Hertogenbosch; hij kreeg dezelfde faciliteiten als zijn voorganger, *Johan van Poederoyen.* met uitzondering van een „comptoir boode" (A.R.A., Arch. **Raad van State 1535, f.** 134).

De vrouw van Meester *Thomas Buurman* werd op *22* juli *1704* te Hilvarenbeek in de kerk begraven; Meester *Thomas Buurman* **werd zelf aldaar** begraven **op 12 augustus 1704 (R.A.N.B., Hilvarenbeek,** D.T.B., **10, f. 61).**

85. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 7.**
86. **G.A. Tilburg. N.A. 58.**
87. **G.A. Tilburg; R.A. 382, f. 54.**
88. **G.A. 's-Gravenhage, D.T.B. 10, f** 44v.
89. **G.A. Tilburg, D.T.B. 28, D.T.B. 67.**
90. **G.A. Tilburg, N.A. 69.**
91. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f.** 13v **en 15.**
92. **G.A. Tilburg, D.T.B. 30, D.T.B. 68.**
93. **G.A. Tilburg. D.T.B. 13,** Doopboek, **f. 35.**
94. **G.A. Tilburg; D.T.B.** 13, **Doopboek; f. 30.**
95. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13. Lidmatenlijst, f. llv.**
96. **G.A. Tilburg, D.T.B.** 13, Lidmatenlijst, **f.** 13v.
97. **G.A.** 's-Gravenhage, **R.A. 756, f. 161.**
98. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13,** Doopboek **f. 31.**
99. **G.A. Tilbarg, D.T.B. 13,** Lidmatenlijst, **f.** 13v.
100. **G.A. 's-Gravenhage. R.A. 755. f. 159v.**
101. **G.A. Tilburg,** D.T.B. **13, Lidmatenlijst, f. 16.**
102. **A.R.A.,** Arch. **Raad van** State **1536 (Commissieboek** 1710-1719), **f. 207.**

Johannes van der Hammen werd te Tilburg begraven op 12 maart 1716. Hij woonde bij zijn overlijden „op 't ven" en liet geen kinderen na[103].

Vc. ***Debora van der Hammen*** werd geboren omstreeks 1683. Haar doop wordt niet in de Tilburgse doopboeken vermeld. Zij deed in 1701 te Tilburg belijdenis, onder aflegging van de gebruikelijke belofte[104]. Onder de inschrijving van haar belijdenis staat vermeld dat zij op 29 april 1708 met attestatie naar Dordrecht vertrok. Op 14 mei 1716 kwam zij met attestatie van Dordrecht terug[105].

Op 27 oktober 1719 gingen te Tilburg in ondertrouw ***Arnoldus van den Heuvel,*** j.m., oud 29 jaar, zijn ouders overleden, met ***Debora van der Hammen,*** j.d., oud 36 jaar, met consent van haar moeder, beiden geboren te Tilburg en wonende aan de kerk. Het huwelijk werd op 12 november 1719 te Tilburg voltrokken[106]. ***Arnoldus van den Heuvel*** werd op 8 september 1689 te Tilburg gedoopt, als zoon van de advocaat ***Jacobus van den Heuvel*** en ***Adriana Smulder***[107].

Op 11 augustus 1720 werd te Tilburg een dochter ***Ariaentje*** gedoopt[108] (deze trouwde later met ***Bernardus Verduijn***).

Op 5 oktober 1720 werd ***Arnoldus van den Heuvel*** op zijn verzoek benoemd tot schoolmeester aan de Velthoven, mede gezien de aanbevelingsbrief namens Z.H. Wilhelm prinse van Hesse, uit Breda geschreven door ***Johan Anth. Neringh,*** diens secretaris[109]. Hij kreeg een jaarlijks tractement van ƒ 150 boven de gewoae emolumenten, uit te betalen per kwartaal.

Op 28 juni 1725 werd te Tilburg een zoontje ***David*** gedoopt[110]. Deze ***David*** werd op 6 januari 1728 te Tilburg begraven[111]. ***Arnoldus van den Heuvel,*** schoolmeester, wonende aan de Veldhoven, werd te Tilburg begraven op 15 juli 1728[112].

103. G.A. Tilburg, D.T.B. 67.
104. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 12v.
105. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 17.
106. G.A. Tilburg, D.T.B. 16, f. 245.
107. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 34v. ***Jacobus van den Heuvel*** stamde uit de protestantse Waalwijkse tak van het geslacht ***Van den Heuvel, waarvan*** de genealogie (volgens Taxandria, 47: 230-238; ik heb de gegevens niet herzien) begint met *Ywen* van ***den Heuvel,*** geboren en wonende te Waalwijk, schout van Besoyen (1640—1678), drost van Loon op Zand, stadhouder van het kwartier van Oisterwijk (1676). Deze *Ywen* trouwde in 1620 te Besoyen met ***Adriana Gerardsdr. van Andel,*** uit welk huwelijk de volgende vijf kinderen bekend zijn: 1. ***Anna;*** 2. ***Jacob;*** 3. ***Gerard;*** 4. ***Catharina Maria;*** 5. ***Suzanna*** (geboren in 1641; trouwde met ***Godschalk Buys*** te Leiden). Mr. ***Jacob van den Heuvel,*** het tweede kind, was advocaat en med. doctor te Waalwijk en vestigde zich later (niet vermeld in Taxandria. 47) te Tilbura, waar hii in de jaren 1693, 1695 en 1697 aangesteld werd tot schepen (G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 1041 en 1042). Hij werd te Tilburg begraven op 17 februari 1708 (G.A. Tilburg, D.T.B. 28; D.T.B. 67; in één van de registers staat vermeld dat hij dood gevonden werd). Hii trouwde te Loon op Zand met ***Adriana Smolders,*** weduwe van ***Jan Glavimans.*** Uit dit huwelijk zijn mij twee kinderen bekend: 1. ***Ivo,*** waarschijnlijk geboren te Waalwijk (in Taxandria, 47 wordt ten onrechte vermeld dat hij schout van Besoyen was; zie onder Vh); 2. ***Arnoldus,*** hierboven genoemd (niet vermeld in Taxandria, 47).
108. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 46v.
109. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 2 (Resolutiën Drost en Schepenen 1710—1724), f. 90v—91.
110. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 48v.
111. G.A. Tilburg, D.T.B. 30.
112. G.A. Tilburg, D.T.B. 30; D.T.B. 68.

Debora van der Hammen was, samen met haar broer ***Dominicus,*** op ***31*** oktober 1728 en op 23 april 1730 te Hilvarenbeek getuige bij de doop van ***Dominicus,*** resp. ***Dominicus Arnoldus van der Hammen,*** kinderen van haar broer ***Thomas***[113].

In de periode 1730-1736 procedeerde ***Debora van der Hammen,*** weduwe van ***Arnoldus van den Heuvel*** (aanvankelijk samen met haar zuster *Abigaël*) te Waalwijk tegen de kinderen van ***Adriaen Buys*** (laatstgenoemde was een zoon van *Susanna* ***van den Heuvel*** en ***Godschalk Buys*** te Leiden)[114]. Het betrof de nalatenschap van ***Anna*** en ***Catharina van den Heuvel,*** zusters van Mr. *Jacob* ***van den Heuvel*** en van *Susanna* ***Buys*** geb. ***van den Heuvel.*** Deze zusters hadden in 1725 een testament gemaakt, later vervangen door een ander testament (Waalwijk, 6 september 1728). ***Anna,*** de langst levende van de beide zusters, had dit laatste testament (dat niet ondertekend was) op 3 september 1729 te Leiden nog eens bevestigd. De beide zusters hadden elkaar tot erfgenaam benoemd, terwijl de nalatenschap, na de dood van de langstlevende, voor de ene helft zou gaan naar hun neef ***Adriaen Buys*** of zijn erfgenamen. De andere helft van de nalatenschap, bestemd voor Ivo en ***Arnoldus van den Heuvel*** (zoons van testateurs broeder Mr. ***Jacob van den Heuvel*** en ***Adriana Glavimans)*** was aan zekere beperkende bepalingen gebonden (verviel bij vooroverlijden zonder erfgenamen).

Op 13 februari 1735 hield ***Debora van der Hammen,*** weduwe ***Van den Heuvel,*** het zoontje ***Johan*** ten doop van *Jan* ***de Munnick*** en ***Cornelia van der Hammen*** (laatstgenoemde was een dochter van haar broer *Gillis*)[115]. Op 14 februari 1740 werd een kind van ***Willem Bain*** en ***Eva van der Hammen*** (laatstgenoemde was een dochter van ***Debora's*** broer ***Adriaen)*** ten doop geheven door ***Debora van der Hammen,*** weduwe ***Van den Heuvel*** (oud-tante)[116]. Op 20 augustus 1747 hield ***Debora van der Hammen,*** weduwe ***Van den Heuvel,*** zijnde de grootmoeder van moederszijde, het zoontje *Arnoldus* ten doop van ***Bernardus Verduijn*** en ***Adriana van den Heuvel***[117]. Het is mij niet bekend wanneer en waar ***Debora van der Hammen*** is overleden.

Vd. ***Adrianus van der Hammen*** werd op 4 maart 1685 te Tilburg gedoopt[118]. Hij deed op 26 december 1708 te Tilburg belijdenis[119]; onder de inschrijving daarvan staat vermeld dat hij met attestatie vertrok naar 's-Gravenhage. Op 21 april 1709 gingen te 's-Gravenhage in ondertrouw ***Adriaen van der Hammen,*** j.m. van Tilburg, met *Christijntje* ***lans,*** j.d. uit Gelderland, beiden wonende te 's-Gravenhage. Het huwelijk werd op 5 mei 1709 in de Hoogduits-Gereformeerde kerk te 's-Gravenhage voltrokken[120].

Op 29 oktober 1714 kwamen ***Adriaen van der Hammen*** en ***Christina*** *Jansz* met attestatie van 's-Gravenhage naar Tilburg[121]. ***Adriaen van der Hammen*** was in 1717 en

113. R.A.N.B., Hiivarenbeek, D.T.B. 7, f. 15, 15v.
114. R.A.N.B., Waalwijk, R.A. 663, 706, 730; R.A. 159, f. 105v—106v, 172—172v, 183—183v.
115. G.A. Tilburg, D.T.B. 14 (no. 367).
116. G.A. Tilburg, D.T.B. 14.
117. G.A. Tilburg, D.T.B. 14p. 20.
118. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 32.
119. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 13v.
120. G.A. 's-Gravenhage, R.A. 756, f. 30v.
121. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 16.

1718 schepen van de heerlijkheid Tilburg en Goirle[122]. In 1718 werd hij te Tilburg vermeld als meester-timmerman: hij had toen, samen met ***Hendrik van Aalst,*** meester-smid, werkzaamheden verricht met betrekking tot het vergieten der pan van de grote klok[123]. Op 19 september 1721 kreeg ***Adriaan te*** Tilburg attestatie om te solliciteren (aantekening in de lidmatenlijst, in de marge van de inschrijving van 1714).

In 1729 kwam ***Christina Jansse,*** huisvrouw van ***Adriaen van der Hammen*** (die buitenslands was), door een legaat van ***Jacobus Glavimans*** (testament van 21 april 1729), in het bezit van een huis, schuur en hof te Tilburg. In een akte met betrekking tot dit legaat wordt vermeld dat zij het huis voor vijf jaar verhuurde aan *Hendrick* ***Cornelis de Roy*** en zich met haar dochter behielp met een kleinere woning[124].

Adriaen is waarschijnlijk in het buitenland (mogelijk in Oost-Indië) overleden. ***Christina,*** wed. ***Ad. van der Hammen,*** werd op 14 november 1740 te Tilburg begraven: zij woonde bij haar overlijden te Laar[125].

Uit het huwelijk van ***Adriaen van der Hammen*** en ***Christina Jans*** zijn twee kinderen bekend:

1. ***Johannes,*** gedoopt te 's-Gravenhage op 21 juni 1711[126] en begraven te Tilburg op 29 oktober 1726[127].
2. ***Eva, zie*** VIa.

VIa. ***Eva van der Hammen*** werd op 13 januari 1716, op een maandag („alsoo d'er perykle was van sterve"), te Tilburg gedoopt[128]. Zij ging op 8 mei 1735 te 's-Gravenhage in ondertrouw met ***Willem Bain,*** j.m. van 's-Hertogenbosch en wonende te 's-Gravenhage[129]. ***Eva*** woonde bij haar ondertrouw te Tilburg, *William Bain* had in april 1733 te Tilburg belijdenis gedaan en was op 6 april 1733 met attestatie vertrokken naar 's-Gravenhage[130]. ***Willem Bain*** werd schoolmeester te Corvel en Laer (bij de doop van enkele van zijn kinderen wordt zijn beroep aangeduid als „dorpsschoolmeester"; in 1740 wordt hij bij een doop vermeld als dorpsschoolmeester te „Helvoir"). Hij wendde zich in 1745 tot drost en schepenen van de heerlijkheid Tilburg en Goirle, om verhoging van tractement te vragen tot ƒ 150. Tot dan toe had hij ƒ 100 ontvangen, en hij trok ongeveer ƒ 40 aan schoolgeld. De verhoging werd toegestaan. Van zijn inkomsten (totaal ongeveer ƒ 190 per jaar) moest hij ƒ 30 à ƒ 40 huishuur betalen[131]. ***Eva Willem Bein*** werd te Tilburg begraven op 25 augustus 1749: zij woonde bij haar overlijden te Laar[132].

Uit het huwelijk van ***Eva van der Hammen*** en ***Willem Bain*** zijn elf kinderen bekend: ***Christijn, Thomas, Adriaan. Johanna, Thomas, David,*** *Jacoba Elizabeth,* ***Zara*** en ***Anna Christina*** (tweelingen), ***Godefridus*** *Werrenharni* en ***Eva***[133]. Bij de doop van het laatste kind, op 24 augustus 1749, wordt vermeld dat de moeder terstond na de verlossing gestorven was.

122. **G.A. Tilburg, Inv. Van** Visvliet 104[2]; **zie ook: Inv. Van** Visvliet **2, f. 57v, 58, 60v, 63 en** 63v.
123. **G.A. Tilburg, Inv. Van** Visvliet **2, f. 73.**
124. **G.A. Tilburg, O.N.A. 66, f. 14.**
125. **G.A. Tilburg, D.T.B. 31.**
126. **G.A. 's-Gravenhage, D.T.B. 19, f.** 44v.
127. **G.A.** Tilburg. **D.T.B. 68.**
128. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f.** 44v.
129. **G.A. 's-Gravenhage. R.A. 759, f.** 81v. ***Willem Bain was*** **waarschijnlijk een nakomeling van een Schotse militair.**
130. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f.** 23v.
131. **Dijksterhuis, Bijdragen,** p. **172.**
132. **G.A. Tilburg, D.T.B. 32.**

Ve. *Gillis van der Hammen* werd op 2 maart 1687 te Tilburg gedoopt[134]. Op 7 juli 1709 ging hij te 's-Gravenhage in ondertrouw met ***Anna Maria Schut:*** beiden woonden bij hun ondertrouw te 's-Gravenhage. Het huwelijk werd op 4 augustus 1709 in de Hoogduits-Gereformeerde kerk te 's-Gravenhage voltrokken[135]. De ondertrouw is ook opgenomen in het Tilburgse trouwboek[136], waarbij vermeld wordt dat op 6 juli 1709 bericht van aantekening met betoog naar Tilburg gezonden was en dat op 29 juli betoog wedergezonden werd naar 's-Gravenhage.

Anna Maria Schut was een dochter van ***Johan Schutt*** en ***Lijsbeth van Aelst.*** Haar ouders gingen op 2 januari 1678 te 's-Gravenhage in ondertrouw, waarbij aangetekend werd dat ***Johan Schutt*** ruiter was in de compagnie „guardes van Sijn Hooght."; hun huwelijk werd op 16 januari 1678 voltrokken in de Loosduinse kerk. ***Johan Schutt*** en *Lijsbeth van Aelst* waren beiden afkomstig van Orsoy (niet ver van Wesel)[137]. ***Anna Maria Schut*** werd op 17 maart 1686 te 's-Gravenhage in de Grote kerk gedoopt[138].

Op 1 oktober 1709 kwam ***Maria Schut,*** huisvrouw van *Gillis* ***van der Hammen,*** met attestatie van Den Haag naar Tilburg[139]. De vrouw van *Gillis* ***van der Hammen*** werd te Tilburg begraven op 9 mei 1719[140]. *Gillis* ***van der Hammen*** werd op 23 maart 1745 te Tilburg begraven. Hij woonde ten tijde van zijn overlijden bij het kerkhof[141].

Uit het huwelijk van *Gillis* ***van der Hammen*** en ***Anna Maria Schut*** zijn twee kinderen bekend:

1. *Cornelia,* gedoopt te 's-Gravenhage in de Grote kerk op 8 december 1709 (in het doopregister worden ***Anna Maria's*** ouders als doopgetuigen vermeld)[142]. Deze ***Cornelia*** ging op 4 juni 1733 te Tilburg in ondertrouw met ***Jan de Munnik,*** geboren te Tilburg, en wonende op het Heijke. ***Cornelia*** woonde bij haar ondertrouw aan den Heuvel. Het huwelijk werd op 21 juni 1733 te Tilburg voltrokken[143]. ***Jan de*** *Munnick* was vorster te Tilburg[144]. Op 13 februari 1735 werd een uit dit huwelijk geboren kind ten doop geheven door *Debora* ***van der Hammen,*** oudtante[145].
2. ***Johanna Elisabeth,*** gedoopt te Tilburg op 26 juli 1711[146].

Vf. ***Thomas van der Hammen*** werd op 14 augustus 1689

133. **G.A. Tilburg, D.T.B. 14.**
134. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13,** Doopboek, **f. 33.**
135. **G.A. 's-Gravenhage, R.A. 756, f.** 35v.
136. **G.A.** Tilburg. **D.T.B. 16. f. 109.**
137. **G.A.** 's-Gravenhage, **R.Á. '751, f. 132.**
138. **G.A. 's-Gravenhage, D.T.B. 7. f. 19. In De Brabantse Leeuw 17, p. 166, wordt bij** vergissing **17 augustus 1686 als** doopdatum **vermeld.**
139. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f.** 13v.
140. **G.A. Tilburg, D.T.B. 67.**
141. **G.A. Tilburg, D.T.B. 69.**
142. **G.A.** 's-Gravenhage, **D.T.B. 10, f.** 4v.
143. **G.A. Tilburg, D.T.B. 16, f. 491.**
144. **De Brabantse Leeuw, 17 (1968) : 165.**
145. **G.A. Tilburg, D.T.B. 14 (no. 367).**
146. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 43.**

te Tilburg gedoopt[147]. Hij heette ongetwijfeld naar zijn grootvader van moederszijde; in het doopregister worden ***Thomas Buermans*** en zijn dochter ***Jenneken*** als peter en peetje genoemd. In 1713 deed hij te Tilburg belijdenis [148]. In de lidmatenlijst wordt vermeld dat hij op 27 augustus 1713 attestatie kreeg om te vertrekken naar Berghem. Daaronder staat aangetekend dat hij op 14 augustus 1716 attestatie kreeg om aan ,,de Raat te versouc''. Op 15 augustus 1716 werd ***Thomas van der Hammen*** bij besluit van de Raad van State aangesteld tot schoolmeester te Haaren (in de Meijerij van 's-Hertogenbosch) , mitsgaders tot koster, voorlezer en voorzanger aldaar[149]. In de Tilburgse lidmatenlijst staat aangetekend dat hij schoolmeester werd te Hilvarenbeek.

Thomas van der Hammen, schoolmeester en koster, ging op 26 augustus 1722 te Hilvarenbeek in ondertrouw met ***Roelandina Maria Timmers,*** weduwe van ***Peter Timmers,*** in zijn leven schout van Capelle. Het huwelijk werd op 5 oktober 1722 te Hilvarenbeek voltrokken[150]. De familie ***Timmers*** vormde te Hilvarenbeek een soort regentengeslacht [151].

De huisvrouw van Mr. ***Van der Hammen*** werd te Hilvarenbeek in de kerk begraven op 20 mei 1739 [152]. Mr. ***Thomas van der Hammen*** werd te Hilvarenbeek in de kerk begraven op 1 mei 1766 [153]. Bij zijn overlijden waren vier van zijn kinderen nog in leven.

Uit het huwelijk van ***Thomas van der Hammen*** en ***Roelandina Maria Timmers*** zijn acht kinderen bekend:

1. ***David,*** zie VIb.
2. ***Aletta,*** zie VIc.
3. ***Roedolph,*** niet vermeld in het doopregister; begraven te Hilvarenbeek op 15 oktober 1725 [154].
4 en 5. ***Roedolph*** en *Johanna,* gedoopt te Hilvarenbeek op 20 november 1726 [155]. Twee kinderen van Mr. ***Thomas van der Hammen*** (ongetwijfeld de tweelingen ***Roedolph*** en ***Johanna)*** werden te Hilvarenbeek begraven op 5 december 1726 [156].
6. ***Dominicus,*** gedoopt te Hilvarenbeek op 31 oktober 1728 [157]. Een kind van Mr. ***Thomas van der Hammen*** (ongetwijfeld deze ***Dominicus)*** werd op 25 november 1728 te Hilvarenbeek begraven [158].
7. ***Dominicus Arnoldus,*** zie VId.
8. ***Margareta,*** gedoopt te Hilvarenbeek op 7 februari 1734 [159]. Zij ging op 21 september 1753 te Hilvarenbeek in ondertrouw met ***Hermanus Rijsterborgh,*** j.m., secretaris en notaris te Schijndel, geboren en wonende aldaar [160].

VIb. ***David van der Hammen*** werd te Hilvarenbeek gedoopt op 18 juli 1723[161]. Hij ging op 20 januari 1751 te Rijswijk (Z.H.) in ondertrouw met ***Magdalena Verboom;*** het huwelijk werd op 10 februari 1751 te Rijswijk voltrokken [162]. Hij was predikant te Groot Schermer en overleed in 1782. Uit zijn huwelijk zijn tien kinderen bekend [163].

VIc. ***Aletta van der Hammen*** werd gedoopt te Hilvarenbeek op 27 augustus 1724[164]. Zij ging op 25 mei 1753 te Hilvarenbeek in ondertrouw met ***Pieter Smilten,*** notaris, geboren te Rijswijk en wonende te Hilvarenbeek. Het huwelijk werd te Hilvarenbeek ingezegend op Tweede Pinksterdag, 11 juli 1753[165]. ***Pieter Smilten*** wordt bij de doop van zijn vierde kind, in 1758, vermeld als president [166]. In akten van 17 oktober 1759 en 15 oktober 1765 wordt ***Pieter Smilten*** vermeld als schepen der vrije heerlijkheid en dingbank van Hilvarenbeek[167]. Hij werd te Hilvarenbeek in de kerk begraven op 1 juli 1 775[168]; zijn echtgenote en één kind waren toen nog in leven. Uit het huwelijk van ***Pieter Smilten*** en ***Aletta van der Hammen*** zijn mij vijf kinderen bekend: ***Catharina, Roelandina Frederica, Johannes Frederik, Roelandina Maria*** en *Johannes* ***Adrianus,*** gedoopt te Hilvarenbeek in de periode 1754—1761 [169]. Een kind van ***Pieter Smilten*** werd te Hilvarenbeek begraven op 23 november 1761; een ***Andreas Smilten*** werd te Hilvarenbeek begraven op 22 juni 1765[170].

VId. ***Dominicus Arnoldus van der Hammen*** werd gedoopt te Hilvarenbeek op 23 april 1730[171]. Hij heette ongetwijfeld naar twee ooms: ***Dominicus van der Hammen*** en ***Arnoldus van den Heuvel:*** eerstgenoemde wordt in het doopregister vermeld als peter, terwijl de weduwe van laatstgenoemde meter was. ***Dominicus Arnoldus van der Hammen*** ging op 13 oktober 1753 te Hilvarenbeek in ondertrouw met ***Alida de*** *Bosson* (haar naam wordt in het trouwboek gespeld als ***De Bousson):*** het huwelijk werd op 28 oktober 1753 te Hilvarenbeek voltrokken[172]. ***Alida de*** *Bosson* stamde mogelijk af van ***Adriaen de*** *Bosson,* aanvankelijk soldaat (164 1) , later schoolmeester

147. **G.A.** Tilburg, **D.T.B. 13, Doopboek, f. 34v.**
148. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst f. 15v.**
149. **A.R.A., Arch. Raad van State 1536 (Commissieboek 1710—1719). f. 246v.**
150. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 8, f. 63v.**
151. **P. C. de Brouwer, De Geschiedenis van Hilvarenbeek tot 1813 (Hilvarenbeek, 1947), p 87. *Roelandina Maria Timmers* was een dochter van *Peter Timmers* (volgens De Brouwer, omstreeks 1690 drossaard van Hilvarenbeek) en *Margareta Pannekoek;* haar moeder was een dochter van *Rudolphus Pannekoek* en *Alida de Bitter* (R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7). *Rudolph Pannekoek* had zich (volgens De Brouwer, pp. 60 e.v.) vóór 1660 te Hiivarenbeek gevestigd, samen met zijn broer *Hendrik;* hij werd in 1660 secretaris van Hilvarenbeek en overleed in 1693.**
152. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 11, f. 61.**
153. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 12, f. 31.**
154. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 11.**
155. **R.A.N.B.. Hilvarenbeek. D.T.B. 7. f. 15.**
156. **R.A.N.B.; Hilvarenbeek; D.T.B. ll.**
157. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7: f. 15.**
158. **R.A.N.B.; Hilvarenbeek] D.T.B. li.**
159. **R.A.N.B., Hilvarenbeek. D.T.B. 7, f. 16v.**
160. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 9, f. 27.**
161. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 13v.**
162. **A.R.A., Rijswijk (Z.H.), D.T.B. 5, p. 20; O.I.T.B. 4 (1), p. 42. Gegevens over plaats en datum van zijn huwelijk waren tot nu toe blijkbaar met bekend.**
163. **De Brabantse Leeuw, 18 (1969): 186187. Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek, 6, kolom 695; De Bie & Loosjes, Biografisch Woordenboek van Protestantse Godgeleerden in Nederland, 3: 495v; Manuscript Borger (Universiteitsbibliotheek. Amsterdam).**
164. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 14.**
165. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 9, f. 27, *Pieter Smilten* wordt met vermeld door J. A. ten Cate, De Notariële Archieven in Noord-Brabant ('s-Gravenhage', 1967).**
166. **R.A.N.B.. Hilvarenbeek. D.T.B. 7, f. 25.**
167. **R.A.N.B.; Hilvarenbeek, R.A. 314.**
168. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 12, f. 56v.**
169. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 23v, 24, 25, 27v.**
170. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 12.**
171. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 15v.**
172. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 9, f. 27v.**

en koster te Alphen (N.-B.); onder diens nakomelingen waren diverse protestantse Brabantse ambtenaren [173].

Dominicus Arnoldus van der Hammen was aanvankelijk koster te Hilvarenbeek en schoolmeester te Casteren [174]. Hij werd bij resolutie van 29 september 1750 door de Raad van State benoemd tot schoolmeester te Hilvarenbeek „in plaatse van desselfs vader ***Thomas van der Hammen***" [175]. In 1776 weigerde hij in zijn functie van koster om de touwen van de luiklokken te repareren. Hij werd toen voor drossaard en schepenen gedaagd en men las hem het reglement van de koster nog eens voor, waarvan artikel 4 uitdrukkelijk zegt dat hij de touwen heeft aaneen te knopen „op poene van verlies van zijn tractement" (ƒ 34) [176].

Op 15 februari 1778 legden enkele bekenden ten behoeve van ***Dominicus Arnoldus van der Hammen*** en de weduwe ***Pieter Smilten,*** bloedverwanten van *Antony* ***Timmers,*** een verklaring af dat laatstgenoemde „in zijn bestuur, handel en wandel zeer onnoozel is." ***Dominicus Arnoldus,*** zijn zuster *Aletta* en *Govert* ***Timmers*** dienden daarna een verzoek in om ***Anthony Timmers*** onder curatele te stellen [177]. Er is nog een rekening bewaard gebleven van 9 november 1786 van ***Dominicus Arnoldus van der Hammen*** met betrekking tot zijn aandeel in de nalatenschap van de weled. geb. Heer ***Anthony Timmers,*** in zijn leven drossaard te Hilvarenbeek [178].

Dominicus Arnoldus van der Hammen werd te Hilvarenbeek begraven op 31 oktober 1794 [179]. Zijn weduwe overleed te Hilvarenbeek op 1 juni 1802 en werd op 5 juni 1802 te Tilburg begraven [180].

Uit het huwelijk van ***Dominicus Arnoldus van der Hammen*** en ***Alida de Bosson*** zijn de volgende zes kinderen bekend (alle gedoopt te Hilvarenbeek) :

1. *Rudolphus* ***Marinus,*** gedoopt op 13 oktober 1754 [181].
2. ***Gerardus Jacobus,*** gedoopt op 22 februari 1756 [182].
3. *Zara,* gedoopt op 7 januari 1759 [183].
4. ***Maria Catharina,*** gedoopt op 24 augustus 1 760 [184].
5. *Alida,* gedoopt op 19 december 1762 [185] en begraven te Hilvarenbeek op 14 januari 1764 [186].
6. ***Jacobus Hermannus,*** gedoopt op 4 november 1764 [187] en begraven te Hilvarenbeek op 8 april 1766 [188].

Vg. ***Dominicus van der Hammen*** werd op 12 december 1694 te Tilburg gedoopt [189]. Het is waarschijnlijk dat hij heette naar een achterneef van zijn vader: ***Dominicus Abrahamsz. van der Ham(me),*** geboren te Leiden omstreeks 1649 (zie mijn artikel over de afkomst van Johannes van der Hammen en zijn verwanten te Leiden) [190]. Deze ***Dominicus*** *Abrahamsz.* wordt in de Leidse archieven voor het laatst vermeld in januari 1671; hij was toen blijkbaar de enige nog levende nakomeling van een broer van *Gillis.* Het is niet onmogelijk dat ***David*** tot zijn erfgenamen behoorde.

Op 27 augustus 1724 was ***Dominicus (Dauidsz.) van der Hammen,*** samen met zijn zuster ***Abigaël,*** te Hilvarenbeek getuige bij de doop van ***Aletta,*** dochter van zijn broer ***Thomas van der Hammen*** [191]. Op 17 december 1724 werd ***Dominicus*** vermeld als binnenvader van het weeshuis te Steenbergen. Hij maakte op die datum, samen met ***Anna Cafharina*** *Stieloffs,* zijn echtgenote, te Steenbergen een testament [192]. Zij benoemden elkaar tot erfgenaam. Daarnaast bepaalde ***Dominicus*** dat, na zijn overlijden, aan zijn moeder, haar leven lang, een jaargeld van twintig gulden uitgekeerd moest worden. ***Anna Cafharina Stieloffs*** bepaalde daarnaast dat ieder van haar na te laten kinderen recht had op een kindsgedeelte; zij regelde bovendien de voogdij over de kinderen en sloot de Weeskamer van Steenbergen uit van bemoeienis met voogdij en na te laten boedel. Blijkbaar had zij kinderen uit een eerder huwelijk. Op 14 juni 1725 werd te Steenbergen een akte van revocatie opgesteld, waarin ***Dominicus van der Hammen*** en ***Anna Cafharina*** *Stieloffs* (die door ziekte haar naam niet meer kon schrijven) hun vroegere testamenten e.d. herriepen [193]. De vrouw van ***Dominicus van der Hammen*** werd op 26 juni 1725 te Steenbergen begraven [194].

Dominicus van der Hammen kwam in 1726 met attestatie van Steenbergen naar Tilburg [195]. In de Tilburgse lidmatenlijst is aangetekend dat hij later vertrok naar Waalwijk. Op 20 november 1726 was ***Dominicus,*** samen met zijn moeder ***Sara Buurman,*** te Hilvarenbeek getuige bij de doop van de tweelingen ***Roedolph*** en ***Johanna,*** kinderen van zijn broer ***Thomas van der Hammen*** [196]. ***Op 31*** oktober 1728 en op 23 april 1730 was hij, samen met zijn zuster ***Debora,*** te Hilvarenbeek getuige bij de doop van ***Dominicus,*** resp. ***Dominicus Atnoldus,*** kinderen van zijn broer ***Thomas van der Hammen*** [197].

Op 17 februari 1727 verzocht ***Dominicus van der Hammen*** aan drossaard en schepenen der heerlijkheid Tilburg en Goirle om begunstigd te mogen worden met de schoolmeestersplaats aan de Heijkant: „Geeft reverentelijk te kennen ***Dominicus van der Hammen*** dat hij supliant vernomen heeft dat ***Pieter van Dijk,*** schoolmr.

---

173. Gens Nostra, 26 (1971) : 364.
174. De Brabantse Leeuw, 17 (1968); 166n.
175. A.R.A., Arch. Raad van State 1539 (Commissieboek 1749--1766), f. 36.
176. De Brouwer. Geschiedenis Hilvarenbeek, p. 92.
177. R.A.N.B., Hilvarenbeek, R.A. 314.
178. R.A.N.B.. Hilvarenbeek, R.A. 249.
179. R.A.N.B., Hilvarenbeek; D.T.B. 13, f. 32v. Volgens De Brouwer, Geschiedenis Hilvarenbeek, p. 102, overleed hij tijdens de Franse inval.
180. R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 13.
181. R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 23v.
182. R.A.N.B., Hilvasenbeek, D.T.B. 7, f. 24v.
183. R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 26.
184. R.A.N.B., Hilvasenbeek, D.T.B. 7, f. 26v.
185. R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 28.
186. R.A.N.B.. Hilvarenbeek. D.T.B. 12.
187. R.A.N.B.; Hilvarenbeek; D.T.B. 7, f. 28v.
188. R.A.N.B.. Hilvarenbeek. D.T.B. 12.
189. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 36v.

De Nederlandsche Leeuw 96 (1979): 178-180. De Leidse *Dominicus,* geboren kort na de vrede van Munster, heette mogelijk naar een Vlaamse verwant. Zijn echtgenote was afkomstig van Grave. In De Brabantse Leeuw 14 (1965): 66, wordt onder de inwoners van Grave voor het jaar 1677 een *„Dominicus* van *Deme(?)"* vermeld; ik ben niet in de gelegenheid geweest de identiteit van deze *Dominicus nader* te onderzoeken.

191. R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 14.
192. R.A.N.B., Steenbergen, N.A. 7514.
193. R.A.N.B., Steenbergen, N.A. 7515.
194. R.A.N.B., Steenbergen en Kruisland. D.T.B. 34.
195. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 20v.
196. R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 15.
197. R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 15, 15v.

mogen worden". De functie was in 1729 opnieuw vacant alhier aan den Heijkant, binnen wijnige dagen sijn vertrek staat te nemen naar Sevenbergen, waar door de voerz. schoolmr. plaas staat te facere, soo is 't dat den supliant sig keere tot U.E. wel agtbare Heere ootmoedelijk versoekende om met de voorz. plaats begunstigt te en *Dominicus* diende toen een vrijwel gelijkluidend verzoek in[198]. Blijkens de notulen van drossaard en schepenen werd op 10 januari 1729 benoemd *Antonij Cop,* substituut schoolmeester te Etten [199].

198. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 106f.
199. G.A. Tilburg. Inv. Van Visvliet 3 (Protocollen van Resolutiën van Drossaard en Schepenen 1725—1738), f. 55v, 56.
200. Ik vermeld hier, in het kort, de volgende genealogische gegegevens over het Dordtse geslacht ***Van der Ent*** (voornamelijk met betrekking tot afkomst en nakomelingen van *Jan van* der *Ent*); het is mij niet bekend of de hier behandelde tak tot hetzelfde geslacht behoort als de zestiende-eeuwse Dordtse goudsmid Jacob ***Pietersxn. van der Endt*** (vermeld in de hieronder genoemde Catalogus van Dordrechts goud en zilver).
1. ***Huijch Cornelisz. (van der Ent),*** werd geboren omstreeks 1575, waarschijnlijk te Dordrecht, en was later kleermaker van beroep. Hij ging op 15 maart 1598 te Dordrecht in ondertrouw met *Geertken Jan Frantzendr.*; het huwelijk werd op 29 maart 1598 te Dordrecht voltrokken (G.A. Dordrecht, D.T.B. 16). Weduwnaar geworden, ging hij op 28 mei 1600 te Dordrecht in ondertrouw met *Catalijna Pieter de Hoochdr.*, afkomstig van Antwerpen; dit huwelijk werd op 11 juni 1600 te Dordrecht voltrokken (G.A. Dordrecht, D.T.B. 16). *Huijch Cornelisz.*, kleermaker, wordt te Dordrecht vermeld in de administratie van het Haardstedengeld van 1604 en 1606, en in het Verpondingsregister van 1608 (G.A. Dordrecht. Stadsarchief 3972, 3973, 396'7). Uit zijn tweede huwelijk zijn diverse kinderen bekend, waaronder een zoon ***Jan,*** gedoopt te Dordrecht in januari 1611 (G.A. Dordrecht, D.T.B. 3, p. 120) (zie 11).
11. ***Jan Huijgen (van der Ent),*** twijnder, ging op 25 maart 1635 te Dordrecht in ondertrouw met ***Jannetgen Adriaen Claessendochter van Leeuwen,*** afkomstig van Dordrecht; het huwelijk werd op 10 april 1635 te Dordrecht voltrokken (G.A. Dordrecht, D.T.B. 19). In de periode 1637-1654 werden te Dordrecht tien kinderen gedoopt, waaronder een zoon ***Adriaen,*** gedoopt op 12 november 1649 (G.A. Dordrecht, D.T.B. 5, p. 174) (zie III).
111. ***Adriaen van der Endt,*** j.m., wonende op 't Marcktvelt te Dordrecht, ging on 20 april 1681 te Dordrecht in ondertrouw met ***Machtelt Neering,*** wonende bij de Beurs, afkomstig van Dordrecht; het huwelijk werd op 6 mei 1681 te Dordrecht voltrokken (G.A. Dordrecht, D.T.B. 24). Het echtpaar maakte op 9 juli 1682 te Dordrecht een testament, waarbij de Weeskamer werd uitgesloten van bemoeienis met voogdij en nagelaten boedel (G.A. Dordrecht, Weeskamerarchief 29, f. 92v., 93). ***Adriaen van der Ent was*** toen borger capn. te Dordrecht. Op 1 september 1701 werd te Dordrecht het begraven aangegeven van ***Adriaan*** van der ***Endt*** (2e klasse impost) (G.A. Dordrecht, Gaardersarchief 3). Bij hun ondertrouw woonden de hieronder genoemde kinderen bij de Beurs te Dordrecht. ***Machteld Neering*** ging, na 1720, naar Waalwijk (naar haar zoon ***Jan). Zij*** wordt vermeld in de lidmatenlijst van de Nederduitsch-Gereformeerde Gemeente te Waalwijk voor het jaar 1733 („de moeder van ***Jan van der Ent")*** (G.A. Waalwijk, fotocopie lidmatenregister 1733-1882). ***Magteld Nering, wed. Adr. van*** der ***End,*** werd te Waalwijk begraven op 27 juni 1736 (G.A. Waalwijk, fotocopie registers van begraafrechten).

   Uit het huwelijk van ***Adriaen van der Ent*** en *Machteld Neering* zijn de volgende zes kinderen bekend, gedoopt te Dordrecht in de periode 1682-1696 (G.A. Dordrecht, D.T.B. 7):
   1. *Joanna,* gedoopt op 14 september 1682.
   2. ***Jan,*** zie IVa.
   3. Adriaen, zie IVb.
   4. ***Johanna,*** zie IVc.
   5. ***Magtelt,*** gedoopt op 23 februari 1692.
   6. *Cornelis,* zie IVd.

Zoals wij hierboven zagen, vertrok ***Dominicus van der Hammen op*** een 'onbekend tijdstip van Tilburg naar Waalwijk. Hij hertrouwde omstreeks 1728, waarschijnlijk te Waalwijk, met ***Helena van der Ent,*** gedoopt te Dordrecht op 20 juli 1710, dochter van ***Jan van der Ent*** en *Johanna de Gester* [200]. In 1731 en 1733 had hij zitting

IVa. ***Jan*** van ***der Ent*** werd te Dordrecht gedoopt op 12 februari 1685. Hij ging op 20 maart 1707 te Dordrecht in ondertrouw met ***Johanna de Gester,*** j.d. van Waalwijk en daar wonende; het huwelijk werd op 17 april 1707 te Dordrecht voltrokken (G.A. Dordrecht, D.T.B. 88). ***Johanna de*** *Gester* werd vermoedelijk geborea te Waalwijk; zij werd op 1 september 1680 te Besoyen gedoopt als dochter van *Bastiaen de Gester* (gedoopt te Sprang op 3 september 1645. begraven te Waalwijk on 19 april 1695) en *Leenken Haverhals* (gedoopt te Sprang op 14 mei 1645, begraven te Waalwijk on 21 juni 1700) (mededelingen G.A. Waalwijk). ***Jan- van der Ënt was*** zilversmid van beroep; in de jaren 1711 en 1712 was hij achtman van het Goud- en Zilversmidsgilde te Dordrecht; hij woonde te Dordrecht „Naest de Wijnbrugh" (Catalogus Dordrechts Goud en Zilver, Dordrecht 1975, p. 85; in deze catalogus wordt bij vergissing vermeld dat hij gedoopt werd op 1 januari 1690, de doopdatum van zijn jongere zuster *Johanna*; zijn verhuizing naar Waalwijk was de samenstellers van de catalogus onbekend; ook de overlijdensdatum wijkt af van de vermoedens van de samenstellers). ***Jan. van der Ent*** vestigde zich na 1712 te Waalwijk. Hij zou te Waalwijk goud- en zilversmid geweest zijn; in 1729 was hij schepen van Waalwijk (mededelingen van de heer G. F. Couwenbergh, oud-gemeentearchivaris van Waalwijk). Hii wordt in een notariële akte van 12 mei 1746 te" Waalwijk als getuige vermeld (R.A.N.B., Waalwijk, N.A. 8423). Zijn naam komt voor op de lidmatenlijst van de Nederduitsch-Gereformeerde gemeente te Waalwijk, opgemaakt in 1733, 1742 en 1752; hij wordt oak als ouderling vermeld. ***Jan van der Ent*** werd te Waalwijk begraven op 14 april 1771 (G.A. Waalwijk, fotocopie registers van begraafrechten 1733-1882).

   Uit het huwelijk van ***Jan van der Ent en Johanna de Gester*** zijn de volgende twee kinderen bekend (gedoopt te Dordrecht) :
   1. ***Adriaan,*** zie Va.
   2. ***Helena,*** gedoopt te Dordrecht op 20 juli 1710 (G.A. Dordrecht, D.T.B. 8, f. 55). Zij trouwde omstreeks 1728 met ***Dominicus van der Hummen.***

   Jan van der Ent hertrouwde, mogelijk te Waalwijk, met *Zandrina van Well.* Op 5 oktober 1728 werd te Waalwijk een doodgeboren kind van ***Jan van der End*** begraven, terwijl *Zandrina* van *Well,* huisvrouw van ***Jan van der End,*** te Waalwijk begraven werd op 12 oktober 1728 (G.A. Waalwijk, fotocopie registers van begraafrechten, 1687-1730). ***Jan van der Ent*** bad waarschijnlijk nog enkele kinderen uit zijn eerste en/of tweede huwelijk, t.w. ***Maria*** (die in 1744 naar Rotterdam ging, op 2 juli 1748 met attestatie van Den Briel kwam, en in 1752 te Waalwijk vermeld werd), ***Meglina*** (vermeld in 1750 en 1752) en ***Magdalena*** (meerderjarige dochter, begraven te Waalwijk op 9 maart 1768) (G.A. Waalwijk, fotocopieën registers van lidmaten en begraafrechten).

Va. ***Adriaan van der Ent*** werd te Dordrecht gedoopt op 13 juli 1708 (G.A. Dordrecht, D.T.B. 8). Hij ging in 1763 naar 's-Gravenhage; hij schonk toen een door hemzelf vervaardigd model van de Waalwijkse kerk aan de kerkeraad van Waalwijk (Taxandria, 12: 78). Waarschijnlijk is hij degene die op 19 maart 1763 te 's-Gravenhage getuige was bij het passeren van een notariële akte, en ondertekende met ***„Adriaan Van der Ent J.zoon"*** (G.A. 's-Gravenhage, N.A. 4067, p. 226). Hij kwam in 1787 met attestatie van 's-Gravenhage naar Waalwijk (G.A. Waalwijk, fotocopie lidmatenregister) en werd te Waalwijk op 15 maart 1791 begraven (G.A. Waalwijk, fotocopie register van begraafrechten).

IVb. ***Adriaen van der Ent werd*** te Dordrecht gedoopt op 18 augustus 1687. Hij ging op 22 mei 1712 te Dordrecht in ondertrouw met *Jacoba Rating,* j.d. van Dordrecht; het

in de schepenbank van Waalwijk [201]. ***Dominicus* en zijn** vrouw worden vermeld in de lijst van lidmaten van de Nederduitsch-Gereformeerde Gemeente Waalwijk voor het jaar 1733 [202]. In de periode 1730-1736 was ***Dominicus*** te Waalwijk gemachtigde van ***Debora van der Hammen*** *c.s.* in het bovengenoemde proces tegen de kinderen van ***Adriaan Buys*** [203]. In 1737 was hij armmeester van Waalwijk [204].

Op 31 december 1734 werd ***Dominicus van der Hammen*** door de kerkeraad van Waalwijk benoemd tot organist op een tractement van *f* 100 per jaar [205]. Dit besluit was genomen tegen de zin van een aantal personen, waaronder enkele leden van de magistraat, die een andere candidaat hadden gesteund. Langdurige, onverkwikkelijke ruzies kwamen hieruit voort, waarbij de notabelen van Waalwijk in twee partijen verdeeld waren. Het resultaat van dit alles was dat ***Dominicus wel*** dienst deed als organist, maar geen tractement kreeg uitbetaald. De zaak werd zelfs bij de Raad van State aanhangig gemaakt en bleef vermoedelijk slepende tot 1742. Het is niet zeker of ***Dominicus*** toen nog uitbetaling ontving.

In de jaren 1740 en 1741 was ***Dominicus van der Hammen*** gewikkeld in een civiel proces met de drossaard ***Frederik Vliedthoorn*** (in 1737 als zodanig te Waalwijk aangesteld). ***Dominicus*** wordt in de stukken met betrekking tot dit proces, vermeld als meester glasemaker, verwer en coopman. Hij had in de periode 15 mei 1739 tot en met 2 januari 1740, samen met een knecht, werkzaamheden verricht bij de drossaard van Waalwijk, en bovendien diverse zaken geleverd (glas,, verf, bladgoud, lood, etc.). De drossaard had de rekening (*f* 249.3.3), die naar zijn mening te hoog was, niet willen betalen [206]. De zaak bleef langdurig in behandeling [207], daar de drossaard steeds weer pogingen deed het proces te vertragen. Zelfs toen ***Dominicus*** liet weten dat hij een man was ,,beset met een numbreuse familie die bij deze dure tijd sijn penningen tot onderhout derselven ten hoogste nodig heeft en dies genootsaeckt is te resolveren om liever aansbonts twee hondert gulden te ontfangen dan na verloop van soveel tijts als voorseyde arbitrage soude komen te vereyschen op een hogere som te wagten", zag de drossaard nog kans de afwikkeling tegen te houden. Uit de stukken is mij niet duidelijk geworden of ***Dominicus*** inderdaad nog enige betaling ontving.

Onder de processtukken bevindt zich een ,,Extract uyt het schultboek van ***Dominicus van der Hammen,*** gebonden in quarto". Daar dit extract een fraai overzicht geeft van zijn werkzaamheden als schilder en glazenmaker, geef ik hieronder een kleine bloemlezing. Werkzaamheden voor de drossaard verricht: Vier Engelse ramen, samen van 60 ruyten. Vier ramen in de voorkamer de glase ingemaakt, bestaande in 80 ruyten. Glase gemaakt in een Engels raam boven de voordeur, 15 ruyten. Twee ramen in de keuken de glasen ingemaakt, 40 ruyten. Twee ramen in de eetzaal de glase ingeset samen 40 ruyten. Drie seer grote ruyten in 3 lijsten gemaakt. Een Engels glas voor een portret. Bedstee en schoorsteenlijst gemermelt. De schoorsteenlijst in de voorkamer gemermelt. Een sitte bank in 't Voorhuys wit gemermelt. De schoorsteen in de eetsaal de biesjes van de lijste vergult en de lijst aan de selve gemarmelt. Twee wielen aan de schese twee rijse geverft en een hasewinthondt verschildert. Een plankje genoteboombt onder het horologie. Gewerkt aan 't vinkehuys. Aan 't vinkehuys gemaakt 8 fijne ruyten. Nog een ruyt gemaakt in 't vinke huys. Item aan dito huys 20 blikke luyfjens. Een lantaren groen geschildert en met grof goud vergult en daar in geset 8 Franse ruyten. Nog een lantaarn met Barliens blau geschildert en met fijn goudt vergult en gemaakt drie grote fijne glasen. Een schilderij schoongemaakt. De eysere arm aan de lantaren en twee banken geverft. Geleverd materiaal: ruiten à 7 st., Franse ruiten à 4 st., grote fijne glasen à 10 st., Barliens blau, nieuw lood (voor de schuiframen), boekjes grof goud en zilver à 2 st. het boekje. Het arbeidsloon per dag bedroeg 22 st. voor de knecht en 28 st. voor ***Dominicus*** zelf.

In 1763 schonk ***Adriaan van der Ent*** (een broer van ***Dominicus'*** echtgenote), die zich in dat jaar te 's-Gravenhage vestigde, aan de kerkeraad een door hemzelf vervaardigd model van de kerk van Waalwijk, opgeborgen in een glazen kast of koepel. ***Dominicus van der Hammen*** had gezorgd voor het inzetten van de ruiten, het verven van het houtwerk, het vergulden en het schilderen van enkele namen. Het kunstwerk werd opgehangen in het hoogkoor van de kerk [208].

Dominicus van der Hammen overleed op 26 maart 1763 [209] en werd op 30 maart 1763 begraven op het kerkhof te Waalwijk [210]. Blijkens, een aantekening in het Waalwijkse lidmatenregister verbleef zijn weduwe, na zijn overlijden, enkele malen te Rotterdam, waarschijnlijk bij een van haar dochters' (,,wedue ***Van der Hammen.***

---

huwelijk werd op 5 juni 1712 te Dordrecht voltrokken (G.A. Dordrecht, D.T.B. 88).

IVc. ***Johanna*** *van der Ent* **werd te Dordrecht gedoopt op 1 januari 1690. Op 27 april 1710 ging zij te** Dordrecht **in** ondertrouw **met** *Anthonij van* ***Rijsoort;*** **het huwelijk werd op 11 mei 1710 te Dordrecht voltrokken (G.A. Dordrecht, D.T.B. 88).**

IVd. *Cornelis van* **der** ***Ent*** **werd op 24 juni 1696 te Dordrecht** gedoopt. **Op 22** november **1720 gingen te Amsterdam in ondertrouw:** ,,*Cornelis van* **der** ***Ent,*** van Dort, **oud 24 jare, op de Lijdse St., sijn moeder** *Magteld Neeringh* tot Dort" **met** ,,*Elisabet de Moucheron,* **van Amsterdam, oud 34 jare, in de** Kijser **St.,** ouders dood, **geasst. met haar** sijster *Susanna* **de** *Moucheron*" **(G.A. Amsterdam, D.T.B. 558, p. 5). Een** *Elijsabet de Moucheron* **werd in de Waalse kerk** *te* **Amsterdam gedoopt op 2 augustus 1678 als** dochter **van** *Frerick Moucheron en Maria Joudreville* **(deze** *Elijsabet zou* **echter in 1720 niet 34 jaar maar 42 jaar oud geweest zijn) (G.A. Amsterdam, D.T.B. 107, p. 275).** *Cornelis van der Ent* **ging later naar Waalwijk, en werd daar op 28 augustus 1724 begraven (G.A. Waalwijk,** fotocopie register **van** begraafrechten).

201. **R.A.N.B.,** Waalwijk, **R.A. 159.**
202. **G.A. Waalwijk. fotocopie lidmatenregister** Nederduitsch-Gereformeerde **Gemeente Waalwijk. Zij waren ook vermeld op de lijst, opnieuw opgemaakt in 1752 (maar niet op die van 1742).**
203. **R.A.N.B., Waalwijk, R.A. 159, f.** 105v-106v, 183—183v; **R.A. 663, 706, 730.**
204. **R.A.N.B., Waalwijk, R.A. 742.**
205. **Taxandria 10 (1903) : 163-168, 188-194, 234-241; 11 (1904) : 114-116.**
206. **R.A.N.B., Waalwijk, R.A. 760.**
207. **R.A.N.B.,** Waalwijk, **R.A. 160, f. 79,** 87v, **88, 91, 97,** 97v, **98.**
208. **Taxandria 12 (1905) :** *78-79.*
209. **Taxandria 12 (1905) :** *79.*
210. **R.A.N.B., Waalwijk, D.T.B. 1, p. 62.**

Wederom naar Rotterdam") [211]. Helena van der ***Ent*** werd te Waalwijk begraven op 29 juli 1785 [212].

Uit het huwelijk van ***Dominicus van der Hammen*** en ***Helena van der Ent*** zijn tien kinderen bekend:

1. ***David,*** zie VIe.
2. ***Johanna,*** zie VIf.
3. ***Sara,*** zie VIg.
4. ***Jan, zie*** VIh.
5 en 6. ***Antonie,*** zie VIi en ***Adriana,*** zie VIj (waarschijnlijk tweelingen).
7. ***Thomas,*** zie VIk.
8 en 9. ***Sebastiaan*** en ***Jacobus*** (waarschijnlijk tweelingen), begraven te Waalwijk op 11 juli 1752 [213].
10. ***Debora Maria,*** zie VIl.

VIe. David *van der Hammen* [214] werd geboren omstreeks 1730. Hij deed in 1755 te Waalwijk belijdenis en kwam in 1758 met attestatie van Breda. Van hem zijn twee huwelijken blekend; (1) met ***Amsina van Heyst*** (die op 20 maart 1762 te Waalwijk overleed) en (2) op 5 december 1762 met *Margaretha Johanna Pell.* In de Waalwijkse lidmatenlijst is aangetekend dat hij in 1774 met zijn echtgenote naar Heusden vertrok. Hij voerde in 1781 te Waalwijk een civiel proces tegen *Tieleman van Os* als borgemeester van Waalwijk [215]; ***David*** was toen meester verver en glasemaker (het proces betrof een schuld van de gemeente Waalwijk). ***David van der Hammen*** werd te Heusden begraven op 28 oktober 1802. Uit zijn huwelijken zijn vier kinderen bekend ***(Dominicus, Sara, Debora Maria*** en ***Leendert)*** die alle op jeugdige leeftijd overleden.

VIf. ***Johanna van der Hammen*** werd geboren omstreeks 1733. In 1756 kwam zij met attestatie van Lis en vertrok in 1757 naar Dordrecht. In 1759 kwam zij met attestatie van 's-Gravenhage en ging daarna naar Delft. In 1764 kwam zij met attestatie van Delft terug. In 1774 wordt zij in de Waalwijkse lidmatenlijst vermeld als wed. *Cazalt (zij* kwam toen van Drunen): daarbij is aangetekend dat zij naar Rotterdam vertrok. Op 8 juli 1813 overleed te Rotterdam, in het huis aan de Molenwerf, ten einde de Lommertstraat: *Joanna van der Hammen,* oud 79 jaar en 8 maanden, weduwe van ***Abraham Casals,*** geboren te Waalwijk, dochter van ***Dominicus van der Hammen,*** schilder, en ***Helena van der Ent*** [216].

VIg. ***Sara van der Hammen*** vertrok op een onbekend tijdstip naar Indië. Zij was gehuwd met Mr. ***Gijsbert Nicolaas*** *Oldenzeel* (geb. Gorinchem, jur. student te Leiden 5 juni 1748, promoveerde aldaar 10 sept. 1751). Volgens gegevens uit de Collectie Bloys van Treslong Prins (Centraal Bureau voor Genealogie), overleed zij te Batavia op 31 oktober 1770. Haar echtgenoot werd op 30 april 1766 te Batavia begraven (hij was assistent geweest van de Oostindische Compagnie). Een uit dit huwelijk geboren zoon ***Jan*** werd in september 1764 te Batavia gedoopt.

VIh. ***Jan (Johan) van der Hammen*** werd geboren te Waalwijk omstreeks 1738. Hij was aanvankelijk vorster te Waalwijk: als zodanig procedeerde hij te Waalwijk op 28 maart 1768 tegen ***Bernardus van Schijndel*** als tiendpachter [217]. Hij was later schilder van beroep. Hij was in 1787 en bij de heroprichting in 1795 lid van de vaderlandse sociëteit „Libertatis Amor" en op 15 april 1795, bij de verkiezing voor de municipaliteit, wijkcommissaris van Waalwijk [218]. Hij procedeerde in 1801 te Waalwijk tegen zijn achterbuurman ***P. J. Timmerman,*** die op 16 januari 1800 zijn hazewindhond beschoten en verwond had met een snaphaan geladen met mussezaad. Volgens een getuigenverklaring, was de hond voor een liefhebber van jacht en honden twintig dukaten waard [219]. Hij trouwde op 20 november 1763 te Waalwijk met ***Helena Schut*** (dochter van ***Pieter Schut*** en ***Maria Hey);*** deze overleed op 12 juni 1778 te Waalwijk. Hij ging op 27 oktober 1782 te Rotterdam in ondertrouw met *Cornelia Kolthof,* j.d. van Besooyen, wonende te Rotterdam: het huwelijk werd op 12 november 1782 te Rotterdam voltrokken [220]. Op 10 oktober 1815 overleed te Waalwijk: ***Jan van der Hammen,*** geboortig van en wonende te Waalwijk, zoon van ***Dominicus van der Hammen*** en ***Helena van der Ent*** [221]. Uit het eerste huwelijk van ***Jan van der Hammen*** zijn zes kinderen bekend.

VIi. ***Anthonie van der Hammen*** werd geboren te Waalwijk omstreeks 1740. Hij was aanvankelijk koopman en later vorster te Waalwijk. In 1778 en 1781 kocht hij, als koopman, van ***Stephanus Kettwich*** te Rotterdam 1 anker brandewijn, 1 anker lavas, 2 oxhooffden genever en 1 anker annijs. In 1783 bleek dat hij niet in staat was de betreffende rekening (*f* 132.15) te betalen [222]. Hij trouwde op 30 april 1770 te Geertruidenberg met *Alida van Os* (gedoopt te Sprang op 27 juli 1744, dochter van ***Corns. van Os*** en *Teuntje van Riel*). Op 2 december 1813 overleed te Waalwijk op de leeftijd van 73 jaar: ***Antoine van der Hammen,*** zoon van ***Dominique*** en *Helene van der Rent* (sic !) [222a]. Uit het huwelijk van ***Anthonie van der Hammen*** en *Alida van Os* zijn zes kinderen bekend.

VIj ***Adriana van der Hammen*** werd geboren te Waalwijk omstreeks 1740. Omstreeks 1773 kwam zij met attestatie

---

211. G.A. Waalwijk. fotocopie lidmatenregister Nederduitsch-Gereformeerde Gemeente Waalwijk.

212. G.A. Waalwijk, fotocopie register van begraafrechten 1765—1826.

213. R.A.N.B., Waalwijk, D.T.B. 1, f. 4v.

214. De gegevens betreffende VIe-1 zijn grotendeels gebaseerd op het kaartsysteem met betrekking" tot de reconstructie van de Waalwijkse bevolking (onderzoek van de heer G. F. Couwenbergh, oud-gemeentearchivaris van Waalwijk) en daarnaast op een copie van de handgeschreven genealogie van het geslacht Van der Hammen (door J. van der Hammen Nzn., oud-gemeentearchivaris van Waalwijk); in beide ontbreken de bronvermeldingen. Ik heb daarnaast nog enkele *gegevens* toegevoegd uit het lidmatenregister van de Nederduitsch-Gereformeerde Gemeente te Waalwijk (zoals bekend, zijn de Waalwijkse doop- en trouwboeken uit de betreffende periode door brand verloren gegaan). Verdere aanvullende gegevens zijn herkenbaar aan de bronvermelding.

215. R.A.N.B., Waalwijk, R.A. 884.

216. A.R.A., B.S. Rotterdam, Overledenen 1813.

217. R.A.N.B., Waalwijk, R.A. 847.

218. A. R. M. Mommers, Brabant van Generaliteitsland tot Gewest (Utrecht, Nijmegen, 1953), vol. 1, pp. 40, 254, 276, 312.

219. R.A.N.B., Waalwijk, R.A. 909.

220. G.A. Rotterdam, D.T.B. 79.

221. G.A. Waalwijk, 'B.S. Waalwijk, Overledenen 1815.

222. R.A.N.B., Waalwijk, R.A. 890.

22Za. G.A. Waalwijk, B.S. Waalwijk, Overledenen 1813.

van Dordrecht naar Waalwijk. Op 16 april 1780 gingen te Rotterdam in ondertrouw: ***Gerrit Hendrik Oldenburg,*** j.m. afkomstig uit het graafschap Tekelenburg, wonende in de Lombertstraat, met ***Adriana van der Hammen,*** j.d. van Waalwijk, wonende in de Lombertstraat; het huwelijk werd op 2 mei 1780 te Rotterdam voltrokken [223]. Op 27 mei 1791 maakten zij te Rotterdam een testament, waarin de erfenis en de opvoeding van de kinderen geregeld werden, en o.a. *Arij van der Hoff* (de tweede echtgenoot van ***Adriana's*** zuster ***Debora Maria)*** als eventuele voogd genoemd werd [224]. Op 8 juni 1813 overleed te Rotterdam, in een huis aan de Molenwerf: ***Adriana van der Hammen,*** huisvrouw van ***Gerrit Hendrik Oldenburg,*** oud 72 jaar en 9 maanden, geboren te Waalwijk, dochter van ***Dominicus van der Hammen,*** zijnde geweest verwer, en ***Helena van der Ent*** [225]. Uit het huwelijk van ***Adriana van der Hammen*** en ***Gerrit Hendrik Oldenburg*** zijn twee kinderen bekend.

VIk. *Thomas van der Hammen* werd geboren te Waalwijk omstreeks 1744. Op 26 oktober 1771 legde hij te Vlaardingen de burgereed af [226]. Op 11 maart 1772 [227] trad hij te Rotterdam in het huwelijk met ***Anna Catharina van der Hoff,*** gedoopt te Rotterdam op 2 november 1747, dochter van *Jan van der Hoff* en ***Johanna Catharina Janse*** [228]. In 1798 wordt hij te Vlaardingen vermeld als mr. verwer [229]. In 1801 kocht hij te Vlaardingen een huis aan de Rietdijk (de latere Maassluisse dijk) [230]. Hij overleed te Vlaardingen op 16 juni 1811 op de leeftijd van 67 jaar [231]. Zijn weduwe overleed te Vlaardingen op 8 mei 1813 [232]. Uit het huwelijk van ***Thomas van der Hammen*** en ***Anna Catharina van der Hoff*** zijn acht kinderen bekend, waarvan vier op jeugdige leeftijd overleden.

VIl. *Debora Maria van der Hammen* werd geboren te Waalwijk omstreeks 1753. Zij ging op 16 april 1775 te Rotterdam in ondertrouw met ***Pieter van der Hoff,*** wonende te Rotterdam: het huwelijk werd op 4 mei 1775 te Rotterdam voltrokken [233]. ***Pieter van der Hoff*** was een broer van ***Anna Catharina van der Hoff,*** echtgenote van ***Debora Maria's*** broer ***Thomas;*** hij werd op 28 januari 1744 te Rotterdam gedoopt [234]. ***Pieter van der Hof,*** man van ***Debora Maria van der Hammen*** gewoond hebbende Stathuijssteeg over de Wissel, werd te Rotterdam begraven op 29 november 1777 [235]. ***Debora Maria van der Hammen,*** weduwe van ***Pieter van der Hoff*** woaende Botersloot, ging op 27 augustus 1778 te Cool en op 30 augustus 1778 te Rotterdam in ondertrouw met *Arij Jorisse van der Hoff* geboren te Cool en wonende aan de Rotte, onder Blommersdijk (Cool); het huwelijk werd op 16 september 1778 te Rotterdam voltrokken [236]. ***Debora Maria van der Hamme*** oud 51 jaar, wed. van *Arij van der Hof,* gewoond hebbende aan de Rotte, bij de Knoopfabriek, overleden aan „zinkingskoorts", werd te Rotterdam begraven op 28 maart 1804 [237]. Uit het huwelijk van ***Debora Maria van der Hammen*** en ***Pieter van der Hoff is*** één kind bekend; uit haar huwelijk met *Arij Jorisse van der Hoff* zijn zeven kinderen bekend (één van deze kinderen heette ***Helena Adriana; Helena van der Ent*** was getuige bij de doop van één van de andere kinderen). Op 2 augustus 1804, bij de verkoop van ***Debora Maria's*** nagelaten huis aan de Buiten Rotte in het Ambagt van Cool, waren het enige kind uit haar eerste huwelijk en vier kinderen uit haar tweede huwelijk nog in leven [238].

Vh. ***Abigaël-Margareta van der Hammen*** werd op 20 janu-

223. G.A. Rotterdam, D.T.B. 79, f. 7v.
224. G.A. Rotterdam, O.N.A. 3429, pp. 404-409.
225. A.R.A., B.S. Rotterdam, Overledenen 1813.
226. G.A. Vlaardingen, Inv. Hoogendiik 61. f. 77.
227. G.A. Rotterdam, 'D.T.B. 78, f. 30v. De ondertrouw werd op 22 februari 1772 ingeschreven te Vlaardingen (G.A. Vlaardingen, Inv. Hoogendijk 515) en op 23 februari 1772 te Rotterdam.
228. G.A. Rotterdam, D.T.B. 29. ***Jan van der Hoff*** was een zoon van ***Pieter van der Hoff*** en Oeda van *Schie.* Hij werd te Rotterdam gedoopt op 14 november 1715 (G.A. Rotterdam, D.T.B. 22). Op 29 oktober 1741 gingen te Rotterdam in ondertrouw: Jan van der ***Hoff,*** j.m.. wonende op 't Hang, met ***Johanna Catharina Janse (Janssen, Janszen***), j.d. van Wesel (G.A. Rotterdam. D.T.B. 74). Het echtpaar maakte op 2 juni 1742 te Rotterdam een testament (G.A. Rotterdam,- O.N.A. 2588, pp. 231-233). ***Jan van der Hoff was*** zakkendrager van beroep; volgens A. J. Teychiné Stakenburg, Zakkendragers van Rotterdam (tweede druk, z. pl., z. j.; de eerste druk is van 1975) werd hii in 1742 en 1743 tot hoofdman van het zakkendragersgilde gekozen (zijn vader was in 1717 en 1718 tot hoofdman van hetzelfde' gilde gebozen). Uit zijn huwelijk zijn zes kinderen bekend, waarvan vier op jeugdige leeftijd overleden. ***Jan*** van ***der Hoff*** overleed in 1801 te Cool (G.A. Rotterdam, O.I.T.B. 33, f. 34v). In het register staat vermeld dat hij overleed op de leeftijd van 89 jaar en 2 maanden; dit moet waarschijnlijk 84 jaar en 2 maanden zijn. Blijkens de inventaris van zijn nalatenschap (G.A. Rotterdam, O.N.A. 3825) was hij niet onbemiddeld. Hij bezat ten tijde van zijn overlijden o.a. een huis aan de westzijde van de Huibrugge te Rotterdam, van ouds genaamd de Gulden Stier, en de opstal van een raam of tuin liggende aan de westzijde van de Raampoort onder de combinatie van de stad Rotterdam en den ambagt van Cool. In laatstgenoemde tuin stond een tuinhuis dat hij ten tijde van zijn overlijden bewoonde (samen met zijn kleindochter ***Johanna Catharina van der Hoff.)*** De inventaris van de nalatenschap vermeldt, behalve geld en waardepapieren, verder o.a. diverse borstbeelden (die zowel in de tuin als in een loods stonden), meubelen, drie kasten met opgezette vogels (die eigendom waren van ***Thomas van der Hammen),*** schilderijen, beeldjes, een portefeuille met tekeningen, Japans porcelein, juwelen, etc. Erfgenamen van ***Jan van der Hoff*** waren: zijn dochter ***Anna Catharina van der Hoff*** (gehuwd met ***Thomas van*** der ***Hammen)*** en zijn kleindochter ***Johanna Catharina*** van der ***Hoff*** (dochter van ***Pieter van. der Hoff*** en ***Debora Maria van der Hammen).***

De afkomst van ***Jan van der Hoff***'s vader, ***Pieter van der Hoff,*** is niet zeker. Laatstgenoemde was waarschijnlijk een zoon van ***Pieter Pieterse van der Hoff,*** van Dordrecht, en ***Jannetje Bartels, die*** op ***20*** november 1678 te Rotterdam in het huwelijk traden (G.A. Rotterdam, D.T.B. 65). ***Pieter Pieterse van*** der Hoff was waarschiinliik een verwant van de Zevenbergse schoolmeester ***Pieter" van der Hoff en van*** de eerste Transvaalse predikant ***Dirk*** van ***der Hoff*** (De Nederlandsche Leeuw, 70 (1953) : 348-352).

229. G.A. Vlaardingen, O.N.A. 70, akte 41.
230. G.A. Vlaardingen, Inv. Hoogendijk 89, f. 80 en 80v.
231. G.A. Vlaardingen; D.T.B. 19.
232. G.A. Vlaardingen, B.S. Vlaardingen, Overledenen 1813.
233. G.A. Rotterdam, D.T.B. 78.
234. G.A. Rotterdam, D.T.B. 28.
235. G.A. Rotterdam, D.T.B. 113.
236. G.A. Rotterdam, D.T.B. 78; D.T.B. 218; Gaarder Rotterdam 25, f. 88v.
237. G.A. Rotterdam, O.S.A. 4488; O.S.A. 4498, f. 46; Gaarder Rotterdam 33, f. 57.
238. G.A. Rotterdam, O.N.A. 3581, pp. 715-717.

ari 1697 te Tilburg gedoopt[239]. Zij deed op 10 april 1716 te Tilburg belijdenis[240]. In het lidmatenregister staat aangetekend dat zij op 28 april 1716 met attestatie vertrok naar Dordrecht. In het trouwboek van de Nederduits-Gereformeerde Gemeente te Tilburg wordt onder het jaar 1719 vermeld dat van Dordrecht attestatie toegezonden was dat aldaar op 24 november 1719 in ondertrouw opgenomen waren: *Ivo* van den Heuvel, j.m., wonende te Tilburg met ***Abigaël van der Hammen,*** j.d., geboren te Tilburg en wonende te Dordrecht. Op 17 december 1719 werd te Tilburg attestatie gegeven [241]. De ondertrouw werd op 26 november 1719 te Dordrecht ingeschreven, waarbij vermeld werd dat „*Abiegel*" woonde op de „Verke Mart". Het huwelijk werd op 19 december 1719 te Dordrecht voltrokken. Aangetekend werd later dat op 22 februari 1724 een trouwbrief gegeven werd en op 20 februari 1753 een tweede trouwbrief[242]. Zoals wij hierboven zagen, was *Ivo* ***van den Heuvel*** een broer van ***Arnoldus van den Heuvel*** en een zoon van de advocaat ***Jacobus van den Heuvel*** en ***Adriana Smolders;*** hij werd waarschijnlijk te Waalwijk gedoopt (zie noot 107). Zijn naam wordt, samen met die van de weduwe van ***Arnoldus van den Heuvel,*** vermeld in de Waalwijkse processtukken (hierboven genoemd) met betrekking tot de erfenis van ***Anna en Catharina van den Heuvel.*** In het Tilburgse lidmatenregister staat aangetekend dat ***Abigaël Davids van der Hammen,*** huisvrouw van *Ivo* ***van den Heuvel*** (die naar Oost-Indië gegaan was) op 22 april 1723 met attestatie van Amsterdam naar Tilburg kwam en op 10 mei 1726 weer naar Holland vertrok[243]. ***Abigaël van der Hammen*** was, samen met haar broer ***Dominicus,*** op ***27*** augustus 1724 te Hilvarenbeek getuige bij de doop van ***Aletta,*** dochter van haar broer ***Thomas van der Hammen*** [244]. Volgens een verklaring van de Oostindische Compagnie was *Ivo* ***van den Heuvel,*** van Tilburg, in het jaar 1721 met het schip 't Naadhuijs van Middelburg voor soldaat naar Oost-Indië gevaren. Hij overleed op 22 september 1730 in het Nederlands hospitaal te Batticaloa (op Ceylon), zonder testament en zonder iets na te laten. Zijn weduwe behoorde daardoor niet tot de erfgenamen van ***Anna en Catharina van den Heuvel*** [245].

IVf. ***Lodeweijck van der Hammen*** werd op 13 januari 1658 te Tilburg gedoopt[246]. Op 9 april 1678 deed hij te Tilburg belijdenis onder belofte conform artikel 1 van de Acta van de Kerkeraad d.d. 3 oktober 1671 [247]. In het lidmatenregister is, op een later tijdstip, hierbij aangetekend dat hij de belofte, „moetwillighlijck tegen sijne moere rebellerende, niet gehouden heeft". Deze aantekening heeft betrekking op zijn huwelijk. Op 13 februari 1680 ging hij namelijk te Tilburg in ondertrouw met ***Cornelia Corn. van Megedenberge,*** een rooms-katholiek meisje[248]. Haar achternaam wordt later meestal gespeld

239. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 37.**
240. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 16v.**
241. **G.A. Tilburg, D.T.B. 16, p. 246.**
242. **G.A. Dordrecht, D.T.B. 89.**
243. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 20.**
244. **R.A.N.B., Hilvarenbeek, D.T.B. 7, f. 14.**
245. **R.A.N.B., Waalwijk, R.A. 706.**
246. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 26.**
247. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 6v.**
248. **G.A. Tilburg, D.T.B. 48, f. 37.**

als ***Van den Merenbergh:*** zij was waarschijnlijk een dochter van ***Cornelis van den Merenbergh*** (*Meerberg*) en ***Maria van Nuenen.*** Haar vader was" (rooms-katholiek) schepen van Tilburg (de enige die in 1666 niet vluchtte voor de „Munsterse" troepen) [249]. De ondertrouw werd ingeschreven in het Schepentrouwboek; het huwelijk, op 4 maart 1680, werd niet kerkelijk voltrokken. ***Lodewijk*** werd bij zijn huwelijk geassisteerd door ***Paulus Scholt,*** zijn zwager, die voor het consent van zijn moeder instond: ***Cornelia*** werd geassisteerd door haar broer ***Cornelis*** die voor het consent van haar moeder instond. ***Lodewijk*** wordt in verschillende archiefstukken vermeld als schoolmeester aan de Berrendijck of te Korvel[250]. Op 17 maart 1706 en opnieuw op 4 april 1712 werd ***Lodewijk*** tot diaken gekozen: in 1718 was hij ouderling [251]. ***Cornelia Lodewijk van der Hammen*** (= ***Cornelia van den Merenbergh)*** werd op 28 februari 1736 te Tilburg met drie uur groot gelui begraven; zij woonde bij haar overlijden te Corvel[252]. ***Lodewijk van der Hammen,*** schoolmeester te Korvel, werd op 8 juni 1737 te Tilburg met drie uur groot gelui begraven [253].

Uit het huwelijk van ***Lodewijk van der Hammen*** en ***Cornelia van den Merenbergh*** zijn negen kinderen bekend:

1. ***Debora,*** zie Vi.
2. ***Johannes,*** zie Vj.
3. ***Cornelis,*** gedoopt in de Nederduits-Gereformeerde kerk te Tilburg op 22 juni 1685 en waarschijnlijk op jeugdige leeftijd overleden [254].
4. ***Elisabeth,*** zie Vk.
5. ***Johanna,*** gedoopt te Tilburg op 24 februari 1690, „op Vrijdage, alsoo het kindeken swack en te vroege gekomen was"; zij is waarschijnlijk op jeugdige leeftijd overleden [255].
6. ***Abigaël, zie*** Vl.
7. ***Gerardus,*** zie Vm.
8. ***Jacobus,*** gedoopt in de Nederduits-Gereformeerde kerk te Tilburg op 23 november 1698 en waarschijnlijk op jeugdige leeftijd overleden [256].
9. ***Lodeweijck,*** gedoopt in de Nederduits-Gereformeerde kerk te Tilburg op 21 februari 1702 en waarschijnlijk eveneens op jeugdige leeftijd overleden [257].

Vi. ***Debora (Lodewijks) van der Hammen*** werd gedoopt te Tilburg op 24 december 1681 [258]. In het Tilburgse doop-

249. De Brabantse **Leeuw, 16 (1967) : 129. M. H. van Visvliet (Inventaris van het Oud-Archief der gemeente Tilburg) vermeldt dat hij in 1654 „vermits het overlijden van Mr.** *Wouter van* **Loon. en wijlen** *Jacobmijne van* ***Houbraecken*** **gestelt (werd) tot het bedienen ende voltrecken van het burgemeesters1 (= ontvangers) amt".**
250. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 32v (1685), f. 35v (1692), f. 36v (1695), f. 38 (1698), f. 39v (1702); D.T.B. 31 (1737). Volgens mededeling van de heer L. Langeweg te Tilbarg, is de oude schoolmeesterswoning van Korvel bewaard *gebleven* (de huidige ligging is aan het Korvelplein te Tilburg).**
251. **G.A. Tilburg, Arch. Ned. Herv. Gem. Tilburg 2, Acta d.d. 17 maart 1706, 4 april 1712, 1 april 1718.**
252. **G.A. Tilburg, D.T.B. 31.**
253. **G.A. Tilburg, D.T.B. 31; D.T.B. 38.**
254. **G.A. Tilburg. D.T.B. 13. Doopboek, f. 32v.**
255. **G.A. Tilburg; D.T.B. 13, Doopboek; f. 34v.**
256. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 38.**
257. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 39v.**
258. **G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 31.**

boek is daarbij het volgende aangetekend: „N.B. Dit kint is in huys gedoopt ter oorsaecke men de paepsche moeder iets heeft moeten inwilligen". Doopgetuigen waren *Jennetta van der Hammen* en ***Dirk Borst*** die, zoals wij hierboven zagen, in 1685 weduwnaar was van ***Lodewijk's*** zuster ***Debora*** (het kind werd ongetwijfeld naar deze tante genoemd). ***Debora Lodewijks van der Hammen*** trouwde op een onbekend tijdstip, waarschijnlijk te Wilp, met ***Wilt Jan*** baron ***van Broeckhuijsen,*** heer van de Lathmer en Wilp, verschreven op de Veluwe, burgemeester van Harderwijk en gedurende twaalf jaar gedeputeerde in de Staten-Generaal wegens de ridderschap van Gelderland. Hij was in 1659 geboren als zoon van ***Willem Harmen van Broeckhuijsen*** tot de Lathmer en ***Johanna van Essen;*** ten tijde van zijn huwelijk met ***Debora*** was hij weduwnaar van *Jacoba Margaretha van Hardenbroeck*[259]. Het echtpaar woonde op het kasteel de Lathmer bij Wilp. Op een onbekend tijdstip, na het overlijden van haar man in 1728, vestigde ***Debora*** zich te 's-Hertogenbosch. Zij verkreeg het poorterschap van die stad in 1738. Het besluit van schepenen dienaangaande dateert van 23 april 1738 („Op de Requeste van ***Debora van der Hamme,*** wed. wijlen den Heer ***Wilt Jan van Broeckhuijsen,*** heere van de Latmer, geboortig van Tilburg, is naa deliberatie en ingenoomen advies van den heere officier, goetgevonden en verstaan de suppliante tot poirteresse deeser stad te admitteeren onder den eed en requisita daartoe staande") [260]. Haar naam werd op 24 april 1738 ingeschreven in het Poorterboek[261]. Zij overleed te 's-Hertogenbosch en werd daar op 19 september 1767 begraven. Blijkens' een akte van 10 oktober 1767 bezat zij bij haar overlijden nog enige onroerende goederen binnen Tilburg, t.w. een huis, schuur en hof, groot omtrent 2 loopensaeten, gelegen aan de Heuvel, genaamd het Hintema Rent (getaxeerd op ƒ 1200) en een perceel akkerland, groot omtrent 2½ loopensaeten, te Corvel (getaxeerd op ƒ 50) [262].

Vj. ***Johannes (Lodewijks) van der Hammen*** werd te Tilburg gedoopt op 20 september 1683[263]. Op 26 december 1708 deed hij te Tilburg belijdenis „onder belofte van met geen Paapse dochter te trouwen" [264]. Op 20 februari 1712, toen hij 29 jaar was (hij woonde aan de Heijkant) , ging hij te Tilburg in ondertrouw met ***Cornelia van der Burgh,*** oud 24 jaar, geboren te Tilburg en wonende aan de Veldhove; het huwelijk werd op 6 maart 1712 te Tilburg voltrokken[265]. ***Cornelia van der Burgh*** was op 22 juni 1687 te Tilburg gedoopt als dochter van ***Jacobus van der Burgh*** en ***Jenneken Adriaen Timmers***[266]. ***Johannes*** werd te Tilburg begraven op 15 februari 1716 [267]. Hij woonde bij zijn overlijden nog aan de Heijkant en had geen kinderen. Zijn weduwe werd te Tilburg begraven op 24 december 1748; zij woonde bij haar overlijden aan de Velthoven [268].

Vk ***Elisabeth van der Hammen*** werd op 23 november 1687 te Tilburg gedoopt[269]. Zij kwam op 2 mei 1716 met attestatie van Loosduinen en vertrok weer op 23 oktober van dat jaar[270]. Op 6 oktober 1721 ging zij te 's-Gravenhage in ondertrouw met *Johan van Nispen,* een weduwnaar; het huwelijk werd op 19 'oktober 1721 in de Scheveningse kerk voltrokken [271]. Na het overlijden van haar eerste echtgenoot ging zij op 14 januari 1731 te 's-Gravenhage in oadertrouw met ***Michiel Hanneman,*** een weduwnaar: het huwelijk werd op 28 januari 1731 in de Scheveningse kerk voltrokken [272]. ***Michiel Hanneman*** was op 22 januari 1666 in de Kloosterkerk te 's-Gravenhage gedoopt als zoon van ***Coenraet Hanneman*** en *Susanna de Wilhem*[273]. Hij ging op 14 maart 1700 te 's-Gravenhage in 'ondertrouw met ***Clementia Gaymans;*** het huwelijk werd op 31 maart 1700 in de Grote kerk te 's-Gravenhage voltrokken[274]. ***Michiel Hanneman*** werd op 11 april 1754 te 's-Gravenhage begraven; hij bereikte de leeftijd van 88 jaar[275]. Op 4 januari 1767 verkocht ***Elisabeth van der Hammen,*** weduwe van ***Michiel Hanneman,*** aan *Isack Abraham* een huis aan de oostzijde van de Boekhorststraet te 's-Gravenhage; zij woonde toen zelf in een huis dat grensde aan dit pand[276]. Op 15 maart 1769 werd te 's-Gravenhage het overlijden aangegeven van ***Elisabeth van der Hammen; zij*** was, op de leeftijd van 81 jaar, gestorven aan een beroerte: zij woonde bij haar overlijden nog in de Boekhorststraat [277]. Op 21 maart 1769 compareerden de erfgenamen van ***Michiel Hanneman*** voor notaris Samuel Aansoagh te 's-Gravenhage, in verband met het overlijden, op 8 maart 1769, van ***Elisabeth van der Hammen.*** Laatstgenoemde had de nalatenschap van haar man tot haar dood onder zich mogen houden [278].

Vl. ***Abigaël (Lodewijks) van der Hammen*** werd op 20 september 1692 te Tilburg gedoopt [279]. Zij deed op 25 maart 1714 te Tilburg belijdenis[280]. In het lidmatenregister staat aangetekend dat zij op 26 april 1714 met attestatie vertrok naar 's-Gravenhage. Op 20 april 1718 kwam zij met

259. R.A.G., Familiearchief Van Broeckhuijsen, inv. no. 2 (Genealogie van de familie Van Broeckhuijsen, opgemaakt door kapitein Wijnen, 19e eeuw), f. 12v; inv. no. 3 (Genealogische aantekeningen betreffende de familie Van Broeckhuijsen en aanverwante geslachten, 18de eeuw). Volgens D'Ablaing van Giessenburg (De Ridderschap van Veluwe) was hij van 1705—1723 gecommitteerde ter Generaliteit en overleed hij in 1729.
260. G.A. 's-Hertogenbosch, Resolutiën van Schepenen, A188, f. 56.
261. G.A. 's-Hertogenbosch, Poorterboek 2.
262. G.A. Tilburg, R.A. 533, f. 175, 175v, 176. In deze akte wordt ook de begraafdatum genoemd.
263. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 31v.
264. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 13v.
265. G.A. Tilbarg, D.T.B. 16, f. 138.
266. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 33v.
267. G.A. Tilburg, D.T.B. 67.
268. G.A. Tilburg. D.T.B. 69.
269. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 33v.
270. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 17.
271. G.A. 's-Gravenhage, R.A. 757, f. 99. De hier genoemde ***Johan van*** *Nispen* was mogelijk in 1668 te 's-Gravenhage gedoopt als zoon van ***Johan van Nispen*** en ***Digna van der Gracht.*** Mogelijk ook was hij degene die op 21 februari 1694 te 's-Gravenhage in ondertrouw ging met ***Anna Maria van der Graght*** (huwelijk op 7 maart 1694 te Scheveningen). Er waren in die periode echter diverse personen met deze naam. Het overlijden van een ***Johan van Nispen*** werd te 's-Gravenhage aangegeven op 30 september 1727. Al deze gegevens werden oatleend aan de kaartsvstemen van het G.A. 's-Gravenhage.
272. G.A. 's-Gravenhage, R.A. 758, f. 152v.
273. G.A. 's-Gravenhage, D.T.B. 172. p. 270.
274. G.A. 's-Gravenhage; R.A. 755, f. 3.
275. G.A. 's-Gravenhage, O.I.T.B. 7, f. 57v.
276. G.A. 's-Gravenhage, N.A. 4069, pp. 9-11.
277. G.A. 's-Gravenhage, O.I.T.B. 8, f. 164v.
278. G.A. 's-Gravenhage, N.A. 4273, pp. 253-257. Zie voor de verdeling van de boedel N.A. 4425, pp. 1047 e.v.
279. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 35v.
280. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 16.

attestatie uit 's-Gravenhage terug[281]. In het Tilburgse Trouwboek wordt onder het jaar 1722 vermeld dat ***Abigaël Lodewijk van der Hammen,*** j.d., geboren tot Tilborg en residerende op de Latmer, op 28 augustus 1722 te Wilp in ondertrouw was gegaan met ***Andries van der Burgh,*** j.m. geboren tot Tilborg en wonende aan den Heuvel. Bericht van ondertrouw werd op 21 september 1722 vanuit Tilburg naar Wilp gezonden en het huwelijk werd te Wilp voltrokken [282]. ***Abigaël*** woonde op dat moment ongetwijfeld bij haar zuster ***Debora*** op het kasteel de Lathmer bij Wilp in Gelderland. ***Andries van der Burgh*** (waarschijnlijk degene die van 1715 tot 1749 notaris was te Tilburg) was een zoon van *Jacob* ***van der Burgh*** (die in 1685, 1687 en 1692 aangesteld werd tot schepen van de heerlijkheid Tilburg en Goirle[283]) en *Jenneken* ***Timmers.*** Hij werd op 19 september 1688 te Tilburg gedoopt[284]. Op 17 oktober 1725 werd te Tilburg gedoopt het zoontje van ***Andries van der Burg,*** diaconus, en ***Abigaël van der Hammen,*** met name *Jacob*[285]. ***Abigaël Lodewijk van der Hammen*** kreeg op 19 oktober 1746 kerkelijke attestatie naar een niet met name genoemde plaats [286].

Vm. ***Gerardus van der Hammen*** werd op 20 november 1695 te Tilburg gedoopt [287]. Hij solliciteerde in september 1720 (hij schreef toen zelf zijn voornaam als ***Geraerdt)*** naar het ambt van schoolmeester op de Velthoven te Tilburg, welk ambt kwam te vaceren door het vertrek van Mr. *Schalck* ***Leendertse,*** die schoolmeester was geworden in Terheijde [288]. Hij vermeldde in zijn sollicitatie dat hij

Afb. 3.

Calligrafische proeve, geschreven in ***1720,*** van ***Geraerdt van der Hammen.*** (1695—1720). (G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet, no. 106g). (Verkleind).

281. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 18.
282. G.A. Tilburg, D.T.B. 16, p. 283. Het corresponderende trouwboek van Wilp is niet bewaard gebleven.
283. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 104[1].
284. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 33v.
285. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 48v.
286. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Lidmatenlijst, f. 18 (ingeschreven onder de bovengenoemde aantekening van 1'718).
287. G.A. Tilburg, D.T.B. 13, Doopboek, f. 36v.
288. G.A. Tilburg, Inv. Van Visvliet 106g.

enige tijd het schoolmeestersambt op de Lage Zwaluwe had waargenomen. Zijn sollicitatie was vergezeld van een aanbevelingsbrief d.d. 1 september 1720 van Mr. *W. Kleijn* van Lage Zwaluwe, bij wie ***Geraerdt*** als ondermeester in dienst geweest was (zeer tot genoegen van zowel Mr. *Kleijn* als de gehele gemeente Lage Zwaluwe) . De sollicitatie werd ook vergezeld van een vijftal calligrafische proeven (enkele zijn gesigneerd) die bewaard gebleven zijn (zie afb. 3). ***Geraerdt*** was geen groot calligraaf. De volledige tekst van de vijf proeven volgt hieronder.

(1)
Een gewas Seer klijn van waarde,
om 't gebruijk seer groot geagt,
d'alderbeste Schat op d'Aarde,
is bij 't selve voortgebragt,
niet geplant, nog niet geboren,
niet gesaaijt, des met te mm,
't wast nogtans, en 't komt te vooren,
Antwoort mij maar treft den Sin.

(2)
De Heer omlaag bespot sal nog tot troost der vromen,
in hoge Heerlijkbijt op 't laatst ten oordeel komen;
Elk wagt dan na sijn werk op blijdschap off ellend,
en 't ijnd dat ider krijgt sal wesen sonder ijnd.

(3)
Blom Kruijt en Lof,
wast in den Hoff
Des zomers raar,
maar deugt en Eer
behagt Den Heer
't geheele Jaar.

(4)
Doet met Vlijt en Neerstighijt
't Werk dat U is op gelijt.

(5)
Heer hoe Soet Sijn uwe wegen,
Heer hoe kragtig is u wet,
laat ons Heer die overwegen,
en die in ons herte Set.
Wilt de Werelds Smaak verjagen,
die ons lijff en Ziele Schent,
dan sal ons het Man behagen,
dat gij van den Hemel Sent.

Op de achterzijde van het dossier betreffende de sollicitatie staat vermeldt: fiat in pleno collegio ... 20 september 1720.

Gerardus van der Hammen overleed kort na zijn sollicitatie. Hij werd te Tilburg begraven op 1 oktober 1720 [289]. Hij woonde bij zijn overlijden in Laar en was nog ongehuwd. Zoals wij hierboven zagen werd *Arnoldus* ***van den Heuvel*** op 5 oktober 1720 benoemd tot schoolmeester aan de Veldhoven.

289. G.A. Tilburg, D.T.B. 29.

In dit artikel zijn, bij de vermelding van de bronnen, de volgende afkortingen gebruikt: A.R.A. = Algemeen Rijksarchief, 's-Gravenhage; D.T.B. = doop-, trouw- en begraafboeken; G.A. = gemeentearchief; N.A. = notarieel archief; O.I.T.B. = register van ontvangst van de impost op het trouwen en begraven; O.N.A. = oud notarieel archief; O.S.A. = oud stadsarchief; R.A. = rechterlijk archief; R.A.G. = Rijksarchief in Gelderland, Arnhem; R.A.N.B. = Rijkssrchief in Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.

KORTE MEDEDELINGEN.

Adelsgunst.

Bij Koninklijk besluit van 15 augustus 1980, no. 8, zijn Willem van der Brugghen en Joan van der Brugghen met al hun wettige afstammelingen in mannelijke lijn ingelijfd in de Nederlandse adel met de predikaten van jonkheer en jonkvrouw.

Bij Koninklijk besluit van 22 augustus 1980, no. 5, is Wilhelm Josef Oskar Friedrich Leopold zu Stolberg-Stolberg met al zijn wettige afstammelingen in mannelijke lijn ingelijfd in de Nederlandse adel met de titels van graaf en gravin.

Enige aantekeningen inzake Diepraam.
(1980, kol. 281-289).

Dat de naam ***Diepppraam*** iets met een diep raam in de zin van een laag venster of iets dergelijks te maken zou hebben, is inderdaad weinig waarschijnlijk, maar er is een andere verklaring mogelijk. „Raem" kan n.l. in het toen Nederlandstalige Kleefsland ook betekend hebben een laag terrein, welke aanduiding door de toevoeging „diep" nog eens extra werd geaccentueerd. „Diepraam" zal derhalve een veldnaam geweest zijn. „Leemraem" was ook een veldnaam.

Een oorspronkelijk adellijk huis *Ingen* ***Dypraeme*** stond in 1410 bij Rheinberg, ten Z.O. van Xanten (Annalen des historischen Vereins für den Niederrhein, Heft 39, 1883, p. 27, noot 5).

De ***Daem*** *ingen* ***Dyepraem,*** die in 1424 als borg voor de pastoor van Birten (even ten Z. van Xanten) optreedt, zal wel zijn naam aan dat goed ontleend hebben (Carl Wilkes, Inventar der Urkunden des Stiftsarchivs Xanten, Köln, 1952, regest nr. 1255,1) . Reeds in 1399 werd hij door de stad Wesel met een (dronk wijn verwelkomd, hetgeen wijst op een zekere positie (Friedrich Gorissen, Stadtrechnungen von Wesel, 2. Band, Bonn, 1963, p. ***224).*** Met zijn vrouw ***Drude*** vinden wij hem in 1430 bij de verkoop van hun rechten aan de hof te Velaer in Wetten bij Kevelaer (Arch. Schloss Wissen, Weeze bij Kevelaer, oork. van 3 mei 1430). Eveneens in Wetten lag de hof to Rade, waarmee hij in 1424, en zijn zoon ***Emont*** in 1446 werd beleend (Sloet en Van Veen, Leenaktenboeken Gelre, Overkwartier, p. 20).

Begin 16de eeuw hadden ***Ada*** *ingen* ***Diepraem*** en haar dochter ***Drude*** bezit in Ossenbarg, tussen Xanten en Rheinberg, lijfgewinsgoed van het Stift Xanten (Carl Wilkes, Quellen zur Rechts- und Wirtschaftsgeschichte des Archidiakonats und Stifts Xanten, 1. Band, Bonn, 1937, p. 382).

Er moet ook een tak geweest zijn, die niet met de Reformatie is meegegaan: in 1703 trad *Herman* ***Diepraem*** als getuige op in een oorkonde van het Stift Xanten (Guido Rotthoff, Urkundenbuch der Stadt und des Amtes Uerdingen, Krefeld, 1968, regest nr. 1183) en op 9 juni 1778 legde ***Arnold*** *Diepram*, aartsdiaken en deken van Xanten, de eerste steen van de r.k. kerk in Moers (Meurs) (M. Dicks, Die Abtei Camp am Niederrhein, Kempen, 1913, p. 549, noot 4).

Over 'deze tak is in de Xantener doop- en trouwboeken (vanaf 1615) berustend in het Personenstandsarchiv Brühl en het Stiftsarchiv Xanten ongetwijfeld meer te vinden.

Ook het zojuist 'genoemde werk van M. Dicks geeft nog verschillende naamdragers sinds de 14de eeuw (zie het Register) .

Ook overigens is de archief-situatie van Xanten eerder verheugend dan (bedroevend. Het indrukwekkende archief van het Stift is geheel gespaard ***en*** bevindt zich gedeeltelijk in Düsseldorf, gedeeltelijk in kerkelijk bezit in Xanten zelf. Inhoudsopgaven van beide bestanddelen zijn te vinden in: Das Hauptstaatsarchiv Düsseldorf und seine Bestände, door Friedrich Wilhelm Oediger, Band 4, Siegburg, 1964, resp. p. 365-371 en p. 372-381. In deze Inventaris zijn bovendien alle tot dan toe verschenen bronnenpublicaties — waarvan hierboven reeds enkele zijn aangehaald — alsmede de verschenen literatuur opgenomen.

J. A. M. VAN DER LOO.

De schildhouder van het wapen van Brielle,
(1980, **361-362).**

„De eerste groote daed, die hij hier heyt beghaen
Is 't Plaetsen van de pael der Jan Matthijssen-laen.
Daernae heeft hij een groote deel van sijn vrijen tijt
Aen sijn 'vriendin' de C a p i r i s s a toeghewijt,
Die met haer grooten staert, tot yadereens vermaeck,
Eenmael is aengespoelt omtrent het „Steenen Baeck"."

Aldus dichtte in oud-Hollandse stijl wijlen Mr. Drs. J. van der Scheer, lid van het Genootschap en in de jaren '20 leraar aan de R.-H.B.S. te Brielle. Dit is slechts een klein gedeelte van het gedicht, dat Van der Scheer aan mij opdroeg en over die Capirussa of Capirissa als schildhouder van het wapen van Brielle gaat het thans, nu de heer H. 't Jong deze oude en m.i. reeds lang opgeloste 'kwestie nogmaals te berde heeft gebracht.

Het officiële gemeentewapen van Brielle, te zien in het frontispice van het stadhuis aan de Markt, geeft een schild van zilver met een rode paal en als schildhouder een centaur. Nochtans is dit fout en reeds Johan H. Been, de vroegere gemeente-archivaris, betreurde deze 'sedert 1816 ontstane vergissing. Hij schreef in zijn Historische gids door Den Briel (4de verbeterde en vermeerderde druk geheel herzien door ondergetekende, Brielle, 1934) op pag. 18: Ia een 'gevelsteen (in den zijwand van het Museum, vroeger het gevang) ziet men het wapen van Voorne en het oude (en echte) wapen van Den Briel met — aan den verkeerden kant vanwege de symmetrie — de merkwaardige schildhouder: een fabelachtig, aanziend wezen, dat een vrouwenkop met narrenbellen en gespleten hoefjes vertoont en dat stellig g e e n cerberus (helhond) noch een centaur voorstelt. In handschriften wordt het wezen „tapirussa" geheeten, waarschijnlijk een verhaspeling van babirussa (= bertzwijn).

Dat klopt weer prachtig met hetgeen in het hs. van Taerling Pr. van ca. 1600, aanwezig in het Algemeen Rijksarchief, te lezen valt, nl. dat de capirussa een wezen is, „dat in sommige Indiën wordt gesien ende eertijds gesien en gecomen is in de mondt van de Maze" of, zoals Van der Scheer dichtte: Eenmael is aangespoelt omtrent het „Steenen Baeck"; de „Steenen Baeck" is een oude, niet meer in gebruik zijnde vuurbaak op het eiland Voorne, dicht bij de Maasmond.

Een zeer fraai gebeeldhouwde uitbeelding van wapen en schildhoudster, zich bevindende op een oude kast, die zich vroeger bevond in de kamer van de kantonrechter en tegenwoordig in die van de burgemeester op het Stadhuis, heb ik als illustratie weergegeven op pag. 18 van bovenaangehaald werk. Later heb ik nog eens in de Nieuwe Brielsche Courant betoogd: dat het wel waarschijnlijk lijkt dat dit dier, meegevoerd zijnde door een der Indiëvaarders, op den thuisreis in den Maasmond (op weg naar de thuishaven, Rotterdam b.v.) en een babirussa (hertzwijn) meegevoerd hebbende, bemerken-

de dat het arme dier bezweken was (verkeerde voeding of koude), door de bemanning over boord werd gekieperd (dierenbescherming bestond toen immers niet!) en later in halfontbonden toestand door de Briellenaren als curiositeit uit het water opgevisoht en naar Den Brie1 is gesleept. Sindsdien is het onherkenbare kadaver, althans volgens de overlevering, tot schildhoudster van het Brielse wapenschild verheven. Wat er ook van zijn moge, één ding staat vast: het dier had gespleten hoefjes en geenszins leeuweklauwen.

De 5de druk van de Historische gids door Den Brie1 (Brielle, 1952) geeft op pag. 19 hetzelfde verhaal.

Toen in 1930 het zeshonderd-jarig (bestaan van Brielle als stad werd gevierd met luisterrijke feesten en toen in die dagen ook het Gedenkboek van Voorne onder redactie van P. H. Wuyster, ondergetekende en W. J. C. A. Nijgh (Rotterdam, 1930) het licht zag, barstte terzelfder tijd een hele lawine van artikelen los. H. W. M. J. Kits Nieuwenkamp, in zijn jonge jaren volontair op het gemeente-archief van Brielle, schrijft in Elseviers encyclopedie van de heraldiek op pag. 74 onder de C een heel artikel gewijd aan de capirussa met een afbeelding en een lange 'litteratuurlijst van na 1930 gepubliceerde beschouwingen over wat de capirussa of capirissa nu eigenlijk moet voorstellen; die beschouwingen 'hebben voortgeduurd tot 1948, te beginnen met Kits Nieuwenkamp zelf in Morks Magazijn van 1930, blz. 305—309; voorts een interessante beschouwing van J. Schoo in het Haagsch Maandblad, jrg. 1930, blz. 64-75 (met philologische #bespiegelingen) en voorts artikelen in Eigen Volk en Oost-Vlaamsche Zanten, waarin betoogd wordt dat de capirussa niet 'anders is dan de watergeest Ossaert of Osschaert. We hebben alleen de o.i. belangrijkste artikelen genoemd.

De capirussa is dus niets anders dan een verhaspeling van de babirussa (= hertzwijn).

Dr. Mr. H. P. Schaap.

De gehele literatuur over de capirussa is elke lezer van het boek „Zegels en wapens van steden in Zuid-Holland" (Zuid-Hollandse studiën XII, 's-Gravenhage, 1966) bekend. De heer J. Klok vermeldt deze in zijn noten bij het artikel over „De zegels en het wapen van Brielle", waarin hij de verschillende artikelen stuk voor stuk citeert. De ideeën van de heer Kits Nieuwenkamp zijn mij, als heraldicus, uiteraard meer dan bekend.

Natuurlijk is de 'overeenkomst tussen het woord capirussa en de naam babiroessa (volgens de Winkler Prins, babiroesa [Maleis] volgens Van Dale) frappant: het gaat mij echter niet alleen om de 'etymologische herkomst van een woord, maar om de fysieke herkomst van een schildhouder.

Het lijkt mij namelijk sterk, dat een stad een half ontbonden lijk van een vreemd dier, dat overigens op een kaal wild zwijn (inclusief kromme slagtanden) lijkt als schildhouder zou aannemen. Volgens Taerling had het beest een menselijk gezicht, oren van een brakhond, een hondestaart en paardehoeven. Een 16de-eeuwer zou geen moeite gehad 'hebben een varkenssoort van een dergelijk monster te onderscheiden. Al is een dierelijk nog zo ontbonden, het verschil tussen de niet verbonden derde en vierde teen van een varkensachtige en de geheel door een hoornige hoef 'omgeven derde teen van de paardachtigen zal blijven opvallen.

Ik geloof dan ook, dat we in deze gevallen veel heraldisch-historischer te werk moeten gaan en de legenden en sagen, boe aardig ze ook zijn, met rust moeten laten of ze tenminste zeer kritisch 'benaderen.

Wat is logischer om een stad, die uit twee ambachten bestaat, van elk een onderdeel uit hun wapen mee te geven? Wat is begrijpelijker en menselijker om zich te 'vergissen in een enkele beschadigde zegelafbeelding? Wat is, in het laatst van de 16de eeuw, meer verantwoord? In die tijd wist men echt nog wel hoe men met heraldiek om moest gaan.

Henk 't Jong.

Het wapen van het waterschap Noord- en Zuid-Beveland.

Bij de concentratie van waterschappen in Zeeland werden de waterschappen Noord-Beveland en Zuid-Beveland per 31 december 1979 opgeheven en werd per 1 januari 1980 het nieuwe waterschap Noord- en Zuid-Beveland opgericht. Op verzoek van het bestuur van dit waterschap heeft ondergetekende een nieuw wapen voor dit lichaam ontworpen.

Bij het ontwerp is uitgegaan van de rijke geschiedenis van Noord-Beveland en Zuid-Beveland. Beide gebieden hebben een aantal ambachtsheerlijkheden gekend, terwijl de nazaten van een aantal bekende geslachten een grote rol hebben gespeeld op waterstaatkundig gebied. Het geslacht ***Van Borssele*** heeft hierin zeer zeker een grote naam gehad.

Ook zijn de wapens van de voormalige waterschappen onder de loupe genomen.

In het wapen van het waterschap Noord-Beveland kwamen onder meer twee golvende dwarsbalken van zilver voor op een veld van azuur (ontleend aan het wapen van het geslacht ***Van Cats).*** Deze balken geven het dreigende water weer. Daar het water nog steeds een bedreiging is voor het waterschap, zijn deze balken opgenomen in de bovenste helft van het hoofdschild. De overige symbolen van het oude wapen zijn buiten beschouwing gelaten: deze hadden uitsluitend betrekking op voormalige gemeentewapens.

In het wapen van het voormalige waterschap Zuid-Beveland kwam de gans voor als symbool van de waakzaamheid (tevens het wapen van Zuid-Beveland en onder meer ook onderdeel van het wapen van Goes). In het nieuwe wapen is deze gans opgenomen in het hartschild in sabel en geeft het bestuurlijke centrum van het waterschap weer, dat is gevestigd in Goes, de ganzestad.

Het onderste gedeelte van het hoofdschild bestaat uit een zilveren balk in sabel en is overgenomen uit het wapen van het geslacht ***Van Borssele.*** De zilveren balk geeft de hechtheid en de kracht van het nieuwe waterschap weer.

Het wapen wend bij Koninklijk Besluit van 24 april 1980, no. 19, aan het waterschap verleend. De beschrijving luidt als volgt: „Doorsneden; I in azuur twee golvende dwarsbalken aan zilver; II in sabel een dwarsbalk van zilver; in een hartschild van sabel een gans van zilver, {gebekt en gepoot vaa keel. Het schild 'gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee ‚parels".

J. A. J. Boekhout.

Het wapen van het waterschap „De Ommedijck".

Per 1 januari 1979 zijn een aantal polders binnen Rijnland samengevoegd tot één groot waterschap, dat de naam „de Ommedijck" kreeg. Deze naam is ontleend aan een middeleeuwse bedijking die schuin door het hele gebied loopt en voor een deel ook nu nog een waterkerende funktie heeft.

Het territoir van het waterschap ligt in vier gemeenten: Zoeterwoude, Zoetermeer, Leiden en Leidschendam.

Voor zover Leiden aangaat betreft dat slechts een kleine oppervlakte, voorzover Leidschendam betreft, gaat het om het gebied van de vroegere gemeente Stompwijk.

Het bestuur vroeg een wapen te ontwerpen dat duidelijk verraadt dat het een waterschapswapen is en verder, als dat zou kunnen, gebruik te maken van de wapens van Zoeterwoude, Zoetermeer en Stompwijk.

Aan dit verlangen is voldaan door op het schild een „linkerschuinbalk" te plaatsen die de Ommedijck voorstelt. Het polderkarakter is tot uitdrukking gebracht door rond het schild een in tweeën gedeelde zoom te leggen: blauw aan de buitenkant als symbool voor de boezem waarop het overtollige water wordt uitgeslagen en goud aan de binnenzijde als symbool voor de in aanleg en onderhoud kostbare bedijking.

Boven de schuinbalk zijn de drie klaverblaadjes opgenomen die in het wapen van Zoeterwoude voorkomen, beneden die balk zijn de drie kruikebloemen uit het wapen van Zoetermeer geplaatst, komend uit de rand van de binnenzoom. De naam „kruik" voor de gele pomp is in vele streken van ons land geheel onbekend. In het wapen der gemeente Leusden komt de naam ook voor.

Het wapen der vroegere gemeente Stompwijk werd niet gebruikt. Toevoeging, geheel of gedeeltelijk, zou het wapen rommelig en onaantrekkelijk hebben gemaakt.

Op het schild kwam de gewone kroon van drie bladeren en twee paarlen, alleen een element van versiering zonder verdere betekenis.

Zowel de schuinbalk als de klaverblaadjes en de kruikebloemen werden allemaal goud gekleurd, zodat het wapen tweekleurig werd: goud en blauw. Bij de blazoenering werd dit nog onderstreept door niet te spreken van een in tweeën gedeelde zoom maar van een binnenzoom, klaverblaadjes en kruikebloemen, alles van goud. De betekenis is dezelfde, een binnenzoom heeft de halve breedte van een gewone zoom.

Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 21 mei 1980, No. 44.

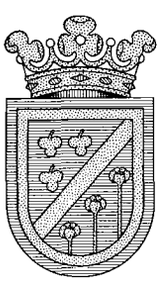

De officiële beschrijving luidt als volgt:
„In azuur binnen een binnenzoom een linker-
„schuinbalk, vergezeld boven van drie om-
„gekeerde klaverbladen, beneden van drie
„uitkomende kruikebloemen, alles van goud.
„Het schild 'gedekt met een gouden kroon
„van drie bladeren en twee parels".

Uiteraard draagt het besluit de handtekening van koningin Beatrix. Voorzover bekend, is dit het eerste wapen dat door onze nieuwe koningin is verleend.

G. A. **Bontekoe.**

Het wapen van het waterschap „Leidse Rijn".

Met ingang van 1 januari 1980 werden de waterschappen Bijleveld, Heycop, Kortrijk, Oudegein, Portengen en Vleutense Wetering samengevoegd tot één waterschap dat ongeveer 10.000 ha groot is. Het kreeg de naam „Leidse Rijn".

Het gebied was zowel in de Romeinse tijd als in de middeleeuwen grensland. De Romeinen hadden langs de Rijn, die toen bij Katwijk in zee viel, op vele plaatsen versterkingen o.a. bij Vleuten-de Meern. Het gebied ten zuiden van de rivier behoorde tot het Romeinse rijk, dat ten noorden ervan

werd bewoond door Germaanse stammen die niet door de Romeinen onderworpen waren en waartegen herhaaldelijk gewapenderhand werd opgetreden.

In de middeleeuwen was het de eeuwige tegenstelling tussen Holland en Utrecht die eigenlijk doorlopend aanleiding gaf tot wrijving en meer dan eens ook tot oorlog. Het doorsteken van elkaars dijken was een vaak gebezigd strijdmiddel. De Utrechtse bisschop deed in 1385 langs de grens een kanaal graven dat de naam Heycop kreeg. Op dit vaarwater duldde hij geen Hollandse schepen en het gevolg was, dat op korte afstand evenwijdig daaraan door de graaf van Holland een eigen kanaal werd gegraven dat de naam Bijleveld kreeg. Op dat kanaal werden weer geen Stichtse schepen toegelaten.

Tussen de beide waterwegen ontstond een soort niemandsland ...

Tot op de dag van vandaag zijn in het dorp Kockengen de beide kanalen nog aanwezig, al is het niemandsland van destijds intussen wel bebouwd. Een luchtfoto', afgedrukt in het blad „De Nederlandse Gemeente" van 20 april 1979 laat dit merkwaardige overblijfsel uit die woelige tijd heel duidelijk zien. Het spreekt welhaast vanzelf, dat dit tweetal kanaaltjes en het tussenliggende niemandsland een kostelijk gegeven opleverde voor het waterschapswapen. Aan de Hollandse (d.i. heraldisch rechter) kant ervan een rode, blauw getongde en genagelde leeuw van Holland, die omgewend dreigend ziet naar het Stichtse zilveren kruis op een rood veld aan de andere kant.

Het niemandsland werd in beeld gebracht door „natuurhermelijn", een bontsoort die in 1966 ook werd toegepast in het wapen van het waterschap Smilde om de vroegere moeraswildernis te verbeelden, die vóór de turfwinning langs de Drentse Hoofdvaart Drenthe vanuit het westen nagenoeg onbenaderbaar maakte.

Op wens van de adviseur van de minister werd de tekening van het pelswerk minder massief genomen dan in 1966 was geschied, maar de bedoeling bleef uiteraard dezelfde.

Het effect is natuurlijk wel dat er nu twee soorten natuurhermelijn in Nederland worden aangetroffen. De Smilder variant die een navolging is van de tekening in Graaflands Heraldische Encyclopedie en die in het onderwerpelijke wapen geïnspireerd lijkt door het in Duitsland een 'enkele maal voorkomende bruine pelswerk dat „Kürsch" genoemd wordt. Gelukkig behoefde dit Kürsch niet helemaal te worden overgenomen. Voor de bruine kleur ervan bleven wij gespaard. In zwart-wit tekening moesten de lijntjes wat zwaar getekend worden om te voorkomen dat er verwarring zou ontstaan met de verticale arcering waarmee de kleur rood wordt aangegeven. Bij de voorbespreking is daar, jammer genoeg, door niemand bij stil gestaan.

Het hele waterschap loost zijn overtollige water op de Leidse of Oude Rijn en om deze reden werden de onderste en bovenste helften van het schild van elkaar gescheiden door een golvende gouden dwarsbalk. Deze balk en ook de Romeinse helm met de beide penningen kwamen ook reeds voor in het wapen van het nu opgeheven waterschap „De Vleutense Wetering" [1]. Het is duidelijk dat de helm duidt op de Romeinse occupatie, de penningen brengen in herinnering dat het de Romeinen waren die voor het eerst in Nederland gemunt geld in omloop brachten. De onderste schildhelft werd groen gekleurd omdat bijna alle land ten zuiden van de Leidse Rijn weiland is.

1. **De** Navorscher 1959, 138.

Op het schild kwam, uitsluitend ter versiering, de gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee parels.

Het wapen werd verleend bij Koninklijk Besluit van 4 juli 1980, No. ll. De officiële beschrijving is als volgt geredigeerd: „Doorsneden door middel van een golvende versmalde dwarsbalk van goud: 1 gedeeld door middel van een paal van azuur, beladen met een versmalde paal van natuurhermelijn; a in goud een omgewende leeuw van keel, getongd en genageld van azuur: *b* in keel een kruis van zilver; II in sinopel een Romeinse helm, van voren gezien, in de bovenhoeken vergezeld van een penning, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels" [2].

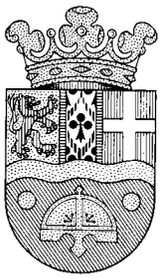

G. A. BONTEKCC.

2. Op de tekening is het natuurhermelijn te zwaar en te gestileerd afgebeeld.

Het wapen van de gemeente Best.

De gemeente Best was een van de zeer weinige gemeenten in ons land, die nog niet over een eigen wapen beschikte. Deze gemeente was in 1821 afgescheiden van Oirschot, dat in 1819 als wapen het wapen van Brabant-Limburg bevestigd gekregen had; dit wapen werd gevoerd op grond van het feit dat de hertogen van Brabant en hun opvolgers de halve heerlijkheid bezaten; om aan dit wapen meer individualiteit te geven werd in 1970 het wapen van een geslacht, dat gedurende geruime tijd de andere helft van de heerlijkheid in bezit had, te weten De *Merode*, als hartschild toegevoegd (zie De Ned. Leeuw 1976, kol. 382).

Gedurende vele jaren is correspondentie gevoerd tussen de gemeente, verschillende Rijksarchivarissen in Noord-Brabant, de Hoge Raad van Adel en anderen zonder dat overeenstemming bereikt wend over het te voeren wapen. Als elementen hiervoor kwamen in aanmerking: het wapen Brabant-Limburg, een wapen van een der andere geslachten, die de andere helft der heerlijkheid Oirschot bezaten, de patroon van de kerk te Best, de heilige Odulphus, of een van zijn attributen (appel, boek) en herinneringen aan ter plaatse uitgeoefende ambachten. Uit heraldische overwegingen bestaat bij de Hoge Raad van Adel een zekere terughoudendheid heiligen op wapenschilden te plaatsen, aangezien men in de Middeleeuwen een dergelijke figuur niet op zijn schild aan strijd en beschadiging blootgesteld heeft. Langzamerhand is de gemeente echter het wapen met de heilige Odulphus offideus gaan gebruiken en aangezien er geen bevredigend alternatief was, is bij Koninklijk Besluit van 23 juli 1980, no. 25, aan de gemeente een wapen verleend met als omschrijving: In keel de Heilige Odulphus van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

0. SCHUTTE.

Het nieuwe wapen van de gemeente Heeze.

Bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817 werd voor de gemeente Heeze een wapen bevestigd met als omschrijving: van lazuur beladen met een boom van 'goud, aan wiens takken is hangende een schildje, eveneens van goud, waarop 3 hoorns van lazuur, en chef een star van goud.

Dit wapen is rechtstreeks ontleend aan het zegel van het gecombineerde schependom Heeze, Leende en Zesgehuchten, dat reeds in 1605 voorkomt (zie Jan Aerts, De gemeentewapens van Heeze en Leende, in: Heemkronyk, jrg. 12 (1974), pag. 45). Leende had in 1817 dit zelfde wapen bevestigd gekregen, maar de boom van natuurlijke kleur buiten het schild, waar de hoorns goud op blauw werden en Zesgehuchten kreeg toen een wapen bevestigd identiek aan dat van Heeze, maar met twee sterren in het schildhoofd.

Een wat andere groepering van de onderdelen en het aanbrengen van de juiste kleuren leidde tot het Koninklijk Besluit van 26 juli 1980, no. 25, waarbij het 'besluit van de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817 werd ingetrokken en waarbij aan de gemeente Heeze een wapen werd verleend met als omschrijving: In goud drie hoorns van keel, beslagen, geopend en gemond van zilver; in een schildhoofd van azuur eten ster van goud. Het schild hangende aan een snoer van keel in een ter rechterzijde ervan geplaatste eikeboom van sinopel.

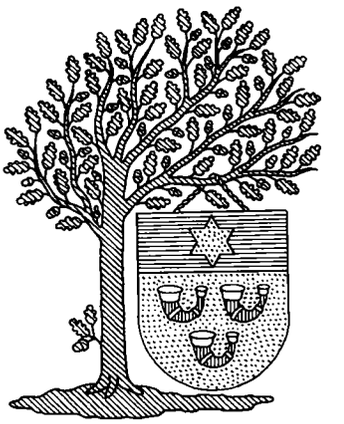

0. SCHUTTE.

Het wapen van het waterschap Heiligenbergerbeek.

In het zuidoosten van de provincie Utrecht ligt het waterschap Heiligenbergerbeek. Het territoir omvat de gehele gemeente Woudenberg, waar ook het sekretariaat is gevestigd en verder de gehele gemeente Maarn en aanzienlijke delen van de gemeenten Leusden, Leersum en Amerongen.

Het bestuur wenste een wapen te mogen voeren. Aanvankelijk is overwogen om het waterschapswapen samen te stellen door de wapens der vijf bovengenoemde gemeenten geheel of grotendeels samen te voegen, maar dit ontmoette het bezwaar dat het wapen te druk zou worden. Daarom is tenslotte een oplossing gekozen waarin in een golvend doorsneden schild boven de drie plompebladeren van Leusden een plaats kregen en onder het rad van Maarn, terwijl de drie hanen van Woudenberg op een hartschild het geheel voltooiden. De gebruikelijke kroon werd uiteraard als versieringselement toegevoegd.

Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 3 september 1980, No. 8. De officiële beschrijving luidt als volgt:

„Golvend doorsneden; I in goud drie gesteelde plompebladeren van sinopel; 11 in keel een rad van goud; in een hartschild van goud drie hanen van sabel met kam en lellen van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie 'bladeren en twee parels".

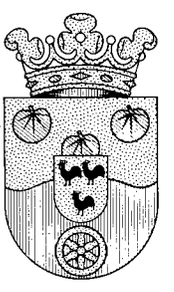

G. A. BONTEKOE.

BOEKBESPREKING.

Genealogie, Eigen Tijd uitg. van Koninklijk P [olitechnisch] B [ureau] N [ederland] A [rnhem] , z.pl., z.j. [Arnhem, 1980], niet doorlopend gepagineerd [332 pag.], *f* 456,— (voor

vrienden van het Centraal Bureau voor Genealogie *f* 426,—).

Voor de eerste keer in Nederland is een cursus verschenen met als onderwerp genealogie; dit is een verheugend feit, omdat de tekst ervan tevens het materiaal bevat, dat een 'handboek' betreffende dit onderwerp zou kunnen bevatten, en omdat de omvang en diepgang ervan veel groter zijn dan van die handleidingen, die tot nu toe 'hier te lande verschenen zijn.

De cursus kwam tot stand in samenwerking met het Centraal Bureau voor Genealogie onder een redactieraad, bestaande uit N. A. Hamers, mevrouw A. M. J. Smits van Oyen, W. Wijnaendts van Resandt, N, Plomp, A. G. van der Steur en — namens de uitgever — D. Anema.

Het is uiteraard niet gemakkelijk 'voor een recensent, die uit dien hoofde geacht mag worden enige ervaring met het onderwerp te hebben opgedaan, te beoordelen hoe op iemand, die nog niets van genealogie afweet, maar wiens belangstelling er om een of andere reden wel voor gewekt is, de cursus op pedagogische gronden zal overkomen. Voor zover ik dat aspect dus durf te beoordelen, meen ik dat in het algemeen wel een verantwoorde afweging van wat wel behandeld wordt en wat weggelaten is, alsmede de volgorde en de uitvoerigheid van het geboden materiaal, bereikt is.

In een 24-tal lessen worden na drie 'inleidende lessen achtereenvolgens behandeld: de 19de en 20ste-eeuwse bronnen, de doop-, trouw- en begraafregisters, de rechterlijke en notariële archieven, administraties van grondbezit en fiscale bronnen, migratie, beroep en familienaam; hierna volgen enige lessen met minder direct op genealogie betrekking hebbende onderwerpen: iconografie, heraldiek, adel en patriciaat, en tenslotte raadgevingen betreffende de verwerking van het gevonden materiaal, gevolgd door een index en een opgave van genealogische bronnen in de verschillende archieven.

Mede gezien deze min of meer chronologische indeling is de cursus gericht op diegene, die niet-professioneel zijn eigen voorgeslacht wil bestuderen. Verwijzingen naar meer algemeen opgezette genealogische studie vanuit een prosopografisch uitgangspunt worden dan ook nauwelijks vermeld.

In les 1 wordt het begrip genealogie omschreven. Wat weinig komt hier tot uitdrukking dat genealogie een historische wetenschap is, met de beperking dat deze zich richt op een bepaalde, aan elkaar verwante groep mensen. Men noemt een dergelijke wetenschap met een „beperking" wel hulpwetenschap.

Op pag. 2.2 wordt een voorbeeld gegeven van een „gezinsblad" van een fictief Leids echtpaar uit het midden van de 18de eeuw: juist aangezien het hier een voorbeeld betreft, zouden de volgende aanvullingen op hun plaats zijn geweest: de jaren waarin gevonden is, dat de vader van het gezin zijn beroepen uitoefende; bij de kinderen de geslachtsnaam volgens de doopinschrijving: hieruit tooh kan een eventuele ontwikkeling van de geslachtsnaam worden afgelezen. Waarom wordt geen huwelijksplaats en datum vermeld? Maar al te vaak neemt men in die plaatsen, waar afzonderlijke ondertrouw- en trouwregisters zijn (zoals Amsterdam), niet de moeite het huwelijk op te zoeken, terwijl dit toch juridisch relevant is en soms tevens een sociale indicatie geeft: dit geldt ook voor de huwelijkssluiting buiten de eigen woonplaats (buitentrouw), waarvan voorafgaande moeilijkheden soms de reden zijn. Waarom wordt de ene keer de volgorde plaats, kerk, datum aangehouden, een andere keer plaats, datum, kerk? Laat toch vooral een 'beginneling leren in dit soort zaken vanaf het begin uniformiteit te brengen.

Een voor mij nieuw woord „probandus" wordt geïntroduceerd (pag. 2.5) voor degene, van wie een kwartierstaat wordt opgemaakt: ik ken in dit verband slechts een woord „probant" (Lalt. probans), i.e. degene die (zijn voorouders tot een bepaalde generatie) bewijst, niet degene die bewezen moet worden.

Twee begrippen, „geneagram" en „verwantschapstabel", worden naast elkaar geïntroduceerd (pag. 2.12) : zijn dit wel twee verschillende begrippen?

In een paragraaf betreffende de geschiedenis van de genealogiebeoefening (pag. 3.1) komt onvoldoende tot uitdrukking dat er sedert de 16de eeuw ook genealogen waren, die hun gegevens niet uitsluitend als „bewijsstuk" verzamelden en wier belangstelling verder reikte dan de eigen familie.

In les 7 (pag. 1) wordt gesproken dat van enkele provincies (Groningen en Drenthe) en grote #plaatsen (Amsterdam, Rotterdam, Middelburg en 's-Gravenhage) delijsten gepubliceerd zijn; in verband met het voorgaande zal het hier waarschijnlijk lijsten van stemgerechtigden in 1798, de hoogst aangeslagenen in 1808 of 1813 betreffen, maar waarop deze lijsten nu precies betrekking hebben en waar ze gepubliceerd zijn, blijft in het duister.

Op pag. 7.7 had de verzameling couranten van de Koninklijke Bibliotheek vermeld kunnen worden, evenals de Staatsbladen en -couranten.

Pag. 7.8 doet het voorkomen alsof er sedert de 18de eeuw alleen stedelijke almanakken zijn uitgegeven; daarnaast zijn de staats-, provinciale en andere almanakken uiteraard evenzeer een bron.

De vermelding van de volledige doopinschrijving (pag. 8.8) is te zeer op de gereformeerde terminologie toegespitst.

Ook bij de behandeling van het huwelijk tijdens de Republiek (pag. 9.5) en de daarop volgende staatsregelingen had verwezen dienen te worden naar de litteratuur: L. J. van Apeldoorn, Geschiedenis van het Nederlandsche huwelijksrecht vóór de invoering van de Fransche wetgeving, Amsterdam, 1925, en Arend H. Huussen jr., De codificatie van het Nederlandse huwelijksrecht, 1795—1838, Amsterdam, 1975. De gebruiker wals dan 'gewaarschuwd dat de regelingen ingewikkelder zijn, dan in de cursus tot uitdrukking komt; het nu gegeven overzicht is onvolledig en gedeeltelijk onjuist.

Om Van Apeldoorn te citeren (pag. 122): „In Friesland, Drente, Overijssel, Zeeland en Utrecht ontstond door de sponsalia de praesenti zonder meer een huwelijk, maar geheel compleet werd dit eerst:

in Friesland en Drenthe door den bijslaap;
in Zeeland en Overijssel door de huwelijksbevestiging ;
in Utrecht door huwelijksbevestiging en bijslaap.

In Gelderland, Holland en later ook in de provincie Groningen ontstond het huwelijk eerst door de bevestiging der sponsalia de praesenti."

Huwelijkssluiting was dus in Friesland en Drenthe niet nodig, terwijl Drenthe alleen de gereformeerde ondertrouw kende. Voor Zeeland gold 'aanvankelijk dat elke huwelijksvoltrekking in de gereformeerde kerk diende te geschieden, later kwamen hier soms de magistraat en Doopsgezinde en Lutherse kerken bij. Voor Overijssel, Utrecht, Gelderland, Holland en aanvankelijk ook Groningen gold huwelijksvoltrekking in de gereformeerde kerk of voor de magistraat, voor Groningen later ook de eigen kerk.

Tot de invoering van het Wetboek Napoleon ingerigt voor het Koninkrijk Holland in 1809 kwamen — na de Bataafse revolutie — voor Gelderland, Zeeland, Drenthe en Groningen geen wijzigingen tot stand. Voor Holland werd op 7 mei (ingevoerd 1 juni) 1795 bepaald, dat zowel ondertrouw als huwelijk

voor de magistraat moest plaatsvinden; latere kerkelijke huwelijkssluiting werd facultatief. Brabant volgde op 20 okt. 1796 Holland. Overijssel kreeg op 19 mei (ingev. 15 juni) 1795 als regel: ondertrouw voor het gerecht, afkondiging ook in de kerk als men daar wilde trouwen, huwelijk voor het gereoht of in de kerk zijner keuze. Utrecht bracht de volgende wijziging op 28 okt. (ingev. 1 dec.) 1795 tot stand: ondertrouw voor het gerecht, afkondiging in de kerk facultatief, burgerlijk of kerkelijk huwelijk. Friesland stelde op 29 april 1796 vast: ondertrouw voor het gerecht, afkondiging eventueel in de kerk en huwelijkssluiting voor het gerecht of in de kerk.

Op pag. 9.9 wordt gesproken over de huwelijksdispensaties, waarbij wordt voorbijgegaan aan het feit, dat niet overal dezelfde regels golden: zo viel het huwelijk van volle neef en nicht (broeders- of zusters zoon en dochter) in Gelderland wel onder de te dispenseren huwelijken, in Holland niet.

Bij de paragraaf over kolonisatie (pag. 17.7) had de staatsalmanak van Nederlands-Indië met publicaties van de burgerlijke stand en de bevolkingsregisters der Europese inwoners (en de ingang hierop bij het Centraal Bureau voor Genealogie) wel afzonderlijk vermeld kunnen worden.

In het hoofdstuk over het Beroep wordt gesproken over de officieren. Terecht wordt verwezen naar de staten van oorlog, maar niet naar de geïndiceerde commissieboeken van de Raad van State (op het Algemeen Rijksarchief) ; dat men overigens daar alleen de kapiteins en hogere rangen vindt, blijkt in het geheel niet, noch dat men voor de lagere rangen bij de provincies, te wier repartitie de regimenten stonden, moet zijn.

Interessant is de (opmerking dat ons land in 1947 circa 200.000 familienamen telde (pag. 19.3). Van Beresteyn's Genealogisch Repertorium bevat zo'n 22.000 namen: er blijft dus voorlopig nog wel wat te publiceren op genealogisch gebied!

Op pag. 19.7 had wel vermeld kunnen worden dat ook vernoeming naar één van de grootouders of de eerdere man c.q. vrouw van een aohtpaar — soms inclusief met patronimicum — voorkomt.

De voorbeelden op pag. 19.8 van dubbele — beter ware geweest: samengestelde — geslachtsnamen zijn niet erg gelukkig gekozen. Bij De *Gaay Fortman is* nu juist de eerste naam de oorspronkelijke geslachtsnaam, wat slechts in een klein percentage van de gevallen voorkomt, terwijl *Maris van Sandelingenambachf* niet als zodanig als geslachtsnaam voorkomt. Aan verandering van geslachtsnaam door middel van verbetering van akten van de burgerlijke stand (via de rechtbank) wordt voorbijgegaan.

Dat er slechts twee uit Utrecht afkomstige, thans nog voortlevende geslachten in een ridderschap benoemd of erkend zijn (pag. 22.2), lijkt overdreven: *Taets van Amerongen* behoort hier zeker ook bij. Het geslacht *Wladimiroff* is van Russische oorsprong, niet van Hongaarse ('pag. 22.4).

Zoals hiervoor ook reeds ter sprake is gekomen, is het gebruik van eigennamen of bepaalde formuleringen niet overal even correct: *Teyler van der Hulst* i.p.v. *van der Hulst* (pag. 1.3), Kon. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde (pag. 10.3), in de Franse revolutie i.p.v. na de Bataafse omwenteling van 1795 (pag. 10.4). Bij de litteratuur op pag. 22.11 hadden de kwartieren der Delftse vroedschappen (gepubliceerd in De Nederlandsche Leeuw), de Catalogus van boeken en tijdschriften, verschenen vóór 1900, aanwezig in de bibliotheek van de Hoge Raad van Adel ('s-Gravenhage, 1979) en Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg, Nederlandse adel, A.O.-reeks no. 1011 (1964) vermeld dienen te worden, temeer daar de tekst van les *22* in grote trekken aan laatstgenoemd werk ontleend lijkt te zijn.

Het alfabetische trefwoordenregister (24.1-9) is verre van ideaal; men is hiervoor slechts uitgegaan van de cursief gedrukte aanduidingen in de kantlijn van de tekst. Een begrip als Nederlands-Indië ontbreekt: men vindt het alleen terug bij „kolonisatie", niet eens bij „koloniën". Studenten of universiteiten vindt men alleen terug onder „album studiosorum". „KB" vindt men alleen onder deze letters, niet onder „Koninklijk besluit", „De Nederlandsohe Leeuw" alleen onder „Leeuw, De", „poorterregisters" staan onder de P, terwijl andere registers onder de R voorkomen, „Blauwe boekje, het" en „Rode boekje, het" staan alleen onder deze trefwoorden vermeld. Het zou overzichtelijker geweest zijn niet alle begrippen met een hoofdletter te schrijven, maar alleen de eigennamen.

De illustraties, die het gehele werk sieren, zijn in het algemeen goed gekozen en zeker illustratief te noemen. Voor een leek lijkt het echter onduidelijk om welke Prins van Oranje het in het bijschrift van de illustratie op pag. 17.3 gaat. Het wapen van Prinses Juliana op pag. 21.3 wekt verwarring, aangezien het een ruitvormig schild heeft en dus alleen door haar in deze vorm gevoerd is vóór haar huwelijk en niet tussen 1937 en 1948 en na haar abdicatie. De afbeelding op pag. 22.6 is verkeerdom afgedrukt.

De gehele tekst is goed verzorgd: het aantal drukfouten is niet groot. Dat de zin „sommige schepenen beschikten niet over een eigen zegel en vroegen dan de overigen ook voor hen te willen zegelen" twee maal vlak na elkaar voorkomt (pag. 21.5), is blijkbaar bij het corrigeren over het hoofd gezien.

Het kan best zijn, dat de hier gemaakte opmerkingen wel degelijk onderwerp van overpeinzing van de redactie zijn geweest en dat men bewust gekozen heeft voor het al of niet in de gegeven vorm publiceren; een buitenstaander is hiervan uiteraard onkundig. Deze opmerkingen en het feit dat zo uitvoerig op de uitgave wordt ingegaan mogen dan ook de waardering voor het werk als geheel onderstrepen.

0. SCHUTTE.

B. N. Leverland, Zo schreven onze voorouders. Nederlands schrift tussen 1450 en 1700. Uitgave Centraal Bureau voor Genealogie 1980, 80 pp.

Dit boekje bevat een aardige inleiding over ontstaan en ontwikkeling van het Nederlandse schrift, gevolgd door een zeer praktisch overzicht van de grondvormen van de 16de en 17de eeuwse letters en afkortingstekens.

De oefeningen zijn goed gekozen naar lettertype en gebruikte afkortingen. Achterin is de afgeschreven tekst opgenomen. De leesbaarheid van de teksten wordt echter nadelig beïnvloed door verkleining van de oorspronkelijke tekst en het glanzende papier.

A. E. M. LANDHEER - ROELANTS.

F. van Anrooy, W. J. Formsma, L. P. L. Pirenne, R. A. D. Renting, J. Rinzema, B. Woelderink, Nederlandse archieven in stukken, Beeldkroniek van Nederlandse archieven, Haarlem 1979, Fibula-Van Dishoeck, 194 blz.

Ter gelegenheid van de internationale archiefweken in het najaar van 1979 verscheen deze Beeldkroniek van Nederlandse archieven. Ervaren redakteuren/archiefambtenaren, die als weinigen weten hoe rijk gedifferentieerd dit deel van ons culturele erfgoed is, tonen de buitenstaander met heldere tekst en zeer veel fotomateriaal wat er zoal in archieven te vinden is.

Elk maatschappelijk raakvlak is in een apart hoofdstuk

verbeeld en verwoord. Lopend over een periode van de 2de eeuw tot omstreeks 1945 laat de inhoud zich in kort bestek niet samenvatten.

Niet alleen de buitenstaander, maar ook de genealoog, die toch nog altijd, naar aantallen gerekend, de belangrijkste bezoeker van de Nederlandse archieven is, kan er zijn voordeel mee dolen. Veelal oppervlakkig begonnen onderzoek kan met de hier getoonde mogelijkheden verdiept en verbreed worden. Ook de ingewijde in het archiefwezen zal bij het lezen van dit werk verbaasd zijn over menige informatie, die tot dan toe onbekend was.

Toont het boek de Nederlandse geschiedenis in archiefstukken, het beeldmateriaal — natuurlijk meestal bestaand in reprodukties van geschreven materiaal — laat ook hier en daar de geschiedenis van het Nederlandse archiefwezen zien. Hoewel er bij de selektie rekening mee gehouden schijnt te zijn, duikt toch hier en daar het stempel „'s Ryks Archief" op, dat in het verleden te pas en te onpas op vooral belangrijke stukken werd afgedrukt. Weer eerder in de tijd maakten archivarissen korte uittreksels in de marge van originele stukken, zoals op blz. 35 Mr. ***Hendrik van Wijn,*** de eerste rijksarchivaris, op de notulen van de eerste vrije statenvergadering in Holland d.d. 19 juli 1572. Hierbij staat wel de verontschuldiging: „Tegenwoordig doen archivarissen dat niet meer". Hoe zorgvuldig tegenwoordig wordt omgesprongen met archiefstukken, laat de foto op blz. 18 zien, waar charters opgeborgen zijn in zogenaamde melinex-hoezen.

Een alleszins lezenswaardig boek, als men tenminste even de moed opbrengt door de toch enigszins massale aanvoer van archiefbescheiden heen te komen. Dit laatste geeft echter een juist beeld van de rijkdom aan materiaal in de Nederlandse archieven en maakt duidelijk, dat het hier afgebeelde slechts het topje van een ijsberg is. Achterin het boek is een lijst van archiefbewaarplaatsen en een lijst met vindplaatsen van de gebruikte archivalia opgenomen.

E. J. WOLLESWINKEL.

L. J. Noordhoff, Archieven van leden van de familie Lewe en vele aanverwante geslachten 1300 — 1949, Rijksarchief in Groningen 1979, 351 blz. en 13 genealogische tabellen (afzonderlijk).

In deze inventaris, die geïllustreerd is met tien afbeeldingen van huizen en portretten, worden archiefstukken beschreven, afkomstig van de familie ***Lewe (van*** *Middelstum,* ***van*** *Nijensfein,* ***van Aduard*** en andere takken), zoals die in de loop van de 19de en 20ste eeuw van diverse kanten in het Rijksarchief in Groningen terecht gekomen zijn. De oude verbanden zijn hersteld; terwijl de afzonderlijke stukken zoveel mogelijk teruggebracht zijn tot de personen, waarvan zij afkomstig zullen zijn geweest.

In de inleiding wordt de stamreeks ***Lewe,*** zoals deze in de 41ste jaargang van het Nederland's Adelsboek is opgenomen, opgevoerd met twee generaties. De stamvader *Geert* ***Lewe,*** burgemeester van Groningen in 1481, blijkt geen zoon te zijn van *Wigbold* ***Lewe,*** zoals in De Ned. Leeuw 1951, k. 103-111 wordt aangenomen, maar van *Herman* ***Lewe*** en ***Ode N. N. Lubbert Lewe,*** die in de periode 1415-1446 verscheidene malen burgemeester van Groningen was, is een broer van ***Herman*** en beide waren zoons van ***Geert Lewe,*** burgemeester in de periode 1370-1386.

De vele aanverwante geslachten betreffen: *Addinga,* ***Alberda, Van Alckemade, Van Ballen, Van Berum, Cater,*** *Clant,* ***Coenders, Van Dongen, De Drews, Emmius, Eysinga, Van der*** *Feltz,* ***Van der*** *Haer,* ***Van Hasselt, De*** *Hertoghe* ***van*** *Feringa, Hillebrandes,* ***Van*** *Holsten,* ***Horenken, Van Iddekinge, Van In- en Kniphuisen,*** *Jarges,* ***Lohman,*** *Manninga,* ***Van der Noot, Van*** *Pabst, Polman* ***Gruys,*** *Rengers,* ***Rolteman, Sickinghe, Tamminga, T(h)*** *edema, Tjarda* ***van*** *Starkenborgh,* ***Wolthers*** en ***Van Zuylen van Nievelt.***

Voorts is onder andere een afdeling bibliotheek opgenomen met handschriften, pamfletten, couranten etc., een regestenlijst (tost 1571) en een uitvoerige index.

E. J. WOLLESWINKEL.

W. F. Lichtenauer, De Nederlanders in Napoleons Garde d'Honneur, Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam/'s-Gravenhage 1971, 338 blz., geïll.

Op 3 april 18 13 gelastte het Franse staatsbewind de samenstelling van een Garde d'Honneur, bestaande uit vier bereden regimenten. In Nederland werden hiertoe ongeveer 500 manschappen opgeroepen. De lotgevallen van deze Nederlandse afvaardiging worden in dit boek uitvoerig en boeiend beschreven.

De auteur heeft het verhaal opgezet volgens de induktieve methode. Vooral met behulp van zogenaamde egodocumenten, zoals brieven en dagboeken uit vaak onbekende familiearchieven, heeft hij de „petite histoire" van de Nederlandse gardes d'honneur vanuit alle invalshoeken weergegeven.

Het feit, dat dit betrekkelijk kleine corps, dat bovendien de gevoerde strijd bijna geheel overleefde, in die tijd zoveel publiciteit kreeg, lag voornamelijk aan de maatschappelijke bovenlaag waaruit de gardes afkomstig waren. De auteur verantwoordt in zijn inleiding het sociaal-historisch belang van deze studie: het vele particuliere archiefmateriaal geeft een blik achter de schermen op leven en opvattingen van een toonaangevende maatschappelijke groep. Uit officiële bescheiden is niet op te maken welke comedie of schijndemocratie wordt opgevoerd om bepaalde zaken tot stand te brengen: uit brieven, dagboeken en dergelijke blijkt een besluit reeds lang genomen te zijn alvorens het via officiële wegen tot stand komt. Het boek geeft vele voorbeelden.

Een ruime plaats wordt ingenomen door de Saksische veldtocht, met als belangrijkste wapenfeit de slag bij Leipzig in oktober 1813. Hier werd de Garde d'Honneur, die nog geen jaar heeft dienst gedaan, zwaar op proef gesteld. Hoe groot het slagveld hier ook was, niemand van de Nederlandse gardes is er gesneuveld. De slachtoffers van enkele ongevallen en een typhusepidemie niet meegerekend, was het alleen ***Daniël*** *Jan* ***Ludolph*** *Strick* ***van*** *Linschoten* (1793-1857) die bij de slag gewond werd.

In één van de laatste hoofdstukken is nog de loopbaan en nageschiedenis van sommige Nederlandse gardes d'honneur gevolgd. Het boek dat rijk geïllustreerd is en voorzien van een uitgebreide index en lijst van bronnen, vormt een belangrijk biografisch werk over een bepaalde groep Nederlanders in het begin van de 19de eeuw.

E. J. WOLLESWINKEL.

L'Ordre de la Noblesse 111. Familles d'Europe enregistrées in Ordine Nobilitatis du 1er janvier 1979 au 31 octobre 1979, Ed. par Jean de Bonnot, Paris (1979), CLXIV, 196 + 497 blz.

Nauwelijks zijn de delen 1 en 11 van dit werk in kol. 89-92 van deze jaargang uitvoerig besproken, of deel 111 staat ter beschikking. Het vertoont — het kan moeilijk anders — dezelfde voor- en nadelen. De opzet blijft bevreemden: de

titel „L'Ordre de la Noblesse", d.w.z. de Adelstand, zou acceptabel zijn als niet de schijn werd gewekt dat de Europese adel in één grote, internationale organisatie met eigen statuut zou zijn samengevat. Anderzijds is er reden dankbaar te zijn voor zo'n internationaal naslagwerk vol informatie, dat bovendien zo fraai is uitgegeven. Uiteraard zal een Nederlander het vooral raadplegen voor buitenlandse gegevens. Bij mijn weten is — om een enkel voorbeeld te noemen — hier te lande niet algemeen bekend, dat de kroonprinsen van Italië om gevoeligheden te ontzien afwisselend de titels prins *van Piémont* en prins ***van Napels*** plachten te voeren.

Wat lastig blijven de verwijzingen, die niet naar het beoogde doel voeren, hetzij omdat ze op latere delen zijn gericht, die nog moeten verschijnen, hetzij in een ander geval wellicht omdat ze bij vergissing zijn opgenomen. Zo ***Van Bentheim*** naar „Hollande et Belgique", ***Van Bentinck*** naar „Allemagne et Grande-Bretagne", ***Van Gagern*** naar „Autriche", ***Van Hohenlohe*** naar „Pays-Bas", ***Van Weichs de Wenne*** naar „Allemagne", ***Van Wied*** naar „Albanie".

J. Fox.

Wappenrolle Dochtermann; wappenführende Geschlechter der Bundesrepublik Deutschland, deel 24. Wappenarchiv Stuttgart 1979.

Bij het Wappenarchiv Stuttgart, toonaangevend genootschap voor heraldisch en genealogisch onderzoek in West-Duitsland, verscheen het 24ste deel van de Wappenrolle Dochtermann. De naam is ontleend aan de heraldicus Alfred Dochtermann, die de serie kort na de oorlog is begonnen en onder wiens verantwoordelijkheid de voorgaande 23 delen zijn verschenen. In dezelfde band is opgenomen het 7de deel van het regionale verzamelwerk Rheinisches Wappen-Lexikon, uit de serie die sinds 1949 onder verantwoordelijkheid van Robert Steimel in Keulen is verschenen.

Het doel van deze lexica is de registratie van nieuw ontworpen familiewapens, die heraldisch en esthetisch aanvaardbaar moeten zijn, dezelfde norm dus als het Centraal Bureau voor Genealogie sinds 1971 hanteert bij de registratie van Nederlandse familiewapens. Bij laatstgenoemd Bureau kunnen bovendien familiewapens van vóór 1795 geregistreerd worden, indien de aanvrager een familierelatie heeft met degene, die het destijds voerde.

In de Wappenrolle Dochtermann zijn zo goed als alle familiewapens in kleur afgebeeld en voorzien van een uitgebreide beschrijving. Een uiterst summiere stamreeks, die in een aantal gevallen niet verder teruggaat dan de 19de eeuw, geeft o.a. de personalia van de aanvrager weer. De wapenfiguren zijn meestal ontleend aan de beroepen, die door de voorouders werden uitgeoefend. Slechts in één geval is een kwartierstaat met zes generaties opgenomen; dit betreft het geslacht ***Braun*** in Heubach, dat teruggaat tot ca. 1530. Behalve een lijst van intekenaren, is een index van in alle jaargangen geregistreerde familiewapens toegevoegd. De afzonderlijke delen zijn alfabetisch opgezet. Ze missen een aparte index en een bladzijdenummering ontbreekt.

E. J. Wolleswinkel.

Peter Vander, Schloss und Herrschaft Neersen. Schriftenreihe des Kreises Viersen (vormals Kempen-Krefeld) 25. Herausgegeben vom Oberkreisdirektor. Kempen-Niederrhein, 1975, 144 blz. met afbeeldingen.

Toen dit boek verscheen, was de auteur Peter Vander overleden. Hij heeft zich zijn hele leven met de geschiedenis van zijn woonplaats bezig gehouden om ten slotte als samenvattend

sluitstuk en hoogtepunt van zijn oeuvre deze locale geschiedenis te schrijven, die van grondig onderzoek getuigt — ook de Collectie Van Spaen bij de Hoge Raad van Adel is bijv. geraadpleegd, die wetenschappelijk ten volle verantwoord is en anderzijds met tal van illustraties aantrekkelijk gemaakt voor een ruime kring van belangstellenden.

Te recht staat in de titel het slot Neersen aan de rivier de Niers voorop, want het dorp Neersen is kennelijk pas na 1400 ontstaan. Aangezien de eerste huizen langs de straatweg stonden, die zich van de burcht in Noordelijke richting uitstrekt, is de oudste benaming van de nederzetting: Nersstrasse, op tal van manieren geschreven, zo op een kaart van omstreeks 1660 „Nerstraess'. Dit gewaar wordende krijgt een Nederlandse genealoog een lichte schok van herkenning: hij beseft, dat hij hier op de bakermat van het geslacht ***Nierstrasz*** is gestuit ondanks het feit, dat de redactie van „Nederland's Patriciaat" het indertijd waarschijnlijk achtte, dat deze bakermat in Keulen zou liggen (Ned. Patriciaat, 14de jrg. 1924, blz. 200, noot 2).

De twee genealogische tabellen, waarmee het boek besluit, behandelde resp. de voogden ***van*** *Neersen* tot 1502 en het uitgestorven geslacht van de heren, latere graven ***van Virmond,*** dat de zich tot heerlijkheid ontwikkelende voogdij door het huwelijk van ***Atnbrosizzs I van Virmond*** met de erfdochter ***Agnes van*** *Pallandt* heeft verworven. Afgezien van de ***Pallandt's*** komen — hoe zou het anders kunnen? — nog meer namen voor, die aan weerszijden van de Duits-Nederlandse staatsgrens een bekende klank hebben.

J. Fox.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Baudelet, Bondelé, Bandelet. Ondergetekende bereidt een publicatie voor over de verspreiding van deze familienamen in België en Frankrijk (18de eeuw en vroeger), en van fonetisch identieke namen zoals *Bodelet,* ***Beaudelet, Bodlè,*** *Bannelet, Bendelé,* etc.. Alle inlichtingen, bronnen, genealogieën, fragment-genealogieën en losse vermeldingen van naamdragers zijn van harte welkom.

Nijmegen. **Drs. G. H. F. Olde Heuvelt.**

Bruijn-Mol (1931, kol. 280, 311; 1978, kol. 384). De mededelingen van 1978 omtrent de kwartieren *Bruijn-Mol* kunnen als volgt worden aangevuld, met dank aan de heer L. Appel te Warnsveld voor het beschikbaar stellen van gegevens uit ter plaatse berustende archivalia van Monnickendam.

8. ***Claes*** *Bruijn(ings),* woonde in 1639 en 1644/'45 te Monnickendam aan het Noordeinde in het huis dat in 1688 bekend stond als De Stadt Koningsbergen (thans nr. 17); zijn eerste, met name onbekende, echtgenote werd te Monnickendam begraven 16 febr./1 april 1630; tr. 2e
9. *Aeltje Huijberts,* krijgt bij testament van ***Trijntje*** *Cornelisdr.* dd. 24 juli 1639 een legaat van twee Oostindische kelckgens tot gedachtenisse en wordt daarin ***Aeltge*** *Mullers,* huisvrouw van ***Claes*** *Bruijn* genoemd (not. arch. Nrd. Holl. 3407, f. **43).**
10. *Claes Pieters* ***(Mieus),*** woonde in 1639 en 1644/'45 te Monnickendam aan het Noordeinde in het huis dat in 1688 bekend stond als De Vergulde Bijkorf (thans nr. 15).

16. ***Bruyning Jans,*** geëligeert tot vroetschap van Monnickendam 1 maart 1615, begr. ald. (wonende te Amsterdam) 22 aug. 1641.
17. Nel *Arents,* begr. Monnickendam in 1616, na Goede Vrijdag.
18. ***Huybert Claesz.;*** zijn in noot 26 genoemde dochter *Crijntje* tr. le ***Andries Harmansz. van Middelburg,*** tr. 2e ***Bouwe Claesz.,*** wedr. *Grietgen* ***Dircxdr.*** (oud recht. arch. Nrd. Holl. 3612, p. 74, 9 1) .
20. ***Pieter Claesz.,*** begraafinschrijving Monnickendam in jan. 1605.
21. ***Griet Mieus,*** begr. Monnickendam 17 jan. 1638.
22. ***Symon Symons Beths,*** begr. Monnickendam (op 't koor rij 2 nr. 3) 27 juni 1642.
28. ***Allert Heertjes;*** in noot 30 dient zijn zoon ***Heertje*** te worden geschrapt. Deze ***Heertje Allert*** *Heeres* was ten rechte een zoon van *Allert Heeres,* schepen te Krommeniedijk in 1634, die niet identiek is met *Allert* ***Heertjes*** in Knollendam (wel verwarrend in dit opzicht is het feit dat ***Teunis*** *Allerts* ***Heertjes*** van Knollendam land koopt in de Wouderpolder naast ***Heertje Allert*** *Heeres!* (oud recht. arch. Nrd. Holl. 203 f. 41).
33. *Aeltgen* ***Bruynincxdr.,*** begr. Monnickendam in 1614, na Goede Vrijdag.
34. *Arent* ***Claesz.*** *Crood,* burgemeester van Monnickendam 1592, vroedschap aldaar 1594-1610, begr. Monnickendam in 1610, na Pasen.

Eindhoven. **MR. G. J. J. VAN WIMERSMA GREIDANUS.**

De **Bruijn-De** Suarz (Schwarz).

Mannelijk schild ***De Bruijn:*** in blauw negen zilveren zwaarden, dwars geplaatst, het gevest naar links: in een schildhoofd van goud een blauwe lelie.

Vrouwelijk schild ***De Suarz (Schwarz)*** : in rood een zwarte dubbele adelaar met gouden bek en poten, op de borst beladen met een rood schildje, waarin een zilveren engel.

Volgens Muschart zouden in 1925 twee lakafdrukken van dit alliantiewapen zich hebben bevonden in een collectie van Jhr. Dr. D. P. M. Graswinckel te Breda.

Gevraagd: waar bevinden deze lakafdrukken zich thans ?

Austerlitz. DR. J. H. **DE BRUIJN.**

Van den Clooster-Swaefken (1980, 202). De bewuste kwartierstaat wordt eveneens genoemd in: Mr. J. Belonje en J. Westra van Holthe, Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Drenthe, Assen 1937, blz. 134 onderaan.

Johannes Westra van Holthe 'overleed Zwolle 15 aug. 1978 in de ouderdom van bijna 80 jaar. Een door hem in 1932 met de hand 'gemaakt afschrift van een genealogie Neander-Deodatus (8 bladen) bevindt zich in de map Neander-Deodatus-Mezeroy op het Rijksarchief in de provincie Drenthe. Niet uitgesloten lijkt, dat het gezochte perkament thans ook te Assen is.

's-Gravenhage L. Q. **BAKKER.**

Van Cranenburch. Op 29 juni 1367 werd ***Engebrecht*** *(Egbrecht,* ***Enghelbrecht) van Cranenburch*** door zijn neef Heer *Dirc* ***van Wassenair*** beleend met de woning Cranenburch te Den Haag (zie: Ons Voorgeslacht jrg. 1978, blz. 194). Hij stierf niet lang vóór 8 maart 1421. Zijn vrouw was (jonkvrouwe) ***Lisebeth Jan Mouwerijnsdr.,*** leenvrouwe van Holland te Maasland, vermoedelijk † tussen 12 juni 1405 en 5 febr. 1421, dr. van ***Jan*** *Mouwerijnsz.* uit Burgersdijk, leenman van Holland, Hontshol en Egmond, en *Kateline* ***Willem*** *Katelinen-*
zoonsdochter. Engebrecht was vermoedelijk zoon van ***Jan Enghebrechtsz. van Cranenborch,*** eerder beleend met de woning Cranenburch (vermeld 29 april 1324) .

De verwantschap gevraagd tussen de neven ***Engebrecht van Cranenburch*** en *Dirc* ***van Wassenair,*** burggraaf van Leiden, en zo mogelijk nadere gegevens over het geslacht ***Van*** *Cranenburch.*

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

Geslachten in de Hoekse Waard. Ondergetekende vraagt om aanvullende gegevens bij het samenstellen van genealogieën (vóór omstreeks 1800) van de volgende geslachten, die alle reeds in de 17de eeuw in de Hoekse Waard woonachtig waren: ***De Best, (Den) Boer, Van der Bom,*** *Bosman, Castelleijn,* ***Esseboom,*** ***(De)*** *Fonkert* (ook in de omgeving van Poortugaal) , ***Van*** *Gelder,* ***Hoogvliet, Jabaaij,*** *Klootwijck,* ***Kranenburg, (Ver)maas, (Van) Moerkerken*** (ook op Voorne-Putten en elders), *Oosterman,* ***Oudeklem, Pons (Van) Steenbergen, Van*** *Strijen* (patriciërsfamilie uit Leiden), *Verweel* ***(Verwael, Van der Wael) alias Meerenburgh*** (ook op het eiland IJsselmonde) en ***Welhoeck*** (ook op Voorne-Putten).

Behalve de geslachten ***(De) Fonkert, Van der Bom*** en ***Van*** *Strijen,* tevens gevraagd naar de familiewapens van bovengenoemde geslachten.

Rotterdam. K. J. **SLIJKERMAN.**

Geslachten te Poortugaal e.o. Ondergetekende maakt studie van de volgende geslachten, die vóór omstreeks 1750 in en nabij Poortugaal, Rhoon, Hoogvliet, Pernis en Charlois hebben geleefd:

Den Besten, Van *Cleef,* ***Couwenhoven, Van den Engel, Fonkert*** (ook in de Hoekse Waard), ***Groenenboom alias*** *Tack,* ***Jongebroer, Koorneef, De Lange,*** *Ruijsevelt,* ***Voogt, Welhouck alias Van der*** *Laen* ***alias Groenendijck,*** *Weij* en *IJzerman.* Het is de bedoeling om van de oudere generaties van deze geslachten een genealogie samen te stellen, die zo compleet en gedocumenteerd mogelijk is. Gaarne contact gezocht met medegeïnteresseerden. Van de geslachten *Weij* en ***Welhouck*** wordt tevens het familiewapen gevraagd. Het wapen in de grafzerk van ***Jacob*** *Leendertsz.* ***Welhouck alias Van der*** *Laen* ***1661-1681,*** schout en dijkgraaf van Langebakkersoord, begraven in de kerk van Poortugaal, is helaas in vroeger tijd uitgehakt.

Ook voor het samenstellen van een zo volledig mogelijke genealogie van het geslacht van ***Doen*** *Beijensz.,* de in 1515 gestorven fondateur van de „grote memorielanden" te Poortugaal, worden gaarne gegevens ingewacht.

Rotterdam. K. J. **SLIJKERMAN.**

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — **Het geslacht Van der Hammen in Noord-Brabant (en daarbuiten) in de 17de en 18de eeuw, door Dr. L. van der Hammen. — Korte mededelingen.** — Boekbespreking. — **Vragea en antwoorden.**

LEXICOGRAFISCH NAAMREGISTER

JAARGANG 1980.

Het teken * wil zeggen dat in het artikel ook aantekeningen van wapenkundige aasd voorkomen.

A

Aa, Pijnssen van der 49.
Aalst, van 395, 396.
Aarde, van 198.
Abbinck 72.
Abbrinck 257.
Abcoude, van 149—153, 157.
Abcoude'en Gaesbeeck, van 158.
Abcoude, van Gaesbeeck van 151, 155, 156.
Abcoude van Meerten * 158.
Abraham 412.
Ackinga (Ackyngha) 13, 14 *.
Adamse 286.
Addinga 4, 427.
Adelaar 200.
Aelders (Alardts, Alerts) 35, 37, 47.
Aelrichs 254.
Aelten, van 195.
Aendewech 272.
Aerssen Beijeren van Voshol, van 346.
Aeyckens (Aykens) 227, 256.
Agema 263.
Aissens 247.
hlardts (Aelders, Alerts) 35, 37, 47.
Albany 137.
Alberda 427
,, van Dijxterhuis 350.
van Menkema 350.
Alckemade, van 427.
Alègre 173.
Alers 223.
Allard 44.
Alle (, van) 38.
Alle- vrunden, van 282.
Alom, van 312.
Alpen, van 200.
Alphen, van 92.
Altinck 237.
Alting 204.
Alverdissen, van Lippe- 368.
Amerongе(n) (, van) 50, 294, 295.
,, , Borre van 149 *, 150, 156.
,, , Taets van 149—159*, 425.
Amsberg * 104.
Amses 11 *, 12.
Amsius (Ansems) 287.
Amstel, Ploos van 91.
Andel, van 320, 393.
Anderson 304,
Andreae, van 24, 25.
Andries 260.
Ansems (Amsius) 287.
Ansingh 264.
Anthing 334.
Appeldoorn (Apeldoorn) 263, 303-306.
Appelman 239.
Aragon, van 134.
Ardinois 161, 163.
Aremberch, van 51.
Arentsz 32.
Arkel, van 157.
Armelen, van 287.
Arminius 320.
Arnhem, van 156.
Arpajon-Broquiez, d' 175.
Asbeck, van 349.
Asch, van der 15, 19, 20.
Asch van Wijck, van 172.
Asman 206.
Asselt, van 200.
Assink 72.
Athlone 137.
Aubergenois 160.
Audenhove, de Norman d' 190.
Aulnis de Bourouill, d' 346.
Aussem, von 320.
Auwema 255, 257.
Ayeldes (Ayolts) 3, 252.
Aykens (Aey(c)kens) 227, 256.
Ayl(c)kens (Eylkens) 214, 217, 218, 220-224, 229, 230, 232, 250-252, 257.
Aylva van Pallandt, van 345.
Ayolts (Ayeldes), 3, 252.

B

Baakman 64.
Baarsenburg, van 26.
Baart 264.
Babeuf 188.
Backers 301.
Backvis 298.
Baden, markgraaf van 51.
Baermayer van Bariënkhofen 350.
Baesten 32.
Bagilet 203.
Bain (Bein) 376, 394, 395.
Bakker 94, 307.
Balde 59.
Ballen, van 427.
Balthus 311, 313.
Bancalis, de 169.
,, 'de Lormet, de 170.
,, de Pruines,de 169.
Bandelet (Bandelé) 201.
Bannelet 430.
Barendrecht 390.
Barendregt 308.
Barnaart 333.
Barneveld, van 371.
Bartels 408.
Battenberg 201.
Bauckens 4, 221, 224, 234, 235, 237, 250, 252, 253-256, 259.
Baviere, van 196.
Baijs 377.
Beaudelet 430.
Beaufoin, de 162.
Beaumont, van 178.
Beeck, van 298.
Beek, van der 201.
Beelaerts van Blokland 353.
Beer, de 95.
Beerendregt, van 164, 165.
Begemy 268.
Behr, von 352.
Bein (Bain) 376, 394, 395.
Bel, van 201.
Bemmel, van 41.
Bendelé 430.
Bendt 199.
Benedictus 47.
Bennens 4, 7. 9. 15. 27.
Bennes 255.
Bennik 208.
Bermink 304.
Bentheim 429.
Bentinck 343, 429.
,, van Rhoon 328.
,, — Rhoon 337.
,, van Schoonheten 346.
Berchem, van 349.
Berckhout 78.
Berdenis 204.
Berendrecht, van 92, 93.
Berents (Berends) 21, 224, 225.
Beresteyn, van 196.
Berg 355.
Berge, van den 304.
Bergeijt 292.
Bergh, van den 40.
,, , Mayer van den 196.
Bergh, van der 292.
Berghe, van den 24.
Berkhout, Teding van 349, 351, 352.
Berninck 199.
Bernuth, von 355.
Berum, van 427.
Bessems 197.
Best, de 432.
Besten,den 432.
Besten, van 239.
Beths 431.
Bettinck 73.
Beudel 200.
Beunke 264.
Beusichem, van * 279.
Beverfoerde Werries, van Elverfeldt genannt von 352.
Beijensz 74-76, 78, 79, 81, 82, 274, 275, 308, 432.
Beyer 216.
Bicker van Swieten 3.79.
Bie, de 320.
Biekler 93.
Biersteker 286.
Biesterfeld, Lippe- 102, 141.
Biestraate, de la (de Labiestraate) 178, 180-182.
Biesum, van 298.
Bischop 36.
Bitter 165, 205.
Bitter, de 397.
Biwingha 13.
Blancken 237.
Blanckeaheym 335.
Blankebijl (, van) 37, 38, 47.
Bleick, van de 37.
Bloemink 205.
Blommendaal 298, 303.
Blijdorp 76, 268.
Boddingius 57.
Bodelet 430.
Bodlè 430.
Boeckelt, van 195.
Boeckholt, van 26.
Boeckhorst 28.
Boekenes 298.
Bo(e)le(n)s 4-6, 10, 236.
Boender 272.
Boer (, de(n)) 83, 84, 86, 294, 296, 432.
Viss(ch)er alias den 76, 81, '82, 84, 274.
Boerema 64.
Boersma 304.
Boeselager, von 349.
Boesses 248.
Boetzelaer, van (den) 232, 240, 351.
Bogaert 201.
Bögel 93.
Bois, du 334.
Boitquin (Botquin, Boutquin) 197.
Bokstael, van 201.
Boll 273.
Bols 4.
Bom, van der 432.
Bonck 306.
Bongarde 200.
Bonnema 236.
Bonnes 236.
Bonnet 299.
Bönninghausen, van 199.
Bont, de 320.
Bontkens 241.
Boom 36, 3840, 47, 293.
Boomgaartman 275.
Boommast 44.
Boon 64, 302.
Boort, van 195.
Bootser, den 75, 76, 275.
,, , Cranendonck 275.
Bor 205.
Borch (van Verwolde), van der 338, 343.
Bordier 160.
Boreel 191.
Borgsweer, te 248.
Born, van den 374.
Borre (van Amerongen) 149 *, 150, 156.
Borres 26.
Borsje 287.
Bors(s)ele(n) (en Goes), van 352, 358-361, 418 *.
Borst 375, 388, 411.

Bos 293.
Bosch 205, 303.
Bosch, van den 31-33, 41.
,, van Drakestein 348. 348.
,, van Rosenthal 91.
,, Kemper, de 190.
Bösch 196.
Boshoff 64.
Bosman 432.
Bosman (Busman, Buschman) 62, 63.
Bosson (Bousson), de 376, 398, 399.
Bossu 200.
Bossuges, de 175.
Bosvelt (, van) 92.
Both van der Eem 359.
Bothmer, von 350.
Botquin (Boitquin, Boutquin) 197.
Boudou (Lacombe (St. Michel)) 166, 169, 170, 185-188.
Boukamp 62.
Bourbon-Parma, van 141.
Bourbotte 188.
Bourquin 201.
Bousson (Bosson), de 376, 398, 399.
Bout 306.
Bout, den 282.
Boutmy (Bouttemy) 201.
Boutquin (Botquin, Boitquin) 197.
Bouwens 43.
Box 374.
Braack, ter 72.
Bradley 304.
Braecke. ter 13.
Braem 157.
Brakel (, van) 320.
Brakell, van 348.
,, tot den Brakell, van 348.
,, van Geldermalsen, van 341.
Brand 200.
Brand(e), van den 202.
Branderhorst 194.
Brantsen 41.
van de Zyp 351.
Bras" (, Grote) 64.
Breda, van 374.
Bredehoff, van 196.
Brederode, van 353.
Breton 201.
Breugel, van 187, 355.
,, de Rovere van 344, 356.
Breunissen 41.
Bricpot 197.
Brienen, van 49.
,, van de Groote Lindt, van 332.
Brindamme. van 361.
Brodier 320.
Broeck. ten 215.
Broeck, van den 33, 34.
Broeckhuis 74.
Broeckhuisen * 150.
Broeckhuysen, van 22, 24, 348, 376, 411.
Broek, van den 389.
Broersema 239.
,, (Gleints) 25.
Brongers 224, 225.
Bronkhorst (en Batenburg), van 242, 366.
Broquiez, d' Arpajoa- 175.
Brouwel, de 85.
Brouwer(s) 36, 37.
Brown 47.
Brugghen, van der 355, 415.
Bruining 302.
Bruinsteyn (Bruynsteen) 25, 26.
Bruneck 84—86, 274.
Brunne(n)s 12, 13, 259.
Bruns 198.
Brunswijk, van 139.
,, - Lunenburg, van 136.
Brunt 53.
Bruijn, de 310, 313, 431.
Bruynincks 73.
Bruijn(ings) 430, 431.
Bruynsteen (Bruinsteyn) 25, 26.
Bruyzer 202.
Buiter 234.
Bunnekes 253.
Bun(n)inga (van Reide) 3, 4, 6, 9, 15-17, 22, 217, 219-221, 229—232, 243, 248-250, 257.
Burch, van der 92, 93.
Burck, van 96.
Burg, van der (Terburg) 96.
Burger 77, 270, 272, 308.
Burgh, van der 376, 411, 413.
Buringh 3.
Burmania. van 24.
Busch 233.
Buschman (Busman, Bosman) 62, 63.
Buttels 235.
Butter 382.
Büttner 196.
Buurman(s) 374, 375, 390-392, 397, 400.
Buyck 201.
Buycx 238.
Buys 393, 394, 403.
Bye, de 333. 387.
Bijker 307.
Bvlandt. van 341—343.
,, 'Halt, van 328.
Bijma 22.

C

Calf 35.
Calf (Kalf(f), Kalv, Kalft)) 290-303.
Calonts (Colijns) 294.
Calvet, de 175.
Camboux, de Teule de 174.
Camminga 9.
Camminga (= Kampinga ?) 216.
Cammingha, van 132, 353.
Camp, van 330.
,, , van der 62.
Campen, van 320.
Cannegieter 242, 243.
Canoy 199.
Cantzius 240.
Capellen, van der 328, 342.
,, van de Marsch, van der 340.
,, van Rijsselt, van der 340.
Carnot 186, 187.
Carrard 162.
Casals (Cazalt) 376, 405.
Castelaine Dampus, de Lauris 171.
Castellane, de Lauris de 175.
Castelleijn 432.
Castilien 273.
Cater 427.
Cats, van * 418.
Cazalt (Casals) 376, 405.
Cellarius 198.
Centen 79, 273, 275.
Cevily 33.
Chabanel 172.
Chabrillan, de Moreton de 169.
Chalon, van 104 *, 131, 133.
Chambrier, le 169.
Chanfleury 294.
Charière 167.
Chassé 332.
Chavonnes, de 166.
,, , Pasques de 162, 167, 169, 177-184.
Chielen 275.
Chrismar, von 91.
Claessen 19, 25.
Clant (van Scharmer) 25, 239, 247, 427.
Clarisse 44.
Cleef, van 432.
Cleijnpenningh (Kleynpenninck) 206—208.
Clifford 191, 342.
Clinge 255. 257.
Clooster, van 36.
Clooster, van den 202, 431.
Cloot 18, 200.
Clootwijck, van 320.
Cnoll 255, 259.
Cock 309.
Cock (Kocq) (, de) 83, 86.
Cocq van Kerckwijck, de 388.
Coehoorn 257.
Coelen, van 152.
Coenders 20, 22, 237, 255, 257, 427.
Coerdts 230.
Ccesfelt, van 195.
Coeve, van der 86.
Coffa 198.
Colenberch (Colenberg, Kolenberg), van 48, 49.
Collemans 299, 300.
Collot d' Escury 350, 355.
,, van Heinenoord 350.
Colverschoten (Kolverschoten), van 150*, 156, 157.
Colijns (Calonts) 294.
Combe, de la 170.
Condoulons, de 173.
Coninck (Koning) * 95, 96.
Coninx (Coninck), de 51, 52.
Contagnet, Sautel de 208.
Coati, van 133.
Coopman 286.
Cop 401.
Coppijn 389.
Cordua. de 320.
Cornelis 21, 311-313.
Cornelissen 34, 39, 42.
Cornelisz. 36, 38.
Cortgene, van 361.
Corts 74, 389.
Cosen 387.
Coucke 197.
Court 376, 392.
Couwenhoven (Kouwenhove) 83-86, 432.
Cramer 94.
Crançé, Dubois 186.
Cranenburch, van 431, 432.
Cranendonck (Bootser) 275.
Creuset, du (Cruset(t)) 202.
Crites 304.
Crommelin 44, 200.
Crommelinc 197.
Crood 431.
Croone (Kroone) 83, 85.
Cruset(t) (du Creuset) 202.
Cuysten 320.

D

Daal, van den 208.
Daatselaar, van 34.
Daele, ten 72.
Da(e) lhuijsen, van 378.
Daendels 187.
Dalen, Meerman van 201.
Dam, van 266.
Damisze 299.
Dampus, de Lauris Castelaine 171.
Daniels 41, 42.
Dankaarts 374.
Dapper 208.
Daubermenil, Lemoine 170.
Davids 379, 380.
Deckers 374.
Dedel 332.
Dedem, van 348
,, tot den Berg, van 348.
,, van de Gelder, van 329, 337, 356. 357.
Delcher 186.
Demaillardoz, de 162.
Deneken, von 173.
Denemarken, van 140, 141.
Denis de Rougemont 166.
Dennebeil 305.
Dercks 226-228.
Derricksen 34.
Dethmers 3.
Deurne, van 380.
Deventer, van 389, 390.
Dibbets 320.
Dibbetz 333.
Dickeh (a) ut 198.
Dieckmann 198.
Diederiks 167.
Dieperam (, von) 289 *.
Diephaen 281.
Diepholt, van 155.
Diepraam (ingen Diepraem) 281-289, 415.
Diert (van Melissant) 350.
Dillenburg, Nassau- 366.
Dillinga 223.
Dispontijn 177, 182.
Diurcken 1, 3, 4, 16, 22, 230, 246, 249, 251, 253-255, 257, 258.
Diutsens 4.
Do(e)de(n)s 4. 5. 7, 10, 28, 225, 226; 252; 256.
Doekes 260.
Do(e)le(n)s 9, 15, 18, 19.
Doel1 275.
Doens 220.
Doensz 59, 60.
Does, van der 196, 354.
Doesburg, van 39.
Dolre 55.
Dompselaer, van 245.
Donderwinkel 265.
Dongen. van 427.
Donker' Curtius 335.
Doorn 82, 197.
Doorn (van) de Boede, van 328, 333.
Doornik * 56.
Dormale, van 85.
Dortans 200.
Dcrth tot Medler, van 340.
,, van Medler, van 338.

Douwes 260.
Doys 156.
Drakenborch, van 150, 151, 154.
Drsws. de 427.
Dreyer (Dreier) 198.
Driel. van 60. 75, 77, 80, 82, 273.
Drogendijck '81.
Dros(t) 293.
Droste von Senden, von 349.
,, zu Vischering 341.
,, , von Wulffheim 341.
Dryesch, van 53.
Drijver, den 389.
Dubois-Crançé 186.
Dueren. van 92.
Duiveland, heer van 85.
Duivenvoorde, Wassenaer- 131.
Dulks (Doulx) , le (Ledulx) 202—204.
Dumeurier 161.
Dumouceau (van Bergerduin, de Bergendal) 330.
Dunebroeck (Duijnenbroek), van 22.
Dupont 245.
Duquesnoy 201.
Durbuy, van 359, 361.
Duren,van 35.
Dussen, van der 342.
Duyff, 'van der 44.
Duvmaer van Twist, van Eck 47.
Duyn, van der 346.
Duijnenbroek (Dunebroeck), van 22.
Dijck, van 270, 274, 275, 289.
Dijckhuis 235.
Dijk, van 85, 400.
Dijkmans 309.
Dijserinck (Dijsering) 197.

E

Ebeling 198.
Eck, van 348. 349.
Eck, (Fransen) van 33-48 *.
Duymaer van Twist, van 47.
Ede, van 36.
Edel, d' 52.
E(d)sges 307.
Edzes 248.
Eeghen, van 197.
Eem, Both van der 359.
Eenjes 3.
Egberts 4.
Egge(n)s 10, 11 *, 218, 253, 254, 259.
Eggerits (Eggerics) 248, 254.
Egmoad, van 50, 131.
Eilerts 263.
Elama 12 *, 13 *.
Elberti 205.
Eldermans 266.
Eldijk, van 44.
Elgersma 63.
Elias 181.
Elias (of: Jeliss) 237.
Ellens 18.
Eltie(n)s 4, 22, 23, 27, 245, 246.
Eltkens 7. 15. 16. 23, 254, 257.
Elverfeldt genannt von Beverfoerde Werries, von 352.
Emda, Everhardi d' 239.
Emmius 427.
Endt, an gen 200.
Endt (Ent), van der 376, 401-408.
Engel, van den 432.
Engelaer 197.
Engelbers 18.
Engelbertz 225.
Engelen 320.
Engelken(s) 3, 6, 9, 10, 16, 17, 22. 27, 219. 220, 229-232, 236, 243, 249, 251, 252, 254, 257, 258.
Enklaar 370.
Ennens (of: Ennema) 258.
Ent (Endt), van der 376, 401-408.
Entens 22, 233, 234.
Epes 63.
Epkens 256.
Eppens 3, 213-215, 218, 219, 223, 235.
Epping 64.
Erkel, van 302.
Es, van den 369.
Espinasson, d' 173.
Esseboom 432.
Essen, van 411.
Essevelt, van 293.
Euler 199.
Eusma (Ewens, Ewesma, Eewes) 7. 9-15 *.
Everdingen, van 158, 370.
Everhardi d' Emda 239.
Everts 41, 47.
Evertsen 42.
Ewens (Ew (e) sma, Eusma, Eewes) 7, 9-15 *, 231.
Ewe(n)s (bijgenaamd de Lange) 217-220, 230-232, 259.
Ewsum, van 239, 241, 242.
Extinck * 56.
Eycken 31.
Eylkens (Ayl (c) kens) 214, 217, 218. 220-224. 229. 230. 232, 2501252, 257:
Eijll, van 73.
Eysinga (, van) 351, 427.

F

Fabri 374.
Feickens 254.
Feltz, van der 347, 351, 428.
Ferens 240.
Feriet 44.
Feringa. de Hertoghe van 428.
Festetics de Tolna 91.
Feteris (Feters) 83, 85, 274, 309.
Fierens 201.
Fimel 247.
Finck 232, 233, 240, 244, 245.
Flament 201.
Floto 320.
Focke(n)s 4. 244-246, 248, 255-257.
Fonckert 78.
Fonkert (, de) 432.
Foppen 312, 313.
Foppens 218.
Fortman, de Gaay 425.
Fourniels, de Verdelhan des 169, 173, 174.
Franchimont 202, 203.
Fran(c)ke(n) 297, 299-301, 303.
Frank 93.
Fransen (van Eck) 33-48 *.
Fransz 39.
Frens, Kyff genaamd 242.
Frericks 8, 10, 14.
Frerix 246.
Fridsen 306.
Frix 246, 255, 257.
Fuijk (Vuijk) de Vos 303.
Fijck 93.

G

Gaay Fortman, de 425.
Gabriac, de 175.
,, , de Valat de 176.
Gabriels 34.
Ga(e)meren (alias Gamerski), van 195, 196.
Jaesbeeck, van Abcoude en 158.
Saesbeeck (van Abcoude), van 151, 155, 156.
Gsgern 429.
Gallen 294.
Galtkens 219.
Gamerski, van Ga (e) meren alias 195, 196.
Gasparin 186.
Gaveren, van 359.
Gaykinga 241, 242.
Gaymans 412.
Gelder, de 376. 392.
Gelder, van 432.
Geloes d' Eysden, de 332.
Gerardi 227.
Gerardus 19, 20.
Gerrits 43, 228, 229
Gerson 200.
Gester,de 402.
Geurtse 40.
Geyzel, van 203.
Giessen, van der 297, 300.
Gils, van 320.
Girard, de 175.
Glavimans 320, 393-395.
Gleints (, Broersema) 25.
Gockinga 2, 3, 4, 16, 214-217, 219, 231, 232, 249, 250.
Goerree, van 78.
Goes van Dirxland, van der 337.
Goetbier 81, 82, 274.
Gogel 334.
Goll van Franckenstein 345.
Goltsmit 61.
Goltstein, van 342.
,, van Hoekenburg, van 346, 348.
Goor, van 248.
Goris 206.
Gorkum. van 266.
Gorp, van 320.
Goujon 188.
Gouswaert 270.
Gout 57—60.
Youtswaert (, van) 57—60.
Goij, de 287.
Graafland, Hooft 173.
Gracht (Graght) van der 412.
,, , Waterschoot van der 197.
Graeff, van de 320.
Graeff. van der 196. 271.
Graes,von 347.
Graevestein 93, 94.
Graffwegh 237.
Graght (Gracht), van der 412.
Grauwert 54.
Grawens 257.
Grawers 237.
Grawert 152.
Greving(e) 233, 245.
Greyn, 't 269, 272.
Groen 288.
Groenenboom alias Tack 432.
Groenendijck 75, 78, 80, 81.
,, , 't Loosje 74-86, 266-276, 307-309.
,, , Welhouck alias 75, 79, 272, 309.
,, , Welhouck alias Van der Laen alias 432 *.
Groeneveld(t) 290, 292, 293.
Groenewoude, van 151, 152, 158.
Groenman 62.
Gronsfeld-Diepenbroeck-Impel, van 339.
Groot 95
Groot, de 302.
Grootveld, van 40, 41.
Grcic 339.
Grote Bras 64.
Grctenhuis, van 344.
Grutingen, van 298, 299.
Gruyl 73.
Gruys, Polman 353, 428.
Gruijter tot Kraeyensteyn, de 34.
Guericke, van 329, 337.
Guisy 162.
Gulik en Berg, van 132.
Gutmans 71.

H

Haan, de 47.
Haar (Haer), van der 52, 53, 154, 157, 428.
Haarlem, van 361.
Haas, de 94.
Hackfort 150 *.
,, van ter Horst 343, 344.
Haeckendo(u) ver (Haeckendoever, Hacquedorp, Haeckendeuffel), van 375, 377-379, 386.
Haeften,van 200.
Haegens 37.
Haentjes 207.
Haer, (Haar), van der 52, 53, 154, 157. 428.
Haersolte, van 344, 345.
,, van den Doorn, van 344.
Haeswindius 71.
Hagelberg 196.
Hagen 294.
Hagius 21.
Hagt, van der 301.
Haickens (Haycke(n)s) 16, 17, 23, 24, 27, 28, 223, 225-228, 236, 243, 256.
Halmmans 300.
Halsema 227.
Halteren, van 197.
Ham 240.
Ham, ten 238.
Hamme, van den 374.
Ham(me) (n), van der 373-414.
Hammendorp 288.
Hanja, van 61.
Hanneman 376, 412.
Hansen 200.
Hantke(n)s 17, 18.
Harcke(n)s 18, 223.
Hardenbroe(c) k, van 150, 349, 411.

Hardewijl (Hardewil) 287.
Haren, van 24, 25, 341.
Harinxma thoe Slooten, van 351.
Harmens 225, 306.
Harst 200.
Hartsinck 167, 169, 1'72.
Hass 237.
Hasselaer 159-188.
Hasselt, ter 72.
Hasselt, van 200, 428.
Hattingh 201.
Hauvenier 304.
Hauwert 78.
Haven 157.
Haverhals 402.
Havermans 238.
Havick 55.
Haycke (n)s (Haickens) 16, 17, 23, 24, 27, 28, 223, 225-228, 236, 243, 256.
Hayden 306.
Haye, de la 168.
Hayen(s) 4, 18, 220, 222, 225, 227, 235, 243, 249.
Heckere 93.
Heckman 244, 245, 247.
Hecx 320.
Hee, van 196.
Heeckeren, van 340, 342, 348.
,, van Enghuizen, van 342
,, van Molecaten, van 351.
,, van Nettelhorst, van 349, 35'3.
,, van de Wiersse, van 338.
Heeskerk (, van) 198.
Heemstra, van 351.
,, , Scheltinga van 353.
Heenvliet, van 358, 359.
Heereman von Zuydtwyck 352.
Heerens (Herens) 27, 219, 245, 253.
Heerma, van 235.
Heertjes 431.
Heiden, van 94.
,, Reinestein, van 347.
Heim, van der 328, 333.
Heinoord 41.
Heintze, von 355.
Heix 289.
Hek, van der 302.
Helden, van 333.
Hell, van der 200.
Hellenberg, van 353.
Helpenstein, van 360, 361.
Helsdingen, van 201.
Hemest tot Dingshof, van 342.
Hemme(n)s 217, 218, 255.
Hendricks (Hindricks) 15-17, 20, 21.
Hendrix 309-311, 313.
Hendriksen 37, 41.
Hennequin 320.
Henning 197.
Herens (Heerens) 27, 219, 245, 253.
Herlaer, van 157.
Hermans 8, 28, 220.
Hern, van 38.
Hersen, van 32.
Hertoghe, de 240, 241.
,, van Feringa, de 428.
Hertsen 33.
Hertz 168.
Herweijer 58.
Hespe 18'7.
Hesse 246, 247.
Hetterschede 200.
Heumen,van 265.
Heutsz, van 192.
Heuvel (, van den) 94, 95, 374 376, 393, 394, 398, 409, 414
Hewens 4.
Hey 406.
Heyde, de 71.
Heyden,van der 200, 343.
,, van Baack 343.
Heymann, von 341.
Heyst, van 376, 405.
Heystek 201.
Heyzer 203.
Hiddink 72.
Hiebendaal 194.
Hillebrandes (Hilbrants) 237, 253, 428.
Hillebrants 70, 71.
Hiltiens 3.
Hindricks (Hendricks) 15—17, 20, 21.
Hindrix 245, 246.
Hingst 306.
Hinlopen 95.
Hoboken, van 86.
Hoebeke 304.
Hoeff, van der 292.
Hoefslag (Hofslag) 94.
Hoeites ll.
Hoek 265.
Hoek, van 38.
Hoekswegh 85.
Hoesen, van 204.
,, , --Kuysten van 203.
,, Ledulx, van 204.
Hoevell, van 342.
Hoeven, van 41.
Hoeven, van der 59, 319, 320.
Hof(f), van der 376, 407, 408.
Hoff, von der 200.
Hoffmann, von 341.
Hoffstede, van der 389, 390.
Hofman 171, 302.
Hofmeijer 42.
Hofslag (Hoefslag) 94.
Hogendorp, van 329, 331.
Hohenlohe 429.
Hohenzollern 134.
Hollaer 271.
Hollebeek 295.
Holstee, van der 387.
Holstein-Schaumburg, van 368.
Holsten, van 428.
Holthe, van 353.
Homburg, von 198.
Hommelsiepen 296.
Homme(n)s 1, 3, 4, 20, 22, 223, 255, 257.
Honert, van den 196.
Hoaoré 197.
Hooch, de 401.
Hooff, van 44.
Hooft 177, 181.
,, Graafland 173.
Hoogklimmer 196.
Hoogvliet 432.
Hoogwerff (Hoogewerff, Hooghwerff) 59, 60, 81, 269.
Hoorn, van 167, 177-182.
Hoosge ('t Oude Hoosge) 76, 268.
Hoosje (Loosge(n), Loosjes, Looijsgen, Looijsjen, Loosie) 74-86.
Hooijkaas 302.
Hopman 202.
Horenken 428.
Horn 201.
Hornekamp, van 153, 154.
Hornum, van 200.
Horst 199.
Horst, van der 54 *-56 *, 302.
Houbraecken, van 410.
Houdaen (Oudaen), van 150 151, 153-155, 157, 158, 382
Houling (, van) (van Houwelingh) 290, 294, 295, 297, 298
Hout, van der 294.
Houtsma 263.
Houwelingh, van (, van) Houling) 290, 294, 295, 297, 298
Houwerda 2, 3, 215, 216, 218 247, 256.
,, ter Munte 247.
,, , Snelger 247.
Hövell van Westerflier, van 342
Hoysum, van 4, 246, 248.
Huba 305.
Huber Noodt 207.
Hubert 58.
Hugenpoth tot Aerdt, van 329, 356.
,, van Aerdt, van, 345.
,, tot den Berenclaauw, van 353.
Huininga (Huinga, Huinge, Hu(y) ninga) 213-259 *.
Huisman 64, 245, 255.
Hullekens 87.
Hulsebusch 20, 21.
Hulst, van 39.
,, , (Teyler) van der 425.
Hultman 331.
Humalda, van 353.
Hummens 219.
Huninga van Menterne 247.
,, van Oostwold ., 213, 230, 234 *, 237-259.
Hurnemans 72.
Huijers 286.
Huijgens 34.
Huijsmans 309.

I

Iddekinge, van 428.
Idema 303.
Imhoff, van 347.
,, zu Spielberg und Oberschwammbach, von 190.
Indorf 196.
Ingen 299.
Ingeneyken 35, 38, 39.
Cnnhausen und Knyphausen, von 337, 338, 340, 348, 428.
,, -Leer, zu 337, 338, 340, 348, 428.
Ipens 225.
Isendoorn à Blois van Cannenburg, van 348.
Ising, voa 352.
Issum, van 34, 35, 37.
Itens 12 *, 13*.
Ittersum, van 343.
,, van den Oosterhof, van 343.

J

Tabaaij 432.
Jacob 291.
Jacobs 28, 30, 32, 223, 246, 257.
Jacops 33.
Jager, de 40.
Jäggi 205.
Jakobus 243.
Jankovich 91.
Jans 12, 20, 63, 293, 394.
Jans (Joansen) 20, 225, 227, 228, 246.
Janse (Jans(s)e(n), Janszen) 72, 376, 395, 407.
Jansen 13, 19, 34, 40, 227, 310, 311.
Janssens 331.
Janssonius 379.
Jansz 13, 33.
Jarges 13, 428.
Jeanneret 167.
Jeliss (of: Elias) 237.
Jessen, von 190.
Jeude (Joede, Jode), (Joden alias) de 276-278 *.
Joansen (Jans) 20, 225, 227, 228, 246.
Jochemsen 42.
Jochums 236, 246.
Joden alias de Jode (, die Joede, de Jeude) 276-278 *.
Johans 225.
Jon(c) kbloet 332.
Jong(h) (, de) 94.
Jonge, de 366.
Jonge van Ellemeet, de 196.
Jongebroer 432.
Jongelois 276.
Jongen, den (de Jonge, de Jongh) 309-313.
Jonghe,de 201.
Jordens 198.
Joris 177.
Joudreville 403.
Junck 199.
Jungejans 94.
Jungen 200.
Junius 208.
Jurriens 19, 20.
Jutfaes, van 157.

K

Kale 305.
Kalf(f) (Calf, Kalv, Kalft) 290-303.
Kalf de Vos 303.
Kamerbeeck 285.
Kampers 74.
Kampinga (= Camminga ?) 216.
Kampvelt 286.
Kap 77, 308.
Kat, de 299.
Keer 206.
Kemper, de Bosch 190.
Kenens 264.
Kent 200.
Kenten, van 96.
Kerk, van der 298.
Kerpen, van 237.
Kerver 287.
Kessel(l), von (van) 199, 200.
Ketel 95.
Ketteler auf Harkottea 337.
Kattwich 406.
Keulenaar-, de 264.
Keverberg van Kessel en Aldengoor, de 335.
Kieboom,van den 388.
Kien 166, 177, 178, 181.
Kievit 310.
Kinsbergen (van Doggersbank),, van 328, 330.
Kip 294.'
Kleef, van 361.
Klein 203.
Kleinenberg 41, 43.
Kleijn 196, 414.
Sleynpenninck (Cleijnpenningh) 206-208.
Kloot 302.
,, de Vos 303.

Klootwijck 432.
Klose 93.
Knap, van der 289.
Knappert 85.
Knegt (mans) 92.
Knippinck (toe Knippenborch) 72.
Knobbert 196.
Kock 79, 177.
Kocq (Cock)(, de) 83, 86.
Köer 227, 228.
Kolenberg (Colenberch, Colenberg), van 48. 49.
Kolthof 376, 406.
Kolverschoten (Colverschoten), van 150 *, 156, 157.
Komorov, von 195.
König 199.
Koninck, de 313.
Koning 43, 265.
Koning (Coninck) * 95, 96.
Koning, de 301.
Kool 286.
Koopman 43.
Koopmans 201.
Koorneef 432.
Kooy, van de 272.
Koresh 305.
Korff, von 350.
,, genannt Schmising, von 349.
Korndörfer 199.
Köstritz, Reuss- 141.
Kotvis 305.
Kouwenhove (Couwenhoven) 83-86, 432.
Kranenburg 432.
Krap 292.
Krebs 198.
Kreel, van 40.
Kre(e)mer 72.
Krimpen, van 287.
Kroesbergen 41, 42.
Kroone (Croone) 83, 85.
Kroot (Krot) 287.
Krückels 200.
Krull 200.
Krijger 72.
Kühne 200.
Kuiper 35.
Kulenkamp Lemmers 93.
Kunst 293.
Kuper 35, 55.
Kuijer 64.
Kuijlenburg 300.
Kuyp 379.
Kuijpers 301, 302.
Kuysten van Hoesen 203.
Kyff genaamd Frens 242.

L

Laar, van 35, 36, 39, 40.
Labiestraate, de (de la Biestraate) 178, 180-182.
Lacombe (Saint Michel) (, Boudou) 166, 169, 170, 185—188.
,, du Tarn 170.
Laen, van der 81, 83, 85, 86, 273, 274, 309.
,, alias Groenendijck, Welhouck alias Van der 432 *.
,, , Welhouck alias van der 81.
Laer van Hoenlo, van 356.
Lamber(t)s 12.
Lambret 200.
Lamburg, van 92.
Lameer 40.
Lamsweerde, van 339.
Landas, de 201.
Landheer 265.
Landsberg-Velen, von 349.
Landsheer 270.
Lange, de 432.
,, van Wijngaarden, de 354.
,, , Ewe (n)s bijgenaamd de 217-220, 230-232, 259.
Langeboer 94.
Langes de Montmirail, de 133.
Langlois 201.
Lanoy, de 201.
Lanscroon, van 54, 55.
Lantman 77.
La Rivière (, de) 296, 302.
Lauris (de Castellane), de 175.
Lauris Castelaine Dampus, de 171.
Lauwer (Louwen) 294.
Lavaux, de 208.
Lawman 320.
Lebé 286.
Lecke, van der 360.
Ledulx (le Dulks, le Doulx) 202-204.
,, , van Hoesen 204.
Leeden, van der 44.
Leenderts 312, 313.
Leeuw, de 208, 290, 295, 299, 302, 303.
Leeuwen,van 300, 401.
Leeuwenburg 276.
Lehmus 199.
Lemmen van Valckenburch 32.
Lemmers, Kulenkamp 93.
Lemoine Daubermenil 170.
Lennep, van 334.
Lepoutre 201.
Lerieux 174.
Leusgen (Leeusschen, Leweschen, Leuwisken, Leusinck) 73.
Levelt (Lievelt) 94, 96.
Lewe van Aduard 352, 427
,, van Middelstum 352, 427.
,, van Nijenstein 352, 427.
Leydecker 178.
Licht, van der 288.
Lichtenberg, van 55, 150, 156.
,, , de Wael van 55.
Liedel de Well. de 334.
Lieffkint 282.
Lievelt (Levelt) 94, 96.
Ligne, de 197.
Limbeeck, van 152.
Limburg * 54.
Limburg Stirum, van 339, 340, 343, 351, 366.
,, , van der Does van 339.
Linden,van der 295.
Lindenius (van Linden) 196.
Lippe-Alverdissen, van 368.
Lippe-Biesterfeld 102, 141.
,, , Schaumburg- * 368.
Lobomirski 195.
Lockhorst, van 346.
Loë(d' Imstenraedt). von 329.
Loenen, van 245.
Loenersloot, van 150 *, 155, 158 *.
,, van Oudaen, van 153.
Loghem, van 47.
Lohman 428.
Lom, van 300.
Longueville, de 133.
Loo, van 302.
Loon, van 132. 410.
Loons 92.
Loosge(n)(Loosjes, Looijsgen, Hoosje, Luoijsjen, Loosie) 74-86.
Loosje (Groenendijck), ('t) 74-86, 266-276, 307-309.
Lopic,van 157.
Loreijn 295.
Larmet, de Bancalis de 170.
Louwen (Lauwer) 294.
Loy, de 61.
Lubberti 205.
Lubberts 40.
Lunen, van 244.
Lupke(n)s (Lypkens) 4, 9, 15, 19, 27, 221-228, 250-253, 256.
Lupkonis 223.
Luppe(n)s 225, 246, 247, 255, 257, 258.
Lu(w)ert (s) 6-10, 250-252, 255-257.
Luxemburg, van 133, 141, 361.
Luijt 38.
Lijbers 47.
Lijcklama à Nijeholt 266, 355.
Lynden, van 179, 349.
,, van Lunenburg, van 351.
,, tot Oldenaller, van 190.
Lijnslager 171, 172.
Lypkens (Lupke(n)s) 4, 9, 15, 19, 27, 221-228, 250-253, 256.

M

Maas 265.
Maas (Vermaas) 432.
Mackay 191.
Macke 200.
Madry 299.
Maillaerts 377.
Malerargues, de 167.
Man, de 273.
Maneel, van 242.
Manen. van 36. 238.
Manjoero 190.
Manninga 247, 428.
Mantjes 38.
Marcauerink 71.
Mariaval 196.
Maris (van Sandelingenambacht) 425.
Markt, van der 36.
Marquis 171.
Marsa, de 170.
Martecoven (Mettichoven) , van 31-33.
Masserdt, de (Massart) 240.
Mast, van der 271.
Mastenbroeck 291.
Matthiae 4. 255.
Mauregnault, de 196.
Mayer van den Bergh 196.
Mecklenburg (-Schwerin), van 127, 139, 141.
Meeckens 254, 255.
Meer, van der 54, 84, 153, 266.
Meerberg (Merenbergh, van den) (van Megedenberge) 375, 409,410.
Meerdervoort. Pompe van 44.
Meerenburgh,' Verweel (Verwael, van der Wael) alias 432,
Meerman 330.
,, van Dalen 201.
Meerten, (Abcoude) van 158 *.
Megedenberge, van (van den Merenbergh, Meerberg) (375, 409, 410.
Meibom 200.
Meiningen, van Saksen- 138.
Melissen 42.
Mellens 254.
Melvill van Carnbee 191, 352, 353.
Memmens 223, 233.
Memmius 255.
Mendoza, de 134.
Menne(n)s 218, 225, 245.
Mensenborch 217, 250.
Mensens 25.
Mensoaides 63.
Mentsinghe 283.
Merenbergh (Meerberg, Megedenberge), van (den) 375, 409, 410.
Merlen, van 334.
Mérode, de 346, 421 *.
Merveldt, van 345.
Mesman 301, 302.
Metternich, Wolff 91.
Mettichoven (Martecoven), van 31-33.
Meugh 272, 273.
Meulen, van der 260.
Meurs 196.
Meurs, van 87.
Mevius 200.
Meijer 74, 168, 196.
Meyer, de 197.
Michel 160.
Michelin 201.
Michiels van Kessenich 330.
Michiels(en) 33, 34, 39.
Micoud 169, 188.
Middachten, van 347.
Middelburg, van 431.
Miere(n), van 293.
Mieus 430, 431.
Mieville 160.
Milhars, de 170.
Millinga (, van) 22—24.
Minnes 260.
Mirmand, de 162.
Moerker(c)ke(n) (, van) 269, 295301, 302, 432.
Moerman 201.
Mol 430, 431.
Molé 175.
Molenaer 276.
Molengraeff 320.
Moliard * 56.
Monney 161.
Monst (Noutt) 74.
Montcalm, de 160, 161, 166, 171, 174-176.
Montesquiou 186.
Montfoort, van 151.
Montmirail, de Langes de 133.
Montwijck, van 53.
Moors 200.
Moreton, de 174.
,, de Chabrillan, de 169.
Morin 174.
Mossel 171.
Mostert 201.
Moucheron, de 403.
Moutach 160.
Muller 95.
Mullers 430.
Munni(c)k, de 376, 394, 396.
Muys 201.
Mynden, van 71.

N

Naberhuis 196.
Nagge 204, 205.

Nahuys 135.
Nannes 63, 225, 236.
Nansum, tho 242.
Nantkes 218. 224.
Napels, prins van 429.
Nassau, van (Oranje) 51, 99—144 *, 199.
,, -Dillenburg 366.
,, la Lecq, van 354.
,, -Saarbrücken 132.
,, -Weilburg, van 101, 136, 137, 139.
Neck, de 203.
,, , van 196.
Nedermeyer vaa Rosenthal 91.
Neeb 200.
Neencks 25.
Neigh 301.
Nerée, de 289.
Ne(e)ring(h) 393, 401, 403.
Nestelrade, van 61.
Neukirchen genaamd Nyvenheim, van 199, 200, 340, 343, 344.
Neve, de 197, 200.
Nierop, van 378.
Niet, de 200.
Nieuborgh (Nijenborch) 19, 20.
Nieumegen (Nijmegen), van 39.
Nieusteegh 293.
Nieuwenaar, van 132.
Nikolasen 35.
Nispen, van 350, 376, 412.
Nolet 197.
Nolthenius 44.
Nonnenbergh 47.
Noodt (Noot(h)) 206-208.
. . , Huber 207.
Noordende, van 304.
Noorland 94.
Noort, van 275.
Noortwijck 44.
Noot, van der 428.
Noot (h) (Noodt) 206—208.
Norman d' Audenhove, de 190.
Noutt (Monst) 74.
Noyen 36.
Nuenen, van 410.
Nutte 228.
Nuijs, van 47.
Nijenborch (Nieuborgh) 19,20.
Nyevelt, van 53.
Nijmegen (Nieumegen), van 39.
Nyvenheim, van Neukirchen genaamd 199, 200, 340, 343, 344.

O

Ookens 219, 225, 235, 247.
Oenema, van 24.
Oer. von 349, 350.
Ohms 265.
Oldenburg 376, 407.
Oldenneel, van 347.
Oldenzeel 376, 406.
Ommeren, van 36.
Omphal van Yzendoorn, van 351.
Ompteda, van 198.
Onninck 72.
Oolbeke 204.
Oomkens 246.
,, , Bennens 4, 7, 9, 15, 27
Oosterman 432.
Oosting (of Oosten ?) 305.
Oostram de Vos 303.
Ophorst 194.
Opperman 62.
Opstal, van 374.
Oranje Nassau, van 51, 99—144 *, 199.
Oranijen 288.
Orbay, d' 187.
Orsoy, (Orsou), van 200, 206.
Ort 234.
Os, van 208, 376, 405, 406.
Osingeweer, van 25, 239.
Otter, den 85, 274, 309.
Oudaen (Houdaen), van 150, 151, 153-155, 157, 158, 382.
,, , van Loenersloot van 153.
,, , Taets van 154.
Oudeklem 432.
Oudewater, van 285.
Oultremont, d' 99.
Ouwens 236.
Over de Vecht 156.

P

Paauw 295, 296.
Pabst, van 428.
Paccottcn 160 161
Pallandt, van 329, 338, 345, 355, 366, 430.
,, , van Aylva van 345.
Pal(t)s 82.
Panhuys, van 353.
Pannekoek 397.
Pant, van der 197.
Parma, van 367.
,, , van Bourbon- 141.
Pasques de Chavonnes 162, 167, 169, 177-184.
Passart 55.
Paweel 92.
Pegalotti 202.
Pell 376, 405.
Pellissinon (Pulisino) 292.
Pelt 297.
Penningk 198.
Peppel, van de 42.
Perez 172.
Persoon 201.
Pe(e) ters 199.
Peumans 32.
Pfannkuche 198.
Phebens 7-9, 13, 15, 17, 19, 22, 24, 213, 231, 232, 249, 251, 254-258.
Philippus 236.
Philips 255.
Piémont, prins van 429.
Pieris 202.
Piers 260.
Pieters 281-285.
Pietersen 310—313.
Pilon 171. 172.
Planque 174.
Plasburgh, van 26.
Plate 320.
Plessis, du 201.
Pletenger, van 354.
Ploos van Amstel 91.
Plouvier 201.
Pluijm 288.
Poederoyen, van 391.
Poerbodipoera 190.
Pol, van-203.
Polanen, van 131.
Polder, van de 320.
Poll, van de 238.
,, , Wolters van de 330.
Pompe van Meerdervoort 44.
Pons 432.
Ponsen 42.
Pont 196.
Poock 195.
Poole 390.
Poortere, de 178.
Poortinge, ten 162-167, 177—185.
Poortman 47.
Popckens 246.
Popp 197.
Poppe 196.
Popta(da) (Popten) 2, 3, 17, 215, 216, 231, 232, 249, 250.
Pors 77.
Portzen, von der 200.
Post 294.
Potmans 38.
Pott 52.
Potthof 200.
Praet, van 358.
Prenger (, de) 3, 96, 231, 232, 234.
Prins 196.
Pro(e) ,vs 48-56., 153.
Pruines, de Bancalis de 169.
Pruisen, van 100, 127, 133, 139, 140.
Pulisino (Pellissinon) 292.
Punten, van der 320.
Putte, van de 154.
Putten en Strijen, van 359—360.
Pijl 197.
Pijnacker 233.
Pijnssen van der Aa 49.
Pyrmont, van Waldeck- 132, 137, 138, 140.

Q

Quadt (-- Huchtenbroeck), von 350.
Quaedvliegh 200.
Qualenbrink 168.
Quarles van Ufford 191.
Quesne, du 201.

R

Raat, de 80.
Raey, de 37.
Raeij, van 73, 197.
Randerode. van (von Randerath) 359-361.
Randwijck, van 343, 344.
Ranft 198, 200.
Rap 41, 308.
Rapin (Rapijn) 163, 177, 179-184.
Rappard 200.
,, , van 350.
Raspal, de 174.
Rating 402.
Real 320.
Rechteren,van 346, 368.
Redeker 18.
Reede van Oudtshoorn, van 349, 356.
Reents 256.
Reentz (Reiners) 225.
Rees, van 39.
Rehorst, ter 200.
Reichner (Richner) 205, 206.
Reinekink (Reinking) 22.
Reiners (Reentz) 225.
Reinking (Reinekink) 22.
Reints 245. 246.
Renesse, van 150.
,, van Moermoat, van 48, 49, 52.
Rengers 13, 14 *, 234, 241, 242, 335, 428.
,, , Juckema van Burmania 341.
,, , Schratenbach 353.
,, , van Welderen 349.
Renne, van der 350.
Rennes, van 41.
Rent (sic !), van der 406.
Rentenaar 95.
Renterghem, van 201.
Reus, de 59.
Reuss 138, 139.
,, Köstritz 141.
Reijers 36, 39.
Reijn, van 300.
Rheden-Rysum, von 349.
Rhemen, van 339.
Ribaut 166.
Ribbius 204.
Ricardelle, de Trégoin de la 175.
Richner (Reichner) 205. 206.
Riedel 200.
Riel, van 406.
Riet, van 240.
Ringels 241, 242.
Rinnolts 225.
Ripperda 247.
Rodenburg 274.
Roelands 299.
Roelants 380.
Röell 192, 328.
Roest van Alkemade 354.
Rognon 169, 171.
Roguin 164,' 166, 167, 169.
Roithals 320.
Rolteman 428.
Rombouts 320.
Ro(o)bol(l) 77, 78, 268, 269, 271.
Roocker 95.
Ro(o)denburg(h) (, van) 82-86.
Roos 74.
Roosenburg 303.
Rooij, de 203.
Rooyen, van 201.
Roscamps 30, 32.
Rosenthal, Bosch van 91.
,, , (Nedermeyer) van 91.
Rossem, van 370.
Rötgers 246.
Rougemont 171.
,, , Denis de 166.
Rouwenoort van den Ulenpas, van 339.
Rovere, de 200.
Roy, de 197, 395.
Roza 201.
Ruitenga 266.
Rupillion 166, 167.
Russillion 164.
Rutenberch, van 49.
Rutte (n) 292.
Ruweel, van 154.
Ruijs (ch) 96.
Ruvsch 48-56.
,, op de Nyenoort 55.
Ruijsevelt 432.
Ruijter, de 77, 294.
Ryck, de 195.
Rijksen 42.
Rijn, van 52, 266.
Rijnesteyn 157.
Rijpma 63.
Rijsoort, van 403.
Rijsterborgh 376, 398.

S

Saarbrücken, Nassau- 132.
Saint-Martin 186.
Saintvéran(t), de 162, 171, 176.
Saksen (-Meiningen), van 138.
Saksen-Weimar, van 138-142.
Salicetti 186.
Salomons 43.

Salwachter (Sallewechter) 377.
Samsoen-Samson 196.
Sanderen de 240—242.
Sanderus' 266.
Sandwegh (Santwech) 81, 85.
Sange 200.
Santwech (Sandwegh) 81, 85.
Sappius 93.
Saose van Ysselt, van 341.
Sautel de Contagnet 208.
Sautijn 167, 178.
Scade van Westrum 153.
Scay 157.
Scemlerdt 371.
Scepers 32.
Schaapmeester 293.
Schaats 35-37, 47.
Schaeps 283.
Schalkerius 95.
Schaumburg (Schauenburg, Schouwenborch) 366—368.
„ , van Holstein- 368.
-Lippe * 368.
Scheibler, von 190.
Schellink 296.
Scheltes 13.
Scheltinga,de Blocq van 355.
„ , Coehoorn van 355.
Sch(e)ulder (Schul(l)er, Schüler, Schoeler, Scheuler) 206-208.
Schie, van 83, 85, 309, 407.
Schiff 87.
Schilderink 72, 73.
Schilfgaarde, van (van (den) Schilfgaarde(n)) 369—372.
Schillinx 200.
Schimmelpenninck 329.
„ van der Oije 344, 354.
Schinne, van 354.
Schleipen 200.
Schmising, von Korff genannt 349.
Schmitz 200.
Schoeler (Schul(l) er, Schüler, Sch(e)ulder, Scheuler) 206-208.
Scholt 374, 375, 387, 388, 410.
Scholten 196, 303.
Scholtes 236.
Schonmachers 70.
Schoonevelt (, van) 297-299, 301.
Schoonhou(d)t 375, 385-387, 389, 390.
Schoor, van 32, 33.
Schoot, van (der) 208, 289.
Schot 202.
Schotel 266.
Schouffenburch. van * 367
Sc(h)o(u)ten 55.
Schouwenborch (Schaumburg, Schauenburg) 366-368.
Schreuder 168.
Schrors 199
Schrijver 387.
Schuiten 196.
Schul 47.
Schüler (Schul(l) er, Schoeler, Sch(e)ulder, Scheuler) 206—208.
Schul(l) er (Schüler, Schoeler, Sch (e) ulder, Scheuler) 206-208.
Schut(t) 376, 396, 406.
Schuijf 266.
Schuijl 47.
Schwartzenberg en Hohenlansberg, thoe 348, 353.
Schwarz (Suarz), de * 431.
Schwerin, van Mecklenburg- 127, 139, 141.
Schijndel, van 406.
Scoudee, van 361.
Sebe(n)s 3, 6, 9, 17, 220, 221, 223-225, 249-259.
Seelig 200.
Selis (Zeeles) 307.
Sels 62, 63.
Serraris 333.
Sewandono 188. 190. 191.
Siberg 172.
Sibinga (Zebinaa) 238, 258.
Sickes 28.
Sickinghe 6, 353, 428.
Sierts 252-254, 256, 257.
Siertsema 238.
Sikkes 38.
Silvius 297.
Simonss 282.
Sinkelaer 286.
Sinnet 162.
Siso 223.
Sissingh 264.
Six 201.
Slegen 32.
Slik, vander 304.
Slingeland 302.
Slingerland 201.
Sloet 338, 346.
„ tct (van) Hagensdorp 354.
„ van Marxveld 347.
„ van Oldhuis en de Beele 354.
„ van Oldruitenborgh 338.
„ van Tweenvenhuizen 346.
„ van Warmelo 346.
„ van Westerholt 347
Sluyterman 26.
Smidt 205.
Smilten 376, 398, 399.
Smit 203, 287, 320.
Smit, de 304.
Smith 305.
Smits 35, 205, 299.
Smolders (Smulders) 382, 393, 409.
Smulder(s)(Smolders) 382, 393, 409.
Snel 72.
Snelger Houwerda 247.
Snellen 320.
Snellenberch 281, 282.
Snoeck 172.
Snouckaert van Schauburg 332, 348, 355.
Soebijanta 196.
Soer, van 51.
Soewarno 190.
Solms, van 132.
Son, van 335.
Sonck 196.
Sonnenberg 56, 57.
Sonnevelt (Zonneveld) 208.
Sorgh 320.
Sormani 196.
Soubrany 88.
Souliers 174.
Spaen 378, 379.
Spaen, van 347.
„ van Biljoen, van 329, 337.
„ la Lecq, van 354.
„ van Voorstonden, van 338.
Spall 71.
Spanheim, van 131.
Spanjersberg 264.
Spannenburg 263.
Sparringa 238.
Speelman 191.
Spiegel, van der 153.
Spierinc 197.
Splinter 286.
Spranger (s) 320.
Stachouwer 239.
Staël, de 201.
Stakenborgh 391.
Stalbergen 233.
Stall, ten 204.
Stappen, van 295.
Starkenborch 232.
Starkenborgh, Tjarda van 2, 238 *, 245, 428.
Steeg, van de 43.
Steekelenburgh, van 96.
Steenbergen (, van) 42, 432.
Steenhelt 288.
Steenhuijsen 39.
Steenre, van 157.
Steenroedsen, van 52.
Sterenborch 15. 24, 255, 256.
Stevens 305.
Stieloffs 376, 400.
Stockhausen, von 190.
Stoffregen 198.
Stolberg, van 134.
Straelen, van 34.
Strick van Linschoten 428.
Struijs 377. van Hekendorp 342.
Strijen (en Putten). van 58, 358—361, 432.
Stuers, de 345. 352.
Stuijpen, van der 58.
Stijl 306, 307.
Styrum, van 331.
Suarz (Schwarz), de * 431.
Suermont 34.
Sukkel 47.
Sunebeck 200.
Sunens 28.
Suringh 221.
Surmont 238.
Suyrhuys, van 204.
Swaefken 202, 431.
Swalve 237.
Swan, van der 276.
Swanenburgh, van 380, 391.
Swanepoel 201.
Swieten, Bicker van 179.
Swinderen. van 345.
Syncke(n)s 255.
Sijpkens 3, 221, 238.
Sytzama, van 351.

T

Taats 201.
Tack, Groenenboom alias 432.
Taets (van Amerongen) 148—159 *, 425.
van Oudaen 154.
Tafelen, van 286.
Talon de Boulay 175.
Tamme(n)(s) 4. 5. 7. 8. 14. 15. 20—22, 25, 27, 243; 246, 247:
Tamminga (, van) 61, 62, 428.
Tardiveau 186.
Taylor 305.
Tengnagell, van 351.
Terburg (van der Burg) 96.
Terwael 292.
Testa (, de) 201.
Testard (Testart) 200.
Tettema 237, 257.
Teule de Camboux, de 174.
Teyler van der Hulst 425.
T(h)edema 428.
Thibault 196.
Thomas 235, 236.
Tidde(n)s 3, 18, 239.
Tiddinga (Tyddinghe), 1-11 *, 14 *—19, 215-217, 219, 220, 231, 232, 243-245 *, 248, 249, 251-253, 255, 257, 258.
Til(le)mans 197.
Tillenborgh 197.
Timmerman 406.
Timmers 288, 374, 376, 397, 399, 411, 413.
Tindal 333.
Tissot 169.
Titz 199.
Tjarda van Starkenborgh 2, 238 *, 245, 428.
Tjarx 19.
Toen, van 265.
Tognino (Tonino) 200.
Tollenaar 265.
Tolna, Festetics de 91.
Tombe, des 334.
Tonckens 3, 4, 10, 11 *, 219, 247, 248.
Toncker(t)s 7, 8, 10, 11, 16, 17.
Tongeren, van 181, 303.
Tonino (Tognino) 200.
Tonkes 3.
Torck Tour, de van la Rosendael 299. 341.
„ du 355.
van Bellinchave, du 350.
Trap 299.
Travers (van Jever, de Jever) 331.
Traytorrens, de 169.
Trégoin de la Ricardelle, de 175.
Trek 203.
Tresson 301.
Trinde 154.
Tromer 274.
Tromp 306.
Trowbridee 304.
Tuuk, van der 263.
Tuyll van Serooskerken, van 342, 346.
Twent (van Rosenburg) 331.
Twist, Duymaer van 47.
Tyab(e)kens 220, 250, 252.
Tyapkens 17, 18.
Tyarcks 253-256.
Tydeman 205.
Tydens 228.
Tyell, van 52.

U

Ubbens 226.
Ub(e)ken(s)(= Upkes ?) 215, 216.
Udes 28.
Uitman 96.
Ukena 215, 247.
Ulfarts op Hoysum 257.
Upkens 236.
Utenengh 157.

V

Vaes 264. 265.
Val, de 288.
Valck 242.
Valckenburch (Valkenburg), van 28-33.
„, Lemmen van 32.

Valkenaer 49.
Val(l)at, de 175, 176.
,, de Gabriac, de 176.
Vandinter 199.
Vassadel, de 175.
Vastenauw 205.
Vechten, van 55.
Veen 83.
Veen, van der 259-266 *.
Veere en Zandenburg, van 361.
Veeringh 43.
Vegilin van Claerbergen 351.
,, '
Velde, (van) Burmania de 52, 351. 53, 55, 237.
Veldhuizen, van 43.
Velt. in 't 269-272.
Veltcamp 205.
Veltmans 72.
Venema 61-64.
Verbeek 296.
Verboom 376, 398.
Verburch (Verburgh) 382.
Verdelhan 159-188.
,, des Fourniels, de 169, 173, 174.
Verduyn 38, 393, 394.
Vergeel 163-166, 177, 179-181.
Vergilst 271.
Verha(a)ge 269, 270, 272.
Verhagen 379.
Verheul 79, 84, 274.
Verhoeff 28%.
Verhoeven 320.
Ver Huell 201.
Verhuell (van Sevenaer) 326, 330.
Verkerk 208.
Verleun 197.
Vermaas (Maas) 432.
Vermaet 269.
Vermeer(e) 87, 207, 375, 389, 390.
Verschoor 77.
Verspyck 34.
Versteech 202.
Verstege 37.
Verster 320.
Verstolk 332.
Verstonden 72.
Vervoorn 271.
Verweel (Verwael, van der Wael) alias Meerenburgh 432.
Verwey 64, 205.
Verwolden 200.
Vestrick 248.
Vianden, van 131.
Vianen,van 151-153.
Vignoles, de 175, 176.
Vincke, von 355.
Vinselaar, van 36.
Virieu, de 133.
Virmond, heren, graven van 430.
Visscher 77.
Viss(ch)er alias den Boer 76. 81; 82, 84, 274.
Visser 82, 201.
,, , de' 197.
Vlaming 63.
,, , de 369, 370.
Vleuten, van 153.
Vliedthoorn 403.
Vliet, van 154.
Vlissingen, van 168.
Vloo, van (d' Vloo) 291, 292.
Voerde, van 51.
Voërst, van 354.
Vogelsanck 177.
Voght, von 341.
Volkers 40.
Vollen (Vullen), van 246.
Vollenhoven, van 78, 102, 105 *, 128, 129.
Voocht, de 349.
Vooet 432.
Vooren, van 201.
Voorne. van 358. 359. 361.
Voorst,' van 41, 289, 350.
Vos 32, 39, 266.
Vos, de 82, 302.
Vos van Steenwijk, de 344.
,, genaamd van Essen, de 344.
Vos, Fuijk (Vuijk) de 303.
,, , Kalf de 303.
,, , Kloot de 303.
,, , Oostram de 303.
Vos(ch) 195.
Voûte 332.
Vreelandt, van 28.
Vrieling 304, 305.
Vries, de 44, 86, 292, 293, 298, 391.
Vriese 268.
Vriest, de 167.
Vrints 31, 32.
Vroem (Vroom) 79, 84.
Vromans 385.
Vroom 272, 273.
Vroom (Vroem) 79, 84.
Vrij 270.
Vrijlandt 276.
Vrijthof 72.
Vullen (Vollen), van 246.
Vulpen, van 41.
Vuurman 263.
Vuijk (Fuijk) de Vos 303.

W

Waal, van der 286.
Waalkens (Waelkens) 3.
Wabbens (Wab(be) kens) 220, 221, 224, 250-253.
Waddensz 276.
Wael 200.
Wael van Lichteaberg, de 55.
,, van Vronesteyn, de 49, 51.
Wael, van der (Verwael, Verweel) alias Meerenburgh 432.
Wagenknecht 320.
Waldeck-Pyrmont, van 132, 137, 138, 140.
Waldenbours, de 197.
Walderichs (Walrichs) 4-6, 221, 245. 250-252.
Wale, de 55.
Walen, van den 152.
Wallachy 200.
Walle, van de 196.
Wallen,van der 320.
Wairichs (Walderichs) 4-6. 221, 245,' 250-252.
Walvis 151. 153. 154.
Wapkens 18, 224.
Warney 167.
Wassenaer-Duivenvoorde 131.
Wassenair, van 431, 432.
Watering,van de 158.
Waterland 302.
Waterschoot (van der Gracht), van 197.
Wauren 201.
Wedel-Evenburg, von 337.
,, zu Gödens, voa 337.
Weekholt 47.
Weerd, de 264.
Weerd, van de 43.
Weerts 8. 10.
Weesel, van 292.
Weichs de Wenne 429.
Weilburg, van Nassau- 101, 136, 137, 139.
Weiler, von 91.
Weimar, van Saksen- 138-142.
Welhouck Welhoeck) 75, 79, 81, 269, 270, 432.
,, alias Groenendijck 75, 79, 272, 309.
,, alias van der Laen 81.
,, alias Van der Laen alias Groenendijck 432 *.
Well. van 402.
Welvelde, van 202.
Wenge, von 346.
Wenne, Weichs de 429.
Wenz zu Niederlahnstein, von 190.
Wercker (, de) 82, 268, 276.
Werdenberg, van 50.
Werff, van der 270.
Werries, von Elverfeldt genannt von Beverfoerde 352.
Wessel,van 263.
Wesselman 91.
Wessels 224.
Westerbaan 47, 293.
Westerhoff 39.
Westerholt, van 338.
,, und Gysenberg, von 349.
Westerveld, van 40.
Westreenen, van 333.
Westrum, Scade van 153.
Wet., de 201.
Wetzels 200.
Wevelinchoven-Sittert, van 351.
Weij 79, 80, 82, 272, 273, 432.
Weyde, van de 153.
Weijde(n), van der 270.
Weynga (Wyngen) 2, 3, 214, 216.
Weytens 197.
Wibbens 3. 221. 224.
Wichers 332.
Wied, zu 128, 140, 141, 429.
Wierts 256.
Wigboldus 3, 4.
Wiggers 196.
Wildeman(s) 69-74.
Wildschut 306, 307.
Wilhelmi 33.
Wilhem, de 412.
Willems 33, 34, 205, 222, 223, 228.
Willemsen 40, 42.
Wilrichs 256.
Wil(d)ricks 221. 224. 236.
Wilts '(Wils) 292.
Winter (van Huessen). de 328, 330.
Wintgens, von 346.
Wirtz 237.
Wisch, von der 353.
Wisse 360, 361.
Wissinck 72.
Wiswiller 208.
Witt Wijnen, de 207.
Wittert 355.
Wladimiroff 91. 425.
Wdff 73.
,, Metternich 91.
Wolfsen 63.
Wolthers 428.
Wondenghen. van 156.
Wortman 294.
Woudenberg, van 150 *, 156.
Writsers * 13.
Wtercorenmarck 55.
Wttenweert 195.
Wttewaall van Stoetwegen 91.
Württemberg, van 140, 141.
Wyardts 245, 246.
Wijck, van 34, 84.
,, , van Asch van 172.
Wyck, van der 91, 200, 342, 344, 347, 348.
Wycraet 179.
Wijk, van 40.
Wij(c) kerslooth, van (de) 91, 158 *.
,, de Weerdesteyn, de 351.
Wijmer 177.
Wijn, van 427.
Wijnan(d)s 374.
Wijnbergen, van 91.
Wynckens 247.
Wijnen 87, 207.
,, , de Witt 207.
,, , van. 294.
Wijngaarden, van 56, 57.
Wyngen (Weynga) 2, 3, 214, 216.
Wijnters 390.
Wyntgens 59, 96.
Wyp(c)kens 4, 219, 220, 225, 230, 235.
Wijtens 382.

Y

Young 305.
IJsselstein, van 266.
IJzerman 432.

Z

Zandenburg, van Veere en 361.
Zanen, van 286.
Zannekin 196.
Zebinga (Sibinga) 238, 258.
Zeeles (Selis) 307.
Zeeman 94.
Zeeus 238.
Zeewijk 71, 74.
Zeijl, van 296.
Zonneveld (Sonnevelt) 208.
Zaudenbalch * 150, 151.
Zuylen. van 91., 279 *.
,, van Natewisch, van 61.
,, van Nievelt, van 348, 428.
,, van Nyevelt, van 329, 340, 341.
Zweden, van 140, 141.
Zwerver 63.
Zijnen 374.

Bijlage van De Nederlandsche Leeuw, januari-februari 1980.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

De verhuizing van het 'bureau van het Genootschap naar Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage, zal door vertraging in de levering van het meubilair — naar verwacht wordt — in de maand maart plaatsvinden. In verband hiermede zal het bureau langer gesloten blijven dan aanvankelijk was voorzien. Het nieuwe telefoonnummer, waaronder het bureau eerst na de opening weer bereikbaar zal zijn, luidt: 070-839900.

Het Centraal Bureau voor Genealogie, Prins Willem-Alexanderhof 22, 's-Gravenhage, zal vanaf 4 februari a.s. weer voor het publiek geopend zijn van maandag tot en met vrijdag van 9.30 uur tot 16.00 uur, op dinsdagavond van 19.30 uur tot 21.30 uur en op zaterdag van 9.00 uur tolt 13.00 uur.

VRAAG EN AANBOD.

Deze rubriek is uitsluitend bestemd voor leden van het Genootschap en niet voor de handel.

De Hoofdredacteur beslist als enige instantie over het al of niet opnemen van de ingezonden vragen en aanbiedingen en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het aangebodene.

Plaatsing geschiedt slechts na ontvangst van een ondertekende giro (betaal) kaart of bankcheque, waarop het bedrag niet is ingevuld: de kosten bedragen ƒ 1,50 voor een advertentie van ten hoogste drie regels en ƒ 1,50 per regel voor elke volgende regel.

Aangeboden:

De Nederlandsche Leeuw, jrg. 1938—1978, in afl., ƒ 350,—.
A. F. van Lennep, Populierenlaantje 11, 12172 CW Huizen, tel. 02152-51150.

Bod gevraagd op:

Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie, jrg. 1-32 (1947—1978), uitsluitend de gehele serie.
W. A. H. C. Boellaard, Oude Bunnikseweg 8, 3732 GP de Bilt, tel. 030-760331.

Gevraagd:

Genealogisches Handbuch des Adels, Band 11.
Mr. M. van Gelderen, La Sauterelle, 10 rue de l'Europe, Bereldange, Groothertogdom Luxemburg.

Bod gevraagd op:

Naam- en ranglijsten officieren, jrg. 1830, 1833, 1835-1847, 1849-1940, in orig. band (van de jrg. tot 1908 enkele licht beschadigd).
De Nederlandsche Leeuw, jrg. 1937 (afl. 2, 3, 5-9, 11, 12, reg.), 1938 (comp].), 1939 (afl. 1-8, 10), 1940 (afl. 5), 1942 (afl. 1, 2), 1944 (reg.), 1945-6 (comp].), 1947 (comp].), 1948 (afl. 1—12), 1949 (afl. 2—6), 1952 (afl. 3, 4, 6, 9), 1961 (afl. 3, 5, 6, 9).
Bijblad van de Nederlandsche Leeuw, delen 1 en 2 (ingeb.), 3-5 (in afl.).
Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie, delen 23-25.
Drentse Volksalmanak, jrg. 31, 33, 35-46, 62-79.
Gedenkboek 130-jarig bestaan K.M.A. ('s-Gravenhage, 1958).
Gedenkboek 150-jarig bestaan K.M.A. ('s-Gravenhage, 1978).
KNIL-gedenkboek, uitgeg. door de Ver. Madjoe t.g.v. haar 50-jarig bestaan (1961).
Mr. J. H. de Vries, De Amsterdamsche doopsgezinde familie De Vries (Zutphen, 1911).
Ook ruil is aanvaardbaar en wel tegen De Nederlandsche Leeuw, jrg. vóór 1920 of Gens Nostra 1965-1977.
A. van Oosten. Schotsmanlaan 13, 695.2 HM Dieren, tel. 08330-27384.

Bijlage bij De Nederlandsche Leeuw, maart 1980,

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

ALGEMENE LEDENVERGADERING
zaterdag 17 mei 1980 in Kasteel Amerongen te Amerongen.

De Algemene Ledenvergadering zal worden gehouden op zaterdag 17 mei 1980 in Kasteel Amerongen te Amerongen.

10.05 uur: Vertrek per bus station Veenendaal-De Klomp naar Amerongen.
Aankomst trein vanuit de richting Den Haag/Amsterdam 9.59 uur, idem vanuit de richting Arnhem 10.01 uur.

10.30 uur: Ontvangst met koffie.

11.00 uur: Vergadering.

Agenda:
1. Opening.
2. Ingekomen stukken.
3. Notulen van de algemene ledenvergadering van 1 december 1979 te 's-Gravenhage.
4. Jaarverslag 1979.
   Financieel overzicht.
6. Verslag van de Kascommissie.
7. Benoeming leden Kascommissie.
8. Bestuursmededelingen.
9. Verkiezing wegens het aftreden van de voorzitter, Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel en de ondervoorzitter Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland. Beiden stellen zich herkiesbaar.
10. Rondvraag.
11. Sluiting.

11.45 uur: Lezing door J. J. C. Baron Taets van Amerongen, conservator; aansluitend rondgang door het huis.
Daarna koffie-maaltijd in de bijgebouwen, alwaar tevens gelegenheid is tot bezichtiging van het door het Staatsbosbeheer ingerichte Natuurcentrum.

14.30 uur: Bezoek aan de Ned. Hervormde Kerk te Amerongen.

15.15 uur: Vertrek per bus naar Renswoude.
Bezichtinging van de kapel aldaar.
Vervolgens zal J. J. C. Baron Taets van Amerongen het bestuur en de leden ontvangen op het kasteel voor de borrel.

18.00 uur: Diner in Restaurant-Bistro „De Klomp", gelegen naast het station Veenendaal-De Klomp.

Voor degenen die niet aan het gemeenschappelijke diner deelnemen bestaat de mogelijkheid per bus naar het station Veenendaal-De Klomp te worden vervoerd.

N.B. Er zijn 75 zitplaatsen in de bussen beschikbaar. Tijdige aanmelding met opgave of men van busvervoer gebruik wenst te maken is dientengevolge aangewezen ! Bij overtekening zullen degenen die voor genoemd vervoer niet meer in aanmerking kunnen komen hiervan bericht krijgen.

Onderstaande strook wordt gaarne ingewacht bij de secretaris vóór 5 mei a.s. De verschuldigde kosten (ƒ 28,— voor excursie en lunch en ƒ 37,— voor het diner) make men tegelijkertijd over op postrekening 487073 ten name van de bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

hierlangs afknippen

Inzenden vóór 5 mei 1980.

De secretaris van het Koninklijk
Nederlandsch Genootschap voor
Geslacht- en Wapenkunde
Laan van Koot 43
2244 AT Wassenaar

Ondergetekende

heeft het voornemen op 17 mei 1980 deel te nemen aan

de algemene vergadering		
vervoer per bus station Veenendaal-De Klomp/Amerongen		☐
excursie, lunch	ƒ 28,— p.p.	☐
diner, incl. 2 glazen wijn en koffie	ƒ 37.— p.p.	☐

Het verschuldigde bedrag is overgemaakt op postrekening 487073 ten name van de bibliotheek van het Genootschap.

Datum: .....

handtekening

Bijeenkomst Groep Noord-Holland. Donderdag 17 april om 20 uur zal Drs. H. H. W. van Eijk te Diemen spreken over: Een Middeleeuws geslacht met zes namen, verslag van een genealogisch onderzoek in Belgische archieven.

Bijeenkomst Genealogische Sociëteit Zeist. 12 april zal de heer A. L. Carstens te Bilthoven spreken over: 800 jaar Wittelsbach.

3 mei zal de heer C. E. G. ten Houte de Lange spreken over: Het veraangenamen en verlevendigen van kwartierstatisch onderzoek, achtergronden van de kwartierstaat van de spreker.

VRAAG EN AANBOD.

Deze rubriek is uitsluitend bestemd voor leden van het Genootschap en niet voor de handel.

De Hoofdredacteur beslist als enige instantie over het al of niet opnemen van de ingezonden vragen en aanbiedingen en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het aangebodene.

Plaatsing geschiedt slechts na ontvangst van een ondertekende giro(betaal) kaart of bankcheque, waarop het bedrag niet is ingevuld,: de korsten bedragen *f* 1,50 voor een advertentie van ten hoogste drie regels en *f* 1,50 per regel voor elke volgende regel.

Gevraagd:

Nederland's Patriciaat, jrg. 13 (1923), 14 (1924), 20 (193112) en 26 (1940).

Aangeboden:

Nederland's Patriciaat, jrg. 5 (1914), 7 (1916, luxe ed.), 8 (1917). 9 (1918), 14 (1925) en 40 (1954). *f* 50,— per stuk. G. ***H. van Voorst** Vader-Haitsma Mulier, Jan Smitzlaan 22, 5611 LE Eindhoven, tel 040 - 112768.*

Bijlage bij „De Nederlandscbe Leeuw", mei-juni 1980.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

Koninklijk Nederlandscb Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage, Nederland.

Attentie a.u.b.

Hierboven vindt U ons nieuwe adres.
Indien het Uwe, zoals het op onze omslagband is afgedrukt, niet ***geheel*** in overeenstemming is met de tegenwoordige postvoorschriften in het land waar U woont, verzoeken wij U vriendelijk ons zo spoedig mogelijk een verbetering te zenden.

Attention s.v.p.

Ci-dessus vous trouvez notre nouvelle adresse.
Si la vôtre, comme imprimée sur notre banderolle, ne correspond pas ***entièrement*** aux règlements postaux actuels du pays de votre domicile nous vous prions de bien vouloir nous communiquer une correction le plus tôt possible.

Attention please.

Above you find our new address.
If yours, as printed on our wrapper, should not be *entirely* in accordance with current postal regulations of the country where you live, you are kindly requested to send US a correction as soon as possible.

Bitte beachten.

Obenstehend finden Sie unsere neue Anschrift.
Falls die Ihrige, wie auf unserem Wickel abgedruckt, den jetzigen Postvorschriften des Landes wo Sie wohnen nicht *völlig* entsprechen sollte, so bitten wir Sie freudlich uns möglichst bald eine Berichtigung zu senden.

De bibliotheek en andere verzamelingen van het Genootschap zijn sedert 2 juni 1980 opengesteld voor de leden en wel 's maandags van 9.30 tot 17.00 en 's zaterdags van 9.30 bot 12.00 uur.

De **commissie** ter voorbereiding van de viering van het **100-jarig** bestaan van het Genootschap in januari 1983 doet hierbij ***een oproep aan de leden*** ter verkrijging van hun bekende gegevens over genealogische manuscripten van vóór 1800, welke onderwerp uitmaken van een te houden tentoonstelling in museum Meermanno Westreenianum te 's-Gravenhag.

Doel van de uit te geven catalogus is een overzicht en een beschrijving te geven van genealogisch werk van vóór 1800 van:

1. genealogen die zich hebben beziggehouden met meerdere geslachten, b.v. Goudhoeven, Balen, Van Leeuwen, Burmania, Van Rhemen, enz.:
2. manuscript-genealogieën van geslachten, één enkel geslacht betreffende, met opgave waar deze zich bevinden.

Hoewel het onzeker is of hierover voldoende gegevens en materiaal verkrijgbaar is, zou het op prijs worden gesteld gegevens over gearmorieerde Chine de Commande te ontvangen; dit wil dus zeggen niet-Delfts aardewerk met wapens; uiteraard met opgave van plaats en waar zulks te vinden is.
Gegevens gaarne zenden aan:

De Secretaris van het Genootschap,
Laan van Koot 43,
2244 AT Wassenaar.

Met dit maandblad wordt medegezonden titel, inhoudsopgave en index van jaargang 1979.

Het bestuur van de **Werkgroep Genealogisch Onderzoek Duitsland** deelt mede, dat thans ook voor niet-leden verkrijgbaar is de publicatie: De Gids, deel 2: literatuur. Deze literatuuropgave, voor ieder met Duitse voorouders van belang, is door een geografisch en onderwerpregister gemakkelijk toegankelijk gemaakt. Belangstellenden wordt deze publicatie toegezonden na overmaking van *f* 35,— op postgirorekening 689475 t.n.v. de penningmeester Werkgroep Genealogisch Onderzoek Duitsland te Oudorp,, onder vermelding van ,,De Gids 2".

Zoeklicht op Nijmegen, Genealogisch - Heraldisch boekwerk.

Ter gelegenheid van het tweede lustrum van de afdeling Kwartier van Nijmegen van de Nederlandse Genealogische Vereniging zal sen geïllustreerd boekwerk, getiteld ,,Zoeklicht op Nijmegen" verschijnen, dat geheel in het teken staat van genealogie en heraldiek in Nijmegen en omgeving, samengesteld door leden van de afdeling.

Het boek bevat o.a. Richtlijnen voor onderzoek in Nijmegen en omgeving, kwartierstaten van enige prominente Nijmegenaren, lijsten van ontlastbrieven (1799—1810), bewoners van het Oud-Burgeren Gasthuis (1720—1820), een 25-tal stamreeksen van te Nijmegen aangenomen burger (1600-1700) met hun nakomelingen (tot 1820), lijst van uitgewezen en ingekomen personen binnen de stad (1755—1776), lijst van afgekondigde ,,zielen" (1590), ingetreden jezuieten (1543—1597), van enkele honderden gevluchten (1547—1590), van bijna 500 morgengaven (1542-1616) en het weinig bekende handschriftelijke wapenboek Van Schevichaven met ruim 500 op 29 pagina's getekende Nijmeegse wapens met bronvermeldingen.

Aan alle artikelen gaat een verantwoorde inleiding vooraf.

Het #boekwerk zal in september a.s. verschijnen en zal (excl. porto *f* 5,—) *f* 30,— kosten. Inschrijving is reeds mogelijk bij mevrouw E. E. Holla-Staffhorst, Prof. Molkenboerstraat 10 te Nijmegen (tel. 080 - 233326), penningmeester van de afd. Kwartier van Nijmegen (girorek. 444686~6).

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", september 1980.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

De **algemene ledenvergadering** zal plaatsvinden op zaterdag 29 **november a.s.** in hotel Babylon, Koningin Julianaplein 35, 's-Gravenhage. Nadere mededelingen volgen.

Bijeenkomst Groep Gelderland: Zaterdag 4 okt. om 14.30 uur zal Ir. J. van Beijnum uit Arnhem spreken over „Mijn naamgenoten in de Lijmers van 1330 af".

Bijeenkomsten Genealogische Sociëteit Zeist: Zaterdag **4 okt. om 14.30 uur** zal Drs. H. H. W. van Eijk te **Diemen** spreken over „Een middeleeuws geslacht met zes namen: verslag van een onderzoek in de Belgische archieven".
Zaterdag 1 nov. om 14.30 uur zal Mr. J. den Tex te Leusden spreken over „Utrecht onder vreemde heren: het rampjaar 1672 en volgende jaren".

VRAAG EN AANBOD.

Deze rubriek is uitsluitend bestemd voor leden van het Genootschap en **niet voor de handel.**
De Hoofdredacteur beslist als enige instantie over het al of niet opnemen van de ingezonden vragen en aanbiedingen en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het aangebodene.

Plaatsing geschiedt slechts na ontvangst van een ondertekende giro(betaal) kaart of bankcheque, waarop **het bedrag niet is ingevuld: de kosten bedragen** ƒ1,50 voor **een advertentie van ten hoogste drie** regels en ƒ1,50 per regel voor elke volgende regel.

Aangeboden:

De Ned. Leeuw, jrg. 1942-1958, geb., ƒ 340,—.

Gevraagd:

A. de Waal, Geschichte des Geschlechtes de Waal, Görlitz, 1935.
F. W. M. Roes, Hugo de Grootstraat 11, 2311 XJ Leiden, tel. 071-146323.

Bod gevraagd op:

Ned. Patriciaat, jrg. 1-63, met duizenden tussengeschoten familie-advertenties, in prima staat.
C. de ***Bruin Fzn., Arnh. Bovenweg 145, 3971 MD Driebergen.***

Bod gevraagd op:

De Ned. Leeuw, jrg. 1960-1979.
Gens Nostra, jrg. 1961-1979.
Anita Prins, Hooiweg 26, 3886 DU Garderen, tel. 05776-1332.

Bod gevraagd op:

Rietstap, Wapenboek van den Nederlandschen adel, 1883-1887, in prima staat.
J. R. ***Krudop van Ruwiell, Stadionweg 129hs, 1077 SL Amsterdam, tel. 020-799403.***

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", november-december 1980.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

Het telefoonnummer van het bureau van het Genootschap, Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage, is gewijzigd in (070-) 855965.

In verband met onderhoudswerkzaamheden en 'feestdagen zal het bureau van het Genootschap op zaterdag 20 december, zaterdag 27 december, vrijdag 2 januari en zaterdag 3 januari gesloten zijn.

Het Rijksarchief in Friesland zal voor bezoekers op vrijdag 2 en zaterdag 3 januari 1981 gesloten zijn.

VRAAG EN AANBOD.

Deze rubriek is uitsluitend bestemd voor leden van het Genootschap en niet voor de handel.

De Hoofdredacteur beslist als enige instantie over het al of niet opnemen van de ingezonden vragen en aanbiedingen en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het aangebodene.

Plaatsing geschiedt slechts na ontvangst van een ondertekende giro(betaal) kaart of bankcheque, waarop het bedrag niet is ingevuld; de kosten bedragen ƒ1,50 voor een advertentie van ten hoogste drie regels en ƒ1,50 per regel voor elke volgende regel.

Bod gevraagd op:

De Nederlandsche Leeuw, jrg. 1968-1978;
Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie, jrg. 1972-1978:
De Vlaamse Stam, jrg. 1976-1978.
Mej, H. J. De Jagher, Gentsestraat 185, 2587 HR 's-Gravenhage, tel. 070-555558.

Bod gevraagd op:

Nederland's Adelsboek 1940 (complete stamreeks), 9 delen;
id. 1966-1972 (complete état présent), 6 delen;
id. 1973-1977 (lopende état présent), 4 delen:
W. J. J. C. Bijleveld, Opmerkingen over de geslachten behandeld in het Nederland's Adelsboek, 1949;
Nederlandsch Adelsboek 1903;
E. B. F. F. Wittert van Hoogland, De Nederlandsche adel, deel 1, 1913.
C. ***de Bruin Fzn., Arnhemse Bovenweg 145, 3971 MD Driebergen.***